

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค

พระวินัยปิฎก

เล่ม ๒

มหาวิภังค์ ทุตติยภาค

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

นิสสัยคดียกัณฐ์

ท่านทั้งหลาย อนึ่ง ธรรมคือนิสสัยคดียปาจิตตีย์ ๓๐ ลิกขาบทเหล่านี้แล มาสู่อุเทศ .

นิสสัยคดียปาจิตตีย์ วรรคที่ ๑

๑. จิวรรวด ลิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ โคตมกเจดีย์ ๑- เขตพระนคร เวสาลี . ครั้นนั้น พระองค์ทรงอนุญาตไตรจีวรแก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว พระฉัพพัคคีย์ทราบข่าว พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตไตรจีวรแล้ว จึงครองไตรจีวร เข้าบ้านสำหรับหนึ่ง อยู่ในอารามอีกสำหรับหนึ่ง สรงน้ำอีกสำหรับหนึ่ง .

บรรดาภิกษุผู้มกน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ทรงจีวร เกินหนึ่งสำหรับแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

๓๑. วิหารที่เขาสร้างไว้ ณ เจตยสถานของโคตมยักษ์

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกเธอทรงจีวรเกินหนึ่งสำหรับ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั้นไม่เหมาะสม ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉนพวกเธอจึงได้ทรงจีวรเกินหนึ่งสำหรับแล้ว การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงตีเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความ-
*คลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความชดเชลา ความจำกัด อาการที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความริบवादแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชมบุคคลผู้ก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๒๐.๑. อนึ่ง ภิกษุใดทรงอดิเรกจีวร เป็นนีสสัยคดียปาจิตตีย์ .

สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

พระอนบัญญัติ

เรื่องพระอนนท

[๒] ก็โดยสมัยนั้นแล อดิเรกจีวรที่เกิดแก่ท่านพระอนนทมีอยู่ และท่านประสงคจะถวายจีวรนั้นแก่ท่านพระสารีบุตร แต่ท่านพระสารีบุตรอยู่ถึงเมืองสาเกต จึงท่านพระอนนทมีความปริวิตกว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ว่า ภิกษุไม่พึงทรงอดิเรกจีวร ก็นี่อดิเรกจีวรบังเกิดแก่เรา และเราก็ใคร่จะถวายแก่ท่านพระสารีบุตร แต่ท่านอยู่ถึงเมืองสาเกต เราจะพึงปฏิบัติอย่างไรหนอ ครั้นแล้วท่านพระอนนทได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรอนนท ยังอีกนานเท่าไร สารีบุตรจึงจักกลับมา?

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
พระอานนทกราบทูลว่า จักกลับมาในวันที่ ๙ หรือวันที่ ๑๐ พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงอนุญาตอดิเรกจิ๋ว

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุ
แรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทรงอดิเรกจิ๋วไว้ได้ ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง .

อนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนุบัญญัติ

๒๐.๑. ก. จีวรสำเร็จแล้ว กฐินอันภิกษุเดาะเสียแล้ว พึงทรงอดิเรกจิ๋วได้
๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง ภิกษุให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ .

เรื่องพระอานนท จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓] บทว่า จีวรสำเร็จแล้ว ความว่า จีวรของภิกษุทำสำเร็จแล้วก็ดี หายเสียก็ดี
ฉิบหายเสียก็ดี ถูกไฟไหม้เสียก็ดี หมดหวังว่าจะได้ทำจีวรก็ดี .

คำว่า กฐิน . . . เดาะเสียแล้ว คือ เดาะเสียแล้วด้วยมาติกาอันใดอันหนึ่งในมาติกา ๘
หรือสงฆ์เดาะเสียในระหว่าง .

บทว่า ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง คือ ทรงไว้ได้ ๑๐ วันเป็นอย่างมาก .

ที่ชื่อว่า อดิเรกจิ๋ว ได้แก่อิฐที่ยังไม่ได้อธิฐาน ยังไม่ได้วิกัป .

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่ผ้า ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้อง-

*วิกัปเป็นอย่างต่ำ .

คำว่า ให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสัสคคิย ความว่า เมื่ออรุณที่ ๑๑ ขึ้นมา
จีวรนั้นเป็นนิสัสคคิย คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือ บุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้น อย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

[๔] ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตตราสงค์เจริยงปา กราบเท้าภิกษุผู้แก่
พรรษากว่า นั่งกระโหยง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ล่วง ๑๐ วัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้า

สละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสีย
สละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ
เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้
แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่คณะ

[๕] ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตตราสงค์เจริยงปา กราบเท้าภิกษุผู้แก่
พรรษากว่า นั่งกระโหยง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ล่วง ๑๐ วัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้า

สละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสีย
สละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ
เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้ง
หลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่บุคคล

[๖] ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตตราสงค์เจริยงปา นั่งกระโหยง
ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้าล่วง ๑๐ วัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวร

ผืนนี้แก่ท่าน .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสีย
สละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้ .

บทภาชนีย์

นิสัสคคิยปาจิตตีย์

[๗] จีวรล่วง ๑๐ วันแล้ว ภิกษุสำคัญว่าล่วงแล้ว เป็นนิสัสคคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จีวรล่วง ๑๐ วันแล้ว ภิกษุสงสัย เป็นนิสัสคคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จีวรล่วง ๑๐ วันแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ล่วง เป็นนิสัสคคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จีวรยังไม่ได้อธิฐาน ภิกษุสำคัญว่าอธิฐานแล้ว เป็นนิสัสคคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

จิวยังไม่ได้วิภัง ภัทษสำคัญวาริกิปลแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
จิวยังไม่ได้สละ ภัทษสำคัญว่าสละแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
จิวยังไม่หาย ภัทษสำคัญว่าหายแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
จิวยังไม่จับหาย ภัทษสำคัญว่าจับหายแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
จิวยังไม่ถูกไฟไหม้ ภัทษสำคัญว่าถูกไฟไหม้แล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
จิวยังไม่ถูกขิงไป ภัทษสำคัญว่าถูกขิงไปแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

จิวยังเป็นนิสสัคคีย์ ภัทษยังไม่ได้เสียสละ บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ .
จิวยังไม่ล่วง ๑๐ วัน ภัทษสำคัญว่าล่วงแล้ว บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ .
จิวยังไม่ล่วง ๑๐ วัน ภัทษสงสัย บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

จิวยังไม่ล่วง ๑๐ วัน ภัทษสำคัญว่ายังไม่ล่วง บริโภค ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๘] ในภายใน ๑๐ วัน ภัทษอธิษฐาน ๑ ภัทษวิภังไว้ ๑ ภัทษสละให้ไป ๑ จิวยจับหาย ๑
จิวยถูกไฟไหม้ ๑ โจรชิงเอาไป ๑ ภัทษถือวิสาสะ ๑ ภัทษวิภังจริต ๑ ภัทษอาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๙] ก็โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์ไม่ให้คืนจิวยที่เสียสละ บรรดาภิกษุผู้มกน้อย
สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใครต่อลิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา
โจนพระฉัพพัคคีย์จึงไม่ให้คืนจิวยที่เสียสละแล้ว กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่าพวก
เธอไม่ให้คืนจิวยที่เสียสละ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอ
ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โจนพวกเธอจึงไม่ให้คืน
จิวยที่เสียสละแล้ว การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็น ไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่
ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวก
เธอ นั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของ
ชุมชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

ทรงอนุญาตให้คืนจิวยที่เสียสละ

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้ แล้วตรัสโทษแห่งความ
เป็นคนเลียงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมกมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความ
คลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลียงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมกน้อย
ความสันโดษ ความขัดเกลา ความก่าจัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร
โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุ
ทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย จิวยที่ภัทษเสียสละแล้ว สงฆ์ คณะ หรือ บุคคล จะไม่
คืนให้ไม่ได้ ภัทษใดไม่คืนให้ ต้องอาบัติทุกกฏ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

จิวยวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ .

๑. จิวยวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๑๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ
บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น ภัทษทั้งหลายฝากผ้าสังฆาฏิไว้แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้ว
มีแต่ผ้าอุตราสงค์กับผ้าอันตราวาสก หลีกไปสู่อารามในชนบท . ผ้าสังฆาฏิเหล่านั้นถูกเก็บไว้นาน
ก็ขึ้นราตกหนาว ภัทษทั้งหลายจึงผึ่งผ้าสังฆาฏิเหล่านั้น .

ท่านพระอานนท์ที่ยาวตราบดูเสนานะ ได้พบภิกษุเหล่านั้นกำลังผึ่งผ้าสังฆาฏิอยู่ ครั้น
แล้วจึงเข้าไปหาภิกษุเหล่านั้น ถามว่าจิวย ที่ขึ้นราเหล่านั้นของใคร?

จึงภิกษุเหล่านั้นแจ้งความนั้นแก่ท่านพระอานนท์แล้ว .

ท่านพระอานนท์จึงเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โจนภิกษุทั้งหลายจึงได้ฝากผ้าสังฆาฏิ
ไว้แก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว มีแต่ผ้าอุตราสงค์กับผ้าอันตราวาสก หลีกไปสู่อารามในชนบทแล้ว
แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุเหล่านั้นว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่าภิกษุทั้งหลาย ผากผ้าสังฆาฏิไว้แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วมีแต่ผ้าอูตราสงค์กับผ้าอันตราสก หลีกไปสู่จาริกในชนบท จริงหรือ?

ภิกษุเหล่านั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ , โฉนภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้น จึงได้ผากผ้าสังฆาฏิไว้แก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว มีแต่ผ้าอูตราสงค์กับผ้าอันตราสก หลีกไปสู่จาริกในชนบทแล้ว การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แก่การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุเหล่านั้นโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลียงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สิ้นโทษ ความเป็นคนคลุกคลี ความเป็นคนเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลียงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความเป็นคนมักน้อย ความเป็นคนสิ้นโทษ ความเป็นคนขัดเกลา ความเป็นคนจำกัด อากาศที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภ ความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความริบชาติแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อขมบคคผลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๒๑.๒. จีวรของภิกษุสำเร็จแล้ว กฐินเดาะเสียแล้ว ถ้าภิกษุอยู่ปราศจากไตรจีวร แม้นสิ้นราตรีหนึ่ง เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้ .

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ .

พระอนันต์บัญญัติ

เรื่องภิกษุอาพาธ

[๑๑] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธอยู่ในพระนครโกสัมพี . พวกญาติส่งทูตไปในสำนักภิกษุนั้นว่า นิมนต์ท่านมา พวกผมจักพยาบาล แม้ภิกษุทั้งหลายก็กล่าวอย่างนี้ว่า ไปเถิดท่าน พวกญาติจักพยาบาลท่าน .

เธอตอบอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย ไว้ว่า ภิกษุไม่พึงอยู่ปราศจากไตรจีวร ผมกำลังอาพาธ ไม่สามารถจะนำไตรจีวรไปด้วยได้ ผมจักไม่ไปละ .

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค .

ทรงอนุญาตให้สมมติตติจีวรวิปาส

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สมมติ เพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวรแก่ภิกษุผู้อาพาธ ก็แลสงฆ์พึงให้สมมติอย่างนี้ :-

วิธีสมมติตติจีวรวิปาส

ภิกษุผู้อาพาธนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอูตราสงค์เจวียงป่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษา กว่า นึ่งกระโหียง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าอาพาธ ไม่สามารถจะนำไตรจีวรไปด้วยได้ ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นขอสมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตร-

*จีวรต่อสงฆ์ ดังนี้ พึงขอแม่ครั้งที่สอง พึงขอแม่ครั้งที่สาม .

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้อาพาธ ไม่สามารถจะนำไตรจีวรไปด้วยได้ ขอสมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวรต่อสงฆ์ . ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวร แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ นี่เป็นวาจาประกาศให้สงฆ์ทราบ .

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้อาพาธ ไม่สามารถจะนำ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
ไตรจีวรไปด้วยได้ เธอขอสมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวรต่อสงฆ์ . สงฆ์ให้
สมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวรแก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ การให้สมมติเพื่อไม่เป็นการ
การอยู่ปราศจากไตรจีวรแก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่
ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด .

การสมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวร อันสงฆ์ให้แล้วแก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้
ขอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตัญญติ

๒๑.๒. ก. จีวรของภิกษุสำเร็จแล้ว กรู้นเดาะเสียแล้ว ถ้าภิกษุอยู่ปราศจาก
ไตรจีวร แม้สิ้นราตรีหนึ่ง เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ .

เรื่องภิกษุอาพาธ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๑๒] บทว่า จีวร . . . สำเร็จแล้ว ความว่า จีวรของภิกษุทำสำเร็จแล้วก็ดี หายเสีย
ก็ดี ฉิบหายเสียก็ดี ถูกไฟไหม้เสียก็ดี หมดหวังว่าจะได้ทำจีวรก็ดี .

คำว่า กรู้นเดาะเสียแล้ว คือ เดาะเสียแล้วด้วยมัตติกาน์ใดอันหนึ่งในมัตติกา ๘
หรือสงฆ์เดาะเสียในระหว่าง .

คำว่า ถ้าภิกษุอยู่ปราศจากไตรจีวร แม้สิ้นราตรีหนึ่ง ความว่า ถ้าภิกษุอยู่
ปราศจากผ้าสังฆาฏิก็ดี จากผ้าอูตราสงค์ก็ดี จากผ้าอันตราสกก็ดี แม้คืนเดียว .

บทว่า เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ คือยกเว้นภิกษุผู้ได้รับสมมติ .

บทว่า เป็นนิสัสคคิย คือ เป็นของจำจะสละ พร้อมกับเวลาอรุณขึ้น ต้องเสียสละ
แก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้นอย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอูตราสงค์เจริยงปา กราบทำภิกษุผู้แก่พรรษากว่า
นั่งกระโหียง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า อยู่ปราศแล้วล่วงราตรี เป็นของจำจะสละ
เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่
เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะ
สละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้
แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอูตราสงค์เจริยงปา กราบทำภิกษุผู้แก่
พรรษากว่า นั่งกระโหียง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า อยู่ปราศแล้วล่วงราตรี เป็นของจำจะสละ
เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่
เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ
เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้ง-

* หลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอูตราสงค์เจริยงปา นั่งกระโหียง ประนมมือ
กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า อยู่ปราศแล้วล่วงราตรี เป็นของจำจะสละ
เว้นแต่ภิกษุได้รับสมมติ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่
เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้ .

บทภาษณีย์

มัตติกา

[๑๓] บ้าน มือปจารเดียว มือปจารต่าง

เรือน มือปจารเดียว มือปจารต่าง

โรงเก็บของ มือปจารเดียว มือปจารต่าง

ป้อม มือปจารเดียว มือปจารต่าง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค

* หัตถบาธ ลานนวดข้าวของต่างสกุลและมีเครื่องล้อม เก็บจิวรไว้ภายในเขตลานนวดข้าว ต้องอยู่ที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาธ . เป็นสถานไม่มีเครื่องล้อม ไม่พึงละจากหัตถบาธ .

[๒๕] สวน ของสกุลเดียวและมีเครื่องล้อม ภิษุเก็บจิวรไว้ภายในเขตสวน ต้องอยู่ภายในเขตสวน . เป็นสถานไม่มีเครื่องล้อม ไม่พึงละจากหัตถบาธ . สวนของต่างสกุล และมีเครื่องล้อม เก็บจิวรไว้ภายในเขตสวน ต้องอยู่ที่ริมประตูสวน หรือ ไม่ละจากหัตถบาธ . เป็นสถานไม่มีเครื่องล้อม ไม่พึงละจากหัตถบาธ .

[๒๖] วิหาร ของสกุลเดียวและมีเครื่องล้อม ภิษุเก็บจิวรไว้ภายในเขตวิหาร ต้องอยู่ภายในเขตวิหาร . เป็นสถานไม่มีเครื่องล้อม เก็บจิวรไว้ในที่อยู่ใด ต้องอยู่ในที่อยู่นั้น หรือไม่ละจากหัตถบาธ . วิหารของต่างสกุล และมีเครื่องล้อม ภิษุเก็บจิวรไว้ในที่อยู่ใด ต้องอยู่ในที่อยู่นั้น หรือที่ริมประตู หรือไม่ละจากหัตถบาธ . เป็นสถานไม่มีเครื่องล้อม เก็บจิวรไว้ในที่อยู่ใด ต้องอยู่ในที่อยู่นั้น หรือไม่ละจากหัตถบาธ .

[๒๗] โคนไม้ ของสกุลเดียว กำหนดเอาเขตที่เงาแผ่ไปโดยรอบในเวลาเที่ยง ภิษุเก็บจิวรไว้ภายในเขตเงา ต้องอยู่ภายในเขตเงา . โคนไม้ของต่างสกุล ไม่พึงละจากหัตถบาธ .

[๒๘] ที่แจ้ง ที่ชื่อว่า มีอุปจารเดียว มีอุปจารต่าง คือ ในป่าหาบ้านมิได้ กำหนด ๗ อัปกันตรโดยรอบ จัดเป็นอุปจารเดียว พ้นไปนั้น จัดเป็นอุปจารต่าง .

นิสัสัคคิยาจิตตีย์

[๒๙] จิวรอยู่ปราศ ภิษุสำคัญว่าอยู่ปราศ เว้นแต่ภิษุได้รับสมมติ เป็นนิสัสัคคิยาจิตตีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรอยู่ปราศ ภิษุสงสัย เว้นแต่ภิษุได้รับสมมติ เป็นนิสัสัคคิยาจิตตีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรอยู่ปราศ ภิษุสำคัญว่าไม่อยู่ปราศ เว้นแต่ภิษุได้รับสมมติ เป็นนิสัสัคคิยาจิตตีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังไม่ได้ออน ภิษุสำคัญว่าออนแล้ว เว้นแต่ภิษุได้รับสมมติ เป็นนิสัสัคคิยาจิตตีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังไม่ได้สละให้ไป ภิษุสำคัญว่าสละให้ไปแล้ว เว้นแต่ภิษุได้รับสมมติ เป็นนิสัสัคคิยาจิตตีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังไม่หาย ภิษุสำคัญว่าหายแล้ว เว้นแต่ภิษุได้รับสมมติ เป็นนิสัสัคคิยาจิตตีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังไม่ฉิบหาย ภิษุสำคัญว่าฉิบหายแล้ว เว้นแต่ภิษุได้รับสมมติ เป็นนิสัสัคคิยาจิตตีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังไม่ถูกไฟไหม้ ภิษุสำคัญว่าถูกไฟไหม้แล้ว เว้นแต่ภิษุได้รับสมมติ เป็นนิสัสัคคิยาจิตตีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังไม่ถูกโจรชิงไป ภิษุสำคัญว่าถูกโจรชิงไปแล้ว เว้นแต่ภิษุได้รับสมมติ เป็นนิสัสัคคิยาจิตตีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

[๓๐] ภิษุไม่สละจิวรที่เป็นนิสัสัคคิยาจิตตีย์ บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ .

จิวรไม่อยู่ปราศ ภิษุสำคัญว่าอยู่ปราศ บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ .

จิวรไม่อยู่ปราศ ภิษุสงสัย บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

จิวรไม่อยู่ปราศ ภิษุสำคัญว่าไม่อยู่ปราศ บริโภค ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๓๑] ในภายในอรุณ ภิษุถอนเสีย ๑ ภิษุสละให้ไป ๑ จิวรหาย ๑ จิวรฉิบหาย ๑ จิวรถูกไฟไหม้ ๑ โจรชิงเอาไป ๑ ภิษุถือวิสาสะ ๑ ภิษุได้รับสมมติ ๑ ภิษุวิกลจริต ๑ ภิษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

จิวรรวด ลิกขาบทที่ ๒ จบ .

๑. จิวรรวด ลิกขาบทที่ ๓

เรื่องภิษุรูปหนึ่ง

[๓๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น อกาลจิวรเกิดแก่ภิษุรูปหนึ่ง เธอจะทำจิวรก็ไม่พอ จึงเอาจิวรนั้นจุ่มน้ำตากแล้วตั้งเป็นหลายครั้ง พระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกไปตามเสนาสนะ ทอดพระเนตรเห็นเธอเอาจิวรนั้นจุ่มน้ำตากแล้วตั้งเป็นหลายครั้ง จึงเสด็จเข้าไปหาแล้วตรัสถามว่า ดูกรภิษุ เธอจุ่มจิวรนี้ลงในน้ำแล้วตั้งเป็นหลายครั้ง เพื่อประสงค์อะไร?

ภิษุรูปนั้นกราบทูลว่า อกาลจิวรผืนนี้เกิดแก่ข้าพระพุทธเจ้า จะทำจิวรก็ไม่พอ เพราะฉะนั้น ข้าพระพุทธเจ้าจึงได้จุ่มจิวรนี้ตากแล้วตั้งเป็นหลายครั้ง พระพุทธเจ้าข้า .

ภ. ก็เธอยังมีหวังจะได้จิวรมาอีกหรือ?

ภ. มี พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงอนุญาตอกาลจิวร

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้รับอกาลจิวรแล้วเก็บไว้ได้ โดยมีหวังว่าจะ ได้จิวรใหม่มาเพิ่มเติม .

[๓๓] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายทราบว่ พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตให้รับอกาลจิวรแล้วเก็บไว้ได้ โดยมีหวังว่าจะ ได้จิวรใหม่มาเพิ่มเติม จึงรับอกาลจิวรแล้วเก็บไว้เกินหนึ่งเดือน . จิวรเหล่านั้นหรือห่อแขวนไว้ที่สายระเดียง .

ท่านพระอานนท์เที่ยวจาริกไปตามเสนาสนะ ได้เห็นจิวรเหล่านั้น ซึ่งภิกษุทั้งหลายหรือแขวนไว้ที่สายระเดียง . ครั้นแล้วจึงถามภิกษุทั้งหลายว่า จิวรเหล่านั้นของใครหรือแขวนไว้ที่สายระเดียง?

ภิกษุเหล่านั้นตอบว่า อกาลจิวรเหล่านั้นของพวกกระผม พวกกระผมเก็บไว้ โดยมีหวังว่าจะ ได้จิวรใหม่มาเพิ่มเติม .

อา. เก็บไว้นานเท่าไรแล้ว?

ภ. นานกว่าหนึ่งเดือน ขอรีบ .

ท่านพระอานนท์จึงเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนภิกษุทั้งหลายจึงได้รับอกาลจิวรแล้วเก็บไว้เกินหนึ่งเดือนแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่าพวกภิกษุรับอกาลจิวรแล้วเก็บไว้เกินหนึ่งเดือน จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉนภิกษุ-

*โมฆบรุษเหล่านั้น จึงได้รับอกาลจิวรแล้วเก็บไว้เกินหนึ่งเดือนแล้ว การกระทำของภิกษุโมฆบรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของภิกษุโมฆบรุษเหล่านั้นนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงตีเตียนภิกษุเหล่านั้น โดยอเนกปริยายตั้งนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลียงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สิ้นโทษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลียงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมักน้อย ความสิ้นโทษ ความขัดเกลา ความก้ำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มขู่บุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๒๒ . ๓ . จิวรของภิกษุสำเร็จแล้ว กฐินจะเสียหายแล้ว อกาลจิวรเกิดขึ้นแก่ภิกษุ ภิกษุหวังอยู่ที่พึงรับ ครั้นรับแล้ว พึงรับให้ทำ ถ้าฝ้านั้นมีไม่พอ เมื่อความหวังว่าจะ ได้มีอยู่ ภิกษุนั้นพึงเก็บจิวรนั้นไว้ได้เดือนหนึ่งเป็นอย่างยิ่ง เพื่อจิวรที่ยังบกพร่องจะได้พอกัน ถ้าเก็บไว้ยิ่งกว่ากำหนดนั้น แม้ความหวังว่าจะ ได้มีอยู่ ก็เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๔] บทว่า จิวรของภิกษุสำเร็จแล้ว ความว่า จิวรของภิกษุทำสำเร็จแล้วก็ตีหายเสียก็ตี จับหายเสียก็ตี ถูกไฟไหม้เสียก็ตี หมดหวังว่าจะ ได้ทำจิวรก็ตี .

คำว่า กฐินจะเสียหายแล้ว คือจะเสียหายแล้วด้วยมาติกานันใดอันหนึ่งในมาติกา ๘ หรือสงฆ์จะเสียหายในระหว่าง .

ที่ชื่อว่า อกาลจิวร ได้แก่ผ้าที่เมื่อไม่ได้กรานกฐินเกิดได้ตลอด ๑๑ เดือน เมื่อได้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
กรณากฐินแล้ว เกิดได้ตลอด ๗ เดือน แม้วาที่เข่าจะจงให้เป็นอกาลจิวรภายในกาล นี้ก็
ชื่อว่าอกาลจิวร .

บทว่า เกิดขึ้น คือ เกิดแต่สงฆ์ก็ตาม แต่คณะก็ตาม แต่ญาติก็ตาม แต่มิตรก็ตาม
แต่ที่บังสกุลก็ตาม แต่ทรัพย์ของตนก็ตาม .

[๓๕] บทว่า หวังอยู่ คือ เมื่อต้องการ ก็พึงรับไว้ .

คำว่า ครั้นรับแล้วพึงรับให้ทำ คือ พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน

[๓๖] พากย์ว่า ถ้าผ้านั้นมีไม่พอ คือ จะทำไตรจิวรผืนใดผืนหนึ่ง ไม่เพียงพอ .

พากย์ว่า ภิกษุหนึ่งจึงเก็บจิวรนั้นไว้ได้เดือนหนึ่งเป็นอย่างยิ่ง คือ เก็บไว้ได้เดือน
หนึ่งเป็นอย่างนาน .

คำว่า เพื่อจิวรที่ยังบกพร่องจะได้พอกัน คือ เพื่อประสงค์จะยังจิวรที่บกพร่องให้
บริบูรณ์ .

พากย์ว่า เพื่อความหวังว่าจะได้มียู่ คือ มีความหวังว่าจะได้มาแต่สงฆ์ก็ตาม แต่
คณะก็ตาม แต่ญาติก็ตาม แต่มิตรก็ตาม แต่ที่บังสกุลก็ตาม แต่ทรัพย์ของตนก็ตาม .

จิวรที่มีหวัง

[๓๗] พากย์ว่า ถ้าเก็บไว้ยิ่งกว่ากำหนดนั้น แม้อความหวังว่าจะได้มียู่
อธิบายว่า จิวรเดิมเกิดขึ้นในวันนั้น จิวรที่หวังก็เกิดในวันนั้น พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน

จิวรเดิมเกิดได้ ๒ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๓ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๔ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๕ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๖ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๗ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๘ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๙ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๑๐ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๑๑ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๑๒ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๑๓ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๑๔ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๑๕ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๑๖ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๑๗ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๑๘ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๑๙ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๒๐ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๒๑ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๙ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๒๒ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๘ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๒๓ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๗ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๒๔ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๖ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๒๕ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๕ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๒๖ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๔ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๒๗ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๓ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๒๘ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๒ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๒๙ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑ วัน .

จิวรเดิมเกิดได้ ๓๐ วัน จิวรที่หวังจึงเกิด พึงอธิษฐาน พึงวิกัปไว้ พึงสละให้ผู้อื่นไป
ในวันนั้นแหละ . ถ้าไม่อธิษฐาน ไม่วิกัปไว้ หรือไม่สละให้ผู้อื่นไป เมื่ออรุณที่ ๓๑ ขึ้นมา
จิวรนั้นเป็นนิสสัยคือ เป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจิวรนั้น อย่างนี้ ; -

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม่มผ้าอุตราสงค์เจวียงป่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า
นั่งกระโหยง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า อกาลจิวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ล่วงเดือนหนึ่ง เป็นของจำจะสละ

ข้าพเจ้าสละอกาลจิวรผืนนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจิวรที่
เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ : -

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า อกาลจิวรผีนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของ
จำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้
อกาลจิวรผีนนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป หม่มผ้าอุตราสงค์เจวียงป่า กราบทำภิกษุผู้แก่พรรษา
กว่า นิงกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า อกาลจิวรผีนนี้ของข้าพเจ้า ล่วงเดือนหนึ่ง เป็นของจำจะสละ
ข้าพเจ้าสละอกาลจิวรผีนนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจิวรที่
เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ : -

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า อกาลจิวรผีนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้เป็นของจำจะ
สละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว
ท่านทั้งหลายพึงให้อกาลจิวรผีนนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง หม่มผ้าอุตราสงค์เจวียงป่า นิงกระโหย่ง ประนมมือ
กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน อกาลจิวรผีนนี้ของข้าพเจ้า ล่วงเดือนหนึ่ง เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละ
อกาลจิวรผีนนี้แก่ท่าน .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจิวรที่เสียสละให้
ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้อกาลจิวรผีนนี้แก่ท่าน ดังนี้ .

[๓๘] เมื่อจิวรเต็มเกิดขึ้นแล้ว จิวรที่หวังจึงเกิดขึ้น เนื้อผ้าไม่เหมือนกัน และราตรี
ยังเหลืออยู่ ภิกษุไม่ต้องการ ก็ไม่พึงให้ทำ .

บทาขณีย์

นิสัสัคคิยปาจิตตีย์

[๓๙] จิวรล่วงเดือนหนึ่งแล้ว ภิกษุสำคัญว่าล่วงแล้ว เป็นนิสัสัคคิย ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ .

จิวรล่วงเดือนหนึ่งแล้ว ภิกษุสงสัย เป็นนิสัสัคคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรล่วงเดือนหนึ่งแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ล่วง เป็นนิสัสัคคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังไม่ได้อธิษฐาน ภิกษุสำคัญว่าอธิษฐานแล้ว เป็นนิสัสัคคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังไม่ได้อธิษฐาน ภิกษุสำคัญว่าอธิษฐานแล้ว เป็นนิสัสัคคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังไม่ได้สละให้ไป ภิกษุสำคัญว่าสละให้ไปแล้ว เป็นนิสัสัคคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังไม่หาย ภิกษุสำคัญว่าหายแล้ว เป็นนิสัสัคคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังไม่ฉิบหาย ภิกษุสำคัญว่าฉิบหายแล้ว เป็นนิสัสัคคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังไม่ถูกไฟไหม้ ภิกษุสำคัญว่าถูกไฟไหม้แล้ว เป็นนิสัสัคคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังไม่ถูกโจรชิงไป ภิกษุสำคัญว่าถูกโจรชิงไปแล้ว เป็นนิสัสัคคิย ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

[๔๐] จิวรเป็นนิสัสัคคิย ภิกษุไม่เสียสละ บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ . จิวรยังไม่ล่วง
เดือนหนึ่ง ภิกษุสำคัญว่าล่วงแล้ว บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ . จิวรยังไม่ล่วงเดือนหนึ่ง ภิกษุ
สงสัย บริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

จิวรยังไม่ล่วงเดือนหนึ่ง ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ล่วง บริโภค ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๔๑] ในภายในหนึ่งเดือน ภิกษุอธิษฐาน ๑ ภิกษุวิกัปไว้ ๑ ภิกษุสละให้ไป ๑
จิวรหาย ๑ จิวรฉิบหาย ๑ จิวรถูกไฟไหม้ ๑ โจรชิงเอาไป ๑ ภิกษุถือวิสาสะ ๑ ภิกษุวิกัลจิริต ๑
ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ , ไม่ต้องอาบัติแล .

จิวรรวด ลิกขาบทที่ ๓ จบ .

๑ . จิวรรวด ลิกขาบทที่ ๔

เรื่องพระอุทายี

[๔๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถปิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น ปรุภมาทศุติกาของท่านพระอุทายี บวชอยู่
ในสำนักภิกษุณี นางมายังสำนักท่านพระอุทายีเสมอ แม้ท่านพระอุทายีก็ไปยังสำนักภิกษุณีนั้น
เสมอ และบางครั้งก็ฉันอาหารอยู่ในสำนักภิกษุณีนั้น . เข้าวันหนึ่ง ท่านพระอุทายีครอง
อันตราวสกแล้วถือบาตรจิวรเข้าไปหาภิกษุณีนั้นถึงสำนัก ครั้นแล้วนั่งบนอาสนะ เปิดองค์กำเนิด
เบื้องหน้าภิกษุณีนั้น แม้ภิกษุณีนั้นก็นั่งบนอาสนะ เปิดองค์กำเนิดเบื้องหน้าท่านพระอุทายี

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ท่านพระอโศกมีความกำหนัด ได้เพ่งดองคักกำเนิดของนาง อสจิจได้เคลื่อนจากองค์กำเนิดของ
ท่านพระอโศก ท่านพระอโศกได้พูดกะนางว่า ดูกรน้องหญิง เธอจงไปหาน้ำมา ฉันจะซักผ้า
อันตราวาสก

นางบอกว่า ส่งมาเถิดเจ้าข้า ดิฉันเองจักซักถวาย . ครั้นแล้วนางได้ดูออสจิจนั้นของท่าน
ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่ง ได้สอดเข้าไปในองค์กำเนิด นางได้ตั้งครรภเพราะเหตุนั้นแล้ว .

ภิกษุทั้งหลายได้พูดกันอย่างนี้ว่า ภิกษุณีรูปนี้มีไซพรหมจารีนี้ ภิกษุณีรูปนี้จึงมีครรภ .
นางพูดว่า แม่เจ้า ดิฉันมีไซพรหมจารีนี้ก็หาไม่ ครั้นแล้วนางได้แจ้งความนั้นแก่ภิกษุณี
ทั้งหลาย .

ภิกษุทั้งหลาย พวกกันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนท่านพระอโศกยี่ จึงได้ให้
ภิกษุณีซักจีวรเก่าเล่า แล้วแจ้งความนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย .

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็
เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนท่านพระอโศกยี่ จึงได้ให้ภิกษุณีซักจีวรเก่าเล่า แล้วกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น
ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอโศกยี่ว่า ดูกรอโศกยี่ ขาวว่าเธอให้ภิกษุณี
ซักจีวรเก่า จริงหรือ?

ท่านพระอโศกยี่ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ภ. นางเป็นญาติของเธอ หรือมีใชญาติ?

อ. มีใชญาติ พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะ
ไม่สม ไม่ควร ไม่ใชกิจของสมณะ ใชไม่ได้ ไม่ควรทำ บุรุษที่มีใชญาติ ย่อมไม่รู้การกระทำ
อันสมควรหรือไม่สมควร การกระทำอันน่าเลื่อมใสหรือไม่น่าเลื่อมใสของสตรีที่มีใชญาติ เมื่อ
เป็นเช่นนั้น เธอยังให้ภิกษุณีผู้มีใชญาติซักจีวรเก่าได้ การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความ
เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้
การกระทำของเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความ
เป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงตีเตียนท่านพระอโศกยี่ โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความ
เป็นคนเลียงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความ
คลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลียงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความ
มักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การ
ปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่
เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจ
ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชม
บุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดใน
ปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง
ไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑
เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๒๓ . ๔ . อนึ่ง ภิกษุใด ยังภิกษุณีผู้มีใชญาติให้ซักก็ตี ให้ย้อมก็ตี ให้ทุบก็ตี
ซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสัสัคคิยปาจิตตีย์ .

เรื่องพระอโศกยี่ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๓] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด
มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็น
เถระก็ตาม เป็นฆัณเฑาะฏก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด
บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะ
อรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า
ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นเอหิภิกษุ
ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า
เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสัทธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ
ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
เพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ คารวแก่ฐานะ . บรรดาภิกษุเหล่านั้น
ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ คารวแก่ฐานะ นี้ ชื่อว่า
ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรธณี .

ที่ชื่อว่า ผู้มีโชฎกาคี คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาภีติ ทางบิดาภีติ ตลอด ๗
ชั่วอายุของบรรพชนก .

ที่ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย .

ที่ชื่อว่า จีวรเกา ได้แก่ ผ้าที่นุ่งแล้วหนหนึ่งภีติ ห่มแล้วหนหนึ่งภีติ .

ภิกษุสั่งว่า จงซัก ต้องอาบัติทุกกฏ จีวรที่ภิกษุณีซักแล้วเป็นนิสสัยคิย .

ภิกษุสั่งว่า จงย้อม ต้องอาบัติทุกกฏ จีวรที่ภิกษุณีย้อมแล้วเป็นนิสสัยคิย .

ภิกษุสั่งว่า จงทบท ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อภิกษุณีทบทด้วยมือก็ตาม ด้วยตะลุมพุกก็ตาม
เพียงที่เดียว จีวรนั้นเป็นนิสสัยคิย คือ เป็นของจำจะต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้น อย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอตราสงค์เจริยงบา กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า
นั่งกระโหยง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรเกาผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ภิกษุณีผู้มีโชฎกาคีซักแล้ว เป็นของ
จำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสีย
สละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะ
สละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้
แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอตราสงค์เจริยงบา กราบเท้าภิกษุผู้แก่
พรรษากว่า นั่งกระโหยง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรเกาผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ภิกษุณีผู้มีโชฎกาคีซักแล้ว เป็นของ
จำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสีย
สละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ
เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่าน
ทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอตราสงค์เจริยงบา นั่งกระโหยง ประนมมือ
กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จีวรเกาผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ภิกษุณีผู้มีโชฎกาคีซักแล้ว เป็นของจำจะ
สละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละ
ให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้ .

บทภาษณีย์

สำคัญว่ามีโชฎกาคี จตกาะ ๑

[๔๔] ภิกษุณีผู้มีโชฎกาคี ภิกษุสำคัญว่ามีโชฎกาคี ให้ซักซึ่งจีวรเกา เป็นนิสสัยคิย
ต้องอาบัติปาจิตติย .

ภิกษุณีผู้มีโชฎกาคี ภิกษุสำคัญว่ามีโชฎกาคี ให้ซัก ให้ย้อม ซึ่งจีวรเกา ต้องอาบัติทุกกฏ
กับนิสสัยคิย .

ภิกษุณีผู้มีโชฎกาคี ภิกษุสำคัญว่ามีโชฎกาคี ให้ซัก ให้ทบท ซึ่งจีวรเกา ต้องอาบัติทุกกฏ
กับนิสสัยคิย .

ภิกษุณีผู้มีโชฎกาคี ภิกษุสำคัญว่ามีโชฎกาคี ให้ซัก ให้ย้อม ให้ทบท ซึ่งจีวรเกา ต้อง
อาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัยคิย .

สำคัญว่ามีโชฎกาคี จตกาะ ๒

ภิกษุณีผู้มีโชฎกาคี ภิกษุสำคัญว่ามีโชฎกาคี ให้ย้อมซึ่งจีวรเกา เป็นนิสสัยคิย ต้องอาบัติ
ปาจิตติย .

ภิกษุณีผู้มีโชฎกาคี ภิกษุสำคัญว่ามีโชฎกาคี ให้ย้อม ให้ทบท ซึ่งจีวรเกา ต้องอาบัติทุกกฏ
กับนิสสัยคิย .

ภิกษุณีผู้มีโชฎกาคี ภิกษุสำคัญว่ามีโชฎกาคี ให้ย้อม ให้ซัก ซึ่งจีวรเกา ต้องอาบัติทุกกฏ

ปาจิตตีย์ .

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้หุบ ให้ชก ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์ .

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้หุบ ให้ห้อม ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ กับนิสสัคคีย์ .

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้หุบ ให้ชก ให้ห้อม ซึ่งจีวรเก่า ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์ .

ทุกกฏ

ภิกษุใช้ภิกษุณีให้ชกจีวรเก่าของภิกษุอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุใช้ภิกษุณีให้ชกผ้าปูนั่ง ผ้าปูนอน ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุใช้ภิกษุณีผู้อุปสมบทในสงฆ์ฝ่ายเดียวให้ชก ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามีโชญาติ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสงฆ์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๔๕] ภิกษุณีผู้เป็นญาติชกให้เอง ๑ ภิกษุณีผู้มีโชญาติเป็นผู้ช่วยเหลือ ๑ ภิกษุไม่ได้บอกใช้ ภิกษุณีผู้มีโชญาติชกให้เอง ๑ ภิกษุใช้ให้ชกจีวรที่ยัง ไม่ได้บริโภค ๑ ภิกษุใช้ให้ชกบริวารอย่างอื่น ๑- เว้นจีวร ๑ ใช้สีกขมานาให้ชก ๑ ใช้สามเณรีให้ชก ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

จิวรรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ .

๑๑. บริวารอย่างอื่น หมายผ้าถูกรองเท้า ผ้าถูบาตรเป็นต้น

๑. จิวรรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องภิกษุณีอุปปลวณณา

[๔๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น ภิกษุณีอุปปลวณณาอยู่ในพระนครสาวัตถี ครั้นเวลาเช้า นางครองอินทรวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปบิณฑบาตยังพระนครสาวัตถี กลับจากบิณฑบาตในเวลาหลังอาหารแล้ว เดินเข้าไปทางป่าอันธวัน เพื่อพักผ่อนกลางวัน เข้าไปถึงป่าอันธวันแล้ว นั่งพักกลางวันโคนไม้แห่งหนึ่ง .

สมัยนั้น พวกโจรทำโจรกรรมฆ่าแม่โคแล้วพากันถือเนื้อเข้าไปสู่อันธวัน . นายโจรแลเห็นภิกษุณีอุปปลวณณานั่งพักกลางวันโคนไม้แห่งหนึ่ง ครั้นแล้วจึงดำริว่า ถ้าพวกโจรลูกน้องของเราพบเข้า จักเบียดเบียนภิกษุณีนี้ แล้วได้เลี้ยงไปทางอื่น . ครั้นเมื่อเนื้อสุกแล้ว นายโจรนั้นได้เลือกเนื้อชิ้นที่ดี ๆ เอาไปไม่ห่อแขวนไว้ที่ต้น ไม้ใกล้ภิกษุณีอุปปลวณณาแล้วกล่าวว่า เนื้อห่อนี้เราให้แล้วจริงๆ ผู้ใดเป็นสมณะหรือพรหมณ์ได้เห็น จงถือเอาไปเถิด ดังนี้แล้ว หลีกไป .

ภิกษุณีอุปปลวณณาออกจากสมาธิ ได้ยินนายโจรนั้นกล่าววาจา นี้ จึงถือเอาเนื้อนั้น ไปสู่สำนัก . ครั้นราตรีนั้นผ่านไป นางทำเนื้อนั้นสำเร็จแล้ว ห่อด้วยผ้าอุตราสงค์ เหาะไปลงที่พระ-
*เวฬุวัน .

[๔๗] ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคกำลังเสด็จเข้าไปบิณฑบาตยังหมู่บ้าน . ท่านพระอุทายีเหลืออยู่เฝ้าพระวิหาร . จึงภิกษุณีอุปปลวณณาเข้าไปหาท่าน ครั้นแล้วถามว่า ท่านเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ไหน?

ท่านพระอุทายีตอบว่า ดูรน้องหญิง พระผู้มีพระภาคเสด็จเข้าไปบิณฑบาตยังหมู่บ้าน .

อุป. โปรดถวายเนื้อนี้แด่พระผู้มีพระภาค เจ้าข้า .

อุทายี. ดูรน้องหญิง พระผู้มีพระภาคทรงอิมเอิบด้วยเนื้อของเธอ ถ้าเธอถวายผ้าอินทรวาสกแก่อาตมา แม่อาตมาก็จะพึงอิมเอิบด้วยผ้าอินทรวาสกเหมือนเช่นนั้น .

อุป. ท่านเจ้าข้า ความจริง พวกดิฉันชื่อว่ามาตุคาม มีลาภน้อย ทั้งผ้าผืนนี้ก็จีวรผืนสุดท้ายที่ครบ ๕ ของดิฉัน ดิฉันถวายไม่ได้ .

อุทายี. ดูรน้องหญิง เปรียบเหมือนบุรุษให้ช้างแล้ว ก็ควรสละสัปคับสำหรับช้างด้วย ฉะนั้น เธอก็ฉันทันเหมือนกันแล ถวายเนื้อแด่พระผู้มีพระภาคแล้ว ก็จงสละผ้าอินทรวาสกถวายแก่อาตมา .

ครั้นนางถูกท่านพระอุทายีและ ไล่ จึงได้ถวายผ้าอินทรวาสกแล้วกลับไปสู่สำนัก . ภิกษุณีทั้งหลายที่คอยรับบาตรจีวรของภิกษุณีอุปปลวณณา ได้ถามว่า แม่เจ้า ผ้าอินทรวาสกของคุณแม่อยู่ที่ไหน? นางได้เล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ภิกษุณีทั้งหลาย จึงพากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระคุณเจ้าอุทายีจึงได้รับจีวรจากมือภิกษุณีแล้ว เพราะมาตุคามมีลาภน้อย ครั้นแล้วภิกษุณีเหล่านั้นได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค

บรรดาภิกษุผู้มกน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ตอลึกษา ต่างก็
เฟ่งโทษ ตีเตียน โปนทะนาวา โจนทานพระอุทายีจึง ได้รับจิวรจากมือภิกษุณีเล่า แล้วกราบ
ทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น
ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุทายีว่า ดูกรอุทายี ข้าว่าเธอรับจิวรจากมือ
ภิกษุณี จริงหรือ?

ท่านพระอุทายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ภ. ดูกรอุทายี นางเป็นญาติของเธอ หรือมิใช่ญาติ?

อ. มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะ
ไม่สม ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ บุรุษที่มีโชญาติ ย่อมไม่รู้จักการกระทำอันสมควร
หรือไม่สมควร ของที่มืออยู่หรือ ไม่มีของสตรีที่มีโชญาติ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธอยังรับจิวรจากมือ
ภิกษุณีผู้มีโชญาติได้ การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั้น เป็นไป
เพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่
เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงตีเตียนท่านพระอุทายี โดยอนุเบปปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความ
เป็นคนเลียงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมกมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความ
คลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลียงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมกน้อย
ความสันโดษ ความขัดเกลา ความก้ำจืด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภ-

* ความเพียร โดยอนุเบปปริยาย ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น
แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัย
อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑
เพื่อชมบุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะ
บังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชน
ที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่ง
พระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๔ . ๕ . อนึ่ง ภิกษุได้รับจิวรจากมือภิกษุณีผู้มีโชญาติ เป็นนิสัสัคคิยาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องภิกษุณีอุปปลวักณา จบ .

พระอนุบัญญัติ

เรื่องแลกเปลี่ยน

[๔๔] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายตั้งรังเกียจ ไม่รับจิวรแลกเปลี่ยนของภิกษุณี
ทั้งหลาย ภิกษุณีทั้งหลาย จึงเฟ่งโทษ ตีเตียน โปนทะนาวา โจนพระคุณเจ้าทั้งหลาย จึงไม่รับจิวร
แลกเปลี่ยนของพวกเรา ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินภิกษุณีเหล่านั้น เฟ่งโทษ ตีเตียน โปนทะนาวาอยู่
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงอนุญาตให้รับจิวรแลกเปลี่ยน

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ในเพราะเหตุ
แรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้รับจิวร
แลกเปลี่ยนกันของสหธรรมิกทั้ง ๕ คือ ภิกษุ ภิกษุณี สิกขมานา สามเณร สามเณรี
เราอนุญาตให้รับจิวรแลกเปลี่ยนกันของสหธรรมิกทั้ง ๕ นี้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนุบัญญัติ

๓๔ . ๕ . ก . อนึ่ง ภิกษุได้รับจิวรจากมือภิกษุณีผู้มีโชญาติ เว้นไว้แต่ของ
แลกเปลี่ยน เป็นนิสัสัคคิยาจิตตีย์ .

เรื่องแลกเปลี่ยน จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๔] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติ
อย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
อย่างไร เป็นเถระก็ตาม เป็นภิกษุก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า
อนึ่ง . . . ใด .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ
เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว
ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปริญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ
ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบท แล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะ
อรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า
เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า
เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเร็บ คารว แก่ฐานะ
บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเร็บ
คารว แก่ฐานะ นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า ผู้มีโชญาติ คือไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาที่ดี ทางบิดาที่ดี ตลอด
๗ ชั่วอายุของบุรพชนก .

ที่ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย .

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่จีวร ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้อง
วิกัปเป็นอย่างต่ำ .

บทว่า เว้นไว้แต่ของแลกเปลี่ยน คือ ยกเสียแต่จีวรที่แลกเปลี่ยนกัน .

ภิกษุรับ เป็นทุกกฎในประโยคที่รับ เป็นนิสสัยด้วย ได้จีวรมา ต้องเสียสละ
แก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้นอย่างนี้ : -

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม่อมผ้าอุตราสงค์เจริยงบา กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า
นั่งกระโหียง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า : -

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า รับมาแล้วจากมือภิกษุณีผู้มีโชญาติ เว้นแต่
แลกเปลี่ยนกัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละ
ให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ : -

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ
เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุ
มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป หม่อมผ้าอุตราสงค์เจริยงบา กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษา
กว่า นั่งกระโหียง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า : -

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า รับมาแล้วจากมือภิกษุณีผู้มีโชญาติ เว้นแต่
แลกเปลี่ยนกัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่
เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ : -

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ
เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่าน
ทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้ .

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง หม่อมผ้าอุตราสงค์เจริยงบา นั่งกระโหียง ประนมมือ
กล่าวอย่างนี้ว่า : -

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า รับมาแล้วจากมือภิกษุณีผู้มีโชญาติ เว้นแต่
แลกเปลี่ยนกัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละ
ให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้ .

บทภาชนีย์

ติกระนิสสัยปาจิตตีย์

[๔๐] ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าผู้มีโชญาติ รับจีวรจากมือ เว้นแต่แลกเปลี่ยนกัน
เป็นนิสสัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสงฆ์ รับจีวรจากมือ เว้นแต่แลกเปลี่ยนกัน เป็นนิสสัย
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ รับจีวรจากมือ เว้นแต่แลกเปลี่ยนกัน เป็น
นิสสัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ทุกกฏ

[๕๑] ภิกษุรับจีวรจากมือภิกษุณีผู้อุปสมบทแต่สงฆ์ฝ่ายเดียว เว้นแต่แลกเปลี่ยนกัน
ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามีไชญาติ รับจีวรจากมือ ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสงฆ์ รับจีวรจากมือ ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ รับจีวรจากมือ ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๕๒] ภิกษุรับจีวรของภิกษุณีผู้เป็นญาติ ๑ แลกเปลี่ยนกัน คือแลกเปลี่ยนจีวรดีกับ
จีวรเลว หรือจีวรเลวกับจีวรดี ๑ ภิกษุถือวิสาสะ ๑ ภิกษุขอมิไป ๑ ภิกษุรับบริวารอื่นนอก
จากจีวร ๑ ภิกษุรับจีวรของสิกขมานา ๑ ภิกษุรับจีวรของสามเณรี ๑ ภิกษุวิกัลจรีต ๑ ภิกษุ
อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ .

๑. จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๕๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตร เป็นผู้เชี่ยวชาญ
แสดงธรรมมีกถา จึงเศรษฐีบุตรคนหนึ่งเข้าไปหาพระอุปนันทศากยบุตร . ครั้นแล้วอุทิวาทานพระ-
*อุปนันทศากยบุตร แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง . ท่านพระอุปนันทศากยบุตร ได้ชี้แจงด้วย
ธรรมมีกถาให้เศรษฐีบุตรสมาทาน อาจหาญ ว่าเป็นแล้ว .

เศรษฐีบุตรนั้น อันท่านพระอุปนันทศากยบุตรชี้แจงด้วยธรรมมีกถา ให้สมาทาน
อาจหาญ ว่าเป็นแล้ว ได้พิจารณาท่านพระอุปนันทศากยบุตรในทันใดนั้นแลอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า
ขอพระคุณเจ้าพึงบอกสิ่งที่ต้องประสงค์ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เกสัชบริวารอันเป็น
ปัจจัยของภิกษุ ไซ้ ซึ่งข้าพเจ้าสามารถจะจัดถวายแด่พระคุณเจ้าได้ .

ท่านพระอุปนันทศากยบุตร ได้กล่าวคำนี้กะเศรษฐีบุตรนั้นว่า ถ้าท่านประสงค์จะถวายแก่
อาตมา ก็จงถวายผ้าสาฎกผืนหนึ่งจากผ้าเหล่านี้ .

เศรษฐีบุตร ได้กล่าวขอผัดว่า ท่านเจ้าข้า กระผมเป็นกุลบุตรจะเดิน ไปมีผ้าผืนเดียวดูกระ
ระ ไรอยู่ โปรดรอรออยู่ชั่วเวลาที่กระผมกลับไปบ้าน กระผม ไปถึงบ้านแล้ว จักจัดส่งผ้าสาฎกผืนหนึ่งจาก
ผ้าเหล่านี้ หรือผ้าที่ดีกว่านี้มาถวาย .

แม้ครั้งที่สองแล ท่านพระอุปนันทศากยบุตรก็ได้กล่าวคำนี้กะเศรษฐีบุตรนั้นว่า ถ้าท่าน
ประสงค์จะถวายแก่อาตมา ก็จงถวายผ้าสาฎกผืนหนึ่งจากผ้าเหล่านี้ .

เศรษฐีบุตร ได้กล่าวขอผัดว่า ท่านเจ้าข้า กระผมเป็นกุลบุตรจะเดิน ไปมีผ้าผืนเดียวดู
ดูกระ ไรอยู่ โปรดรอรออยู่ชั่วเวลาที่กระผมกลับไปบ้าน กระผม ไปถึงบ้านแล้ว จักจัดส่งผ้าสาฎก
ผืนหนึ่งจากผ้าเหล่านี้ หรือผ้าที่ดีกว่านี้มาถวาย .

แม้ครั้งที่สามแล ท่านพระอุปนันทศากยบุตรก็ได้กล่าวคำนี้กะเศรษฐีบุตรนั้นว่า ถ้าท่าน
ประสงค์จะถวายแก่อาตมา ก็จงถวายผ้าสาฎกผืนหนึ่งจากผ้าเหล่านี้ .

เศรษฐีบุตร ได้กล่าวขอผัดว่า ท่านเจ้าข้า กระผมเป็นกุลบุตรจะเดิน ไปมีผ้าผืนเดียว
ดูกระ ไรอยู่ โปรดรอรออยู่ชั่วเวลาที่กระผมกลับไปบ้าน กระผมกลับไปบ้านแล้ว จักจัดส่งผ้า
สาฎกผืนหนึ่งจากผ้าเหล่านี้ หรือผ้าที่ดีกว่านี้มาถวาย .

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรกล่าวพ้อว่า ท่าน ไม่ประสงค์จะถวายก็จะพิจารณาทำไม ท่าน
พิจารณาแล้วไม่ถวาย จะมีประโยชน์อะไร

ครั้นเศรษฐีบุตรนั้นถูกท่านพระอุปนันทศากยบุตรและได้ จึงได้ถวายผ้าสาฎกผืนหนึ่งแล้ว
กลับไป . ชาวบ้านพบเศรษฐีบุตรนั้นแล้วถามว่า นาย ทำไมท่านจึงมีผ้าผืนเดียวเดินกลับมา?
จึงเศรษฐีบุตรได้เล่าเรื่องนั้นแก่ชาวบ้านเหล่านั้น . ชาวบ้านจึงเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า
พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ มีมาก ไม่สิ้นโดย จะปฏิบัติให้ถูกต้องตามที่เขาขอผัด
โดยธรรมสักหน่อยก็ไม่ได้ เมื่อเศรษฐีบุตรกระทำกรณขอผัดโดยธรรม โฉนจึงได้ถือเอาผ้าสาฎก
ไปเล่า .

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินชาวบ้านเหล่านั้น เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาภิกษุที่เป็น
ผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน
โพนทะนาว่า โฉน ท่านพระอุปนันทศากยบุตรจึง ได้ขอจีวรต่อเศรษฐีบุตรแล้ว กราบทุก
เรื่องนั้นแต่พระผู้มีภาค .

ทรงประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคัมภูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุปนันทะว่า ดูกรอุปนันทะ ข้าว่าเธอขอจีวร
ต่อเศรษฐีบุตรจริงหรือ?

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ท่านพระอุปนันทะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .
ภ. ดูกอรอุปนันทะ เขาเป็นญาติของเธอหรือมีไชญาติ?
อ. มีไชญาติ พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดุกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะสม ไม่สมควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ คนที่มีไชญาติ ย่อมไม่รู้การกระทำอันสมควร หรือไม่สมควร ของที่มีอยู่หรือไม่มีของคนที่ไม่ไชญาติ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธอยังขอจิวรต่อเศรษฐีบุตรผู้มีไชญาติได้ การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอุปนันทะ โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลียงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลียงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความชดเชลา ความกำจัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชมบุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๒๕. ๖. อนึ่ง ภิกษุใดขอต่อพ่อเจ้าเรือนก็ดี ต่อแม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มีไชญาติ เป็นนิสัสัคคิยปาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ ฉะนี้

เรื่องพระอุปนันทคากยบุตร จบ .

พระอนบัญญัติ

เรื่องภิกษุเดินทางถูกแย่งชิงจิวร

[๔๔] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุหลายรูปเดินทางจากเมืองสาเกตสูพระนครสาวัตถี . พวกโจรในระหว่างทาง ได้ออกแย่งชิงจิวรภิกษุเหล่านั้น . ภิกษุเหล่านั้นจึงเกียจอยู่ว่า การขอจิวรต่อพ่อเจ้าเรือน หรือแม่เจ้าเรือนผู้มีไชญาติ พระผู้มีพระภาคทรงห้ามไว้แล้ว จึงไม่กล้าขอ พวกก็เปลือยกายเดินไปถึงพระนครสาวัตถี แล้วกราบไหว้ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายพูดกันอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวกอาชิวกเหล่านั้นที่กราบไหว้ภิกษุทั้งหลายเหล่านี้ เป็นคนตัจจริง ๆ

ภิกษุผู้เปลือยกายเหล่านั้นตอบว่า พวกกระผม ไม่ใช่อาชิวก ขอรับ พวกกระผมเป็นภิกษุ .

ภิกษุทั้งหลายได้เรียนท่านพระอุบาลีว่า ข้าแต่ท่านพระอุบาลี โปรดสอบสวนภิกษุเหล่านี้ .

ภิกษุผู้เปลือยกายเหล่านั้น ถูกท่านพระอุบาลีสอบสวน ได้แจ้งเรื่องนั้นแล้ว .

ครั้นท่านพระอุบาลีสอบสวนภิกษุเหล่านั้นแล้ว ได้แจ้งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ท่านทั้งหลาย พวกเปลือยกายเหล่านี้เป็นภิกษุ จงให้จิวรแก่ภิกษุเหล่านั้นเถิด .

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็พึงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนภิกษุทั้งหลายจึงได้เปลือยกายเดินมาเล่า ธรรมดาภิกษุควรจะต้องปกปิดด้วยผ้าหรือใบไม้เดินมา แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงอนุญาตให้ขอจิวรได้

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้ถูกโจรแย่งชิงจิวรไป หรือมีจิวรหาย ขอจิวรต่อพ่อเจ้าเรือน หรือแม่เจ้าเรือน ผู้มีไชญาติ ได้ เธอเดินไปถึงวัดใดก่อน ถ้าจิวรสำหรับบริหารกัตติ ผ้าลาดเตียงกัตติ ผ้าลาดพื้นกัตติ ผ้าปูที่นอนกัตติ ของสงฆ์ในวัดนั้นมียอ จะถือเอาผ้าของสงฆ์นั้น ไปหม่มด้วยคิดว่า ได้จิวรนั้นมาแล้ว จักคืนไว้ดังกล่าวดังนี้ก็ควร . ถ้าจิวรสำหรับบริหารกัตติ ผ้าลาดเตียงกัตติ ผ้าลาดพื้นกัตติ ผ้าปูที่นอนกัตติ ของสงฆ์ไม่มี ต้องปกปิดด้วยผ้าหรือใบไม้เดินมา ไม่พึงเปลือยกายเดินมา ภิกษุใดเปลือยกายเดินมา ต้องอาบัติทุกกฏ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตปฏิญัตติ

๒๕.๖. ก. อนึ่ง ภิกษุใด ขอจีวรต่อพ่อเจ้าเรือนก็ดี ต่อแม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้-

*มิใช่ญาติ นอกจากสมัย เป็นนิสัสัคคิยปาจิตตีย์. สมัยในค่านั้นดังนี้ : ภิกษุเป็นผู้มี
จีวรถูกชิงเอาไปก็ดี มีจีวรฉิบหายก็ดี นีสัมย์ในค่านั้น .

เรื่องภิกษุเดินทางถูกแย่งชิงจีวร จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๕๕] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด มีการงานอย่างไร มีชาติอย่างไร
มีชื่ออย่างไร มีโคตรอย่างไร มีปกติอย่างไร มีธรรมเครื่องอยู่อย่างไร มีอารมณ์อย่างไร เป็น
เถระก็ตาม เป็นนัชฌิมะก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะ
อรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า
ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า
ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า
เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสัจธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ
ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อม-

*เพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเร็บ ควเรฐานะ . บรรดาภิกษุเหล่านั้น
ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกัน อุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรมอันไม่กำเร็บ ควเรฐานะ
นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงคในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า ผู้มิใช่ญาติ คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาบิดา ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗
ชั่วอายุของบรรพชนก .

ที่ชื่อว่า พ่อเจ้าเรือน ได้แก่บรุษผู้ครอบครองเรือน .

ที่ชื่อว่า แม่เจ้าเรือน ได้แก่สตรีผู้ครอบครองเรือน .

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่จีวร ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้อง
วิกัปเป็นอย่างต่ำ .

บทว่า นอกจากสมัย คือ ยกเว้นสมัย .

ที่ชื่อว่า เป็นผู้มิใช่ญาติถูกชิงเอาไป ได้แก่จีวรของภิกษุผู้ถูกชิงเอาไป คือ ถูกพวก
ราชาภิกษุ พวกโจรภิกษุ พวกนักเลงภิกษุ หรือคนพวกใดพวกหนึ่ง ชิงเอาไป .

ที่ชื่อว่า มีจีวรฉิบหาย คือ จีวรของภิกษุถูกไฟไหม้ก็ดี ถูกน้ำพัดไปก็ดี ถูกหนูหรือ
ปลวกกัดก็ดี เก่าเพราะใช้สอยก็ดี .

ภิกษุขอ นอกจากสมัย เป็นทุกกฎ ในประโยคที่ขอ เป็นนิสัสัคคิยด้วย ได้จีวรมา
ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้นอย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอตราสงค์เจริยงปา กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า
นั่งกระโหยง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอแล้วต่อพ่อเจ้าเรือนผู้มีิใช่ญาติ

นอกจากสมัย เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่
เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุผู้มีิชื่อ นี้ เป็นของจำจะ

สละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้
แก่ภิกษุผู้มีิชื่อ นี้ .

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอตราสงค์เจริยงปา กราบเท้าภิกษุผู้แก่
พรรษากว่า นั่งกระโหยง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอแล้วต่อพ่อเจ้าเรือนผู้มีิใช่ญาติ

นอกจากสมัย เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่
เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุผู้มีิชื่อ นี้ เป็นของจำจะสละ

เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่าน
ทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุผู้มีิชื่อ นี้ .

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอตราสงค์เจริยงปา นั่งกระโหยง ประนมมือ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค

กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่าน จิวรณินนี้ของข้าพเจ้า ขอแล้วต่อพ่อเจ้าเรือนผู้มีโชญาติ นอกจาก
สมัย เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจิวรณินนี้แก่ท่าน .

ครั้นสละแล้ว ฟังแสดงอาบัติ ภัษผู้รับเสียสละนั้น ฟังรับอาบัติ ฟังคืนจิวรที่
เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จิวรณินนี้แก่ท่าน ดังนี้ .

บทกษณีย์

ติกะนิสสัคคียปาจิตตีย์

[๕๖] พ่อเจ้าเรือนผู้มีโชญาติ ภัษสำคัญว่ามีโชญาติ ขอจิวร นอกจากสมัยเป็น
นิสสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

พ่อเจ้าเรือนผู้มีโชญาติ ภัษสงสัย ขอจิวร นอกจากสมัยเป็นนิสสัคคีย ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์ .

พ่อเจ้าเรือนผู้มีโชญาติ ภัษสำคัญว่ามีโชญาติ ขอจิวร นอกจากสมัย เป็นนิสสัคคีย
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

พ่อเจ้าเรือนเป็นญาติ ภัษสำคัญว่ามีโชญาติ ขอจิวร . . . ต้องอาบัติทุกกฏ . พ่อเจ้าเรือน
เป็นญาติ ภัษสงสัย ขอจิวร . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

พ่อเจ้าเรือนเป็นญาติ ภัษสำคัญว่าเป็นญาติ . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๕๗] ภัษขอในสมัย ๑ ภัษขอต่อญาติ ๑ ภัษขอต่อคนปวารณา ๑ ภัษขอ
เพื่อประโยชน์ของภิกษุอื่น ๑ ภัษจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ ภัษวิกลจริต ๑ ภัษอาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

จิวรรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ .

๑. จิวรรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๕๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์เข้าไปหาภิกษุทั้งหลายผู้มีจิวร
ถูกชิง ไป แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย การขอจิวรต่อพ่อเจ้าเรือนหรือแม่เจ้าเรือนผู้มีโช
ญาติ พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตแก่ภิกษุผู้มีจิวรถูกชิงไป หรือผู้มีจิวรฉิบหายแล้ว ท่านทั้งหลาย
จงขอจิวรเถิด .

ภิกษุเหล่านั้นกล่าวว่า พ่อแล้ว ขอรับ พวกผมได้จิวรมาแล้ว .

จ. พวกผมจะขอเพื่อประโยชน์ของพวกท่าน .

ก. จงขอเถิด ขอรับ .

ลำดับนั้น พระฉัพพัคคีย์เข้าไปหาพวกพ่อเจ้าเรือนผู้มีโชญาติ แล้วกล่าวคำนี้ว่า ท่าน-

*ทั้งหลาย พวกภิกษุที่มีจิวรถูกชิงไปมาแล้ว ขอท่านทั้งหลายจงถวายจิวรแก่พวกเธอ ดังนี้แล้ว
ขอจิวร ได้มาเป็นอันมาก

ครั้งนั้น บรุษผู้หนึ่ง นั่งอยู่ในที่ชุมนุม พุดกะบรุษอีกผู้หนึ่งว่า พระคุณเจ้าทั้งหลาย
ผู้มีจิวรถูกชิงไปมาแล้ว ข้าพเจ้าได้ถวายจิวรแก่ท่านเหล่านั้นแล้ว แม่บรุษอีกผู้หนึ่งนั้นก็กล่าว
อย่างนี้ว่า แม่ข้าพเจ้าก็ได้ถวาย ไปแล้ว แม่บรุษอื่นอีกก็กล่าวอย่างนี้ว่า แม่ข้าพเจ้าก็ได้ถวายไป
แล้ว บรุษเหล่านั้น จึงพากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร
จึงไม่รู้จักประมาณ ขอจิวรมามากมายแล้ว พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จักทำการค้าผ้า
หรือจัดตั้งร้านขายผ้า .

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินชาวบ้านเหล่านั้น เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวาอยู่ บรรดาภิกษุที่
เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน
โพนทะนาวา โฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ไม่รู้จักประมาณ ขอจิวรมามากมายแล้ว แล้วกราบทูลเรื่อง
นั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ในเพราะเหตุ
แรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอไม่รู้จัก
ประมาณ ขอจิวรมาไว้มากมาย จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอ
นั้น ไม่เหมาะสม ไม่สม ไม่ควร ไม่ในกิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉนพวกเธอจึงไม่รู้จัก
ประมาณ ขอจิวรมาไว้มากมายแล้ว การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของ
ชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ของพวกเรานั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใสและเพื่อความเป็นอย่างอื่น
ของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์ โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่ง
ความเป็นคนเลียงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ
ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลียงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย
ความมักน้อย ความสันโดษ ความชดเชลา ความจำกัด อากาโรที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม
การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสม
แก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัย
อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความริบবাদิแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่อ
อยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัด
อาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความ
เลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆธรรม ๑ เพื่อถือตามพระ -
*วินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เลวพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๒๖. ๗. ถ้าพ่อเจ้าเรือนก็ดี แม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มีโชญาติ ปวารณาต่อภิกษุ
นั้น ด้วยจิรวเป็นอันมาก เพื่อนำไปได้ตามใจ ภิกษุนั้นพึงยินดีจิรว มีอตราสงค์
อันตราสงค์เป็นอย่างมาก จากจิรวเหล่านั้น ถ้ายินดียิ่งกว่านั้น เป็นนิสัสคคีย์ -
*ปาจิตตีย์ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๙] บทว่า ถ้า . . . ต่อภิกษุนั้น ได้แก่ ภิกษุผู้มีจิรวถูกขังไป .

ที่ชื่อว่า ผู้มีโชญาติ คือไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาเกิด ทางบิดาเกิด ตลอด ๗
ชั่วอายุของบรรพชนก .

ที่ชื่อว่า พ่อเจ้าเรือน ได้แก่ บรุษผู้ครอบครองเรือน .

ที่ชื่อว่า แม่เจ้าเรือน ได้แก่สตรีผู้ครอบครองเรือน .

บทว่า ด้วยจิรวเป็นอันมาก คือ จิรวหลายผืน .

บทว่า ปวารณา . . . เพื่อนำไปได้ตามใจ คือ ปวารณาว่า ท่านต้องการจิรวเท่าใด
ก็จงรับไปเท่านั้นเกิด .

คำว่า ภิกษุนั้นพึงยินดีจิรวมีอตราสงค์กับอันตราสงค์เป็นอย่างมาก จากจิรว
เหล่านั้น ความว่า ถ้าจิรวหาย ๓ ผืน เธอพึงยินดีเพียง ๒ ผืน หาย ๒ ผืน พึงยินดีเพียง
ผืนเดียว หายผืนเดียว อย่าพึงยินดีเลย .

คำว่า ถ้ายินดียิ่งกว่านั้น ความว่า ขอมมาได้มากกว่านั้น เป็นทุกกฎ ในประโยค
ที่ยินดีเกินกำหนด เป็นนิสัสคคีย์ ด้วยได้จิรวมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจิรวนั้น อย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม่มผ้าอตราสงค์เจริยง่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า
นั่งกระโหยง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่านเจ้าข้า จิรวผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอแล้วเกินกำหนดต่อเจ้าเรือนผู้มีโชญาติ

เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจิรวผืนนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจิรวที่
เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จิรวผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ
เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จิรวผืนนี้แก่ภิกษุ
ผู้มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป หม่มผ้าอตราสงค์เจริยง่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่
พรรษากว่า นั่งกระโหยง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่านเจ้าข้า จิรวผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอแล้วเกินกำหนดต่อเจ้าเรือนผู้มีโชญาติ

เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจิรวผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจิรวที่เสีย
สละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จิรวผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่าน
ทั้งหลายพึงให้จิรวรผีนนี้ แก่ภิกษุมิชื่อนี้ .

เสียดสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง หม่มผ้าอุตราสงค์เจริยงบา นึ่งกระโหยง ประนมมือ
กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่าน จิรวรผีนนี้ของข้าพเจ้า ขอแล้วเกินกำหนด ต่อเจ้าเรือนผู้มีโชฎก เป็น
ของเจ้าจะสละ ข้าพเจ้าสละจิรวรผีนนี้แก่ท่าน .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียดสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจิรวรที่เสียดสละ
ให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จิรวรผีนนี้แก่ท่าน ดังนี้ .

บทภาษณีย์

[๖๐] เจ้าเรือนผู้มีโชฎก ภิกษุสำคัญว่ามีโชฎก ขอจิรวรเกินกำหนด เป็นนิสสัคคีย์
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เจ้าเรือนผู้มีโชฎก ภิกษุสงฆ์ ขอจิรวรเกินกำหนด เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เจ้าเรือนผู้มีโชฎก ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ขอจิรวรเกินกำหนด เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ .

ทุกกฎ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามีโชฎก ขอจิรวร . . . ต้องอาบัติทุกกฎ .

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสงฆ์ ขอจิรวร . . . ต้องอาบัติทุกกฎ .

ไม่ต้องอาบัติ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๖๑] ภิกษุนำเอาไปด้วยคิดว่า จักนำจิรวรที่เหลือมาคืน ๑ เจ้าเรือนถวายบอกว่า จิรวร
ที่เหลือจะเป็นของท่านรูปเดียว ๑ เจ้าเรือนไม่ได้ถวายเพราะเหตุจิรวรถูกชิงไป ๑ เจ้าเรือนไม่ได้
ถวายเพราะเหตุจิรวรหาย ๑ ภิกษุขอต่อญาติ ๑ ภิกษุขอต่อคนปวารณา ๑ ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์
ของตน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

จิรวรรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ .

๑. จิรวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๖๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้นนั้น บุรุษหนึ่ง ได้กล่าวคำนี้กะภรรยาว่า จักจักยัง
ท่านพระอุปนันทให้ครองจิรวร .

ภิกษุรูปหนึ่งผู้ถือการเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร ได้ยินบุรุษนั้นกล่าวคำนี้ จึงเข้าไปหาท่าน
พระอุปนันทศากยบุตร ครั้นแล้ว ได้กล่าวคำนี้กะท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า อาวุโส อุปนันทะ
ท่านเป็นผู้มีบุญมาก ในสถานที่โน้น บุรุษหนึ่ง ได้กล่าวคำนี้กะภรรยาว่า ฉันทจักยังท่านพระ-

*อุปนันทะให้ครองจิรวร .

ท่านพระอุปนันทะกล่าวรับรองว่า มิขอรับ เขาเป็นอปฏิฐานของผม . ครั้นแล้วท่านพระ-

*อุปนันทศากยบุตร ได้เข้าไปหาบุรุษนั้นแล้วสอบถามเขาว่า จริงหรือ ขาวว่า ท่านประสงค์จะให้
อาตมาครองจิรวร?

บ. ความจริง ผมตั้งใจไว้อย่างนี้ว่า จักยังท่านพระอุปนันทะให้ครองจิรวร .

อ. ถ้าท่านประสงค์จะให้อาตมาครองจิรวร ก็จงให้ครองจิรวรชนิดนี้เถิด เพราะจิรวรที่
อาตมาไม่ใช่ แม้ครองแล้วจักทำอะไรได้ .

บุรุษนั้นจึงฟังโทษ ดีเตียน โปนทะนาขึ้นในขณะนั้นว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากย-

*บุตรเหล่านี้ เป็นคนมักมาก ไม่สันโดษ จะให้ครองจิรวรก็ทำได้ไม่ง่าย โจนพระคุณเจ้าอุปนันทะ
อันเราไม่ได้ปวารณาไว้ก่อนจึงได้เข้ามาหา แล้วถึงการกำหนดในจิรวรเล่า .

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินบุรุษนั้นฟังโทษ ดีเตียน โปนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย
สันโดษ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็ฟังโทษ ดีเตียน โปนทะนาว่า
โจนท่านพระอุปนันทศากยบุตร อันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน จึงได้เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือน ถึงการ
กำหนดในจิรวรเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ในเพราะเหตุ
แรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูกรอุปนันทะ ขาวว่า เธออันเขา
ไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ได้เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนแล้ว ถึงการกำหนดในจิรวร จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ก. ดูกรอุปนันทะ เขาเป็นญาติของเธอ หรือมีโชฎก?

อ. มีโชฎก พระพุทธเจ้าข้า .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดุกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะสม ไม่สมควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ คนที่มีโชญาติยอม ไม่รู้การกระทำอันสมควรหรือไม่สมควร ของที่มีอยู่หรือไม่มี ของคนที่มีโชญาติ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธออันหาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ยังเข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนผู้มีโชญาติ แล้วถึงการกำหนดในจิรวได้ การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตร โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความชดเชลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความริบชาติแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชมบุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-

* สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๒๗.๘. อนึ่ง มีพ่อเจ้าเรือนก็ดี แม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มีโชญาติ ตระเตรียมทรัพย์สำหรับจ่ายจิรวเฉพาะภิกษุ ใ้ว่า เราจักจ่ายจิรวด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจิรวนี้แล้ว ยังภิกษุชื่อนี้ให้ครองจิรว ถ้าภิกษุนั้นเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาแล้วถึงการกำหนดในจิรวในสำนักของเขาว่า ตีละ ท่านจงจ่ายจิรวเช่นนั้น หรือเช่นนั้น ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจิรวนี้ แล้วยังรูปให้ครองเกิด เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ เพราะอาศัยความเป็นผู้ใคร่ในจิรวดี .

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๑๓] บทว่า อนึ่ง . . . เฉพาะภิกษุ ความว่า เพื่อประโยชน์ของภิกษุ คือ ทำภิกษุให้เป็นอารมณแล้วใครจะให้ภิกษุครอง .

ที่ชื่อว่า ผู้มีโชญาติ คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ ชั่วอายุของบรรพชนก .

ที่ชื่อว่า พ่อเจ้าเรือน ได้แก่ บรุษผู้ครอบครองเรือน .

ที่ชื่อว่า แม่เจ้าเรือน ได้แก่ สตรีผู้ครอบครองเรือน .

ที่ชื่อว่า ทรัพย์สำหรับจ่ายจิรว ได้แก่ เงิน ทอง แก้วมณี แก้วมุกดา แก้วลาย แก้วผลึก ผ้า ด้าย หรือฝ้าย .

บทว่า ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจิรวนี้ คือ ด้วยทรัพย์ที่เขาจัดหาไว้เฉพาะ .

บทว่า จ่าย คือ แลกเปลี่ยน .

บทว่า ให้ครอง คือ จักถวาย .

คำว่า ถ้าภิกษุนั้น . . . ในสำนักของเขา ได้แก่ ภิกษุที่เขาเตรียมทรัพย์สำหรับจ่ายจิรวไว้ถวายเฉพาะ .

บทว่า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน คือ เป็นผู้อันเขาไม่ได้บอกไว้ก่อนว่า ท่านเจ้าข้า ท่านจะต้องการจิรวเช่นไร ผมจักจ่ายจิรวเช่นไรถวายท่าน .

บทว่า เข้าไปหาแล้ว คือ ไปถึงเรือนแล้ว เข้าไปหาในที่แห่งใดแห่งหนึ่ง .

บทว่า ถึงการกำหนดในจิรว คือ กำหนดว่า ขอให้ยาว ขอให้กว้าง ขอให้เนื้อแน่น หรือขอให้เนื้อละเอียด .

บทว่า ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจิรวนี้ คือ ด้วยทรัพย์ที่เขาจัดหาไว้เฉพาะ .

บทว่า เช่นนั้นหรือเช่นนั้น คือ ยาวหรือกว้าง เนื้อแน่นหรือเนื้อละเอียด .

บทว่า จ่าย คือ แลกเปลี่ยน .

บทว่า ยังรูปให้ครองเกิด คือ จงให้ .

บทว่า เพราะอาศัยความเป็นผู้ใคร่ในจิรวดี คือ มีความประสงค์ผ้าที่ดี ต้องการผ้าที่มีราคาแพง .

เขาจ่ายจิรวยาวก็ดี กว้างก็ดี เนื้อแน่นก็ดี เนื้อละเอียดก็ดี ตามคำของเธอ เป็นทุกกฎ ในประโยคที่เขาจ่าย เป็นนิสสัคคีย ด้วยได้จิรวมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้น อย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอูตราสงค์เจวียงป่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า
นั่งกระโหียง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ข้าพเจ้าเข้าไปหา
เจ้าเรือนผู้มีไชยญาติ ถึงการกำหนดในจีวร เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละ
จีวรผืนนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละ
ให้ด้วยญัตติกรรมมาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ
เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุ
ผู้มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอูตราสงค์เจวียงป่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่
พรรษากว่า นั่งกระโหียง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ข้าพเจ้าเข้าไปหา
เจ้าเรือนผู้มีไชยญาติ ถึงการกำหนดในจีวร เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละ
จีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละ
ให้ด้วยญัตติกรรมมาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ
เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่าน
ทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอูตราสงค์เจวียงป่า นั่งกระโหียง ประนมมือ
กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ข้าพเจ้าเข้าไปหา
เจ้าเรือนผู้มีไชยญาติ ถึงการกำหนดในจีวร เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้
แก่ท่าน .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละ
ให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้ .

บทภาษณีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๖๔] เจ้าเรือนผู้มีไชยญาติ ภิกษุสำคัญว่ามีไชยญาติ เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหา
เจ้าเรือนแล้ว ถึงการกำหนดในจีวร เป็นนิสสัคคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เจ้าเรือนผู้มีไชยญาติ ภิกษุสงสัย เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาเจ้าเรือนแล้ว ถึงการ
กำหนดในจีวร เป็นนิสสัคคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เจ้าเรือนผู้มีไชยญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาเจ้า
เรือนแล้ว ถึงการกำหนดในจีวร เป็นนิสสัคคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามีไชยญาติ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๖๕] ภิกษุขอต่อเจ้าเรือนผู้เป็นญาติ ๑ ภิกษุขอต่อเจ้าเรือนผู้ปวารณาไว้ ๑ ภิกษุขอ
เพื่อประโยชน์ของภิกษุอื่น ๑ ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ เจ้าเรือนใครจะจ่ายจีวรมีราคาแพง
ภิกษุให้เขาจ่ายจีวรมีราคาถูก ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ .

๑. จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๖๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น บุรุษผู้หนึ่งได้กล่าวคำนี้กะบุรุษผู้หนึ่งว่า
ผมจักยังท่านพระอุปนันทให้ครองจีวร แม้บุรุษอีกผู้หนึ่งนั้น ก็กล่าวอย่างนี้ว่า แม้ผมก็จักยังท่าน

พระอุปนันทให้ครองจีวร .

ภิกษุรูปหนึ่งถือการเที่ยวบิณฑบาต ได้ยินถ้อยคำที่เจรจากันนี้ของบรุษทั้งสองนั้น จึงเข้าไปหาพระอุปนันทศากยบุตร . ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า อาวุโสอุปนันท ท่านเป็นผู้มีบุญมาก ในสถานที่โน้น บรุษผู้หนึ่งได้กล่าวคำนี้กะบรุษอีกผู้หนึ่งว่า ผมจักยังท่านพระอุปนันทให้ครองจีวร แม้บรุษอีกผู้หนึ่งนั้นได้กล่าวอย่างนี้ว่า แม่ผมก็จักยังท่านพระ-
*อุปนันทให้ครองจีวร .

ท่านพระอุปนันทกล่าวรับรองว่า มีขอรับ เขาทั้งสองนั้นเป็นอุปัฏฐากของผม . ครั้นแล้วท่านพระอุปนันทศากยบุตร ได้เข้าไปหาบรุษทั้งสองคนนั้น แล้วสอบถามเขาว่า จริงหรือ ท่านทั้งหลาย ชาวว่า ท่านทั้งสองประสงค์จะให้เอาตมาครองจีวร?

บ. ความจริง พวกผมได้พูดกันไว้อย่างนี้ว่า จักยังท่านพระอุปนันทให้ครองจีวร .

อ. ถ้าท่านทั้งสองประสงค์จะให้เอาตมาครองจีวร ก็จงให้ครองจีวรชนิดนี้เถิด เพราะจีวรทั้งหลายที่เอาตมา ไม่ใช่ แม่ครองแล้วจักทำอะไรได้ .

บรุษทั้งสองคนนั้น จึงเฟงโทษ ตีเตียน โปนทะนาขึ้นในขณะนั้นว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ เป็นคนมักมาก ไม่สันโดษ จะให้ครองจีวรก็ทำได้ไม่ง่าย โจน พระคุณเจ้าอุปนันทอันพวกเราไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน จึงได้เข้ามาหาแล้วถึงการกำหนดในจีวรเล่า?

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินบรุษทั้งสองนั้น เฟงโทษ ตีเตียน โปนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ตอสิกขาต่างก็เฟงโทษ ตีเตียน โปนทะนาว่า โจนท่านพระอุปนันทศากยบุตรอันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน จึงได้เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนทั้งหลายแล้วถึงการกำหนดในจีวรเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูกรอุปนันท ชาวว่าเธออันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ได้เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนทั้งหลาย แล้วถึงการกำหนดในจีวร จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ภ. ดูกรอุปนันท เขาเหล่านั้นเป็นญาติของเธอ หรือมิใช่ญาติ .

อ. มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบรุษ การกระทำของเธอ นั้น ไม่เหมาะสม ไม่สมควร ไม่ใช่สิกขาของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ คนที่ไม่ใช่ญาติ ย่อมไม่รู้การกระทำอันสมควรหรือไม่ควร ของที่มีอยู่ หรือ ไม่มี ของคนที่ไม่ใช่ญาติ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธออันเขาทั้งหลาย ไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ยังเข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนทั้งหลายผู้มีไม่ใช่ญาติ แล้วถึงการกำหนดในจีวรได้ การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . โดยที่แท้ การกระทำของเธอ นั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงตีเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตร โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบ่ารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบ่ารุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย . ทรงกระทำธรรมมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดง อย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๒๘.๙. อนึ่ง มีพ่อเจ้าเรือนก็ดี แม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มิใช่ญาติสองคน ตระเตรียมทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรเฉพาะผืนๆ ไว้เฉพาะภิกษุว่า เราทั้งหลายจักจ่ายจีวรเฉพาะผืนๆ ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรเฉพาะผืนๆ เหล่านี้แล้ว ยังภิกษุชื่อนี้ให้ครองจีวรหลายผืนด้วยกัน , ถ้าภิกษุนั้นเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาแล้วถึงการกำหนด ในจีวรในสำนักของเขาว่า ตีละ ขอท่านทั้งหลายจงจ่ายจีวรเช่นนั้นหรือเช่นนั้น ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรเฉพาะผืนๆ เหล่านี้แล้ว ทั้งสองคนรวมกัน ยังรูปให้ครองจีวรผืนเดียวเถิด เป็นนิสัสคิยปาจิตตีย์ ถือเอาความเป็นผู้ใคร่ในจีวรติ . ๖

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๗] บทว่า อนึ่ง . . . เฉพาะภิกษุ ความว่า เพื่อประโยชน์ของภิกษุคือทำภิกษุให้
เป็นอารมณ์แล้วใครจะให้ภิกษุครอง

บทว่า สองคน คือสองคนด้วยกัน .

ที่ชื่อว่า ผู้มีไชยชาติ คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาที่ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗

ชั่วอายุของบรรพชนก .

ที่ชื่อว่า พ่อเจ้าเรือน ได้แก่บรุษผู้ครอบครองเรือน .

ที่ชื่อว่า แม่เจ้าเรือน ได้แก่สตรีผู้ครอบครองเรือน .

ที่ชื่อว่า ทรัพย์สำหรับจ่ายจิวร ได้แก่ เงิน ทอง แก้วมณี แก้วมุกดา แก้วลาย
แก้วผลึก ผ้า หรือฝ้าย .

บทว่า ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจิวรเหล่านี้ คือ ด้วยทรัพย์ที่เขาจัดหาไว้เฉพาะ .

บทว่า จ่าย คือ แลกเปลี่ยน .

บทว่า ให้ครอง คือ จักถวาย .

คำว่า ถ้าภิกษุนั้น . . . ในสำนักของเขา ได้แก่ ภิกษุที่เขาทั้งสองคนตระเตรียมทรัพย์
สำหรับจ่ายจิวรไว้ถวายเฉพาะ .

บทว่า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน คือ เป็นผู้อื่นเขาไม่ได้บอกไว้ก่อนว่า ท่านเจ้าข้า
ท่านจะต้องการจิวรเช่นไร ผมจักจ่ายจิวรเช่นไรถวายท่าน .

บทว่า เข้าไปหาแล้ว คือ ไปถึงเรือนแล้ว เข้าไปหาในที่แห่งใดแห่งหนึ่ง .

บทว่า ถึงการกำหนดในจิวร คือ กำหนดว่า ขอให้ยาว ขอให้กว้าง ขอให้เนื้อแน่น
หรือขอให้เนื้อละเอียด .

บทว่า ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจิวรเหล่านี้ คือ ด้วยทรัพย์ที่เขาจัดหาไว้เฉพาะ .

บทว่า เช่นนั้นหรือเช่นนี้ คือ ยาวหรือกว้าง เนื้อแน่นหรือเนื้อละเอียด .

บทว่า จ่าย คือ แลกเปลี่ยน .

บทว่า ยักรูปให้ครอง คือ จงให้ .

บทว่า ทั้งสองคนรวมกัน คือ รวมทรัพย์ทั้งสองรายเข้าเป็นรายเดียวกัน .

บทว่า ถือเอาความเป็นผู้ใคร่ในจิวรดี คือมีความประสงค์ผ้าที่ดี ต้องการผ้าที่มี
ราคาแพง

เขาจ่ายจิวร ยาวก็ดี กว้างก็ดี เนื้อแน่นก็ดี เนื้อละเอียดก็ดี ตามคำของเธอเป็นทุกกฎใน
ประโยชน์ที่เขาจ่าย, เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้จิวรมา. ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล ภิกษุพึงเสียสละจิวรนั้น อย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม่อมเจ้าอุตราสงค์เจริญบำ กราบทำภิกษุผู้แก่พรรษากว่า
นั่งกระหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่านเจ้าข้า จิวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ข้าพเจ้าเข้าไป
หาเจ้าเรือนผู้มีไชยชาติทั้งหลาย ถึงการกำหนดในจิวรเป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้า
สละจิวรผืนนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจิวรที่เสียสละ
ให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. จิวรผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ,
จะสละ, เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงให้จิวรผืน
นี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ . ๖

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป หม่อมเจ้าอุตราสงค์เจริญบำ กราบทำภิกษุผู้แก่
พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่านเจ้าข้า จิวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน, ข้าพเจ้าเข้าไป
ไปหาเจ้าเรือนผู้มีไชยชาติทั้งหลาย ถึงการกำหนดในจิวรเป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้า
สละจิวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจิวรที่เสีย
สละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. จิวรผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ,
เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, ท่าน
ทั้งหลายพึงให้จิวรผืนนี้ แก่ภิกษุชื่อนี้ . ๖

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง หม่อมเจ้าอุตราสงค์เจริญบำ นั่งกระหย่งประนมมือ

กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่าน จิวรณินนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน, ข้าพเจ้าเข้าไปหาเจ้าเรือนผู้มีโชญาติทั้งหลาย ถึงการกำหนดในจิวร เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละจิวรณินนี้แก่ท่าน .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจิวรที่เสียสละแล้วให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จิวรณินนี้แก่ท่าน ดังนี้ . ๖

บทกษณีย์

ติกะนิสสัคคียปาจิตตีย์

[๖๘] เจ้าเรือนผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่ามีโชญาติ เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาเจ้าเรือนทั้งหลายแล้ว ถึงการกำหนดในจิวร, เป็นนิสสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เจ้าเรือนผู้มีโชญาติ ภิกษุสงฆ์ เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาเจ้าเรือนทั้งหลายแล้ว ถึงการกำหนดในจิวร, เป็นนิสสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เจ้าเรือนผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาเจ้าเรือนทั้งหลายแล้ว ถึงการกำหนดในจิวร, เป็นนิสสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามีโชญาติ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสงฆ์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่า เป็นญาติ . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๖๙] ภิกษุขอต่อเจ้าเรือนผู้เป็นญาติ ๑ ภิกษุขอต่อเจ้าเรือนผู้ปวารณาไว้ ๑ ภิกษุขอเพื่อประโยชน์ของภิกษุอื่น ๑ ภิกษุจ่ายด้วยทรัพย์ของตน ๑ เจ้าเรือนใครจะจ่ายจิวรมีราคาแพง ภิกษุให้เขาจ่ายจิวรมีราคาถูก ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

จิวรวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ .

๑. จิวรวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๗๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น มหาอำมาตย์ ผู้บัญชาการของท่านพระอุปนันท-

* ศากยบุตร ส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจิวร ไปกับทูตถวายแก่ท่านพระอุปนันทศากยบุตรสั่งว่า เจ้าจงจ่ายจิวรด้วยทรัพย์จ่ายจิวรนี้ แล้วให้ท่านพระอุปนันทครองจิวร . จึงทูตนั้นเข้าไปหาท่านพระอุปนันท-

* ศากยบุตร ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้ แก่ท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ท่านเจ้าข้า ทรัพย์สำหรับจ่ายจิวรนี้แล กระผมนำมาถวายเฉพาะพระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงรับทรัพย์สำหรับจ่ายจิวร .

เมื่อทูตนั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้ตอบคำนี้ แก่ทูตนั้นว่า พวกเรารับทรัพย์สำหรับจ่ายจิวรไม่ได้, รับได้แต่จิวรอันเป็นของควารโดยการเท่านั้น;

เมื่อท่านตอบอย่างนั้นแล้ว ทูตนั้นได้ถามท่านว่า ก็ใครๆ ผู้เป็นไวยาวัจกรของท่านมีหรือ?

ขณะนั้น อุบาสกผู้หนึ่งได้เดิน ไปสู่อารามด้วยกรณีะบางอย่าง จึงท่านพระอุปนันท-

* ศากยบุตร ได้กล่าวคำนี้แก่ทูตนั้นว่า อุบาสกนั้นแล เป็น ไวยาวัจกรของภิกษุทั้งหลาย .

จึงทูตนั้น สั่งอุบาสกนั้นให้เข้าใจแล้ว กลับเข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตรแจ้งว่า ท่านเจ้าข้า อุบาสกที่พระคุณเจ้าแสดงเป็นไวยาวัจกรนั้น, กระผมสั่งให้เข้าใจแล้ว; ขอพระคุณเจ้าจงเข้าไปหา เขาก็ให้ท่านครองจิวรตามกาล .

ขณะนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตร ไม่ได้พูดอะไรแก่อุบาสกนั้น .

แม้ครั้งที่สองแล ท่านมหาอำมาตย์นั้น ก็ได้ส่งทูต ไปในสำนักท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ขอพระคุณเจ้าจงใช้สอยจิวรนั้น, ข้าพเจ้าต้องการจะให้พระคุณเจ้าใช้จิวรนั้น; แม้ครั้งที่สอง ท่านพระอุปนันทศากยบุตร ก็มีได้พูดอะไร แก่อุบาสกนั้น .

แม้ครั้งที่สามแล ท่านมหาอำมาตย์นั้น ก็ได้ส่งทูต ไปในสำนักท่านพระอุปนันทศากย-

* บุตรว่า ขอพระคุณเจ้าจงใช้สอยจิวรนั้น, ข้าพเจ้าต้องการจะให้พระคุณเจ้าใช้จิวรนั้น .

ก็สมัยนั้น เป็นคราวประชุมของชาวนิคม และชาวนิคมได้ตั้งกติกากันไว้ว่า . ผู้ใดมาภายหลัง ต้องถูกปรับ ๕๐ กหาปณะ .

คราวนั้น ท่านอุปนันทศากยบุตรเข้าไปหาอุบาสกนั้น . ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้แก่เขาว่า นั้นต้องการจิวร,

อุบาสกนั้นขอผิดว่า ท่านเจ้าข้า โปรดรอสักวันหนึ่งก่อน, วันนี้เป็นสมัยประชุมของชาวนิคม และชาวนิคมได้ตั้งกติกากันไว้ว่า ผู้ใดมาภายหลังต้องถูกปรับ ๕๐ กหาปณะ .

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้กล่าวคาดคั้นว่า ท่านจงให้จิวรแก่ฉันในวันนี้แหละ แล้วยึดชายพกไว้ .

ครั้นอุบาสกนั้นถูกคาดคั้น จึงจ่ายจิวรถวายท่านพระอุปนันทศากยบุตร แล้วจึงได้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ไปภายหลัง. คนทั้งหลายพากันถามอุบาสกนั้นว่า เหตุไรท่านจึงได้มาภายหลัง? ท่านต้องเสีย
เงิน ๕๐ กหาปณะ. จึงอุบาสกนั้นได้เล่าเรื่องนั้นให้คนเหล่านั้นฟัง คนทั้งหลาย พากันเพ่งโทษ
ติเตียน โพนทะนาว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ เป็นคนมักมาก ไม่สิ้นโดย
จะทำการช่วยเหลือคนเหล่านี้บ้าง ก็ทำไม่ได้ง่าย โฉนพระอุปนันทศากยบุตร เมื่ออุบาสกขอผิด
ว่าท่านเจ้าข้า กรุณารอสักวันหนึ่งก่อน ก็รอไม่ได้?

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินคนเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย
สิ้นโดย มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า
โฉนท่านพระอุปนันทศากยบุตร เมื่ออุบาสกขอผิดว่า ท่านเจ้าข้า กรุณารอสักวันหนึ่งก่อน
ก็รอไม่ได้? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรก
เกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูกรอุปนันท ขาวว่า เธออันอุบาสกขอ
ผิดว่า ท่านเจ้าข้า กรุณารอสักวันหนึ่งก่อน ก็รอไม่ได้ ดังนี้ จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะ
ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำโฉน เธอเมื่ออุบาสกขอผิดว่า กรุณา
รอสักวันหนึ่งจึงไม่รอเล่า? การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่
เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั้นเป็น
ไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่
เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตรโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษ
แห่งความเป็นคนเลี้ยยาก ความเป็นคนบารุยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สิ้นโดย
ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยง่าย ความเป็นคนบารุง่าย
ความมักน้อย ความสิ้นโดย ความชืดเกลา ความกำจัด อาการที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม
การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่
เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจ
ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความริบว่าติแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑
เพื่อชมมงคลผู้เกี้ยยาก ๑ เพื่อความอยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอัน
จะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง
ไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๒๙. ๑๐ อนึ่ง พระราชา กิติ ราชอำมาตย์ กิติ พราหมณ์ กิติ คหบดี กิติ สง-

* ทรัพย์สำหรับจ่ายจิวร ไปด้วยเหตุเฉพาะภิกษุว่า เจ้าจงจ่ายจิวรด้วยทรัพย์สำหรับจ่าย
จ่ายจิวรนี้แล้วยังภิกษุชื่อนี้ให้ครองจิวร, ถ้าพูดนั้นเข้าไปหาภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า
ทรัพย์สำหรับจ่ายจิวรนี้นำมาเฉพาะท่าน, ขอท่านจงรับทรัพย์สำหรับจ่ายจิวร, ภิกษุ
นั้นพึงกล่าวต่อพูดนั้นอย่างนี้ว่า พวกเราหาได้รับทรัพย์สำหรับจ่ายจิวรไม่, พวกเรา
แต่จิวรอันเป็นของควารโดยกาล; ถ้าพูดนั้นกล่าวต่อภิกษุนั้นอย่างนี้ว่า ก็ใครๆ ผู้เป็น
ไวยาวัจกรของท่านมีหรือ? ภิกษุผู้ต้องการจิวรพึงแสดงชนผู้ทำการในอารามหรืออุบา
สกให้เป็นไวยาวัจกร ด้วยคำว่า คนนั้นแลเป็นไวยาวัจกรของภิกษุทั้งหลาย, ถ้าพูด
นั้นสั่งไวยาวัจกรนั้นให้เข้าใจแล้ว เข้าไปหาภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า คนที่ท่านแสดง
เป็นไวยาวัจกรนั้น, ข้าพเจ้าสั่งให้เข้าใจแล้ว; ท่านจงเข้าไปหา เขาจักให้ท่านครอง
จิวรตามกาล, ภิกษุผู้ต้องการจิวรเข้าไปหาไวยาวัจกรแล้ว พึงทวงพึงเตือนสองสามครั้ง
ว่า รูปต้องการจิวร; ภิกษุทวงอยู่ เตือนอยู่ สองสามครั้ง ยังไวยาวัจกรนั้น ให้
จัดจิวรสำเร็จได้ การให้สำเร็จได้ด้วยอย่างนี้ นั้นเป็นการดี, ถ้าให้สำเร็จไม่ได้, พึง-

* ยืนนิ่งต่อหน้า ๔ ครั้ง ๕ ครั้ง ๖ ครั้ง เป็นอย่างมาก; เธอยืนนิ่งต่อหน้า ๔ ครั้ง
๕ ครั้ง ๖ ครั้ง เป็นอย่างมาก; ยังไวยาวัจกรนั้นให้จัดจิวรสำเร็จได้, การให้สำเร็จได้
ด้วยอย่างนี้ นั้นเป็นการดี, ถ้าให้สำเร็จไม่ได้, ถ้าเธอพยายามให้ยิ่งกว่านั้น ยังจิวร
นั้นให้สำเร็จ, เป็นนิสสัคคิยาจิตตีย์; ถ้าให้สำเร็จไม่ได้พึงไปเองก็ได้, ส่งทูตไปก็ได้
ในสำนักที่ส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจิวรมาเพื่อเธอ, บอกว่า ท่านส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจิวร
ไปเฉพาะภิกษุใด, ทรัพย์นั้นหาสำเร็จประโยชน์น้อยหนึ่งแก่ภิกษุนั้นไม่, ท่านจงทวง
เอาทรัพย์ของท่านคืน, ทรัพย์ของท่านอย่าได้ลืมหายเสียเลย; นี้เป็นสามิจกรรมใน

เรื่องนั้น .

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๑] บทว่า อนึ่ง . . . เฉพาะภิกษุ ความว่า เพื่อประโยชน์ของภิกษุ คือทำภิกษุให้เป็น
อารมณแล้วใครจะให้ภิกษุครอง .

ที่ชื่อว่า พระราชา ได้แก่ ท่านผู้ทรงราชย์

ที่ชื่อว่า ราชอำมาตย์ ได้แก่ ข้าราชการผู้ได้รับความขบเลี้ยงของพระราชา

ที่ชื่อว่า พราหมณ์ ได้แก่ พราหมณ์ โดยกำเนิด .

ที่ชื่อว่า คหบดี ได้แก่ เจ้าเรือน ยกพระราชา ราชอำมาตย์ พราหมณ์ นอกนั้น
ชื่อว่าคหบดี .

ที่ชื่อว่า ทรัพย์สำหรับจ่ายจิวร ได้แก่ เงิน ทอง แก้วมณี แก้วมุกดา แก้วลาย
หรือแก้วผลึก

บทว่า ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจิวรนี้ คือ ด้วยทรัพย์ที่เขาจัดหาไว้เฉพาะ

บทว่า จ่าย คือ แลกเปลี่ยน .

บทว่า ให้ครอง คือ จงถวาย .

ถ้าทุดนั้นเข้าไปหาภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ทรัพย์สำหรับจ่ายจิวรนี้ นำมา
เฉพาะท่าน, ขอท่านจงรับทรัพย์สำหรับจ่ายจิวร, ภิกษุนั้นฟังกล่าวตอทุดนั้นอย่างนี้ว่า
พวกเราหาได้รับทรัพย์สำหรับจ่ายจิวรไม่, พวกเรารับแต่จิวรอันเป็นของควารโดยกาล;
ถ้าทุดนั้นกล่าวตอภิกษุนั้นอย่างนี้ว่า ก็ใครๆ ผู้เป็นไวยาวัจกรของท่านมีหรือ, ภิกษุ
ผู้ต้องการจิวรพึงแสดงชนผู้ทำการในอาราม หรืออบาสกให้เป็นไวยาวัจกรด้วยคำว่า
คนนั้นแลเป็นไวยาวัจกรของภิกษุทั้งหลาย ไม่ควรกล่าวว่า จงให้แก่คนนั้น หรือว่า
คนนั้นจักเก็บไว้ หรือว่าคนนั้นจักแลก หรือว่า คนนั้นจักจ่าย: ถ้าทุดนั้นสั่งไวยาวัจกร
นั้นให้เข้าใจแล้ว เข้าไปหาภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า คนที่ท่านแสดงเป็นไวยาวัจกรนั้น,
ข้าพเจ้าสั่งให้เข้าใจแล้ว, ท่านจงเข้าไปหา เขาก็ให้ท่านครองจิวรตามกาล, ภิกษุผู้
ต้องการจิวรเข้าไปหาไวยาวัจกรแล้วพึงทวง พึงเตือนสองสามครั้งว่า รูปต้องการจิวร;
อย่าพูดว่า จงให้จิวรแก่รูป จงนำจิวรมาให้รูป จงแลกจิวรให้รูป จงจ่ายจิวรให้รูป พึงพูดได้
แม้ครั้งที่สอง พึงพูดได้แม้ครั้งที่สาม, ถ้าให้จัดสำเร็จได้ การให้สำเร็จได้ด้วยอย่างนี้ นั้นเป็นการ
ดี, ถ้าให้จัดสำเร็จไม่ได้, พึงไปยืนนิ่งต่อหน้าในที่ใกล้ไวยาวัจกรนั้น, ไม่พึงนั่งบนอาสนะ ไม่
พึงรับอามิส ไม่พึงกล่าวธรรม, เมื่อเขากล่าวว่ามาระอะไร พึงกล่าวว่า รู้เอาเองเถิด, ถ้านั่งบน
อาสนะกิติ รับอามิสกิติ กล่าวธรรมกิติ ชื่อว่าหักการยีนเสีย, พึงยืนได้แม้ครั้งที่สอง พึงยืน
ได้ แม้ครั้งที่สาม ทวง ๔ ครั้งแล้ว; พึงยืนได้ ๔ ครั้ง ทวง ๔ ครั้งแล้ว, พึงยืนได้ ๒ ครั้ง
ทวง ๖ ครั้งแล้ว, จะพึงยืนไม่ได้, ถ้าเธอพยายามให้ยิ่งกว่านั้นยังจิวรนั้นให้สำเร็จ, เป็น
ทุกกฎในประโยคที่พยายาม, เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้จิวรมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจิวรนั้น อย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม่มผ้าอุตราสงค์เจริยงบา กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า
นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จิวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้สำเร็จด้วยทวงเกิน ๓ ครั้ง ด้วยยืนเกิน

๖ ครั้ง เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละจิวรผืนนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจิวรที่เสีย-

* สละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. จิวรผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะ
สละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงให้จิวรผืนนี้
แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ . ๗

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป หม่มผ้าอุตราสงค์เจริยงบา กราบเท้าภิกษุผู้แก่
พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จิวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้สำเร็จด้วยทวงเกิน ๓ ครั้ง ด้วยยืนเกิน

๖ ครั้ง เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละจิวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจิวรที่เสียสละ
ให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. จิวรผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ,
เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, ท่าน
ทั้งหลายพึงให้จิวรผืนนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่บุคคล

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เจริญภา นิ่งกระหย่งประนมมือ
กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จีวรผืนนี้ ของข้าพเจ้า ให้สำเร็จด้วยทวงเกิน ๓ ครั้ง ด้วยยืนเกิน ๖ ครั้ง
เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละ
แล้วให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้

ในประโยคควา ถ้าให้สำเร็จไม่ได้ พึงไปเองก็ได้ ส่งทูตไปก็ได้ ในสำนักที่
สงฆ์รับสำหรับจ่ายจีวรมาเพื่อเธอ บอกว่า ท่านสงฆ์รับสำหรับจ่ายจีวร ไปเฉพาะ
ภิกษุใด, ทรัพย์นั้นหาสำเร็จประโยชน์น้อยหนึ่งแก่ภิกษุนั้นไม่, ท่านจงทวงเอาทรัพย์ของ
ท่านคืน, ทรัพย์ของท่านอย่าได้เสียหายเสียเลย: นี่เป็นสามมีกิจกรรมในเรื่องนั้น ดังนี้:
ความว่า นี่เป็นความถูกต้องในเรื่องนั้น . ๖

บทภาษณีย์

ติกะนิสสัคคียปาจิตตีย์

[๗๒] ทวงเกิน ๓ ครั้ง ยืนเกิน ๖ ครั้ง ภิกษุสำคัญว่าเกิน ยังจีวรนั้นให้สำเร็จ,
เป็นนิสสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทวงเกิน ๓ ครั้ง ยืนเกิน ๖ ครั้ง ภิกษุสงสัย ยังจีวรนั้นให้สำเร็จ, เป็นนิสสัคคีย
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทวงเกิน ๓ ครั้ง ยืนเกิน ๖ ครั้ง ภิกษุสำคัญว่าไม่ถึง ยังจีวรนั้นให้สำเร็จ, เป็น
นิสสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

ทวงไม่ถึง ๓ ครั้ง ยืนไม่ถึง ๖ ครั้ง ภิกษุสำคัญว่าเกิน ยังจีวรให้สำเร็จ, ต้องอาบัติ
ทุกกฏ .

ทวงไม่ถึง ๓ ครั้ง ยืนไม่ถึง ๖ ครั้ง ภิกษุสงสัย ยังจีวรให้สำเร็จ, ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ทวงไม่ถึง ๓ ครั้ง ยืนไม่ถึง ๖ ครั้ง ภิกษุสำคัญว่าไม่ถึง ยังจีวรนั้นให้สำเร็จ, ไม่ต้อง
อาบัติ . ๖

อนาปัตติวาร

[๗๓] ภิกษุทวง ๓ ครั้ง ยืน ๖ ครั้ง ภิกษุทวงไม่ถึง ๓ ครั้ง ยืนไม่ถึง ๖ ครั้ง ๑ ภิกษุ
ไม่ได้ทวง ไวยาจักรถวายเอง ๑ เจ้าของทวงเอาถวาย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑,
ไม่ต้องอาบัติแล . ๖

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ .

นิสสัคคียปาจิตตีย์ วรรคที่ ๑ จบ .

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. ทสหาปรมสิกขาบท ว่าด้วยการทรงอดเรกจีวรไว้ได้ ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง .
๒. เอกรัตตีสิกขาบท ว่าด้วยการอยู่ปราศจากไตรจีวรแม้ราตรีหนึ่ง .
๓. มาสปรมสิกขาบท ว่าด้วยการเก็บจีวรไว้ได้เดือนหนึ่งเป็นอย่างยิ่ง .
๔. ปราณจีวรโรวาปนสิกขาบท ว่าด้วยการให้ภิกษุณีซักจีวรเก่า .
๕. จีวรปฏิคคณสิกขาบท ว่าด้วยการรับจีวรจากมือภิกษุณี .
๖. อัญญาตกรัญญัตตีสิกขาบท ว่าด้วยการขอจีวรต่อเจ้าเรือนผู้มีไช้ญาติ .
๗. ตทุตตรีสิกขาบท ว่าด้วยการขอจีวรเกินกำหนด .
๘. อุททิสสิกขาบท ว่าด้วยมูลค่าจีวรของเจ้าทรัพย์รายเดียว .
๙. อุททิสสิกขาบท ว่าด้วยมูลค่าจีวรของเจ้าทรัพย์สองราย .
๑๐. ทุตตีสิกขาบท ว่าด้วยมูลค่าจีวรที่เจ้าทรัพย์ส่งมาถวาย . ๖

นิสสัคคียปาจิตตีย์ วรรคที่ ๒

๒. โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๗๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ อคคาฬวเจดีย์ เขตพระนคร-

*อาฬวี, ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์เข้าไปหาพวกช่างไหม กล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวกท่าน
ต้มตัวไหมไว้เป็นอันมาก จงให้แก่พวกอาตมาบ้าง แม้พวกอาตมาก็ปรารถนาจะทำเส้นถักเจือ
ด้วยไหม ช่างไหมเหล่านั้นเพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร
จึงได้เข้ามาหาพวกเราแล้วอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวกท่านต้มตัวไหมไว้เป็นอันมาก จงให้แก่
พวกอาตมาบ้าง แม้พวกอาตมาก็ปรารถนาจะทำเส้นถักเจือด้วยไหม ดังนี้, แม้พวกเราผู้ซึ่งทำสัตว์
ตัวเล็กๆ มากมายให้รอดตาย เพราะเหตุแห่งอาชีพ เพราะเหตุแห่งบุตรและภริยา ก็ยังเชื่อว่า
ไม่ได้ลาก หาได้ไม่สุจริต .

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินพวกช่างไหมเหล่านั้น เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาอยู่ บรรดาผู้ที่

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
มักน้อย สันโดษ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อศึกษา ต่างก็พึงโทษติเตียนโพน-

* ทะนาวา โฉนพระฉัพพัคคีย์จึงเข้าไปหาพวกช่างใหม่ แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวก
ท่านตัมต้ว ใหม่ไว้เป็นอันมาก จงให้แก่พวกอาตมาบ้าง แม้พวกอาตมาก็ปรารถนาจะทำสันถิต
เจือด้วยใหม่ ดังนี้เล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่าพวกเธอ
เข้าไปหาพวกช่างใหม่ แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวกท่านตัมต้ว ใหม่ไว้เป็นอันมาก
จงให้แก่พวกอาตมาบ้าง แม้พวกอาตมาก็ปรารถนาจะทำสันถิตเจือด้วยใหม่ ดังนี้ จริงหรือ?
พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโหมฆบรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั้น
ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉนพวกเธอจึงได้เข้าไป
หาพวกช่างใหม่ แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวกท่านตัมต้ว ใหม่ไว้เป็นอันมาก จงให้
แก่พวกอาตมาบ้าง แม้พวกอาตมาก็ปรารถนาจะทำสันถิตเจือด้วยใหม่ ดังนี้เล่า? การกระทำของ
พวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใส
ของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใส
ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์ โดยอเนกปริยายดังนี้ แล้วตรัสโทษแห่งความ
เป็นคนเลียงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ
ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลียงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย
ความมักน้อย ความสันโดษ ความชิตเกลา ความก่าจัด อาการที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม
การปรารถนาความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่
เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจ
ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชม
บุคคลผู้ก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดใน
ปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อ
ถือตามพระวินัย ๑ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๐.๑. อนึ่ง ภิกษุใด ให้ทำสันถิตเจือด้วยใหม่, เป็นนิสสัคคียปาจิตติย.ฯ

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๗๔] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีกรณอย่างใด มีชาติอย่างใด
มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม
เป็นนวกะก็ตาม เป็นฆมณเฑาะฏก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะ
อรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว. ชื่อว่า
ภิกษุ โดยสมญา. ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ. ชื่อว่า
ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็น
ผู้เจริญ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ.
ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระอเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียง
กันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควเรฐานะ. บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่
สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควเรฐานะ นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงคในอรธนี้ .

ที่มีชื่อว่า สันถิต ได้แก่ ผ้ารองนั่งที่เขาหล่อ ไม่ใช่ทอ.

บทว่า ให้ทำ ความว่า ทำเองก็ดี ใช้ให้ทำก็ดี เจือด้วยใหม่แม้เส้นเดียว เป็นทุกกฎ
ในประโยคที่ทำ, เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้สันถิตมา, ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละสันถิตนั้น อย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม่มผ้าอุตราสงฆ์เจวียงป่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า
นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ท่านเจ้าข้า สันถิตเจือด้วยไหมผืนนี้ ของข้าพเจ้าได้ทำแล้ว เป็นของจำจะ
สละ , ข้าพเจ้าสละสันถิตผืนนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถิตที่
เสียสละให้ ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านข้าพเจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . สันถิตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของ
จำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ . ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว , สงฆ์พึงให้สันถิต
ผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้ . ๖

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป หม่อมผ้าอุตราสงค์เจวียงบำ กราบทำภิกษุผู้แก่
พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถิตเจือด้วยไหมผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้ทำแล้วเป็นของจำจะสละ ,
ข้าพเจ้าสละสันถิตผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถิตที่เสียสละ
ให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า . สันถิตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ
เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย . ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว , ท่าน
ทั้งหลายพึงให้สันถิตผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้ . ๖

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง หม่อมผ้าอุตราสงค์เจวียงบำ นั่งกระหย่งประนมมือ
กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน สันถิตเจือด้วยไหมผืนนี้ ของข้าพเจ้าให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ ,
ข้าพเจ้าสละสันถิตผืนนี้แก่ท่าน .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ , พึงคืนสันถิตที่เสีย
สละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้สันถิตผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้ . ๖

บทกษณีย์

จตกคะนิสสังคิยปาจิตติย

[๑๖] สันถิตตนทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง , เป็นนิสสังคิย ต้องอาบัติปาจิตติย .

สันถิตตนทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นให้ทำต่อจนสำเร็จ , เป็นนิสสังคิย ต้องอาบัติปาจิตติย .

สันถิตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง , เป็นนิสสังคิย ต้องอาบัติปาจิตติย .

สันถิตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นให้ทำต่อจนสำเร็จ , เป็นนิสสังคิย ต้องอาบัติ
ปาจิตติย .

ทกกฎ

ภิกษุทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อใช้เป็นของอื่น , ต้องอาบัติทุกกฎ .

ภิกษุได้สันถิตที่คนอื่นทำไว้แล้ว ใช้สอย , ต้องอาบัติทุกกฎ .

อนาปัตติวาร

[๑๗] ภิกษุทำเป็นเพดานก็ดี เป็นเครื่องลาดพื้นก็ดี เป็นม่านก็ดี เป็นเปลือกฟูกก็ดี
เป็นปลอกหมอนก็ดี ๑ ภิกษุวิกวลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ , ไม่ต้องอาบัติแล . ๖

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ .

๒ . โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ ภูฏาคารศาลาป่ามหาวัน
เขตพระนครเวสาลี . ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ให้เขาทำสันถิตแห่งชนเจียมคำล้วน ชาวบ้านพากัน
มาเที่ยวชมวิหารได้แลเห็นแล้ว จึงพากันเฟ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉนพระสมณะเชื้อสาย
พระศากยบุตรเหล่านี้ จึงได้ให้เขาทำสันถิตแห่งชนเจียมคำล้วน เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโลกาม
เล่า?

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเฟ่งโทษตีเตียน โพนทะนาอยู่ , บรรดาที่เป็นผู้มกน้อย
สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา , ต่างก็เฟ่งโทษตีเตียน โพนทะนาวา
โฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ให้เขาทำสันถิตแห่งชนเจียมคำล้วนเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มี
พระภาค

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเขา
ให้เขาทำสันถิตแห่งชนเจียมคำล้วน จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงตีเตียน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอ นั้นไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โจน พวกเธอจึงได้ให้เขาทำสันถัตแห่งชนเจียมด่าล่วงเล่า? การกระทำของพวกเธอ นั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอ นั้นเป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลียงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลียงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความชดเชลา ความกำจัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย , ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชมบุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๑.๒. อนึ่ง ภิกษุใด ให้ทำสันถัตแห่งชนเจียมด่าล่วง , เป็นนิสัสคคีย์-
*ปาจิตต์ . ๗

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๑] อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีภักดีอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว . ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา . ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นเอหิภิกษุ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้เจริญ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่ามีสัทธรรม . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระเสขะ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระอเสขะ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรมอันไม่กำเรบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรมอันไม่กำเรบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า ด่า มี ๒ อย่าง คือ ด่าเองโดยกำเนิด อย่าง ๑ ด่าโดยย้อมอย่าง ๑ .

ที่ชื่อว่า สันถัต ได้แก่ผารองนั่งที่เขาหล่อ ไม่ใช่ทอ .

บทว่า ให้ทำ ความว่า ทำเองก็ดี ใช้ให้เขาทำก็ดี เป็นทุกกฎในประโยคที่ทำ , เป็นนิสัสคคีย์ด้วยได้สันถัตมา , ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละสันถัตนั้น อย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม่มผ้าอุตราสงค์เจวียงป่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่านั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตแห่งชนเจียมด่าล่วงผืนนี้ ของข้าพเจ้าให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ , ข้าพเจ้าสละสันถัตผืนนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . สันถัตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ . ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว , สงฆ์พึงให้สันถัตผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้ .

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป หม่มผ้าอุตราสงค์เจวียงป่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ท่านเจ้าข้า สันถิตแห่งชนเจียมคำล้วนผืนนี้ ของข้าพเจ้าให้ทำแล้ว เป็นของ
จำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสันถิตผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถิตที่
เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ของพึงข้าพเจ้า . สันถิตผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำ
จะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย . ถ้าความพร้อมพรั่งของทั้งท่านหลายถึงที่แล้ว ,
ท่านทั้งหลายพึงให้สันถิตผืนนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระหย่งประนมมือ
กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน สันถิตแห่งชนเจียมคำล้วนผืนนี้ ของข้าพเจ้าให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ
ข้าพเจ้าสละสันถิตผืนนี้แก่ท่าน .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถิตที่
เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้สันถิตผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้ . ๕

บทภาษณีย์

จตกกะนิสสังคิยปาจิตตีย์

[๔๐] สันถิตตนทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง, เป็นนิสสังคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

สันถิตตนทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ, เป็นนิสสังคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

สันถิตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง, เป็นนิสสังคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

สันถิตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ, เป็นนิสสังคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

ภิกษุทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อใช้เป็นของอื่น, ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุได้สันถิตที่คนอื่นทำไว้แล้ว ใช้สอย, ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๔๑] ภิกษุทำเป็นแพดานกิติ เป็นเครื่องลาดพื้นกิติ เป็นมานกิติ เป็นเปลือกฟูกกิติ
เป็นปลอกหมอนกิติ ๑ ภิกษุวิกลจรต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล . ๕

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ .

๒ . โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๔๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถ-

* บิณฑกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ทราบข่าว พระผู้มีพระภาคทรงห้าม
การกระทำสันถิตแห่งชนเจียมคำล้วน จึงถือเอาชนเจียมชาวหน้อยหนึ่งปนไว้ที่ชายสันถิต, แล้ว
ให้ทำสันถิตแห่งชนเจียมคำล้วนเหมือนอย่างเดิมนั้นแหละ .

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใครต่อสักขา ต่าง
ก็พึงโทษติเตียนโทษเหน่ว่า โฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้ถือเอาชนเจียมชาวหน้อยหนึ่งปนไว้ที่ชาย
สันถิต แล้วให้ทำสันถิตแห่งชนเจียมคำล้วนเหมือนอย่างเดิมนั้นเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้น
แต่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในพระเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอ
ถือเอาชนเจียมชาวหน้อยหนึ่งปนไว้ที่ชายสันถิต แล้วให้ทำสันถิตแห่งชนเจียมคำล้วน เหมือน
เหมือนอย่างเดิมนั้นแหละ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอ นั้น
ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉน พวกเธอจึงได้ถือเอา
ชนเจียมชาวหน้อยหนึ่งปนไว้ที่ชายสันถิต แล้วให้ทำสันถิตแห่งชนเจียมคำล้วนเหมือนอย่างเดิมนั้น
แล้ว การกระทำของพวกเธอ นั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือ
เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอ นั้น เป็นไป
เพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่น ของชนบางพวก
ที่เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความ
เป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบ่ารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความ
คลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบ่ารุงง่าย ความ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
มักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การ
ปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่
เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัย
อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความริบชาติแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑
เพื่อข่มบุคคลผู้เกียจคร้าน ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะ
บังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่
ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-

* สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๒.๓. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำสังกตใหม่ พึงถือเอาขณเจียมด้าล้วน ๒ ส่วน
ขณเจียมขาวเป็นส่วนที่ ๓, ขณเจียมแดงเป็นส่วนที่ ๔, ถ้าภิกษุไม่ถือเอาขณเจียมด้า
ล้วน ๒ ส่วน ขณเจียมขาวเป็นส่วนที่ ๓ ขณเจียมแดงเป็นส่วนที่ ๔ ให้ทำสังกตใหม่,
เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ฯ

สิกขาบทวิภังค์

[๔๓] ที่ชื่อว่า ใหม่ ตรัสหมายการทำขึ้น .

ที่ชื่อว่า สังกต ได้แก่ ผ้ารองนั่งที่เขาหล่อ ไม่ใช่ทอ .

บทว่า ผู้ให้ทำ คือ ทำเองก็ตาม ใช้ให้เขาทำตาม .

คำว่า พึงถือเอาขณเจียมด้าล้วน ๒ ส่วน ความว่า พึงซึ่งถือเอาขณเจียมด้าล้วน
น้ำหนัก ๒ ชั่ง .

บทว่า ขณเจียมขาวเป็นส่วนที่ ๓ คือ ขณเจียมขาวน้ำหนัก ๑ ชั่ง .

บทว่า ขณเจียมแดงเป็นส่วนที่ ๔ คือ ขณเจียมแดงน้ำหนัก ๑ ชั่ง .

คำว่า ถ้าภิกษุ ไม่ถือเอาขณเจียมด้าล้วน ๒ ส่วน ขณเจียมขาวเป็นส่วนที่ ๓
ขณเจียมแดงเป็นส่วนที่ ๔ ความว่า ไม่ถือเอาขณเจียมขาว ๑ ชั่ง ขณเจียมแดง ๑ ชั่ง ทำเอง
ก็ดี ใช้เขาทำก็ดี ซึ่งสังกตใหม่, เป็นทุกกฎในประโยคที่ทำ, เป็นนิสสัคคียด้วยได้สังกตมา,
ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละสังกตนั้นอย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม่มผ้าอุตราสงค์เจริยงปา กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า
นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สังกตผืนนี้ของข้าพเจ้า ไม่ได้ถือเอาขณเจียมขาว ๑ ชั่ง ขณเจียมแดง ๑ ชั่ง
ให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสังกตผืนนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสังกตที่
เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . สังกตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำ
จะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ . ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สังกตผืนนี้
แก่ภิกษุมีชื่อนี้ .

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป หม่มผ้าอุตราสงค์เจริยงปา กราบเท้าภิกษุผู้แก่
พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สังกตผืนนี้ของข้าพเจ้า ไม่ได้ถือเอาขณเจียมขาว ๑ ชั่ง ขณเจียมแดง ๑ ชั่ง
ให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสังกตผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสังกตที่
เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า . สังกตผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำ
จะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย . ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว .
ท่านทั้งหลายพึงให้สังกตผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้ .

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง หม่มผ้าอุตราสงค์เจริยงปา นั่งกระหย่งประนมมือ
กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่าน สังกตผืนนี้ของข้าพเจ้า ไม่ได้ถือเอาขณเจียมขาว ๑ ชั่ง ขณเจียมแดง ๑ ชั่ง ให้
ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสังกตผืนนี้แก่ท่าน .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนสังกตที่
เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้สังกตผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้ . ๕

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค

บทภาษณีย์

จตกคะนิสสังคิยปาจิตตีย์

[๘๔] สันถัตตนทำค่างไว้ ภิภษทำต่อให้สำเร็จเอง, เป็นนิสสังคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สันถัตตนทำค่างไว้ ภิภษใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ, เป็นนิสสังคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สันถัตตนคนอื่นทำค่างไว้ ภิภษทำต่อให้สำเร็จเอง, เป็นนิสสังคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สันถัตตนคนอื่นทำค่างไว้ ภิภษใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ, เป็นนิสสังคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

ภิภษทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อใช้เป็นของอื่น, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิภษได้สันถัตที่คนอื่นทำไว้แล้ว ใช้สอย, ต้องอาบัติทุกกฏ. ๖

อนาปัตติวาร

[๘๕] ภิภษถือเอาขนเจียมขาว ๑ ซึ่ง ขนเจียมแดง ๑ ซึ่ง แล้วทำ ๑ ภิภษถือเอา

ขนเจียมขาวมากกว่า ขนเจียมแดงมากกว่า แล้วทำ ๑ ภิภษถือเอาขนเจียมขาวล้วน ขนเจียมแดง

ล้วน แล้วทำ ๑ ภิภษทำเป็นแพดานกิติ เป็นเครื่องลาดพื้นกิติ เป็นม่านกิติ ๑ เป็นเปลือกฟูกกิติ

เป็นปลอกหมอนกิติ ๑ ภิภษวิกรลจริต ๑ ภิภษอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล. ๖

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

๒. โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องภิภษหลายรูป

[๘๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถ-

* บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้นนั้น ภิภษทั้งหลายให้เขาทำสันถัตใช้ทุกๆ ปี, พวก-

* เรอวอนขอเขาอยู่รำไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้ขนเจียม อาตมาต้องการขนเจียม. ชาวบ้านพากัน

เฟ่งโทษติเตียนโพชนะนาวา โฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านั้น จึงได้ขอให้เขาทำ

สันถัตใช้ทุกๆ ปี วอนขอเขาอยู่รำไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้ขนเจียม อาตมาต้องการขนเจียม

ส่วนสันถัตของพวกเราทำคร่าวเดียว ถูกเด็กๆ ของพวกเราถายอุจจาระรดบ้าง ถายปัสสาวะรด

บ้าง หนูกัดเสียบ้าง ก็ยังอยู่ได้ถึง ๕-๖ ปี; ส่วนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านั้น ขอ

ให้เขาทำสันถัตใช้ทุกๆ ปี วอนขอเขาอยู่รำไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้ขนเจียม อาตมาต้องการ

ขนเจียม.

ภิภษทั้งหลายได้ยืมชาวบ้านเหล่านั้นเฟ่งโทษติเตียนโพชนะนาวาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย

สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เฟ่งโทษติเตียนโพชนะนาวา โฉน

ภิภษทั้งหลายจึงได้ขอให้เขาทำสันถัตใช้ทุกๆ ปี วอนขอเขาอยู่รำไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้

ขนเจียม อาตมาต้องการขนเจียม ดังนี้เล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิภษสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน

เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิภษทั้งหลายว่า ดูกรภิภษทั้งหลาย ชาวว่า ภิภษทั้งหลาย

ขอให้เขาทำสันถัตใช้ทุกๆ ปี วอนขอเขาอยู่รำไปว่า ทั้งหลายจงให้ขนเจียม อาตมาต้องการ

ขนเจียม ดังนี้ จริงหรือ?

ภิภษทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิภษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั้น

ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ซีกิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ, โฉน โมฆบุรุษเหล่านั้น

จึงได้ให้เขาทำสันถัตใช้ทุกๆ ปี วอนขอเขาอยู่รำไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้ขนเจียม อาตมาต้องการ

ขนเจียม ดังนี้เล่า? การกระทำของโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชน

ที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว. โดยที่แท้ การกระทำของ

พวกเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่น

ของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิภษทั้งหลายโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความ

เป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความ

คลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความ

มักน้อย ความสันโดษ ความซัดเสลา ความกำจัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การ

ปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่

เรื่องนั้น แก่ภิภษทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิภษทั้งหลายว่า

ดูกรภิภษทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิภษทั้งหลาย อาตัย

อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความร่ำรวยแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑

เพื่อชมบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิภษผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะ

บังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-
* สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๓.๔. อ. หนึ่ง ภิกษุให้ทำสังฆัตถ์ใหม่แล้ว ฟังทรงไว้ให้ได้ ๖ ฝน , ถ้ายัง
หย่อนกว่า ๖ ฝน เธอสละเสียแล้วก็ดี ยังไม่สละแล้วก็ดี ซึ่งสังฆัตถ์นั้น ให้ทำสังฆัตถ์
อื่นใหม่ , เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ . ๖

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้ว แก่ภิกษุทั้งหลายด้วย
ประการฉะนี้ . ๖

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ .

พระอนันต์บัญญัติ

เรื่องภิกษุอาพาธ

[๔๗] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธอยู่ในพระนครโกสัมพี . พวกญาติส่งทูต
ไปในสำนักภิกษุรูปนั้นว่า นิมนต์ท่านมา พวกผมจักพยาบาล . แม้ภิกษุทั้งหลายก็ได้กล่าวอย่างนี้
ว่า ไปเกิดอาวโส พวกญาติจักได้พยาบาลท่าน .

ภิกษุนั้นได้ตอบอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ว่า อ. หนึ่ง
ภิกษุให้ทำสังฆัตถ์ใหม่แล้ว ฟังทรงไว้ให้ได้ ๖ ฝน , ก็ผมกำลังอาพาธ ไม่สามารถจะนำสังฆัตถ์ไป
ด้วยได้ และผมเว้นสังฆัตถ์แล้ว ไม่สบาย ผมจักไม่ไปละ .

ภิกษุทั้งหลายกราบทุกเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงอนุญาตให้สมมติสังฆัตถ์

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะ
เหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สมมติ
สังฆัตถ์แก่ภิกษุอาพาธ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงให้สมมติสังฆัตถ์นั้น อย่างนี้ :-

วิธีสมมติสังฆัตถ์

ภิกษุอาพาธรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม้อผ้าอตราสงค์เจวียงบา กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษา
กว่า หนึ่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าอาพาธ ไม่สามารถจะนำสังฆัตถ์ไปด้วยได้ , ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้น
ขอสมมติสังฆัตถ์ต่อสงฆ์ ฟังขอแม่ครั้งที่ ๒ ฟังขอแม่ครั้งที่ ๓ , ภิกษุ ผู้ฉลาด ผู้สามารถ ฟัง
ประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยอุทิตุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . ภิกษุมีชื่อนี้ผู้น้ำอาพาธ ไม่สามารถจะนำ
สังฆัตถ์ไปด้วยได้ เธอขอสมมติสังฆัตถ์ต่อสงฆ์ . ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว ,
สงฆ์พึงให้สมมติสังฆัตถ์แก่ภิกษุมีชื่อนี้ นี้เป็นอุทิตุ .

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . ภิกษุมีชื่อนี้ผู้น้ำอาพาธ ไม่สามารถจะนำ
สังฆัตถ์ไปด้วยได้ เธอขอสมมติสังฆัตถ์ต่อสงฆ์ . สงฆ์ให้สมมติสังฆัตถ์แก่ภิกษุมีชื่อนี้ ; การ
ให้สมมติสังฆัตถ์แก่ภิกษุมีชื่อนี้ ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง . ไม่ขอบแก่
ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด . การสมมติสังฆัตถ์อันสงฆ์ให้แล้วแก่ภิกษุมีชื่อนี้ ขอบแก่สงฆ์ ,
เหตุหนึ่งจึงหนึ่ง . ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อ. หนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันต์บัญญัติ

๓๓.๔. ก. อ. หนึ่ง ภิกษุให้ทำสังฆัตถ์ใหม่แล้ว ฟังทรงไว้ให้ได้ ๖ ฝน . ถ้ายัง
หย่อนกว่า ๖ ฝน เธอสละเสียแล้วก็ดี ยังไม่สละแล้วก็ดี ซึ่งสังฆัตถ์นั้น ให้ทำสังฆัตถ์
อื่นใหม่ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ , เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ . ๖

เรื่องภิกษุอาพาธ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๘] ที่ชื่อว่า ใหม่ ตรัสหมายการทำขึ้น .

ที่ชื่อว่า สังฆัตถ์ ได้แก่ผ้านองนั่งที่เขาหล่อ ไม่ใช่ทอ .

บทว่า ให้ทำแล้ว คือ ทำเองก็ตาม ใ้ให้เขาทำก็ตาม .

บทว่า ฟังทรงไว้ให้ได้ ๖ ฝน คือ ฟังทรงไว้ให้ได้ ๖ ฝนเป็นอย่างเร็ว .

บทว่า ถ้ายังหย่อนกว่า ๖ ฝน คือ ยังไม่ถึง ๖ ฝน .

บทว่า สละเสียแล้วก็ดี . . . ซึ่งสังฆัตถ์นั้น คือ ให้แก่คนอื่นไป .

บทว่า ยังไม่สละแล้วก็ดี คือ ยังไม่ได้ให้แก่ใครๆ .

บทว่า เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ คือ ยกเว้นภิกษุผู้ได้รับสมมติ .

ภิกษุทำเองก็ตาม ใ้ให้เขาทำก็ตาม ซึ่งสังฆัตถ์อื่นใหม่ เป็นทุกกฎในประโยคที่หา ,
เป็นนิสสัคคียด้วยได้สังฆัตถ์มา , ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละสังฆัตถ์นั้น อย่างนี้ :-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม่อมเจ้าอุตราสงค์เจริญภา กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า
กระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตตผีนนี้ของข้าพเจ้า ให้ทำหย่อนกว่า ๖ ฝน เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ
เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสันถัตตผีนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตตที่
เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. สันถัตตผีนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะ
สละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงให้สันถัตตผีนนี้
แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป หม่อมเจ้าอุตราสงค์เจริญภา กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษา
กว่า นึ่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถัตตผีนนี้ของข้าพเจ้า ให้ทำหย่อนกว่า ๖ ฝน เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ
เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสันถัตตผีนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตตที่
เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า, สันถัตตผีนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะ
สละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว,
ท่านทั้งหลายพึงให้สันถัตตผีนนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง หม่อมเจ้าอุตราสงค์เจริญภา นึ่งกระหย่งประนมมือ
กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน สันถัตตผีนนี้ของข้าพเจ้า ให้ทำหย่อนกว่า ๖ ฝน เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ เป็น
ของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละสันถัตตผีนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถัตตที่เสีย-
*สละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้สันถัตตผีนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาษณีย์

จตกคะนิสสังคิยปาจิตติย

[๔๘] สันถัตตคนทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง, เป็นนิสสังคิย ต้องอาบัติปาจิตติย.

สันถัตตคนทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ, เป็นนิสสังคิย ต้องอาบัติปาจิตติย.

สันถัตตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง, เป็นนิสสังคิย ต้องอาบัติปาจิตติย.

สันถัตตคนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ, เป็นนิสสังคิย ต้องอาบัติปาจิตติย.

อนาปัตติวาร

[๕๐] ครบ ๖ ฝนแล้วภิกษุทำใหม่ ๑, เกิน ๖ ฝนแล้วภิกษุทำใหม่ ๑. ภิกษุทำเองก็ดี
ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อใช้เป็นของอื่น ๑, ภิกษุได้สันถัตตที่คนอื่นทำไว้แล้ว ใช้สอย ๑, ภิกษุทำเป็น
เพดานก็ดี เป็นเครื่องลาดพื้นก็ดี เป็นม่านก็ดี เป็นเปลือกฟูกก็ดี เป็นปลอกหมอนก็ดี, ภิกษุได้
สมมติ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

๒. โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องพระอุปเสนวังคันตบุตร

[๕๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถ-
*บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้นนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เราปรารถนาจะหลีกออกเร้นอยู่ตลอดไตรมาส ใดๆ อย่าเข้าไปหาเรา นอกจากภิกษุ
ผู้นำบิณฑบาตเข้าไปให้รูปเดียว.

ภิกษุเหล่านั้นรับพระพุทธานุญาตแล้ว ไม่มีใครเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคในพระวิหารนี้เลย
นอกจากภิกษุผู้นำบิณฑบาตเข้าไปถวายรูปเดียวโดยแท้. ถึงอย่างนั้น สงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถี
ก็ยังตั้งอกติกากันไว้ว่า อาวุโสทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคมีพระประสงค์จะเสด็จหลีกออกเร้นอยู่
ตลอดไตรมาส ใดๆ ไม่พึงเข้าไปเฝ้าพระองค์ นอกจากภิกษุผู้นำบิณฑบาตเข้าไปถวายรูปเดียว
ภิกษุรูปใดเข้าไปเฝ้าพระองค์ ต้องให้แสดงอาบัติปาจิตติย.

[๕๒] ครั้นนั้น ท่านพระอุปเสนวังคันตบุตรกับภิกษุบริษัทเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่
ประทับ. ครั้นแล้วถวายบังคมพระผู้มีพระภาค นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว.

พุทธประเพณี

อันการที่พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทั้งหลาย ทรงปราศรัยกับพระอัครคันตุกะทั้งหลายนี้ นั่น

เป็นพุทธประเพณี .

ขณะนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสถามท่านพระอุปเสนวังคันทบุตรว่า ดูกรอุปเสน พวกเธอพอทนได้ พอให้อัฏฐภาพเป็นไปได้หรือ? พวกเธอเดินทางมาโดยได้รับความลำบากน้อยหรือ?

ท่านพระอุปเสนวังคันทบุตรกราบทูลว่า พอทนได้ พอให้อัฏฐภาพเป็นไปได้ พระพุทธเจ้า-

* ข้า อหนึ่ง พวกข้าพระพุทธเจ้าเดินทางมาโดยได้รับความลำบากเล็กน้อย พระพุทธเจ้าข้า .

ก็แลขณะนั้น ภิกษุสี่ทิวาหริกของท่านพระอุปเสนวังคันทบุตรนั่งเฝ้าอยู่ไม่ห่างพระผู้มีพระภาค จึงพระผู้มีพระภาคตรัสถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูกรภิกษุ ผ้าบังสุกุลเป็นที่พอใจของเธอหรือ?

ภิกษุรูปนั้นกราบทูลว่า ผ้าบังสุกุล มิได้เป็นที่พอใจของข้าพระพุทธเจ้าเลย พระพุทธเจ้าข้า .

ภ. ก็ทำไมเธอจึงได้ทรงผ้าบังสุกุลเล่า ภิกษุ? .

ภ. พระอุปชฌายะของข้าพระพุทธเจ้าทรงผ้าบังสุกุล, ข้าพระพุทธเจ้าจึงต้องทรงผ้าบังสุกุลอย่างนั้นบ้าง พระพุทธเจ้าข้า .

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสถามท่านพระอุปเสนวังคันทบุตรว่า ดูกรอุปเสน บริษัทของเธอนี้นำเลื่อมใสหนัก, เธอแนะนำบริษัทอย่างไร?

ท่านพระอุปเสนวังคันทบุตรกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า ผู้ใดขออุปสมบทต่อข้าพระ-

* พุทธเจ้า, ข้าพระพุทธเจ้าบอกกะเขาอย่างนี้ว่า อาวุโส จินเป็นผู้อยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร, ถ้าท่านจักถืออยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตรบ้าง, จินก็จักให้ท่านอุปสมบทตามประสงค์ ถ้าเขารับคำของข้าพระพุทธเจ้าฯ จึงให้เขาอุปสมบท, ถ้าเขาไม่รับคำของข้าพระพุทธเจ้าฯ ก็ไม่ให้เขาอุปสมบท. ภิกษุใดขอนิสัยต่อข้าพระพุทธเจ้าฯ บอกกะภิกษุนั้นอย่างนี้ว่า อาวุโส เราเป็นผู้ถืออยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร, ถ้าท่านจักถืออยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตรบ้างได้, เราก็จักให้นิสัยแก่ท่านตามความประสงค์ ถ้าภิกษุนั้นรับคำของข้าพระ-
* พุทธเจ้าฯ จึงจะให้นิสัย, ถ้าภิกษุนั้นรับคำของข้าพระพุทธเจ้าไม่ได้ ข้าพระพุทธเจ้าฯ ก็ไม่ให้ นิสัย, ข้าพระพุทธเจ้าแนะนำบริษัทอย่างนี้แล พระพุทธเจ้าข้า .

ภ. ดีแล้ว ดีแล้ว อุปเสน, เธอแนะนำบริษัทได้จริงๆ เออ ก็เธอรูจักติกาของสงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถิใหม่ อุปเสน? .

อ. ไม่ทราบเกล้าฯ พระพุทธเจ้าข้า .

ภ. ดูกรอุปเสน สงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถิ ตั้งกติกากันไว้ว่า ท่านทั้งหลาย พระผู้มี-

* พระภาคมีพระประสงค์จะเสด็จหลีกออกเร้นอยู่ตลอดไตรมาส, ใครๆ อย่าเข้าไปเฝ้าพระองค์ นอกจากภิกษุผู้นำบิณฑบาตเข้าไปถวายรูปเดียว, ภิกษุใดเข้าไปเฝ้าพระองค์ ต้องให้แสดงอาบัติปาจิตติย .

อ. พระสงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถิ จักทราบทั่วกันตามกติกาของตน. พวกข้าพระ-

* พุทธเจ้าจักไม่แต่งตั้งสิกขาบทที่พระองค์มิได้ทรงบัญญัติ และจักไม่เพิกถอนสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้ จักสมทานประพฤติกติในสิกขาบทตามที่ทรงบัญญัติไว้ .

ภ. ดีแล้ว ดีแล้ว อุปเสน, ไม่ควรแต่งตั้งสิกขาบทที่เรายังมีบัญญัติ หรือ ไม่ควรเพิกถอนสิกขาบทที่เราบัญญัติไว้ ควรสมทานประพฤติกติในสิกขาบท ตามที่เราได้บัญญัติไว้. เราอนุญาตให้พวกภิกษุผู้ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร เข้าหาเราได้ตามสะดวก .

เวลานั้น ภิกษุหลายรูปกำลังร่อยุ่ที่นอกชุ้มประตูพระวิหาร ด้วยตั้งใจว่า พวกเรจักให้ท่านพระอุปเสนวังคันทบุตรแสดงอาบัติปาจิตติย . ครั้นท่านพระอุปเสนวังคันทบุตรกับภิกษุบริษัทลุกจากอาสนะถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณหลีกไปแล้ว, จึงภิกษุเหล่านั้นได้ถามท่านพระอุปเสนวังคันทบุตรตั้งนี้ว่า อาวุโส อุปเสน ท่านทราบกติกาของสงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถิใหม่?

ท่านพระอุปเสนวังคันทบุตรตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย แม้พระผู้มีพระภาคก็รับสั่งถามกระผมอย่างนี้ว่า ดูกรอุปเสน เธอทราบกติกาของสงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถิใหม่? กระผมกราบทูลว่า ไม่ทราบเกล้าฯ พระพุทธเจ้าข้า พระองค์รับสั่งต่อไปว่า ดูกรอุปเสน สงฆ์ในพระนครสาวัตถิได้ตั้งกติกากันไว้ว่า อาวุโสทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคมีพระประสงค์จะเสด็จหลีกออกเร้นอยู่ตลอดไตรมาส, ใครๆ อย่าเข้าไปเฝ้าพระองค์ นอกจากภิกษุผู้นำบิณฑบาตเข้าไปถวายรูปเดียว. ภิกษุใดเข้าไปเฝ้าพระองค์ ต้องให้แสดงอาบัติปาจิตติย . กระผมกราบทูลว่า พระสงฆ์ในเขตพระนครสาวัตถิจักทราบทั่วกันตามกติกาของตน. พวกข้าพระพุทธเจ้าจักไม่แต่งตั้งสิกขาบทที่พระองค์มิได้ทรงบัญญัติ และจักไม่เพิกถอนสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้ จักสมทานประพฤติกติในสิกขาบทตามที่ทรงบัญญัติไว้ ดังนี้. พระผู้มีพระภาคเลยทรงอนุญาตให้บรรดาภิกษุผู้ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร เข้าเฝ้าได้ตามสะดวก ดังนี้ .

ภิกษุเหล่านั้นเห็นจริงด้วยในทันใดนั้นว่า ท่านพระอุปเสนวังคันทบุตร พูดถูกต้องจริงแท้, พระสงฆ์ไม่ควรแต่งตั้งสิกขาบทที่ยังมิได้ทรงบัญญัติ หรือ ไม่ควรเพิกถอนสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้, ควรสมทานประพฤติกติในสิกขาบทตามที่ทรงบัญญัติไว้ .

[๙๓] ภิกษุทั้งหลาย ได้ทราบข่าวว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้ถือการอยู่ป่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
เป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร เข้าเฝ้าได้ตามสะดวก . ภิษุเหล่านั้น
ปรารถนาจะเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ต่างละทิ้งสันถิต พวกกันสมათานอารัญญิกธุดงค์ บิณฑบาตีก-
*ธุดงค์ ปิงสุกติกธุดงค์ .

หลังจากนั้น พระผู้มีพระภาคพร้อมด้วยภิษุเป็นอันมาก เสด็จเที่ยวประพาสตามเสนา-
*สนะ ได้ทอดพระเนตรเห็นสันถิตซึ่งทอดทิ้งไว้ในที่นั้นๆ ครั้นแล้วรับสั่งถามภิษุทั้งหลายว่า
ดูกรภิษุทั้งหลาย สันถิตเหล่านี้ของใคร ถูกทอดทิ้งไว้ในที่นั้นๆ ?

จึงภิษุเหล่านั้น ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะ
เหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิษุทั้งหลาย อาศัย
อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความริบชาติแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑
เพื่อขมบคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญของภิษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะ
บังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่
ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-
*สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑ .

ดูกรภิษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๔ . ๕ . อนึ่ง ภิษุผู้ให้ทำสันถิตสำหรับนั่ง พึงถือเอาคิบสุดโดยรอบแห่ง
สันถิตเก่า เพื่อให้เสียสละ , ถ้าภิษุ ไม่ถือเอาคิบสุดโดยรอบแห่งสันถิตเก่า ให้ทำ
สันถิตสำหรับนั่งใหม่ , เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ .

เรื่องพระอุปเสนวังคินตบุตร จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๙๔] ที่ชื่อว่า สำหรับนั่ง ตรัสหมายผ้ามีชาย .

ที่ชื่อว่า สันถิต ได้แก่ ผ้ารองนั่งที่เขาหล่อ ไม่ใช่ทอ .

บทว่า ผู้ให้ทำ คือ ทำเองก็ตาม ให้เขาทำก็ตาม .

ที่ชื่อว่า สันถิตเก่า คือ ที่เม้นง ๑- แล้วคราวเดียว แม่ห่ม ๒- แล้วคราวเดียว .

คำว่า พึงถือเอาคิบสุดโดยรอบ . . . เพื่อให้เสียสละ คือ ตัดกลมๆ หรือสี่เหลี่ยม
แล้วลาดในเอกเทศหนึ่ง หรือซีกออกปนหล่อเพื่อความทน .

คำว่า ถ้าภิษุ ไม่ถือเอาคิบสุดโดยรอบแห่งสันถิตเก่า ความว่า ไม่ถือเอาสันถิต
เก่า ๑ คิบสุดโดยรอบแล้ว ทำเองก็ตาม ไข้ให้เขาทำก็ตาม ซึ่งสันถิตสำหรับนั่งใหม่ เป็น
ทุกกฎในประโยคที่ทำ , เป็นนิสสัคคิยด้วยได้สันถิตมา , ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิษุทั้งหลาย ก็แลภิษุพึงเสียสละสันถิตสำหรับนั่งนั้น อย่างนี้ :-

๑๑-๒ เห็นจะหลงมาจากจิวรเก่าในสิกขาบทที่ ๔ แห่งจิวรวรรค

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เจริยงปา กราบเท้าภิษุผู้แก่พรรษากว่า
นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า สันถิตสำหรับนั่งผืนนี้ของข้าพเจ้า ไม่ได้ถือเอาคิบสุดโดยรอบแห่งสันถิต
เก่าให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ , ข้าพเจ้าสละสันถิตสำหรับนั่งผืนนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถิตสำหรับ
นั่งที่เสียสละให้ ด้วยอุตติกรรมมาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . สันถิตสำหรับนั่งผืนนี้ของภิษุผู้มีชื่อนี้ เป็น
ของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ . ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว . สงฆ์พึงให้
สันถิตสำหรับนั่งผืนนี้แก่ภิษุผู้มีชื่อนี้

เสียสละแก่คณะ

ภิษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เจริยงปา กราบเท้าภิษุผู้แก่พรรษา
กว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่านเจ้าข้า สันถิตสำหรับนั่งผืนนี้ของข้าพเจ้า ไม่ได้ถือเอาคิบสุดโดยรอบแห่งสันถิต
เก่า ให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ , ข้าพเจ้าสละสันถิตสำหรับนั่งผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถิตสำหรับ
นั่งที่เสียสละให้ ด้วยอุตติกรรมมาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า . สันถิตสำหรับนั่งผืนนี้ของภิษุผู้มีชื่อนี้ เป็น
ของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย . ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลาย
ถึงที่แล้ว . ท่านทั้งหลาย พึงให้สันถิตสำหรับนั่งผืนนี้แก่ภิษุผู้มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่บุคคล

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เจริญภา นังกระหย่งประนมมือ
กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่าน สันถิตสำหรับนั่งผืนนี้ของข้าพเจ้า ไม่ได้ถือเอาคิบบลโดยรอบแห่งสันถิตเก่า
ให้ทำแล้ว เป็นของจำจะสละ , ข้าพเจ้าสละสันถิตสำหรับนั่งผืนนี้แก่ท่าน .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียดสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนสันถิตสำหรับ
นั่งที่เสียดสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้สันถิตสำหรับนั่งผืนนี้แก่ท่านดังนี้ .

บทภาษณีย์

จตกคะนิสสังคิยปาจิตติย

[๙๕] สันถิตสำหรับนั่ง ตนทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง , เป็นนิสสังคิย ต้อง
อาบัติปาจิตติย .

สันถิตสำหรับนั่ง ตนทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ , เป็นนิสสังคิย ต้องอาบัติ
ปาจิตติย

สันถิตสำหรับนั่ง คนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุทำต่อให้สำเร็จเอง , เป็นนิสสังคิย ต้องอาบัติ
ปาจิตติย .

สันถิตสำหรับนั่ง คนอื่นทำค้างไว้ ภิกษุใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ , เป็นนิสสังคิย ต้อง
อาบัติปาจิตติย .

ทุกกฏ

ภิกษุทำเองกิติ ใช้ผู้อื่นทำกิติ เพื่อใช้เป็นของอื่น , ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๙๖] ภิกษุถือเอาสันถิตเก่าหนึ่งคิบบลโดยรอบแล้วทำ ๑ , ภิกษุหาไม่ได้ถือเอาแต่น้อย
แล้วทำ ๑ , ภิกษุหาไม่ได้ ไม่ถือเอาเลยแล้วทำ ๑ , ภิกษุได้สันถิตที่คนอื่นทำไว้แล้ว ใช้สอย ๑ ,
ภิกษุทำเป็นเพดานกิติ เป็นเครื่องลาดพื้นกิติ เป็นม่านกิติ เป็นเปลือกฟูกกิติ เป็นปลอกหมอน
กิติ ๑ , ภิกษุวิกลจริต ๑ , ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ , ไม่ต้องอาบัติแล .

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ .

๒ . โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๙๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-

* บิณฑกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น ภิกษุรูปหนึ่งเดินทางไปสู่พระนครสาวัตถี แถบ
โกศลชนบท . ขนเจียมเกิดขึ้นแก่เธอในระหว่างทาง จึงภิกษุนั้นได้เอาผ้าอุตราสงค์ห่อขนเจียม
เหล่านั้นเดินไป .

ชาวบ้านเห็นภิกษุนั้นแล้วพูดสัพยอกว่า ท่านเจ้าข้า ท่านซื้อขนเจียมมาด้วยราคาเท่าไร
ถ้าไรจักมีสักเท่าไร .

ภิกษุรูปนั้นถูกชาวบ้านพูดสัพยอกได้เป็นผู้เก้อ . ครั้นเธอไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว ทั้งๆ
ที่ยืนอยู่นั้นแล ได้โยนขนเจียมเหล่านั้นลง .

ภิกษุทั้งหลายจึงถามภิกษุนั้นอย่างนี้ว่า อาวุโส ทำไมท่านจึงโยนขนเจียมเหล่านั้นลงทั้งๆ
ที่ยังยืนอยู่เล่า?

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า ก็เพราะผมถูกชาวบ้านพูดสัพยอก เหตุขนเจียมเหล่านี้ ขอรื .

ภิกษุทั้งหลายถามว่า อาวุโส ก็ท่านนำขนเจียมเหล่านี้มาจากที่ไกลเท่าไรเล่า?

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า เกินกว่า ๓ โยชน์ ขอรื .

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใครต่อสิขขา ต่างก็
เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุจึงได้นำขนเจียมมาไกลเกิน ๓ โยชน์เล่า? แล้วกราบ
ทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูกรภิกษุ ชาวว่าเธอนำขนเจียมมาไกล
เกิน ๓ โยชน์ จริงหรือ?

ภิกษุรูปนั้นทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะ
ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนเธอจึงได้นำขนเจียมมาไกลเกิน
กว่า ๓ โยชน์ การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั้น เป็นไป
เพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่
เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุรูปนั้น โดยอเนกปริยาย ดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลียงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สิ้นโดยะ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลียงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมักน้อย ความสิ้นโดยะ ความชดเชลา ความกำจัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลายแล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความริบชาติแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อขมบคคลผู้เกียจยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-

* สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๕ . ๖ . อนึ่ง ขนเจียมเกิดขึ้นแก่ภิกษุผู้เดินทางไกล, ภิกษุต้องการพึงรับได้, ครั้นรับแล้ว เมื่อคนถือไม่มี พึงถือไปด้วยมือของตนเองตลอดระยะทาง ๓ โยชน์เป็นอย่างมาก, ถ้าเธอถือเอาไปยิ่งกว่านั้น แม้นคนถือไม่มี, เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๙๘] บทว่า . . . แก่ภิกษุผู้เดินทางไกล ได้แก่ ภิกษุเดินทาง .

บทว่า ขนเจียมเกิดขึ้น คือ เกิดขึ้นแต่สงฆ์ก็ตาม แต่คณะก็ตาม แต่ญาติก็ตาม แต่มิตรก็ตาม แต่ที่บังสุกุลก็ตาม แต่ทรัพย์ของตนก็ตาม .

บทว่า ต้องการ คือ เมื่อปรารภณา ก็พึงรับได้ .

คำว่า ครั้นรับแล้ว . . . พึงถือไปด้วยมือของตนเอง ตลอดระยะทาง ๓ โยชน์เป็นอย่างมาก คือ นำไปด้วยมือของตนเองได้ ชั่วระยะทาง ๓ โยชน์ เป็นอย่างไกล .

บทว่า เมื่อคนถือไม่มี ความว่า คนอื่น คือ สตรี หรือบุรุษ คฤหัสถ์ หรือบรรพชิตสักคนหนึ่ง เป็นผู้ช่วยถือไปไม่มี .

คำว่า ถ้าเธอถือเอาไปยิ่งกว่านั้น แม้นคนถือไม่มี อธิบายว่า เธอก้าวเกิน ๓ โยชน์เท่าแรก, ต้องอาบัติทุกกฏ . เท่าที่สอง ขนเจียมเหล่านั้น, เป็นนิสัสคคิย . เธอยืนอยู่ภายในระยะ ๓ โยชน์ โยนขนเจียมลงนอกระยะ ๓ โยชน์, ก็เป็นนิสัสคคิย . ขอนไว้ภายในพาหนะก็ตาม ในห่อถุกก็ตาม ของคนอื่น ซึ่งเขาไม่รู้ให้ล่วง ๓ โยชน์ไป, ก็เป็นนิสัสคคิย . คือ เป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละขนเจียมนี้เป็นอย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม่มผ้าอุตราสงค์เจริยงปา กราบทำภิกษุผู้แก่พรรษากว่านั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ขนเจียมเหล่านี้ของข้าพเจ้าให้ล่วงเลย ๓ โยชน์ เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละขนเจียมเหล่านี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนขนเจียมที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . ขนเจียมเหล่านี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ, เธอสละแล้วแก่สงฆ์ . ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงให้ขนเจียมเหล่านี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป หม่มผ้าอุตราสงค์เจริยงปา กราบทำภิกษุผู้แก่พรรษากว่านั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่านเจ้าข้า ขนเจียมเหล่านี้ของข้าพเจ้าให้ล่วง ๓ โยชน์ เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละขนเจียมเหล่านี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนขนเจียมที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า . ขนเจียมเหล่านี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ . เป็นของจำจะสละ, เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย . ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, ท่านทั้งหลายพึงให้ขนเจียมเหล่านี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อ .

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง หม่มผ้าอุตราสงค์เจริยงปา นั่งกระหย่งประนมมือ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตยภาค

กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่าน ขนเจียมเหล่านี้ของข้าพเจ้าให้วางเลย ๓ โยชน์ เป็นของจำจะสละ , ข้าพเจ้าสละ ขนเจียมเหล่านี้แก่ท่าน .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้นพึงรับอาบัติ พึงคืนขนเจียมที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้ขนเจียมเหล่านี้แก่ท่าน ดังนี้ .

บทภาษณีย์

ติกะนิสสัคคียปาจิตตีย์

[๙๙] เกิน ๓ โยชน์ ภิกษุสำคัญว่าเกิน เดินเลย ๓ โยชน์ไป , เป็นนิสสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เกิน ๓ โยชน์ ภิกษุสงสัย เดินเลย ๓ โยชน์ไป , เป็นนิสสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์

เกิน ๓ โยชน์ ภิกษุสำคัญว่าหย่อน เดินเลย ๓ โยชน์ไป , เป็นนิสสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

หย่อน ๓ โยชน์ ภิกษุสำคัญว่าเกิน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

หย่อน ๓ โยชน์ ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

หย่อน ๓ โยชน์ ภิกษุสำคัญว่าหย่อน . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๑๐๐] ภิกษุถือไปเพียงระยะ ๓ โยชน์ ๑ , ภิกษุถือไปหย่อนระยะ ๓ โยชน์ ๑ , ภิกษุถือไปกิติ ถือกลับมากิติ เพียงระยะ ๓ โยชน์ ๑ , ภิกษุถือไปเพียง ๓ โยชน์ แล้วพักแรมเสีย รุ่งขึ้นถือต่อจากนั้นไปอีก ๑ , ขนเจียมถูกโจรชิงไปแล้ว ภิกษุได้คืนมา ถือไปอีก ๑ , ขนเจียมที่สละแล้ว ภิกษุได้คืนมา ถือไปอีก ๑ , ภิกษุให้คนอื่นช่วยถือไป ๑ , ขนเจียมที่ทำเป็นสิ่งของ แล้วภิกษุถือไป ๑ , ภิกษุวิกลจริต ๑ , ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ , ไม่ต้องอาบัติแล .

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ .

๒ . โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๐๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ นิโครธาราม เขตพระนคร กบิลพัสดุ์ แดงสักกชนบท . ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ใช้ภิกษุณีชกบ้าง ย่อมบ้าง สางบ้าง ซึ่งขนเจียม , ภิกษุณีทั้งหลายมีวัสสาละวนชก ย่อม สาง ขนเจียมอยู่ จึงละเลยอุเทศ ปรุปรุจลา อริศัล อริจิต อธิปัญญา .

ครั้นนั้นแล พระมหาปชาบดีโคตมีเถรี เสด็จเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ณ พุทธสำนัก . ครั้นถวายบังคมแล้ว ได้ประทับยืน ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง .

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามพระมหาปชาบดีโคตมีเถรีผู้ประทับอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วว่า ดูกรพระโคตมี พวกภิกษุณียังเป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร มีตนส่งไปแล้วอยู่หรือ?

พระนางกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า ความไม่ประมาทของพวกภิกษุณีจักมีแต่ไหน , เพราะพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าฉัพพัคคีย์ใช้ภิกษุณีชกบ้าง ย่อมบ้าง สางบ้าง ซึ่งขนเจียม , ภิกษุณีทั้งหลายมีวัสสาละวนชก ย่อม สาง ขนเจียมอยู่ จึงละเลยอุเทศ ปรุปรุจลา อริศัล อริจิต อธิปัญญา .

ครั้นนั้น พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้พระมหาปชาบดีโคตมีเถรี สมทาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมีกถาแล้ว . พระนางถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณ หลีกไปแล้ว .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่าพวกเธอใช้ภิกษุณีชกบ้าง ย่อมบ้าง สางบ้าง ซึ่งขนเจียม จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

พ . เขาเป็นญาติของพวกเธอ หรือมีไชญาติ?

ฉ . มีไชญาติ พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั้นไม่เหมาะสม ไม่สม ไม่ควร ไม่ซีกิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ , ภิกษุผู้มีไชญาติ ย่อมไม่รู้การกระทำที่สมควรหรือไม่สมควร , อาการที่น่าเลื่อมใสหรือไม่เลื่อมใส ของภิกษุณีผู้มีไชญาติ , เมื่อเป็นเช่นนั้น พวกเธอยังใช้ภิกษุณีผู้มีไชญาติ ให้ชกบ้าง ย่อมบ้าง สางบ้าง ซึ่งขนเจียมได้ , การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สิ้นโทษ ความเป็นคนคลุกคลี ความเป็นคนเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความเป็นคนมักน้อย ความเป็นคนสิ้นโทษ ความเป็นคนขัดเกลา ความเป็นคนกำจัด อากาโรที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชมบุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๖. ๗. อนึ่ง ภิกษุใด ยังภิกษุณีผู้มีชญาติ ให้ชกก็ดี ให้ย้อมก็ดี ให้สางก็ดี ซึ่งขนเจียม, เป็นนิสสังคีย์ปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๑๐๒] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างไร มีชาติอย่างไร มีชื่ออย่างไร มีโคตรอย่างไร มีปกติอย่างไร มีธรรมเครื่องอยู่อย่างไร มีอารมณ์อย่างไร, เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม, นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจารวัตร. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว. ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา. ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสัทธรรม. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ คารุแก่ฐานะ. บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ คารุแก่ฐานะ, นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ผู้มีชญาติ คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาก็ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ชั่วอายุของบรรพชนก.

ที่ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย.

ภิกษุสังฆา จงชก, ต้องอาบัติทุกกฏ. ขนเจียมที่ชกแล้ว เป็นนิสสังคีย์.

ภิกษุสังฆา จงย้อม, ต้องอาบัติทุกกฏ. ขนเจียมที่ย้อมแล้ว เป็นนิสสังคีย์.

ภิกษุสังฆา จงสาง, ต้องอาบัติทุกกฏ. ขนเจียมที่สางแล้ว เป็นนิสสังคีย์ คือ เป็นของจำต้องเสียดสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียดสละขนเจียมนั้น อย่างนี้ .

วิธีเสียดสละ

เสียดสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เจริยงบา กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่านั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ขนเจียมเหล่านี้ของข้าพเจ้า. ใช้ภิกษุณีผู้มีชญาติชกแล้ว เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละขนเจียมเหล่านี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนขนเจียมที่เสียดสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. ขนเจียมเหล่านี้ของภิกษุผู้มีชญาติชกแล้ว เป็นของจำจะสละ, เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงให้ขนเจียมเหล่านี้แก่ภิกษุผู้มีชญาติชกแล้ว.

เสียดสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เจริยงบา กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่านั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่านเจ้าข้า ขนเจียมเหล่านี้ของข้าพเจ้า ใช้ภิกษุณีผู้มีชญาติชกแล้ว เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละขนเจียมเหล่านี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนขนเจียมที่เสียดสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. ขนเจียมเหล่านี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำ
จะสละ, เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว,
ท่านทั้งหลายพึงให้ขนเจียมเหล่านี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้.

เสียดสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระหย่งประนมมือ
กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่าน ขนเจียมเหล่านี้ของข้าพเจ้า ใช้ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว เป็นของจำ
จะสละ, ข้าพเจ้าสละขนเจียมเหล่านี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียดสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนขนเจียมที่เสียด
สละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้ขนเจียมเหล่านี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาษณีย์

สำคัญว่ามีโชญาติ จตกกะ ๑

[๑๐๓] ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว ให้ซีก ซึ่งขนเจียม, เป็นนิสสัคคีย์
ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว ให้ซีก ให้ยอม ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติ
ทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว ให้ซีก ให้สาง ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติ
ทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว ให้ซีก ให้ยอม ให้สาง ซึ่งขนเจียม, ต้อง
อาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สำคัญว่ามีโชญาติ จตกกะ ๒

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว ให้ยอม ซึ่งขนเจียม, เป็นนิสสัคคีย์ ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว ให้ยอม ให้สาง ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติ
ทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว ให้ยอม ให้ซีก ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ
กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว ให้ยอม ให้สาง ให้ซีก ซึ่งขนเจียม, ต้อง
อาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สำคัญว่ามีโชญาติ จตกกะ ๓

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว ให้สาง ซึ่งขนเจียม. เป็นนิสสัคคีย์ ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว ให้สาง ให้ซีก ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ
กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว ให้สาง ให้ยอม ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติ
ทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว ให้สาง ให้ซีก ให้ยอม ซึ่งขนเจียม, ต้อง
อาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สงสัย จตกกะ ๑

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว สงสัย ให้ซีก ซึ่งขนเจียม, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว สงสัย ให้ซีก ให้ยอม ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับ
นิสสัคคีย์.

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว สงสัย ให้ซีก ให้สาง ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับ
นิสสัคคีย์.

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว สงสัย ให้ซีก ให้ยอม ให้สาง ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ
๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สงสัย จตกกะ ๒

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว สงสัย ให้ยอม ซึ่งขนเจียม, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว สงสัย ให้ยอม ให้สาง ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับ
นิสสัคคีย์.

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว สงสัย ให้ยอม ให้ซีก ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับ
นิสสัคคีย์.

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว สงสัย ให้ยอม ให้สาง ให้ซีก ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ
๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สงสัย จตกกะ ๓

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ใช้ญาติซีกแล้ว สงสัย ให้สาง ซึ่งขนเจียม, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสงฆ์ ให้สาธ ให้ชก ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับ
นิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสงฆ์ ให้สาธ ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ กับ
นิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสงฆ์ ให้สาธ ให้ชก ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ
๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สำคัญว่าเป็นญาติ จตุกกะ ๑

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ชก ซึ่งขนเจียม, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ชก ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ
กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ชก ให้สาธ ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ
กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ชก ให้ย้อม ให้สาธ ซึ่งขนเจียม, ต้อง
อาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สำคัญว่าเป็นญาติ จตุกกะ ๒

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม, เป็นนิสสัคคีย์ ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ย้อม ให้สาธ ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติ
ทุกกฏ กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ย้อม ให้ชก ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ
กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้ย้อม ให้สาธ ให้ชก ซึ่งขนเจียม, ต้อง
อาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

สำคัญว่าเป็นญาติ จตุกกะ ๓

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้สาธ ซึ่งขนเจียม, เป็นนิสสัคคีย์ ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้สาธ ให้ชก ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ
กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้สาธ ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม, ต้องอาบัติทุกกฏ
กับนิสสัคคีย์.

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้สาธ ให้ชก ให้ย้อม ซึ่งขนเจียม, ต้อง
อาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับนิสสัคคีย์.

ทุกกฏ

ภิกษุ ใช้ภิกษุณี ชกขนเจียมของภิกษุอื่น, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุ ใช้ภิกษุณีผู้อุปสมบทแต่สงฆ์ฝ่ายเดียวชก, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามีโชญาติ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสงฆ์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ . . . ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๐๔] ภิกษุณีผู้เป็นญาติชกให้เอง ๑, ภิกษุณีผู้มีโชญาติเป็นผู้ช่วยเหลือ ๑, ภิกษุไม่ได้
บอกใช้ภิกษุณีผู้มีโชญาติชกให้เอง ๑, ภิกษุใช้ให้ชกขนเจียมที่ทําเป็นสิ่งของแล้วแต่ยังไม่ได้ใช้ ๑,
ใช้สิกขมานาชก ๑, ใช้สามเณรีชก ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

๒. โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๑๐๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน อันเป็นสถานที่
พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์. ครั้นนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตร เป็น
กุลปะกะของสกุลหนึ่ง รับภัตตาหารอยู่เป็นประจำ ของเคี้ยวของจันอันใดที่เกิดขึ้นในสกุลนั้น.
เขาย่อมแบ่งส่วนไว้ถวายท่านพระอุปนันทศากยบุตร. เย็นวันหนึ่งในสกุลนั้นมีเนื้อเกิดขึ้น เขาจึง
แบ่งส่วนเนื้อนั้นไว้ถวายท่านพระอุปนันทศากยบุตร. เด็กของสกุลนั้นตื่นขึ้นในเวลาเช้ามืด ร้อง
อ้อนวอนว่า จงให้เนื้อแก่ข้าพเจ้า. บุษยามิจึงสั่งภรรยาว่า จงให้ส่วนของพระแก่เด็ก เราจัก
ซื้อของอื่นถวายท่าน. ครั้นแล้วเวลาเช้าท่านอุปนันทศากยบุตร นั่งอันตรวาสกแล้ว ถือบาตรจีวร
เข้าไปสู่สกุลนั้น แล้วนั่งบนอาสนะที่เขาจัดถวาย.

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ทันใด บรุษนั้นเข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตร กราบแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง, ได้กราบเรียนว่า ท่านเจ้าข้า เมื่อเย็นวานนี้มีเนื้อเกิดขึ้น, ผมได้เก็บไว้ถวายพระคุณเจ้าส่วนหนึ่ง, จากนั้นเด็กคนนั้นตื่นขึ้นแต่เช้ามีร่องอ่อนนอนว่า จงให้เนื้อแก่ข้าพเจ้า ผมจึงได้ให้เนื้อส่วนของพระคุณเจ้าแก่เด็ก, พระคุณเจ้าจะให้ผมจัดหาอะไรมาถวายด้วยทรัพย์สินทรัพย์กหาปณะหนึ่ง ขอรับ.

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรถามว่า เธอบริจาคทรัพย์สินทรัพย์กหาปณะหนึ่งแก่เรา แล้วหรือ?

บ. ขอรับ ผมบริจาคแล้ว.

อ. เธอจงให้กหาปณะนั้นแหละแก่เรา.

บรุษนั้นได้ถวายกหาปณะแก่ท่านพระอุปนันทศากยบุตร ในทันใดนั่นเอง แล้วเพ่งโทษ ตีเตียน โปนทะนาวา พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ รักรูปียะเหมือนพวกเรา.

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินบรุษนั้นเพ่งโทษ ตีเตียน โปนทะนาวา บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โปนทะนาวา โฉน ท่านพระอุปนันทศากยบุตรจึงได้รับรูปียะเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดขึ้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูกรอุปนันทะ ขาวา เธอรับรูปียะจริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะสม ไม่สมควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ, โฉนเธอจึงได้รับรูปียะเล่า? การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว. โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาค ทรงตีเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตร โดยอเนกปริยายดังนี้แล้วตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความชืดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชมบุคคลผู้เกี้ยงยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุที่มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบัง-
*เกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๗. ๘. อนึ่ง ภิกษุใด รับผิดชอบต่อรับกัฏฐิ์ ซึ่งทอง เงิน หรือยินดีทอง เงิน อันเขาเก็บไว้ให้, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตรจบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๐๖] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีกรรมบางอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกคตอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม, นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าประพฤติภิกขาจริยวัตร. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว. ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา. ชื่อว่า ภิกษุ โดยบัญญัติ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นเอหิภิกษุ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่ามีสารธรรม. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ, ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตตถกรรม อันไม่กำเริบ ควารเกฐานะ. บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตตถกรรม อันไม่กำเริบ ควารเกฐานะ, นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงคิ์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ทอง ตรัสหมายทองคำ.

ที่ชื่อว่า เงิน ได้แก่กหาปณะ มาสกที่ทำด้วยโลหะ มาสกที่ทำด้วยไม้ มาสกที่ทำด้วย-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

* ครั้ง ซึ่งใช้เป็นมาตราสำหรับแลกเปลี่ยนชื่อชายกันได้ .

บทว่า รับ คือรับเอง เป็นนิสสัคคีย์ .

บทว่า ให้รับ คือให้คนอื่นรับแทน เป็นนิสสัคคีย์ .

บทว่า หรือยินดีทองเงินอันเขาเก็บไว้ให้ ความว่า หรือยินดี ทอง เงินที่เขาเก็บไว้ให้ด้วยบอกว่า ของนี้จึงเป็นของพระคุณเจ้า ดังนี้ เป็นต้น , เป็นนิสสัคคีย์ทองเงินที่เป็นนิสสัคคีย์ต้องเสียสละในท่ามกลางสงฆ์ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละรูปียะนั้น อย่างนี้ :-

วิธีเสียสละรูปียะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม่มผ้าอุตราสงค์เจวียงป่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่านั่งกระหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้ารับรูปียะไว้แล้ว . ของนี้ของข้าพเจ้า เป็นของจำจะสละ , ข้าพเจ้าสละรูปียะนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ , ถ้าคนผู้ทำการวัดหรืออุบาสก เดินมาในสถานที่เสียสละนั้น พึงบอกเขาว่า ท่านจงรู้ของสิ่งนี้ , ถ้าเขาถามว่า จะให้ผมนำของสิ่งนี้ไปหาอะไรมา อย่าบอกว่าจะนำของสิ่งนี้หรือของสิ่งนี้มา . ควรบอกแต่ของที่เป็นกบปียะ เช่น เนยใส น้ำมัน น้ำผึ้ง หรือน้ำอ้อย , ถ้าเขานำรูปียะนั้นไปแลกของที่เป็นกบปียะมากมาย เว้นภิกษุผู้รับรูปียะ , ภิกษุ นอกนั้นฉันได้ทุกรูป , ถ้าได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี ; ถ้าไม่ได้ , พึงบอกเขาว่า โปรดช่วยทิ้งของนี้ , ถ้าเขาทิ้งให้ นั่นเป็นการดี ; ถ้าเขาไม่ทิ้งให้ , พึงสมมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ ให้เป็นผู้ทิ้งรูปียะ .

องค์ ๕ ของภิกษุผู้ทิ้งรูปียะ

องค์ ๕ นั้น คือ ๑ ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ , ๒ ไม่ถึงความลำเอียงเพราะเกลียดชัง , ๓ ไม่ถึงความลำเอียงเพราะระงมกาย ๔ ไม่ถึงความลำเอียงเพราะกลัว ; และ ๕ รู้จักว่าทำอย่างไรเป็นอันทิ้งหรือไม่เป็นอันทิ้ง .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสมมติภิกษุหนึ่ง อย่างนี้ :-

วิธีสมมติภิกษุผู้ทิ้งรูปียะ

พึงขอภิกษุให้รับตกลงก่อน , ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศ ให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

คำสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว , สงฆ์พึงสมมติภิกษุผู้มีชื่อนี้ให้เป็นผู้ทิ้งรูปียะ นี้เป็นญัตติ .

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . สงฆ์สมมติภิกษุผู้มีชื่อนี้ให้เป็นผู้ทิ้งรูปียะ , การสมมติภิกษุผู้มีชื่อนี้ให้เป็นผู้ทิ้งรูปียะ , ขอบแก่ท่านผู้ใด ; ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง . ไม่ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด .

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ สงฆ์สมมติให้เป็นผู้ทิ้งรูปียะแล้ว ขอบแก่สงฆ์ . เหตุนี้จึงนั่ง , ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ .

ภิกษุผู้รับสมมติแล้วนั้น พึงทิ้งอย่าหมายที่ตก , ถ้าทิ้งหมายที่ตก , ต้องอาบัติทุกกฏ .

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคีย์ปาจิตตีย์

[๑๐๓] รูปียะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นรูปียะ รับรูปียะ , เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

รูปียะ ภิกษุสงสัย รับรูปียะ , เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

รูปียะ ภิกษุสำคัญว่ามีไชรูปียะ รับรูปียะ , เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

ไม่ไชรูปียะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นรูปียะ . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ไชรูปียะ ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ไชรูปียะ ภิกษุสำคัญว่าไม่ไชรูปียะ . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๑๐๔] ทองเงินตกอยู่ภายในวัดกัถิ ภายในที่อยู่กัถิ , ภิกษุหยิบยกเองกัถิ ไขให้หยิบ-

* ยกกัถิ , แล้วเก็บไว้ด้วยตั้งใจว่าเป็นของผู้ใด , ผู้นั้นจักนำไปดังนี้ ๑ , ภิกษุ ฐิลจจริต ๑ , ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ , ไม่ต้องอาบัติแล .

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ .

๒ . โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๐๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ถึงความชื้อขายด้วยรูปียะ มีประการ-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

*ต่างๆ ชาวบ้านพากันฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึง
ได้ถึงความซื่อซายด้วยรูปะมีประการต่างๆ เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศกคามเล่า? .

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาวาอยู่ บรรดาผู้ที่เป็นผู้
มักน้อย สันโดษ มีความละอวย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อศึกษา ต่างก็ฟังโทษ ตีเตียน โพน-

*ทะนาวา โฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้ถึงการซื่อซายด้วยรูปะมีประการต่างๆ เล่า? แล้วกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้นพระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะ
เหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอถึงการซื่อ
ซายด้วยรูปะมีประการต่างๆ จริงหรือ? .

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโฆชะบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอ
ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉน พวกเธอจึงได้ถึงการซื่อ
ซายด้วยรูปะมีประการต่างๆ เล่า การกระทำของพวกเธอไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของ
ชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . โดยที่แท้ การกระทำ
ของพวกเธอเป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่าง
อื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงตีเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยาย ดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่ง
ความเป็นคนเลียมยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ
ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลียมง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความ
มักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภ
ความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น
แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอา-

*นางประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความริบว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชม
บุคคลผู้เกียจ ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดใน
ปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง
ไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑
เพื่อถือตามพระวินัย ๑ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๘. ๙. อนึ่ง ภิกษุใดถึงความซื่อซายด้วยรูปะมีประการต่างๆ, เป็น
นิสัสคคีย์ปาจิตติย .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๑๐๐] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีกรรมบางอย่างใด มีชาติอย่างใด
มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด

เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ. ชื่อว่า ภิกษุ
เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว .

ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา. ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ .

ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า

เป็นผู้เจริญ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่ามีสัทธรรม. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ .

ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียง

กันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเร็บ ควารแก่ฐานะ . บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์

พร้อมเพรียงกันอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเร็บ ควารแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ

ที่ทรงประสงคในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า มีประการต่างๆ คือ เป็นรูปพรณบ้าง ไม่เป็นรูปพรณบ้าง เป็นทั้งรูปพรณ
และมีไชรูปพรณบ้าง .

ที่ชื่อว่า เป็นทั้งรูปพรณ ได้แก่เครื่องประดับศีรษะ เครื่องประดับคอ เครื่องประดับมือ
เครื่องประดับเท้า เครื่องประดับสะเอว .

ที่ชื่อว่า ไม่เป็นรูปพรณ คือที่เรียกกันว่าเป็นแหง .

ที่ชื่อว่า เป็นทั้งรูปพรณและมีไชรูปพรณ ได้แก่ของ ๒ อย่างนั้น .

ที่ชื่อว่า รูปะ ได้แก่ทองคำ กหาปณะ มาสกที่ทำด้วยโลหะ มาสกที่ทำด้วยไม้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
มาสกที่ห้าด้วยครึ่ง ซึ่งใช้เป็นมาตราสำหรับแลกเปลี่ยนชื่อชายกันได้ .

บทว่า ถึงความชื้อชาย คือ เอาของที่เป็นรูปพรรณชื้อชายของที่เป็นรูปพรรณ ,
เป็นนิสสัคคีย์ .

เอาของที่เป็นรูปพรรณ ชื้อของที่ยังไม่เป็นรูปพรรณ , เป็นนิสสัคคีย์ .

เอาของที่เป็นรูปพรรณ ชื้อของที่เป็นทั้งรูปพรรณและมีไชรูปพรรณ , เป็นนิสสัคคีย์ .

เอาของที่ยังไม่เป็นรูปพรรณ ชื้อของที่เป็นรูปพรรณ , เป็นนิสสัคคีย์ .

เอาของที่ยังไม่เป็นรูปพรรณ ชื้อของที่ยังไม่เป็นรูปพรรณ , เป็นนิสสัคคีย์ .

เอาของที่ยังไม่เป็นรูปพรรณ ชื้อของที่เป็นทั้งรูปพรรณและมีไชรูปพรรณ เป็น
นิสสัคคีย์ .

เอาของที่เป็นทั้งรูปพรรณและมีไชรูปพรรณ ชื้อของที่เป็นรูปพรรณ , เป็นนิสสัคคีย์ .

เอาของที่เป็นทั้งรูปพรรณและมีไชรูปพรรณ ชื้อของที่มีไชรูปพรรณ . เป็นนิสสัคคีย์ .

เอาของที่เป็นทั้งรูปพรรณและมีไชรูปพรรณ ชื้อของที่เป็นทั้งรูปพรรณและมีไชรูปพรรณ ,
เป็นนิสสัคคีย์ .

ของที่ชื้อชายด้วยรูปียะ ซึ่งเป็นนิสสัคคีย์นั้น , ต้องเสียสละในท่ามกลางสงฆ์ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละของนั้น อย่างนี้ :-

วิธีเสียสละของที่ชื้อชายด้วยรูปียะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หมั้นผ้าอุตราสงค์เจี๋ยงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า
นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าถึงความชื้อชายด้วยรูปียะมีประการต่างๆ , ของสิ่งนี้ของข้าพเจ้า
เป็นของจำจะสละ , ข้าพเจ้าสละสิ่งของนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ . ถ้าคนทำการวัด
หรืออุบาสกเดินมาในสถานที่เสียสละนั้น , พึงบอกเขาว่า ท่านจงรู้ของสิ่งนี้ ถ้าเขาถามว่า จะให้
ผมนำสิ่งนี้ไปหาอะไรมาอย่าบอก ว่า จงนำของสิ่งนี้หรือของสิ่งนี้มา ; การบอกแต่ของที่เป็นกบปียะ
เช่นเนยใส น้ำมัน น้ำผึ้ง หรือน้ำอ้อย . ถ้าเขานำของสิ่งนั้นไป แลกของ ที่เป็นกบปียะมาถวาย ;
เว้นภิกษุผู้ชื้อชายด้วยรูปียะ ภิกษุนอกนั้นฉันได้ทุกรูป . ถ้าได้อย่างนี้ , นั้นเป็นการดี ; ถ้าไม่ได้
พึงบอกเขาว่า โปรดช่วยทิ้งของสิ่งนี้ , ถ้าเขาทิ้งให้ นั้นเป็นการดี ; ถ้าเขาไม่ทิ้งให้ ,
พึงสมมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ ให้เป็นผู้ทิ้งรูปียะ .

องค์ ๕ ของภิกษุผู้ทิ้งรูปียะ

องค์ ๕ นั้น คือ ๑ . ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ , ๒ . ไม่ถึงความลำเอียง
เพราะความเกลียดชัง , ๓ . ไม่ถึงความลำเอียงเพราะงมงาย , ๔ . ไม่ถึงความลำเอียงเพราะกลัว ,
และ ๕ . รู้จักว่าทำอะไรเป็นอันทิ้ง หรือไม่เป็นอันทิ้ง .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสมมติภิกษุนั้น อย่างนี้ :-

วิธีสมมติภิกษุผู้ทิ้งรูปียะ

พึงขอภิกษุให้รับตกลงก่อน ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบ
ด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

คำสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว , สงฆ์พึงสมมติ
ภิกษุผู้มีชื่อนี้ให้เป็นผู้ทิ้งรูปียะ นี้เป็นญัตติ .

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . สงฆ์สมมติภิกษุผู้มีชื่อนี้ให้เป็นผู้ทิ้งรูปียะ , การสมมติ
ภิกษุผู้มีชื่อนี้ให้เป็นผู้ทิ้งรูปียะ ชอบแก่ท่านผู้ใด , ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง . ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ,
ท่านผู้นั้นพึงพูด .

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ สงฆ์สมมติให้เป็นผู้ทิ้งรูปียะแล้ว ชอบแก่สงฆ์ . เหตุนี้จึงนั่ง ข้าพเจ้าทรง
ความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ .

ภิกษุผู้รับสมมติแล้วนั้น พึงทิ้งอย่าหมายที่ตก , ถ้าทิ้งหมายที่ตก ; ต้องอาบัติทุกกฏ .

บทภาษณีย์

ติกะนิสสัคคีย์ปาจิตติย

[๑๑๑] รูปียะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นรูปียะ , ชื้อชายรูปียะ , เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตติย .

รูปียะ ภิกษุสงฆ์ ชื้อชายรูปียะ , เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตติย .

รูปียะ ภิกษุสำคัญว่ามีไชรูปียะ ชื้อชายรูปียะ , เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตติย .

ติกะนิสสัคคีย์ปาจิตติย

มีไชรูปียะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นรูปียะ ชื้อชายรูปียะ , เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตติย .

มีไชรูปียะ ภิกษุสงฆ์ ชื้อชายรูปียะ , เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตติย .

มีไชรูปียะ ภิกษุสำคัญว่ามีไชรูปียะ ชื้อชายรูปียะ เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตติย .

ทุกกฏ

มีไชรูปียะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นรูปียะ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

มีไชรูปียะ ภิกษุสงฆ์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ
มิใช่รูปียะ ภิกษุสำคัญว่ามีใช่รูปียะ . . . ไม่ต้องอาบัติ .
อนาปัตติวาร

[๑๑๒] ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.
โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ.

๒. โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๑๐
เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๑๑๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้นนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตร เป็นผู้ชำนาญ
ทำจิวรกรรม เธอเอาผ้าเก่าๆ ทำผ้าสังฆาฏิ ย้อมแต่งดีแล้วใช้ห่ม .

ขณะนั้นแล ปริพาชกผู้หนึ่งห่มผ้ามีราคาแพง เข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตรถึง
สำนัก. ครั้นแล้ว ได้กล่าวคำนี้แก่ท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ผ้าสังฆาฏิผืนนี้ของท่านงามแท้
จงแลกกันกับผ้าของข้าพเจ้าเถิด .

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรกล่าวว่า ท่านจงรู้เอาเองเถิด .

ปริพาชกตอบสนองว่า ข้าพเจ้ารู้ ขอรับ .

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรตอบว่า ตกลง ขอรับ แล้วได้ให้ไป .

จึงปริพาชกนั้น ได้ห่มผ้าสังฆาฏิผืนนั้น ไปสู่ปริพาชการาม .

พวกปริพาชกพากันรุมถามปริพาชกผู้นั้นว่า สังฆาฏิผืนนี้ของท่านช่างงามจริง ท่านได้
มาแต่ไหน? .

ปริพาชกผู้นั้นตอบว่า ผมเอาผ้าของผมผืนนั้นแลกเปลี่ยนมา .

พวกปริพาชกกล่าวว่า ผ้าสังฆาฏิของท่านผืนนี้จักอยู่ได้สักกี่วัน, ผ้าของท่านผืนนั้นแหละ
ดีกว่า .

ปริพาชกผู้นั้นเห็นจริงว่า ปริพาชกทั้งหลายพูดถูกต้อง. ผ้าสังฆาฏิของเราผืนนี้ จักอยู่
ได้สักกี่วัน, ผ้าผืนนั้นของเราดีกว่า แล้วเข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตรถึงสำนัก. ครั้นแล้ว
ได้กล่าวคำนี้แก่ท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า โปรดนำผ้าสังฆาฏิของท่านไป โปรดคืนผ้าของ
ผมมา .

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรพูดว่า ข้าพเจ้าได้บอกท่านแล้วมิใช่หรือว่า จงรู้เอาเองเถิด
ข้าพเจ้าจักไม่คืนให้ .

ปริพาชกนั้น จึงเฟ่งโทษ ตีเตียน โปนทะนาขึ้นในทันใดนั้นแล้ว ธรรมดาฤหัสถ์ก็ยิ่ง
คืนให้แก่ฤหัสถ์ผู้เดือดร้อน, ก็นี้บรรพชิตจักไม่คืนให้แก่บรรพชิตด้วยกันเทียวหรือ? .

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินปริพาชกเหล่านั้นเฟ่งโทษ ตีเตียน โปนทะนาอยู่, บรรดาผู้ที่เป็นผู้
มักน้อย สันโดษ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เฟ่งโทษ ตีเตียน
โปนทะนาว่า โจน ท่านพระอุปนันทศากยบุตร จึงได้ถึงการแลกเปลี่ยนกับปริพาชกเล่า? แล้ว
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูกรอุปนันทะ ข้าว่าเธอ
ถึงการแลกเปลี่ยนกับปริพาชก จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะ
ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โจน เธอจึงได้ถึงการแลกเปลี่ยนกับ
ปริพาชกเล่า? การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว. โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั้น เป็นไป
เพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่
เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงตีเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตร โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษ
แห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ
ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความ
มักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม
การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสม
แก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาตัย
อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแก่สงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
เพื่อข่มบุคคลผู้เก๋อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะ
บังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชน
ที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่ง
พระสังฆธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๘. ๑๐. อนึ่ง . . . ภิกษุใดถึงการแลกเปลี่ยนมีประการต่างๆ , เป็นนิสัสัคคีย์-
*ปาจิตตีย์ .

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๑๑๔] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีกรงานอย่างใด มีชาติ
อย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด
เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่าภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะ
อรรถว่า ประพฤติภิกขาจารวัตร . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผินผ้าที่ถูกทำลายแล้ว . ชื่อว่า
ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบท
แล้วด้วยไตรสรณคมน์ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า
มีศีลธรรม . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็น
พระอเสขะ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติ-
* จตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ . บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกัน
อุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ใน
อรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า มีประการต่างๆ ได้แก่ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัชบริวาร
อันเป็นปัจจัยของภิกษุใช้ โดยที่สุด แม้ก่อนฝน ไม้ชำระฟัน ด้วยชายผ้า .

บทว่า ถึงการแลกเปลี่ยน คือ ภิกษุพูดเป็นเชิงบังคับว่า จงให้ของสิ่งนี้ด้วยของ
สิ่งนี้ จงนำของสิ่งนี้มาด้วยของสิ่งนี้ จงแลกเปลี่ยนของสิ่งนี้ด้วยของสิ่งนี้ จงจ่ายของสิ่งนี้ด้วย
ของสิ่งนี้ ดังนี้ เป็นต้น , ต้องอาบัติทุกกฏ . ในเวลาที่แลกแล้ว คือของๆ ตน ไปอยู่ในมือของ
คนอื่น และเปลี่ยนแล้ว คือของๆ คนอื่นมาอยู่ในมือของตน , เป็นนิสัสัคคีย์ คือ เป็นของ
จำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละของสิ่งนั้น อย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม่มผ้าอุตราสงค์เจริยงบา กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า
นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าได้ถึงการแลกเปลี่ยนมีประการต่างๆ . ของสิ่งนี้ของ
ข้าพเจ้าเป็นของจำจะสละ , ข้าพเจ้าสละของสิ่งนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนของที่
เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . ของสิ่งนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ ,
เธอสละแล้วแก่สงฆ์ . ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว , สงฆ์พึงให้ของสิ่งนี้แก่ภิกษุ
มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป หม่มผ้าอุตราสงค์เจริยงบา กราบเท้าภิกษุผู้แก่
พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าได้ถึงการแลกเปลี่ยนมีประการต่างๆ . ของสิ่งนี้ของ
ข้าพเจ้าเป็นของจำจะสละ , ข้าพเจ้าสละของสิ่งนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนของที่
เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า . ของสิ่งนี้ของภิกษุมีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ ,
เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย . ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่าน
ทั้งหลายพึงให้ของสิ่งนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้ .

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง หม่มผ้าอุตราสงค์เจริยงบา นั่งกระหย่งประนมมือ
กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน ข้าพเจ้าได้ถึงการแลกเปลี่ยนมีประการต่างๆ . ของสิ่งนี้ของข้าพเจ้าเป็น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละของสิ่งนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภัทฺฐผู้รับเสียดสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนของที่เสียดสละ
ให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้ของสิ่งนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาษณีย์

ติกะนิสสัคคียปาจิตติย

[๑๑๕] แลกเปลี่ยน ภัทฺฐสำคัญว่าแลกเปลี่ยน, เป็นนิสสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตติย.

แลกเปลี่ยน ภัทฺฐสงสัย, เป็นนิสสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตติย.

แลกเปลี่ยน ภัทฺฐสำคัญว่าไม่ได้แลกเปลี่ยน, เป็นนิสสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตติย.

ทุกกฏ

ไม่ได้แลกเปลี่ยน ภัทฺฐสำคัญว่าแลกเปลี่ยน, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ได้แลกเปลี่ยน ภัทฺฐสงสัย, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ได้แลกเปลี่ยน ภัทฺฐสำคัญว่าไม่ได้แลกเปลี่ยน, ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๑๖] ภัทฺฐถามราคา ๑, ภัทฺฐบอกแก่ภิกษุว่าการกว่า ของสิ่งนี้ของเรามีอยู่ แต่เรา
ต้องการของสิ่งนี้และของสิ่งนี้ ดังนี้ ๑, ภัทฺฐวิกลจริต ๑, ภัทฺฐอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้อง
อาบัติแล.

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

นิสสัคคียปาจิตติย วรรคที่ ๒ จบ.

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. โกสิยสิกขาบท	ว่าด้วยการทำสังฆัตถเจือด้วยใหม่
๒. สุทธกาฬสิกขาบท	ว่าด้วยการทำสังฆัตถแห่งชนเจียมด่าล้วน
๓. เทวภาคสิกขาบท	ว่าด้วยการทำสังฆัตถแห่งชนเจียมด่าล้วน ๒ ส่วน
๔. จันพัสสสิกขาบท	ว่าด้วยการทำทรงสังฆัตถไว้ให้ได้ ๖ ฝน
๕. นิสิตนสังฆติกขาบท	ว่าด้วยการทำสังฆัตถสำหรับนั่ง
๖. เอฟกโลมสิกขาบท	ว่าด้วยการรับชนเจียม
๗. เอฟกโลมโรวาปนสิกขาบท	ว่าด้วยการชักชนเจียม
๘. รุปียอคคหสิกขาบท	ว่าด้วยการรับทองเงิน
๙. รุปียสโหวหารสิกขาบท	ว่าด้วยการซื้อขายด้วยรูปียะ มีประการต่างๆ
๑๐. กยวิภยสิกขาบท	ว่าด้วยการแลกเปลี่ยนมีประการต่างๆ

นิสสัคคียปาจิตติย วรรคที่ ๓

๓. ปัตตวารคสิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๑๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์สั่งสมบาตรไว้เป็นอันมาก
ชาวบ้านพากันเที่ยวขมวีหาร เห็นแล้วพากันเฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉนพระสมณะ
เชื้อสายพระศากยบุตร จึงได้สั่งสมบาตรไว้เป็นอันมาก ท่านจักทำการขายบาตร หรือจักตั้งร้านขาย
ภาชนะดินเผา.

ภัทฺฐทั้งหลายได้ยืมชาวบ้านเหล่านั้นเฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้
มักน้อย สันโดษ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อศึกษา ต่างก็เฟงโทษ ตีเตียน
โพนทะนาวา โฉนพระฉัพพัคคีย์ จึงได้ทรงอติเรกบาตรเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี
พระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภัทฺฐสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภัทฺฐทั้งหลาย ชาวว่า พวกเขา
ทรงอติเรกบาตร จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั้น
ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉน พวกเธอจึงได้ทรง
อติเรกบาตรเล่า? การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว. โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั้น เป็น
ไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของคนบางพวก
ที่เลื่อมใสแล้ว.

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลียงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลียงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความชดเชลา ความกำจัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบท แก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความริบชาติแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อขมบคคลผู้เกียจคร้าน ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-
* สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๔๐. ๑. อนึ่ง ภิกษุใด ทรงอธิเรกบาตร, เป็นนิสสัคคิยาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการดังนี้ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

พระอนันต์บัญญัติ

เรื่องพระอนันท์

[๑๑๘] ก็โดยสมัยนั้นแล อติเรกบาตรเกิดขึ้นแก่ท่านพระอนันท์มีอยู่ และท่าน

ประสงคจะถวายบาตรนั้นแก่ท่านพระสารีบุตร, แต่ท่านพระสารีบุตรอยู่ถึงเมืองสาเกต. ท่านพระ-

* อนันท์จึงมีความปริวิตกว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ว่า ภิกษุไม่พึงทรงอธิเรกบาตร ก็นอติเรกบาตรบังเกิดแก่เรา และเราก็ใครจะถวายแก่ท่านพระสารีบุตร, แต่ท่านอยู่ถึงเมืองสาเกต. เราจะพึงปฏิบัติอย่างไรหนอ? ครั้นแล้วท่านพระอนันท์ ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรอนันท์ ยังอีกนานเท่าไร สารีบุตรจึงจะกลับมา? .

พระอนันท์กราบทูลว่า ท่านจะกลับมาในวันที่ ๙ หรือ ๑๐ พระพุทธเจ้าข้า .

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทรงอธิเรก-

* บาตรไว้ได้ ๑๐ วัน เป็นอย่างยิ่ง, อนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันต์บัญญัติ

๔๐. ๑. ก. พึงทรงอธิเรกบาตรไว้ได้ ๑๐ วัน เป็นอย่างยิ่ง, ภิกษุให้ล่วงกำหนดนั้นไป, เป็นนิสสัคคิยาจิตตีย์. ฯ

เรื่องพระอนันท์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๑๑๙] บทว่า ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง คือ ทรงไว้ได้ ๑๐ วัน เป็นอย่างมาก .

ที่ชื่อว่า อติเรกบาตร ได้แก่ บาตรที่ยังไม่ได้อธิฐาน ยังไม่ได้วิภังค์ .

ที่ชื่อว่า บาตร มี ๒ อย่าง คือ บาตรเหล็ก ๑ บาตรดินเผา ๑ .

ขนาดของบาตร

บาตรมี ๓ ขนาด คือ บาตรขนาดใหญ่ ๑ บาตรขนาดกลาง ๑ บาตรขนาดเล็ก ๑ .

บาตรขนาดใหญ่ จุข้าวสุกแห่งข้าวสารกึ่งอาพหิก ของเคี้ยวเท่าส่วนที่ ๔ กับข้าวพอสมควรแก่ข้าวสุกนั้น .

บาตรขนาดกลาง จุข้าวสุกแห่งข้าวสาร ๑ นาฬิ ของเคี้ยวเท่าส่วนที่ ๔ กับข้าวพอ-
* สมควรแก่ข้าวสุกนั้น .

บาตรขนาดเล็ก จุข้าวสุกแห่งข้าวสาร ๑ ปีตละ ของเคี้ยวเท่าส่วนที่ ๔ กับข้าวพอ-
* สมควรแก่ข้าวสุกนั้น .

ใหญ่กว่านั้นเป็นบาตรที่ใช้ไม่ได้ เล็กกว่านั้นเป็นบาตรที่ใช้ไม่ได้ .

[๑๒๐] คำว่า ให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัคคิยา ความว่า เมื่ออรุณที่ ๑๑ ขึ้นมา บาตรนั้นเป็นนิสสัคคิยา คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละบาตรนั้น อย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

[๑๒๑] ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เจริยงบา กราบเท้าภิกษุผู้แก่

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวีริยัค ทุติยภาค
พรรษากว่า นิงกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่านเจ้าข้า บาตรใบนี้ของข้าพเจ้าล่วง ๑๐ วัน เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละบาตร
ใบนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภัทษผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนบาตรที่
เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. บาตรใบนี้ของภัทษผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะ
สละ, เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงให้บาตร
ใบนี้แก่ภัทษผู้มีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

[๑๒๒] ภัทษรูปนั้นพึงเข้าไปหาภัทษหลายรูป หม่อมว่าอุตราสงค์เจริญงา กราบเท้าภัทษ
ผู้แก่พรรษากว่า นิงกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่านเจ้าข้า บาตรใบนี้ของข้าพเจ้า ล่วง ๑๐ วัน เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละบาตร
ใบนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ ภัทษผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนบาตรที่
เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. บาตรใบนี้ของภัทษผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ,
เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, ท่าน-
*ทั้งหลายพึงให้บาตรใบนี้แก่ภัทษผู้มีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

[๑๒๓] ภัทษรูปนั้นพึงเข้าไปหาภัทษรูปหนึ่ง หม่อมว่าอุตราสงค์เจริญงา นิงกระหย่ง
ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน บาตรใบนี้ของข้าพเจ้า ล่วง ๑๐ วัน เป็นของจำจะสละ, ข้าพเจ้าสละบาตรใบนี้
แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภัทษผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนบาตรที่เสียสละ
ให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้บาตรใบนี้แก่ท่าน ดังนี้. ฯ

บทภาษณีย์

นิสัสัคคียปาจิตตีย์

[๑๒๔] บาตรล่วง ๑๐ วันแล้ว ภัทษสำคัญว่าล่วงแล้ว, เป็นนิสัสัคคีย ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์.

บาตรล่วง ๑๐ วันแล้ว ภัทษสงสัย, เป็นนิสัสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรล่วง ๑๐ วันแล้ว ภัทษสำคัญว่ายังไม่ล่วง, เป็นนิสัสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรยังไม่ได้อธิฐาน ภัทษสำคัญว่าอธิฐานแล้ว, เป็นนิสัสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรยังไม่ได้อธิษฐาน ภัทษสำคัญว่าอธิษฐานแล้ว, เป็นนิสัสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรยังไม่ได้อธิษฐาน ภัทษสำคัญว่าสละแล้ว, เป็นนิสัสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรยังไม่หาย ภัทษสำคัญว่าหายแล้ว เป็นนิสัสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรยังไม่ฉิบหาย ภัทษสำคัญว่าฉิบหายแล้ว, เป็นนิสัสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรยังไม่แตก ภัทษสำคัญว่าแตกแล้ว, เป็นนิสัสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรยังไม่ถูกขิงไป ภัทษสำคัญว่าถูกขิงไปแล้ว, เป็นนิสัสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

[๑๒๕] บาตรเป็นนิสัสัคคีย ภัทษยังไม่ได้เสียสละ บริโภค, ต้องอาบัติทุกกฏ.

บาตรยังไม่ล่วง ๑๐ วัน ภัทษสำคัญว่าล่วงแล้ว บริโภค, ต้องอาบัติทุกกฏ.

บาตรยังไม่ล่วง ๑๐ วัน ภัทษสงสัย บริโภค, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

บาตรยังไม่ล่วง ๑๐ วัน ภัทษสำคัญว่ายังไม่ล่วง บริโภค, ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๒๖] ภัทษอธิษฐาน ๑, ภัทษวิภังค์ไว้ ๑, ภัทษสละให้ไป ๑, บาตรหายไป ๑, บาตร
ฉิบหาย ๑, บาตรแตก ๑, โจรชิงเอาไป ๑, ภัทษถือวิสาสะ ๑, ในภาย ๑๐ วัน ๑, ภัทษวิกล-

*จริต ๑, ภัทษอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๒๗] ก็โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์ ไม่ให้คืนบาตรที่เสียสละ. ภัทษทั้งหลาย
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภัทษทั้งหลาย บาตรที่ภัทษ
เสียสละแล้ว สงฆ์ คณะ หรือบุคคล จะไม่คืนให้ไม่ได้, ภัทษรูปใดไม่คืนให้,
ต้องอาบัติทุกกฏ.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

ปิตตวารค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค

๓. ปิตตวารค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๑๒๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ นิโครธาราม เขตพระนคร-

*กบิลพัสดุ์ ลักขณบท. ครั้นนั้น นายช่างหม้อผู้หนึ่งปวารณาภิกษุทั้งหลายไว้ว่า พระคุณเจ้า เหล่าใดต้องการบาตร กระผมจักถวายบาตรแก่พระคุณเจ้าเหล่านั้น .

สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเข้ามาเป็นอันมาก . ภิกษุที่มีบาตรขนาดเล็ก ย่อมขอบาตรขนาดใหญ่, ภิกษุที่มีบาตรขนาดใหญ่ ย่อมขอบาตรขนาดเล็ก . จึงนายช่าง-
*หม้อนั้น มัวทำบาตรเป็นอันมากถวายภิกษุทั้งหลายอยู่ไม่สามารถจะทำของสำหรับขายอย่างอื่นได้, แม้นตนเองก็ไม่พอครองชีพ, แม้นบุตรภรรยาของเขาก็ลำบาก .

ชาวบ้านพากันฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงได้ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเข้ามามากมายเล่า? นายช่างหม้อผู้หนึ่งมัวทำบาตรเป็นอันมากถวาย พระสมณะเหล่านั้นอยู่ จึงไม่สามารถจะทำของสำหรับขายอย่างอื่นได้, แม้นตนเองก็ไม่พอครองชีพ, แม้นบุตรภรรยาของเขาก็ลำบาก

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นฟังโทษตีเตียนโพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ตอลึกขาค ต่างก็ฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา ไฉน ภิกษุทั้งหลายจึงได้ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเข้ามาไว้เป็นอันมากเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้น แต่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ใน เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวาภิกษุทั้งหลาย ไม่รู้จักประมาณขอบาตรเข้ามาไว้มากมาย จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโฆฆบรูษ เหล่านี้ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉน ภิกษุ โฆฆบรูษเหล่านั้นจึงได้ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเข้ามาไว้เป็นอันมากเล่า? การกระทำของภิกษุ โฆฆบรูษเหล่านั้นนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือความเลื่อมใส ยิงของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . โดยที่แท้ การกระทำของพวกโฆฆบรูษเหล่านั้นนั้น เป็นไปเพื่อความ ไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อม-
*ใสแล้ว .

ทรงห้ามขอบาตร

พระผู้มีพระภาคทรงตีเตียนภิกษุเหล่านั้น โดยอเนกปริยายตั้งนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลียงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลียงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความซัดเกล้า ความก้ำจืด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความ-
*เพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่ควรขอบาตร, ภิกษุใดขอ, ต้องอาบัติทุกกฏ .

[๑๒๙] ก็โดยสมัยนั้นแล บาตรของภิกษุรูปหนึ่งแตก . ภิกษุนั้นรังเกียจว่า การขอบาตร พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติห้ามแล้ว จึงไม่ขอบาตรเขาเที่ยวรับบิณฑบาตด้วยมือทั้งสอง . ชาวบ้านพากันฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้เที่ยวรับบิณฑบาตด้วยมือทั้งสอง เหมือนพวกเดียรถีย์เล่า?

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินชาวบ้านเหล่านั้น ฟังโทษตีเตียนโพนทะนาอยู่, จึงกราบทูลเรื่องนั้น แต่พระผู้มีพระภาค .

ทรงอนุญาตให้ขอบาตร

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้มีบาตรหายหรือมีบาตรแตก ขอบาตรเขาได้ . ๖

[๑๓๐] ก็โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์ทราบว่ พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้มีบาตรหายหรือมีบาตรแตก ขอบาตรเขาได้, แม้นพวกเรามีบาตรแตกเพียงเล็กน้อย ทะลเพียงเล็กน้อย กะเทาะเพียงเล็กน้อย มีรอยขีดเพียงเล็กน้อย ก็ไม่รู้จักประมาณ, ขอบาตรเข้ามาไว้เป็นอันมาก .

คราวนั้น นายช่างหม้อผู้หนึ่งมัวทำบาตรเป็นอันมากถวายแก่ภิกษุทั้งหลายอยู่อย่างนั้น ไม่สามารถจะทำของสำหรับขายอย่างอื่นได้, แม้นตนเองก็ไม่พอครองชีพ, แม้นบุตรภรรยาของเขาก็ลำบาก . ชาวบ้านพากันฟังโทษตีเตียนโพนทะนาจกอนั้นว่า ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระ-
*ศากยบุตรจึงได้ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเข้ามามากมายเล่า? นายช่างหม้อผู้หนึ่งมัวทำบาตรเป็น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
อันมากถวายพระสมณะเหล่านั้น จึงไม่สามารถจะทำของสำหรับขายอย่างอื่นได้ แม้ตนเองก็ไม่
พอครองชีพ, แม่บุตรภรรยาของเขาก็กินยาก.

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินชาวบ้านเหล่านั้น ฟังโทษ ตีเตียน โปนทะนอายุ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย
สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ตอลิกขาบท ต่างก็ฟังโทษตีเตียนโปนทะนว่า
โจนพระฉัพพัคคีย์แม่มีบาตรแตกเพียงเล็กน้อย ทะลุเพียงเล็กน้อย กะเทาะเพียงเล็กน้อย มีรอย
ขีดเพียงเล็กน้อย จึงไม่ได้รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามาไว้เป็นอันมากเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้น
แต่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่า พวกเธอมี
บาตรแตกเพียงเล็กน้อย ทะลุเพียงเล็กน้อย กะเทาะเพียงเล็กน้อย มีรอยขีดเพียงเล็กน้อย ก็
ไม่รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามาไว้เป็นอันมาก จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโฆชบรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั้น
ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โจน พวกเธอแม่มีบาตร
แตกเพียงเล็กน้อย ทะลุเพียงเล็กน้อย กะเทาะเพียงเล็กน้อย มีรอยขีดเพียงเล็กน้อย จึงได้ไม่
รู้จักประมาณ ขอบาตรเขามาไว้เป็นอันมากเล่า? การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความ
เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว. โดยที่แท้
การกระทำของพวกเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความ
เป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงตีเตียนพระฉัพพัคคีย์ โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความ
เป็นคนเลียงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความ
คลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลียงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความ
มักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความก้ำจืด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การ
ปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่
เรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัย
อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความริบวาดิแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑
เพื่อขมบคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะ
บังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่
ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-

* สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๔๑. ๒. อนึ่ง ภิกษุใด มีบาตรมีแผลหย่อนทำให้จ่ายบาตรใหม่อื่น, เป็น
นิสสัคคิยปาจิตตีย์. ภิกษุนั้นพึงสละบาตรใบนั้นในภิกษุบริษัท; บาตรใบสุดท้ายในภิกษุ
บริษัทนั้น, พึงมอบให้แก่ภิกษุนั้นสั่งว่า ภิกษุ นี้บาตรของท่าน พึงทรงไว้กว่าจะแตก;
นี้เป็นสามัจฉกรรมในเรื่องนั้น. ๒

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๓๑] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีกรรมอย่างใด มีชาติ
อย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกต้อย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด
เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด.

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะ
อรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว. ชื่อว่า
ภิกษุ โดยสมญา. ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นเอหิภิกษุ. ชื่อว่า
ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้
เจริญ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่ามีสารธรรม. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระเสขะ. ชื่อว่า
ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระอเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกัน
อุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ คารกฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์
พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ คารกฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงคในอรรถนี้.

บาตรที่ชื่อว่า มีแผลหย่อนห่า คือ ไม่มีแผล มี ๑ แผล มี ๒ แผล มี ๓ แผล หรือ
มี ๔ แผล.

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

บาตรที่ชื่อว่า ไม่มีแผล ได้แก่บาตรที่มีรอยร้าวยาวไม่ถึงสององคุลี .

บาตรที่ชื่อว่า มีแผล ได้แก่บาตรที่มีรอยร้าวยาวถึงสององคุลี .

บาตรที่ชื่อว่า ใหม่ ตรีสมหมายถึงบาตรที่ขอเขามา .

บทว่า ให้จ่าย คือ ขอเขา เป็นทุกกฎในประโยคที่ขอ , เป็นนิสัสคคีย์ด้วยได้บาตรมา , จำต้องเสียสละในท่ามกลางสงฆ์ .

ภิกษุทุกรูปพึงถือบาตรที่อธิษฐานแล้วไปประชุม อย่าอธิษฐานบาตรแล้วด้วยหมายจะได้บาตรที่มีราคามาก , ถ้าอธิษฐานบาตรแล้ว ด้วยหมายจะได้บาตรที่มีราคามาก , ต้องอาบัติทุกกฎ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละบาตรนั้น อย่างนี้ :-

วิธีเสียสละบาตร

[๑๓๒] ภิกษุรูปหนึ่งพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอูตราสงฆ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ :-

ท่านเจ้าข้า บาตรใบนี้ ข้าพเจ้ามีบาตรมีแผลหย่อนหน้า ให้จ่ายมาแล้วเป็นของจำจะสละ , ข้าพเจ้าสละบาตรใบนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ . ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ . สงฆ์พึงสมมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ ให้เป็นผู้เปลี่ยนบาตร .

องค์ ๕ ของภิกษุผู้เปลี่ยนบาตร

องค์ ๕ นั้น คือ ๑ ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ , ๒ ไม่ถึงความลำเอียงเพราะเกลียดชัง , ๓ ไม่ถึงความลำเอียงเพราะระงม , ๔ ไม่ถึงความลำเอียงเพราะกลัว ; และ ๕ รู้จักว่าทำอย่างไร เป็นอันเปลี่ยนหรือไม่เป็นอันเปลี่ยน .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสมมติภิกษุผู้เปลี่ยนบาตรนั้น อย่างนี้ :-

วิธีสมมติภิกษุผู้เปลี่ยนบาตร

พึงขอภิกษุให้รับตกลงก่อน ครั้นแล้ว ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

คำสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว , สงฆ์พึงสมมติภิกษุผู้มีชื่อนี้ให้เป็นผู้เปลี่ยนบาตร , นี้เป็นญัตติ .

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . สงฆ์สมมติภิกษุผู้มีชื่อนี้ให้เป็นผู้เปลี่ยนบาตร . การสมมติภิกษุผู้มีชื่อนี้ให้เป็นผู้เปลี่ยนบาตร ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่งไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด , ท่านผู้นั้นพึงพูด .

ภิกษุผู้มีชื่อนี้สงฆ์สมมติให้เป็นผู้เปลี่ยนบาตรแล้ว , ชอบแก่สงฆ์ . เหตุนั้นจึงนั่งข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ .

ภิกษุผู้รับสมมติแล้วนั้น พึงให้เปลี่ยนบาตร พึงกราบเรียนพระเถระว่า ท่านเจ้าข้า ขอ-

* พระเถระจงเปลี่ยนบาตร . ถ้าพระเถระเปลี่ยน , พึงถวายบาตรพระเถระให้พระพุทฺธเถระเปลี่ยนอันภิกษุจะไม่เปลี่ยน เพราะความสงสารภิกษุนั้นไม่ได้ . ภิกษุใดไม่ยอมเปลี่ยน , ต้องอาบัติทุกกฎ . ไม่พึงให้ภิกษุผู้ไม่มีบาตรเปลี่ยน , พึงให้เปลี่ยนเลื่อนลงมาโดยอบายนี้แลตลอดถึงพระสังฆนวกะ . ก็แลบาตรใดเป็นใบสุดท้ายแห่งภิกษุบริษัทนั้น , พึงมอบบาตรนั้น แก่ภิกษุผู้ต้องอาบัตินิสัสคคีย์-

* ปาจิตตีย์นั้นด้วยสิ่งกำขับว่า ดูกรภิกษุ นี้บาตรของเธอ , พึงใช้ไปกว่าจะแตก ดังนี้ ; ภิกษุนั้นอย่าเก็บบาตรใบนั้นไว้ในที่อันไม่ควร , อย่าใช้โดยอาการอันไม่ควร , อย่าทอดธุระว่าบาตรใบนี้จะเป็นอย่างไรก็ตาม คือ จะหายก็ช่าง จะฉิบหายก็ช่าง จะแตกก็ช่าง , ถ้าเก็บไว้ในที่ๆ ไม่ควรกีด , ใช้อย่างที่เขาไม่ใช้กันกีด , ปล่อยทิ้งเสียกีด , ต้องอาบัติทุกกฎ .

บทว่า นี้เป็นสามัจฉิกรรมในเรื่องนั้น คือ นี้เป็นความถูกต้องในเรื่องนั้น .

บทภาษณีย์

บาตรไม่มีแผล

[๑๓๓] ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่ไม่มีแผล , เป็นนิสัสคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง , เป็นนิสัสคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง , เป็นนิสัสคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง , เป็นนิสัสคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ภิกษุมีบาตรไม่มีแผล ขอบาตรที่มีแผล ๔ แห่ง , เป็นนิสัสคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บาตรมีแผล ๑ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีแผล , เป็นนิสัสคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๑ แห่ง , เป็นนิสัสคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๒ แห่ง , เป็นนิสัสคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ภิกษุมีบาตรมีแผล ๑ แห่ง ขอบาตรที่มีแผล ๓ แห่ง , เป็นนิสัสคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่ไม่มีท่าจะมีแผล, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๑ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๒ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๓ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุมีบาตรมีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง ขอบาตรที่มีท่าจะมีแผล ๔ แห่ง, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๑๓๓] ภิกษุมีบาตรหาย ๑, ภิกษุมีบาตรแตก ๑, ภิกษุขอต่อญาติ ๑, ภิกษุขอต่อคนปวารณา ๑, ภิกษุขอเพื่อประโยชน์ของภิกษุอื่น ๑, ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล. ฯ

ปัตตวารค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

๓. ปัตตวารค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระปิลินทวัจจนเถระ

[๑๓๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น ท่านพระปิลินทวัจจนกำลังให้คนชำระเงื้อมเขาในเขตพระนครราชคฤห์ ประสงค์จะให้เป็นสถานที่เร้น.

ขณะนั้น พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมครรัฐ เสด็จเข้าไปหาท่านพระปิลินทวัจจนถึงสำนัก. ทรงอภิวาทแล้วประทับเหนือพระราชอาสน์อันควารส่วนข้างหนึ่ง, ได้ตรัสถามท่านพระ-
*ปิลินทวัจจนว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า พระเถระกำลังให้เขาทำอะไรอยู่?

ท่านพระปิลินทวัจจนจะถวายพระพรว่า อาตมภาพกำลังให้เขาชำระเงื้อมเขา ประสงค์จะให้เป็นสถานที่เร้น ขอถวายพระพร.

พี. พระคุณเจ้าจะต้องการคนทำการวัดบ้างไหม.

ปี. ขอถวายพระพร คนทำการวัด พระผู้มีพระภาคยังไม่ทรงอนุญาต.

พี. ถ้าเช่นนั้น โปรดทูลถามพระผู้มีพระภาค แล้วบอกให้ข้าพเจ้าทราบ.

ท่านพระปิลินทวัจจนทูลสนองพระบรมราชโองการว่า ได้ ขอถวายพระพร แล้วชี้แจงให้พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมครรัฐ ทรงสมาทาน อาจหาญ ว่าเริง ด้วยธรรมิกถาแล้ว.

ลำดับนั้นแล พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมครรัฐ อันท่านพระปิลินทวัจจนชี้แจงให้ทรงสมาทาน อาจหาญ ว่าเริง ด้วยธรรมิกถาแล้ว, เสด็จออกจากพระราชอาสน์ ทรงอภิวาทท่านพระปิลินทวัจจน ทรงทำประทักษิณแล้วเสด็จกลับ.

หลังจากนั้น ท่านพระปิลินทวัจจนจะส่งสมณทูตไปในสำนักพระผู้มีพระภาคกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมครรัฐ มีพระราชประสงค์จะทรงถวายคนทำการวัด, ข้าพระพุทธเจ้าจะพึงปฏิบัติอย่างไร? พระพุทธเจ้าข้า.

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ทรงอนุญาตให้มีคนทำการวัด

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น, ทรงกระทำธรรมีกถา, แล้วรับสั่งภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้มีคนทำการวัด.

พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ เสด็จเข้าไปหาท่านพระปิลินทวิจจะถึงสำนักเป็นคำรบสอง, ทรงอภิวัตแล้ว ประทับนั่งเหนือพระอาสนอันควรส่วนข้างหนึ่ง, แล้วตรัสถามท่านพระปิลินทวิจจะว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า คนทำการวัด พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตแล้วหรือ?

ท่านพระปิลินทวิจจะถวายพระพรว่า ขอถวายพระพร ทรงอนุญาตแล้ว.

พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ ทรงรับปฏิญาณถวายคนทำการวัดแก่ท่านพระปิลินท-

* วิจจะว่า ถ้าเช่นนั้น ข้าพเจ้าจักถวายคนทำการวัดแก่พระคุณเจ้าดังนี้แล้วทรงลิมเสีย. ต่อนานมา ทรงระลึกได้ จึงตรัสถามมหาอำมาตย์ผู้สำเร็จราชกิจทั้งปวงผู้หนึ่งว่า พนาย คนทำการวัดที่เราได้รับปฏิญาณจะถวายแก่พระคุณเจ้านั้น เราได้ถวายไปแล้วหรือ?

มหาอำมาตย์กราบทูลว่า ขอเดชะ ยังไม่ได้พระราชทาน พระพุทธเจ้าข้า.

พระราชชาติตรัสถามว่า จากวันนั้นมา นานกี่ราตรีแล้ว พนาย.

ท่านมหาอำมาตย์นบราตรีแล้วกราบทูลในทันใดนั้นแล้วว่า ขอเดชะ ๕๐๐ ราตรี พระ-

* พุทธเจ้าข้า.

พระราชารับสั่งว่า พนาย ถ้าเช่นนั้นจงถวายท่านไป ๕๐๐ คน.

ท่านมหาอำมาตย์รับสนองพระบรมราชโองการว่า พระพุทธเจ้าข้า แล้วได้จัดคนทำการวัดไปถวายท่านพระปิลินทวิจจะ ๕๐๐ คน. หมู่บ้านของคนทำการวัดพวกนั้น ได้ตั้งอยู่แผนกหนึ่ง. คนทั้งหลายเรียกตำบลบ้านนั้นว่า ตำบลบ้านอารามิกบ้าง ตำบลบ้านปิลินทวิจจะบ้าง.

[๑๓๙] ก็โดยสมัยนั้นแล ท่านพระปิลินทวิจจะ ได้เป็นพระกุลปะกะในหมู่บ้านตำบลนั้น.

ครั้นเข้าวันหนึ่ง ท่านครองอินตราวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปบิณฑบาตยังตำบลบ้านปิลินทวิจจะ. สมัยนั้น ในตำบลบ้านนั้นมีมหรสพ. พวกเด็กๆ ตกแต่งกายประดับดอกไม้ เล่นมหรสพอยู่. พอดีท่านพระปิลินทวิจจะเที่ยวบิณฑบาตไปตามลำดับตรอกปิลินทวิจจะ ได้เข้าไปถึงเรือนคนทำการวัดผู้หนึ่ง. ครั้นแล้วนั่งบนอาสนะที่เข้าจัดถวาย.

ขณะนั้น ธิดาของสตรีผู้ทำการวัดนั้น เห็นเด็กๆ พวกอื่นตกแต่งกายประดับดอกไม้ แล้วร้องอ่อนว่า จงให้ดอกไม้แก่ข้าพเจ้า, จงให้เครื่องตกแต่งกายแก่ข้าพเจ้า.

ท่านพระปิลินทวิจจะจึงถามสตรีผู้ทำการวัดคนนั้นว่า เด็กหญิงคนนี้ร้องอ่อนอยากได้อะไร?

นางกราบเรียนว่า ท่านเจ้าข้า เด็กหญิงคนนี้เห็นเด็กๆ พวกอื่นตกแต่งกายประดับดอกไม้ จึงร้องอ่อนขอว่า จงให้ดอกไม้แก่ข้าพเจ้า, จงให้เครื่องตกแต่งกายแก่ข้าพเจ้า, ดิฉันบอกว่า เราเป็นคนจน จะได้ดอกไม้มาจากไหน, จะได้เครื่องตกแต่งกายมาจากไหน.

ขณะนั้น ท่านพระปิลินทวิจจะหิบบวมวกฟางใบหนึ่งส่งให้แล้วกล่าวว่า เจ้าจงสวม-

* มวกฟางนี้ลงที่ศีรษะเด็กหญิงนั้น. ทันใดนางได้รับมวกฟางนั้นสวมลงที่ศีรษะเด็กหญิงนั้น. มวกฟางนั้น ได้กลายเป็นระเบียบดอกไม้ทองคำ งดงามน่าดู น่าชม, ระเบียบดอกไม้ทองคำเช่นนั้น แม้ในพระราชสถานก็ไม่มี.

ชาวบ้านกราบทูลแต่พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐว่า ขอเดชะ ระเบียบดอกไม้ทองคำที่เรือนของคนทำการวัดชื่อไหน งดงาม น่าดู น่าชม, แม้ในพระราชสถานก็ไม่มี. เขาเป็นคนเข็ญใจจะได้มาแต่ไหน, เป็นต้องได้มาด้วยโจรกรรมเป็นแน่นอน.

ท้าวเธอจึงรับสั่งให้จงจำตระกูลคนทำการวัดนั้น.

ครั้นเช้าวันที่ ๒ ท่านพระปิลินทวิจจะครองอินตราวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปบิณฑบาตถึงตำบลบ้านปิลินทวิจจะ เมื่อเที่ยวบิณฑบาตไปตามลำดับตรอกในบ้านปิลินทวิจจะ ได้เดินผ่านไปทางเรือนคนทำการวัดผู้หนึ่ง. ครั้นแล้วได้ถามคนที่เขาคู้กันกันว่า ตระกูลคนทำการวัดนี้ไปไหนเสีย?

คนพวกนั้นกราบเรียนว่า เขาถูกจองจำเพราะเรื่องระเบียบดอกไม้ทองคำนั้น เจ้าข้า.

ทันใดนั้นแล ท่านพระปิลินทวิจจะ ได้เข้าไปสู่พระราชนิเวศนั่งเหนืออาสนะที่เขาจัด-

* ถวาย.

ขณะนั้น พระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ เสด็จเข้าไปหาท่านพระปิลินทวิจจะ, ทรงอภิวัตแล้ว ประทับนั่งเหนือพระอาสนอันควรส่วนข้างหนึ่ง.

ท่านพระปิลินทวิจจะ ได้ทูลถามพระเจ้าพิมพิสาร จอมพลมคธรัฐ ผู้ประทับนั่งเรียบร้อยแล้วดังนี้ว่า ขอถวายพระพร ตระกูลคนทำการวัดถูกจับให้จองจำด้วยเรื่องอะไร?

พระเจ้าพิมพิสารตรัสว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า เพราะที่เรือนของเขามีระเบียบดอกไม้ทองคำอย่างงดงาม น่าดู น่าชม, แม้ที่ในวังก็ยังมี, เขาเป็นคนจนจะได้มาแต่ไหน, เป็นต้องได้มาด้วยโจรกรรมเป็นแน่นอน.

ขณะนั้นแล ท่านพระปิลินทวิจจะ ได้อธิษฐานปราสาทของพระเจ้าพิมพิสาร จอมพล-

* มคธรัฐ จงเป็นทอง, ปราสาทนั้น ได้กลายเป็นทองไปทั้งหมด. แล้วได้ถวายพระพรทูลถามว่า ขอถวายพระพร ก็นี้ทองมากมายเท่านั้น มหาบพิตรได้มาแต่ไหน?

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ข้าพเจ้าทราบแล้ว, นี่เป็นอิทธิบาทของพระคุณเจ้า. พระเจ้าพิมพิสารตรัสตั้งนี้แล้ว
รับสั่งให้ปล่อยตระกูลคนทำการวัดนั้นพ้นพระราชอาณา.

[๑๔๐] ชาวบ้านทราบข่าวว่า ท่านพระปิลินทวิจจะแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ ซึ่งเป็นธรรม
อันยิ่งของมนุษย์ในบริษัทพร้อมทั้งพระราชาท่ากัณยินดีเลื่อมใสโดยยิ่ง, แล้วได้นำเกสรห้า
คือเนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย มาถวายท่านพระปิลินทวิจจะ. แม้ตามปกติท่าน
ก็ได้เกสรห้าอยู่เสมอ. ท่านจึงแบ่งเกสรที่ได้ๆ มาถวายบริษัท แต่บริษัทของท่านเป็นผู้
มักมาก เก็บเกสรที่ได้ๆ มาไว้ในกระถางบ้าง ในหม้อน้ำบ้าง จนเต็ม แล้วบรรจุลงในหม้อ
กรองน้ำบ้าง ในถุงย้อมบ้าง แขนวไว้ที่หน้าต่าง เกสรเหล่านั้นก็เย็บซึม แม้จำพวกหนูก็
เกลื่อนกล่นไปทั่ววิหาร. ชาวบ้านที่เดินเที่ยวชมไปตามวิหารพบเข้า ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน
โพนทะนาว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ มีเรือกคั่งในภายในเหมือนพระเจ้า
พิมพิสาร จอมพลมครรัฐ.

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย
สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ตอลึกษา ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า
โฉนภิกษุทั้งหลายจึงพอใจในความมักมากเช่นนี้เล่า? แล้วทราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น
ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น, แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวบ้าน
ทั้งหลายพอใจในความมักมากเช่นนี้ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษ
เหล่านั้นนั้น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉน ภิกษุ-
*โมฆบุรุษเหล่านั้น จึงได้พอใจในความมักมากเช่นนี้เล่า? การกระทำของโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น
ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่
เลื่อมใสแล้ว. โดยที่แท้ การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใส
ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงตีเตียนภิกษุเหล่านั้นโดยอเนกปริยายตั้งนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความ
เป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความ
คลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความ
มักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความก่าจัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม
การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสม
แก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัย
อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑
เพื่อชมบุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิด
ในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง
ไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-
*สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๔๒. ๓. อนึ่ง มีเกสรอันคารลิมของภิกษุผู้อาพาธ, คือ เนยใส เนยข้น
น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย, ภิกษุรับประเคนของนั้นแล้ว พึงเก็บไว้ฉันได้เจ็ดวันเป็น
อย่างยิ่ง, ภิกษุให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์. ๗

เรื่องพระปิลินทวิจจะเถระ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๔๑] คำว่า มีเกสรอันคารลิมของภิกษุผู้อาพาธ เป็นต้น มีอธิบายดังต่อไปนี้ :-

ที่ชื่อว่า เนยใส ได้แก่ เนยใสที่ทำจากน้ำมันโคบ้าง, น้ำมันแพะบ้าง, น้ำมันกระบือ
บ้าง มังสะของสัตว์เหล่าใดเป็นของคาร, เนยใสที่ทำจากน้ำมันสัตว์เหล่านั้นก็ใช้ได้.

ที่ชื่อว่า เนยข้น ได้แก่ เนยข้นที่ทำจากน้ำมันสัตว์เหล่านั้นแล.

ที่ชื่อว่า น้ำมัน ได้แก่ น้ำมันอันสกัดออกจากเมล็ดงาบ้าง, จากเมล็ดพันธุ์ผักกาดบ้าง,
จากเมล็ดมะขางบ้าง, จากเมล็ดละหุ่งบ้าง, จากเปลวสัตว์บ้าง.

ที่ชื่อว่า น้ำผึ้ง ได้แก่ แกรสหวานที่แมลงผึ้งทำ.

ที่ชื่อว่า น้ำอ้อย ได้แก่ รสหวานที่เกิดจากอ้อย.

คำว่า ภิกษุรับประเคนของนั้นแล้ว พึงเก็บไว้ฉันได้เจ็ดวันเป็นอย่างยิ่ง คือเก็บ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ไว้ฉันได้เจ็ดวันเป็นอย่างมาก .

คำว่า ภัชชะให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัยคิย ความว่าเมื่ออรุณที่ ๘ ขึ้นมา เกสชนั้นเป็นนิสสัยคิย คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภัชชะทั้งหลาย ก็แลภัชชะพึงเสียสละเกสชนั้นอย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภัชชะรูปนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เจวียงบ่า กราบเท้าภัชชะผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า เกสชนี้ของข้าพเจ้าล่วงเจ็ดวัน เป็นของจำจะสละ , ข้าพเจ้าสละเกสชนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภัชชะผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนเกสชที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจาว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . เกสชนี้ของภัชชะมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ . เธอสละแล้วแก่สงฆ์ . ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้เกสชนี้แก่ภัชชะมีชื่อนี้ .

เสียสละแก่คณะ

ภัชชะรูปนั้น พึงเข้าไปหาภัชชะหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เจวียงบ่า กราบเท้าภัชชะผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่านเจ้าข้า เกสชนี้ของข้าพเจ้าล่วงเจ็ดวัน เป็นของจำจะสละ , ข้าพเจ้าสละเกสชนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ . ภัชชะผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนเกสชที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจาว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า . เกสชนี้ของภัชชะมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ . เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย . ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว . ท่านทั้งหลายพึงให้เกสชนี้แก่ภัชชะมีชื่อนี้ .

เสียสละแก่บุคคล

ภัชชะรูปนั้น พึงเข้าไปหาภัชชะรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เจวียงบ่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน เกสชนี้ของข้าพเจ้า ล่วงเจ็ดวันเป็นของจำจะสละ , ข้าพเจ้าสละเกสชนี้แก่ท่าน .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ . ภัชชะผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนเกสชที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้เกสชนี้แก่ท่านดังนี้ .

บทภาษณีย์

นิสสัยคิยปาจิตตีย์

[๑๔๒] เกสชล่วงเจ็ดวันแล้ว ภัชชะสำคัญว่าล่วงแล้ว , เป็นนิสสัยคิย ต้องอาบัติ-

*ปาจิตตีย์ .

เกสชล่วงเจ็ดวันแล้ว ภัชชะสงสัย , เป็นนิสสัยคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เกสชล่วงเจ็ดวันแล้ว ภัชชะสำคัญว่ายังไม่ล่วง , เป็นนิสสัยคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เกสชยังไม่ได้ผูกใจ ภัชชะสำคัญว่าผูกใจแล้ว , เป็นนิสสัยคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เกสชยังไม่ได้แจกจ่ายให้ไป ภัชชะสำคัญว่าแจกจ่ายไปแล้ว , เป็นนิสสัยคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เกสชยังไม่สูญหายไป ภัชชะสำคัญว่าสูญหายไปแล้ว , เป็นนิสสัยคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เกสชยังไม่เสีย ภัชชะสำคัญว่าเสียแล้ว , เป็นนิสสัยคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เกสชยังไม่ถูกไฟไหม้ ภัชชะสำคัญว่าถูกไฟไหม้แล้ว , เป็นนิสสัยคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เกสชยังไม่ถูกขิงไป ภัชชะสำคัญว่าถูกขิงไปแล้ว , เป็นนิสสัยคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

[๑๔๓] เกสชที่เสียสละแล้ว ภัชชนั้นได้คืนมา ไม่พึงใช้ด้วยกิจที่เกี่ยวกับกาย และไม่ควรรัน , พึงน้อมเข้าไปในการตามประทีป หรือในการผสมสี . ภัชชะอื่นจะใช้ด้วยกิจที่เกี่ยวกับกายได้อยู่ , แต่ไม่ควรรัน .

ทุกกฏ

เกสชยังไม่ล่วงเจ็ดวัน ภัชชะสำคัญว่าล่วงแล้ว . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ .

เกสชยังไม่ล่วงเจ็ดวัน ภัชชะสงสัย . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

เกสชยังไม่ล่วงเจ็ดวัน ภัชชะสำคัญว่ายังไม่ล่วงเจ็ดวัน . . . , ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๑๔๔] ภัชชะผูกใจไว้ว่าจะไม่บริโภคน้ำ ๑ ภัชชะแจกจ่ายให้ไป ๑ , เกสชนั้นสูญหาย ๑ เกสชนั้นเสีย ๑ เกสชนั้นถูกไฟไหม้ ๑ เกสชนั้นถูกโจรขิงไป ๑ ภัชชะถือวิสาสะ ๑ ในภาย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
ในเจ็ดวัน ภิกษุให้แก่นุปัสัมบันด้วยจิตคิดสละแล้ว ทิ้งแล้ว ปลอยแล้ว ไม่หวังโย กลับได้
ฉันได้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .
ปิตตวารค สิกขาบทที่ ๓ จบ .

๓. ปิตตวารค สิกขาบทที่ ๔
เรื่องพระฉัพพคิย

[๑๔๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้นนั้น พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าอาบน้ำฝน
แก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว. พระฉัพพคิยทราบว่ พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าอาบน้ำฝนแล้ว จึง
แสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนเสียก่อนบ้าง ทำแล้วนุ่งเสียก่อนบ้าง, ครั้นผ้าอาบน้ำฝนเก่าแล้ว
ก็เปลือยกายอาบน้ำฝน .

บรรดาภิกษุผู้มกน้อย สันโดษ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็
พึงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน พระฉัพพคิย จึงได้แสวงหาจีวร คือผ้าอาบน้ำฝนเสีย
ก่อนบ้าง ทำแล้วนุ่งเสียก่อนบ้าง, เมื่อผ้าอาบน้ำฝนเก่าแล้ว จึงได้เปลือยกายอาบน้ำฝนเล่า?
แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น, แล้วทรงสอบถามพระฉัพพคิยว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่า พวกเธอ
แสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนเสียก่อนบ้าง ทำแล้วนุ่งเสียก่อนบ้าง, เมื่อผ้าอาบน้ำฝนเก่าแล้ว
เปลือยกายอาบน้ำฝน จริงหรือ? .

พระฉัพพคิยทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอ
นั้นไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ, โฉนพวกเธอจึงได้
แสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนเสียก่อนบ้าง ทำแล้วนุ่งเสียก่อนบ้าง เมื่อผ้าอาบน้ำฝนเก่าแล้ว จึงได้
เปลือยกายอาบน้ำฝนเล่า? การกระทำของพวกเธอ นั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชน
ที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว, โดยที่แท้ การกระทำของ
พวกเธอ นั้นเป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่น
ของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงตีเตียนพระฉัพพคิยโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความ
เป็นคนเลียงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความ
คลุกคลี ความเกียจคร้าน, ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลื่องง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมักน้อย
ความสันโดษ ความซัดเสลา ความก่าจัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภ
ความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น
แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัย
อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความริบวาดิแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑
เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะ
บังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชน
ที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ
สังฆธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๔๓. ๔. ภิกษุรู้ว่า ฤดูร้อนยังเหลืออีก ๑ เดือน พึงแสวงหาจีวรคือผ้า
อาบน้ำฝนได้, รู้ว่า ฤดูร้อนยังเหลืออีกถึงเดือน พึงทำนุ่งได้, ถ้าเธอรู้ว่า ฤดูร้อนเหลือ
ต่ำกว่า ๑ เดือน แสวงหาจีวร คือผ้าอาบน้ำฝน. รู้ว่า ฤดูร้อนเหลือต่ำกว่าถึงเดือน
ทำนุ่ง, เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์. ฯ

เรื่องพระฉัพพคิย จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๑๔๖] คำว่า ภิกษุรู้ว่า ฤดูร้อนยังเหลืออีก ๑ เดือน พึงแสวงหาจีวร คือผ้า
อาบน้ำฝนได้ นั้น อธิบายว่า ภิกษุพึงเข้าไปหาชาวบ้านบรรดาที่เคยถวายจีวร คือ ผ้าอาบ
น้ำฝนมาก่อน แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ถึงกาลแห่งผ้าอาบน้ำฝนแล้ว, ถึงสมัยแห่งผ้าอาบน้ำฝนแล้ว,
แม้ชาวบ้านเหล่าอื่น ก็ถวายจีวรคือผ้าอาบน้ำฝน ดังนี้, แต่อย่าพูดว่า จงให้จีวรคือผ้าอาบน้ำฝน
แก่อาตมา จงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนมาให้อาตมา จงแลกเปลี่ยนจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนมาให้อาตมา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

จงจ่ายจิวรคือผ้าอาบน้ำฝนมาให้อาตมา ดังนี้ เป็นต้น .

คำว่า รู้ว่าฤดูร้อนยังเหลืออีกกี่เดือน ฟังทำนองได้ นั้น คือเมื่อฤดูร้อนยังเหลืออยู่กี่เดือน ฟังทำนองได้ .

คำว่า ถ้าเธอรู้อฤดูร้อนเหลือต่ำกว่า ๑ เดือน นั้น คือ เมื่อฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่า ๑ เดือน แสวงหาจิวรคือผ้าอาบน้ำฝน , เป็นนิสสัคคีย์ .

คำว่า รู้ว่าฤดูร้อนเหลือต่ำกว่ากึ่งเดือน นั้น คือ เมื่อฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่ากึ่งเดือน ทำนอง , เป็นนิสสัคคีย์ คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจิวรคือผ้าอาบน้ำฝนนอ้านอย่างนี้ : -

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม่มผ้าอุตราสงค์เจริยงบา กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่านั่งกระหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จิวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้ของข้าพเจ้า แสวงหาได้มาในฤดูร้อนซึ่งยังเหลือเกินกว่า ๑ เดือน ทำนองในฤดูร้อนซึ่งยังเหลืออยู่เกินกว่ากึ่งเดือน เป็นของจำจะสละ . ข้าพเจ้าสละจิวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ ฟังรับอาบัติ ฟังคืนจิวรคือผ้าอาบน้ำฝนที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ : -

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . จิวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ . ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว . สงฆ์พึงให้จิวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้ แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป หม่มผ้าอุตราสงค์เจริยงบา กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่านั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า : -

ท่านเจ้าข้า จิวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้ของข้าพเจ้า แสวงหาได้มาในฤดูร้อนซึ่งยังเหลืออยู่เกินกว่า ๑ เดือน , ทำนองในฤดูร้อนซึ่งยังเหลืออยู่เกินกว่ากึ่งเดือน เป็นของจำจะสละ . ข้าพเจ้าสละจิวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ ฟังรับอาบัติ ฟังคืนจิวรคือผ้าอาบน้ำฝนที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ : -

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า . จิวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ . เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย . ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว . ท่านทั้งหลายพึงให้จิวรคือผ้าอาบน้ำฝนนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ . ๗

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง หม่มผ้าอุตราสงค์เจริยงบา นั่งกระหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน จิวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้ของข้าพเจ้า แสวงหาได้มาในฤดูร้อนซึ่งยังเหลืออยู่เกินกว่าหนึ่งเดือน , ทำนองในฤดูร้อนซึ่งยังเหลืออยู่เกินกว่ากึ่งเดือน , เป็นของจำจะสละ . ข้าพเจ้าสละจิวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้แก่ท่าน .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น ฟังรับอาบัติ ฟังคืนจิวรคือผ้าอาบน้ำฝนที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จิวรคือผ้าอาบน้ำฝนผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้ .

บทกถา

ติกะนิสสัคคียปาจิตตีย์ (แสวงหา)

[๑๔๓] ฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่า ๑ เดือน ภิกษุสำคัญว่าเกิน แสวงหาจิวรคือผ้าอาบน้ำฝน , เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่า ๑ เดือน ภิกษุสงสัย แสวงหาจิวรคือผ้าอาบน้ำฝน , เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่า ๑ เดือน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง แสวงหาจิวรคือผ้าอาบน้ำฝน , เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ติกะนิสสัคคียปาจิตตีย์ (ทำนอง)

ฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่ากึ่งเดือน ภิกษุสำคัญว่าเกิน ทำนอง , เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่ากึ่งเดือน ภิกษุสงสัย ทำนอง , เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ฤดูร้อนยังเหลือเกินกว่ากึ่งเดือน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง ทำนอง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฎ

เมื่อผ้าอาบน้ำฝนมี ภิกษุเปลือยกายอาบน้ำฝน , ต้องอาบัติทุกกฎ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึง ๑ เดือน ภิกษุสำคัญว่าเกิน . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ .
ฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึง ๑ เดือน ภิกษุสงสัย . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ
ฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึง ๑ เดือน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง . . . , ไม่ต้องอาบัติ .
ทุกกฏ

ฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึงกึ่งเดือน ภิกษุสำคัญว่าเกิน . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ .
ฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึงกึ่งเดือน ภิกษุสงสัย . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ .
ไม่ต้องอาบัติ

ฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึงกึ่งเดือน ภิกษุสำคัญว่า ยังไม่ถึง . . . , ไม่ต้องอาบัติ .
อนาปัตติวาร

[๑๔๘] ภิกษุรู้ว่าฤดูร้อนยังเหลืออีกหนึ่งเดือน แสงหาจิวร คือผ้าอาบน้ำฝน ๑ ,
ภิกษุรู้ว่าฤดูร้อนยังเหลืออีกกึ่งเดือน ทำนอง ๑ , ภิกษุรู้ว่าฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึงหนึ่งเดือน แสงหา
จิวรคือผ้าอาบน้ำฝน ๑ , ภิกษุรู้ว่าฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึงกึ่งเดือน ทำนอง ๑ , เมื่อผ้าอาบน้ำฝน ภิกษุ
แสวงหาได้แล้ว ฝนแล้ง เมื่อผ้าอาบน้ำฝน ภิกษุทำนองแล้ว ฝนแล้ง ชักเก็บไว้ ๑ , ภิกษุนั่ง
ในสมัย ๑ , ภิกษุมีจิวรถูกโจรชิงไป ๑ , ภิกษุมีจิวรหายเสีย ๑ , มีอันตราย ๑ , ภิกษุวิกลจริต ๑ ,
ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ , ไม่ต้องอาบัติแล .

ปิตตวารค สิกขาบทที่ ๔ จบ .

๓. ปิตตวารค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๑๔๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตร ได้กล่าวชวนภิกษุ
สี่ทิวาริกของภิกษุผู้เป็นพี่น้องกันว่า อาวุโส จงมา เราจักพากันหลีกเลี่ยงตามชนบท .

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า ผมไม่ไปขอรับ เพราะมีจิวรเกา .

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรกล่าวขะยั้นขะยอว่า ไปเถิด อาวุโส , ผมจักให้จิวรแก่ท่าน
แล้วได้ให้จิวรภิกษุรูปนั้น .

ภิกษุรูปนั้นได้ทราบข่าวว่า พระผู้มีพระภาคจักเสด็จเที่ยวจาริกไปตามชนบท จึงคิดว่า
บัดนี้เราจักไม่ไปเที่ยวตามชนบทกับท่านพระอุปนันทศากยบุตรละ จักตามเสด็จพระผู้มีพระภาค
เที่ยวจาริกไปตามชนบท .

ครั้นถึงกำหนด , ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้กล่าวคำนี้กะภิกษุรูปนั้นว่า มาเถิด อาวุโส
เราจักพากันไปเที่ยวตามชนบทในบัดนี้ .

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า ผมไม่ไปกับท่านละ , ผมจักตามเสด็จพระผู้มีพระภาคเที่ยวจาริกไป
ตามชนบท .

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรกล่าวว่า ผมได้ให้จิวรแก่ท่านไปด้วยหมายใจว่าจักไปเที่ยว
ตามชนบทด้วยกัน ดังนี้แล้วโกรธ น้อยใจ ได้ชิงจิวรที่ให้นั้นคืนมา

ภิกษุรูปนั้นจึงได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย .

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็
ฟังโทษติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ท่านพระอุปนันทศากยบุตรให้จิวรแก่ภิกษุไปเองแล้ว จึงได้
โกรธ น้อยใจ ชิงเอาคืนมาเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้น แต่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะ
เหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงถามพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูกรอุปนันทะ ขาวว่า เธอให้จิวรแก่
ภิกษุเองแล้ว โกรธ น้อยใจ ชิงเอาคืนมา จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะ
ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉน เธอให้จิวรแก่ภิกษุเองแล้ว
จึงได้โกรธ น้อยใจ ชิงเอาคืนมาเล่า? การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใส
ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว , โดยที่แท้
การกระทำของเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็น
อย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตรโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษ
แห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ
ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย
ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
การปรารภความเพียร โดยย่อเนกปริยายทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสม
แก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจ
ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชม
บุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดใน
ปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่
เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑
เพื่อถือตามพระวินัย ๑ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๔๔. ๕. อนึ่งภิกษุใดให้จิวรแก่ภิกษุเองแล้ว โกรธ น้อยใจชิงเอามากดี ให้
ชิงเอามากดี, เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ . ๕

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๑๕๐] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด
มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเนียมอย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็น
เถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะ
อรรถว่าประพฤติสิกขาจริยวัตร . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าทรงผินผ่าที่ถูกทำลายแล้ว . ชื่อว่า
ภิกษุ โดยสมญา . ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นเอหิภิกขุ . ชื่อว่า
ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้
เจริญ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่ามีสารธรรม . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระเสขะ .
ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระอเสขะ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียง
กันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ . บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่
สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

บทว่า แก่ภิกษุ คือ แก่ภิกษุรูปอื่น .

บทว่า เอง คือ ให้เอง .

ที่ชื่อว่า จิวร ได้แก่ผ้าจิวร ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้อง
วิกัปเป็นอย่างต่ำ .

บทว่า โกรธ น้อยใจ คือ ไม่ชอบใจ มีใจฉุนเฉียว เกิดมีใจกระด้าง .

บทว่า ชิงเอามา คือ ยื้อแย่งเอามาเอง จิวรนั้นเป็นนิสัสคคิย .

บทว่า ให้ชิงเอามา คือใช้คนอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุผู้รับคำสั่งคราวเดียว ชิงเอามาแม่หลายคราว, ก็เป็นนิสัสคคิย คือเป็นของจำต้อง
เสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจิวรนั้นอย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม่มผ้าอุตราสงค์เจริยงปา กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า
นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จิวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้แก่ภิกษุเองแล้วชิงเอามา เป็นของจำ
จะสละ, ข้าพเจ้าสละจิวรผืนนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจิวรที่เสียสละ
ให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . จิวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะ
สละ, เธอสละแล้วแก่สงฆ์ . ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงให้จิวรผืนนี้แก่
ภิกษุมีชื่อนี้ . ๕

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป หม่มผ้าอุตราสงค์เจริยงปา กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษา
กว่า นั่งกระหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านข้าพเจ้า จิวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ให้แก่ภิกษุเองแล้วชิงเอามาเป็นของจำ
จะสละ, ข้าพเจ้าสละจิวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ . ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจิวรที่เสียสละ
ให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า . จิวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว. ท่าน
ทั้งหลายพึงให้จิรวินนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้.

เสียดสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง หมั้นผ้าอุตราสงค์เจริยงบา นึ่งกระหังประนมมือ
กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่าน จิรวินนี้ของข้าพเจ้า ให้แก่ภิกษุเองแล้วซึ่งเอามา เป็นของจำจะสละ .

ข้าพเจ้าสละจิรวินนี้แก่ท่าน .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้รับเสียดสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจิรวินที่เสียดสละ
ให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จิรวินนี้แก่ท่าน ดังนี้ .

บทภาษณีย์

ติกระนิสัสคคิยปาจิตตีย์

[๑๕๑] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ให้จิรวินเองแล้ว โกรธน้อยใจ ซึ่งเอามา
กิติ ให้ซึ่งเอามากิติ, เป็นนิสัสคคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปสัมบัน ภิกษุสงฆ์ ให้จิรวินเองแล้ว โกรธ น้อยใจ ซึ่งเอามากิติ ให้ซึ่งเอามากิติ,
เป็นนิสัสคคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ให้จิรวินเองแล้ว โกรธ น้อยใจ ซึ่งเอามากิติ
ให้ซึ่งเอามากิติ, เป็นนิสัสคคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

ภิกษุให้บริวารอย่างอื่นแล้ว โกรธ น้อยใจ ซึ่งเอามากิติ ให้ซึ่งเอามากิติ, ต้องอาบัติ
ทุกกฏ .

ภิกษุให้จิรวินกิติ บริวารอย่างอื่นกิติ แก่อุปสัมบันแล้ว โกรธ น้อยใจ ซึ่งเอามากิติ
ให้ซึ่งเอามากิติ, ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสงฆ์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๑๕๒] ภิกษุผู้ได้รับไปนั้นให้คืนเองกิติ ภิกษุเจ้าของเดิมถือวิสาสะแก่ผู้ได้รับไปนั้น
กิติ ๑ ภิกษุวิภังจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

ปัตตวารค สิกขาบทที่ ๕ จบ .

๓. ปัตตวารค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๕๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน อันเป็นสถานที่
พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์. ครั้นนั้นถึงคราวทำจิรวิน พระฉัพพัคคีย์
ขอตัดขามาเป็นอันมาก. แม่ทำจิรวินเสร็จแล้ว ด้ายก็ยิ่งเหลืออยู่เป็นอันมาก. จึงพระฉัพพัคคีย์
ได้ปรึกษากันว่า อาวุโสทั้งหลาย ฉิจะนั้น พวกเราพากันไปขอตัดแม่อื่นมาให้ช่างหูกทอจิรวินเกิด.
ครั้นไปขอตัดแม่อื่นมาแล้ว ให้ช่างหูกทอจิรวิน. แม่ทอจิรวินแล้ว ด้ายก็ยิ่งเหลืออยู่อีกมากมาย.
จึงไปขอตัดแม่อื่นมาให้ช่างหูกทอจิรวินอีกเป็นครั้งที่สอง. แม่ทอจิรวินแล้ว ด้ายก็ยิ่งเหลืออยู่อีก
มากมาย. จึงไปขอตัดแม่อื่นมาให้ช่างหูกทอจิรวินอีกเป็นครั้งที่สาม.

ชาวบ้านพากันฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้
ขอตัดขามาเองแล้ว ยังช่างหูกให้ทอจิรวินเล่า? .

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย
สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็ฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน
พระฉัพพัคคีย์จึงได้ขอตัดขามาเองแล้ว ยังช่างหูกให้ทอจิรวินเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่
พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอ
ขอตัดขามาเองแล้ว ยังช่างหูกให้ทอจิรวิน จริทหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริท พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของพวกเธอ นั้น
ไม่เหมาะสม ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนพวกเธอจึงได้ขอตัด
ขามาเองแล้ว ยังช่างหูกให้ทอจิรวินเล่า? การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใส
ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว, โดยที่แท้ การ
กระทำของพวกเธอ นั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
เป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลียงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลียงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความซัดเสลา ความกำจัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียรโดยอเนกปริยาย, กระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความริบชาติแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อขมบคคลผู้เกียจคร้าน ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-

* สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๔๕. ๖. อนึ่ง ภิกษุใดขอด้วยตัวเองแล้ว ยังช่างหูกให้ทอจิวร เป็นนิสัสคคีย์-
* ปาจิตตีย์ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๑๕๔] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด มีการงานอย่างไร มีชาติอย่างไร มีชื่ออย่างไร มีโคตรอย่างไร มีปกติอย่างไร มีธรรมเครื่องอยู่อย่างไร มีอารมณ์อย่างไร เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกต้องแล้ว . ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา . ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกขุ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่ามีสัทธรรม . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระอเสขะ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบควรแก่ฐานะ . บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกัน อุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

บทว่า เอง คือ ขอเขามาเอง ,

ด้ายมี ๖ อย่าง

ที่ชื่อว่า ด้าย นั้นมี ๖ อย่าง คือ ทำด้วยเปลือกไม้ ๑ ทำด้วยฝ้าย ๑ ทำด้วยไหม ๑ ทำด้วยขนสัตว์ ๑ ทำด้วยป่าน ๑ ทำด้วยสัมภาระเจือกันในห้าอย่างนั้น ๑ .

บทว่า ยังช่างหูก คือ ยังช่างหูกให้ทอ , เป็นทุกกฎในประโยคที่ช่างหูกจัดทำอยู่นั้น , เป็นนิสัสคคีย์ ด้วยได้จิวรมา จำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจิวรนั้นอย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เจวียงป่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จิวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอด้วยตัวเองแล้วยังช่างหูกให้ทอ เป็นของจำจะสละ , ข้าพเจ้าสละจิวรผืนนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจิวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . จิวรผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จิวรผืนนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มผ้าอุตราสงค์เจวียงป่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่านข้าพเจ้า จิวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอด้วยตัวเองแล้วยังช่างหูกให้ทอ เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจิวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจิวรที่

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ของฟุ้งข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว ท่านทั้งหลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เจวียงป่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า ขอตัดมาเองแล้วยังช่างทุกให้ทอ เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่ท่าน

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ . ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้ .

บทกษณีย์

ตักนิสสัคคียปาจิตตีย์

[๑๕๕] ให้เขาทอ ภิกษุสำคัญว่าให้เขาทอ , เป็นนิสสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ให้เขาทอ ภิกษุสงสัย , เป็นนิสสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ให้เขาทอ ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้ให้เขาทอ , เป็นนิสสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

ไม่ได้ให้เขาทอ ภิกษุสำคัญว่าให้เขาทอ , ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ได้ให้เขาทอ ภิกษุสงสัย , ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ได้ให้เขาทอ ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้ให้เขาทอ ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๑๕๖] ภิกษุขอตัดมาเพื่อเย็บจีวร ๑ ภิกษุขอตัดมาทำผ้ารัดเขา ๑ ภิกษุขอตัดมาทำประคตเอา ๑ ภิกษุขอตัดมาทำผ้าอังสะ ๑ ภิกษุขอตัดมาทำธงบาตร ๑ ภิกษุขอตัดมาทำผ้ากรองน้ำ ๑ ภิกษุขอต่อญาติ ๑ ภิกษุขอต่อคนปวารณา ๑ ภิกษุขอเพื่อประโยชน์ของภิกษุอื่น ๑ ภิกษุจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ ภิกษุริกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

ปัตตวารค สิกขาบทที่ ๖ จบ .

๓ . ปัตตวารค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๑๕๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น บรุษผู้หนึ่ง เมื่อจะไปแรมคืนต่างถิ่น ได้กล่าวคำนี้กะภรรยาว่า จงกะด้ายให้แก่ช่างทุกคนโน้นให้ทอจีวรแล้วเก็บไว้ , ฉันกลับมาแล้วจักนิมนต์พระคุณเจ้าอุปนันทะให้ครองจีวร .

ภิกษุรูปหนึ่ง ผู้ถือเทียวบิณฑกบาทเป็นวัตร ได้ยินบรุษผู้หนึ่งกล่าวนั้น จึงเข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตรถึงสำนัก . ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้แก่ท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า อาวุโสอุปนันทะ ท่านเป็นผู้มีบุญมาก ณ สถานตำบลโน้น , บรุษผู้หนึ่ง เมื่อจะไปแรมคืนต่างถิ่น ได้กล่าวคำนี้กะภรรยาว่า จงกะด้ายให้แก่ช่างทุกคนโน้นให้ทอจีวรแล้วเก็บไว้ ฉันกลับมาแล้วจักนิมนต์พระคุณเจ้าอุปนันทะให้ครองจีวร ดังนี้ .

ท่านพระอุปนันทะกล่าวรับรองว่า มีขอรับ เขาเป็นอุปัฏฐากของผม .

แม้ช่างหูกผู้นั้น ก็เป็นอุปัฏฐากของท่านพระอุปนันทศากยบุตร . จึงท่านพระอุปนันท-

*ศากยบุตร เข้าไปหาช่างหูกผู้นั้นถึงบ้าน . ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะช่างหูกผู้นั้นว่า ท่าน จีวรผืนนี้แล เขาให้ท่านทอเฉพาะเรา , ท่านจงทำให้ยาว , ให้กว้าง ให้แน่น ให้เป็นของที่ซึงดี ให้เป็นของที่ทอดี ให้เป็นของที่สงดี และให้เป็นของที่กริดดี .

ช่างหูกกล่าวว่า เขาจะด้ายส่งมาให้กระผมเท่านั้น ขอรับ แล้วสั่งว่า จงทอจีวรด้วยด้ายเท่านั้น , กระผมไม่สามารถจะทำให้ยาว ให้กว้าง หรือให้แน่นได้ , แต่สามารถจะทำให้เป็นของที่ซึงดี ให้เป็นของที่ทอดี ให้เป็นของที่สงดี และให้เป็นของที่กริดดีได้ ขอรับ .

ท่านพระอุปนันทะ กล่าวรับรองว่า เชิญท่านช่วยทำให้ยาว ให้กว้าง และให้แน่นเถิด , ความขัดข้องด้วยด้ายนั้น จักไม่มี .

ครั้นช่างหูกนำด้ายตามที่ขาสมาเข้าไปในหูกแล้ว , ด้ายไม่พอ . จึงเข้าไปหาสตรี-
*เจ้าของ แจ้งว่า ต้องการด้าย ขอรับ .

สตรีเจ้าของกล่าวค้านว่า ดินสิ่งคุณแล้วมีไซหรือว่า จงทอจีวรด้วยด้ายเท่านั้น?

ช่างหูกอ้างเหตุว่า ท่านสั่งผมไว้จริง ขอรับ , แต่พระคุณเจ้าอุปนันทะบอกผมอย่างนี้ว่า เชิญท่านช่วยทำให้ยาว ให้กว้าง และให้แน่นเถิด , ความขัดข้องด้วยด้ายนั้น จักไม่มี .

จึงสตรีผู้นั้น ได้ให้ด้ายเพิ่ม ไปอีกเท่าที่ให้ได้คราวแรก .

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้ทราบข่าวว่า บรุษผู้นั้นกลับมาจากที่แรมคืนต่างถิ่นแล้ว จึง-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

* กลับเข้าไปหาถึงเรือนบรุษนั้น . ครั้นแล้ว นิงบนอาสนะที่เขาจัดไว้ .

จึงบรุษนั้นเข้าไปหาท่านพระอุปนันทศากยบุตร กราบแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วได้ถามภรรยาว่า จีวรที่ให้ทอเสร็จแล้วหรือยัง? .

ภรรยาตอบ เสร็จแล้ว เจ้าคะ .

บรุษนั้นจึงว่า จงหยิบมา , ฉะนั้นจึงยกพระคุณเจ้าอุปนันทให้ครองจีวร .

จึงสตรีนั้นหยิบจีวรออกมาให้สามี แล้วได้เล่าเรื่องให้ทราบ . บรุษนั้นถวายจีวรนั้นแก่ท่านพระอุปนันทศากยบุตรแล้ว ได้ฟังโทษ ตีเตียน โทษนาขึ้นในขณะนั้นแล้ว พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ เป็นคนมักมาก ไม่สิ้นโดย จะให้ครองจีวรก็ทำไม่ได้ง่าย โฉนพระคุณเจ้าอุปนันทอื่นเราไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน จึงได้เข้าไปหาช่างหูก แล้วถึงการกำหนดในจีวร กิจทั้งหลาย ได้ยินบรุษนั้นฟังโทษ ตีเตียน โทษนาอายุ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สิ้นโดยมีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใครต่อศึกษา ต่างก็ฟังโทษ ตีเตียน โทษนาว่า โฉนท่าน โฉนท่านพระอุปนันทศากยบุตร อันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน จึงได้เข้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือน แล้วถึงการกำหนดในจีวรแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงถามท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูกรอุปนันท ชาติว่า เธออันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ได้เข้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือนแล้วถึงการกำหนดในจีวร จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ภ . เขาเป็นญาติของเธอ หรือมิใช่ญาติ .

อ . มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอ นั้น ไม่เหมาะสม ไม่สมควร ไม่ใช้กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ คนที่ไม่ใช่ญาติ ย่อมไม่รู้การกระทำ อันสมควร หรือ ไม่สมควร ของที่มีอยู่หรือ ไม่มีของคนที่มีใช่ญาติ เมื่อเป็นเช่นนั้น เธออันเขา ไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน ยังเข้าไปหาช่างหูกของเจ้าเรือนผู้มีใช่ญาติ แล้วถึงการกำหนดในจีวรได้ การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใส ยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว , โดยที่แท้ การกระทำของเธอ นั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงตีเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตรโดยอนกปริยายตั้งนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สิ้นโดย ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมักน้อย ความสิ้นโดย ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียรโดยอนกปริยาย , ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะ-

* สมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอา-

* นาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความริบবাদิแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อขมบคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๔๖. ๗. อนึ่ง เจ้าพ่อเรือนก็ดี เจ้าแม่เรือนก็ดี ผู้มิใช่ญาติ สิ่งช่างหูกให้ทอจีวรเฉพาะภิกษุ , ถ้าภิกษุนั้น เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาช่างหูกแล้ว ถึงความกำหนดในจีวรในสำนักของเขานั้นว่า จีวรผืนนี้ทอเฉพาะรูป , ขอท่านจงทำให้ยาว , ให้กว้าง ให้แน่น ให้เป็นของที่ซิงติ ให้เป็นของที่ทอดี ให้เป็นของที่สงติ ให้เป็นของที่กริตติ ; แม้โฉนรูปจะให้ของเล็กน้อยเป็นรางวัลแก่ท่าน , ครั้นกล่าว-

* อย่างนี้แล้ว ภิกษุนั้น ให้ของเล็กน้อยเป็นรางวัล โดยที่สุดแม้สักวาบิณฑบาต , เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ .

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๑๔๔] บทว่า อนึ่ง . . . เฉพาะภิกษุ ความว่า เพื่อประโยชน์ของภิกษุ คือ ทำภิกษุให้เป็นอารมณแล้ว ใครจะให้ภิกษุครอง .

ที่ชื่อว่า ผู้มิใช่ญาติ คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาภีติ ทางบิดาภีติ ตลอด ๗ ชั่วอายุของบุรพชนก .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ผู้ชื่อว่า พ่อเจ้าเรือน ได้แก่ บุรุษผู้ครอบครองเรือน .

ผู้ชื่อว่า แม่เจ้าเรือน ได้แก่ สตรีผู้ครอบครองเรือน .

บพทวา ช่างหูก ได้แก่ คนทำการทอ .

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่ผ้าจีวร ๖ ชนิดๆใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัป
เป็นอย่างต่ำ .

บพทวา ให้ทอ คือ ให้ทออยู่ .

บพทวา ถ้าภิกษุนั้น . . . ในสำนักของเขานั้น ได้แก่ ภิกษุที่เขาสั่งให้ช่างหูกทอจีวร
ไว้ถวายเฉพาะ .

บพทวา เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน คือ เป็นผู้อื่นเขาไม่ได้บอกไว้ก่อนว่า ท่านเจ้าข้า

ท่านจะต้องการจีวรเช่นไร ผมจักทอจีวรเช่นไรถวาย .

บพทวา เข้าไปหาช่างหูกแล้ว คือ ไปถึงเรือนแล้ว เข้าไปหาในที่แห่งใดแห่งหนึ่ง .

คำว่า ถึงความกำหนดในจีวรนั้น คือ ถึงการกำหนดในจีวรว่า จีวรผืนนี้ทอเฉพาะรูป,
ขอท่านจงทำให้ยาว, ให้กว้าง ให้แน่น ให้เป็นของที่ซิดดี ให้เป็นของที่ทอดี ให้เป็นของที่สาบดี
ให้เป็นของที่กริดดี, แม่โจนรูปจะให้ของเล็กน้อยเป็นรางวัลแก่ท่าน .

คำว่า ครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว ภิกษุให้ของเล็กน้อยเป็นรางวัล โดยที่สลดแม่สีกว่า
บิณฑบาต อธิบายว่า ยาคูกิติ ข้าวสารกิติ ของเคี้ยวกิติ ก่อนจรรณกิติ ไม่ชำระฟันกิติ
ด้ายเชิงชายกิติ โดยที่สลดแม่กล่าวธรรมกิติชื่อว่าบิณฑบาต, เขาทำให้ยาวกิติ ให้กว้างกิติ ให้แน่น-

* กิติ ตามคำของเธอ, เป็นทุกกฎในประโยคที่เขาทำ. เป็นนิสสัคคิยด้วยได้จีวรมา. ต้องเสียสละ
แก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้น อย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม่อมเจ้าอุตราสงค์เจริญบำ กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่ง
กระโหยงประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า. เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน, ข้าพเจ้าเข้าไป
หาช่างหูกของเจ้าเรือนผู้มีไชญาติ ถึงความกำหนดในจีวร เป็นของจำจะสละ. ข้าพเจ้า
สละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสีย
สละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. จีวรผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ.
เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว. สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่
ภิกษุผู้มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป หม่อมเจ้าอุตราสงค์เจริญบำ กราบเท้าภิกษุผู้แก่
พรรษากว่า นั่งกระโหยงประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน, ข้าพเจ้าไปหา
ช่างหูกของเจ้าเรือนผู้มีไชญาติ ถึงความกำหนดในจีวรเป็นของจำจะสละ. ข้าพเจ้า
สละจีวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละ
ให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. จีวรผืนนี้ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ.
เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว. ท่านทั้ง
หลายพึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ .

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง หม่อมเจ้าอุตราสงค์เจริญบำ กราบกระโหยงประนมมือ
กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่าน จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน, ข้าพเจ้าเข้าไปหาช่าง
หูกของเจ้าเรือนผู้มีไชญาติ ถึงความกำหนดในจีวร เป็นของจำจะสละ. ข้าพเจ้า-
* สละจีวรผืนนี้แก่ท่าน .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละ
ให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้ .

บทภาชนีย์

ติกนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๔๙] เจ้าเรือนผู้มีไชญาติ ภิกษุสำคัญว่ามีไชญาติ เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน, เข้าไป
หาช่างหูกของเจ้าเรือนแล้ว ถึงความกำหนดในจีวร, เป็นนิสสัคคิย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เจ้าเรือนผู้มีไชญาติ ภิกษุสงสัย เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน, เข้าไปหาช่างหูกของเจ้า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
เรือนแล้ว ถึงความกำหนดในจิวร, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เจ้าเรือนผู้มีโชญาติ ภัทฺษสำคัญว่าเป็นญาติ เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน, เข้าไปหาช่างหูก
ของเจ้าเรือนแล้ว ถึงความกำหนดในจิวร, เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภัทฺษสำคัญว่ามีโชญาติ . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ.

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภัทฺษสงสัย . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

เจ้าเรือนเป็นญาติ ภัทฺษสำคัญว่าเป็นญาติ . . . , ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๖๐] ภัทฺษขอต่อญาติ ๑, ภัทฺษขอต่อคนปวารณา ๑, ภัทฺษขอเพื่อประโยชน์ของ
ภัทฺษอื่น ๑, ภัทฺษจ่ายมาด้วยทรัพย์ของตนเอง ๑, เจ้าเรือนใครจะให้ทอจิวรมีราคามาก ภัทฺษให้-
*ทอจิวรมีราคาน้อย ๑, ภัทฺษริกลจรีต ๑, ภัทฺษอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวารค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

๓. ปัตตวารค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องมหาอำมาตย์คนหนึ่ง

[๑๖๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพระพุทฺธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้นนั้น มหาอำมาตย์ผู้หนึ่งเมื่อจะไปแรมคืนต่างถิ่น
ได้ส่งทูตไปในสำนักภัทฺษทั้งหลายว่า นิมนต์ท่านผู้เจริญทั้งหลายมา, ข้าพเจ้าจักถวายผ้าจ่านำพรราชา.
ภัทฺษทั้งหลายไม่ไป รังเกียจจួយว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าจ่านำพรราชาแก่ภัทฺษทั้งหลายผู้ออก
พรราชาแล้ว. จึงท่านมหาอำมาตย์ผู้นั้นพึงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน ท่านผู้เจริญทั้งหลาย
เมื่อเราส่งทูตไปแล้ว จึงได้ไม่มาเล่า? เพราะเราจะไปในกองทัพ จะเป็นหรือจะตายก็ยากที่จะรู้ได้.

ภัทฺษทั้งหลายได้ทราบข่าวมหาอำมาตย์ผู้นั้น พึงโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ จึงกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตอัจเจกจิวร

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะ
เหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภัทฺษทั้งหลายว่า ดูกรภัทฺษทั้งหลาย เรานุญาตเพื่อรับอัจเจก
จิวรแล้วเก็บไว้ได้.

สมัยนั้น ภัทฺษทั้งหลายทราบพระพุทฺธานุญาตนั้นแล้ว รับอัจเจกจิวรเก็บไว้ล่วงสมัย
จิวรกาล. จิวรเหล่านั้น ภัทฺษห่อแขวนไว้ที่สายระเดียง.

ท่านพระอานนท์เที่ยวจาริกไปตามเสนาสนะ ได้พบเห็นจิวรเหล่านั้นที่ภัทฺษทั้งหลายห่อ-

*แขวนไว้ที่สายระเดียง, ครั้นแล้วได้เรียกภัทฺษทั้งหลายมาถามว่า อาวุโสทั้งหลาย จิวรเหล่านั้นของ
ใครห่อแขวนไว้ที่สายระเดียง

ภัทฺษทั้งหลายตอบว่า อัจเจกจิวรของพวกกระผม ขอรับ.

ท่านพระอานนท์ชี้ก่า เก็บไว้นานเท่าไรแล้ว?

จึงภัทฺษเหล่านั้นได้แจ้งแก่ท่านพระอานนท์ ตามที่ตนได้เก็บไว้นานเท่าไร.

ท่านพระอานนท์พึงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน ภัทฺษทั้งหลายรับอัจเจกจิวรแล้ว
จึงได้เก็บไว้ล่วงสมัยจิวรกาลเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชมภัทฺษสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น
ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภัทฺษทั้งหลายว่า ดูกรภัทฺษทั้งหลาย ข้าว่า ภัทฺษทั้ง
หลายรับอัจเจกจิวรแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจิวรกาลจริงหรือ?

ภัทฺษทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทฺธเจ้าข้า.

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทฺธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรภัทฺษทั้งหลาย การกระทำของภัทฺษ โหมฆบุรุษ
เหล่านั้นนั้น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ, โฉน ภัทฺษ
โหมฆบุรุษเหล่านั้นจึงได้รับอัจเจกจิวรแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจิวรกาลเล่า? การกระทำของภัทฺษ
โหมฆบุรุษเหล่านั้นนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใส
ยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว, โดยที่แท้ การกระทำของภัทฺษ โหมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น เป็นไปเพื่อความ
ไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงตีเตียนภัทฺษเหล่านั้นโดยอนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความ
เป็นคนเลี้ยยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ
ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความ
มักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภ
ความเพียร โดยอนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
แก่งภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจ
ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความเรียบร้อยแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อ
ขมบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิด
ในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่-
* เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ ความตั้งมั่นแห่งพระสังฆธรรม ๑
เพื่อถือตามพระวินัย ๑ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๔๗. ๘. วันปรุณมีที่ครบ ๓ เดือน แห่งเดือนกัตติกา ยังไม่มาอีก ๑๐ วัน ,
อัจเจกจิวรเกิดขึ้นแก่ภิกษุ , ภิกษุรู้ว่าเป็นอัจเจกจิวร พึงรับไว้ได้ . ครั้นรับไว้แล้ว
พึงเก็บไว้ได้จนตลอดสมัยที่เป็นจิวรกาล , ถ้าเธอเก็บไว้ยิ่งกว่านั้น , เป็นนิสัสคคิย-
* ปาจิตตีย์ .

เรื่องมหาอำมาตย์คนหนึ่ง จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๑๖๒] บทว่า ยังไม่มาอีก ๑๐ วัน คือ ก่อนวันปวารณา ๑๐ วัน .

บทว่า วันปรุณมีที่ครบ ๓ เดือน แห่งเดือนกัตติกา นั้น คือวันปวารณา ท่าน
กล่าววาทันเพ็ญเดือนกัตติกา .

ที่ชื่อว่า อัจเจกจิวร อธิบายว่า บุคคลประสงค์จะไปในกองทัฬหี , บุคคลประสงค์จะ
ไปแรมคืนต่างถิ่นกิติ , บุคคลเจ็บไข้กิติ , สตรีมีครรภ์กิติ , บุคคลยังไม่มีศรัทธา มามีศรัทธาเกิดขึ้น
กิติ , บุคคลที่ยังไม่เลื่อมใส มามีความเลื่อมใสเกิดขึ้นกิติ . ถ้าเขาส่งทูตไปในสำนักภิกษุทั้งหลายว่า
นิมนต์ท่านผู้เจริญมา , ข้าพเจ้าจัดถวายผ้าจ่านำพรษา , ผ้าเช่นนี้ชื่อว่าอัจเจกจิวร .

คำว่า ภิกษุรู้ว่าเป็นอัจเจกจิวร พึงรับไว้ได้ . ครั้นรับไว้แล้ว พึงเก็บไว้ได้จน
ตลอดสมัยที่เป็นจิวรกาล ดังนี้ นั้น คือ พึงทำเครื่องหมายว่า นี้อัจเจกจิวร แล้วเก็บไว้ .

ที่ชื่อว่า สมัยที่เป็นจิวรกาล คือ เมื่อไม่ได้กรานกฐิน , ได้ทำยถุณ ๑ เดือน , เมื่อ
กรานกฐินแล้ว , ได้ขยายออกไปเป็น ๕ เดือน .

คำว่า ถ้าเธอเก็บไว้ยิ่งกว่านั้น คือ เมื่อไม่ได้กรานกฐิน , เก็บไว้ล่วงเลยวันสุดท้าย
แห่งยถุณ , เป็นนิสัสคคิย . เมื่อได้กรานกฐินแล้ว , เก็บไว้ล่วงเลยวันกฐินเดาะ , เป็นนิสัสคคิย
คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละอัจเจกจิวรนั้นอย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม่อมผ้าอุตราสงค์เจริยงปา กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า
นั่งกระโหยง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ผ้าอัจเจกจิวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เก็บไว้ล่วงเลยสมัย จีวรกาลเป็น
ของจำจะสละ . ข้าพเจ้าสละผ้าอัจเจกจิวรผืนนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ . ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจิวรที่เสียสละ
ให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . อัจเจกจิวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของ
จำจะสละ . เธอสละแล้วแก่สงฆ์ . ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว . สงฆ์พึงให้ผ้า
อัจเจกจิวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้ .

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป หม่อมผ้าอุตราสงค์เจริยงปา กราบเท้าภิกษุผู้แก่
พรรษากว่า นั่งกระโหยง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ผ้าอัจเจกจิวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เก็บไว้ล่วงเลยสมัย จีวรกาลเป็น
ของจำจะสละ . ข้าพเจ้าสละผ้าอัจเจกจิวรผืนนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ . ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจิวรที่เสียสละ
ให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า . ผ้าอัจเจกจิวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำ
จะสละ . เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย . ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว .
ท่านทั้งหลายพึงให้ผ้าอัจเจกจิวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้ .

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง หม่อมผ้าอุตราสงค์เจริยงปา นั่งกระโหยง ประนมมือ
กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่าน ผ้าอัจเจกจิวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เก็บไว้ล่วงเลยสมัยจีวรกาลเป็นของจำ
จะสละ . ข้าพเจ้าสละผ้าอัจเจกจิวรผืนนี้แก่ท่าน .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ . ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจิวรที่เสียสละ
ให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้ผ้าอแจจิวรผืนนี้แก่ท่าน ดังนี้ .

บทภาษณีย์

นิสสัคคียปาจิตตีย์

[๑๖๓] อแจจิวร ภิกษุสำคัญว่าเป็นอแจจิวร เก็บไว้ล่วงสมัยจิวรกาล, เป็นนิสสัคคีย
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อแจจิวร ภิกษุสงสัย เก็บไว้ล่วงสมัยจิวรกาล, เป็นนิสสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อแจจิวร ภิกษุสำคัญว่ามีไขอแจจิวร เก็บไว้ล่วงสมัยจิวรกาล, เป็นนิสสัคคีย ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังไม่ได้อธิฐาน ภิกษุสำคัญว่าอธิฐานแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจิวรกาล, เป็นนิสสัคคีย
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังไม่ได้วิกัป ภิกษุสำคัญว่าวิกัปแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจิวรกาล, เป็นนิสสัคคีย ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังไม่ได้สละ ภิกษุสำคัญว่าสละแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจิวรกาล, เป็นนิสสัคคีย ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังไม่หยา ภิกษุสำคัญว่าหยาแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจิวรกาล, เป็นนิสสัคคีย ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังไม่ฉิบหยา ภิกษุสำคัญว่าฉิบหยาแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจิวรกาล, เป็นนิสสัคคีย
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังไม่ถูกไฟไหม้ ภิกษุสำคัญว่าถูกไฟไหม้แล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจิวรกาล, เป็นนิสสัคคีย
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังไม่ถูกชิงไป ภิกษุสำคัญว่าถูกชิงไปแล้ว เก็บไว้ล่วงสมัยจิวรกาล, เป็นนิสสัคคีย
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

จิวรเป็นนิสสัคคีย ภิกษุยังไม่ได้สละ บริโภค, ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ใช่อแจจิวร ภิกษุสำคัญว่าอแจจิวร, ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ใช่อแจจิวร ภิกษุสงสัย . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ใช่อแจจิวร ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่อแจจิวร . . . , ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๑๖๔] ภิกษุอธิฐาน ๑, ภิกษุวิกัป ๑, ภิกษุสละให้ไป ๑, จิวรหยา ๑, จิวรฉิบหยา ๑,
จิวรถูกไฟไหม้ ๑, จิวรถูกชิงเอาไป ๑, ภิกษุถือวิสาสะ ๑, ในภายในสมัย ๑, ภิกษุวิกจริต ๑,
ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล .

ปิตตวารค สิกขาบทที่ ๘ จบ .

๓. ปิตตวารค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๑๖๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น ภิกษุทั้งหลายออกพรรษาแล้วยังยั้งอยู่ใน
เสนาสนะป่า . พวกโจรเดือน ๑๒ เข้าใจว่า ภิกษุทั้งหลายได้ลาภแล้ว จึงพากันเที่ยวปล้น . ภิกษุ
ทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

ทรงอนุญาตให้เก็บจิวรไว้ในละแวกบ้าน

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมมีกถา ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ในเพราะ
เหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้อยู่ใน
เสนาสนะป่า เก็บไตรจิวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้านได้ .

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายทราบว่ พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้อยู่ใน
เสนาสนะป่า เก็บไตรจิวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้านได้, จึงเก็บไตรจิวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ใน
ละแวกบ้าน แล้วอยู่ปราศกิน ๖ คืน . จิวรเหล่านั้น หยาบ้าง ฉิบหยาบ้าง ถูกไฟไหม้บ้าง
ถูกหนูกัดบ้าง . ภิกษุทั้งหลายมีแต่ผ้าไม่ตี มีแต่จิวรปอน, จึงถามกันขึ้นอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย
เพราะเหตุใด พวกท่านจึงมีแต่ผ้าไม่ตี มีแต่จิวรปอน? ครั้นแล้วภิกษุเหล่านั้น ได้แจ้งเรื่องนั้น
แก่ภิกษุทั้งหลาย .

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอายเป็นความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็
เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุทั้งหลายจึงเก็บไตรจิวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้าน
แล้วอยู่ปราศกิน ๖ คืนเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้นพระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ในเพราะ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
เหตุแรกเกิดขึ้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ช้าว่า พวกภิกษุเก็บไตร
จีวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้าน แล้วอยู่ปราศเกิน ๖ คืน จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลาย ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของพวกภิกษุโมฆ-
*บุรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉน
ภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นจึงได้เก็บไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้าน แล้วอยู่ปราศเกิน ๖ คืน
เล่า? การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่
เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว , โดยที่แท้ การกระทำของภิกษุ
โมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็น
อย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุเหล่านั้นโดยอเนกปริยาย ดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความ
เป็นคนเลียงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความ
คลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลียงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความ
มักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความก่าจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การ
ปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย , ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่
เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจ
ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชม
บุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดใน
ปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่
เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑
เพื่อถือตามพระวินัย ๑ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๔๘. ๙. อนึ่ง ภิกษุจำพรรษาแล้ว จะอยู่ในเสนาสนะป่า ที่รู้กันว่าเป็นที่มี
รังเกียจ มีภิกษุจำเพาะหน้า ตลอดถึงวันเพ็ญเดือน ๑๒ , ปรารภนาอยู่ พึงเก็บจีวร ๓
ผืนๆ ใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้านได้ . และปัจจัยอะไรๆ เพื่อจะอยู่ปราศจากจีวรนั้น
จะพึงมีแก่ภิกษุนั้น , ภิกษุนั้นพึงอยู่ปราศจากจีวรนั้น ได้ ๖ คืนเป็นอย่างยิ่ง , ถ้าเธออยู่
ปราศยิ่งกว่านั้น เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ , เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ .

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๑๖๖] บทว่า อนึ่ง . . . จำพรรษาแล้ว คือ ภิกษุออกพรรษาแล้ว . วันเพ็ญเดือน ๑๒
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ตรงกับวันปรณมิตติเป็นที่เต็ม ๔ เดือน ในกัถตติมาส .

คำว่า เสนาสนะป่า เป็นต้น ความว่า เสนาสนะที่ชื่อว่า ป่านั้นมีระยะไกล ๕๐๐ ชั่ววัน
เป็นอย่างน้อย .

ที่ชื่อว่า เป็นที่รังเกียจ คือ ในอาราม อุปจารแห่งอาราม มีสถานที่อยู่ ที่กิน ที่ยืน
ที่นั่ง ที่นอน ของพวกโจรปรากฏอยู่ .

ที่ชื่อว่า มีภิกษุเฉพาะหน้า คือ ในอาราม อุปจารแห่งอาราม มีมนุษย์ถูกพวกโจร ฆ่า
ปล้น ทบตี ปรากฏอยู่ .

คำว่า ภิกษุ . . . จะอยู่ในเสนาสนะป่า . . . ความว่า ภิกษุจะยับยั้งอยู่ในเสนาสนะเห็น
ปานนั้น .

บทว่า ปรารภนาอยู่ คือ พอใจอยู่ .

คำว่า จีวร ๓ ผืนๆ ใดผืนหนึ่ง ได้แก่ ผ้าสังฆาฏิ ผ้าอุตราสงค์ หรือผ้าอันตราสก .

คำว่า พึงเก็บ . . . ไว้ในละแวกบ้านได้ คือ พึงเก็บไว้ในโคจรคามโดยรอบได้ .

คำว่า และปัจจัยอะไรๆ เพื่อจะอยู่ปราศจากจีวรนั้น จะพึงมีแก่ภิกษุนั้น คือ
มีเหตุ มีกิจจำเป็น .

คำว่า ภิกษุนั้นพึงอยู่ปราศจากจีวรนั้น ได้ ๖ คืนเป็นอย่างยิ่ง ความว่า พึงอยู่
ปราศจากได้เพียง ๖ คืนเป็นอย่างมาก .

บทว่า เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ คือ ยกเว้นภิกษุผู้ได้รับสมมติ .

คำว่า ถ้าเธออยู่ปราศยิ่งกว่านั้น ความว่า เมื่ออรุณที่ ๗ ขึ้นมา , จีวรนั้นเป็นนิสสัคคิย
คือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละจีวรนั้นอย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม่อมเจ้าอุตราสงค์เจริญภา กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า
นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จิวรผีนนี้ของข้าพเจ้า อยู่ปราศแล้วเกิน ๖ คิน เป็นของจำจะสละ
เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ. ข้าพเจ้าสละจิวรผีนนี้แก่สงฆ์.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจิวรที่เสียสละ
ให้ด้วยญัตติกรรมมาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า. จิวรผีนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้เป็นของจำจะสละ.
เธอสละแล้วแก่สงฆ์. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว. สงฆ์พึงให้จิวรผีนนี้แก่ภิกษุ
มีชื่อนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป หม่อมเจ้าอุตราสงค์เจริญภา กราบเท้าภิกษุผู้แก่
พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จิวรผีนนี้ของข้าพเจ้า อยู่ปราศแล้วเกิน ๖ คิน เป็นของจำจะสละ
เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ. ข้าพเจ้าสละจิวรผีนนี้แก่ท่านทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจิวรที่เสียสละ
ให้ด้วยญัตติกรรมมาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า. จิวรผีนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ.
เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย. ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว. ท่าน
ทั้งหลายพึงให้จิวรผีนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้.

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง หม่อมเจ้าอุตราสงค์เจริญภา นั่งกระหย่งประนมมือ
กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่าน จิวรผีนนี้ของข้าพเจ้า อยู่ปราศแล้วเกิน ๖ คิน เป็นของจำจะสละ เว้น
ไว้แต่ภิกษุได้สมมติ. ข้าพเจ้าสละจิวรผีนนี้แก่ท่าน.

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ. ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนจิวรที่เสียสละ
ให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้จิวรผีนนี้แก่ท่าน ดังนี้.

บทภาษณีย์

นิสัสัคคียปาจิตตีย์

[๑๖๗] จิวรเกิน ๖ คิน ภิกษุสำคัญว่าเกิน อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, เป็น
นิสัสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จิวรเกิน ๖ คิน ภิกษุสงสัย อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, เป็นนิสัสัคคีย์ ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์.

จิวรเกิน ๖ คิน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, เป็นนิสัสัคคีย์
ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จิวรยังไม่ได้ออน ภิกษุสำคัญว่าได้ออนแล้ว อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, เป็น
นิสัสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จิวรยังไม่ได้สละ ภิกษุสำคัญว่าสละแล้ว อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, เป็น
นิสัสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จิวรยังไม่หาย ภิกษุสำคัญว่าหายแล้ว อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, เป็นนิสัสัคคีย์
ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จิวรยังไม่ฉิบหาย ภิกษุสำคัญว่าฉิบหายแล้ว อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, เป็น
นิสัสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จิวรยังไม่ถูกไฟไหม้ ภิกษุสำคัญว่าถูกไฟไหม้แล้ว อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ,
เป็นนิสัสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จิวรยังไม่ถูกชิงไป ภิกษุสำคัญว่าถูกชิงไปแล้ว อยู่ปราศ เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, เป็น
นิสัสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

จิวรเป็นนิสัสัคคีย์ ภิกษุไม่ได้สละ บริโภค, ต้องอาบัติทุกกฏ.

จิวรยังไม่ถึง ๖ รัตริ ภิกษุสำคัญว่าเกิน . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ.

จิวรยังไม่ถึง ๖ รัตริ ภิกษุสงสัย . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

จิวรยังไม่ถึง ๖ รัตริ ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง ๖ รัตริ บริโภค, ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๖๘] ภิกษุอยู่ปราศ ๖ รัตริ ๑, ภิกษุอยู่ปราศไม่ถึง ๖ รัตริ ๑, ภิกษุอยู่ปราศ ๖ รัตริ
แล้วกลับมายังคามสีมา อยู่แล้วหลักไป ๑, ภิกษุได้ออนเสียภายใน ๖ รัตริ ๑, ภิกษุสละให้ไป ๑,
จิวรหาย ๑, จิวรฉิบหาย ๑, จิวรถูกไฟไหม้ ๑, จิวรถูกชิงเอาไป ๑, ภิกษุถือวิสาสะ ๑, ภิกษุ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ได้สมมติ ๑, ภิกษุวิภังจโร ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.
ปิตตวารค ลิกขาบทที่ ๙ จบ.

๓. ปิตตวารค ลิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๖๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้นนั้น ในพระนครสาวัตถี มีชาวบ้านหมู่หนึ่ง
จัดภัตตาหารพร้อมทั้งจิวรไว้ถวายสงฆ์ ด้วยตั้งใจว่าจักให้ฉันแล้วจึงให้ครองจิวร ณ เวลาเดียวกัน
นั้นแล. พระฉัพพัคคีย์ได้เข้าไปหาชาวบ้านหมู่นั้น ครั้นแล้ว ได้กล่าวคำนี้แก่ชาวบ้านหมู่นั้นว่า
ท่านทั้งหลาย ขอพวกท่านจงให้จิวรเหล่านี้แก่พวกอาตมา.

ชาวบ้านหมู่นั้นกล่าวว่า ท่านเจ้าข้า พวกกระผมจะถวายไม่ได้ เพราะพวกกระผม จัด
ภัตตาหารพร้อมทั้งจิวรไว้ถวายพระสงฆ์ทุกปี. พระฉัพพัคคีย์กล่าวว่า ดูกรท่านทั้งหลาย ทายก
ของสงฆ์มีมาก, ภัตตาหารของสงฆ์ก็มีมาก, พวกอาตมาอาศัยพวกท่าน เห็นอยู่แต่พวกท่าน จึง
อยู่ในที่นี่. ถ้าพวกท่านไม่ให้แก่พวกอาตมา, เมื่อเป็นเช่นนี้ ใครเล่าจักให้แก่พวกอาตมา, ขอ
พวกท่านจงให้จิวรเหล่านี้ แก่พวกอาตมาเถิด.

เมื่อชาวบ้านหมู่นั้น ถูกพระฉัพพัคคีย์แค้น ได้ จึงได้ถวายจิวรตามที่ได้จัดไว้แก่
พระฉัพพัคคีย์แล้วอังกาสพระสงฆ์เฉพาะภัตตาหาร.

บรรดาภิกษุที่ทราบข่าว เขาจัดภัตตาหารพร้อมทั้งจิวรไว้ถวายพระสงฆ์, แต่ไม่ทราบข่าว
เขาได้ถวายจิวรแก่พระฉัพพัคคีย์ไปแล้ว จึงได้กล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย ขอพวกท่านจงน้อม
ถวายจิวรแก่พระสงฆ์เถิด.

ชาวบ้านหมู่นั้นกล่าวว่า ท่านเจ้าข้า จิวรตามที่ได้จัดไว้ไม่มี, เพราะพระคุณเจ้าเหล่า
พระฉัพพัคคีย์น้อมไปเพื่อตนแล้ว.

บรรดาภิกษุผู้มกน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่าง
เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน พระฉัพพัคคีย์รื้ออยู่ จึงได้น้อมลากที่เขาน้อมไว้เป็นของ
จะถวายสงฆ์มาเพื่อตนเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอรื้อ
อยู่ น้อมลากที่เขาน้อมไว้เป็นของจะถวายสงฆ์มาเพื่อตน จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั้น
ไม่เหมาะสม ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉน พวกเธอรื้ออยู่ จึงได้
น้อมลากที่เขาน้อมไว้เป็นของจะถวายสงฆ์มาเพื่อตนเล่า การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไป
เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว,
โดยที่เห็น การกระทำของพวกเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงตีเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความ
เป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความ
คลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมักน้อย
ความสันโดษ ความขัดเกลา ความจำกัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความ
เพียร โดยอเนกปริยาย, ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น
แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัย
อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความริบবাদิแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑
เพื่อขมบะคคผลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะ
บังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่
ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่ง
พระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๔๙. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุใด รื้ออยู่ น้อมลากที่เขาน้อมไว้เป็นของจะถวายสงฆ์มา
เพื่อตน, เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

ลิกขาบทวิภังค์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

[๑๓๐] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างไร มีชาติอย่างไร มีชื่ออย่างไร มีโคตรอย่างไร มีปกติอย่างไร มีธรรมเครื่องอยู่อย่างไร มีอารมณ์อย่างไร เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมีชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าประพฤติภิกขาจารวัตร . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว . ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา . ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นเอหิภิกข . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้เจริญ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่ามีสารธรรม . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระเสขะ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระอเสขะ . ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเร็บ ควเรฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเร็บ ควเรฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า ร้อย คือ ร้อยเอง หรือคนอื่นบอกเธอ หรือเจ้าตัวบอก .

ที่ชื่อว่า เป็นของจะถวายสงฆ์ ได้แก่ ของที่เขาถวายแล้ว บริจาคแล้ว แก่สงฆ์ .

ที่ชื่อว่า ลาก ได้แก่ จีวร ภัณฑุบาท เสนาสนะ เกสัชบริวาร อันเป็นปัจจัยของภิกษุใช้ โดยที่สุด แม่ก้อนแห่งจรัณ ไม่ชำระฟัน ด้ายชายผ้า .

ที่ชื่อว่า ที่เขาน้อมไว้ คือเขาได้เปล่งวาจาไว้ว่า จักถวาย จักกระทำ , ภิกษุน้อมมาเพื่อตนในประโยคที่หา . เป็นทุกกฎ . ได้มา . เป็นนิสัสคคิย คือเป็นของจำต้องเสียสละ แก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงเสียสละลาภนั้น อย่างนี้ :-

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม่มผ้าอุตราสงค์เจริยงปา กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ลากนี้เขาน้อมไปเป็นของจะถวายสงฆ์ . ข้าพเจ้าร้อย น้อมมาเพื่อตน เป็นของจำจะสละ . ข้าพเจ้าสละลากนี้แก่สงฆ์ .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ . ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนลากที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . ลากนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ . เธอสละแล้วแก่สงฆ์ . ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว . สงฆ์พึงให้ลากนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้ .

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป หม่มผ้าอุตราสงค์เจริยงปา กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ลากนี้เขาน้อมไปเป็นของจะถวายสงฆ์ . ข้าพเจ้าร้อย น้อมมาเพื่อตน เป็นของจำจะสละ . ข้าพเจ้าสละลากนี้แก่ท่านทั้งหลาย .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ . ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนลากที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านทั้งหลาย ขอจงฟังข้าพเจ้า . ลากนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ . เธอสละแล้วแก่ท่านทั้งหลาย . ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว . ท่านทั้งหลายพึงให้ลากนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้ .

เสียสละแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง หม่มผ้าอุตราสงค์เจริยงปา นั่งกระหย่งประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า :-

ท่าน ลากนี้เขาน้อมไปเป็นของจะถวายสงฆ์ . ข้าพเจ้าร้อย น้อมมาเพื่อตน เป็นของจำจะสละ . ข้าพเจ้าสละลากนี้แก่ท่าน .

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ . ภิกษุผู้รับเสียสละนั้น พึงรับอาบัติ พึงคืนลากที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้ลากนี้แก่ท่าน ดังนี้ .

บทภาชนีย์

นิสัสคคิยปาจิตติย

ลากที่เขา น้อมไว้ ภิกษุสำคัญว่าเขา น้อมไว้ น้อมมาเพื่อตน , เป็นนิสัสคคิย ต้องอาบัติปาจิตติย .

ทุกกฎ

ลากที่เขา น้อมไว้ ภิกษุสงฆ์ น้อมมาเพื่อตน , ต้องอาบัติทุกกฎ .

ไม่ต้องอาบัติ

ลากที่เขา น้อมไว้ ภิกษุสำคัญว่าเขา ไม่ได้ น้อมไว้ น้อมมาเพื่อตน , ไม่ต้องอาบัติ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ทุกกฎ

ลากที่เขาโน้มไว้เพื่อสงฆ์ ภิกษุโน้มมาเพื่อสงฆ์หมู่อื่นก็ดี เพื่อเจตีย์ก็ดี, ต้องอาบัติทุกกฎ.

ลากที่เขาโน้มไว้เพื่อเจตีย์ ภิกษุโน้มมาเพื่อเจตีย์อื่นก็ดี เพื่อสงฆ์ก็ดี เพื่อคณะก็ดี เพื่อบุคคลก็ดี. ต้องอาบัติทุกกฎ.

ลากที่เขาโน้มไว้เพื่อบุคคล ภิกษุโน้มมาเพื่อบุคคลอื่นก็ดี เพื่อสงฆ์ก็ดี เพื่อคณะก็ดี เพื่อเจตีย์ก็ดี, ต้องอาบัติทุกกฎ.

ลากที่เขาไม่ได้โน้มไว้ ภิกษุสำคัญว่าเขาโน้มไว้ โน้มมาเพื่อตน, ต้องอาบัติทุกกฎ.

ลากที่เขาไม่ได้โน้มไว้ ภิกษุสงสัย . . . , ต้องอาบัติทุกกฎ.

ไม่ต้องอาบัติ

ลากที่เขาไม่ได้โน้มไว้ ภิกษุสำคัญว่า เขาไม่ได้โน้มไว้ โน้มมาเพื่อตน, ไม่ต้องอาบัติอนาปัตติวาร

[๑๗๑] ภิกษุอันพวกทนายถามว่า จะถวายที่ไหน ดังนี้ บอกแนะนำว่า ไทยธรรมของพวกท่าน ฟังได้รับการใช้สอย ฟังได้รับการปฏิสังขรณ์ หรือฟังตั้งอยู่ได้นาน ในที่ใด ก็หรือจิตของพวกท่านเลื่อมใสในภิกษุรูปใด ก็จงถวายในที่นั้น หรือภิกษุรูปนั้นเกิดดังนี้ ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวารค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

นิสัสัคคิยปาจิตตีย์ วรรคที่ ๓ จบ.

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. ปัตตสิกขาบท ว่าด้วยบาตร
 ๒. อุณปัญจพันธนสิกขาบท ว่าด้วยบาตรมีแผลหย่อนห้า
 ๓. เกสัชชสิกขาบท ว่าด้วยเกสัช
 ๔. วัสสิกสาฎกสิกขาบท ว่าด้วยผ้าอาบน้ำฝน
 ๕. จิวรัจฉินทนสิกขาบท ว่าด้วยการให้จิวรแล้วชิงเอามา
 ๖. สุตตวิญญุตตสิกขาบท ว่าด้วยการขอด้วยตนเอง
 ๗. เปสการสิกขาบท ว่าด้วยการสั่งช่างหูก ให้ทอจิวร
 ๘. อัจเจกจิวรสิกขาบท ว่าด้วยอัจเจกจิวร
 ๙. สาลังกสิกขาบท ว่าด้วยเสนาสนะป่าเป็นที่มรั้งเกยจ และ
 ๑๐. ปริณตสิกขาบท ว่าด้วยการโน้มลาก ที่เขาจะถวายเป็นของสงฆ์
- รวม ๑๐ สิกขาบทเหล่านี้ พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แล้วดังนี้แล.

บทสรุป

[๑๗๒] ท่านทั้งหลาย ธรรม คือนิสัสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแล. ข้าพเจ้าขอกถามท่านทั้งหลายในธรรม คือนิสัสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ สิกขาบทเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธ์แล้วหรือ? ข้าพเจ้าขอกถามแม่ครั้งที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธ์แล้วหรือ? ข้าพเจ้าขอกถามแม่ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธ์แล้วหรือ? ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธ์แล้ว ในธรรมคือนิสัสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ สิกขาบทเหล่านี้ เหตุนี้จึงนึ่ง, ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

นิสัสัคคิยกัณฑ์ จบ.

ปาจิตตีย์กัณฑ์

ท่านทั้งหลาย อนึ่ง ธรรมคือปาจิตตีย์ ๔๒ สิกขาบทเหล่านี้แล มาสู่อุเทศ

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๑

๑. มุสวาทวารค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระหัตถกะศากยบุตร

[๑๗๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระหัตถกะศากยบุตรเป็นคนพูดสับปรับ ท่านเจรจาอยู่กับพวกเดียรถีย์ กล่าวปฏิเสธแล้วรับ กล่าวรับแล้วปฏิเสธ เอาเรื่องอื่นกลบเกลื่อนเรื่องอื่น กล่าวเท็จทั้งๆ ที่รู้ๆ พุทธันตหมายไว้แล้ว ทำให้ฉลาดเคลื่อนไหว.

พวกเดียรถีย์พากันฟังโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉน พระหัตถกะศากยบุตร เจรจาอยู่กับพวกเรา จึงได้กล่าวปฏิเสธแล้วรับ กล่าวรับแล้วปฏิเสธ เอาเรื่องอื่นกลบเกลื่อนเรื่องอื่น กล่าวเท็จทั้งๆ ที่รู้ๆ พุทธันตหมายไว้แล้วทำให้ฉลาดเคลื่อนไหวเล่า?

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินเดียรถีย์พวกนั้น ฟังโทษติเตียนโพนทะนาอยู่ จึงเข้าไปหาพระหัตถ-

* กะศากยบุตรถึงสำนัก ครั้นแล้วได้ถามพระหัตถกะว่า อาวุโสหัตถกะ ข้าว่า ท่านเจรจาอยู่กับพวกเดียรถีย์ กล่าวปฏิเสธแล้วรับ กล่าวรับแล้วปฏิเสธ เอาเรื่องอื่นกลบเกลื่อนเรื่องอื่น กล่าวเท็จทั้งๆ ที่รู้ๆ พุทธันตหมายไว้แล้วทำให้ฉลาดเคลื่อนไหว จริงหรือ?

พระหัตถกะศากยบุตรตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย ขึ้นชื่อว่าพวกเดียรถีย์เหล่านี้ เราต้อง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
เอาชนะด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง เราไม่ควรให้ความชนะแก่เดียรถีย์พวกนั้น .

บรรดาภิกษุผู้มีกนน้อย สันโดษ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็
เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โจน พระหัตถกะศากยบุตร เจริญอายุกับพวกเดียรถีย์ จึงได้กล่าว
ปฏิเสธแล้วรับ กล่าวรับแล้วปฏิเสธ เอาเรื่องอื่นกลบเกลื่อนเรื่องอื่น กล่าวเท็จทั้งๆ ที่รู้
พูดนัดหมายไว้แล้วทำให้คลาดเคลื่อนเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะ
เหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถาม พระหัตถกะศากยบุตรว่า จริงหรือหัตถกะ ขาวว่า เธอเจริญ
อายุกับพวกเดียรถีย์ กล่าวปฏิเสธแล้วรับ กล่าวรับแล้วปฏิเสธ เอาเรื่องอื่นกลบเกลื่อนเรื่องอื่น
กล่าวเท็จทั้งๆ ที่รู้พูดนัดหมายไว้แล้วทำให้คลาดเคลื่อน? .

พระหัตถกะศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ โจน เธอเจริญอายุกับพวกเดียรถีย์
จึงได้กล่าวปฏิเสธแล้วรับ กล่าวรับแล้วปฏิเสธ เอาเรื่องอื่นกลบเกลื่อนเรื่องอื่น กล่าวเท็จทั้งๆ
ที่รู้พูดนัดหมายไว้แล้วทำให้คลาดเคลื่อนเล่า? การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความ
เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว , โดยที่แท้
การกระทำของเธอ นั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความ
เป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคครั้งทรงตีเตียนพระหัตถกะศากยบุตร โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัส
โทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่
สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสสอนแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคน
บารุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความซัดเสลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่
สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย , ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น
ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจ
ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชม
บุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดใน
ปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง
ไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑
เพื่อถือตามพระวินัย ๑ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๕๐. ๑. เป็นปาจิตตีย์ในเพราะสัมปชามุสาวาท .

เรื่องพระหัตถกะศากยบุตร จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๑๗๔] ที่ชื่อว่า สัมปชามุสาวาท ได้แก่ วาจา เสียงที่เปล่ง ถ้อยคำเป็นแนวทาง
การเปล่งวาจา เจตนาที่ให้แก่เขาเข้าใจทางวาจา ของบุคคลผู้จงใจจะพูดให้คลาดจากความจริง ได้แก่
คำพูดของอนารยชน ๔ อย่าง คือ ไม่เห็น พูดว่าข้าพเจ้าเห็น ๑ , ไม่ได้ยิน พูดว่าข้าพเจ้า
ได้ยิน ๑ , ไม่ทราบ พูดว่าข้าพเจ้าทราบ ๑ , ไม่รู้ พูดว่าข้าพเจ้ารู้ ๑ , เห็น พูดว่าข้าพเจ้าไม่เห็น ๑ ,
ได้ยิน พูดว่าข้าพเจ้าไม่ได้ยิน ๑ , ทราบ พูดว่าข้าพเจ้าไม่ทราบ ๑ , รู้ พูดว่าข้าพเจ้าไม่รู้ ๑ .

บทภาษณีย์

[๑๗๕] ที่ชื่อว่า ไม่เห็น คือ ไม่เห็นด้วยตา .

ที่ชื่อว่า ไม่ได้ยิน คือ ไม่ได้ยินด้วยหู .

ที่ชื่อว่า ไม่ทราบ คือ ไม่ได้สุดคมด้วยจมูก , ไม่ได้ลิ้มด้วยลิ้น , ไม่ได้สัมผัสด้วยกาย .

ที่ชื่อว่า ไม่รู้ คือ ไม่รู้ด้วยใจ .

ที่ชื่อว่า เห็น คือ เห็นด้วยตา .

ที่ชื่อว่า ได้ยิน คือ ได้ยินด้วยหู .

ที่ชื่อว่า ทราบ คือ ได้สุดคมด้วยจมูก , ได้ลิ้มด้วยลิ้น , ได้สัมผัสด้วยกาย .

ที่ชื่อว่า รู้ คือ รู้ด้วยใจ .

อาการของการกล่าวเท็จๆ ทั้งที่รู้

ไม่เห็น-ว่าเห็น

[๑๗๖] ไม่เห็น ภิกษุรู้ยกกล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าเห็น ด้วยอาการ ๓ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้น
เธอรู่วาจกกล่าวเท็จ , ๒ กำลังกกล่าวก็รู้ว่ากล่าวเท็จ , ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จแล้ว ,
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ไม่เห็น ภิกษุรู้ยกกล่าวเท็จว่าข้าพเจ้าเห็น ด้วยอาการ ๔ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้นเธอรู่วา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ไต่ยืน - สงสัย

ไต่ยืน ภิกษุสงสัย กำหนดไม่ได้ว่าไต่ยืน จำไม่ได้ว่าไต่ยืน หลงลืมว่าไต่ยืน ร้อยยูกกล่าวเห็นว่า ข้าพเจ้าไต่ยืน และทราบ ด้วยอาการ ๓ อย่าง . . . , ด้วยอาการ ๔ อย่าง . . . , ด้วยอาการ ๕ อย่าง . . . , ด้วยอาการ ๖ อย่าง . . . , ด้วยอาการ ๗ อย่าง . . . , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ . . .
. . . ข้าพเจ้าไต่ยืน และรู้ . . . , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
. . . ข้าพเจ้าไต่ยืน และเห็น . . . , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
. . . ข้าพเจ้าไต่ยืน ทราบ และรู้ . . . , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
. . . ข้าพเจ้าไต่ยืน ทราบ และเห็น . . . , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
. . . ข้าพเจ้าไต่ยืน ทราบ รู้ และเห็น . . . , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทราบ - สงสัย

ทราบ ภิกษุสงสัย กำหนดไม่ได้ว่าทราบ จำไม่ได้ว่าทราบ หลงลืมว่าทราบ ร้อยยูกกล่าวเห็นว่า ข้าพเจ้าทราบ และรู้ ด้วยอาการ ๓ อย่าง . . . , ด้วยอาการ ๔ อย่าง . . . , ด้วยอาการ ๕ อย่าง . . . , ด้วยอาการ ๖ อย่าง . . . , ด้วยอาการ ๗ อย่าง . . . , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ . . .
. . . ข้าพเจ้าทราบ และเห็น . . . , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
. . . ข้าพเจ้าทราบ และไต่ยืน . . . , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
. . . ข้าพเจ้าทราบ รู้ และเห็น . . . , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
. . . ข้าพเจ้าทราบ รู้ และไต่ยืน . . . , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
. . . ข้าพเจ้าทราบ รู้ เห็น และไต่ยืน . . . , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

รู้ - สงสัย

รู้ ภิกษุสงสัย กำหนดไม่ได้ว่ารู้ จำไม่ได้ว่ารู้ หลงลืมว่ารู้ ร้อยยูกกล่าวเห็นว่า ข้าพเจ้ารู้ และเห็น ด้วยอาการ ๓ อย่าง . . . , ด้วยอาการ ๔ อย่าง . . . , ด้วยอาการ ๕ อย่าง . . . , ด้วยอาการ ๖ อย่าง . . . , ด้วยอาการ ๗ อย่าง . . . , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ . . .
. . . ข้าพเจ้ารู้ และไต่ยืน . . . , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
. . . ข้าพเจ้ารู้ และทราบ . . . , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
. . . ข้าพเจ้ารู้ เห็น และไต่ยืน . . . , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
. . . ข้าพเจ้ารู้ เห็น และทราบ . . . , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
. . . ข้าพเจ้ารู้ เห็น ไต่ยืน และทราบ . . . , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อนาปัตติวาร

[๑๘๑] ภิกษุพุดพัส ๑ , ภิกษุพุดพลาต ๑ , [ชื่อว่าพุดพัส คือพุดเร็วไป ชื่อว่าพุดพลาต คือตั้งใจว่าจักพุดคำอื่น แต่กลับพุดไปอีกอย่าง] ภิกษุวิกลจริต ๑ , ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ , ไม่ต้องอาบัติแล .

มสวาทวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ .

๑. มสวาทวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๘๒] โดยสมัยนั้นพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ทะเลาะกับพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก กล่าวเสียดแทงพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก คือ คำว่า สมประมาท กระทบกำเนิดบ้าง ชื่อบ้าง วงศ์ตระกูลบ้าง การงานบ้าง ศิลปบ้าง โรคบ้าง รูปพรรณบ้าง อาบัติบ้าง คำคำที่ทรมานบ้าง .

บรรดาภิกษุผู้มกน้อย สันโดษ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน พระฉัพพัคคีย์ ทะเลาะกับภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก จึงได้กล่าวเสียดแทงพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก คือคำว่าสมประมาทกระทบกำเนิดบ้าง ชื่อบ้าง วงศ์-
*ตระกูลบ้าง การงานบ้าง ศิลปบ้าง โรคบ้าง รูปพรรณบ้าง อาบัติบ้าง คำคำที่ทรมานบ้างเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า จริงหรือภิกษุทั้งหลาย ข้าว่า พวกเธอทะเลาะกับพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก กล่าวเสียดแทงพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก คือคำว่าสมประมาท กระทบกำเนิดบ้าง ชื่อบ้าง วงศ์ตระกูลบ้าง การงานบ้าง ศิลปบ้าง โรคบ้าง รูปพรรณบ้าง อาบัติบ้าง คำคำที่ทรมานบ้าง?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดุจรโมฆบุรุษทั้งหลาย โฉน พวกเธอจึงได้ทะเลาะกับพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก กล่าวเสียดแทงพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก คือคำว่าสมประมาท กระทบกำเนิดบ้าง ชื่อบ้าง วงศ์ตระกูลบ้าง การงานบ้าง ศิลปบ้าง โรคบ้าง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
รูปพรรณบ้าง กิเลสบ้าง อาบัติบ้าง คำดำที่ทรมบ้าง? การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไป
เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . . ,
ครั้นแล้วทรงกระทำธรรมิกถารับสิ่งกะภิกษุทั้งหลายดังต่อไปนี้ :-

เรื่องโคณันทิวีสาล

[๑๔๓] ดุรริกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว. พราหมณ์คนหนึ่งในเมืองตักกสิลา
มีโคถึกตัวหนึ่งชื่อนั้นทิวีสาล. ครั้นนั้นโคถึกชื่อนั้นทิวีสาล ได้กล่าวคำนี้กระพราหมณ์นั้นว่า
ข้าแต่ท่านพราหมณ์ ท่านจง ไปพ่นกับเศรษฐีด้วยทรัพย์ ๑,๐๐๐ กษาปณ์ว่า โคถึกของข้าพเจ้า
จักลากเกวียน ๑๐๐ เล่มที่ผูกเนื่องกันไปได้.

ดุรริกษุทั้งหลาย จึงพราหมณ์นั้น ได้ทำการพ่นกับเศรษฐีด้วยทรัพย์ ๑,๐๐๐ กษาปณ์ว่า
โคถึกของข้าพเจ้าจักลากเกวียน ๑๐๐ เล่มที่ผูกเนื่องกันไปได้.

ดุรริกษุทั้งหลาย ครั้นแล้วพราหมณ์ได้ผูกเกวียน ๑๐๐ เล่มให้เนื่องกัน เข็มโคถึก
นั้นทิวีสาลเสร็จแล้ว ได้กล่าวคำนี้ว่า จงจุดไป เจ้าโคโง จงลากไป เจ้าโคโง.

ดุรริกษุทั้งหลาย ครั้นนั้น โคถึกนั้นทิวีสาลได้ยืนอยู่ในที่เดิมมันเอง.

ดุรริกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล พราหมณ์นั้นแพพ่น เสียทรัพย์ ๑,๐๐๐ กษาปณ์แล้ว
ได้ชบเขา.

ดุรริกษุทั้งหลาย ต่อมา โคถึกนั้นทิวีสาลได้ถามพราหมณ์นั้นว่า ข้าแต่ท่านพราหมณ์
เหตุไรท่านจึงชบเขา?

พ. ก็เพราะเจ้าทำให้เราต้องแพ้ เสียทรัพย์ไป ๑,๐๐๐ กษาปณ์ นั้นละซิ เจ้าตัวดี.

น. ข้าแต่ท่านพราหมณ์ ก็ท่านมาเรียกข้าพเจ้าผู้ไม่โง่ ด้วยถ้อยคำว่าโง่ทำไมเล่า?
ขอท่านจงไปอีกครั้งหนึ่ง จงพ่นกับเศรษฐีด้วยทรัพย์ ๒,๐๐๐ กษาปณ์ว่า โคถึกของข้าพเจ้า
จักลากเกวียน ๑๐๐ เล่มที่ผูกเนื่องกันไปได้ แต่อย่าเรียกข้าพเจ้าผู้ไม่โง่ ด้วยถ้อยคำว่าโง่.

ดุรริกษุทั้งหลาย ทนโคณันแล พราหมณ์นั้นได้พ่นกับเศรษฐีด้วยทรัพย์ ๒,๐๐๐
กษาปณ์ว่า โคถึกของข้าพเจ้าจักลากเกวียน ๑๐๐ เล่มที่ผูกเนื่องกันไปได้. ครั้นแล้วได้ผูกเกวียน
๑๐๐ เล่มให้เนื่องกัน เข็มโคถึกนั้นทิวีสาลแล้ว ได้กล่าวคำนี้ว่า เชิญจุดไปเถิด พอรูปงาม
เชิญลากไปเถิด พอรูปงาม.

ดุรริกษุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล โคถึกนั้นทิวีสาลได้ลากเกวียน ๑๐๐ เล่ม ซึ่งผูกเนื่องกัน
ไปได้แล้ว.

[๑๔๔] บุคคลกล่าวถ้อยคำเป็นที่จำเริญใจ,

ไม่ควรกล่าวถ้อยคำอื่น ไม่เป็นที่จำเริญใจ ในกาลไหน ๆ.

เพราะเมื่อพราหมณ์กล่าวถ้อยคำเป็นที่จำเริญใจ,

โคถึกนั้นทิวีสาลได้ลากเกวียนหนักไป,

ยังพราหมณ์นั้นให้ได้ทรัพย์, และได้ดีใจเพราะพราหมณ์

ได้ทรัพย์โดยการกระทำของตนนั้นแล.

[๑๔๕] ดุรริกษุทั้งหลาย แม้ครั้งนั้น คำดำ คำสบประมาทก็มีได้เป็นที่พอใจของเรา
โฉน ในบัดนี้ คำดำ คำสบประมาท จักเป็นที่พอใจเล่า? การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไป
เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดุรริกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๕๑. ๒. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะโอมสวาท.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๔๖] ที่ชื่อว่า โอมสวาท ได้แก่คำพูดเสียดแทงให้เจ็บใจด้วยอาการ ๑๐ อย่าง คือ
ชาติ ๑ ชื่อ ๑ โคตร ๑ การงาน ๑ ศิลป ๑ โรค ๑ รูปพรรณ ๑ กิเลส ๑ อาบัติ ๑
คำดำ ๑.

บทภาษณีย์

[๑๔๗] ที่ชื่อว่า ชาติ ได้แก่ชาติ ๒ คือ ชาติทรม ๑ ชาติอุกฤษฏ์ ๑.

ที่ชื่อว่า ชาติทรม ได้แก่ชาติคนจัณฑาล ชาติคนจักสาน ชาติพราน ชาติคน
ช่างหนึ่ง ชาติคนแตกอกไม้ นี้ชื่อว่าชาติทรม.

ที่ชื่อว่า ชาติอุกฤษฏ์ ได้แก่ชาติกษัตริย์ ชาติพราหมณ์ นี้ชื่อว่าชาติอุกฤษฏ์.

[๑๔๘] ที่ชื่อว่า ชื่อ ได้แก่ชื่อ ๒ คือ ชื่อทรม ๑ ชื่ออุกฤษฏ์ ๑.

ที่ชื่อว่า ชื่อทรม ได้แก่ ชื่ออภังคนกะ ชวกันณกะ ธนัญฐกะ สวิญฐกะ
กฬวัชณกะ, ก็หรือชื่อที่เขาเหยียดหยัน เหยียดหยาม เกลียดชัง ดูหมิ่น ไม่นับถือกันในชนบท
นั้นๆ นี้ชื่อว่าชื่อทรม.

ชื่อว่า ชื่ออุกฤษฏ์ ได้แก่ชื่อที่เกี่ยวเนื่องด้วยพุทธะ ธรรมะ สังฆะ, ก็หรือชื่อที่เขา
ไม่เหยียดหยัน ไม่เหยียดหยาม ไม่เกลียดชัง ไม่ดูหมิ่น นับถือกันในชนบทนั้นๆ นี้ชื่อว่า
ชื่ออุกฤษฏ์.

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

[๑๘๙] ที่ชื่อว่า โคตร ได้แก่วงศ์ตระกูล มี ๒ คือ วงศ์ตระกูลทรม ๑ วงศ์ตระกูล
ออกฤกษ์ ๑ .

ที่ชื่อว่า วงศ์ตระกูลทรม ได้แก่วงศ์ตระกูลการทวาชะ , ก็หรือวงศ์ตระกูลที่เขา
เหยียดหยัน เหยียดหยาม เกลียดชัง ดูหมิ่น ไม่นับถือกัน ในชนบทนั้นๆ นี้ชื่อว่า วงศ์ตระกูล
ทรม .

ที่ชื่อว่า วงศ์ตระกูลออกฤกษ์ ได้แก่วงศ์ตระกูลโคตมะ วงศ์ตระกูลโมคคัลลณะ
วงศ์ตระกูลกัจจายนะ วงศ์ตระกูลวาเสฏฐะ , ก็หรือวงศ์ตระกูลที่เขาไม่เหยียดหยัน ไม่เหยียดหยาม
ไม่เกลียดชัง ไม่ดูหมิ่น นับถือกัน ในชนบทนั้นๆ นี้ชื่อว่า วงศ์ตระกูลออกฤกษ์ .

[๑๙๐] ที่ชื่อว่า การงาน ได้แก่งานที่ท่า มี ๒ คือ งานทรม ๑ งานออกฤกษ์ ๑ .

ที่ชื่อว่า งานทรม ได้แก่งานช่างไม้ งานตัดดอกไม้ , ก็หรืองานที่เขาเหยียดหยัน
เหยียดหยาม เกลียดชัง ดูหมิ่น ไม่นับถือกัน ในชนบทนั้นๆ นี้ชื่อว่า งานทรม .

ที่ชื่อว่า งานออกฤกษ์ ได้แก่งานทำนา งานค้าขาย งานเลี้ยงโค , ก็หรืองานที่เขา
ไม่เหยียดหยัน ไม่เหยียดหยาม ไม่เกลียดชัง ไม่ดูหมิ่น นับถือกัน ในชนบทนั้นๆ นี้ชื่อว่า งาน
ออกฤกษ์ .

[๑๙๑] ที่ชื่อว่า ศิลปะ ได้แก่วิชาการช่าง มี ๒ คือ วิชาการช่างทรม ๑ วิชาการ
ช่างออกฤกษ์ ๑ .

ที่ชื่อว่า วิชาการช่างทรม ได้แก่ วิชาการช่างจักสาน , วิชาการช่างหม้อ วิชาการ
ช่างหูก วิชาการช่างหนัง วิชาการช่างกลบ , ก็หรือวิชาการช่างที่เขาเหยียดหยัน เหยียดหยาม
เกลียดชัง ดูหมิ่น ไม่นับถือกัน ในชนบทนั้นๆ นี้ชื่อว่า วิชาการช่างทรม .

ที่ชื่อว่า วิชาการช่างออกฤกษ์ ได้แก่วิชาการช่างนับ วิชาการช่างคำนวณ วิชาการ
ช่างเขียน , ก็หรือวิชาการช่างที่เขาไม่เหยียดหยัน ไม่เหยียดหยาม ไม่เกลียดชัง ไม่ดูหมิ่น
นับถือกัน ในชนบทนั้นๆ นี้ชื่อว่า วิชาการช่างออกฤกษ์ .

[๑๙๒] โรค แม่ทั้งปวง ชื่อว่าทรม , แต่โรคเบาหวาน ชื่อว่าโรคออกฤกษ์ .

[๑๙๓] ที่ชื่อว่า รูปพรรณ ได้แก่อุปสรรณมี ๒ คือ รูปพรรณทรม ๑ รูปพรรณ
ออกฤกษ์ ๑ .

ที่ชื่อว่า รูปพรรณทรม คือ สูงเกินไป ต่ำเกินไป , ดำเกินไป ขาวเกินไป
นี้ชื่อว่า รูปพรรณทรม .

ที่ชื่อว่า รูปพรรณออกฤกษ์ คือ ไม่สูงนัก ไม่ต่านัก ไม่ดำนัก ไม่ขาวนัก นี้ชื่อว่า
รูปพรรณออกฤกษ์ .

[๑๙๔] กิเลส แม่ทั้งปวง ชื่อว่าทรม .

[๑๙๕] อาบัติ แม่ทั้งปวง ชื่อว่าทรม , แต่โสคาบัติ สมาบัติ ชื่อว่า อาบัติออกฤกษ์

[๑๙๖] ที่ชื่อว่า คำดำ ได้แก่อำคำ มี ๒ คือ คำดำทรม ๑ คำดำออกฤกษ์ ๑ .

ที่ชื่อว่า คำดำทรม ได้แก่ คำดำว่าเป็นอสุ , เป็นแพะ , เป็นโค , เป็นลา , เป็น
สัตว์ดิรัจฉาน , เป็นสัตว์นรก , สกตของท่านไม่มี , ท่านต้องหวังได้แต่ทุกตี , คำดำที่เกี่ยวกับ
ยะอักษร ภาอักษร , หรือนิมิตของชายและนิมิตของหญิง นี้ชื่อว่า คำดำทรม .

ที่ชื่อว่า คำดำออกฤกษ์ ได้แก่ คำดำว่าเป็นบัณฑิต เป็นคนฉลาด เป็นนักปราชญ์
เป็นพหูสูต เป็นธรรมกถึก , ทศตของท่านไม่มี , ท่านต้องหวังได้แต่สกต , นี้ชื่อว่า คำดำออกฤกษ์ .

อุปสัมบันคำอุปสัมบัน

พุดกคกระทบชาติ

[๑๙๗] อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสพประมาทอุปสัมบัน ปรารณจะทำให้
อภัยศ พุดกะอุปสัมบันมีชาติทรม ด้วยกล่าวกระทบชาติทรมคือ พุดกะอุปสัมบันชาติคน
จันฑาล , ชาติคนจักสาน , ชาติพราน , ชาติคนช่างหนัง , ชาติคนตัดดอกไม้ , ว่าเป็น
ชาติคนจันฑาล , ว่าเป็นชาติคนจักสาน , ว่าเป็นชาติพราน , ว่าเป็นชาติคนช่างหนัง , ว่าเป็น
ชาติคนตัดดอกไม้ , ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพุด .

[๑๙๘] อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสพประมาทอุปสัมบัน ปรารณจะทำให้
อภัยศ พุดกะอุปสัมบันกำเนิดออกฤกษ์ด้วยกล่าวกระทบชาติทรมคือ พุดกะอุปสัมบันกำเนิด
กษัตริย์ , กำเนิดพราหมณ์ , ว่าเป็นชาติคนจันฑาล , ว่าเป็นชาติคนจักสาน , ว่าเป็นชาติพราน ,
ว่าเป็นชาติคนช่างหนัง , ว่าเป็นชาติคนตัดดอกไม้ ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพุด .

พุดกคกระทบชาติ

[๑๙๙] อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสพประมาทอุปสัมบัน ปรารณจะทำให้
อภัยศ พุดกะอุปสัมบันกำเนิดทรมด้วยกล่าวกระทบชาติออกฤกษ์คือ พุดกะอุปสัมบันกำเนิดคน
จันฑาล , กำเนิดคนจักสาน , กำเนิดพราน , กำเนิดคนช่างหนัง กำเนิดคนตัดดอกไม้
ว่าเป็นชาติกษัตริย์ , ว่าเป็นชาติพราหมณ์ , ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพุด .

พุดกคกระทบชาติ

[๒๐๐] อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสพประมาทอุปสัมบัน ปรารณจะทำให้
อภัยศ พุดกะอุปสัมบันกำเนิดออกฤกษ์ด้วยกล่าวกระทบชาติออกฤกษ์คือ พุดกะอุปสัมบันกำเนิด

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ทำให้อภัยศ พุทธกะอุปลัมบันผู้ต้องอาบัติหทารม ด้วยกล่าวกระทบอาบัติอกุญญ์ คือ พุทธกะอุ-

* สัมบันผู้ต้องอาบัติปาราชิก, . . . ผู้ต้องอาบัติสังฆาภิเสส, . . . ผู้ต้องอาบัติถุลลัจจัย, . . . ผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ, . . . ผู้ต้องอาบัติทุกกฏ, . . . ผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต, ว่าท่านถึงโสดาบัน, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด .

พุตกยอกระทบอาบัติ

[๒๓๒] อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสบบประมาทอุปสัมบัน ปรารณจะ

ทำให้อภัยศ พุทธกะอุปลัมบันผู้ต้องอาบัติอกุญญ์ ด้วยกล่าวกระทบอาบัติอกุญญ์ คือ พุทธกะอุ-

* สัมบันผู้เป็นโสดาบัน ว่าท่านต้องโสดาบัติ, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด .

พุตกดกระทบคำสบบประมาท

[๒๓๓] อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสบบประมาทอุปสัมบัน ปรารณจะ

ทำให้อภัยศ พุทธกะอุปลัมบันผู้มีความประพฤติหทารม ด้วยกล่าวกระทบคำดาหทารม คือ พุทธกะอุ-

ปลัมบันมีความประพฤติตั้งอุฐ, . . . มีความประพฤติตั้งแพะ, . . . มีความประพฤติตั้งโค, . . . มีความ-

* ประพฤติตั้งลา, . . . มีความประพฤติตั้งสัตว์ดิรัจฉาน, . . . มีความประพฤติตั้งสัตว์นรก, ว่าท่านเป็นอุฐ ว่าท่านเป็นแพะ, ว่าท่านเป็นโค, ว่าท่านเป็นลา, ว่าท่านเป็นสัตว์ดิรัจฉาน, ว่าท่านเป็นสัตว์นรก, สุตติของท่านไม่มี, ท่านต้องหวังได้แต่ทุกติ, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด .

พุตกดให้เลวกระทบคำสบบประมาท

[๒๓๔] อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสบบประมาทอุปสัมบัน ปรารณจะ

ทำให้อภัยศ พุทธกะอุปลัมบันผู้มีความประพฤติอกุญญ์ ด้วยกล่าวกระทบคำดาหทารม คือ อุป-

ปลัมบันผู้เป็นบัณฑิต, . . . ผู้ฉลาด, . . . ผู้มีปัญญา, . . . ผู้พหุสุต, . . . ผู้มีธรรมกถิก, ว่าท่านเป็น

อุฐ, ว่าท่าน เป็นแพะ, ว่าท่านเป็นโค, ว่าท่านเป็นลา, ว่าท่านเป็นสัตว์ดิรัจฉาน, ว่าท่านเป็นสัตว์นรก, สุตติ ของท่านไม่มี, ท่านต้องหวังได้แต่ทุกติ, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด .

พุตประชดกระทบคำสบบประมาท

[๒๓๕] อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสบบประมาทอุปสัมบัน ปรารณจะ

ทำให้อภัยศ พุทธกะอุปลัมบันผู้มีความประพฤติหทารม ด้วยกล่าวกระทบคำดาอกุญญ์ คือ พุทธกะ-

* อุปสัมบันผู้มีความประพฤติตั้งอุฐ, . . . มีความประพฤติตั้งแพะ, . . . มีความประพฤติตั้งโค, . . . มีความ-

* ประพฤติตั้งลา, . . . มีความประพฤติตั้งสัตว์ดิรัจฉาน, . . . มีความประพฤติตั้งสัตว์นรก, ว่าท่านเป็น บัณฑิต, ว่าท่านเป็นคนฉลาด, ว่าท่านเป็นคนมีปัญญา, ว่าท่านเป็นคนพหุสุต, ว่าท่านเป็นธรรม กถิก, สุตติของท่านไม่มี, ท่านต้องหวังได้แต่สุตติ, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด .

พุตกยอกระทบคำสบบประมาท

[๒๓๖] อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสบบประมาทอุปสัมบัน ปรารณจะ

ทำให้อภัยศ พุทธกะอุปลัมบันผู้มีความประพฤติอกุญญ์ ด้วยกล่าวกระทบคำดาอกุญญ์ คือ

พุตกยออุปสัมบันผู้เป็นบัณฑิต, . . . ผู้ฉลาด, . . . ผู้มีปัญญา, . . . ผู้พหุสุต, . . . ผู้มีธรรมกถิก, ว่าท่าน เป็น-

* บัณฑิต, ว่าท่านเป็นคนฉลาด, ว่าท่านเป็นคนมีปัญญา, ว่าท่านเป็นพหุสุต, ว่าท่านเป็นธรรมกถิก, สุตติของท่านไม่มี, ท่านต้องหวังได้แต่สุตติ, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด .

พุตเปรยกระทบชาติหทารม

[๒๓๗] อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสบบประมาทอุปสัมบัน ปรารณจะ

ทำให้อภัยศ พุตเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่ามีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นชาติคนฉันทาล,

บางพวกเป็นชาติคนจักสาน, บางพวกเป็นชาติพราน, บางพวกเป็นชาติคนช่างหนัง, บางพวก-

* เป็นชาติคนเทอดอกไม้, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุตเปรยกระทบชาติอกุญญ์

[๒๓๘] อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสบบประมาทอุปสัมบัน ปรารณจะ

ทำให้อภัยศ พุตเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่ามีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นชาติกษัตริย์,

บางพวกเป็นชาติพราหมณ์, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุตเปรยกระทบนามหทารม

[๒๓๙] อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสบบประมาทอุปสัมบัน ปรารณจะ

ทำให้อภัยศ พุตเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่ามีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกชื่ออวักถณะ,

บางพวกชื่อชวักถณะ, บางพวกชื่อธัญญุทะ, บางพวกชื่อสวัญญุทะ, บางพวกชื่อกุลวิฑณะ,

ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุตเปรยกระทบนามอกุญญ์

. . . มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกชื่อพุทธรักชิต, บางพวกชื่อธัมมรักชิต, บางพวกชื่อ สังฆรักชิต, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุตเปรยกระทบโคตรหทารม

. . . มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโกสิยโคตร, บางพวกเป็นภารทวาชโคตร, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

พุดเปรยกระทบโคตรอกุญญ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโคตมโคตร, บางพวกเป็นโมคคัลลานโคตร, บางพวกเป็นกัจจายนโคตร, บางพวกเป็นวาเสฏฐโคตร, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด.

พุดเปรยกระทบการงานทราวม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกทำงานช่างไม้, บางพวกทำงานเตดอกไม้, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด.

พุดเปรยกระทบการงานอกุญญ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกทำงานไถนา, บางพวกทำงานค้าขาย, บางพวกทำงานเลี้ยงโค, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด.

พุดเปรยกระทบศิลปทราวม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีวิชาการศึกษาจักษุ, บางพวกมีวิชาการศึกษาหมี, บางพวกมีวิชาการศึกษาหูก, บางพวกมีวิชาการศึกษาหนัง, บางพวกมีวิชาการศึกษาทึบ, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด.

พุดเปรยกระทบศิลปอกุญญ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีวิชาการศึกษาขับ, บางพวกมีวิชาการศึกษาคำนวณ, บางพวกมีวิชาการศึกษาเขียน, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด.

พุดเปรยกระทบโรคทราวม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโรคเรื้อน, บางพวกเป็นโรคฝี, บางพวกเป็นโรคกลาก, บางพวกเป็นโรคมองคร้อ, บางพวกเป็นโรคลมบ้าหมู, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด.

พุดเปรยกระทบโรคอกุญญ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโรคเบาหวาน, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด.

พุดเปรยกระทบรูปพรณทราวม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกสูงเกินไป, บางพวกต่ำเกินไป, บางพวกดำเกินไป, บางพวกขาวเกินไป, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด.

พุดเปรยกระทบรูปพรณอกุญญ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกไม่สูงนัก, บางพวกไม่ดำนัก, บางพวกไม่ดำนัก, บางพวกไม่ขาวนัก, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด.

พุดเปรยกระทบภิกเลสทราวม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกถูกราคะกลุ้มรม, บางพวกถูกโทสะย่ำยี, บางพวกถูกโมหะครอบงำ, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด.

พุดเปรยกระทบภิกเลสอกุญญ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกปราศจากราคะ, บางพวกปราศจากโทสะ, บางพวกปราศจากโมหะ, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด.

พุดเปรยกระทบอาบัติทราวม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกต้องอาบัติปาราชิก, บางพวกต้องอาบัติสังฆาทิเสส, บางพวกต้องอาบัติถุลลัจจัย, บางพวกต้องอาบัติปาจิตตีย์, บางพวกต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ, บางพวกต้องอาบัติทุกกฏ, บางพวกต้องอาบัติทุพภาสิต, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด.

พุดเปรยกระทบอาบัติอกุญญ์

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกถึงโสดาบัติ, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด.

พุดเปรยกระทบคำสบประมาททราวม

... มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีความประพฤติดังอูฐ, บางพวกมีความประพฤติดังแพะ, บางพวกมีความประพฤติดังโค, บางพวกมีความประพฤติดังลา, บางพวกมีความประพฤติดังสัตว์ดิรัจฉาน, บางพวกมีความประพฤติดังสัตว์นรก, สุตติของภิกษุรูปนั้นไม่มี, ภิกษุนั้นต้องหวังได้แต่ทุกคติ, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด.

พุดเปรยกระทบคำสบประมาทอกุญญ์

[๒๔๐] - มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นบัณฑิต, บางพวกเป็นคนฉลาด, บางพวกเป็นคนมีปัญญา, บางพวกเป็นพหูสูต, บางพวกเป็นธรรมกถึก, สุตติของภิกษุบางพวกนั้นไม่มี, ภิกษุบางพวกนั้นต้องหวังได้แต่สุคติ, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด.

พุดเปรยกระทบชาติทราวม

[๒๔๑] อุปสัมบันปรารณจะตา ปรารณจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารณจะทำให้ อัยยศ พุดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่ ภิกษุจำพวกใดกันแน่ เป็นชาติคนฉันทาล, - ชาติคนจักสาน, -

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวีริยวงศ์ ทุติยภาค
ชาติพราน- , ชาติคนช่างหนัง, -ชาติคนเตดดอกไม้, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบบชาติอกุศล

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่เป็นชาติกษัตริย์, ... ชาติพราหมณ์, ... ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ
ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบบนามธรรม

... ภิกษุจำพวกใดกันแน่ ชื่ออวกัณณะ, ... ชื่อชวักณณะ, ... ชื่อธัญญะ, ... ชื่อสวัญญะ,
... ชื่อกลวิฑฒกะ, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบบนามอกุศล

... ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ชื่อพุทธรักชิต, ... ชื่อธัมมรักชิต, ... ชื่อสังฆรักชิต, ดังนี้ เป็นต้น
ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบบโคตรธรรม

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นโกสิยโคตร, ภารทวาชโคตร. ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ
ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบบโคตรอกุศล

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นโคตมโคตร, โมคคัลลานโคตร, กัจจายนโคตร, วาเสฏฐ-
*โคตร, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบบการงานธรรม

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นช่างไม้, คนเตดดอกไม้, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ
ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบบการงานอกุศล

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นคนทำงานไถนา, เป็นคนทำงานค้าขาย, เป็นคนทำงานเลี้ยงโค,
ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบบศีลปะธรรม

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ มีวิชาการช่างจักสาน, มีวิชาการช่างหม้อ, มีวิชาการช่างหูก, มี
วิชาการช่างหนัง, มีวิชาการช่างกลบ, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบบศีลปะอกุศล

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ มีวิชาการช่างนียบ, มีวิชาการช่างคำนวณ, มีวิชาการช่างเขียน,
ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบบโรคธรรม

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นโรคเรื้อน, โรคฝี, โรคกลาก, โรคมองคร้อ, โรคลมบ้าหมู,
ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบบโรคอกุศล

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นโรคเบาหวาน, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบบรูปพรรณธรรม

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ สูงเกินไป, ต่ำเกินไป, ดำเกินไป, ขาวเกินไป, ต้องอาบัติ
ทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบบรูปพรรณอกุศล

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นคนไม่สูงนัก, ไม่ดำนัก, ไม่ขาวนัก, ต้องอาบัติ
ทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบบกิเลสธรรม

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ถูกราคะกลุ้มรม, ถูกโทสะย้าย, ถูกโมหะครอบงำ, ต้องอาบัติ
ทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบบกิเลสอกุศล

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ปราศจากราคะ, ปราศจากโทสะ, ปราศจากโมหะ, ต้องอาบัติทุกกฏ
ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบบอาบัติธรรม

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ต้องอาบัติปาราชิก, อาบัติสังฆาทีเสส, อาบัติถุลลัจจัย, อาบัติ
ปาจิตตีย์, อาบัติปาฏิเทสนีเย, อาบัติทุกกฏ, อาบัติทุพภาสิต, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบบอาบัติอกุศล

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ถึงโสدابัน, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบบคำสปรมาทธรรม

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ มีความประพฤติดังอฐู, แพะ, โคน, ลา, สัตว์ดิรัจฉาน, สัตว์
นรก, สกติของภิกษุพวกนั้นไม่มี, ภิกษุพวกนั้นต้องหวังได้แต่ทุกคติ, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ
คำพูด .

พุดเปรยกระทบบคำสปรมาทอกุศล

ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นบัณฑิต, เป็นคนฉลาด, มีปัญญา, พหูสูต, ธรรมกถึก,

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวีริกค์ ทุติยภาค
หุดติของภิกษุพวกนั้นไม่มี, ภิกษุพวกนั้นต้องหวังได้แต่สุดติ, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

หุดเปรยกระทบชาติทราวม

[๒๔๒] อุปสัมบันปรารณจะคำ ปรารณจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารณจะทำ
ให้อภัยต หุดเปรยอย่างนี้ คือกล่าววว่า พวกเราไม่ใช่ชาติคนฉินทาล, ไม่ใช่ชาติคนจักสาน,
ไม่ใช่ชาติทราวม, ไม่ใช่ชาติคนช่างหนัง, ไม่ใช่ชาติคนเทศดอกไม้, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ
ทุกๆ คำพูด.

หุดเปรยกระทบชาติอกุษฏ์

พวกเราไม่ใช่ชาติกษัตริย์ ไม่ใช่ชาติพราหมณ์, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ
คำพูด.

หุดเปรยกระทบชื่อทราวม

พวกเราไม่ใช่ชื่ออากัณณะ, ไม่ใช่ชื่อชวักณณะ, ไม่ใช่ชื่อธัญญฐกะ, ไม่ใช่ชื่อ
สริญฐกะ, ไม่ใช่ชื่อกุลวิฑฒกะ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

หุดเปรยกระทบชื่ออกุษฏ์

พวกเราไม่ใช่ชื่อพุทธรักชิต, ไม่ใช่ชื่อธัมมรักชิต, ไม่ใช่ชื่อสังฆรักชิต, ดังนี้เป็นต้น
ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

หุดเปรยกระทบโคตรทราวม

พวกเราไม่ใช่โคสิยโคตร, ไม่ใช่ภการทวาชโคตร, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ
คำพูด.

หุดเปรยกระทบโคตรอกุษฏ์

พวกเราไม่ใช่โคตมโคตร, ไม่ใช่โคคัลลานโคตร, ไม่ใช่กัจจายนโคตร, ไม่ใช่ชาวเสฏฐ-
*โคตร, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

หุดเปรยกระทบการงานทราวม

พวกเราไม่ใช่ช่างไม้, ไม่ใช่คนเทศดอกไม้, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

หุดเปรยกระทบการงานอกุษฏ์

พวกเราไม่ใช่คนทำงานไถนา, ไม่ใช่คนทำงานค้าขาย, ไม่ใช่คนทำงานเลี้ยงโค, ดังนี้
เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

หุดเปรยกระทบศิลปะทราวม

พวกเราไม่ใช่มีวิชาการช่างจักสาน, ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหม้อ, ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหูก, ...
ไม่ใช่มีวิชาการช่างหนัง, ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างกลบ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

หุดเปรยกระทบศิลปะอกุษฏ์

... พวกเราไม่ใช่มีวิชาการช่างนับ, ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างคำนวณ, ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างเขียน
ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

หุดเปรยกระทบโรคทราวม

... พวกเราไม่ใช่เป็นโรคเรื้อน ... ไม่ใช่เป็นโรคฝี ... ไม่ใช่เป็นโรคกลาก ... ไม่ใช่เป็นโรคมอง-
*ครอ ... ไม่ใช่เป็นโรคลมบ้าหมู, ดังนี้เป็นต้น, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

หุดเปรยกระทบโรคอกุษฏ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นโรคเบาหวาน, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

หุดเปรยกระทบรูปพรณทราวม

... พวกเราไม่ใช่สูงเกินไป, ... ไม่ต่ำเกินไป, ไม่ดำเกินไป, ไม่ใช่ขาวเกินไป, ดังนี้
เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

หุดเปรยกระทบรูปพรณอกุษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ไม่สูงนัก, ... ไม่ใช่ไม่ต่ำนัก, ... ไม่ใช่ไม่ดำนัก, ... ไม่ใช่ไม่ขาวนัก, ดัง
นี้
เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

หุดเปรยกระทบภิกเสทราวม

... พวกเราไม่ใช่ถูกราคะกัสมุรุม ... ไม่ใช่ถูกโทสะย่ำยี ... ไม่ใช่ถูกโมหะครอบงำ, ดังนี้
เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

หุดเปรยกระทบภิกเสอกุษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ปราศจากราคะ, ... ไม่ใช่ปราศจากโทสะ, ... ไม่ใช่ปราศจากโมหะ, ดังนี้
เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

หุดเปรยกระทบอาบัติทราวม

พวกเราไม่ใช่เป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก, ... อาบัติสังฆาทิเสส, ... อาบัติถุลลัจจัย, ... อาบัติ
ปาจิตตีย์, ... อาบัติปาฏิเทสนียะ, ... อาบัติทุกกฏ, อาบัติหุภาสิต. ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

หุดเปรยกระทบอาบัติอกุษฏ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นผู้ถึงโสدابัน, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

หุดเปรยกระทบคำสประมาททราวม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

... พวกเราไม่ใช่มีความประพฤติดังอุฐ, ... แะ ... โค, ... ลา, ... สัตว์ดิรัจฉาน, ... สัตว์นรก, ... สัตว์ของพวกเราไม่มี, พวกเราต้องหวังได้แต่ทุกติ; ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด
พูดเปรยกระทบคำสบประมาทอุกฤษฏ์
... พวกเราไม่ใช่เป็นบัณฑิต, ... ไม่ใช่คนฉลาด, ... ไม่ใช่คนมีปัญญา, ... ไม่ใช่พหูสูตร,
... ไม่ใช่
ธรรมกถึก, ทุกติของพวกเราไม่มี, พวกเราต้องหวังได้แต่สุดติ, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ
ทุกๆ คำพูด.

อุปสัมบันดาอนุสัมบัน
พูดกดกระทบชาติ

[๒๔๓] อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสบประมาทอนุสัมบัน ปรารณจะทำให้อภัยศ
พูดกอนุปสัมบันชาติทรม ด้วยกล่าวกระทบชาติทรม คือ พูดกอนุปสัมบันชาติ
คนฉันทาล, ... ชาติคนฉกसान, ... ชาติพราน, ... ชาติคนช่างหนึ่ง, ชาติคนเทดอกไม้, ว่าเป็นชาติคน
ฉันทาล, ว่าเป็นชาติคนฉกसान, ว่าเป็นชาติพราน, ว่าเป็นชาติคนช่างหนึ่ง, ว่าเป็นชาติคน
เทดอกไม้, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบชาติ

อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสบประมาทอนุสัมบัน ปรารณจะทำให้อภัยศ
พูดกอนุปสัมบันชาติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบชาติอุกฤษฏ์ คือ พูดกอนุปสัมบันชาติกษัตริย์
... ชาติพราหมณ์ ว่าเป็นชาติคนฉันทาล ว่าเป็นชาติคนฉกसान ว่าเป็นชาติพราน ว่าเป็นชาติ
คนช่างหนึ่ง ว่าเป็นชาติคนเทดอกไม้ ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบชาติ

อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสบประมาทอนุสัมบัน ปรารณจะทำให้อภัยศ
พูดกอนุปสัมบันชาติทรม ด้วยกล่าวกระทบชาติอุกฤษฏ์ คือ พูดกอนุปสัมบันชาติคนฉันทาล
... ชาติคนฉกसान ... ชาติพราน ... ชาติคนช่างหนึ่ง ... ชาติคนเทดอกไม้ ว่าเป็นชาติกษัตริย์ ว่าเป็น
ชาติพราหมณ์ ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบชาติ

อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสบประมาทอนุสัมบัน ปรารณจะทำให้อภัยศ
พูดกอนุปสัมบันชาติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบชาติอุกฤษฏ์ คือ พูดกอนุปสัมบันชาติกษัตริย์
... ชาติพราหมณ์ ว่าเป็นชาติกษัตริย์ ว่าเป็นชาติพราหมณ์ ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ
คำพูด.

พูดกดกระทบชื่อ

อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสบประมาทอนุสัมบัน ปรารณจะทำให้อภัยศ
พูดกอนุปสัมบันมีชื่อทรม ด้วยกล่าวกระทบชื่อทรม คือ พูดกอนุปสัมบันชื่ออวกัณณะ ... ชื่อ
ชวกัณณะ ... ชื่อธัญญะ ... ชื่อสวัญญะ ... ชื่อกลวัชณะ ว่าท่านอวกัณณะ ว่าท่านชวกัณณะ
ว่าท่านธัญญะ ว่าท่านสวัญญะ ว่าท่านกลวัชณะ ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบชื่อ

อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสบประมาทอนุสัมบัน ปรารณจะทำให้อภัยศ
พูดกอนุปสัมบันมีชื่ออุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบชื่อทรม คือ พูดกอนุปสัมบันชื่อพุทธรักชิต
... ชื่อธัมมรักชิต ... ชื่อสังฆรักชิต ว่าท่านอวกัณณะ ว่าท่านชวกัณณะ ว่าท่านธัญญะ ว่า
ท่านสวัญญะ ว่าท่านกลวัชณะ ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดประชดกระทบชื่อ

อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสบประมาทอนุสัมบัน ปรารณจะทำให้อภัยศ
พูดกอนุปสัมบันมีชื่อทรม ด้วยกล่าวกระทบชื่ออุกฤษฏ์ คือ พูดกอนุปสัมบันชื่ออวกัณณะ
... ชื่อชวกัณณะ ... ชื่อธัญญะ ... ชื่อสวัญญะ ... ชื่อกลวัชณะ ว่าท่านพุทธรักชิต ว่าท่าน
ธัมมรักชิต ว่าท่านสังฆรักชิต ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดยกยอกระทบชื่อ

อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสบประมาทอนุสัมบัน ปรารณจะทำให้อภัยศ
พูดกอนุปสัมบันมีชื่ออุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบชื่ออุกฤษฏ์ คือ พูดกอนุปสัมบันชื่อพุทธรักชิต
... ชื่อธัมมรักชิต ... ชื่อสังฆรักชิต ว่าท่านพุทธรักชิต ว่าท่านธัมมรักชิต ว่าท่านสังฆรักชิต ดังนี้
เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พูดกดกระทบโคตร

อุปสัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสบประมาทอนุสัมบัน ปรารณจะทำให้อภัยศ
พูดกอนุปสัมบันมีโคตรทรม ด้วยกล่าวกระทบโคตรทรม คือ พูดกอนุปสัมบันโกสิยโคตร
... ภารทวาชโคตร ว่าท่านโกสิยโคตร ว่าท่านภารทวาชโคตร ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ
ทุกๆ คำพูด.

พูดกดให้เลวกระทบโคตร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

อุปสัมบันปรารถนาจะดำ ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะให้อภัยศ
พุดกะอนุอุปสัมบันผู้มีความประพฤติอุกฤษฏ์ ด้วยกล่าวกระทบคำตักอุกฤษฏ์ คือ พุดกะอนุอุปสัมบัน
ผู้เป็นบัณฑิต . . . ผู้ฉลาด . . . ผู้มีปัญญา . . . ผู้พหุสูต . . . ผู้ธรรมกถึก ว่าท่านเป็นบัณฑิต ว่าท่านเป็น
คนฉลาด ว่าท่านเป็นคนมีปัญญา ว่าท่านเป็นพหุสูต ว่าท่านเป็นธรรมกถึก ทศติของท่านไม่มี
ท่านต้องหวังได้แต่สุดดี ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด .

พุดเปรยกระทบชาติทรม

[๒๔๔] อุปสัมบันปรารถนาจะดำ ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะให้อภัยศ
อภัยศ พุดเปรยอย่างนี้ คือกล่าววว่า มีอุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นชาติ
คนจันทาล บางพวกเป็นชาติคนจักษสาน บางพวกเป็นชาติพราน บางพวกเป็นชาติคนช่างหนึ่ง
บางพวกเป็นชาติคนเทศดอกไม้ ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด .

พุดเปรยกระทบชาติอุกฤษฏ์

อุปสัมบันปรารถนาจะดำ ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะให้อภัยศ
พุดเปรยอย่างนี้ คือกล่าววว่า มีอุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นชาติกษัตริย์
บางพวกเป็นชาติพราหมณ์ ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด .

พุดเปรยกระทบชื่อทรม

อุปสัมบันปรารถนาจะดำ ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ปรารถนาจะให้อภัยศ
พุดเปรยอย่างนี้ คือกล่าววว่า มีอุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกชื่ออวภักษณะ บางพวกชื่อ
ชวภักษณะ บางพวกชื่อธัญญฐะ บางพวกชื่อสวัญญฐะ บางพวกชื่อกุลวิฑฒกะ ดังนี้ เป็นต้น
ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด .

พุดเปรยกระทบชื่ออุกฤษฏ์

. . . มีอุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกชื่อพุทธรักชิต บางพวกชื่อธัมมรักชิต
บางพวกชื่อสังฆรักชิต ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด .

พุดเปรยกระทบโคตรทรม

. . . มีอุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโกสิยโคตร บางพวกเป็น การทวาชโคตร
ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด .

พุดเปรยกระทบโคตรอุกฤษฏ์

. . . มีอุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโคตมโคตร บางพวกเป็นโมคัลลานโคตร
บางพวกเป็นกัจจายนโคตร บางพวกเป็นวาเสฏฐโคตร ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ
คำพุด .

พุดเปรยกระทบการงานทรม

. . . มีอุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกทำงานช่างไม้ บางพวกทำงานเทศดอกไม้
ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด .

พุดเปรยกระทบการงานอุกฤษฏ์

. . . มีอุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกทำงานไถนา บางพวกทำงานค้าขาย
บางพวกทำงานเลี้ยงโค ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด .

พุดเปรยกระทบศิลปะทรม

. . . มีอุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีวิชาการช่างจักสาน บางพวกมีวิชาการ
ช่างหม้อ บางพวกมีวิชาการช่างหูก บางพวกมีวิชาการช่างหนึ่ง บางพวกมีวิชาการช่างกัลบก
ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด .

พุดเปรยกระทบศิลปะอุกฤษฏ์

. . . มีอุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีวิชาการช่างนับ บางพวกมีวิชาการช่าง
คำนวณ บางพวกมีวิชาการช่างเขียน ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด .

พุดเปรยกระทบโรคทรม

. . . มีอุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโรคเรื้อน บางพวกเป็นโรคฝี บางพวก
เป็นโรคกลาก บางพวกเป็นโรคมองคร้อ บางพวกเป็นโรคลมบ้าหมู ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติ
ทุกกฏ ทุกๆ คำพุด .

พุดเปรยกระทบโรคอุกฤษฏ์

. . . มีอุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโรคเบาหวาน ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติ
ทุกกฏ ทุกๆ คำพุด .

พุดเปรยกระทบรูปพรรณทรม

. . . มีอุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกสูงเกินไป บางพวกต่ำเกินไป บางพวก
ต่ำเกินไป บางพวกขาวเกินไป ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด .

พุดเปรยกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์

. . . มีอุปสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกไม่สูงนัก บางพวกไม่ต่ำนัก บางพวกไม่
ต่ำนัก บางพวกไม่ขาวนัก ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด .

พุดเปรยกระทบกิลเลศทรม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค

... มือนุปัสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกถูกราคะกลุ้มรุม บางพวกถูกโทสะย่ำยี บางพวกถูกโมหะครอบงำ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบกิเลสอกุศล

... มือนุปัสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกปราศจากราคะ บางพวกปราศจากโทสะ บางพวกปราศจากโมหะ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบอาบัติทราวม

... มือนุปัสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกต้องอาบัติปาราชิก บางพวกต้องอาบัติสังฆาติเสส บางพวกต้องอาบัติถุลลัจจัย บางพวกต้องอาบัติปาจิตตีย์ บางพวกต้องอาบัติปาฎิเทศนียะ บางพวกต้องอาบัติทุกกฏ บางพวกต้องอาบัติทุพภาสิต ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบความประพฤติกุศล

... มือนุปัสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโสดาบัน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบคำสบประมาททราวม

... มือนุปัสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีความประพฤติดังอฐู บางพวกมีความประพฤติดังเพะ บางพวกมีความประพฤติดังโค บางพวกมีความประพฤติดังลา บางพวกมีความประพฤติดังสัตว์โจรฉาน บางพวกมีความประพฤติดังสัตว์นรก สุตติของอนุปัสัมบันพวกนั้นไม่มี อนุปัสัมบันพวกนั้นต้องหวัง ได้แต่ทุกคติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบคำสบประมาทอกุศล

... มือนุปัสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นบัณฑิต บางพวกเป็นคนฉลาด บางพวกเป็นคนมีปัญญา บางพวกเป็นพหูสูต บางพวกเป็นธรรมกถึก สุตติของอนุปัสัมบันพวกนั้นไม่มี อนุปัสัมบันพวกนั้นต้องหวัง ได้แต่สุคติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบชาติทราวม

[๒๔๕] อุปัสัมบันปรารธนาจะตา ปรารธนาจะสบประมาทอนุปัสัมบัน ปรารธนาจะ ทำให้อภัยศ พุดเปรยอย่างนี้ คือกล่าววว่า อนุปัสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นชาติคนจันฑาล

... ชาติคนจิกสาน ... ชาติพราน ... ชาติคนช่างหนัง ... ชาติคนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบชาติอกุศล

... อนุปัสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นชาติกษัตริย์ ... ชาติพราหมณ์ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบชื้อทราวม

... อนุปัสัมบันจำพวกไรกันแน่ ชื่ออวกัณณะ ... ชื่อชวกัณณะ ... ชื่อธัญญูกะ ... ชื่อสวัญญูกะ ... ชื่อกลวัฑฒกะ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบชื้ออกุศล

... อนุปัสัมบันจำพวกไรกันแน่ ชื่อพุทธรักชิต ... ชื่อธัมมรักชิต ... ชื่อสังฆรักชิต ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบโคตรทราวม

... อนุปัสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นโกสิยโคตร ... ภารทวาชโคตร ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบโคตรอกุศล

... อนุปัสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นโคตมโคตร ... โมคคัลลานโคตร ... กัจจายนโคตร ... วาเสฏฐโคตร ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบการงานทราวม

... อนุปัสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นช่างไม้ ... เป็นคนเทดอกไม้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบการงานอกุศล

... อนุปัสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นคนทำงานไถนา ... เป็นคนทำงานค้าขาย ... เป็นคนทำงานเลี้ยงโค ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบศิลปะทราวม

... อนุปัสัมบันจำพวกไรกันแน่ มีวิชาการช่างจักสาน ... มีวิชาการช่างหม้อ ... มีวิชาการช่างหูก ... มีวิชาการช่างหนัง ... มีวิชาการช่างกลบ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบศิลปะอกุศล

... อนุปัสัมบันจำพวกไรกันแน่ มีวิชาการช่างนับ ... มีวิชาการช่างคำนวณ ... มีวิชาการช่างเขียน ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พุดเปรยกระทบโรคทราวม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวีริยัค ทุตติยภาค

- ... อนุปลัมบันจำพวกไรกันแน เป็นโรคเรื้อน ... โรคฝี ... โรคกลาก ... โรคมองคร่อ
- ... โรคลมบ้าหมู ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .
 พูดเปรยกระทบโรคอกุญญ์
- ... อนุปลัมบันจำพวกไรกันแน เป็นโรคเบาหวาน ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .
 พูดเปรยกระทบรูปพรรณทราม
- ... อนุปลัมบันจำพวกไรกันแน เป็นคนสูงเกินไป ... ต่ำเกินไป ... ดำเกินไป ... ขาวเกินไป
ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .
 พูดเปรยกระทบรูปพรรณอกุญญ์
- ... อนุปลัมบันจำพวกไรกันแน เป็นคนไม่สูงนัก ... ไม่ต่านัก ... ไม่ดำนัก ... ไม่ขาวนัก
ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .
 พูดเปรยกระทบกิเลสทราม
- ... อนุปลัมบันจำพวกไรกันแน ถูกราคะกลุ้มรม ... ถูกโทสะย่ำยี ... ถูกโมหะครอบงำ
ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .
 พูดเปรยกระทบกิเลสอกุญญ์
- ... อนุปลัมบันจำพวกไรกันแน ปราศจากราคะ ... ปราศจากโทสะ ... ปราศจากโมหะ
ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .
 พูดเปรยกระทบอามัทธิทราม
- ... อนุปลัมบันจำพวกไรกันแน ต้องอาบัติปาราชิก ... อาบัติสังฆาติเสส ... อาบัติถุลลัจจัย
- ... อาบัติปาจิตตีย์ ... อาบัติปาฎิเทศนียะ ... อาบัติทุกกฏ ... อาบัติทุพภิกขภัย ดั่งนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ
ทุกๆ คำพูด .
 พูดเปรยกระทบความประพฤติกุญญ์
- ... อนุปลัมบันจำพวกไรกันแน เป็นโสดาบัน ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .
 พูดเปรยกระทบค่าสบประมาททราม
- ... อนุปลัมบันจำพวกไรกันแน มีความประพฤติตั้งอุฐ ... แพะ ... โค ... ลา ... สัตว์
ดิรัจฉาน ... สัตว์นรก สัตว์ของอนุปลัมบันพวกนั้น ไม่มี อนุปลัมบันพวกนั้นต้องหวังได้แต่
ทุกติ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .
 พูดเปรยกระทบค่าสบประมาทอกุญญ์
- ... อนุปลัมบันจำพวกไรกันแน เป็นบัณฑิต ... เป็นคนฉลาด ... เป็นคนมีปัญญา ... พหูสูต
- ... ธรรมกถึก ทศติของอนุปลัมบันพวกนั้น ไม่มี อนุปลัมบันพวกนั้นต้องหวังได้แต่สุดติ ต้อง
อาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .
 พูดเปรยกระทบชาติทราม
- อนุปลัมบันปรารณจะดำ ปรารณจะสบประมาทอนุปลัมบัน ปรารณจะทำให้อภัยศ
พูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว พวกเราไม่ใช่ชาติคนฉันทาล ... ไม่ใช่ชาติคนจักสาน ... ไม่ใช่ชาติ
พราน ... ไม่ใช่ชาติคนช่างหนัง ... ไม่ใช่ชาติคนเทศดอกไม้ ดั่งนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ
คำพูด .
 พูดเปรยกระทบชาติอกุญญ์
- ... พวกเราไม่ใช่ชาติกษัตริย์ ... ไม่ใช่ชาติพราหมณ์ ดั่งนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ
คำพูด .
 พูดเปรยกระทบชื่อทราม
- ... พวกเราไม่ใช่ชื่ออวักถณะ ... ไม่ใช่ชื่อชวักถณะ ... ไม่ใช่ชื่อธัญญะ ... ไม่ใช่ชื่อ
สวัญญะ ... ไม่ใช่ชื่อกุลวัชณะ ดั่งนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .
 พูดเปรยกระทบชื่ออกุญญ์
- ... พวกเราไม่ใช่ชื่อพุทธบริษัท ... ไม่ใช่ชื่ออัมมบริษัท ... ไม่ใช่ชื่อสังฆบริษัท ดั่งนี้เป็นต้น
ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .
 พูดเปรยกระทบโคตรทราม
- ... พวกเราไม่ใช่โกสิยโคตร ... ไม่ใช่การทวาชโคตร ดั่งนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ
ทุกๆ คำพูด .
 พูดเปรยกระทบโคตรอกุญญ์
- ... พวกเราไม่ใช่โคตมโคตร ... ไม่ใช่โมคคัลลานโคตร ... ไม่ใช่กัจจายนโคตร ... ไม่ใช่
วาสฏฐโคตร ดั่งนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .
 พูดเปรยกระทบการงานทราม
- ... พวกเราไม่ใช่ช่างไม้ ... ไม่ใช่คนเทศดอกไม้ ดั่งนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด
 พูดเปรยกระทบการงานอกุญญ์
- ... พวกเราไม่ใช่คนทำงานไถนา ... ไม่ใช่คนทำงานค้าขาย ... ไม่ใช่คนทำงานเลี้ยงโค
ดั่งนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .
 พูดเปรยกระทบศีลปะทราม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

... พวกเราไม่ใช่มีวิชาการช่างจักสาน ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหม้อ ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหูก
... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหนัง ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างกลบกลง ดั่งนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบศีลปะออกอุทฺธ

... พวกเราไม่ใช่มีวิชาการช่างนับ ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างคำนวณ ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างเขียน
ดั่งนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบโรคทราม

... พวกเราไม่ใช่เป็นโรคเรื้อน ... ไม่ใช่เป็นโรคฝี ... ไม่ใช่เป็นโรคกลาก ... ไม่ใช่เป็นโรค
มองคร้อ ... ไม่ใช่เป็นโรคลมบ้าหมู ดั่งนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบโรคออกอุทฺธ

... พวกเราไม่ใช่เป็นโรคเบาหวาน ดั่งนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบรูปพรณทราม

... พวกเราไม่ใช่สูงเกินไป ... ไม่ใช่ต่ำเกินไป ... ไม่ใช่ต่ำเกินไป ... ไม่ใช่ขาวเกินไป ดั่งนี้
เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบรูปพรณออกอุทฺธ

... พวกเราไม่ใช่ไม่สูงนัก ... ไม่ใช่ไม่ต่ำนัก ... ไม่ใช่ไม่ดำนัก ... ไม่ใช่ไม่ขาวนัก ดั่งนี้
เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบกิเลสทราม

... พวกเราไม่ใช่ถูกราคะกลุ้มรม ... ไม่ใช่ถูกโทสะย่ำยี ... ไม่ใช่ถูกโมหะครอบงำ ดั่งนี้
เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบกิเลสออกอุทฺธ

... พวกเราไม่ใช่ปราศจากราคะ ... ไม่ใช่ปราศจากโทสะ ... ไม่ใช่ปราศจากโมหะ ดั่งนี้เป็นต้น
ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบอาบัติทราม

... พวกเราไม่ใช่เป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก ... อาบัติสังฆาทิเสส ... อาบัติถุลลัจจัย ... อาบัติ
ปาจิตตีย์ ... อาบัติปาฏิเทสนิยะ ... อาบัติทุกกฏ ... อาบัติทุพภาสิต ดั่งนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ
คำพูด .

พูดเปรยกระทบความประพฤติกุอุทฺธ

... พวกเราไม่ใช่เป็นผู้เป็นโสดาบัน ดั่งนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบคำสบบปะมาทราม

... พวกเราไม่ใช่มีความประพฤติดังอุฐ ... แพะ ... โค ... ลา ... สัตว์ดิรัจฉาน ... สัตว์
นรก ... สัตติของพวกเราไม่มี พวกเราต้องหวังได้แต่ทุกคติ ดั่งนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ
คำพูด .

พูดเปรยกระทบคำสบบปะมาทออกอุทฺธ

... พวกเราไม่ใช่เป็นบัณฑิต ... ไม่ใช่เป็นคนฉลาด ... ไม่ใช่เป็นคนมีปัญญา ... ไม่ใช่
พหูสูตร ... ไม่ใช่ธรรมกถึก สัตติของพวกเราไม่มี พวกเราต้องหวังได้แต่สุดคติ ดั่งนี้เป็นต้น
ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

อุปสัมบันลื้ออุปสัมบัน

พูดลื้อกคกระทบชาติ

[๒๔๖] อุปสัมบันไม่ปรารภนาจะดำ ไม่ปรารภนาจะสบบปะมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารภนา
จะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะลื้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันชาติทราม ด้วยกล่าวกระทบชาติ-

* ทราม คือพูดกะอุปสัมบันชาติคนฉันทาล ... ชาติคนจักสาน ... ชาติพราน ... ชาติคนช่างหนัง
... ชาติคนเทอดอกไม้ ว่าเป็นชาติคนฉันทาล ว่าเป็นชาติคนจักสาน ว่าเป็นชาติพราน
ว่าเป็นชาติคนช่างหนัง ว่าเป็นชาติคนเทอดอกไม้ ดั่งนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พูดลื้อกคให้เลวกระทบชาติ

อุปสัมบันไม่ปรารภนาจะดำ ไม่ปรารภนาจะสบบปะมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารภนาจะทำให้
อัปยศ แต่มีความประสงค์จะลื้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันชาติออกอุทฺธ ด้วยกล่าวกระทบชาติทราม
คือ พูดกะอุปสัมบันชาติกษัตริย์ ... ชาติพราหมณ์ ว่าเป็นชาติคนฉันทาล ว่าเป็นชาติคนจักสาน
ว่าเป็นชาติพราน ว่าเป็นชาติคนช่างหนัง ว่าเป็นชาติคนเทอดอกไม้ ดั่งนี้เป็นต้น ต้องอาบัติ
ทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พูดลื้อประชดกระทบชาติ

อุปสัมบันไม่ปรารภนาจะดำ ไม่ปรารภนาจะสบบปะมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารภนาจะทำให้
อัปยศ แต่มีความประสงค์จะลื้อเล่น จึงพูดกะอุปสัมบันชาติทราม ด้วยกล่าวกระทบชาติออกอุทฺธ
คือพูดกะอุปสัมบันชาติคนฉันทาล ... ชาติคนจักสาน ... ชาติพราน ... ชาติคนช่างหนัง ... ชาติคน
เทอดอกไม้ ว่าเป็นชาติกษัตริย์ ว่าเป็นชาติพราหมณ์ ดั่งนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ
คำพูด .

พูดลื้อยกยอกระทบชาติ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค จะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่ามีภิกษุในพระธรรม-
*วินัยนี้ บางพวกเป็นชาติคนจันทาล บางพวกเป็นชาติคนจ๊กสาน บางพวกเป็นชาติพราน
บางพวกเป็นชาติคนช่างหนัง บางพวกเป็นชาติคนเทศดอกไม้ ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต
ทุกๆ คำพูด .

พูดล้อเปรยกระทบชาติอุกฤษฏ์

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะดำ ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้
อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพูดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่ามีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้
บางพวกเป็นชาติกษัตริย์ บางพวกเป็นชาติพราหมณ์ ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต
ทุกๆ คำพูด .

พูดล้อเปรยกระทบชื่อทราวม

. . . มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกชื่ออวกัณณะ บางพวกชื่อชวกัณณะ บางพวก
ชื่อธัญญฐกะ บางพวกชื่อสวัญญฐกะ บางพวกชื่อกุลวิฑฒกะ ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต
ทุกๆ คำพูด .

พูดล้อเปรยกระทบชื่ออุกฤษฏ์

. . . มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกชื่อพุทธรักชิต บางพวกชื่อธัมมรักชิต บางพวกชื่อ
สังฆรักชิต ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พูดล้อเปรยกระทบโคตรทราวม

. . . มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโกสิยโคตร บางพวกเป็นภารทวาชโคตร
ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พูดล้อเปรยกระทบโคตรอุกฤษฏ์

. . . มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโคตมโคตร บางพวกเป็นโมคคัลลานโคตร
บางพวกเป็นกัจจายนโคตร บางพวกเป็นวาเสฏฐโคตร ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต
ทุกๆ คำพูด .

พูดล้อเปรยกระทบการงานทราวม

. . . มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกทำงานช่างไม้ บางพวกทำงานเทศดอกไม้ ดังนี้
เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พูดล้อเปรยกระทบการงานนอกอุกฤษฏ์

. . . มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกทำงานไถนา บางพวกทำการค้าขาย บางพวก
ทำงานเลี้ยงโค ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พูดล้อเปรยกระทบศิลปะทราวม

. . . มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีวิชาการช่างจักสาน บางพวกมีวิชาการช่างหม้อ
บางพวกมีวิชาการช่างหูก บางพวกมีวิชาการช่างหนัง บางพวกมีวิชาการช่างกลบ ดังนี้ เป็นต้น
ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พูดล้อเปรยกระทบศิลปะอุกฤษฏ์

. . . มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีวิชาการช่างนับ บางพวกมีวิชาการช่างคำนวณ
บางพวกมีวิชาการช่างเขียน ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พูดล้อเปรยกระทบโรคทราวม

. . . มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโรคเรื้อน บางพวกเป็นโรคฝี บางพวกเป็น
โรคกลาก บางพวกเป็นโรคมองคร้อ บางพวกเป็นโรคลมบ้าหมู ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติ
ทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พูดล้อเปรยกระทบโรคอุกฤษฏ์

. . . มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโรคเบาหวาน ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต
ทุกๆ คำพูด .

พูดล้อเปรยกระทบรูปพรรณทราวม

. . . มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกสูงเกินไป บางพวกต่ำเกินไป บางพวกดำ
เกินไป บางพวกขาวเกินไป ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พูดล้อเปรยกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์

. . . มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกไม่สูงนัก บางพวกไม่ต่ำนัก บางพวกไม่ดำนัก
บางพวกไม่ขาวนัก ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พูดล้อเปรยกระทบกิเลสทราวม

. . . มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกถูกราคะกัณฐกรรม บางพวกถูกโทสะย่ำยี บางพวก
ถูกโมหะครอบงำ ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พูดล้อเปรยกระทบความประพฤติอุกฤษฏ์

. . . มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกปราศจากราคะ บางพวกปราศจากโทสะ บางพวก
ปราศจากโมหะ ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พูดล้อเปรยกระทบอาบัติทราวม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

. . . มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกต้องอาบัติปาราชิก บางพวกต้องอาบัติสังฆาทิเสส บางพวกต้องอาบัติถุลลัจจัย บางพวกต้องอาบัติปาจิตตีย์ บางพวกต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ บางพวกต้องอาบัติทุกกฏ บางพวกต้องอาบัติทุพภาสิต ดังนี้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบความประพุดติอกฤษฏ์

. . . มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโสดาบัน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบคำสบประมาทหราม

. . . มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีความประพุดติตั้งอุฐ บางพวกมีความประพุดติตั้งแพะ บางพวกมีความประพุดติตั้งโค บางพวกมีความประพุดติตั้งลา บางพวกมีความประพุดติตั้งสัตว์ดิรัจฉาน บางพวกมีความประพุดติตั้งสัตว์นรก สุดติของภิกษุพวกนั้น ไม่มี ภิกษุพวกนั้น ต้องหวังได้แต่หุดติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบคำสบประมาทอกฤษฏ์

. . . มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นบ้นทิต บางพวกเป็นคนฉลาด บางพวกเป็นคนมีปัญญา บางพวกเป็นพหุสูต บางพวกเป็นธรรมกถึก หุดติของภิกษุพวกนั้น ไม่มี ภิกษุพวกนั้นต้องหวังได้แต่สุดติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบชาติหราม

[๒๔๘] อุปสัมบัน ไม่ปรารภนาจะดา ไม่ปรารภนาจะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารภนาจะทำให้อภัยศ แต่มีความประสงคจะลื้อเล่น จึงพุดเปรยอย่างนี้ คือกล่าววา ภิกษุจำพวกไรกันแน เป็นชาติคนฉินชาล . . . ชาติคนจกสาน . . . ชาติพราน . . . ชาติคนช่างหนึ่ง . . . ชาติคนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบชาติอกฤษฏ์

. . . ภิกษุจำพวกไรกันแน เป็นชาติกษัตริย์ . . . ชาติพราหมณ์ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบชื่อหราม

. . . ภิกษุจำพวกไรกันแน ชื่ออวกัณณะ . . . ชื่อชวกัณณะ . . . ชื่อธนิฏฐกะ . . . ชื่อสวิฏฐกะ . . . ชื่อกลวิฑณะ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบชื่ออกฤษฏ์

. . . ภิกษุจำพวกไรกันแน ชื่อพุทธรักชิต . . . ชื่อธัมมรักชิต . . . ชื่อสังฆรักชิต ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบโคตรหราม

. . . ภิกษุจำพวกไรกันแน เป็นโกสิยโคตร . . . การทวาชโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบโคตรอกฤษฏ์

. . . ภิกษุจำพวกไรกันแน เป็นโคตมโคตร . . . โมคคัลลานโคตร . . . กัจจายนโคตร . . . วาเสฏฐโคตร ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบการงานหราม

. . . ภิกษุจำพวกไรกันแน เป็นช่างไม้ . . . คนเทดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบการงานอกฤษฏ์

. . . ภิกษุจำพวกไรกันแน เป็นคนทำงานไถนา . . . ทำการค้าขาย . . . ทำงานเลี้ยงโค ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบศิลปะหราม

. . . ภิกษุพวกไรกันแน มีวิชาการช่างจกสาน . . . มีวิชาการช่างหม้อ . . . มีวิชาการช่างหูก . . . มีวิชาการช่างหนึ่ง . . . มีวิชาการช่างกลบค ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบศิลปะอกฤษฏ์

. . . ภิกษุจำพวกไรกันแน มีวิชาการช่างนับ . . . มีวิชาการคำนวณ . . . มีวิชาการช่างเขียน ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบโรคหราม

. . . ภิกษุจำพวกไรกันแน เป็นโรคเรื้อน . . . โรคฝี . . . โรคกลาก . . . โรคมองครอ . . . โรคลมบ้าหมู ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบโรคอกฤษฏ์

. . . ภิกษุจำพวกไรกันแน เป็นโรคเบาหวาน ดังนี้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบรูปพรรณหราม

. . . ภิกษุจำพวกไรกันแน สูงเกินไป . . . ต่ำเกินไป . . . ดำเกินไป . . . ขาวเกินไป ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบรูปพรรณอกฤษฏ์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวีริยัค ทุตติยภาค

... ภิขุจ่าพวกไรกันแน เป็นคนไม่สูงนัก ... ไม่ต่านัก ... ไม่ด่านัก ... ไม่ขานัก
ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบกิเลสทราวม

... ภิขุจ่าพวกไรกันแน ฤคราคะกลุ่มรุม ... ฤโกโทะสะย่ายี้ ... ฤโกโมะหะครอบง่า
ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบความประพตติอกฤษฏ์

... ภิขุจ่าพวกไรกันแน ปราตจากราคะ ... ปราตจากโทะสะ ... ปราตจากโมะหะ ต้อง
อาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบอาบัติทราวม

... ภิขุจ่าพวกไรกันแน ต้องอาบัติปาราชิก ... อาบัติสังฆาติเสส ... อาบัติถุลลัจจัย
... อาบัติปาจิตตีย์ ... อาบัติปาฎิเทศนียะ ... อาบัติทุกกฏ ... อาบัติทุพภาสิต ต้องอาบัติทุพภาสิต
ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบความประพตติอกฤษฏ์

... ภิขุจ่าพวกไรกันแน เป็นโสดาบัน ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบค่าสพประมาททราวม

... ภิขุจ่าพวกไรกันแน มีความประพตติตั้งอฐฐ ... แพะ ... โค ... ลา ... สัตว์ดิรัจฉาน
... สัตว์นรก สดตติของภิขุพวกนั้นไม่มี ภิขุพวกนั้นต้องหวังได้แต่ทุกตติ ต้องอาบัติทุพภาสิต
ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบค่าสพประมาทอกฤษฏ์

... ภิขุจ่าพวกไรกันแน เป็นบ้นทิต ... เป็นคนฉลาด ... เป็นคนมีปัญญา ... เป็น
พหุสุต ... เป็นธรรมกถิก ทุกตติของภิขุพวกนั้นไม่มี ภิขุพวกนั้นต้องหวังได้แต่ทุกตติ ต้อง
อาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบชาติทราวม

[๒๔๙] อุปสัมบัน ไม่ปรารณาคะด่า ไม่ปรารณาคะสบประมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารณา
จะทำให้อภัยศ แต่มีความประสงคจะลื้อเล่น จึงพุดเปรยอย่างนี้ คือกกล่าววว่า พวกเราไม่ใช่ชาติ
คนจันทาล ... ไม่ใช่ชาติคนจักสาน ... ไม่ใช่ชาติพราณ ... ไม่ใช่ชาติคนช่างหนัง ... ไม่ใช่ชาติ
คนเทอดอกไม้ ดั่งนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบชาติอกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ชาติกษัตริย์ ... ไม่ใช่ชาติพราหมณ์ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบชื่อทราวม

... พวกเราไม่ใช่ชื่ออวกัณณะ ... ไม่ใช่ชื่อชวักณณะ ... ไม่ใช่ชื่อธัญญฐกะ ... ไม่ใช่ชื่อ
สริฐฐกะ ... ไม่ใช่ชื่อกุลวัชณะกะ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบชื่ออกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ชื่อพุทธรักชิต ... ไม่ใช่ชื่อธัมมรักชิต ... ไม่ใช่ชื่อสังฆรักชิต ต้อง
อาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบโคตรทราวม

... พวกเราไม่ใช่โกสิยโคตร ... ไม่ใช่การทวาชโคตร ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบโคตรอกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่โคตมโคตร ... ไม่ใช่โมคคัลลานโคตร ... ไม่ใช่กัจจายนโคตร ... ไม่ใช่
วาเสฐฐโคตร ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบการงานทราวม

... พวกเราไม่ใช่ช่างไม้ ... ไม่ใช่คนเทอดอกไม้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบการงานอกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่คนทำงานโถณา ... ไม่ใช่คนทำการค้าขาย ... ไม่ใช่คนทำงานเลี้ยงโค
ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบคิลปะทราวม

... พวกเราไม่ใช่มิริชาการจักช่างสาน ... ไม่ใช่มิริชาการช่างหม้อ ... ไม่ใช่มิริชาการช่างหูก
... ไม่ใช่มิริชาการช่างหนัง ... ไม่ใช่มิริชาการช่างกลบค ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบคิลปะอกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่มิริชาการช่างนับ ... ไม่ใช่มิริชาการช่างคำนวณ ... ไม่ใช่มิริชาการ
ช่างเขียน ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบโรคทราวม

... พวกเราไม่ใช่เป็นโรคเรื้อน ... ไม่ใช่เป็นโรคฝี ... ไม่ใช่เป็นโรคกลาก ... ไม่ใช่เป็น
โรคมองคร่อ ... ไม่ใช่เป็นโรคลมบ้าหมู ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบโรคอกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นโรคเบาหวาน ดั่งนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

พุดลื้อเปรยกระทบรูปพรรณทราม

... พวกเราไม่ใช่สูงเกินไป ... ไม่ใช่ต่ำเกินไป ... ไม่ใช่ต่ำเกินไป ... ไม่ใช่ขาวเกินไป
ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบรูปพรรณอกุญญ์

... พวกเราไม่ใช่สูงนัก ... ไม่ใช่ต่ำนัก ... ไม่ใช่ดำนัก ... ไม่ใช่ไม่ขาวนัก ต้องอาบัติ
ทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบกิเลสทราม

... พวกเราไม่ใช่ถูกราคะกลุ้มรม ... ไม่ใช่ถูกโทสะย่ำยี ... ไม่ใช่ถูกโมหะครอบงำ ต้องอาบัติ
ทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบความประพฤติกุญญ์

... พวกเราไม่ใช่ปราศจากราคะ ... ไม่ใช่ปราศจากโทสะ ... ไม่ใช่ปราศจากโมหะ ต้องอาบัติ
ทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบอาบัติทราม

... พวกเราไม่ใช่เป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก ... อาบัติสังฆาติเสส ... อาบัติถุลลัจจัย
... อาบัติปาจิตตีย์ ... อาบัติปาฏิเทสนียะ ... อาบัติทุกกฏ ... อาบัติทุพภาสิต ดังนี้ ต้องอาบัติ
ทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบความประพฤติกุญญ์

... พวกเราไม่ใช่ผู้เป็นโสดาบัน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบคำสบบระมาททราม

... พวกเราไม่ใช่มีความประพฤติดังอุฐ ... แพะ ... โค ... ลา ... สัตว์ดิรัจฉาน
... สัตว์นรก สัตว์ของพวกเราไม่มี พวกเราต้องหวังได้แต่ทุกคติ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ
คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบคำสบบระมาทอกุญญ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นบัณฑิต ... ไม่ใช่คนฉลาด ... ไม่ใช่คนมีปัญญา ... ไม่ใช่พหูสูต
... ไม่ใช่ธรรมกถึก ทุกคติของพวกเราไม่มี พวกเราต้องหวังได้แต่สุดคติ ต้องอาบัติทุพภาสิต
ทุกๆ คำพูด .

อุปสัมบันลื้ออุปสัมบัน

พุดลื้อกคกระทบชาติ

[๒๕๐] อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะดำ ไม่ปรารถนาจะสบบระมาทอุปสัมบัน ไม่
ปรารถนาจะทำให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพุดกะออนุปสัมบันมีชาติทราม ด้วยกล่าว
กระทบชาติทราม คือ พุดกะออนุปสัมบันมีชาติคนฉันทาล ... มีชาติคนจักสาน ... มีชาติพราณ
... มีชาติคนช่างหนึ่ง ... มีชาติคนเทศดอกไม้ ว่าเป็นชาติคนฉันทาล ว่าเป็นชาติคนจักสาน
ว่าเป็นชาติพราณ ว่าเป็นชาติคนช่างหนึ่ง ว่าเป็นชาติคนเทศดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติ
ทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อกคให้เลวกระทบชาติ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะดำ ไม่ปรารถนาจะสบบระมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้
อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพุดกะออนุปสัมบันมีชาติอกุญญ์ ด้วยกล่าวกระทบชาติ
ทราม คือ พุดกะออนุปสัมบันมีชาติกษัตริย์ ... มีชาติพราหมณ์ ว่าเป็นชาติคนฉันทาล ว่าเป็น
ชาติคนจักสาน ว่าเป็นชาติพราณ ว่าเป็นชาติคนช่างหนึ่ง ว่าเป็นชาติคนเทศดอกไม้ ต้องอาบัติ
ทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อประชดกระทบชาติ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะดำ ไม่ปรารถนาจะสบบระมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้
อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพุดกะออนุปสัมบันมีชาติทราม ด้วยกล่าวกระทบชาติ
อกุญญ์ คือ พุดกะออนุปสัมบันมีชาติคนฉันทาล ... ชาติคนจักสาน ... ชาติพราณ ... ชาติคน
ช่างหนึ่ง ... ชาติคนเทศดอกไม้ ว่าเป็นชาติกษัตริย์ ว่าเป็นชาติพราหมณ์ ต้องอาบัติทุพภาสิต
ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อยกยอกระทบชาติ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะดำ ไม่ปรารถนาจะสบบระมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้
ให้อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพุดกะออนุปสัมบันมีชาติอกุญญ์ ด้วยกล่าวกระทบ
ชาติอกุญญ์ คือ พุดกะออนุปสัมบันมีชาติกษัตริย์ ... มีชาติพราหมณ์ ว่าเป็นชาติกษัตริย์ ว่าเป็น
ชาติพราหมณ์ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อกคกระทบชื่อ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะดำ ไม่ปรารถนาจะสบบระมาทอุปสัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้
อัปยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพุดกะออนุปสัมบันมีชื่อทราม ด้วยกล่าวกระทบชื่อทราม
คือ พุดกะออนุปสัมบันชื่ออากัณณะ ... ชื่อชวกัณณะ ... ชื่อธัญญะ ... ชื่อสวิญญะ
... ชื่อกุลวิฑณะ ว่าท่านอากัณณะ ว่าท่านชวกัณณะ ว่าท่านธัญญะ ว่าท่านสวิญญะ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
กระทบความประพฤติอกุศล คือ พุทธกะอนุปลัมบันผู้ต้องอาบัติปาราชิก . . . อาบัติสังฆาภิเสส
. . . อาบัติถุลลัจจัย . . . อาบัติปาจิตตีย์ . . . อาบัติปาฎิเทศนียะ . . . อาบัติทุกกฏ . . . อาบัติทุพภาสิต
ว่าท่านเป็นโสดาบัน ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อยกยอกระทบความประพฤติ

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะดำ ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปลัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำ
อภัยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพุดกะอนุปลัมบันผู้มีความประพฤติอกุศล ด้วยกล่าวกระทบ
ความประพฤติอกุศล คือ พุทธกะอนุปลัมบันผู้เป็นโสดาบัน ว่าท่านเป็นโสดาบัน ดังนี้เป็นต้น
ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อยกยอกระทบคำสบประมาท

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะดำ ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปลัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้
อภัยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพุดกะอนุปลัมบันผู้มีความประพฤติทราม ด้วยกล่าว
กระทบคำดาทราม คือ พุทธกะอนุปลัมบันผู้มีความประพฤติตั้งอฐ . . . แพะ . . . โค . . . ลา . . . สัตว์-
*ดิริจฉาน มีความประพฤติตั้งสัตว์นรก ว่าท่านเป็นอฐ . . . แพะ . . . โค . . . ลา . . . สัตว์ดิริจฉาน
ว่าท่านเป็นสัตว์นรก สุตติของท่านไม่มี ท่านต้องหวัง ได้แต่ทุกติ ต้องอาบัติทุพภาสิต
ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อยกยอให้เลวกระทบคำสบประมาท

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะดำ ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปลัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำให้
อภัยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพุดกะอนุปลัมบันผู้มีความประพฤติอกุศล ด้วยกล่าว
กระทบคำดาทราม คือ พุทธกะอนุปลัมบันผู้เป็นบัณฑิต . . . ผู้ฉลาด . . . ผู้มีปัญญา . . . ผู้พหุสุต . . . ผู้
ธรรมกถิก ว่าท่านเป็นอฐ . . . แพะ . . . โค . . . ลา . . . สัตว์ดิริจฉาน ว่าท่านเป็นสัตว์นรก สุตติ
ของท่านไม่มี ท่านต้องหวัง ได้แต่ทุกติ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อยกยอกระทบคำสบประมาท

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะดำ ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปลัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำ
ให้อภัยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพุดกะอนุปลัมบันผู้มีความประพฤติทราม ด้วยกล่าว
กระทบคำดาอกุศล คือ พุทธกะอนุปลัมบันผู้มีความประพฤติตั้งอฐ . . . แพะ . . . โค . . . ลา . . . สัตว์-
*ดิริจฉาน มีความประพฤติตั้งสัตว์นรก ว่าท่านเป็นบัณฑิต . . . คนฉลาด . . . คนมีปัญญา . . . พหุสุต
ว่าท่านเป็นธรรมกถิก สุตติของท่านไม่มี ท่านต้องหวัง ได้แต่สุตติ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ
คำพูด .

พุดล้อยกยอกระทบคำสบประมาท

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะดำ ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปลัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำ
ให้อภัยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพุดกะอนุปลัมบันผู้มีความประพฤติอกุศล ด้วยกล่าว
กระทบคำดาอกุศล คือ พุทธกะอนุปลัมบันผู้เป็นบัณฑิต . . . ผู้ฉลาด . . . ผู้มีปัญญา . . . ผู้พหุสุต
. . . ผู้ธรรมกถิก ว่าท่านเป็นบัณฑิต . . . คนฉลาด . . . คนมีปัญญา . . . พหุสุต ว่าท่านเป็นธรรมกถิก
สุตติของท่านไม่มี ท่านต้องหวัง ได้แต่สุตติ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อยกยอกระทบชาติทราม

[๒๕๑] อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะดำ ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปลัมบัน ไม่ปรารถนา
จะทำให้อภัยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพุดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่ามีอนุปลัมบันใน
พระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นชาติคนจันทาล บางพวกเป็นชาติคนจักษาน บางพวกเป็นชาติ
พราน บางพวกเป็นชาติคนช่างหนึ่ง บางพวกเป็นชาติคนเทอดกไม้ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติ
ทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อยกยอกระทบชาติอกุศล

อุปสัมบันไม่ปรารถนาจะดำ ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปลัมบัน ไม่ปรารถนาจะทำ
ให้อภัยศ แต่มีความประสงค์จะล้อเล่น จึงพุดเปรยอย่างนี้ คือกล่าวว่ามีอนุปลัมบันใน
พระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นชาติกษัตริย์ บางพวกเป็นชาติพราหมณ์ ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติ
ทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อยกยอกระทบชื่อทราม

. . . มีอนุปลัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกชื่ออวกัณณะ บางพวกชื่อชวกัณณะ
บางพวกชื่อนิฏฐกะ บางพวกชื่อสวิฏฐกะ บางพวกชื่อกุลวัฑฒกะ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อยกยอกระทบชื่ออกุศล

. . . มีอนุปลัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกชื่อพุทธรักชิต บางพวกชื่อธัมมรักชิต
บางพวกชื่อสังมรักชิต ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อยกยอกระทบโคตรทราม

. . . มีอนุปลัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโกสิยโคตร บางพวกเป็นภารทวาช-
*โคตร ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อยกยอกระทบโคตรอกุศล

. . . มีอนุปลัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโคตมโคตร . . . โมคคัลลานโคตร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

... กัจจายนโคตร ... วาเสฏฐโคตร ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบการงานทราวม

... มือนุปัสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกทำงานช่างไม้ ... ทำงานดอกไม้ม่างนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบการงานอกุชฎ์

... มือนุปัสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกทำงานไถนา ... ทำการค้าขาย ... ทำงานเลี้ยงโค ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อกระทบศิลปะทราวม

... มือนุปัสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีวิชาช่างจักสาน ... ช่างหม้อ ... ช่างหูก ... ช่างหนัง ... ช่างกลบ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบศิลปะอกุชฎ์

... มือนุปัสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีวิชาช่างนับ ... ช่างคำนวณ ... ช่างเขียน ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบโรคทราวม

... มือนุปัสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโรคเรื้อน ... โรคฝี ... โรคกลาก ... โรค- *มองคร้อ ... โรคลมบ้าหมู ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบโรคอกุชฎ์

... มือนุปัสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโรคเบาหวาน ม่างนี้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบรูปพรรณทราวม

... มือนุปัสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกสูงเกินไป ... ต่ำเกินไป ... ดำเกินไป ... ขาวเกินไป ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบรูปพรรณอกุชฎ์

... มือนุปัสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกไม่สูงนัก ... ไม่ต่ำนัก ... ไม่ดำนัก ... ไม่ขาวนัก ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบกิเลสทราวม

... มือนุปัสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกถูกราคะคลุมุ่ม ... ถูกโทสะย่ำยี ... ถูกโมหะครอบงำ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบความประพฤติกุชฎ์

... มือนุปัสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกปราศจากราคะ ... ปราศจากโทสะ ... ปราศจากโมหะ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบอาบัติทราวม

... มือนุปัสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกต้องอาบัติปาราชิก ... อาบัติสังฆาทิเสส ... อาบัติถุลลัจจัย ... อาบัติปาจิตตีย์ ... อาบัติปาฏิเทสนียะ ... อาบัติทุกกฏ ... อาบัติทุพภาสิต ม่างนี้ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบความประพฤติกุชฎ์

... มือนุปัสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโสดาบัน ม่างนี้เป็นต้น ต้องอาบัติ ทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบคำสบประมาททราวม

... มือนุปัสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีความประพฤติดังอฐู ... ดังแพะ ... ดังโค ... ดังลา ... ดังสัตว์ดิรัจฉาน ... ดังสัตว์นรก สกตติของท่านพวกนั้น ไม่มี ท่านพวกนั้นต้องหวัง ได้แต่สกตติ ม่างนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบคำสบประมาทอกุชฎ์

... มือนุปัสัมบันในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นบัณฑิต ... เป็นคนฉลาด ... เป็นคน มีปัญญา ... เป็นพหุสูต ... เป็นธรรมกถึก สกตติของท่านพวกนั้น ไม่มี ท่านพวกนั้นต้อง หวัง ได้แต่สกตติ ม่างนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบชาติทราวม

[๒๕๒] อนุปัสัมบันไม่ปรารถนาจะดำ ไม่ปรารถนาจะสบประมาทอนุปัสัมบัน ไม่ปรารถนา จะทำให้อภัยต แต่มีความประสงค์จะลื้อเล่น จึงพุดเปรยอย่างนี้ ก็กล่าววว่า อนุปัสัมบันจำ-

* พวกไรกันแน่ เป็นชาติคนจัณฑาล ... ชาติคนจักสาน ... ชาติพราน ... ชาติคนช่างหนัง ... ชาติ คนดอกไม้ม่างนี้เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบชาติอกุชฎ์

... อนุปัสัมบันจำพวกไรกันแน่ เป็นชาติกษัตริย์ ... ชาติพราหมณ์ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดลื้อเปรยกระทบชื่อทราวม

... อนุปัสัมบันจำพวกไรกันแน่ ชื่ออวกัณณะ ... ชื่อชวกัณณะ ... ชื่อธัญญกะ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

คนจันทาล . . . ไม่ใช่ชาติคนจักษณ . . . ไม่ใช่ชาติพราน . . . ไม่ใช่คนชาติหนึ่ง . . . ไม่ใช่ชาติคนเท
ดอกไม้ ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อเปรยกระทบชาติอกุศล

. . . พวกเราไม่ใช่ชาติกษัตริย์ . . . ไม่ใช่ชาติพราหมณ์ ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต
ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อเปรยกระทบชื่อทราวม

. . . พวกเราไม่ใช่ชื่ออากัณณะ . . . ไม่ใช่ชื่อชวากัณณะ . . . ไม่ใช่ชื่อธัญญะ . . . ไม่ใช่ชื่อ
สริญญะ . . . ไม่ใช่ชื่อกุลวิฑฒกะ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อเปรยกระทบชื่ออกุศล

. . . พวกเราไม่ใช่ชื่อพุทธรักชิต . . . ไม่ใช่ชื่อธัมมรักชิต . . . ไม่ใช่ชื่อสังฆรักชิต ต้องอาบัติ
ทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อเปรยกระทบโคตรทราวม

. . . พวกเราไม่ใช่โกสิยโคตร . . . ไม่ใช่การทวาชโคตร ต้องอาบัติทุพภาสิตทุกๆ คำพูด .

พุดล้อเปรยกระทบโคตรอกุศล

. . . พวกเราไม่ใช่โคตมโคตร . . . ไม่ใช่โมคคัลลานโคตร . . . ไม่ใช่กัจจายนโคตร . . . ไม่ใช่
วาเสฏฐโคตร . . . ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อเปรยกระทบการงานทราวม

. . . พวกเราไม่ใช่ช่างไม้ . . . ไม่ใช่คนเทอดดอกไม้ ต้องอาบัติทุพภาสิตทุกๆ คำพูด .

พุดล้อเปรยกระทบการงานอกุศล

. . . พวกเราไม่ใช่คนทำงานโถนา . . . ไม่ใช่คนทำการค้าขาย . . . ไม่ใช่คนทำงานเลี้ยงโค
ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อเปรยกระทบศิลปะทราวม

. . . พวกเราไม่ใช่มีวิชาการช่างจักษณ . . . ไม่ใช่มีวิชาการช่างหม้อ . . . ไม่ใช่มีวิชาการช่าง
. . . ไม่ใช่มีวิชาการช่างหนึ่ง . . . ไม่ใช่มีวิชาการช่างกลบ ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อเปรยกระทบศิลปะอกุศล

. . . พวกเราไม่ใช่มีวิชาการช่างนับ . . . ไม่ใช่มีวิชาการช่างคำนวณ . . . ไม่ใช่มีวิชาการช่างเขียน,
. . . ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อเปรยกระทบโรคทราวม

. . . พวกเราไม่ใช่เป็นโรคเรื้อน, . . . ไม่ใช่เป็นโรคฝี, . . . ไม่ใช่เป็นโรคกลาก, . . . ไม่ใช่เป็น
โรค
มองคร้อ, . . . ไม่ใช่เป็นโรคลมบ้าหมู, . . . ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อเปรยกระทบโรคอกุศล

. . . พวกเราไม่ใช่เป็นโรคเบาหวาน, . . . ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อเปรยกระทบรูปพรรณทราวม

. . . พวกเราไม่ใช่สูงเกินไป, . . . ไม่ใช่ต่ำเกินไป, . . . ไม่ใช่ดำเกินไป, . . . ไม่ใช่ขาวเกินไป,
. . . ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อเปรยกระทบรูปพรรณอกุศล

. . . พวกเราไม่ใช่ไม่สูงนัก, . . . ไม่ใช่ไม่ต่านัก, . . . ไม่ใช่ไม่ต่านัก, . . . ไม่ใช่ไม่ขานัก,
. . . ต้อง
อาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อเปรยกระทบกิเลสทราวม

. . . พวกเราไม่ใช่ถูกราคะกัสมรุม, . . . ไม่ใช่ถูกโทสะย่ำยี, . . . ไม่ใช่ถูกโมหะครอบงำ, . . . ต้อง
อาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อเปรยกระทบกิเลสอกุศล

. . . พวกเราไม่ใช่ปราศจากราคะ, . . . ไม่ใช่ปราศจากโทสะ, . . . ไม่ใช่ปราศจากโมหะ, . . . ต้อง
อาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อเปรยกระทบอาบัติทราวม

. . . พวกเราไม่ใช่เป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก, . . . อาบัติสังฆาติเสส, . . . อาบัติถุลลัจจัย, . . . อาบัติ
ปาจิตตีย์, . . . อาบัติปาฏิเทสนีเย, . . . อาบัติทุกกฏ, . . . อาบัติทุพภาสิต, ดังนี้ ต้องอาบัติทุพภาสิต
ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อเปรยกระทบอาบัติอกุศล

. . . พวกเราไม่ใช่เป็นผู้เป็นโสدابัน ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุพภาสิต ทุกๆ คำพูด .

พุดล้อเปรยกระทบคำสบประมาททราวม

. . . พวกเราไม่ใช่มีความประพฤติดังอูฐ, . . . ดังแพะ, . . . ดังโค, . . . ดังลา, . . . ดังสัตว์
ดิริจฉาน,
. . . ดังสัตว์นรก, สุกติของพวกเราไม่มี, พวกเราต้องหวังได้แต่ทุกติ, . . . ต้องอาบัติทุพภาสิต

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ทุกๆ คำพูด .

พูดล้อเปรยกระทบคำสบประมาทอกุญญ์

. . . พวกเราไม่ใช่เป็นบัณฑิต, . . . ไม่ใช่เป็นคนฉลาด, . . . ไม่ใช่เป็นคนมีปัญญา, . . . ไม่ใช่เป็นพหูสูตร, . . . ไม่ใช่เป็นธรรมกถึก, ทศติของพวกเราไม่มี, พวกเราต้องหวังได้แต่สุดติ, . . . ต้องอาบัติทุกภาสิต ทุกๆ คำพูด .

อนาปัตติวาร

[๒๕๔] ภิกษุมุ่งอรรถ ๑, ภิกษุมุ่งธรรม ๑ ภิกษุมุ่งสั่งสอน ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุมิจิตฟังชัน ๑, ภิกษุกระสับกระส่ายเพราะเวทนา ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล .
มสวาทวารค สิกขาบทที่ ๒ จบ .

๑. มสวาทวารค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระฉัพพคดีย

[๒๕๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้นนั้น พระฉัพพคดีย เก็บเอาคำส่อเสียดของพวกภิกษุผู้ก่อความบาดหมาง เกิดทะเลาะ ถึงวิวาทกัน ไปบอก คือฟังคำของฝ่ายนี้แล้ว บอกแก่ฝ่ายโน้น เพื่อทำลายฝ่ายนี้, ฟังคำของฝ่ายโน้น แล้วบอกแก่ฝ่ายนี้ เพื่อทำลายฝ่ายโน้น, เพราะเหตุนั้นความบาดหมางที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็รุนแรงยิ่งขึ้น .

บรรดาภิกษุผู้มกน้อย สันโดษ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ผู้ใครต่อลิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระฉัพพคดียจึง ได้เก็บเอาคำส่อเสียดของพวกภิกษุผู้ก่อความบาดหมาง เกิดทะเลาะ ถึงวิวาทกัน ไปบอก คือฟังคำของฝ่ายนี้แล้ว บอกแก่ฝ่ายโน้น เพื่อทำลายฝ่ายนี้ ฟังคำของฝ่ายโน้น แล้วบอกแก่ฝ่ายนี้ เพื่อทำลายฝ่ายโน้น เพราะเหตุนั้น ความบาดหมางที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้ว ก็รุนแรงยิ่งขึ้น แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้นในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพคดียว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่า พวกเธอเก็บเอาคำส่อเสียดของพวกภิกษุผู้ก่อความบาดหมาง เกิดทะเลาะ ถึงวิวาทกัน ไปบอก คือฟังคำของฝ่ายนี้ แล้วบอกแก่ฝ่ายโน้น เพื่อทำลายฝ่ายนี้, ฟังคำของฝ่ายโน้น แล้วบอกแก่ฝ่ายนี้ เพื่อทำลายฝ่ายโน้น, เพราะเหตุนั้น ความบาดหมางที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็รุนแรงยิ่งขึ้นจริงหรือ?

พระฉัพพคดียทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย โฉนพวกเธอจึง ได้เก็บเอาคำส่อเสียดของพวกภิกษุผู้ก่อความบาดหมาง เกิดทะเลาะ ถึงวิวาทกัน ไปบอก คือฟังคำของฝ่ายนี้ แล้วบอกแก่ฝ่ายโน้น เพื่อทำลายฝ่ายนี้, ฟังคำของฝ่ายโน้น แล้วบอกแก่ฝ่ายนี้ เพื่อทำลายฝ่ายโน้น เพราะเหตุนั้น ความบาดหมางที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็รุนแรงยิ่งขึ้น การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๕๒. ๓. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะส่อเสียดภิกษุ .

เรื่องพระฉัพพคดีย จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๒๕๖] ที่ชื่อว่า ส่อเสียด ขยายความว่า วัตถุประสงค์สำหรับเก็บมาส่อเสียด มีได้ด้วยอาการ ๒ อย่าง คือ ของคนผู้ต้องการจะให้เขาชอบ ๑ ของคนผู้ประสงค์จะให้เขาแตกกัน ๑ .

ภิกษุเก็บเอาวัตถุประสงค์สำหรับส่อเสียดมากล่าวโดยอาการ ๑๐ อย่าง คือ ชาติ ๑ ชื่อ ๑ โศคร ๑ การงาน ๑ ศิลปะ ๑ โรค ๑ รูปพรรณ ๑ กิเลส ๑ อาบัติ ๑ คำดำ ๑ .

บทภาษณีย์

ที่ชื่อว่า ชาติ ได้แก่กำเนิด มี ๒ คือ กำเนิดทรม ๑ กำเนิดอกุญญ์ ๑ .

ที่ชื่อว่า กำเนิดทรม ได้แก่กำเนิดคนจัณชกาล กำเนิดคนจักสาน กำเนิดพราน กำเนิดคนช่างหนัง กำเนิดคนเทศอกไม้ นี้ชื่อว่ากำเนิดทรม .

ที่ชื่อว่า กำเนิดอกุญญ์ ได้แก่กำเนิดกษัตริย์ กำเนิดพราหมณ์ นี้ชื่อว่า กำเนิดอกุญญ์ ฯลฯ ๑ -

ที่ชื่อว่า คำดำ ได้แก่คำดำมี ๒ คำ คำดำทรม ๑ คำดำอกุญญ์ ๑ .

ที่ชื่อว่า คำดำทรม ได้แก่คำดำว่า เป็นอูฐ เป็นแพะ เป็นโค เป็นลา เป็นสัตว์ -

* ติรัจจัน เป็นสัตว์นรก, สุดติของท่าน ไม่มี, ท่านต้องหวังได้แต่ทุกติ, คำดำที่เกี่ยวข้องด้วยยะอักษร ภาอักษร, หรือนิมิตของชายและนิมิตของหญิง นี้ชื่อว่า คำดำทรม .

๑๑. ที่ ฯลฯ วัณนี้ หมายถึงนาม โคตรเป็นต้น ฟังดูในสิกขาบทที่ ๒ ข้อ ๑๘๘ ถึง ๑๙๕

@หน้า ๒๕-๒๗

ที่ชื่อว่า คำด่าอกุศล ได้แก่คำด่าว่า เป็นบัณฑิต เป็นคนฉลาด เป็นนักปราชญ์ เป็นพหูสูตร เป็นธรรมกถึก, ทดติของท่านไม่มี, ท่านต้องหวังได้แต่สุดติ, นี้ชื่อว่า คำด่าอกุศล.

อุปสัมบันสอเสียดอุปสัมบัน

พุดเหน็บแนมกระทบชาติทราวม

[๒๕๓] อุปสัมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่อุป-

*สัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเหน็บแนมท่านว่า เป็นชาติคนจันฑาล, . . . ชาติคนจักสาน, . . . ชาติพราน, . . . ชาติคนช่างหนัง, . . . ชาติคนเทศดอกไม้. ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พุดเหน็บแนมกระทบชาติอกุศล

[๒๕๔] อุปสัมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่อุป-

*สัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเหน็บแนมท่านว่า เป็นชาติกษัตริย์, . . . เป็นชาติพราหมณ์, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พุดเหน็บแนมกระทบชื่อทราวม

[๒๕๕] อุปสัมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่

อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเหน็บแนมท่านว่า ชื่อว่าอภิลณะ, . . . ชื่อชวภิลณะ, . . . ชื่อธนิฏฐกะ, . . . ชื่อสวิฏฐกะ, . . . ชื่อกุลวัชณะ, . . . ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พุดเหน็บแนมกระทบชื่ออกุศล

[๒๖๐] อุปสัมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่

อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเหน็บแนมท่านว่า ชื่อพุทธรักชิต, . . . ชื่อธัมมรักชิต, . . . ชื่อสังฆรักชิต, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พุดเหน็บแนมกระทบโคตรทราวม

[๒๖๑] อุปสัมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่อุป-

*สัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเหน็บแนมท่านว่า เป็นโกสิยโคตร ภารทวาชโคตร ดังนี้เป็นต้น, ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พุดเหน็บแนมกระทบโคตรอกุศล

[๒๖๒] อุปสัมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่อุป-

สัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเหน็บแนมท่านว่า เป็นโคตมโคตร, . . . โมคคัลลานโคตร, . . . กัจจายนโคตร, . . . วาเสฏฐโคตร, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พุดเหน็บแนมกระทบการงานทราวม

[๒๖๓] อุปสัมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่

อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเหน็บแนมท่านว่า เป็นคนทำงานช่างไม้, . . . เป็นคนทำงานเทศดอกไม้, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พุดเหน็บแนมกระทบการงานอกุศล

[๒๖๔] อุปสัมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่อุป-

*สัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเหน็บแนมท่านว่า เป็นคนทำงานไถนา, . . . ทำงานค้าขาย, . . . ทำงานเลี้ยงโค, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พุดเหน็บแนมกระทบศิลปะทราวม

[๒๖๕] อุปสัมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่

อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเหน็บแนมท่านว่า มีวิชาช่างจักสาน, . . . มีวิชาช่างหม้อ, . . . มีวิชาการช่างหูก, . . . มีวิชาการช่างหนัง, . . . มีวิชาการช่างกลบ, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พุดเหน็บแนมกระทบศิลปะอกุศล

[๒๖๖] อุปสัมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่อุป-

*สัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเหน็บแนมท่านว่า มีวิชาการช่างนับ, . . . มีวิชาการช่างคำนวณ, . . . มีวิชาการช่างเขียน, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พุดเหน็บแนมกระทบโรคทราวม

[๒๖๗] อุปสัมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่

อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเหน็บแนมท่านว่า เป็นโรคเรื้อน, . . . โรคฝี, . . . โรคกลาก, . . . โรคมองครอ, . . . โรคลมบ้าหมู, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด.

พุดเหน็บแนมกระทบโรคอกุศล

[๒๖๘] อุปสัมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่

อุปสัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเหน็บแนมท่านว่า เป็นโรคเบาหวาน, ดังนี้เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ คำพูด.

พุดเหน็บแนมกระทบรูปพรรณทราวม

[๒๖๙] อุปสัมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
อุปสมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเหน็บแนมท่านว่า เป็นคนสูงเกินไป, . . . ต่ำเกินไป, . . . ต่ำเกินไป,
. . . ขาวเกินไป, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพุด .

พุดเหน็บแนมกระตบรูปพรรณอุกฤษฏ์

[๒๓๐] อุปสมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่
อุปสมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเหน็บแนมท่านว่า เป็นคนไม่สูงนัก, . . . ไม่ต่านัก, . . . ไม่ต่านัก,
. . . ไม่ขาวนัก, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพุด .

พุดเหน็บแนมกระตบกิเลสทราวม

[๒๓๑] อุปสมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่
อุปสมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเหน็บแนมท่านว่า เป็นผู้ถูกราคะกลุ่มรุม, . . . ถูกโทสะย่ำยี, . . . ถูกโมหะ
ครอบงำ, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพุด .

พุดเหน็บแนมกระตบกิเลสอุกฤษฏ์

[๒๓๒] อุปสมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่
อุปสมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเหน็บแนมท่านว่า เป็นผู้ปราศจากราคะ, . . . ปราศจากโทสะ, . . . ปราศจาก
โมหะ, ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพุด .

พุดเหน็บแนมกระตบอาบัติทราวม

[๒๓๓] อุปสมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่
อุปสมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเหน็บแนมท่านว่า เป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก, . . . อาบัติสังฆาติเสส,
. . . อาบัติถุลลัจจัย, . . . อาบัติปาจิตตีย์, . . . อาบัติปาฏิเทสนียะ, . . . อาบัติทุกกฏ, . . . อาบัติทุพภา
สิต,
ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ คำพุด .

พุดเหน็บแนมกระตบอาบัติอุกฤษฏ์

[๒๓๔] อุปสมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่
อุปสมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเหน็บแนมท่านว่า เป็นโสดาบัน ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์
ทุกๆ คำพุด .

พุดเหน็บแนมกระตบคำสบประมาททราวม

[๒๓๕] อุปสมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่
อุปสมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเหน็บแนมท่านว่า เป็นอูฐ, . . . เป็นแพะ, . . . เป็นโค, . . . เป็นลา,
. . . เป็นสัตว์ดิรัจฉาน . . . เป็นสัตว์นรก, สุตติของท่านไม่มี, ท่านต้องหวังได้แต่ทุกติ, ดังนี้ เป็นต้น
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพุด .

พุดเหน็บแนมกระตบคำสบประมาทอุกฤษฏ์

[๒๓๖] อุปสมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่
อุปสมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเหน็บแนมท่านว่า เป็นบัณฑิต, . . . เป็นคนฉลาด, . . . เป็นคนมีปัญญา,
. . . เป็นพหูสูต, . . . เป็นธรรมกถึก, สุตติของท่านไม่มี, ท่านต้องหวังได้แต่สุตติ, ดังนี้ เป็นต้น
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพุด .

พุดเปรยเหน็บแนมกระตบชาติทราวม

[๒๓๗] อุปสมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่
อุปสมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นชาติคน
จินทาล, . . . เป็นชาติคนจ๊กสาน, . . . เป็นชาติพราณ, . . . เป็นชาติคนช่างหนึ่ง, . . . เป็นชาติคนเท
ดอกไม้,
ดังนี้ เป็นต้น ภิกษุเหล่านั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด .

พุดเปรยเหน็บแนมกระตบชาติอุกฤษฏ์

[๒๓๘] อุปสมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่
อุปสมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นชาติกษัตริย์,
. . . ชาติพราหมณ์, ดังนี้ เป็นต้น ภิกษุเหล่านั้นไม่ว่าคนอื่น, ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ
ทุกๆ คำพุด .

พุดเปรยเหน็บแนมกระตบชื่อทราวม

อุปสมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสมบันว่า
ภิกษุชื่อนี้ พุดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกชื่ออวกัณณะ, . . . ชื่อ
ชวกัณณะ, . . . ชื่อธัญญะ, . . . ชื่อสวัญญะ, . . . ชื่อกุลวิฑฒณะ, ดังนี้ เป็นต้น ภิกษุเหล่านั้นไม่ว่าคนอื่น
ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพุด .

พุดเปรยเหน็บแนมกระตบชื่ออุกฤษฏ์

อุปสมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสมบันแล้ว เก็บเอาคำส่อเสียดไปบอกแก่อุปสมบันว่า
ภิกษุชื่อนี้ พุดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกชื่อพุทธรักขิต, . . . ชื่อธัมมรักขิต,
. . . ชื่อสังฆรักขิต, ดังนี้ เป็นต้น ภิกษุเหล่านั้นไม่ว่าคนอื่น, ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ
ทุกๆ คำพุด .

พุดเปรยเหน็บแนมกระตบโคตรทราวม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า
ภิกษุชื่อนี้ พุดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกต้องอาบัติปาราชิก, . . . อาบัติ
สังฆาทีเสส, . . . อาบัติถุลลัจจัย, . . . อาบัติปาจิตตีย์, . . . อาบัติปาฐิเทสนียะ, . . . อาบัติทุกกฏ, . . .
อาบัติ-

* ทพภาสิต, ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พุดเปรยกระทบบาบัติอกุญญ์

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า
ภิกษุชื่อนี้ พุดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นโสดาบัน, . . . ภิกษุนั้น
ไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พุดเปรยเหน็บแนมกระทบบค่าสบประมาทหาม

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า
ภิกษุชื่อนี้ พุดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกมีความประพฤติตั้งอุฐ,
. . . ตั้งพะ, . . . ตั้งโค, . . . ตั้งลา, . . . ตั้งสัตว์ดิรัจฉาน, . . . ตั้งสัตว์นรก, สุตติของภิกษุพวกนั้น
ไม่มี,
ภิกษุพวกนั้นต้องหวังได้แต่ทุกติ, . . . ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ
ทุกๆ คำพูด.

พุดเปรยเหน็บแนมกระทบบค่าสบประมาทอกุญญ์

[๒๓๙] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่อุป-

* สัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเปรยเหน็บแนมว่า มีภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ บางพวกเป็นบัณฑิต,
. . . เป็นคนฉลาด, . . . เป็นคนมีปัญญา, . . . เป็นพหูสูต, . . . เป็นธรรมกถึก, ทุตติของภิกษุพวกนั้นไม่
มี,
ภิกษุพวกนั้นต้องหวังได้แต่สุตติ, . . . ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ
ทุกๆ คำพูด.

พุดเปรยกระทบบชาติหาม

[๒๔๐] อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่อุป-

* สัมบันว่า ภิกษุชื่อนี้ พุดเปรยเหน็บแนมว่า ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นชาติคนฉ้อชาล,
. . . ชาติคนจกสาน, . . . ชาติพราณ, . . . ชาติคนช่างหนัง, . . . ชาติคนเทศดอกไม้, ดังนี้เป็นต้น ภิกษุนั้น
ไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พุดเปรยกระทบบชาติอกุญญ์

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า
ภิกษุชื่อนี้ พุดเปรยเหน็บแนมว่า ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นชาติกษัตริย์, . . . ชาติพราหมณ์,
. . . ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พุดเปรยกระทบบชื่อหาม

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า
ภิกษุชื่อนี้ พุดเปรยเหน็บแนมว่า ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ชื่ออวกัณณะ, . . . ชื่อชวกัณณะ
. . . ชื่อธัญญะ, . . . ชื่อสวัญญะ, . . . ชื่อกุลวิฑณะ, . . . ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้,
ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พุดเปรยกระทบบชื่ออกุญญ์

อุปสัมบันได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า
ภิกษุชื่อนี้ พุดเปรยเหน็บแนมว่า ภิกษุจำพวกไรกันแน่ ชื่อพุทธรักชิต, . . . ชื่อธัมมรักชิต,
. . . ชื่อสังฆรักชิต, . . . ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พุดเปรยกระทบบโคตรหาม

. . . ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นโกสิยโคตร, . . . ภารทวาชโคตร, . . . ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น
ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พุดเปรยกระทบบโคตรอกุญญ์

. . . ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นโคตมโคตร, . . . โมคคัลลานโคตร, . . . กัจจายนโคตร,
. . . วาเสฏฐโคตร, . . . ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พุดเปรยกระทบบการงานหาม

. . . ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นช่างไม้, . . . คนเทศดอกไม้, . . . ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะ-

* ท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พุดเปรยกระทบบการงานอกุญญ์

. . . ภิกษุจำพวกไรกันแน่ เป็นคนทำงานไถนา, . . . เป็นคนทำงานค้าขาย, . . . เป็นคนทำงาน
เลี้ยงโค, . . . ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด.

พุดเปรยกระทบบศีลปะหาม

. . . ภิกษุจำพวกไรกันแน่ มีวิชาการช่างจักสาน . . . มีวิชาการช่างหม้อ . . . มีวิชาการช่างหูก
. . . มีวิชาการช่างหนัง . . . มีวิชาการช่างกลบ . . . ภิกษุนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้อง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

อาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบศีลปะออกฤษฏ์

... ศึกษจำพวกไรกันแน่ มีวิชาการช่างนับ ... มีวิชาการช่างคำนวณ ... มีวิชาการช่างเขียน
... ศึกษนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบโรคทราม

... ศึกษจำพวกไรกันแน่ เป็นโรคเรื้อน ... โรคฝี ... โรคกลาก, ... โรคมองคร่อ ... โรคลม
บ้าหมู ... ศึกษนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบโรคออกฤษฏ์

... ศึกษจำพวกไรกันแน่ เป็นโรคเบาหวาน ... ศึกษนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้
ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบรูปพรรณทราม

... ศึกษจำพวกไรกันแน่ สูงเกินไป ... ต่ำเกินไป ... ดำเกินไป ... ขาวเกินไป ... ศึกษ
นั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบรูปพรรณออกฤษฏ์

... ศึกษจำพวกไรกันแน่ ไม่สูงนัก ... ไม่ต่านัก ... ไม่ดำนัก ... ไม่ขาวนัก ... ศึกษนั้นไม
ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบกิเลสทราม

... ศึกษจำพวกไรกันแน่ ถูกราคะกลุ้มรม ... ถูกโทสะย่ำยี ... ถูกโมหะครอบงำ ... ศึกษนั้น
ไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบกิเลสออกฤษฏ์

... ศึกษจำพวกไรกันแน่ ปราศจากราคะ ... ปราศจากโทสะ, ... ปราศจากโมหะ, ... ศึกษ
นั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบอาบัติทราม

... ศึกษจำพวกไรกันแน่ ต้องอาบัติปาราชิก ... อาบัติสังฆาติเสส ... อาบัติถุลลัจจัย
... อาบัติปาจิตตีย์ ... อาบัติปาฏิเทสนียะ ... อาบัติทุกกฏ ... อาบัติหุภกาสิต ... ศึกษนั้นไม
ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบอาบัติออกฤษฏ์

... ศึกษจำพวกไรกันแน่ เป็นโสดาบัน ... ศึกษนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้
ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบคำสบประมาททราม

... ศึกษจำพวกไรกันแน่ มีความประพฤติตั้งอฐ ... ตั้งแพะ ... ตั้งโค ... ตั้งลา ... ตั้งสัตว์
ดิริจจาน ... ตั้งสัตว์นรก สัตติของศึกษพวกนั้นไม่มี ศึกษพวกนั้นต้องหวังได้แต่ทุกติ ... ศึกษ
นั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบคำสบประมาทออกฤษฏ์

... ศึกษจำพวกไรกันแน่ เป็นบัณฑิต ... เป็นคนฉลาด ... เป็นคนมีปัญญา ... เป็น
พหูสูต, ... เป็นธรรมกถึก ทดติของศึกษพวกนั้นไม่มี ศึกษพวกนั้นต้องหวังได้แต่สุดติ ... ศึกษ
นั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบชาติทราม

[๒๘๑] อุปสัมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่อุป-

*สัมบันว่า ศึกษชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า พวกเราไม่ใช่ชาติคนจันฑทาล ... ไม่ใช่ชาติคนจกสถาน

... ไม่ใช่ชาติพราน ... ไม่ใช่ชาติคนช่างหนัง ... ไม่ใช่ชาติคนเทศดอกไม้ ดังนี้เป็นต้น ศึกษนั้น
ไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบชาติออกฤษฏ์

อุปสัมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า
ศึกษชื่อนี้พูดเปรยเหน็บแนมว่า พวกเราไม่ใช่ชาติกษัตริย์ ... ไม่ใช่ชาติพราหมณ์ ดังนี้เป็นต้น
ศึกษนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบชื่อทราม

อุปสัมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่อุปสัมบันว่า
ศึกษชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า พวกเราไม่ใช่ชื่ออวักณณะ ... ไม่ใช่ชื่อชวักณณะ ... ไม่ใช่
ชื่อนิฏฐกะ ... ไม่ใช่ชื่อสวริฐกะ ... ไม่ใช่ชื่อกุลรัชณะ ... ศึกษนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน
ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบชื่อออกฤษฏ์

... ศึกษชื่อนี้ พูดเปรยเหน็บแนมว่า พวกเราไม่ใช่ชื่อพุทธรักชิต ... ไม่ใช่ชื่อธัมมรักชิต
... ไม่ใช่ชื่อสังฆรักชิต ... ศึกษนั้นไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ
คำพูด .

พูดเปรยกระทบโคตรทราม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค

... พวกเราไม่ใช่โกสิยโคตร ... ไม่ใช่การทวาชโคตร ... ภิกษุหนึ่งไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน
ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบโคตรอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่โคตมโคตร ... ไม่ใช่โมคคัลลานโคตร ... ไม่ใช่กัจจายนโคตร ... ไม่ใช่
วาเสฏฐโคตร, ... ภิกษุหนึ่งไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบการงานทราวม

... พวกเราไม่ใช่ช่างไม้ ... ไม่ใช่คนตัดดอกไม้ ... ภิกษุหนึ่งไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน
ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยเหน็บแนมกระทบการงานอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่คนทำงานไถนา ... ไม่ใช่คนทำงานค้าขาย ... ไม่ใช่คนทำงานเลี้ยงโค ... ภิกษุ
หนึ่งไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบศิลปะทราวม

... พวกเราไม่ใช่มีวิชาการช่างจักสาน ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหม้อ ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหูก
... ไม่ใช่มีวิชาการช่างหนัง ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างกลบ ... ภิกษุหนึ่งไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน
ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบศิลปะอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่มีวิชาการช่างนับ ... ไม่ใช่มีวิชาการช่างคำนวณ ... ไม่ใช่มีวิชาการ
ช่างเขียน ... ภิกษุหนึ่งไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบโรคทราวม

... พวกเราไม่ใช่เป็นคนโรคเรื้อน ... ไม่ใช่เป็นโรคฝี ... ไม่ใช่เป็นโรคกลาก ... ไม่ใช่เป็น
โรคมองคร้อ ... ไม่ใช่เป็นโรคลมบ้าหมู ... ภิกษุหนึ่งไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติ
ทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบโรคอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นโรคเบาหวาน ... ภิกษุหนึ่งไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติ
ทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบรูปพรรณทราวม

... พวกเราไม่ใช่สูงเกินไป ... ไม่ใช่ต่ำเกินไป ... ไม่ใช่ดำเกินไป ... ไม่ใช่ขาวเกินไป
... ภิกษุหนึ่งไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบรูปพรรณอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ไม่สูงนัก ... ไม่ใช่ไม่ต่านัก ... ไม่ใช่ไม่ดำนัก ... ไม่ใช่ไม่ขาวนัก ... ภิกษุ
หนึ่งไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบกิลเลสทราวม

... พวกเราไม่ใช่ถูกราคะกลุ้มรม ... ไม่ใช่ถูกโทสะย่ำยี ... ไม่ใช่ถูกโมหะครอบงำ ... ภิกษุ
หนึ่งไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบกิลเสอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่ปราศจากราคะ ... ไม่ใช่ปราศจากโทสะ ... ไม่ใช่ปราศจากโมหะ ... ภิกษุ
หนึ่งไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบอาบัติทราวม

... พวกเราไม่ใช่เป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก ... สังฆาทิเสส ... ฤทธัจฉัย ... ปาจิตตีย์ ... ปาฏิ-
*เทศนียะ ... ทุกกฏ ... ทุพภาสิต ... ภิกษุหนึ่งไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ
ทุกๆ คำพูด

พูดเปรยกระทบอาบัติอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นผู้ต้องไสตาบัน ... ภิกษุหนึ่งไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติ
ทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบคำสบบรรพมาททราวม

... พวกเราไม่ใช่มีความประพฤติดังอูฐ ... ดังแพะ ... ดังโค ... ดังลา ... ดังสัตว์ดิรัจฉาน
... ดังสัตว์นรก สุกติของพวกเราไม่มี พวกเราต้องหวังได้แต่ทุกติ ... ภิกษุหนึ่งไม่ว่าคนอื่น
ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

พูดเปรยกระทบคำสบบรรพมาทอุกฤษฏ์

... พวกเราไม่ใช่เป็นบัณฑิต ... ไม่ใช่เป็นคนฉลาด ... ไม่ใช่เป็นคนมีปัญญา, ... ไม่ใช่
เป็นพหูสูต ... ไม่ใช่เป็นธรรมกถึก สุกติของพวกเราไม่มี พวกเราต้องหวังได้แต่สุกติ, ... ภิกษุ
หนึ่งไม่ว่าคนอื่น ว่าเฉพาะท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำพูด .

ต้องอาบัติตามวัตถุ

[๒๘๒] อุปสัมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่
อุปสัมบัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำพูด .

อุปสัมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่อุปสัมบัน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่อุปสัมบัน

ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ได้ยินถ้อยคำของอุปสัมบันแล้ว เก็บเอาคำสอเสียดไปบอกแก่อนุปสัมบัน

ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๒๘๓] ภิกษุ ไม่ต้องการจะให้เขาชอบ ๑ ภิกษุ ไม่ประสงค์จะให้เขาแตกกัน ๑ ภิกษุ

วิภังจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

มสวาทวารุค สิกขาบทที่ ๓ จบ

๑. มสวาทวารุค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๒๘๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ

อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ยังเหล่าอุบาสกให้กล่าวธรรม โดยบท พวกอุบาสกจึงไม่เคารพ ไม่ยำเกรง ไม่ประพฤติกฎอธรรมาศัยในหมู่ภิกษุอยู่ .

บรรดาภิกษุผู้มกน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ตอลึกษา ต่างก็ เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระฉัพพัคคีย์จึง ได้ยังเหล่าอุบาสกให้กล่าวธรรมโดยบท เหล่า อุบาสกจึงไม่เคารพ ไม่ยำเกรง ไม่ประพฤติกฎอธรรมาศัยในหมู่ภิกษุอยู่ แล้วกราบทูลเนื้อความ นั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ใน เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอ ยังเหล่าอุบาสกให้กล่าวธรรมโดยบท , เหล่าอุบาสกจึงไม่เคารพ ไม่ยำเกรง ไม่ประพฤติกฎอธรรมาศัยในหมู่ภิกษุอยู่ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโฆฆบรุษทั้งหลาย โฉนพวกเธอ จึง ได้ยังเหล่า อุบาสกให้กล่าวธรรมโดยบทแล้ว พวกอุบาสกจึงไม่เคารพ ไม่ยำเกรง ไม่ประพฤติกฎอธรรมาศัย ในหมู่ภิกษุอยู่ , ดูกรโฆฆบรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใส ของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๕๓. ๔. อนึ่ง ภิกษุ ได้ยังอุปสัมบันให้กล่าวธรรมโดยบท เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๒๘๕] บทว่า อนึ่ง . . . ไต ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ , . . . นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง ประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า อุปสัมบัน คือ ยกเว้นภิกษุ ภิกษุณี นอกนั้นชื่อว่าอุปสัมบัน .

[๒๘๖] ที่ชื่อว่า โดยบท ได้แก่ บท อนุบท อนุอักขระ อนุพยัญชนะ .

ที่ชื่อว่า บท คือ ขึ้นต้นพร้อมกัน ให้จบลงพร้อมกัน .

ที่ชื่อว่า อนุบท คือ ขึ้นต้นต่างกัน ให้จบลงพร้อมกัน .

ที่ชื่อว่า อนุอักขระ คือ ภิกษุสอนว่า รูป อนิจจัง อุปสัมบันกล่าวพร้อมกันว่า รู ดังนี้ แล้วหยุด .

ที่ชื่อว่า อนุพยัญชนะ คือ ภิกษุสอนว่า รูป อนิจจัง อุปสัมบันเปล่งเสียงรับว่า เวทนา อนิจจา .

บท กิติ อนุบท กิติ อนุอักขระ กิติ อนุพยัญชนะ กิติ ทั้งหมดนั้น ชื่อว่าธรรม โดยบท .

ที่ชื่อว่า ธรรม ได้แก่บาลีที่เป็นพุทธภาษิต สวากภาษิต อสิภาษิต เทวตภาษิต ซึ่ง ประกอบด้วยอรรถ ประกอบด้วยธรรม .

บทว่า ให้กล่าว คือ ให้กล่าวโดยบท ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ บท ให้กล่าวโดย อักขระ , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ อักขระ .

บทภาษณีย์

ติกปาจิตตีย์

[๒๘๗] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าเป็นอุปสัมบัน ให้กล่าวธรรมโดยบท ต้องอาบัติ ปาจิตตีย์ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
อนุปสัมบัน ภิกษุสงฆ์ ให้กล่าวธรรมโดยบท ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าเป็นอุปสัมบัน ให้กล่าวธรรมโดยบท ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าเป็นอุปสัมบัน ให้กล่าวธรรมโดยบท ต้องอาบัติทุกกฏ .
อุปสัมบัน ภิกษุสงฆ์ ให้กล่าวธรรมโดยบท ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าเป็นอุปสัมบัน ให้กล่าวธรรมโดยบท ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๒๘๘] ภิกษุให้สวดพร้อมกัน ๑ ท่องพร้อมกัน ๑ อุปสัมบันผู้กล่าวอยู่ สวดอยู่
ซึ่งคัมภีร์ที่คล่องแคล่วโดยมาก ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .
มสวาทวารรค สิกขาบทที่ ๔ จบ .

๑. มสวาทวารรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องพระนวกะ

[๒๘๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ อัครคาฬวเจดีย์ เขตเมืองอาฬวี
ครั้งนั้น พวกอุบาสกพากันมาสู่อารามเพื่อฟังธรรม เมื่อพระธรรมกถึกแสดงธรรมจบแล้ว ภิกษุ
ชั้นเถระกลับไปยังที่อยู่ ภิกษุชั้นนวกะสำเร็จการนอนร่วมกับพวกอุบาสกอยู่ในศาลาที่ฟังธรรม
นั่นเอง เผลอสติ ไม่รู้สึกตัว เป็นผู้เปลือยกายละเมอ กรนอยู่ .

พวกอุบาสกต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระคุณเจ้าทั้งหลายจึงได้สำเร็จการ-

*นอนเผลอสติ ไม่รู้สึกตัว เป็นผู้เปลือยกายละเมอ กรนอยู่เล่า

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินอุบาสกเหล่านั้น เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย
สันโดษ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า
โฉนพระภิกษุทั้งหลาย จึงได้สำเร็จการนอนร่วมกับอนุปสัมบันเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้น แต่-

*พระผู้มีพระภาค

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่า ภิกษุทั้งหลายสำเร็จการนอนร่วมกับ
อนุปสัมบัน จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย โฉนโมฆบุรุษเหล่านั้น จึงได้
สำเร็จการนอนร่วมกับอนุปสัมบันเล่า การกระทำของโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความ
เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่ง ของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๕๔. ๕. ก. อนึ่ง ภิกษุใดสำเร็จการนอนร่วมกับอนุปสัมบัน เป็นปาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องพระนวกะ จบ .

เรื่องสามเณรราหุล

[๒๙๐] กาลต่อมา พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่เมืองอาฬวี ตามพระพุทธานุชากรรมแล้ว
เสด็จจาริกไปโดยมรรคาอันจะไปสู่พระนครโกสัมพี เสด็จจาริกโดยลำดับ, ถึงพระนครโกสัมพีแล้ว
ข่าวว่า พระองค์ประทับอยู่พริกการาม เขตพระนครโกสัมพีนัน .

ภิกษุทั้งหลาย ได้กล่าวคำนี้แก่ท่านสามเณรราหุลว่า อาวุโสราหุล พระผู้มีพระภาคทรง-

*บัญญัติสิกขาบทไว้ว่า ภิกษุไม่พึงสำเร็จการนอนร่วมกับอนุปสัมบัน อาวุโสราหุล ท่านจงรู้
สถานที่ควรรนอน .

วันนั้น ท่านสามเณรราหุลหาที่นอนไม่ได้ จึงสำเร็จการนอนในวัจจกฐี .

ครั้นปัจจุสมัยแห่งราตรี พระผู้มีพระภาคทรงตื่นบรรทมแล้ว ได้เสด็จไปวัจจกฐี, ครั้นถึง
จึงทรงพระภาสะ แม่ท่านราหุลก็กระแอมรับ .

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ใครอยู่ในวัจจกฐีนี้

ท่านสามเณรราหุลทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้าราหุล พระพุทธเจ้าข้า .

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรราหุล เหตุไรเธอจึงนอน ณ ที่นี้

จึงท่านสามเณรราหุล กราบทูลเรื่องนั้นให้ทรงทราบ .

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะ

เหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สำเร็จการนอน

ร่วมกับอนุปสัมบัน ได้ ๒-๓ คืน . . . ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนุบัญญัติ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
๕๔. ๕. ข. อนึ่ง ภิกษุใดสำเร็จการนอนร่วมกับอนุปสัมบัน ยิ่งกว่า ๒-๓ คืน,
เป็นปาจิตติย.

เรื่องสามณรรพหุล จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๒๙๑] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง
ประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า อนุปสัมบัน คือ ยกเว้นภิกษุ นอกนั้นชื่อว่าอนุปสัมบัน .

บทว่า ยิ่งกว่า ๒-๓ คืน คือเกินกว่า ๒-๓ คืน .

บทว่า รวม คือด้วยกัน .

ที่ชื่อว่า การนอน ได้แก่ภูมิสถานเป็นที่นอนอันเขามุ่งทั้งหมด บังทั้งหมด มุงโดยมาก
บังโดยมาก .

คำว่า สำเร็จการนอน ความว่า ในวันที่ ๔ เมื่อพระอาทิตย์อัสดงคตแล้ว อนุปสัมบัน
นอนแล้ว ภิกษุนอน, ต้องอาบัติปาจิตติย .

ภิกษุนอนแล้ว อนุปสัมบันนอน, ต้องอาบัติปาจิตติย .

หรือนอนทั้งสอง, ต้องอาบัติปาจิตติย

ลุกขึ้นแล้ว กลับนอนอีก, ต้องอาบัติปาจิตติย .

บทภาษณีย์

ติกาปาจิตติย

[๒๙๒] อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าเป็นอนุปสัมบัน สำเร็จการนอนร่วม ยิ่งกว่า ๒-๓ คืน
ต้องอาบัติปาจิตติย .

อนุปสัมบัน ภิกษุสงฆ์ สำเร็จการนอนร่วม ยิ่งกว่า ๒-๓ คืน ต้องอาบัติปาจิตติย .

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าเป็นอุปสัมบัน สำเร็จการนอนร่วม ยิ่งกว่า ๒-๓ คืน, ต้อง
อาบัติปาจิตติย .

ติกาทุกกฎ

ในสถานที่มุ่งถึง บังถึง ภิกษุสำเร็จการนอนร่วม ยิ่งกว่า ๒-๓ คืน ต้องอาบัติทุกกฎ .
อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน สำเร็จการนอนร่วม ยิ่งกว่า ๒-๓ คืน ต้องอาบัติ

ทุกกฎ .

อุปสัมบัน ภิกษุสงฆ์ สำเร็จการนอนร่วม ยิ่งกว่า ๒-๓ คืน ต้องอาบัติทุกกฎ .

ไม่ต้องอาบัติ

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าเป็นอุปสัมบัน สำเร็จการนอนร่วม ยิ่งกว่า ๒-๓ คืน ไม่ต้อง
อาบัติ

อนาปัตติวาร

[๒๙๓] ภิกษุอยู่ ๒-๓ คืน ๑ ภิกษุอยู่ไม่ถึง ๒-๓ คืน ๑ ภิกษุอยู่ ๒ คืนแล้ว คืนที่
๓ ออกไปก่อนอรุณ แล้วอยู่ใหม่ ๑ อยู่ในสถานที่มุ่งทั้งหมด ไม่บังทั้งหมด ๑ อยู่ในสถานที่
บังทั้งหมด ไม่มุ่งทั้งหมด ๑ อยู่ในสถานที่ไม่มุ่งโดยมาก ไม่บังโดยมาก ๑ อนุปสัมบันนอน
ภิกษุหนึ่ง ๑ ภิกษุนอน อนุปสัมบันหนึ่ง ๑ หรือนึ่งทั้งสอง ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิ-

* กัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

มุสสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ .

๑. มุสสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องพระอนุรุธเถระ

[๒๙๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น ท่านพระอนุรุธะเดินทางไปพระนครสาวัตถี
ในโกศลชนบท ได้ไปถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ณ เวลาเย็น ก็แลสมัยนั้น ในหมู่บ้านนั้นมีสตรีผู้หนึ่ง
จัดเรือนพักสำหรับอาคันตุกะไว้ . จึงท่านพระอนุรุธะเข้าไปหาสตรีนั้น แล้วได้กล่าวคำนี้กะสตรี
นั้นว่า คุณร่อนงหญิง ถ้าเธอไม่หนักใจ อาตมาขอพักแรมในเรือนพักสักคืนหนึ่ง .

สตรีนั้นเรียนว่า นิมนต์พักแรมเถิด เจ้าข้า .

พวกคนเดินทางแม่เหล็กอื่นก็เข้าไปหาสตรีนั้น แล้วได้กล่าวคำนี้กะสตรีนั้นว่า คุณนาย
ขอรับ ถ้าคุณนายไม่หนักใจ พวกข้าพเจ้าขอพักแรมในเรือนพักสักคืนหนึ่ง .

นางกล่าวว่า พระคุณเจ้าสมณะนั้นเข้าไปพักแรมอยู่ก่อนแล้ว ถ้าท่านอนุญาตก็เชิญ
พักแรมได้ .

จึงคนเดินทางพวกนั้น พวกกันเข้าไปหาท่านพระอนุรุธะแล้ว ได้กล่าวคำนี้กะท่านพระ-

* อนุรุธะว่า ท่านขอรับ ถ้าท่านไม่หนักใจ พวกกระผมขอพักแรมคืนในเรือนพักสักคืนหนึ่ง
ท่านพระอนุรุธะตอบว่า เชิญพักเถิดจ๊ะ .

อันที่จริง สตรีนั้น ได้มีจิตปฏิพัทธ์ในท่านพระอนุรุธะพร้อมกับขณะที่ได้เห็น ดังนั้น .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
นางจึงเข้าไปหาท่านพระอรุณทระ แล้วได้กล่าวคำนี้ว่า ท่านเจ้าข้า พระคุณเจ้าปะปนกับคนพวกนี้
จักพักผ่อนไม่สบาย ทางที่ดีดิฉันควรจัดเตียงที่มีอยู่ข้างในกายพระคุณเจ้า .

ท่านพระอรุณทระรับด้วยอุษณิภาพ .

ครั้งนั้น นางได้จัดเตียงที่มีอยู่ข้างในด้วยตนเองถวายท่านพระอรุณทระ แล้วประดับ
ตกแต่งร่างกายมีกลิ่นแห่งเครื่องหอม เข้าไปหาท่านพระอรุณทระ แล้วได้กล่าวคำนี้แก่ท่าน
พระอรุณทระว่า ท่านเจ้าข้า พระคุณเจ้ามีรูปงามนัก น่าดูน่าชม ส่วนดิฉันก็มีรูปงามยิ่ง น่าดู
น่าชม , ทางที่ดีดิฉันควรจะเป็นภรรยาของพระคุณเจ้า .

เมื่อนางพูดอย่างนี้ ท่านพระอรุณทระได้นิ่งเสีย .

แม้ครั้งที่ ๒ . . . ๑-

แม้ครั้งที่ ๓ นางก็ได้กล่าวคำนี้แก่ท่านพระอรุณทระว่า ท่านเจ้าข้า พระคุณเจ้ามี
รูปงามนัก น่าดู น่าชม , ส่วนดิฉันก็มีรูปงามยิ่ง น่าดู น่าชม , ทางที่เหมาะสม ขอพระคุณเจ้า
จงรับปกครองดิฉันและทรัพย์สินสมบัติทั้งหมด .

แม้ครั้งที่ ๓ ท่านพระอรุณทระก็ได้นิ่งเสีย .

ลำดับนั้น นางได้เปลื้องผ้าออกแล้ว เดินบ้าง ยืนบ้าง นั่งบ้าง นอนบ้าง เบื้องหน้า
ท่านพระอรุณทระ . ฝ่ายท่านพระอรุณทระ ส้ารวมอินทรีย์ ไม่แลดู ไม่ปราศรัยกะนาง . ดังนั้น
นางจึงอุทานว่า น่าอัศจรรย์นัก พ่อเอ๋ย ไม่น่าจะมีเลยหนอพ่อผู้เจ้าเริญ คนเป็นอันมากยอมส่ง
ทรัพย์สินมาให้เรา ๑๐๐ กษาปณ์บ้าง ๑๐๐๐ กษาปณ์บ้าง . ส่วนพระสมณะรูปนี้ เราวิงวอนด้วยตนเอง
ยังไม่ปรารถนาจะรับปกครองเราและสมบัติทั้งหมด ดังนี้แล้วจึงนุ่งผ้าขบสีระชะงที่เท้าของท่าน
พระอรุณทระ แล้วได้กล่าวคำขอขมาต่อท่านดังนี้ว่า ท่านเจ้าข้า ไท้หลวงเกินได้เป็น ไปหลวงดิฉัน
ตามคนโง่ ตามคนหลง ตามคนไม่ฉลาด ดิฉันผู้ใดได้ทำความผิดเห็นปานนั้น ไปแล้ว ขอ
พระคุณเจ้าโปรดรับโทษที่เป็นไปหลวง โดยความเป็นโทษเป็นไปหลวงของดิฉันผู้นั้น เพื่อจะสำรวม
ต่อไปเกิดเจ้าข้า .

ท่านพระอรุณทระตอบว่า เขิญเถิดน้องหญิง ไท้หลวงเกิน ได้เป็นไปหลวงเธอ
ตามคนโง่ ตามคนเขลา ตามคนไม่ฉลาด เธอได้ทำอย่างนี้แล้ว เพราะเล็งเห็นโทษที่เป็นไปหลวง
โดยความเป็นโทษเป็นไปหลวงจริง แล้วทำคืนตามธรรม เราขอรับโทษที่หลวงเกินนั้นของเธอไว้
คุณน้องหญิง ข้อที่บุคคลเล็งเห็นโทษที่เป็นไปหลวง โดยความเป็นโทษเป็นไปหลวงจริง แล้วยอมทำ
คืนตามธรรม ถึงความสำรวมต่อไป นี้แหละเป็นความเจริญในอริยวินัย .

ครั้นราตรีนั้นผ่านพ้นไป นางได้อิงคาสท่านพระอรุณทระด้วยขาหนีวโกชียาหารอันประณีต
ด้วยมือของตนจนให้ห้ามกัดแล้ว กราบไหว้ท่านพระอรุณทระผู้ฉ้นเสร็จนำมือออกจากบาตรแล้ว
ได้นิ่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง . ท่านพระอรุณทระได้ชี้แจงให้สตรีผู้นั้นอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งนั้น
เห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ ราเริง ด้วยธรรมิกถา ครั้นแล้ว นางได้กล่าวคำนี้แก่ท่านพระ-

*อรุณทระว่า ท่านเจ้าข้า ภาษิตของท่านแจ่มแจ้งนัก ภาษิตของท่านไพเราะนัก พระคุณเจ้าข้า
อรุณทระได้ประกาศธรรมโดยอเนกปริยายอย่างนี้ เปรียบเหมือนบุคคลหลายของที่คว่า เปิดของ

๕๑. หมายความว่านางได้กล่าวและท่านพระอรุณทระได้นิ่งเหมือนครั้งที่ ๑

ที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืด ด้วยประสงคว่า คนมีจักษุจักเห็นรูป
ดังนี้ , ดิฉันนี้ขอถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ทั้งพระธรรม และภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ
ขอพระคุณเจ้าจงจำดิฉันว่าเป็นอุบาสิกาผู้ถึงสรณะตลอดชีวิต จำเดิมแต่วันนี้เป็นต้นไป . ต่อ
จากนั้น ท่านพระอรุณทระเดินทางไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว ได้แจ้งความนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย
บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อศึกษา ต่างก็เพ่งโทษ
ติเตียน โพนทะนาว่า โฉนทท่านพระอรุณทระจึงได้สำเร็จการนอนร่วมกับมาตุคามแล้ว ครั้นแล้ว
ภิกษุเหล่านั้นได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอรุณทระว่า ดูกรอรุณทระ ข้าว่า เธอสำเร็จการ
นอนร่วมกับมาตุคาม จริงหรือ?

ท่านพระอรุณทระทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรอรุณทระ โฉนเธอจึงได้สำเร็จการนอนร่วม
กับมาตุคามแล้ว การกระทำของเธอนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือ
เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๕๕. ๖. อนึ่ง ภิกษุใดสำเร็จการนอนร่วมกับมาตุคาม เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระอรุณทระเถระ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๒๙๕] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค

ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า มาตุคาม ได้แก่หญิงมนุษย์ ไม่ใช่หญิงยักษ์ ไม่ใช่หญิงเปรต ไม่ใช่สัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย โดยที่สุมแม่เด็กหญิงที่เกิดในวันนั้น ไม่ต้องกล่าวถึงสตรีผู้ใหญ่ .

บทว่า รวม คือ ด้วยกัน

ที่ชื่อว่า การนอน ได้แก่ ภูมิสถานเป็นที่นอน อันขามุ่งทั้งหมด บังทั้งหมด มุ่งโดยมาก บังโดยมาก .

คำว่า สำเร็จการนอน ความว่า เมื่อพระอาทิตย์อัสดงคตแล้ว มาตุคามนอนแล้ว ภิกษุนอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ภิกษุนอนแล้ว มาตุคามนอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

หรือนอนทั้งสอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ลุกขึ้นแล้ว กลับนอนอีก ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาชนีย์

ติงปาจิตตีย์

[๒๙๖] มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามาตุคาม สำเร็จการนอนรวม ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

มาตุคาม ภิกษุสงสัย สำเร็จการนอนรวม ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามีไขมาตุคาม สำเร็จการนอนรวม ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จตกกทุกกฏ

ในสถานที่มุ่งถึง บังถึง ภิกษุสำเร็จการนอนรวม ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุสำเร็จการนอนรวม กับหญิงยักษ์ก็ดี หญิงเปรตก็ดี บัณเฑาะก์ก็ดี สัตว์ดิรัจฉานตัวเมียก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ .

มีไขมาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามาตุคาม สำเร็จการนอนรวม ต้องอาบัติทุกกฏ .

มีไขมาตุคาม ภิกษุสงสัย สำเร็จการนอนรวม ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

มีไขมาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามีไขมาตุคาม สำเร็จการนอนรวม ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๒๙๗] ในสถานที่มุ่งทั้งหมด ไม่บังทั้งหมด ๑ ในสถานที่บังทั้งหมด ไม่มุ่งทั้งหมด ๑ ในสถานที่ไม่มุ่งโดยมาก ไม่บังโดยมาก ๑ มาตุคามนอน ภิกษุหนึ่ง ๑ ภิกษุนอน มาตุคามหนึ่ง ๑ นึ่งทั้งสอง ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

มุลาวาทรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ .

๑. มุลาวาทรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระอุทายี

[๒๙๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนา-

* บิณฑกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น ท่านพระอุทายีเป็นพระกุลปะกะในพระนครสาวัตถี เข้าไปสู่สกุลเป็นอันมาก . ครั้นหนึ่งเวลาเช้า ท่านพระอุทายีครองอัตรवास แล้วถือบาตรจีวร เข้าไปสู่สกุลแห่งหนึ่ง . เวลานั้นหญิงแม่เรือนนั่งอยู่ที่ประตูเรือน . หญิงสะใภ้ในเรือนนั่งอยู่ที่ประตูห้องนอน . จึงท่านพระอุทายีเดินผ่าน ไปทางหญิงแม่เรือน แล้วแสดงธรรม ณ ที่ใกล้หญิงแม่เรือน . ขณะนั้น หญิงสะใภ้ในเรือนมีความสงสัยว่า พระสมณะนั้นเป็นชายชู้ของแม่ผัว หรือพูดเกี้ยว , ครั้นท่านพระอุทายีแสดงธรรม ณ ที่ใกล้หญิงแม่เรือนแล้ว , เดินผ่าน ไปทางหญิงสะใภ้ในเรือนแล้วแสดงธรรมในที่ใกล้หญิงสะใภ้ในเรือน . ฝ่ายหญิงแม่เรือนมีความสงสัยว่า พระสมณะนั้นเป็นชายชู้ของหญิงสะใภ้ในเรือน หรือพูดเกี้ยว , เมื่อท่านพระอุทายีแสดงธรรมในที่ใกล้หญิงสะใภ้ในเรือนกลับไปแล้ว . จึงหญิงแม่เรือนได้ถามหญิงสะใภ้ในเรือนว่า นี้ นางหนู พระสมณะนั้น ได้พูดอะไรแก่เจ้า .

หญิงสะใภ้ตอบว่า ท่านแสดงธรรมแก่ดิฉัน เจ้าคะ แล้วถามว่า ก็ท่านได้พูดอะไร แก่คุณแม่ เจ้าคะ .

แม่ผัวตอบว่า แม่แก่เรา ท่านก็แสดงธรรม .

สตรีทั้งสองนั้นต่างฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉนพระคุณเจ้าอุทายี จึงได้แสดงธรรม ในที่ใกล้มาตุคามแล้ว ธรรมดาพระธรรมกถึก ควรแสดงธรรมด้วยเสียงชัดเจนเปิดเผย มีไชหรือ .

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินสตรีทั้งสองนั้นฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็ฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉนท่านพระอุทายีจึง ได้แสดงธรรมแก่มาตุคามแล้ว กราบทูลเนื้อความนั้นแต่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอุทายีว่า ดูกรอุทายี ข้าว่า เธอแสดงธรรม แก่มาตุคาม จริงหรือ?

ท่านพระอุทายีรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ใจนเธอจึงได้แสดงธรรมแก่มาตุคาม
เล่า การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อ
ความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-
พระบัญญัติ

๕๖. ๗. ก. อนึ่ง ภิกษุใด แสดงธรรมแก่มาตุคาม เป็นปาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้ว แก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องพระอุทายี จบ .

เรื่องอุบาสิกา

[๒๙๙] ก็โดยสมัยนั้นแล พวกอุบาสิกาพบภิกษุทั้งหลาย แล้วได้กล่าวนิมนต์ว่า ข้าแต่
พระคุณเจ้าทั้งหลาย ขออาราธนาพระคุณเจ้าแสดงธรรม .

ภิกษุเหล่านั้นตอบปฏิเสธว่า ดูกรน้องหญิง การแสดงธรรมแก่มาตุคามไม่ควร .

พวกอุบาสิกาอ้อนวอนว่า ข้าแต่พระคุณเจ้าทั้งหลาย ขออาราธนาแสดงธรรมเพียง
๕-๖ คำ พวกข้าพเจ้าก็สามารถจะรู้ทั่วถึงธรรม แม้ด้วยถ้อยคำเพียงเท่านี้ .

ภิกษุเหล่านั้นกล่าวว่า ดูกรน้องหญิง การแสดงธรรมแก่มาตุคามไม่ควรดังนี้แล้ว
รังเกียจ ไม่แสดงธรรม .

พวกอุบาสิกาต่างพากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ใจนพระคุณเจ้าทั้งหลาย อันเรา
อาราธนาอยู่ จึงไม่แสดงธรรมเล่า .

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินอุบาสิกาพวกนั้นเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ จึงกราบทูลเนื้อ
ความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุ
แรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้แสดงธรรมแก่
มาตุคามได้เพียง ๕-๖ คำ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้
ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ

๕๖. ๗. ข. อนึ่ง ภิกษุใดแสดงธรรมแก่มาตุคาม ยิ่งกว่า ๕-๖ คำ เป็น
ปาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้ว แก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องอุบาสิกา จบ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๓๐๐] ก็โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์ทราบบว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตให้
แสดงธรรมแก่มาตุคามได้เพียง ๕-๖ คำ จึงให้บุรุษผู้ไม่รู้เพียงสำนักใกล้ๆ แล้วแสดงธรรมแก่
มาตุคามเกิน ๕-๖ คำ . บรรดาภิกษุที่มักน้อย สันโดษ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ผู้ใครต่อ
สิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ใจน พระฉัพพัคคีย์จึงได้ให้บุรุษผู้ไม่รู้เพียงสา
นังใกล้ๆ แล้วแสดงธรรมแก่มาตุคามเกิน ๕-๖ คำเล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มี
พระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าว่า พวกเธอให้บุรุษ
ผู้ไม่รู้เพียงสำนักใกล้ๆ แล้วแสดงธรรมแก่มาตุคามเกิน ๕-๖ คำ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ใจนพวกเธอจึงได้ให้
บุรุษผู้ไม่รู้เพียงสำนักใกล้ๆ แล้วแสดงธรรมแก่มาตุคามเกิน ๕-๖ คำเล่า การกระทำของ
พวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่ง
ของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ

๕๖. ๗. ค. อนึ่ง ภิกษุใดแสดงธรรมแก่มาตุคามยิ่งกว่า ๕-๖ คำ เว้นไว้แต่
มีบุรุษผู้รู้เพียงสาอยู่ เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๐๑] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ

ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า มาตคาม ได้แก่อหิงงมนุชย์ ไม่ใช่หิงงยักษ ไม่ใช่หิงงเปรต ไม่ใช่สัตว์ ด้รัจจานตัวเมีย เป็นผู้รู้เพียงสา สามารถทราบถ้อยคำที่เป็นสุภาสิต ทพภาสิตชวหยาบและสุภาพ .

บทว่า ยิ่งกว่า ๕-๖ คำ คือ เกินกว่า ๕-๖ คำ .

ที่ชื่อว่า ธรรม ได้แก่อถ้อยคำที่เป็นพุทธานุสสา สวากภาสิต อธิสสาสิต เทวตภาสิต ซึ่งประกอบด้วยอรรถ ประกอบด้วยธรรม .

บทว่า แสดง คือ แสดงโดยบท ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ บท .

แสดงโดยอักษระ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ อักษระ .

คำว่า เว้น ไว้แต่มีบุรุษผู้รู้เพียงสาอยู่ คือ ยกไว้แต่บุรุษผู้รู้ความอยู่ด้วย .

บุรุษที่ชื่อว่า ผู้รู้เพียงสา คือเป็นผู้สามารถทราบถ้อยคำที่เป็นสุภาสิต ทพภาสิต ชวหยาบและสุภาพ .

บทภาษณีย์

ติกปาจิตตีย์

[๓๐๒] มาตคาม ภิกษุสำคัญว่ามาตคาม แสดงธรรมยิ่งกว่า ๕-๖ คำ เว้นไว้แต่มี บุรุษผู้รู้เพียงสาอยู่ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

มาตคาม ภิกษุสงฆ์ แสดงธรรมยิ่งกว่า ๕-๖ คำ เว้นไว้แต่มีบุรุษผู้รู้เพียงสาอยู่ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

มาตคาม ภิกษุสำคัญว่า มีไซ้มาตคาม แสดงธรรมยิ่งกว่า ๕-๖ คำ เว้นไว้แต่มีบุรุษ ผู้รู้เพียงสาอยู่ , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ติกทุกกฏ

ภิกษุแสดงธรรมแก่อหิงงยักษ หิงงเปรต บัณเฑาะก์ หรือสัตว์ด้รัจจานตัวเมีย มีกาย คล้ายมนุชย์ ยิ่งกว่า ๕-๖ คำ เว้นไว้แต่มีบุรุษผู้รู้เพียงสาอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ .

มีไซ้มาตคาม ภิกษุสำคัญว่ามาตคาม , . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

มีไซ้มาตคาม ภิกษุสงฆ์ , . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

มีไซ้มาตคาม ภิกษุสำคัญว่ามีไซ้มาตคาม , . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๓๐๓] มีบุรุษผู้รู้เพียงสาอยู่ด้วย ๑ ภิกษุแสดงธรรมเพียง ๕-๖ คำ ๑ ภิกษุแสดง-

* ธรรมหย่อนกว่า ๕-๖ คำ ๑ ภิกษุลุกขึ้นแล้วนั่งแสดงธรรมต่อไป ๑ มาตคามลุกขึ้นแล้วนั่ง ลงอีก ภิกษุแสดงแก่มาคคามนั้น ๑ ภิกษุแสดงแก่มาคคามอื่น ๑ มาตคามถามปัญหา ภิกษุ ถูกถามปัญหาแล้วกล่าวแก้ ๑ ภิกษุแสดงธรรมเพื่อประโยชน์แก่คนอื่นอยู่ มาตคามฟังอยู่ด้วย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

มสวาทวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ .

๑. มสวาทวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัคคุมทา

[๓๐๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ ภูฏาคารศาลาป่ามหาวัน เขตพระนครเวสาลี . ครั้นนั้น ภิกษุมารูปด้วยกัน ซึ่งเคยเห็นร่วมคบหากันมา จำพรรษาอยู่ใกล้ ฝั่งแม่น้ำวัคคุมทา .

ก็แลสมัยนั้น วัชชีชนบทอดัดอาหาร . ประชาชนหาเลี้ยงชีพผิดเคือง มีข้าวตายฝอย ต้องมีสลากซื้ออาหาร . ภิกษุสงฆ์จะยังอัตภาพให้เป็นไปด้วยการถือบาตรแสวงหา ก็ทำไม่ได้ง่าย . จึงภิกษุเหล่านั้นคิดกันว่า บัดนี้วัชชีชนบทอดัดอาหาร ประชาชนหาเลี้ยงชีพผิดเคือง มีข้าว ตายฝอย ต้องมีสลากซื้ออาหาร ภิกษุสงฆ์จะยังอัตภาพให้เป็นไปด้วยการถือบาตรแสวงหา ก็ทำ ไม่ได้ง่าย . พวกเราจะพึงเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำพรรษาเป็นผาสก และจัก ไม่ลำบากด้วยบิณฑบาต ด้วยอุบายอย่างไรหนอ .

ภิกษุบางพวกพูดอย่างนี้ อาวุโสทั้งหลาย ฉิฉะนั้น พวกเราจะช่วยกันอำนวยความสะดวกอัน-

* เป็นหน้าที่ของพวกคฤหัสถ์เกิด , เมื่อเป็นเช่นนั้น พวกเขจักมุ่งถวายบิณฑบาตแก่พวกเรา ด้วยอุบายอย่างนี้ , พวกเราจะพึงเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำพรรษาเป็นผาสก และจัก ไม่ลำบากด้วยบิณฑบาต .

ภิกษุบางพวกพูดอย่างนี้ว่า ไม่ควร ท่านทั้งหลาย จะประโยชน์อะไรด้วยการช่วยกัน อำนวยความสะดวกอันเป็นหน้าที่ของพวกคฤหัสถ์เกิด ท่านทั้งหลาย ฉิฉะนั้น พวกเราจงช่วยกันนำข้าว สาส์นอันเป็นหน้าที่ทูตของพวกคฤหัสถ์เกิด เมื่อเป็นเช่นนั้น พวกเขจักมุ่งถวายบิณฑบาตแก่ พวกเรา ด้วยอุบายอย่างนี้ , พวกเรจักเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำ-

* พรรษาเป็นผาสก และจัก ไม่ลำบากด้วยบิณฑบาต .

ภิกษุบางพวกพูดอย่างนี้ว่า อย่าเลย ท่านทั้งหลาย จะประโยชน์อะไรด้วยการช่วยกัน อำนวยความสะดวกอันเป็นหน้าที่ของพวกคฤหัสถ์ จะประโยชน์อะไรด้วยการช่วยกันนำข้าวสาส์นอัน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค เป็นหน้าที่พูดของพวกคฤหัสถ์ ท่านทั้งหลาย ฝัฒะนั้น พวกเราจักกล่าวชมอุตตริมนุสสรธรรม ของกันและกันแก่พวกคฤหัสถ์ว่า ภิกษุรูปโน้น ได้ปฐมฌาน รูปโน้น ได้ทุติยฌาน รูปโน้น ได้ตติยฌาน รูปโน้น ได้จตุตถฌาน รูปโน้นเป็นพระโสดาบัน รูปโน้นเป็นพระสกทาคามี รูปโน้น เป็นพระอนาคามี รูปโน้นเป็นพระอรหันต์ รูปโน้นได้วิชา ๓ รูปโน้นได้อภิญญา ๖ ดังนี้ , เมื่อเป็นเช่นนี้ พวกเขจักมุ่งถวายบิณฑบาตแก่พวกเรา ด้วยอุบายอย่างนี้ พวกเราก็จะพึงเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำพรรษาเป็นผาสก และจักไม่ลำบากด้วยบิณฑบาต .

ภิกษุเหล่านั้นมีความเห็นร่วมกันว่า อาวุโสทั้งหลาย การที่พวกเราพากันกล่าวชมอุตตริ-
* มนุสสรธรรมของกันและกัน แก่พวกคฤหัสถ์นี้แหละ ประเสริฐที่สุด แล้วพากันกล่าวชมอุตตริ-
* มนุสสรธรรมของกันและกันแก่พวกคฤหัสถ์ว่า ภิกษุรูปโน้น ได้ปฐมฌาน รูปโน้น ได้ทุติยฌาน รูปโน้น ได้ตติยฌาน รูปโน้น ได้จตุตถฌาน รูปโน้นเป็นพระโสดาบัน รูปโน้นเป็นพระสกทาคามี รูปโน้นเป็นพระอนาคามี รูปโน้นเป็นพระอรหันต์ รูปโน้นได้วิชา ๓ รูปโน้นได้อภิญญา ๖ ดังนี้ .

ประชาชนพากันยินดี

ครั้นต่อมา ประชาชนเหล่านั้นพากันยินดีว่า เป็นลาภของพวกเราหนอ พวกเราได้ดี แล้วหนอ ที่มีภิกษุทั้งหลายผู้ทรงคุณพิเศษเห็นปานนี้ อยู่จำพรรษา เพราะก่อนแต่นี้ ภิกษุทั้งหลายที่อยู่จำพรรษาของพวกเรา จะมีคุณสมบัติเหมือนภิกษุผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมเหล่านี้ไม่มีเลย , โภชนะชนิดที่พวกเขาจะถวายแก่ภิกษุเหล่านั้น พวกเขาไม่บริโภครด้วยตน ไม่ให้มารดา บิดา บุตร ภรรยา คนรับใช้ กรรมกร มิตร อำมาตย์ ญาติสาโลหิต ของเคี้ยว ของลิม น้ำดื่ม ชนิดที่พวกเขาจะถวายแก่ภิกษุเหล่านั้น พวกเขาไม่ดื่มด้วยตน ไม่ให้มารดา บิดา บุตร ภรรยา คนรับใช้ กรรมกร มิตร อำมาตย์ ญาติสาโลหิต . จึงภิกษุเหล่านั้นเป็นผู้มีน้ำนวล มีอินทรีย ผ่องใส มีสีหน้าสดชื่น มีผิวพรรณผุดผ่อง .

ประเพณีเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า

[๓๐๕] กิจการที่ภิกษุทั้งหลายออกพรรษาแล้วเข้าเฝ้าเยี่ยมพระผู้มีพระภาคนั้นเป็นประเพณี . ครั้นภิกษุเหล่านั้นจำพรรษาโดยล่วง ไตรมาสแล้ว เก็บเสนาสนะ ถือบาตรจีวรหลัก ไปโดยมรรคา อันจะไปสู่พระนครเวสาลี . ถึงพระนครเวสาลี ปามหาวัน กุฎาคารศาลา โดยลำดับ เข้าเฝ้า พระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วนั่งเฝ้าอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง .

ก็โดยสมัยนั้นแล พวกภิกษุผู้จำพรรษาอยู่ในทิศทั้งหลาย เป็นผู้หอม ชุบซิด มีผิวพรรณ หมอง เหลืองขึ้นๆ มีเนื้อตัวสะพรั่งด้วยเอ็น . ส่วนภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัดคุมทาว เป็นผู้มีน้ำนวล มีอินทรียผ่องใส มีสีหน้าสดชื่น มีผิวพรรณผุดผ่อง .

ทรงปราศรัยกับพระอัครนาคะ

อันการที่พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทั้งหลาย ทรงปราศรัยกับพระอัครนาคะทั้งหลาย นั้น เป็นพุทธประเพณี . ครั้นนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสถามภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัดคุมทาวว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ร่างกายของพวกเธอยังพอทนได้หรือ ยังพอให้เป็นไปได้หรือ พวกเธอเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำพรรษาเป็นผาสก และไม่ลำบากด้วยบิณฑบาตหรือ?

ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลว่า ยังพอทนได้ พระพุทธเจ้าข้า ยังพอให้เป็นไปได้ พระพุทธเจ้าข้า , อนึ่ง พวกข้าพระพุทธเจ้าเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำพรรษาเป็นผาสก และไม่ลำบากด้วยบิณฑบาต พระพุทธเจ้าข้า .

พุทธประเพณี

พระตถาคตทั้งหลาย ทรงทราบอยู่ ย่อมตรัสถามก็มี ทรงทราบอยู่ ย่อมไม่ตรัสถามก็มี ทรงทราบกาลแล้วตรัสถาม ทรงทราบกาลแล้ว ไม่ตรัสถาม พระตถาคตทั้งหลายย่อมตรัสถาม สิ่งทีประกอบด้วยประโยชน์ ไม่ตรัสถามสิ่งที่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ในสิ่งที่ไม่ประกอบด้วย ประโยชน์ พระตถาคตทรงกำจัดด้วยข้อปฏิบัติ พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทั้งหลายย่อมทรงสอบถาม ภิกษุทั้งหลายด้วยอาการ ๒ อย่าง คือ จักทรงแสดงธรรมอย่างหนึ่ง จักทรงบัญญัติสิกขาบทแก่ พระสาวกทั้งหลายอย่างหนึ่ง .

ตรัสถาม

ครั้นนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสถามภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัดคุมทาวว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวก เธอเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำพรรษาเป็นผาสก และไม่ลำบากด้วย บิณฑบาต ด้วยวิธีการอย่างไร

ภิกษุเหล่านั้น ได้กราบทูลเนื้อความนั้นให้ทรงทราบแล้ว .

ภ . ดูกรภิกษุทั้งหลาย คุณวิเศษของพวกเธอนั้น มีจริงหรือ?

ภ . มีจริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย โฉนพวกเธอจึงได้กล่าวชมอุตตริมนุสสรธรรมของกันและกันแก่พวกคฤหัสถ์ เพราะเหตุแห่งท้องเล่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความ เลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เลวพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๕๗. ๘. อนึ่ง ภิกษุใดบอกอุตตริมนุสสรธรรมแก่นุปสัมบัน เป็นปาจิตตีย์
เพราะมีจริง .

เรื่องภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัคคุมทา จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๐๖] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า นุปสัมบัน ความว่า ยกเว้นภิกษุ ภิกษุณี นอกนั้นชื่อว่านุปสัมบัน .

บทภาษณีย์

[๓๐๗] ที่ชื่อว่า อุตตริมนุสสรธรรม ได้แก่ ฌาน วิโมกข์ สมารี สมบัติ
ญาณทัสสนะ การทำมรรคให้เกิด การทำผลให้แจ้ง การละกิเลส ความเปิดจิต ความ
ยินดียิ่งในเรือนอันว่างเปล่า .

[๓๐๘] ที่ชื่อว่า ฌาน ได้แก่ปฐมฌาน ทุตติยฌาน จตตฌาน .

ที่ชื่อว่า วิโมกข์ ได้แก่ สญญตวิโมกข์ อนิมิตตวิโมกข์ อัปปณิหิตวิโมกข์ .

ที่ชื่อว่า สมารี ได้แก่ สญญตสมารี อนิมิตตสมารี อัปปณิหิตสมารี .

ที่ชื่อว่า สมบัติ ได้แก่ สญญตสมบัติ อนิมิตตสมบัติ อัปปณิหิตสมบัติ .

ที่ชื่อว่า ญาณ ได้แก่วิชชา ๓

ที่ชื่อว่า การทำมรรคให้เกิด ได้แก่ สติปฏิฐาน ๔ สัมมัปปธาน ๔ อิทธิบาท ๔

อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ อริยมรรคมีองค์ ๘ .

ที่ชื่อว่า การทำผลให้แจ้ง ได้แก่ การทำให้แจ้งซึ่งโสดาปัตติผล . . . สกทาคามีผล

. . . อนาคามีผล . . . อรหัตผล .

ที่ชื่อว่า การละกิเลส ได้แก่ การละราคะ . . . โทสะ . . . โมหะ .

ที่ชื่อว่า ความเปิดจิต ได้แก่ ความเปิดจิตจากราคะ ความเปิดจิตจากโทสะ ความ
เปิดจิตจากโมหะ .

ที่ชื่อว่า ความยินดียิ่งในเรือนอันว่างเปล่า ได้แก่ ความยินดียิ่งในเรือนอันว่างเปล่า

ด้วยปฐมฌาน , . . . ด้วยทุตติยฌาน , . . . ด้วยจตตฌาน , . . . ด้วยจตตฌาน .

บอกปฐมฌาน

[๓๐๙] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่นุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานแล้ว ดังนี้
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่นุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานอยู่ ดังนี้ ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์ .

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่นุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้เข้าปฐมฌานแล้ว ดังนี้
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่นุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้ได้ปฐมฌาน ดังนี้ ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์ .

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่นุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้ชำนาญในปฐมฌาน ดังนี้
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่นุปสัมบันว่า ปฐมฌานข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ดังนี้
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บอกทุตติยฌาน

[๓๑๐] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่นุปสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าทุตติยฌานแล้ว ดังนี้
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

. . . ข้าพเจ้าเข้าทุตติยฌานอยู่ ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

. . . ข้าพเจ้าเป็นผู้เข้าทุตติยฌานแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

. . . ข้าพเจ้าเป็นผู้ได้ทุตติยฌาน ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

. . . ข้าพเจ้าเป็นผู้ชำนาญในทุตติยฌาน ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

. . . ทุตติยฌานข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บอกจตตฌาน

. . . เข้าจตตฌานแล้ว . . . ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

. . . เข้าจตตฌานอยู่ . . . ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

. . . เป็นผู้เข้าจตตฌานแล้ว . . . ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

. . . เป็นผู้ได้จตตฌาน . . . ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

. . . เป็นผู้ชำนาญในจตตฌาน . . . ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

. . . จตตฌานข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว . . . ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

บอกเข้าทุติยฉานและอัปภินิหิตริโมกข์

... ทุติยฉานและอัปภินิหิตริโมกข์ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฉานและสมาธิ

... ทุติยฉานและสญญตสมาธิ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฉานและอนิมิตตสมาธิ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฉานและอัปภินิหิตตสมาธิ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฉานและสมาบัติ

... ทุติยฉานและสญญตสมาบัติ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฉานและอนิมิตตสมาบัติ ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฉานและอัปภินิหิตตสมาบัติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

๑๑. ที่ ... ใว้ นี้ หมายความว่า ข้าพเจ้าเข้า

๑๒. ที่ ... ใว้ นี้ หมายความว่า เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ และทำให้แจ้ง

บอกเข้าทุติยฉานและวิชา ๓

... ทุติยฉานและวิชา ๓ ... , ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฉานและสติปฏิฐาน ๔

... ทุติยฉานและสติปฏิฐาน ๔ ... , ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฉานและสัมมัมปธาน ๔

... ทุติยฉานและสัมมัมปธาน ๔ ... , ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฉานและอิทธิบาท ๔

... ทุติยฉานและอิทธิบาท ๔ ... , ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฉานและอินทริย์ ๕

... ทุติยฉานและอินทริย์ ๕ ... , ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฉานและพละ ๕

... ทุติยฉานและพละ ๕ ... , ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฉานและโพชฌงค์ ๗

... ทุติยฉานและโพชฌงค์ ๗ ... , ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฉานและอริยมรรคมีองค์ ๘

... ทุติยฉานและอริยมรรคมีองค์ ๘ ... , ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฉานและอริยผล ๔

... ทุติยฉานและโสดาปัตติผล ... , ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฉานและสกทาคามีผล ... , ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฉานและอนาคามีผล ... , ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฉานและอรหัตตผล ... , ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฉานและละกิเลส

... ทุติยฉานและราคะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สละแล้ว เพิกแล้ว
ถอนแล้ว ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฉานและโทสะข้าพเจ้าสละแล้ว ... , ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฉานและโมหะข้าพเจ้าสละแล้ว ... ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฉานและจิตเปิดจากกิเลส

... ทุติยฉาน และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากราคะ ... , ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฉาน และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ ... , ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... ทุติยฉาน และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ ... , ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกเข้าทุติยฉานและปฐมฉาน

... ทุติยฉานและปฐมฉาน ... , ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากโมหะและเข้าปฐมฉาน

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่อุปสัมบันว่า จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้า
เข้าปฐมฉานแล้ว ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าปฐมฉานอยู่ ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และเข้าปฐมฉานได้แล้ว ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และเป็นผู้ได้ปฐมฉาน ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และเป็นผู้ชำนาญในปฐมฉาน ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และปฐมฉานข้าพเจ้าทำให้แจ้งแล้ว ดังนี้, ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์.

บอกจิตเปิดจากโมหะและเข้าทุติยฉาน

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้
เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้งแล้ว ซึ่งทุติยฉาน ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

บอกจิตเปิดจากโมหะและสละกิเลส

. . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และระคะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ต้องอาบัติ

ปาจิตตีย์ .

. . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และโทสะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว . . . ต้องอาบัติ

ปาจิตตีย์ .

. . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และโมหะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว . . . ต้องอาบัติ

ปาจิตตีย์ .

บอกจิตเปิดจากโมหะและจากราคะ

. . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากราคะ ดังนี้, . . . ต้องอาบัติ

ปาจิตตีย์ .

บอกจิตเปิดจากโมหะและจากโทสะ

. . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ ดังนี้, . . . ต้องอาบัติ

ปาจิตตีย์ .

บอกรวมทุกอย่าง

[๓๓๔] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่นุสสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าแล้ว เข้าอยู่

เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นชำนัญ ทำให้แจ้งแล้ว ซึ่งปฐมฌาน . . . ทุตติยฌาน . . . ตติยฌาน

จตุตถฌาน . . . สญญตริโมกข์ . . . อนิมิตตริโมกข์ . . . อัปณิหิตริโมกข์ . . . สญญตสมาธิ . . . อนิมิตต

สมาธิ . . . อัปณิหิตสมาธิ . . . สญญตสมาบัติ . . . อนิมิตตสมาบัติ . . . อัปณิหิตสมาบัติ . . . วิชชา ๓

สติปฏิฐาน ๔ . . . สัมมัมปธาน ๔ . . . อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ . . . พละ ๕ . . . โพชฌงค์ ๗ . . . อริยมรรค

มีองค์ ๘ . . . โสดาปัตติผล . . . สกทาคามีผล . . . อนาคามีผล . . . อรหัตผล . . . ระคะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว

ปล่อยแล้ว สละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว โทสะข้าพเจ้าสละแล้ว . . . โมหะข้าพเจ้า-

*สละแล้ว . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากราคะ . . . จากโทสะ . . . และจากโมหะ . . . ดังนี้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

วัตถุกามวารกถา

ประสงค์จะบอกเข้าปฐมฌาน

[๓๓๕] บทว่า บอก คือ ภิกษุประสงค์จะบอกแก่นุสสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐม-

*ฌานแล้ว แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าทุตติยฌานแล้ว ดังนี้, เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าตติยฌานแล้ว ดังนี้, เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าจตุตถฌานแล้ว . . . เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่

เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าสญญตริโมกข์แล้ว . . . เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอนิมิตตริโมกข์แล้ว . . . เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอัปณิหิตริโมกข์แล้ว . . . เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าสญญตสมาธิแล้ว . . . เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอนิมิตตสมาธิแล้ว . . . เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอัปณิหิตสมาธิแล้ว . . . เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าสญญตสมาบัติแล้ว . . . เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอนิมิตตสมาบัติแล้ว . . . เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอัปณิหิตสมาบัติแล้ว . . . เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าวิชชา ๓ แล้ว . . . เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่

เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าสติปฏิฐาน ๔ แล้ว . . . เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าสัมมัมปธาน ๔ แล้ว . . . เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอิทธิบาท ๔ แล้ว . . . เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.
... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอินทรี ๕ แล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.
... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าพละ ๕ แล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.
... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าโพชฌงค์ ๗ แล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.
... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอริยมรรคมีองค์ ๘ แล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.
... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าโสดาปัตติผลแล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.
... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าสกทาคามีผลแล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.
... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอนาคามีผลแล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่
เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.
... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าอรหัตผลแล้ว ... เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่-
*เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.
... แต่บอกว่า รากะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว
เพิกแล้ว ถอนแล้ว ดังนี้, เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.
... แต่บอกว่า โทสะข้าพเจ้าสละแล้ว ... , เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่-
*เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.
... แต่บอกว่า โมหะข้าพเจ้าสละแล้ว ... , เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่-
*เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.
... แต่บอกว่า จิตของข้าพเจ้าเปิดจากรากะ ... , เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่
เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.
... แต่บอกว่า จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ ... , เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.
... แต่บอกว่า จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ ... , เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ประสงค์จะบอกเข้าหุตติยฉน

[๓๓๖] บทว่า บอก คือ ภิกษุประสงค์จะบอกก่อนปล้มบันว่า ข้าพเจ้าเข้าหุตติยฉน

แล้ว แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าหุตติยฉนแล้ว ... , เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ,
ต้องอาบัติทุกกฏ.

๖๗ ๖๗ ๖๗ ๑-

... แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฉนแล้ว ... , เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่
เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

๖๗ ๖๗ ๖๗ ๒-

บทว่า บอก คือ ภิกษุประสงค์จะบอกก่อนปล้มบันว่า จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ
แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฉนแล้ว ... , เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ,
ต้องอาบัติทุกกฏ.

๖๗ ๖๗ ๖๗ ๓-

... แต่บอกว่า จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ ... , เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

สัพพมุลกนัย

บทว่า บอก คือภิกษุประสงค์จะบอกก่อนปล้มบันว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฉน หุตติยฉน
หุตติยฉน จตุตถฉน สญญตวิโมกข์ อนิมิตตวิโมกข์ อัปปณีหิตวิโมกข์ สญญตสมาริ อนิมิตต
สมาริ อัปปณีหิตสมาริ สญญตสมาบัติ อนิมิตตสมาบัติ อัปปณีหิตสมาบัติ วิชชา ๓ สติปิฎฐาน ๔
สัมมัมปธาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรี ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ อริยมรรคมีองค์ ๘ โสดาปัตติผล
สกทาคามีผล อนาคามีผล และอรหัตผลแล้ว รากะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว
ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว โทสะข้าพเจ้าสละแล้ว ... โมหะข้าพเจ้าสละแล้ว

... จิตของข้าพเจ้าเปิดจากรากะ

๑๑. ที่ ๖๗ ๖๗ ໄนี้หมายถึงว่า ประสงค์จะบอกเข้าหุตติยฉน แต่บอกว่า เข้าจตุตถ

๑๒. หมายถึงว่า เข้าวิโมกข์ เข้าสมาธิ เข้าสมาบัติ ตลอดถึงจิตเปิดจากโมหะ ๖

๑๓. หมายถึงประสงค์จะบอกเข้าหุตติยฉน แต่บอกว่า เข้าจตุตถฉน เข้าวิโมกข์ เข้าสมาธิ

๑๔. หมายถึงจิตเปิดจากโทสะ ๖

๑๕. หมายถึงประสงค์จะบอกจิตเปิดจากโมหะ แต่บอกว่าเข้าหุตติยฉน หุตติยฉน เป็นต้น ไปถึง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

@จิตเปิดจากโมหะ ฯ

และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ แต่บอกว่า จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ . . . เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

บอกข้าพเจ้ายุติมานและตติยมาน

[๓๓๓] บทว่า บอก คือภิกษุประสงค์จะบอกแก่นุปัสัมบันว่า ข้าพเจ้าเข้าทุติยมานและตติยมานแล้ว . . . แต่บอกว่าข้าพเจ้าเข้าจตุตถมานแล้ว . . . , เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

วลฯ วลฯ วลฯ ๑-

. . . แต่บอกว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมมานแล้ว . . . , เมื่อเขาเข้าใจ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อไม่-

*เข้าใจ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

บอกภิกษุอื่นเข้าปฐมมาน

[๓๓๔] บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่นุปัสัมบันว่า ภิกษุได้อยู่ในวิหารของท่าน ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมมาน ต้องอาบัติทุกกฏ

. . . ภิกษุได้อยู่ในวิหารของท่าน ภิกษุนั้นเข้าแล้ว . . . ซึ่งทุติยมาน . . . ตติยมาน . . . จตุตถมาน สญญตรีโมกข์ . . . อนิมิตตรีโมกข์ . . . อัปป์ณีหิตตรีโมกข์ . . . สญญตสมาธิ . . . อนิมิตตสมาธิ . . . อัปป์ณีหิตตสมาธิ . . . สญญตสมาบัติ . . . อนิมิตตสมาบัติ . . . อัปป์ณีหิตตสมาบัติ . . . วิชชา ๓ . . . สติปัฏฐาน ๔ สัมมปป์ธาน ๔ . . . อิทธิบาท ๔ . . . อินทรีย์ ๕ . . . พละ ๕ . . . โพชฌงค์ ๗ . . . อริยมรรคมีองค์ ๘ . . . โสดาปัตติผล . . . สกทาคามีผล . . . อนาคามีผล . . . อรหัตผล . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . ภิกษุได้อยู่ในวิหารของท่าน : ราคะภิกษุนั้นสละแล้ว คายแล้ว ปลอยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว . . . โทสะภิกษุนั้นสละแล้ว . . . โมหะภิกษุนั้นสละแล้ว . . . ต้อง-

*อาบัติทุกกฏ.

. . . ภิกษุได้อยู่ในวิหารของท่าน จิตของภิกษุนั้นเปิดจากราคะ . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . จิตของภิกษุนั้นเปิดจากโทสะ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . จิตของภิกษุนั้นเปิดจากโมหะ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . ภิกษุได้อยู่ในวิหารของท่าน, ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมมานในสญญาการ . . . ซึ่งทุติยมานในสญญาการ . . . ซึ่งตติยมานในสญญาการ . . . ซึ่งจตุตถมานในสญญาการ . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ.

@๑. ที่ ๗๗ และ นี้ . . . ผู้ต้องการทราบพิสดารฟังดูในเล่ม ๑ หน้า ๔๖๘ ข้อ (๒๓๙)

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่นุปัสัมบันว่า ภิกษุได้ใช้สอยวิหารของท่าน, ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมมาน . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ.

วลฯ วลฯ วลฯ ๑-

. . . ภิกษุได้ใช้สอยวิหารของท่าน, ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ ได้เข้าแล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมมานในสญญาการ . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . ทุติยมานในสญญาการ . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . ตติยมานในสญญาการ . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ.

. . . จตุตถมานในสญญาการ . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่นุปัสัมบันว่า ภิกษุได้นุ่งห่มจีวรของท่าน ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมมาน . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ.

วลฯ วลฯ วลฯ ๑-

. . . ภิกษุได้นุ่งห่มจีวรของท่าน, ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งจตุตถมานในสญญาการ . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่นุปัสัมบันว่า ภิกษุได้บริโภคนิเวศน์ของท่าน, ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมมาน . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ.

วลฯ วลฯ วลฯ ๑-

. . . ภิกษุได้บริโภคนิเวศน์ของท่าน, ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้, เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งจตุตถมานในสญญาการ ดังนี้, ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่นุปัสัมบันว่า ภิกษุได้ใช้สอยเสนาสนะของท่าน, ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมมาน . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ.

วลฯ วลฯ วลฯ ๑-

. . . ภิกษุได้ใช้สอยเสนาสนะของท่าน, ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งจตุตถมานในสญญาการ . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทว่า บอก คือ ภิกษุบอกแก่นุปัสัมบันว่า ภิกษุได้บริโภคนิเวศน์อันเป็นปัจจัยของ

@๑. ที่ ๗๗ และ นี้ . . . ผู้ต้องการทราบพิสดารฟังดูในเล่ม ๑ หน้า ๔๖๘ ข้อ (๒๓๙)

ภิกษุใช้ของท่าน, ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมมาน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ.

วลฯ วลฯ วลฯ ๑-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

. . . ท่านอาศัยภิกษุใด ได้ถวายเสนาสนะแล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว . . . ซึ่งจตุตถฌานใน
สมุญญาการ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

บทว่า บอ ก คือ ภิกษุบอกแก่นุปลัสมันว่า ท่านอาศัยภิกษุใด ได้ถวายเครื่องยาอัน
เป็นปัจจัยของภิกษุใช้แล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ
ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌาน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ขลข ขลข ขลข ๑-

. . . ท่านอาศัยภิกษุใด ได้ถวายเครื่องยาอันเป็นปัจจัยของภิกษุใช้แล้ว ภิกษุนั้นเข้าแล้ว
. . . ซึ่งจตุตถฌานในสมุญญาการ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๓๔๑] ภิกษุบอกอุตตริมนุสสรธรรมที่มีจริงแก่นุปลัสมัน ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้อง
อาบัติแล .

มุลาวาทรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ .

๑๑. ที่ ขลข ໒໐ นี้ พึงทราบตามนัยแห่งจตุตถปาราชิกโน้นเกิด

๑. มุลาวาทรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๓๔๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตร กำลังเป็นผู้ก่อการ
ทะเลาะกับพระฉัพพัคคีย์ ท่านต้องอาบัติข้อสัญญาเจตนาสุกกริสัญญู แล้ว ได้ขอปริวาสเพื่ออาบัติ
นั้นต่อสงฆ์ ได้ให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้นแก่ท่าน . ก็แลสมัยนั้น ในพระนครสาวัตถีมีสังฆมัต
ของประชาชนหมู่หนึ่ง ท่านกำลังอยู่ปริวาส จึงนั่งท่ายอาสนะในโรงกัถ พระฉัพพัคคีย์ได้กล่าว
กะอุบาทสกเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลาย ท่านพระอุปนันทศากยบุตรนั้น เป็นพระประจำตระกูลที่
พวกท่านสรรเสริญ ได้พยายามปล่อยยอสุจิตด้วยมือ บริโภคของที่เขากวายเป็นศรัทธา ท่านต้อง
อาบัติข้อสัญญาเจตนาสุกกริสัญญูแล้ว ได้ขออยู่ปริวาสเพื่ออาบัตินั้นต่อสงฆ์ ได้ให้ปริวาสเพื่อ
อาบัตินั้น แก่ท่านแล้ว ท่านกำลังอยู่ปริวาส จึงนั่งท่ายอาสนะ .

บรรดาภิกษุที่มกน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็
เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้บอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุแก่นุ-
*ปลัสมันเล่า? แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคตรัสถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอบอกอาบัติ
ชั่วหยาบของภิกษุแก่นุปลัสมัน จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโฆฆบรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงบอก
อาบัติชั่วหยาบของภิกษุแก่นุปลัสมันเล่า? การกระทำของพวกเธอนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อม-
*ใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว- .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๕๘. ๙. อนึ่ง ภิกษุใด บอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุ แก่นุปลัสมัน เว้นไว้
แต่ภิกษุได้รับสมมติ, เป็นปาจิตติย .

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๔๓] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงคในอรรถนี้ .

บทว่า ของภิกษุ คือ ของภิกษุรูปอื่น .

อาบัติที่ชื่อว่า ชั่วหยาบ ได้แก่ ปาราชิก ๔ และสังฆาทิเสส ๑๓ .

ที่ชื่อว่า อนุปลัสมัน คือ เว้นภิกษุและภิกษุณี นอกนั้นชื่อว่าอนุปลัสมัน .

บทว่า บอ ก คือ บอกแก่สตรี บรุษ คฤหัสถ์ หรือบรรพชิต .

บทว่า เว้นไว้แต่ภิกษุ ได้รับสมมติ คือ ยกเว้นแต่ภิกษุที่สงฆ์สมมติ .

บทภาษณีย์

[๓๔๔] การสมมติภิกษุ กำหนดอาบัติ ไม่กำหนดสกุลก็มี, การสมมติภิกษุ กำหนด
สกุล ไม่กำหนดอาบัติก็มี, การสมมติภิกษุ กำหนดอาบัติและกำหนดสกุลก็มี, การสมมติภิกษุ
ไม่กำหนดอาบัติ ไม่กำหนดสกุลก็มี .

ที่ชื่อว่า กำหนดอาบัติ คือ สงฆ์กำหนดอาบัติว่า พึงบอกตามจำนวนอาบัติเท่านี้ .

ที่ชื่อว่า กำหนดสกุล คือ สงฆ์กำหนดสกุลว่า พึงบอกในสกุลมีจำนวนเท่านี้ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ที่ชื่อว่า กำหนดอาบัติและกำหนดตสกล คือ สงฆ์กำหนดอาบัติและกำหนดตสกลไว้
ว่า ฟังบอกตามจำนวนอาบัติเท่านี้ ในสกลมีจำนวนเท่านี้ .

ที่ชื่อว่า ไม่กำหนดอาบัติ ไม่กำหนดตสกล คือ สงฆ์ไม่ได้กำหนดอาบัติ และไม่ได้
กำหนดตสกลไว้ว่า ฟังบอกตามจำนวนอาบัติเท่านี้ ในสกลมีจำนวนเท่านี้ .

[๓๔๕] ในการกำหนดอาบัติ ภิกษุบอกอาบัติอื่นนอกจากอาบัติที่สงฆ์กำหนดไว้ ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์ .

ในการกำหนดตสกล ภิกษุบอกในสกลอื่นนอกจากสกลที่สงฆ์กำหนดไว้ ต้องอาบัติ-
*ปาจิตตีย์ .

ในการกำหนดอาบัติและกำหนดตสกล ภิกษุบอกอาบัตินอกจากอาบัติที่สงฆ์กำหนดให้
ในสกลนอกจากสกลที่สงฆ์กำหนดให้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ในการไม่กำหนดอาบัติ ไม่กำหนดตสกล บอก ไม่ต้องอาบัติ .

ติกะปาจิตตีย์

[๓๔๖] อาบัติชวหายาบ ภิกษุสำคัญว่าอาบัติชวหายาบ บอกแก่นุปัสัมบัน เว้นไว้แต่
ภิกษุได้รับสมมติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อาบัติชวหายาบ ภิกษุสงสัย บอกแก่นุปัสัมบัน เว้นไว้แต่ภิกษุได้รับสมมติ , ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์ .

อาบัติชวหายาบ ภิกษุสำคัญว่ามีโทษอาบัติชวหายาบ บอกแก่นุปัสัมบัน เว้นไว้แต่ภิกษุ
ได้รับสมมติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

[๓๔๗] ภิกษุบอกอาบัติไม่ชวหายาบ ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุบอกอุชฌาจารที่ชวหายาบก็ตาม ไม่ชวหายาบก็ตาม แก่นุปัสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อาบัติไม่ชวหายาบ ภิกษุสำคัญว่า อาบัติชวหายาบ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อาบัติไม่ชวหายาบ ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อาบัติไม่ชวหายาบ ภิกษุสำคัญว่า อาบัติไม่ชวหายาบ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๓๔๘] ภิกษุบอกวัตร ๑ ไม่บอกอาบัติ ๑ ภิกษุบอกอาบัติ ไม่บอกวัตร ๑ ภิกษุได้รับ
สมมติ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

มุลาวาทรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ .

๑. มุลาวาทรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องภิกษุชาวรัฐอาฟริ

[๓๔๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ อคคาฬวเจดีย์ เขตรัฐ
อาฟริ . ครั้งนั้น พวกภิกษุชาวรัฐอาฟริช่วยกันทำนกรรม ขุดเองบ้าง ให้คนอื่นขุดบ้างซึ่งปรุพี .
คนทั้งหลายพากันฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉน พระสมณะเชื่อสายพระศากยบุตรจึงได้
ขุดเองบ้าง ให้คนอื่นขุดบ้างซึ่งปรุพี? พระสมณะเชื่อสายพระศากยบุตร ย่อมเบียดเบียนอันทรีย์
อย่างหนึ่ง ซึ่งมีชิวะ . ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินคนพวกนั้นฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ . บรรดาที่
เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็ฟังโทษ ตีเตียน
โพนทะนาวา โฉน ภิกษุชาวรัฐอาฟริจึงได้ขุดเองบ้าง ให้คนอื่นขุดบ้างซึ่งปรุพีเล่า? แล้วกราบ
ทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่าพวกเธอขุดเองบ้าง ให้คนอื่นขุด
บ้างซึ่งปรุพี จริงหรือ?

ภิกษุชาวรัฐอาฟริทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย โฉน พวกเธอจึงได้ขุด
เองบ้าง ให้คนอื่นขุดบ้างซึ่งปรุพีเล่า? เพราะคนทั้งหลายสำคัญในปรุพีว่ามีชิวะ การกระทำ
ของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่ง
ของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว- .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๕๙. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุใด ขุดก็ตี ให้ขุดก็ตี ซึ่งปรุพี, เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องภิกษุชาวรัฐอาฟริ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๕๐] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่
ทรงประสงคในอรรถนี้ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ที่ชื่อว่า ปฐพี ได้แก่ปฐพี ๒ อย่าง คือ ปฐพีแঠอย่างหนึ่ง ปฐพีไม่แঠอย่างหนึ่ง .

ที่ชื่อว่า ปฐพีแঠ คือ มีดินร่วนล่วน มีดินเหนียวล่วน มีหินน้อย มีกรวดน้อย มีกระเบื้องน้อย มีแร่ล่วน มีทรายน้อย มีดินร่วนมาก มีดินเหนียวมาก แม้ดินที่ยังไม่ได้เผาไฟ ก็เรียกว่า ปฐพีแঠ .

กองดินร่วนกิติ กองดินเหนียวกิติ ที่ฝนตรรดเกิน ๔ เดือนมาแล้ว แม้นี้ก็เรียกว่า ปฐพีแঠ .

ที่ชื่อว่า ปฐพีไม่แঠ คือเป็นหินล่วน เป็นกรวดล่วน เป็นกระเบื้องล่วน เป็นแรล่วน เป็นทรายล่วน มีดินร่วนน้อย มีดินเหนียวน้อย มีหินมาก มีกรวด มีกระเบื้อง มีแร่ มีทรายมาก แม้ดินที่เผาไฟแล้ว ก็เรียกว่า ปฐพีไม่แঠ .

กองดินร่วนกิติ กองดินเหนียวกิติ ที่ฝนตรรดยังหย่อนกว่า ๔ เดือน , แม้นี้ก็เรียกว่า ปฐพีไม่แঠ .

[๓๕๑] บทว่า ขุด คือ ขุดเอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทว่า ให้ขุด คือ ไซ้ให้คนอื่นขุด ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

สังครังเดียว เขาขุดแม่หลายครั้ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

[๓๕๒] ปฐพี ภิกษุสำคัญว่า ปฐพี ขุดเองกิติ ไซ้ให้เขาขุดกิติ ทำลายเองกิติ ไซ้ให้เขาทำลายกิติ เผาไฟเองกิติ ไซ้ให้เขาเผาไฟกิติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ปฐพี ภิกษุสงสัย ขุดเองกิติ ไซ้ให้เขาขุดกิติ ทำลายเองกิติ ไซ้ให้เขาทำลายกิติ เผาไฟเองกิติ ไซ้ให้เขาเผาไฟกิติ ต้องอาบัติทุกกฏ .

ปฐพี ภิกษุสำคัญว่า มีไซ้ปฐพี ขุดเองกิติ ไซ้ให้เขาขุดกิติ ทำลายเองกิติ ไซ้ให้เขาทำลายกิติ เผาไฟเองกิติ ไซ้ให้เขาเผาไฟกิติ ไม่ต้องอาบัติ .

มีไซ้ปฐพี ภิกษุสำคัญว่า ปฐพี . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

มีไซ้ปฐพี ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

มีไซ้ปฐพี ภิกษุสำคัญว่ามีไซ้ปฐพี . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๓๕๓] ภิกษุกล่าวว่า ท่านจงรู้ดินนี้ ท่านจงให้ดินนี้ ท่านจงนำดินนี้มา เรามีความ ต้องการด้วยดินนี้ ท่านจงทำดินนี้ให้เป็นกัปปิยะ ดังนี้ ๑ ภิกษุไม่แกล้ง ๑ ภิกษุไม่มีสติ ๑ ภิกษุไม่รู้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

มสวาทวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ .

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๑ จบ .

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. มสวาทสิกขาบท ว่าด้วยพูดเท็จ
๒. โอมสวาทสิกขาบท ว่าด้วยพูดเสียดสี
๓. เปสญญสิกขาบท ว่าด้วยพูดส่อเสียด
๔. ปทโสธัมมสิกขาบท ว่าด้วยสอนธรรมว่าพร้อมกัน
๕. ปฐมสหเสยยสิกขาบท ว่าด้วยนอนร่วมกับอนุปัสัมบัน
๖. ทุตยสหเสยยสิกขาบท ว่าด้วยนอนร่วมกับมาตุคาม
๗. ธัมมเทศนาสิกขาบท ว่าด้วยแสดงธรรม
๘. กูตาโรจนสิกขาบท ว่าด้วยบอกอุตตริมนสธรรม
๙. ทฎจลลาโรจนสิกขาบท ว่าด้วยบอกอาบัติชั่วหยาบ
๑๐. ปฐวีชณนสิกขาบท ว่าด้วยขุดดิน

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๒

๒. กูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องภิกษุชาวรัฐอาฟริ

[๓๕๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ อัคคาฬวาเจตีย์ เขตรัฐ อาฟริ . ครั้งนั้น พวกภิกษุชาวรัฐอาฟริทำนวกกรรม ตัดต้นไม้เองบ้าง ให้คนอื่นตัดบ้าง . แม้ภิกษุชาวรัฐอาฟริรูปหนึ่งก็ตัดต้นไม้ . เทวดาผู้สิงสถิตอยู่ที่ต้นไม้ นั้น ได้กล่าวคำนี้กะภิกษุนั้น ว่า ท่านเจ้าข้า ท่านประสงคจะทำที่อยู่ของท่าน โปรดอย่าตัดต้นไม้อันเป็นที่อยู่ของข้าพเจ้าเลย . ภิกษุรูปนั้น ไม่เชื่อฟังได้ตัดลงจน ได้ แลฟันถูกเขนทารกของเทวดานั้น . เทวดาได้คิดขึ้นว่า ถ้ากระไรเราพึงปลงชีวิตภิกษุรูปนี้เสีย ณ ที่นี้แหละ แล้วคิดต่อไปว่า ก็การที่เราจะพึงปลงชีวิต ภิกษุรูปนี้เสีย ณ ที่นี้ นั้น ไม่สมควรเลย ถ้ากระไรเราควรกราบทูลเรื่องนี้แต่พระผู้มีพระภาค ดังนั้นเทวดานั้นจึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแต่พระผู้มีพระภาค .

พระผู้มีพระภาคทรงประทานสาธุการว่า ดีแล้วๆ เทวดา ดินักหนาที่ท่านไม่ปลงชีวิต

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ภิกษุรูปนั้น ถ้าท่านปลงชีวิตภิกษุรูปนั้นในวันนี้ ตัวท่านจะพึงได้รับบาปเป็นอันมาก ไปเกิด
เทวดา ต้นไม้ในโอกาสโน้นในวางแล้ว ท่านจงเข้าไปอยู่ที่ต้นไม้

ประชาชนพากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน พวกพระสมณะเชื่อสายพระ-

* ศากยบุตรจึงได้ตัดต้นไม้เองบ้าง ให้คนอื่นตัดบ้าง? พระสมณะเชื่อสายพระศากยบุตรทั้งหลาย
ยอมเบียดเบียนอินทรีย์ อย่างหนึ่งซึ่งมีชีวะ . ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินพวกเขาเพ่งโทษ ตีเตียน
โพนทะนาอยู่ บรรดาที่มกน้อย . . . ต่างพากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน พวกภิกษุชาว
รัฐอาฬวี จึงได้ตัดต้นไม้เองบ้าง ให้คนอื่นตัดบ้าง? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอตัดเองบ้าง ให้คนอื่น
ตัดบ้าง ซึ่งต้นไม้ จริงหรือ?

ภิกษุชาวรัฐอาฬวีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโหมฆบรุษทั้งหลาย โฉน พวกเธอจึงได้
ตัดเองบ้าง ให้คนอื่นตัดบ้าง ซึ่งต้นไม้? เพราะคนทั้งหลายสำคัญในต้นไม้ว่ามีชีวะ การกระทำ
ของพวกเขา นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใส
ยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว- .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๖๐. ๑. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะพราภกุตคาม .

เรื่องภิกษุชาวรัฐอาฬวี จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๕๕] ที่ชื่อว่า กุตคาม ได้แก่พืช ๕ ชนิด พืชเกิดจากเง่า ๑ พืชเกิดจากต้น ๑
พืชเกิดจากข้อ ๑ พืชเกิดจากยอด ๑ พืชเกิดจากเมล็ดเป็นที่ครบห้า ๑ .

ที่ชื่อว่า พืชเกิดจากเง่า ได้แก่ ขมิ้น ขิง วานน้ำ วานเปราะ อดพิต ข่า แฝก
แห้วหมู , หรือแม่พืชอย่างอื่นใดซึ่งเกิดที่เง่า งอกที่เง่า นั้นชื่อว่า พืชเกิดจากเง่า .

ที่ชื่อว่า พืชเกิดจากต้น ได้แก่ ต้นโพธิ์ ต้นไทร ต้นติป्ली ต้นมะเดื่อ ต้นเตาร้าง
ต้นมะขวิด , หรือแม่พืชอย่างอื่นใดซึ่งเกิดที่ต้น งอกที่ต้น นั้นชื่อว่า พืชเกิดจากต้น .

ที่ชื่อว่า พืชเกิดจากข้อ ได้แก่ อ้อย ไม้ไผ่ ไม้้อ หรือแม่พืชอย่างอื่นใดซึ่งเกิด
ที่ข้อ งอกที่ข้อ นั้นชื่อว่า พืชเกิดจากข้อ .

ที่ชื่อว่า พืชเกิดจากยอด ได้แก่ ผักบั้งล้อม แมงลัก เถาหญ้านาง , หรือแม่พืช
อย่างอื่นใดซึ่งเกิดที่ยอด งอกที่ยอด นั้นชื่อว่า พืชเกิดจากยอด .

ที่ชื่อว่า พืชเกิดจากเมล็ด ได้แก่ข้าว ถั่ว งา หรือแม่พืชอย่างอื่นใดซึ่งเกิดที่เมล็ด
งอกที่เมล็ด นั้นชื่อว่า พืชเกิดจากเมล็ด เป็นที่ครบห้า .

บทภาษณีย์

[๓๕๖] พืช ภิกษุสำคัญว่าพืช ตัดเองก็ดี ให้คนอื่นตัดก็ดี ทำลายเองก็ดี ให้คนอื่น
ทำลายก็ดี ต้มเองก็ดี ให้คนอื่นต้มก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

พืช ภิกษุสงสัย ตัดเองก็ดี ให้คนอื่นตัดก็ดี ทำลายเองก็ดี ให้คนอื่นทำลายก็ดี
ต้มเองก็ดี ให้คนอื่นต้มก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ .

พืช ภิกษุสำคัญว่า ไม่ใช่พืช ตัดเองก็ดี ให้คนอื่นตัดก็ดี ทำลายเองก็ดี ให้คนอื่น
ทำลายก็ดี ต้มเองก็ดี ให้คนอื่นต้มก็ดี ไม่ต้องอาบัติ .

ไม่ใช่พืช ภิกษุสำคัญว่าพืช ตัดเองก็ดี ให้คนอื่นตัดก็ดี ทำลายเองก็ดี ให้คนอื่น
ทำลายก็ดี ต้มเองก็ดี ให้คนอื่นต้มก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ใช่พืช ภิกษุสงสัย ตัดเองก็ดี ให้คนอื่นตัดก็ดี ทำลายเองก็ดี ให้คนอื่นทำลายก็ดี
ต้มเองก็ดี ให้คนอื่นต้มก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ใช่พืช ภิกษุสำคัญว่า ไม่ใช่พืช ตัดเองก็ดี ให้คนอื่นตัดก็ดี ทำลายเองก็ดี ให้
คนอื่นทำลายก็ดี ต้มเองก็ดี ให้คนอื่นต้มก็ดี ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๓๕๗] ภิกษุกล่าวว่า ท่านจงรู้พืชนี้ ท่านจงให้พืชนี้ ท่านจงนำพืชนี้มา เรามีความ
ต้องการด้วยพืชนี้ ท่านจงทำพืชนี้ให้เป็นกับปิยะดังนี้ ๑ ภิกษุ ไม่แก่งพราก ๑ ภิกษุทำเพราะ
ไม่มีสติ ๑ ภิกษุไม่รู้ ๑ ภิกษุริกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

กุตคามวารค สิกขาบทที่ ๑ จบ .

๒. กุตคามวารค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระฉนณะ

[๓๕๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ โขสิตาราม เขตพระนคร
โกสัมพี . ครั้งนั้น ท่านพระฉนณะประพฤตือนาจารย์เอง แล้วถูกไต่สวนเพราะต้องอาบัติในท่ามกลาง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
สงฆ์ กลับเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อนว่า ใครต้อง ต้องอะไร? ต้องเพราะเรื่องอะไร? ต้อง
อย่างไร? ท่านทั้งหลายว่าใคร? ว่าเรื่องอะไร?

บรรดาภิกษุผู้มกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน ท่านพระฉนณะถูก
ไต่สวนเพราะต้องอาบัติในท่ามกลางสงฆ์ จึงเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อนว่า ใครต้อง? ต้อง
อะไร? ต้องเพราะเรื่องอะไร? ต้องอย่างไร? ท่านทั้งหลายว่าใคร? ว่าเรื่องอะไร? ดังนี้เล่า?
แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสถามท่านพระฉนณะว่า ดูกรฉนณะ ขาวว่า เธอถูกไต่สวน
เพราะต้องอาบัติในท่ามกลางสงฆ์ กลับเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อนว่า ใครต้อง? . . . ว่าเรื่องอะไร?
ดังนี้ จริงหรือ?

ท่านพระฉนณะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ โฉน เธอเมื่อถูกไต่สวนเพราะต้อง
อาบัติในท่ามกลางสงฆ์ จึงเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อนว่า ใครต้อง? . . . ว่าเรื่องอะไร? ดังนี้
เล่า? การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส . . . ครั้นทรง
ตีเตียนแล้ว ทรงทำธรรมิกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้ากระนั้น สงฆ์จงยก
อัญญาทกกรรมแก่ภิกษุฉนณะ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงยกอัญญาทกกรรมอย่างนี้-

กรรมวาจาของอัญญาทกกรรม

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบ ด้วยญัตติหตุยกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . ภิกษุฉนณะนี้ถูกไต่สวนด้วยอาบัติในท่า-

* กลางสงฆ์ กลับเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อน . ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว .
สงฆ์พึงยกอัญญาทกกรรมแก่ภิกษุฉนณะ นี้เป็นญัตติ .

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . ภิกษุฉนณะนี้ถูกไต่สวนด้วยอาบัติในท่า
กลางสงฆ์ กลับเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อน . สงฆ์ยกอัญญาทกกรรมแก่ภิกษุฉนณะ .
การยกอัญญาทกกรรมแก่ภิกษุฉนณะ ชอบแก่ท่านผู้ใด , ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง . ไม่
ชอบแก่ท่านผู้ใด , ท่านผู้นั้นพึงพูด .

อัญญาทกกรรมอันสงฆ์ยกแล้วแก่ภิกษุฉนณะ ชอบแก่สงฆ์ , เหตุนี้จึงนึ่ง ,
ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

[๓๕๙] พระผู้มีพระภาคทรงตีเตียนท่านพระฉนณะ โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษ
แห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก . . . แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๖๑. ๒. ก. เป็นปาจิตตีย์ในเพราะความเป็นผู้กล่าวคำอื่น .

กีสักขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องพระฉนณะ จบ .

เรื่องพระฉนณะ

[๓๖๐] อนึ่ง โดยสมัยนั้นแล ท่านพระฉนณะถูกไต่สวนเพราะต้องอาบัติในท่ากลาง
สงฆ์ คิดว่า เมื่อเราเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อนจักต้องอาบัติ จึงนึ่งเสีย ทำให้สงฆ์ลำบาก .
บรรดาภิกษุผู้มกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน ท่านพระฉนณะถูกไต่สวน
เพราะต้องอาบัติในท่ากลางสงฆ์ จึงนึ่งเสีย ทำให้สงฆ์ลำบากเล่า? แล้วกราบทูลเนื้อความนั้น
แด่พระผู้มีพระภาค - .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระฉนณะว่า ดูกรฉนณะ ขาวว่า เธอเมื่อถูกไต่สวน
เพราะต้องอาบัติในท่ากลางสงฆ์ ได้นึ่งเสีย ทำให้สงฆ์ลำบาก จริงหรือ?

ท่านพระฉนณะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ โฉน เธอเมื่อถูกไต่สวนเพราะ
ต้องอาบัติในท่ากลางสงฆ์ จึงได้นึ่งเสีย ทำให้สงฆ์ลำบาก? การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไป
เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส . . . ครั้นทรงตีเตียนแล้ว ทรงทำธรรมิกถารับสั่งกะ-

* ภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้ากระนั้นสงฆ์จงยกวิหเสกกรรมแก่ภิกษุฉนณะ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงยกวิหเสกกรรมอย่างนี้ :-

กรรมวาจาของวิหเสกกรรม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจาว่าดังนี้ :-
ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . ภิกษุฉันนะนี้ถูกไต่สวนด้วยอาบัติในท่ามกลางสงฆ์ ได้นิ่งเสีย ทำให้สงฆ์ลำบาก . ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว . สงฆ์พึงยกวิหเสกกรรมแก่ภิกษุฉันนะ นี้เป็นญัตติ .

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . ภิกษุฉันนะนี้ถูกไต่สวนด้วยอาบัติในท่ามกลางสงฆ์ ได้นิ่งเสีย ทำให้สงฆ์ลำบาก . สงฆ์ยกวิหเสกกรรมแก่ภิกษุฉันนะ . การยกวิหเสกกรรมแก่ภิกษุฉันนะ ชอบแก่ท่านผู้ใด , ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง . ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด , ท่านผู้นั้นพึงพูด .

วิหเสกกรรมอันสงฆ์ยกแล้วแก่ภิกษุฉันนะ ชอบแก่สงฆ์ , เหตุนั้นจึงนี้ ,
ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ .

[๓๖๑] พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระฉันนะ โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยมยาก . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตัญญัติ

๖๑. ๒. ข. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะความเป็นผู้กล่าวคำอื่น ในเพราะความเป็นผู้ให้ลำบาก .

เรื่องพระฉันนะ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๖๒] ที่ชื่อว่า เป็นผู้กล่าวคำอื่น คือ ภิกษุเมื่อถูกไต่สวนในเพราะวัตถุหรืออาบัติ ณ ท่ามกลางสงฆ์ ไม่ปรารถนาจะบอกเรื่องนั้น ไม่ปรารถนาจะเปิดเผยเรื่องนั้น จึงเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อนว่า ใครต้อง ต้องอะไร ต้องในเพราะเรื่องอะไร ต้องอย่างไร ท่านทั้งหลายว่าใคร ว่าเรื่องอะไร , ดังนี้ นี้ชื่อว่า เป็นผู้กล่าวคำอื่น .

[๓๖๓] ที่ชื่อว่า เป็นผู้ให้ลำบาก คือ ภิกษุเมื่อถูกไต่สวนในเพราะวัตถุหรืออาบัติ ณ ท่ามกลางสงฆ์ ไม่ปรารถนาจะบอกเรื่องนั้น ไม่ปรารถนาจะเปิดเผยเรื่องนั้น จึงนิ่งเสีย ทำให้สงฆ์ลำบาก นี้ชื่อว่า เป็นผู้ให้ลำบาก .

บทภาชนีย์

[๓๖๔] เมื่อสงฆ์ยังไม่ยกอัญญาทกกรรม ภิกษุถูกไต่สวนในเพราะวัตถุหรืออาบัติ ณ ท่ามกลางสงฆ์ ไม่ปรารถนาจะบอกเรื่องนั้น ไม่ปรารถนาจะเปิดเผยเรื่องนั้น จึงเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อนว่า ใครต้อง ต้องอะไร ต้องในเพราะเรื่องอะไร ต้องอย่างไร ท่านทั้งหลายว่าใคร ว่าเรื่องอะไร ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ .

เมื่อสงฆ์ยังไม่ยกวิหเสกกรรม ภิกษุถูกไต่สวนในเพราะวัตถุหรืออาบัติ ณ ท่ามกลางสงฆ์ ไม่ปรารถนาจะบอกเรื่องนั้น ไม่ปรารถนาจะเปิดเผยเรื่องนั้น จึงนิ่งเสีย ทำให้สงฆ์ลำบาก ต้องอาบัติทุกกฏ .

[๓๖๕] เมื่อสงฆ์ยกอัญญาทกกรรมแล้ว ภิกษุถูกไต่สวนในเพราะวัตถุหรืออาบัติ ณ ท่ามกลางสงฆ์ ไม่ปรารถนาจะบอกเรื่องนั้น ไม่ปรารถนาจะเปิดเผยเรื่องนั้น จึงเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อนว่า ใครต้อง . . . ว่าเรื่องอะไร ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เมื่อสงฆ์ยกวิหเสกกรรมแล้ว ภิกษุถูกไต่สวนในเพราะวัตถุหรืออาบัติ ณ ท่ามกลางสงฆ์ ไม่ปรารถนาจะบอกเรื่องนั้น ไม่ปรารถนาจะเปิดเผยเรื่องนั้น จึงนิ่งเสีย ทำให้สงฆ์ลำบาก ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ติกะปาจิตตีย์

[๓๖๖] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติปาจิตตีย์ . ในเพราะความเป็นผู้กล่าวคำอื่น ในเพราะความเป็นผู้ให้ลำบาก .

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะความเป็นผู้กล่าวคำอื่น ในเพราะความเป็นผู้ให้ลำบาก .

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะความเป็นผู้กล่าวคำอื่น ในเพราะความเป็นผู้ให้ลำบาก .

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ- .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ- .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ- .

อนาปัตติวาร

[๓๖๗] ภิกษุไม่เข้าใจจึงถาม ๑ ภิกษุอาพาธให้การไม่ได้ ๑ ภิกษุไม่ให้การด้วยคิดว่า ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแค้นแค้น หรือความวิวาทจักมีแก่สงฆ์ ๑ ภิกษุไม่ให้การด้วยคิดว่า จักเป็นสังฆเภท หรือสังฆราชา ๑ ภิกษุไม่ให้การด้วยคิดว่า สงฆ์จักทำกรรมโดยไม่-

* ขอบธรรม โดยเป็นนารด หรือจักไม่ทำกรรมแก่ภิกษุผู้ควรแก่กรรม ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ภุตคามวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ .

๒. ภุตคามวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระทัฬหฬลบุตร

[๓๖๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์. ครั้นนั้นท่านพระทัฬหฬลบุตรจัดแจงเสนาสนะและแจกภัตรแก่สงฆ์. สมัยนั้น พระเมตตियะและพระภุมมชกะเป็นผู้บวชใหม่ และมีบุญน้อย. เสนาสนะของสงฆ์ที่เลวและอาหารที่ทรมาย่อมตมมาถึงเธอทั้งสอง. เธอทั้งสองจึงให้ภิกษุทั้งหลายเพ่งโทษท่านพระทัฬหฬลบุตรว่า จัดเสนาสนะตามความพอใจ และแจกภัตรตามความพอใจ. บรรดาภิกษุผู้มกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน พระเมตตियะและพระภุมมชกะจึงได้ให้ภิกษุทั้งหลายโพนทะนาท่านพระทัฬหฬลบุตรเล่า? แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาค . . . ทรงสอบถามพระเมตตियะและพระภุมมชกะว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่าพวกเธอให้ภิกษุทั้งหลายโพนทะนาภิกษุทัฬหฬลบุตร จริงหรือ?

พระเมตตियะและพระภุมมชกะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโฆชบรุษทั้งหลาย โฉน พวกเธอจึงให้ภิกษุทั้งหลายเพ่งโทษภิกษุทัฬหฬลบุตร? การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๖๒. ๓. ก. เป็นปาจิตติย ในเพราะความเป็นผู้ให้โพนทะนา .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้ .

เรื่องพระทัฬหฬลบุตร จบ .

เรื่องพระทัฬหฬลบุตร (ต่อ)

[๓๖๙] ก็สมัยนั้น พระเมตตियะและพระภุมมชกะคิดว่า ภิกษุทั้งหลาย จักเชื่อฟังด้วยพระบัญญัติเพียงเท่านี้ว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามการให้โพนทะนาแล้ว จึงบ่นว่าท่านพระ-

* ทัฬหฬลบุตรอยู่ใกล้ๆ ภิกษุทั้งหลายว่า พระทัฬหฬลบุตรจัดเสนาสนะตามความพอใจ และแจกภัตรตามความพอใจ บรรดาภิกษุผู้มกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน พระ-

* เมตตियะและพระภุมมชกะจึงได้บ่นว่าท่านพระทัฬหฬลบุตรอยู่เล่า? แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาค . . . ทรงสอบถามพระเมตตियะและพระภุมมชกะว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่า พวกเธอบ่นว่าภิกษุทัฬหฬลบุตร จริงหรือ?

พระเมตตियะและพระภุมมชกะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโฆชบรุษทั้งหลาย โฉน พวกเธอจึงยังได้บ่นว่าภิกษุทัฬหฬลบุตรอยู่เล่า? การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ

๖๒. ๓. ข. เป็นปาจิตติย ในเพราะความเป็นผู้ให้โพนทะนา ในเพราะความเป็นผู้บ่นว่า .

เรื่องพระทัฬหฬลบุตร (ต่อ) จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๗๐] ที่ชื่อว่า ความเป็นผู้ให้โพนทะนา คือ อุปสัมบันผู้อันสงฆ์สมมติแล้วให้เป็นผู้จัดเสนาสนะ เป็นผู้แจกอาหาร แจกยาจก แจกผลไม้ แจกของเคี้ยว หรือแจกของเล็กน้อยก็ตาม . ภิกษุประสงค์จะแส่โทษ ให้อภัยค ให้เก้อเขิน จึงให้โพนทะนาก็ดี บ่นว่าก็ดี ซึ่งอุปสัมบัน , ต้องอาบัติปาจิตติย .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตติย

[๓๗๑] การมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า การมเป็นธรรม , ต้องอาบัติปาจิตติย ในเพราะความเป็นผู้ให้โพนทะนา ในเพราะความเป็นผู้บ่นว่า .

การมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย , ต้องอาบัติปาจิตติย ในเพราะความเป็นผู้ให้โพนทะนา

ในเพราะความเป็นผู้บ่นว่า .

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม, ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะความเป็นผู้ให้โทษทนา ในเพราะความเป็นผู้บ่นว่า .

ทุกกฏ

[๓๗๒] ภิกษุให้โทษทนา หรือบ่นว่าอนุปลัมบัน, ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบันผู้อนสงขมิได้สมมติให้เป็นผู้จัดเสนาสนะ เป็นผู้แจกอาหาร แจกยาจุก แจกผลไม้ แจกของเคี้ยว หรือแจกของเล็กน้อยก็ตาม ภิกษุประสงค์จะแสไทย ทำให้อภัยต ทำให้เก้อเขิน จึงให้โทษทณากิติ, บ่นว่ากิติ ซึ่งอุปสัมบัน. หรืออนุปลัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนุปลัมบันผู้อนสงขมสมมติกิติ มิได้สมมติกิติ ให้เป็นผู้จัดเสนาสนะ เป็นผู้แจกอาหาร แจกยาจุก แจกผลไม้ แจกของเคี้ยว หรือแจกของเล็กน้อยก็ตาม ภิกษุประสงค์จะแสไทย ทำให้อภัยต ทำให้เก้อเขิน จึงให้โทษทณากิติ, บ่นว่ากิติ ซึ่งอุปสัมบันหรืออนุปลัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ .

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย, ต้องอาบัติทุกกฏ . . .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ

อนาปัตติวาร

[๓๗๓] ภิกษุผู้ให้โทษทนา หรือบ่นว่าภิกษุผู้มีปกติทำเพราะฉันทาคติ โสภาคติ โมหาคติ ภยาคติ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

กุตคามวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ .

๒. กุตคามวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องภิกษุมารูป

[๓๗๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้นนั้น เป็นฤดูหนาว ภิกษุทั้งหลายจัดตั้งเสนาสนะในที่กลางแจ้ง ผิงกายอยู่, ครั้นเชาออกกัฏฐกาล เมื่อจะหลีกไป ไม่เก็บเอง ไม่ให้คนอื่นเก็บ ซึ่งเสนาสนะนั้น ไม่บอกมอบหมายแล้วหลีกไป เสนาสนะถูกน้ำค้างและฝนตกชะ. บรรดาภิกษุที่มีก้นน้อย . . . ต่างก็เฟิงโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า โฉน ภิกษุทั้งหลายจัดตั้งเสนาสนะในที่แจ้งแล้ว เมื่อจะหลีกไปจึงได้ไม่เก็บเอง ไม่ให้คนอื่นเก็บ ซึ่งเสนาสนะนั้น ไม่บอกมอบหมาย แล้วหลีกไป? เสนาสนะถูกน้ำค้างและฝนตกชะ. แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่า ภิกษุทั้งหลาย จัดตั้งเสนาสนะในที่แจ้งแล้ว, เมื่อจะหลีกไป ไม่เก็บเอง ไม่ให้คนอื่นเก็บ ซึ่งเสนาสนะนั้น ไม่บอกมอบหมาย แล้วหลีกไป เสนาสนะถูกน้ำค้างและฝนตกชะ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย โฉน โมฆบุรุษเหล่านั้น จัดตั้งเสนาสนะในที่แจ้งแล้ว. เมื่อจะหลีกไป จึงได้ไม่เก็บเอง ไม่ให้คนอื่นเก็บ ซึ่งเสนาสนะนั้น ไม่บอกมอบหมายแล้วหลีกไปเล่า? เสนาสนะถูกน้ำค้างและฝนตกชะ. การกระทำของพวกโมฆบุรุษนั้นนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๖๓. ๔. อนึ่ง ภิกษุใดวางไว้แล้วกิติ ให้วางไว้แล้วกิติ ซึ่งเตียงกิติ ตั่งกิติ ฟูกกิติ เก้าอี้กิติ อันเป็นของสงฆ์ในที่แจ้ง เมื่อหลีกไปไม่เก็บเองกิติ ไม่ให้เก็บกิติ ซึ่งเสนาสนะที่วางไว้ นั้น หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย เป็นปาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้ .

เรื่องภิกษุมารูป จบ .

พระพุทธานุญาตให้เก็บเสนาสนะ

[๓๗๕] ก็สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายอยู่ในที่แจ้ง รีบเก็บเสนาสนะก่อนกาลอันสมควร. พระผู้มีพระภาคได้ทอดพระเนตรเห็นภิกษุเหล่านั้น ผู้รีบเก็บเสนาสนะก่อนกาลอันสมควร, ครั้นแล้วจึงทรงทำอารมิกถาในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้เก็บเสนาสนะไว้ในปะรำหรือที่โคนไม้ หรือในที่ซึ่งนกกาหรือนกเหยี่ยวจะ ไม่ถ่ายมูลรดได้ตลอด ๘ เดือน ซึ่งกำหนดว่ามีชุกดูฝน .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๓๖] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า อันเป็นของสงฆ์ ได้แก่ ของที่เขาถวายแล้ว สละแล้วแก่สงฆ์ .

ที่ชื่อว่า เตียง ได้แก่ เตียง ๔ ชนิด คือ เตียงมีแม่แครงสอดเข้าในขา ๑ เตียงมีแครงเนื้อเป็นอันเดียวกันกับขา ๑ เตียงมีขาตั้งกำมปู ๑ เตียงมีขาจรดแม่แครง ๑ .

ที่ชื่อว่า ตัง ได้แก่ ตัง ๔ ชนิด คือ ตังมีแม่แครงสอดเข้าในขา ๑ ตังมีแม่แครงเนื้อเป็นอันเดียวกันกับขา ๑ ตังมีขาตั้งกำมปู ๑ ตังมีขาจรดแม่แครง ๑ .

ที่ชื่อว่า ฟูก ได้แก่ ฟูก ๔ ชนิด คือ ฟูกขนสัตว์ ๑ ฟูกเปลือกไม้ ๑ ฟูกเศษผ้า ๑ ฟูกหญ้า ๑ ฟูกใบไม้ ๑ .

ที่ชื่อว่า เก้าอี้ ได้แก่ เก้าอี้ที่เขาถักรวมใน สำเร็จด้วยเปลือกไม้ก็มี สำเร็จด้วยหญ้าคมแฝกก็มี สำเร็จด้วยหญ้ามุงกระต่ายก็มี สำเร็จด้วยหญ้าปล้องก็มี .

บทว่า วางไว้แล้ว คือ วางไว้เอง .

บทว่า ให้วางไว้แล้ว คือ ให้คนอื่นวางไว้ .

ใช้อุปสัมบันให้วาง เป็นฐานะของอุปสัมบันผู้วาง .

ใช้อุปสัมบันให้วาง เป็นฐานะของอุปสัมบันผู้วาง .

คำว่า เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเอง ซึ่งเสนาสนะที่วางไว้ นั้น คือ ไม่เก็บด้วยตนเอง .

คำว่า ไม่ให้เก็บ คือ ไม่ให้คนอื่นเก็บ .

คำว่า หรือ ไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย ความว่า ภิกษุ ไม่บอกมอบหมายภิกษุ สามเณร หรือคนทำการวัด แล้วเดินล่วงเลทเขตของมีชณิมบุรุษไป , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๓๗] เสนาสนะของสงฆ์ ภิกษุสำคัญว่าของสงฆ์ วางไว้เองก็ตี ให้คนอื่นวางไว้ก็ตี ในที่แจ้ง , เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ตี ไม่ให้คนอื่นเก็บก็ตี ซึ่งเสนาสนะนั้น หรือไม่ได้บอกมอบหมาย ไปเสีย , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เสนาสนะของสงฆ์ ภิกษุสงฆ์ วางไว้เองก็ตี ให้คนอื่นวางไว้ก็ตี ในที่แจ้ง เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ตี ไม่ให้คนอื่นเก็บก็ตี ซึ่งเสนาสนะนั้น หรือไม่ได้บอกมอบหมาย ไปเสีย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เสนาสนะของสงฆ์ ภิกษุสำคัญว่าของบุคคล วางไว้เองก็ตี ให้คนอื่นวางไว้ก็ตี ในที่แจ้ง เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ตี ไม่ให้คนอื่นเก็บก็ตี ซึ่งเสนาสนะนั้นหรือไม่ได้บอกมอบหมาย ไปเสีย , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ภิกษุวางไว้เองก็ตี ให้คนอื่นวางไว้ก็ตี ซึ่งเครื่องลาดรักษาผิวพื้นก็ตี เครื่องลาดเตียงก็ตี เครื่องลาดพื้นก็ตี เสื่ออ่อนก็ตี ท่อนหนังก็ตี เครื่องเช็ดเท้าก็ตี ตั้งกระดานก็ตี ในที่แจ้ง เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ตี ไม่ให้คนอื่นเก็บก็ตี ซึ่งเครื่องลาดรักษาผิวพื้นเป็นต้นนั้น หรือไม่ได้บอกมอบหมาย ไปเสีย , ต้องอาบัติทุกกฏ .

ติกะทุกกฏ

เสนาสนะของบุคคล ภิกษุสำคัญว่าของสงฆ์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

เสนาสนะของบุคคล ภิกษุสงฆ์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

เสนาสนะของบุคคล ภิกษุสำคัญว่าของบุคคล . . . ต้องอาบัติทุกกฏ เพราะเป็นของส่วนตัวของผู้อื่น .

เสนาสนะเป็นส่วนตัวของตน . . . , ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๓๓๘] ภิกษุเก็บเองแล้วไป ๑ ภิกษุให้คนอื่นเก็บแล้วไป ๑ ภิกษุบอกมอบหมายแล้วไป ๑ ภิกษุเอาออกฝั่งแดดไว้ ไปด้วยตั้งใจจักกลับมาเก็บ ๑ เกิดเหตุฉุกเฉินขึ้น ๑ ภิกษุมีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ , ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ , ไม่ต้องอาบัติแล .

ภุตคามวารค สิกขาบทที่ ๔ จบ .

๒. ภุตคามวารค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องพระสัตตตรสวัคคีย์

[๓๓๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น พระสัตตตรสวัคคีย์มีพวก ๑๗ รูปเป็นสหายนกัน เมื่ออยู่ก็อยู่พร้อมกัน เมื่อหลีกไปก็หลีกไปพร้อมกัน . พวกเธอปู้ที่นอนในวิหารเป็นของสงฆ์แห่งหนึ่งแล้ว เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเอง ไม่ให้คนอื่นเก็บซึ่งที่นอนนั้น ไม่ได้บอกมอบหมาย หลีกไป เสนาสนะถูกลากกัด . บรรดาภิกษุที่มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน พระสัตตตรสวัคคีย์ ปู้ที่นอนในวิหารเป็นของสงฆ์แล้ว เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเอง ไม่ให้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
คนอื่นเก็บ ซึ่งที่นอนนั้น ไม่ได้บอกมอบหมาย หลีกไปแล้ว? เสนาสนะจึงได้ถูกปลวกกัด .
แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าว่า ภิกษุสัตตรสวัคคีย์
ปูที่นอนในวิหารอันเป็นของสงฆ์แล้ว เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเอง ไม่ให้คนอื่นเก็บ ซึ่งที่นอนนั้น
ไม่บอกมอบหมาย หลีกไปแล้ว . เสนาสนะถูกปลวกกัด จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย โมฆบุรุษเหล่านั้น ปูที่นอนไว้ใน
วิหารเป็นของสงฆ์แล้ว เมื่อหลีกไป โจน จึงไม่เก็บเอง ไม่ให้คนอื่นเก็บ ไม่บอกมอบหมาย
หลีกไปเสีย . เสนาสนะจึงได้ถูกปลวกกัด . การกระทำของโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เป็นไปเมื่อ
ความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๖๔. ๕. อนึ่ง ภิกษุใด ปูแล้วก็ตี ให้ปูแล้วก็ตี ซึ่งที่นอนในวิหารเป็น
ของสงฆ์ , เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ตี ไม่ให้เก็บก็ตี ซึ่งที่นอนอันปูไว้วันนั้น หรือไม่
บอกมอบหมาย ไปเสีย , เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระสัตตรสวัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๕๐] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า เป็นของสงฆ์ ได้แก่ วิหารที่เขาถวายแล้ว สละแล้วแก่สงฆ์ .

ที่ชื่อว่า ที่นอน ได้แก่ ฟูก เครื่องลาดรักษาผิวพื้น เครื่องลาดเตียง เครื่องลาดพื้น
เสื่ออ่อน ท่อนหนัง ผ้าปูนั่ง ผ้าปูนอน เครื่องลาดทำด้วยหญ้า เครื่องลาดทำด้วยใบไม้ .

บทว่า ปู คือ ปูเอง .

บทว่า ให้ปู คือ ให้คนอื่นปู .

คำว่า เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเอง ซึ่งที่นอนอันปูไว้วันนั้น คือ ไม่เก็บด้วยตนเอง .

คำว่า ไม่ให้เก็บ คือ ไม่ให้คนอื่นเก็บ .

คำว่า หรือ ไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย ความว่า ภิกษุไม่บอกมอบหมายภิกษุ สามเณร
หรือคนทำการวัด เดินเลยเครื่องล้อมแห่งอารามที่เขาล้อม ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เดินเลยอุปัฏฐาก
แห่งอารามที่เขาไม่ได้ล้อม ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๕๑] วิหารเป็นของสงฆ์ ภิกษุสำคัญว่าเป็นของสงฆ์ ปูเองก็ตี ให้คนอื่นปูก็ตี ซึ่ง
ที่นอน . เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ตี ไม่ให้คนอื่นเก็บก็ตี ซึ่งที่นอนอันปูไว้วันนั้น หรือไม่บอก
มอบหมาย ไปเสีย , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

วิหารเป็นของสงฆ์ ภิกษุสงฆ์ ปูเองก็ตี ให้คนอื่นปูก็ตี ซึ่งที่นอน , เมื่อหลีกไป
ไม่เก็บเองก็ตี ไม่ให้คนอื่นเก็บก็ตี ซึ่งที่นอนอันปูไว้วันนั้น หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย ,
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

วิหารเป็นของสงฆ์ ภิกษุสำคัญว่าเป็นของบุคคล ปูเองก็ตี ให้คนอื่นปูก็ตี ซึ่งที่นอน ,
เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ตี ไม่ให้คนอื่นเก็บก็ตี ซึ่งที่นอนอันปูไว้วันนั้น หรือไม่บอกมอบหมาย
ไปเสีย , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

ภิกษุปูเองก็ตี ให้คนอื่นปูก็ตี ซึ่งที่นอน ในอุปัฏฐากวิหารกัฏฐิ ในโรงฉันกัฏฐิ ในมณฑป
กัฏฐิ ใต้ต้นไม้กัฏฐิ , เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ตี ไม่ให้คนอื่นเก็บก็ตี ซึ่งที่นอนอันปูไว้วันนั้น
หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุตั้งไว้เองก็ตี ให้คนอื่นตั้งไว้ก็ตี ซึ่งเตียงกัฏฐิ ตั่งกัฏฐิ ในวิหารกัฏฐิ ในอุปัฏฐาก
กัฏฐิ ในโรงฉันกัฏฐิ ในมณฑปกัฏฐิ ใต้ต้นไม้กัฏฐิ เมื่อหลีกไปไม่เก็บเองก็ตี ไม่ให้คนอื่นเก็บก็ตี
ซึ่งเตียงตั้งอันตั้งไว้วันนั้น หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย , ต้องอาบัติทุกกฏ .

วิหารของบุคคล ภิกษุสำคัญว่าของสงฆ์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

วิหารของบุคคล ภิกษุสงฆ์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

วิหารของบุคคล ภิกษุสำคัญว่าของบุคคล . . . ต้องอาบัติทุกกฏ เพราะเป็นของส่วนตัว
ของผู้อื่น .

วิหารเป็นของส่วนตัวของตน . . . , ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

[๓๘๒] ภิกษุเก็บเองแล้วไป ๑ ภิกษุให้คนอื่นเก็บแล้วไป ๑ ภิกษุบอกมอบหมายแล้วไป ๑ เสนาสนะมีเหตุบางอย่างขัดขวาง ๑ ภิกษุยังห่างไปยืนอยู่ ณ ที่นั้นบอกมอบหมายมา ๑ ภิกษุมิเหตุบางอย่างขัดขวาง ๑ ภิกษุมิอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กุตคามวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

๒. กุตคามวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๓๘๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ก็ตักนันทนอนตักไว้ให้พระเถระทั้งหลายย้ายไปเสีย แล้วตักกันว่า ด้วยอุบายอะไรหนอ? พวกเราจะพึงอยู่จำพรรษา ณ ที่นี้แหละ แล้วสำเร็จการนอนแทรกแซงพระเถระทั้งหลายด้วยหมายใจว่า ผู้ใดมีความคับใจ ผู้นั้นจักหลีกไปเอง. บรรดาภิกษุที่มกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โจน พระฉัพพัคคีย์จึงได้สำเร็จการนอนแทรกแซงพระเถระทั้งหลาย? แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่าพวกเธอสำเร็จการนอนแทรกแซงพระเถระทั้งหลาย จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย โจน พวกเธอจึงได้สำเร็จการนอนแทรกแซงพระเถระทั้งหลายเล่า? การกระทำของพวกเธอ นั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๖๕. ๖. อนึ่ง ภิกษุใด ร้อย สำเร็จการนอนแทรกแซงภิกษุผู้เข้าไปก่อนในวิหารของสงฆ์ ด้วยหมายใจว่า ผู้ใดมีความคับใจ, ผู้นั้นจักหลีกไปเอง ทำความหมายอย่างนี้เท่านั้นให้เป็นปัจจัย หาใช้อย่างอื่นไม่ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๘๔] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

วิหารที่ชื่อว่า ของสงฆ์ ได้แก่ วิหารที่เขาถวายแล้ว สละแล้วแก่สงฆ์.

ที่ชื่อว่า รู้ คือ รู้ว่าเป็นพระผู้เฒ่า รู้ว่าเป็นพระอาพาธ รู้ว่าเป็นพระที่สงฆ์มอบวิหารให้.

บทว่า แทรกแซง คือ เข้าไปเบียดเสียด.

บทว่า สำเร็จการนอน ความว่า ภิกษุปุไว้เองก็ดี ให้คนอื่นปุไว้ก็ดี ซึ่งที่นอนในสถานที่ใกล้เตียงก็ดี ตั้งก็ดี ทางเข้าออกก็ดี, ต้องอาบัติทุกกฎ นั่งทับก็ดี นอนทับก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

คำว่า ทำความหมายอย่างนี้เท่านั้นให้เป็นปัจจัย หาใช้อย่างอื่นไม่ ความว่า ไม่มีอะไรอื่นเป็นปัจจัยเพื่อสำเร็จการนอนแทรกแซง.

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๘๕] วิหารของสงฆ์ ภิกษุสำคัญว่าของสงฆ์ สำเร็จการนอนแทรกแซง, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

วิหารของสงฆ์ ภิกษุสงฆ์ สำเร็จการนอนแทรกแซง, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

วิหารของสงฆ์ ภิกษุสำคัญว่าของบุคคล สำเร็จการนอนแทรกแซง, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทกกฎ

เว้นอุปจาร เตียง ตั้ง หรือทางเข้าออกไว้ ภิกษุปุเองก็ดี ให้คนอื่นปุก็ดี ซึ่งที่นอนต้องอาบัติทุกกฎ. นั่งทับก็ดี นอนทับก็ดี, ต้องอาบัติทุกกฎ.

ภิกษุปุเองก็ดี ให้คนอื่นปุก็ดี ซึ่งที่นอน ในอุปจารวิหารก็ดี ในโรงฉันก็ดี ในมณฑปก็ดี, ใต้ต้นไม้งัดดี ในที่แจ้งก็ดี ต้องอาบัติทุกกฎ นั่งทับก็ดี นอนทับก็ดี ต้องอาบัติทุกกฎ.

วิหารของบุคคล ภิกษุสำคัญว่าของสงฆ์ . . . , ต้องอาบัติทุกกฎ.

วิหารของบุคคล ภิกษุสงฆ์ . . . , ต้องอาบัติทุกกฎ.

วิหารของบุคคล ภิกษุสำคัญว่าของบุคคล . . . , ต้องอาบัติทุกกฎ. เพราะเป็นของส่วนตัว

ของผู้อื่น .

วิหารเป็นส่วนตัวของตน . . . , ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๓๘๖] ภิกษุอาพาธเข้าอยู่ ๑ , ภิกษุถูกความหนาวหรือความร้อนเบียดเบียนแล้วเข้าไปอยู่ ๑ , ภิกษุมีอันตราย ๑ , ภิกษุวิกลจริต ๑ , ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ , ไม่ต้องอาบัติแล .

กุตคามวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ .

๒ . กุตคามวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระสัตตรสวัคคีย์

[๓๘๗] โดยสมณิน พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น พระสัตตรสวัคคีย์ปฏิสังขรณ์วิหารใหญ่แห่งหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่สุดเขตวัด ด้วยหมายใจว่าพวกเราจักอยู่จำพรรษา ณ ที่นี้ . พระฉัพพัคคีย์ได้เห็นพระสัตตรสวัคคีย์ผู้กำลังปฏิสังขรณ์วิหาร ครั้นแล้วจึงพูดกันอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย พระสัตตรสวัคคีย์เหล่านี้ กำลังปฏิสังขรณ์วิหาร , อย่างกระนั้นเลย พวกเราจักไล่พวกเธอไปเสีย . ภิกษุบางเหล่าพูดอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย โปรดรอก่อน จนกว่าเธอจะปฏิสังขรณ์เสร็จ เมื่อเธอปฏิสังขรณ์เสร็จแล้วพวกเราจึงค่อยไล่ไป .

ครั้นพระสัตตรสวัคคีย์ปฏิสังขรณ์เสร็จแล้ว . พระฉัพพัคคีย์ได้กล่าวคำนี้กะพระสัตตร-

*สวัคคีย์ว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านจงย้ายไป วิหารถึงแก่พวกเรา .

พระสัตตรสวัคคีย์ตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านควรจะบอกล่วงหน้ามิใช่หรือ? พวกผมจะได้ปฏิสังขรณ์วิหารหลังอื่น .

จ . อาวุโสทั้งหลาย วิหารเป็นของสงฆ์มิใช่หรือ?

ส . ขอรับ วิหารเป็นของสงฆ์ .

จ . พวกท่านจงย้ายไป วิหารถึงแก่พวกเรา .

ส . วิหารหลังใหญ่ แม้พวกท่านก็อยู่ได้ แม้พวกผมก็จักอยู่ .

พระฉัพพัคคีย์กล่าวว่า พวกท่านจงย้ายออกไป วิหารถึงแก่พวกเรา ดังนี้แล้ว ทำเป็นโกรธ ชัดใจ จับคอดคอร่าออกไป .

พระสัตตรสวัคคีย์ถูกคอดคอร่าออกไปก็ร้องไห้ .

ภิกษุทั้งหลายพากันถามอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านร้องไห้ทำไม? .

พระสัตตรสวัคคีย์ตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย พระฉัพพัคคีย์พวกนี้โกรธ ชัดใจ คุดคร่าพวกข้าพเจ้าออกไปจากวิหารของสงฆ์ .

บรรดาภิกษุที่มีกนน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้โกรธ ชัดใจ คุดคร่าภิกษุทั้งหลายออกจากวิหารของสงฆ์เล่า? แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้าพเจ้าพวกเธอโกรธ ชัดใจ คุดคร่าภิกษุทั้งหลายออกจากวิหารของสงฆ์ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้โกรธ ชัดใจ คุดคร่าภิกษุทั้งหลายออกจากวิหารของสงฆ์เล่า? การกระทำของพวกเธอ นั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๖๖ . ๗ . อนึ่ง ภิกษุใด โกรธ ชัดใจ คุดคร่ากัตีให้คุดคร่ากัตี ซึ่งภิกษุจากวิหารของสงฆ์ เป็นปาจิตติย .

เรื่องพระสัตตรสวัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๘๘] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรกณนี้ .

บทว่า ซึ่งภิกษุ ได้แก่ภิกษุอื่น .

บทว่า โกรธ ชัดใจ คือ ไม่พอใจ แค้นใจ เจ็บใจ .

[๓๘๙] วิหารที่ชื่อว่า ของสงฆ์ ได้แก่วิหารที่เขาถวายแล้ว สละแล้วแก่สงฆ์ .

บทว่า คุดคร่า คือ จับในห้องคุดคร่าออกไปหน้ามช , ต้ออาบัติปาจิตติย .

จับที่หน้ามชคุดคร่าออกไปข้างนอก , ต้ออาบัติปาจิตติย .

ให้ก้าวพ้นประตูแม่หลายแห่ง ด้วยประโยคเดียว , ต้ออาบัติปาจิตติย .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
บทว่า ให้นุคคร่า ความว่า ใช้ผู้อื่น, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
ใช้ครั้งเดียวให้ก้าวพันประตู แม่หลายแห่ง, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาษณีย์
ติกะปาจิตตีย์

[๓๙๐] วิหารของสงฆ์ ภิกษุสำคัญว่าของสงฆ์ โกรธ ชัดใจ นุคคร่ากัฏฐิ ให้นุคคร่า
กัฏฐิ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

วิหารของสงฆ์ ภิกษุสงฆ์ โกรธ ชัดใจ นุคคร่ากัฏฐิ ให้นุคคร่ากัฏฐิ, ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์.

วิหารของสงฆ์ ภิกษุสำคัญว่าของบุคคล โกรธ ชัดใจ นุคคร่ากัฏฐิ ให้นุคคร่ากัฏฐิ,
ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

ภิกษุชนกัฏฐิ ให้ชนกัฏฐิ ซึ่งบริวารของภิกษุนั้น, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุนุคคร่ากัฏฐิ ให้นุคคร่ากัฏฐิ ออกไปจากอุปัชฌาย์วิหารกัฏฐิ จากโรงฉันกัฏฐิ จากปะรำกัฏฐิ
จากใต้ต้นไม้กัฏฐิ จากที่แจ้งกัฏฐิ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุชนกัฏฐิ ให้ชนกัฏฐิ ซึ่งบริวารของภิกษุนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุนุคคร่ากัฏฐิ ให้นุคคร่ากัฏฐิ ซึ่งอุปสมัน จากวิหารกัฏฐิ จากอุปัชฌาย์วิหารกัฏฐิ จาก
โรงฉันกัฏฐิ จากปะรำกัฏฐิ จากใต้ต้นไม้กัฏฐิ จากที่แจ้งกัฏฐิ, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุชนกัฏฐิ ให้ชนกัฏฐิ ซึ่งบริวารของอุปสมัน, ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิหารของบุคคล ภิกษุสำคัญว่าของสงฆ์ . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิหารของบุคคล ภิกษุสงฆ์ . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิหารของบุคคล ภิกษุสำคัญว่าของบุคคล . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ เพราะเป็นของส่วนตัว
ของผู้อื่น.

วิหารเป็นส่วนตัวของตน . . . , ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๙๑] ภิกษุนุคคร่ากัฏฐิ ให้นุคคร่ากัฏฐิ ซึ่งภิกษุอลัชชี ๑ ภิกษุชนกัฏฐิ ให้ชนกัฏฐิ
ซึ่งบริวารของภิกษุอลัชชี ๑ ภิกษุนุคคร่ากัฏฐิ ให้นุคคร่ากัฏฐิ ซึ่งภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุชนกัฏฐิ
ให้ชนกัฏฐิ ซึ่งบริวารของภิกษุวิกลจริตนั้น ๑ ภิกษุนุคคร่ากัฏฐิ ให้นุคคร่ากัฏฐิ ซึ่งภิกษุผู้ก่อการ
บาดหมางกัฏฐิ ก่อการทะเลาะกัฏฐิ การก่อกองการวิวาทกัฏฐิ ก่อความอื้อฉาวกัฏฐิ ก่ออิริยกรณในสงฆ์กัฏฐิ ๑
ภิกษุชนกัฏฐิ ให้ชนกัฏฐิ ซึ่งบริวารของภิกษุผู้ก่อการบาดหมางเป็นต้นนั้น ๑ ภิกษุนุคคร่ากัฏฐิ
ให้นุคคร่ากัฏฐิ ซึ่งอันเตวาสิก หรือสัทธิวิหาริก ผู้ประพฤติกัฏฐิไม่เรียบร้อย ๑, ภิกษุชนกัฏฐิ
ให้ชนกัฏฐิ ซึ่งบริวารของอันเตวาสิกหรือสัทธิวิหาริกนั้น ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล.

กุตคามวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

๒. กุตคามวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องภิกษุ ๒ รูป

[๓๙๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อาราม
ของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุ ๒ รูป อยู่บนร้านในวิหารเป็น
ของสงฆ์ รูปหนึ่งอยู่ชั้นล่าง รูปหนึ่งอยู่ชั้นบน ภิกษุอยู่ชั้นบนนั่งทับโดยแรง ซึ่งเตียงอันมี
เท้าเสียบ เท้าเตียงตกโดนศีรษะภิกษุผู้อยู่ชั้นล่าง ภิกษุนั้นสงเสียงร้องลั่น ภิกษุทั้งหลายพากัน
วิ่งเข้าไปถามภิกษุนั้นว่า ท่านสงเสียงร้องทำไม? จึงภิกษุนั้นได้ชี้แจงเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุที่มกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุจึงนั่งทับ
โดยแรง ซึ่งเตียงมีเท้าเสียบ บนร้านในวิหารเป็นของสงฆ์? แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่
พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุนั้นว่า ดูกรภิกษุ ขาวว่า เธอนั่งทับโดยแรง ซึ่งเตียง
มีเท้าเสียบ บนร้านในวิหารเป็นของสงฆ์ จริงหรือ?

ภิกษุนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉน เธอจึงได้นั่งทับโดยแรง ซึ่ง
เตียงมีเท้าเสียบ บนร้านในวิหารเป็นของสงฆ์เล่า? การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อ
ความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๖๗. ๘. อนึ่ง ภิกษุใด นั่งทับกัฏฐิ นอนทับกัฏฐิ ซึ่งเตียงกัฏฐิ ซึ่งตั้งกัฏฐิ อันมี
เท้าเสียบ บนร้านในวิหารเป็นของสงฆ์, เป็นปาจิตตีย์.

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

เรื่องภิกษุ ๒ รูป จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๙๓] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

วิหาร ที่ชื่อว่า เป็นของสงฆ์ ได้แก่ วิหารที่เขาถวายแล้ว สละแล้วแก่สงฆ์ .

[๓๙๔] ที่ชื่อว่า ร้าน ได้แก่ ร้านที่ไม่กระทบศีรษะของมัชฌิมบุรุษ .

เตียงที่ชื่อว่า มีเท้าเสียบ คือเขาสอดเท้าเสียบเข้าไว้ในตัวเตียง .

ตั้ง ที่ชื่อว่า มีเท้าเสียบ คือเขาสอดเท้าเสียบเข้าไว้ในตัวตั้ง .

บทว่า นั่งทับ คือนั่งทับบนเตียงตั้งนั้น , ต้องอาบัติปาจิตตีย์

บทว่า นอนทับ คือนอนทับบนเตียงตั้งนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๙๕] วิหารของสงฆ์ ภิกษุสำคัญของสงฆ์ นั่งทับกิติ นอนทับกิติ ซึ่งเตียงกิติ ซึ่งตั้งกิติ อันมีเท้าเสียบ บนร้าน , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

วิหารของสงฆ์ ภิกษุสงฆ์ นั่งทับกิติ นอนทับกิติ ซึ่งเตียงกิติ ซึ่งตั้งกิติ อันมีเท้าเสียบ บนร้าน , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

วิหารของสงฆ์ ภิกษุสำคัญของบุคคล นั่งทับกิติ นอนทับกิติ ซึ่งเตียงกิติ ซึ่งตั้งกิติ อันมีเท้าเสียบ บนร้าน , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ติกะทุกกฏ

วิหารของบุคคล ภิกษุสำคัญของสงฆ์ . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ .

วิหารของบุคคล ภิกษุสงฆ์ . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ .

วิหารของบุคคล ภิกษุสำคัญของบุคคล เพราะเป็นส่วนตัวของภิกษุอื่น . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

วิหารเป็นส่วนตัวของตน . . . , ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๓๙๖] ไม่ใช่ร้าน ๑ ร้านสูงพอกระทบศีรษะ ๑ ข้างล่างไม่ได้ใช้เป็นที่อยู่ ๑ ข้างบนปูพื้นไว้ ๑ , เท้าเตียงเท้าตั้งได้ตรึงสลักกับตัว ๑ ภิกษุยืนบนเตียงตั้งนั้นเหยียบจิวหรือพาดจิวได้ ๑ ภิกษุวิกัลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

กุตคามวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ .

๒. กุตคามวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องพระฉินนะ

[๓๙๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ โฆสิตาราม เขตพระนครโกสัมพี. ครั้นนั้น มหาอำมาตย์อุปัฏฐากของท่านพระฉินนะสร้างวิหารถวายท่านพระฉินนะ . แต่ท่านพระฉินนะสั่งให้มุ่งให้โบกฉาบวิหารที่ทำสำเร็จแล้วบ้อยครั้ง . วิหารหนักเกินไป ได้ทะลาลงมา . จึงท่านพระฉินนะมีสาละวนเก็บรวบรวมหญ้าและไม้ ได้ทำนข้าวเหนียวของพราหมณ์คนหนึ่งให้เสียหาย . พราหมณ์นั้นจึงเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระคุณเจ้าทั้งหลายจึงได้ทำนข้าวเหนียวของข้าพเจ้าให้เสียหาย? ภิกษุทั้งหลายได้ยินพราหมณ์นั้นเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาผู้ที่มีกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ท่านพระฉินนะจึงได้ให้มุ่งให้โบกฉาบวิหารที่ทำสำเร็จแล้วบ้อยครั้งเล่า? วิหารหนักเกินไป ได้ทะลาลงมา . แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระฉินนะว่า ดูกรฉินนะ ข้าว่าเธอให้มุ่งให้โบกฉาบวิหารที่ทำสำเร็จแล้วบ้อยครั้ง วิหารหนักเกินไป ได้ทะลาลงมา จริงหรือ?

ท่านพระฉินนะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉน เธอจึงได้ให้มุ่งให้โบกฉาบวิหารที่ทำเสร็จแล้วบ้อยครั้งเล่า? วิหารหนักเกินไปก็ทะลาลง การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเสื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เสื่อมใส หรือเพื่อความเสื่อมใสของชุมชนที่เสื่อมใสแล้ว- .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๖๘. ๙. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำซึ่งวิหารใหญ่ จะวางเข็ดหน้าเพียงไรแต่กรอบแห่งประตู จะบริกรรมชองหน้าต่าง พึงยืนในที่ปราศจากของสดเขียว อำนวยให้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
พอกได้ ๒-๓ ชั้น ถ้าเธออำนาจยิ่งกว่านั้น แม้นินในที่ปราศจากของสดเขียว ก็เป็น
ปาจิตตีย์ .

เรื่องพระฉันทะ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๙๘] วิหารที่ชื่อว่า ไหญ่ ท่านว่ามีเจ้าของ .

ที่ชื่อว่า วิหาร ได้แก่ ตึกที่เขาโบกฉาบปูนไว้เฉพาะภายในก็ตาม ที่เขาโบกฉาบปูนไว้
เฉพาะภายนอกก็ตาม หรือที่เขาโบกฉาบปูนไว้ทั้งภายในทั้งภายนอกก็ตาม .

บทว่า ผู้ให้ทำ คือ สร้างเองก็ดี ให้ผู้อื่นสร้างก็ดี .

บทว่า เพียงไรแต่ครอบแห่งประตู คือ ชั่วหัตถบาลาโดยรอบแห่งบานประตู .

บทว่า จะวางเช็ดหน้า คือ จะวางประตู .

บทว่า จะบริกรรมชองหน้าต่าง คือ จะบริกรรมหน้าต่างให้มีสีเขียว สีดำ สียางไม้
ลายดอกไม้ เกาวัลย์ ฟินม้งกร ดอกจอก .

คำว่า ฟังนินในที่ปราศจากของสดเขียว อำนาจให้พอกได้ ๒-๓ ชั้น ความว่า
ที่ชื่อว่า ของสดเขียว ได้แก่ บุปผพรรณชาติ อปรณณชาติ .

ถ้าภิกษุยื่นสังการอยู่ในที่มีของสดเขียว ต้องอาบัติทุกกฏ .

ให้มุงตามทางแถว ฟังมุงเอง ๒ แถวๆ ที่ ๓ สิ่งให้มุงแล้วฟังหลีกไป .

ให้มุงเป็นชั้น ฟังมุงเอง ๒ ชั้นๆ ที่ ๓ สิ่งให้มุงแล้วฟังหลีกไป .

[๓๙๙] คำว่า ถ้าเธออำนาจให้ยิ่งกว่านั้น แม้นินในที่ปราศจากของสดเขียว
ความว่า มุงด้วยอิฐ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ แผ่นอิฐ .

มุงด้วยแผ่นศิลา ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ แผ่นศิลา .

โบกฉาบด้วยปูนขาว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ ก้อนปูนขาว .

มุงด้วยหญ้า ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ กำหญ้า .

มุงด้วยใบไม้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ ใบไม้ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๔๐๐] เกิน ๒-๓ ชั้น ภิกษุสำคัญว่าเกิน อำนาจการ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เกิน ๒-๓ ชั้น ภิกษุสงสัย อำนาจการ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เกิน ๒-๓ ชั้น ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง อำนาจการ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทกกฏ

หย่อนกว่า ๒-๓ ชั้น ภิกษุสำคัญว่าเกิน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

หย่อนกว่า ๒-๓ ชั้น ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

หย่อนกว่า ๒-๓ ชั้น ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๔๐๑] ภิกษุมุง ๒-๓ ชั้น ๑ ภิกษุมุงหย่อนกว่า ๒-๓ ชั้น ๑ ภิกษุสร้างถ้ำ ๑
คูหา ๑ กุฏิมุงหญ้า ๑ ภิกษุสร้างกุฏิเพื่อภิกษุอื่น ๑ ภิกษุสร้างด้วยทรัพย์ของตน ๑ ยกอาคาร
อันเป็นที่อยู่เสีย ภิกษุสร้างทุกอย่าง ไม่ต้องอาบัติ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

ภุตคามวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ .

๒. ภุตคามวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องภิกษุชาวรัฐอาฬรี

[๔๐๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ อัครคาฬวเจดีย์ เขตรัฐ
อาฬรี . ครั้งนั้นพวกภิกษุชาวรัฐอาฬรี กำลังกระทำนากกรรม ร้อยว่าน่านมีตัวสัตว์ จึงรดเองบ้าง
ให้คนอื่นรดบ้าง ซึ่งหญ้าบ้าง ดินบ้าง . บรรดาภิกษุที่มกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา
โจน พวกภิกษุชาวรัฐอาฬรีร้อยว่าน่านมีตัวสัตว์ จึงได้รดเองบ้าง ให้คนอื่นรดบ้าง ซึ่งหญ้าบ้าง
ดินบ้างเล่า? แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุชาวรัฐอาฬรีว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอร้อย
ว่าน่านมีตัวสัตว์ รดเองบ้าง ให้คนอื่นรดบ้าง ซึ่งหญ้าบ้าง ดินบ้าง จริงหรือ?

พวกภิกษุชาวรัฐอาฬรีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย พวกเธอร้อยว่าน่านมีตัวสัตว์
โจน จึงได้รดเองบ้าง ให้คนอื่นรดบ้าง ซึ่งหญ้าบ้าง ดินบ้าง? การกระทำของพวกเธอนั้น
ไม่เป็นไปเพื่อความเสื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เสื่อมใส หรือเพื่อความเสื่อมใสยิ่งของชุมชนที่
เสื่อมใสแล้ว . . .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เลวพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๖๙. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุใด ร้อยวาน้ำมีตัวสัตว์ รดกิติ ให้รดกิติ ซึ่งหมุ่กิติ
ดินกิติ, เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุชาวรัฐอาฬวี จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๐๓] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า ร้อย ได้แก่ ร้อยเอง หรือ คนอื่นบอกเธอ .

[๔๐๔] บทว่า รด คือ รดเอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทว่า ให้รด คือ ใช้คนอื่นรด ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ใช้ครั้งเดียว แต่เขารดหลายครั้ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

น้ำมีตัวสัตว์ ภิกษุสำคัญว่าน้ำมีตัวสัตว์ รดเองกิติ ให้คนอื่นรดกิติ ซึ่งหมุ่กิติ ซึ่งดิน
กิติ . ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

น้ำมีตัวสัตว์ ภิกษุสงสัย รดเองกิติ ให้คนอื่นรดกิติ ซึ่งหมุ่กิติ ซึ่งดินกิติ, ต้อง-

*อาบัติทุกกฏ .

น้ำมีตัวสัตว์ ภิกษุสำคัญว่าไม่มีตัวสัตว์ รดเองกิติ ให้คนอื่นรดกิติ ซึ่งหมุ่กิติ ซึ่งดิน
กิติ, ไม่ต้องอาบัติ .

น้ำไม่มีตัวสัตว์ ภิกษุสำคัญว่ามีตัวสัตว์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

น้ำไม่มีตัวสัตว์ ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

น้ำไม่มีตัวสัตว์ ภิกษุสำคัญว่าไม่มีตัวสัตว์ . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๔๐๕] ภิกษุไม่แกล้ง ๑ ภิกษุไม่มีสติ ๑ ภิกษุไม่รู้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุ
อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

ภุตคามวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ .

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๒ จบ .

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. ภุตคามสิกขาบท ว่าด้วยพรากของเขียว
๒. อัญญาตสิกขาบท ว่าด้วยแกล้งกล่าวคำอื่น
๓. อชฌาปนสิกขาบท ว่าด้วยโพนทนา
๔. ปฐมเสนาสนสิกขาบท ว่าด้วยหลีกเลี่ยงไปไม่เก็บเสนาสนะ
๕. ทุตยเสนาสนสิกขาบท ว่าด้วยใช้เสนาสนะแล้วไม่เก็บ
๖. อนุปัชชชสิกขาบท ว่าด้วยนอนแทรกแซง
๗. นิกกัซณสิกขาบท ว่าด้วยการจุดคร่าภิกษุ
๘. เวหาสกุฏสิกขาบท ว่าด้วยนั่งนอนบนร่างร้าน
๙. มหัลลสิกขาบท ว่าด้วยการสร้างวิหารใหญ่
๑๐. สปปาณสิกขาบท ว่าด้วยใช้น้ำมีตัวสัตว์ . ๗

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๓

๓. โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๔๐๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น ภิกษุชั้นเถระทั้งหลาย กล่าวสอนพวกภิกษุณี
ยอมได้จีวรบิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร . จึงพระฉัพพัคคีย์ ปรึกษากันว่า
อาวุโสทั้งหลาย บัดนี้พระเถระกล่าวสอนพวกภิกษุณี ย่อมได้จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และ
คิลานปัจจัยเภสัชบริขาร เอาเถิด พวกเราจะกล่าวสอนพวกภิกษุณีบ้าง . ครั้นแล้วได้เข้าไปหา
พวกภิกษุณี กล่าวคำนี้ว่า มาเถิด น้องหญิงทั้งหลายจงไปหาพวกเราบ้าง แม้พวกเราจักกล่าว
สอน . หลังจากนั้น ภิกษุณีเหล่านั้น ได้เข้าไปหาพระฉัพพัคคีย์ อภิวาทแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง . จึงพระฉัพพัคคีย์ได้ทำธรรมิกถาแก่พวกภิกษุณีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ให้น้ำเวลาว่าง ไป
ด้วยดีริจจานกถา แล้วสั่งให้กลับไปด้วยคำว่า กลับไปเถิด น้องหญิงทั้งหลาย . ลำดับนั้นภิกษุณี
เหล่านั้นได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถวายบังคมแล้ว ยืนเฝ้าอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง .

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามภิกษุณีเหล่านั้นผู้ยืนเฝ้าอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งนั้นแล้วว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกล่าวสอนภิกษุณีได้สัมฤทธิ์ผลดีหรือ?

ภิกษุณีทั้งหลายกราบทูลว่า จะสัมฤทธิ์ผลมาแต่ไหน พระพุทธเจ้าข้า, เพราะพระคุณเจ้า
เหล่านั้นพหุศรัยได้ทำธรรมิกถาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ให้นั้นเวลาล่วงไปด้วยตริจจนกถา แล้วก็สั่ง
ให้กลับไป พระพุทธเจ้าข้า .

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้ภิกษุณีเหล่านั้นเห็นแจ้งสมათาน อาจหาญ ร่าเริง
ด้วยธรรมิกถา . ครั้นภิกษุณีเหล่านั้น อันพระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้เห็นแจ้ง สมათาน อาจหาญ
ร่าเริง ด้วยธรรมิกถาแล้ว ลุกจากอาสน์ถวายอภิวาท ทำประทักษิณหลีกไปแล้ว .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น
ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอ
ทำธรรมิกถาแก่พวกภิกษุณีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ให้นั้นเวลาล่วงไปด้วยตริจจนกถา แล้วก็สั่งให้
กลับไป จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโหมฆบรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้ทำ
ธรรมิกถาแก่พวกภิกษุณี เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ให้นั้นเวลาล่วงไปด้วยตริจจนกถาแล้วสั่งให้กลับไป
ไปเล่า? การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส
หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . . ครั้นแล้วทรงทำธรรมิกถารับสั่งกะภิกษุ
ทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สมมติภิกษุเป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณี .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสมมติอย่างนี้ .

วิธีสมมติภิกษุผู้สั่งสอนภิกษุณี

พึงขอร้องภิกษุก่อน . ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบ ด้วย
ญัตติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

กรรมวาจาสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว . สงฆ์
พึงสมมติภิกษุผู้มีชื่อนี้ให้เป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณี นี้เป็นญัตติ .

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . สงฆ์สมมติภิกษุผู้มีชื่อนี้ให้เป็นผู้กล่าวสอน
ภิกษุณี . การสมมติภิกษุผู้มีชื่อนี้ให้เป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณีชอบแก่ท่านผู้ใด, ท่านผู้นั้น
พึงเป็นผู้หนึ่ง . ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด, ท่านผู้นั้นพึงพูด .

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้เป็นครั้งที่สอง . . .

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้เป็นครั้งที่สาม, ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า . สงฆ์
สมมติภิกษุผู้มีชื่อนี้ให้เป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณี . การสมมติภิกษุผู้มีชื่อนี้ให้เป็นผู้กล่าวสอน
ภิกษุณีชอบแก่ท่านผู้ใด, ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง . ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด, ท่านผู้นั้น
พึงพูด .

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ สงฆ์สมมติให้เป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณีแล้ว ชอบแก่สงฆ์, เหตุนั้น
จึงนึ่ง; ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ .

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยอนกปรียายแล้ว ตรัสโทษ
แห่งความเป็นคนเลียงยาก . . . รับสั่งว่า . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๐ . ๑ . อนึ่ง ภิกษุใดไม่ได้รับสมมติ กล่าวสอนพวกภิกษุณี, เป็นปาจิตติย .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ (ต่อ)

[๔๐๓] ก็แลสมัยนั้น พวกพระเถระทั้งหลายผู้ได้รับสมมติ กล่าวสอนพวกภิกษุณี
ก็ยังได้จิวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจฉัยเภสัชบริวารเหมือนอย่างเดิม . จึงพระ-

* ฉัพพัคคีย์ได้ปรึกษากันว่า อาวุโสทั้งหลาย บัดนี้พระเถระทั้งหลายได้รับสมมติ แล้วกล่าวสอน
พวกภิกษุณี ก็ยังได้จิวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจฉัยเภสัชบริวารอยู่เหมือนอย่างเดิม,
เอาเถิด แม้พวกเราจะไปนอกสีมาสมมติกันและกันให้เป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณี แล้วสั่งสอนพวก
ภิกษุณีกันเถิด . ครั้นแล้วพากัน ไปนอกสีมา สมมติกันและกันให้เป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณี แล้วได้
เข้าไปบอกภิกษุณีทั้งหลายว่า ดูกรน้องหญิงทั้งหลาย แม้พวกเราได้รับสมมติ ท่านทั้งหลาย
จงเข้าไปหาพวกเรา แม้พวกเราจักกล่าวสอน . ต่อมาภิกษุณีเหล่านั้น พากันเข้าไปหา
พระฉัพพัคคีย์ กราบไหว้แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนหนึ่ง . จึงพระฉัพพัคคีย์ได้ทำธรรมิกถาแก่พวก
ภิกษุณีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ให้นั้นเวลาล่วงไปด้วยตริจจนกถาแล้วสั่งให้กลับไป ด้วยคำว่า กลับ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
ไปเกิด นองหญิงทั้งหลาย . ลำดับนั้นพวกนางได้พากันไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วยืน
เฝ้าอยู่ ณ ที่ควรส่วนหนึ่ง .

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามภิกษุณีผู้ยืนเฝ้าอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งเหล่านั้นแล้วว่า ดูกร
ภิกษุณีทั้งหลาย โอวาทได้สัมฤทธิ์ผลดีหรือ?

พวกภิกษุณีกราบทูลว่า จะสัมฤทธิ์ผลมาแต่ไหน พระพุทธเจ้าข้า เพราะพระคุณเจ้าเหล่า
นั้พพิคคีย์ได้ทำธรรมิกถาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ให้อริเวลาล่วงไปด้วยดีจึงจางอกตาแล้วสั่งให้กลับ
ไป พระพุทธเจ้าข้า .

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงยังภิกษุณีเหล่านั้น ให้เห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ
ร่าเริง ด้วยธรรมิกถา . ครั้นภิกษุณีเหล่านั้น อันพระผู้มีพระภาคทรงให้เห็นแจ้ง สมทาน
อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมิกถาแล้ว ลุกจากอาสน์ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณ
หลีกไปแล้ว .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่า พวกเธอทำ
ธรรมิกถาแก่พวกภิกษุณีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ให้อริเวลาล่วงไปด้วยดีจึงจางอกตา แล้วสั่งให้
กลับไปจริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงได้ทำ
ธรรมิกถาแก่พวกภิกษุณีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ให้อริเวลาล่วงไปด้วยดีจึงจางอกตา แล้วสั่งให้กลับ
ไปเล่า การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือ
เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ทรงอนุญาตให้สมมติภิกษุผู้กล่าวสอนภิกษุณี

ครั้นแล้วทรงทำธรรมิกถา รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้
สมมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ ดังต่อไปนี้ เป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณี

องค์คุณ ๘ ของภิกษุผู้กล่าวสอนภิกษุณี

๑ . เป็นผู้มึสติล คือสำรวมด้วยปาติโมกขสังวรศีล สมบูรณ์ด้วยอาจารย์และโคจรอยู่
มีปกติเห็นภัยในโทษเพียงเล็กน้อย สมทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย

๒ . เป็นพหูสูต คือทรงสตะ เป็นผู้สั่งสมสตะ ธรรมเหล่านั้นใด งามในเบื้องต้น
งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์บริสุทธิ
ธรรมเห็นปานนั้น อันภิกษุณีนั้นได้สดับมาก ทรงจำไว้ได้ คล่องปาก ชื่นใจ เทงตลอดด้วยปัญญา

๓ . พระปาติโมกขทั้งสงฆมาแล้วด้วยดีโดยพิสดาร แก่ภิกษุณีนั้น คือ ภิกษุณีนั้นจำแนก
ได้ดี คล่องแคล่วดี วินิจฉัยได้เรียบร้อยโดยสูตร โดยอนุพยัญชนะ

๔ . เป็นผู้มิวาจาสละสลวย ชัดเจน

๕ . เป็นที่นิยมชมชอบของภิกษุณีโดยมาก

๖ . เป็นผู้สามารถกล่าวสอนภิกษุณีได้

๗ . เป็นผู้ไม่เคยล่วงครุธรรม กับสตรีผู้ครองผ้ากาสายะซึ่งบวชเฉพาะพระผู้มีพระภาค
พระองค์นี้ และ

๘ . มีพรรษาได้ ๒๐ หรือเกิน ๒๐

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้สมมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ คุณ ๘ ประการนี้ ให้เป็น
ผู้กล่าวสอนภิกษุณีได้ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ [ต่อ] จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๐๘] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง-
*ประสงคในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า ไม่ได้รับสมมติ คือ สงฆ์ยังไม่ได้สมมติด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา .

ที่ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่อสตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย .

[๔๐๙] บทว่า กล่าวสอน ความว่า ภิกษุกล่าวสอนด้วยครุธรรม ๘ ประการ ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ กล่าวสอนด้วยธรรมอย่างอื่น ต้องอาบัติทุกกฎ กล่าวสอนภิกษุณีผู้อุปสมบทในภิกษุณี
สงฆ์ฝ่ายเดียว ต้องอาบัติทุกกฎ .

[๔๑๐] ภิกษุผู้ได้สมมติแล้วนั้น ฟังवादบริเวณ ตั้งน้ำจัน น้ำใช้ ปุอาสนะไว้
แล้วชวนเพื่อนภิกษุไปนั่งอยู่ด้วย .

ภิกษุทั้งหลายฟังไป ณ ที่นั้น อภิวัตภิกษุณีนั้นแล้ว นั่ง ณ ที่สมควรส่วนข้างหนึ่ง .

ภิกษุผู้ได้รับสมมติแล้วนั้นฟังถามว่า พวกเธอพร้อมเพรียงกันแล้วหรือ นองหญิงทั้งหลาย
ถ้าพวกนางตอบว่า พวกดิฉันพร้อมเพรียงกันแล้ว เจ้าข้า .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
พึงถามว่า ธรรม ๘ ประการ ยังประพุดติกกันอยู่หรือ น้องหญิงทั้งหลาย?
ถ้าพวกนางตอบว่า ยังประพุดติกกันอยู่ เจ้าข้า .
พึงสั่งว่า นี่เป็นโอวาท น้องหญิงทั้งหลาย .
ถ้าพวกนางตอบว่า ไม่ได้ประพุดติกกัน เจ้าข้า .
พึงตักเตือนว่าดังนี้ :-

ธรรม ๘ ประการ

๑. ภิกษุณีอุปสมบทแล้วได้ ๑๐๐ พรรษา ต้องทำการกราบไหว้ การต้อนรับ อัญชลีกรรม
สามิสิกกรรม แก่ภิกษุผู้อุปสมบทแล้วในวันนั้น ธรรมนี้อันภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ นบถ
บูชา ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต .

๒. ภิกษุณีไม่พึงอยู่จำพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ ธรรมนี้อันภิกษุณีต้องสักการะ
เคารพ นบถ บูชา ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต .

๓. ภิกษุณีต้องหวังธรรม ๒ ประการ คือ งามอุโบสถ ๑ ไปรับโอวาท ๑ จากภิกษุสงฆ์
ทุกกึ่งเดือน ธรรมนี้อันภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ นบถ บูชา ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต .

๔. ภิกษุณีผู้จำพรรษาแล้ว ต้องพิจารณาในสงฆ์ ๒ ฝ่ายโดยสถานทั้ง ๓ คือ ด้วยได้
เห็น ๑ ด้วยได้ฟัง ๑ ด้วยรังเกียจ ๑ ธรรมนี้อันภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ นบถ บูชา
ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต .

๕. ภิกษุณีล่วงละเมิดธรรมแล้ว ต้องประพุดตีภิกษุมาในสงฆ์ ๒ ฝ่าย ธรรมนี้
อันภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ นบถ บูชา ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต .

๖. ภิกษุณีต้องแสวงหาอุปสัมปทาในสงฆ์ ๒ ฝ่าย เพื่อศึกษาหาผู้ศึกษาสิกขาในธรรม
๖ ประการครบ ๒ ปีแล้ว ธรรมนี้อันภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ นบถ บูชา ไม่ล่วง-
*ละเมิดตลอดชีวิต .

๗. ภิกษุณีไม่พึงดำ ไม่พึงบริภาษภิกษุ โดยปริยายอย่างใดอย่างหนึ่ง ธรรมนี้อัน
ภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ นบถ บูชา ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต .

๘. ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ปิดทางไม่ให้ภิกษุทั้งหลายสอนภิกษุ เปิดทางให้ภิกษุ
ทั้งหลายสอนภิกษุณีได้ ธรรมนี้อันภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ นบถ บูชา ไม่ล่วงละเมิด
ตลอดชีวิต .

ถ้าพวกนางตอบว่า พวกดิฉันพร้อมเพรียงกันแล้ว เจ้าข้า .

ภิกษุผู้ได้รับสมมติแล้วนั้น สั่งสอนธรรมอย่างอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ .

ถ้าพวกนางตอบว่า ยังเป็นพรคอยู่ เจ้าข้า .

ภิกษุผู้ได้รับสมมติแล้วนั้น กล่าวสอนธรรม ๘ ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ให้โอวาท สั่งสอนธรรมอย่างอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ .

บทภาษณีย์

อฎฐารสปาจิตตีย์

[๔๑๑] ๑. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่
พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่าไม่พร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

๒. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน
ภิกษุสงฆ์ กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

๓. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน
ภิกษุสำคัญว่าพร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

[๔๑๒] ๔. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงฆ์ ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุ
สำคัญว่าไม่พร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

๕. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงฆ์ ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสงฆ์
กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

๖. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงฆ์ ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่า
พร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

[๔๑๓] ๗. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อม-
*เพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่าไม่พร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

๘. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงฆ์ ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสงฆ์
กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

๙. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงฆ์ ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่พร้อมเพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่า
พร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

[๔๑๔] ๑๐. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์พร้อม-
*เพรียงกัน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่พร้อมเพรียงกัน กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

๑๑. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์พร้อมเพรียงกัน
ภิกษุสงฆ์ กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

๑๒. กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงฆ์พร้อมเพรียงกัน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ .

๓. โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๒
เรื่องพระจุฬป็นถกเถระ

[๔๒๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น พระเถระทั้งหลาย ผลัดเปลี่ยนกันกล่าวสอน
พวกภิกษุณี สมัยนั้น ถึงวาระของท่านพระจุฬป็นถกที่จะกล่าวสอนพวกภิกษุณี พวกภิกษุณีพูดกัน
อย่างนี้ว่า วันนี้อวาทเห็นจะไม่สำเร็จประโยชน์ เพราะประเดี๋ยวพระคุณเจ้าจุฬป็นถกจะกล่าวอุทาน
อย่างเดิมนั่นแหละซ้ำๆ ซากๆ แล้วพากันเข้าไปหาท่านพระจุฬป็นถก อภิวัตแล้วนั่งอยู่ ณ
ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง .

ท่านพระจุฬป็นถกได้ถามภิกษุณีเหล่านั้น ผู้นั่งเรียบร้อยแล้ว ดังนี้ว่า พวกเธอพร้อม-
*เพรียงกันแล้วหรือ น้องหญิงทั้งหลาย?

ภิกษุณี . พวกดิฉันพร้อมเพรียงกันแล้ว เจ้าข้า .

จุฬ . ครุธรรม ๘ ประการยังเป็นไปได้อยู่หรือ น้องหญิงทั้งหลาย?

ภิกษุณี . ยังเป็นไปได้อยู่ เจ้าข้า .

ท่านพระจุฬป็นถกสิ่งว่า นี่แหละเป็นโอวาทละ น้องหญิงทั้งหลาย แล้วได้กล่าวอุทาน
นี้ซ้ำอีก ว่าดังนี้ :-

"ความโศก ย่อมไม่มีแก่ผู้มีจิตตั้งมั่น ไม่ประมาท

ศึกษาอยู่ในโมเนยยปฏิบัติ ผู้คงที่ ผู้สงบระงับ มีสติทุกเมื่อ"

[๔๒๕] ภิกษุณีทั้งหลาย ได้สนทนากันอย่างนี้ว่า เราได้พูดแล้วมิใช่หรือว่าวันนี้ โอวาท
เห็นจะไม่สำเร็จประโยชน์ เพราะประเดี๋ยว พระคุณเจ้าจุฬป็นถก จะกล่าวอุทานอย่างเดิม
นั่นแหละซ้ำๆ ซากๆ

ท่านพระจุฬป็นถกได้ยื่นคำสนทนานี้ของภิกษุณีพวกนั้น ครั้นแล้วท่านเหาะขึ้นสู่วหา
จกรมบ้าง ยืนบ้าง นั่งบ้าง สำเร็จการนอนบ้าง ทำให้ควั่นกล้มตกลงชั้นบ้าง ทำให้
เป็นไฟโพล่งขึ้นบ้าง หายตัวบ้าง อยู่ในอากาศกลางหาว กล่าวอุทานอย่างเดิมนั้น และพระ-
*พุทธพจน์อย่างอื่นอีกมาก .

ภิกษุณีทั้งหลายกล่าวชมอย่างนี้ว่า น้าอัศจรรย์นัก ชาวเราเอ๋ย ไม่เคยมีเลย ชาวเราเอ๋ย
ในกาลก่อนแต่นี้ โอวาทไม่เคยสำเร็จประโยชน์แก่พวกเรา เหมือนโอวาทของพระคุณเจ้าจุฬป็นถก
เลย . คราวนั้น ท่านพระจุฬป็นถกกล่าวสอนภิกษุณีเหล่านั้นจนพลบค่ำ ย่ำสนธยา แล้วได้ส่ง
กลับด้วยคำว่า กลับไปเถิด น้องหญิงทั้งหลาย . จึงภิกษุณีเหล่านั้น เมื่อเขาเปิดประตูเมืองแล้ว
ได้พากันพักแรมอยู่นอกเมือง รุ่งสายจึงเข้าเมืองได้ ประชาชนพากัน เฟงโทษ ดิเตียน
โพทนหนาว ภิกษุณีพวกนี้เหมือน ไมใช่สตรีผู้ประพฤติพรหมจรรย์ พักแรมอยู่กับพวกภิกษุ
ใน
อารามแล้ว เฟงจะพากันกลับเข้าเมืองเดี๋ยวนี้ ภิกษุทั้งหลาย ได้ยื่นประชาชนพากันเฟงโทษ
ดิเตียน โพทนหนาว บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เฟงโทษ ดิเตียน โพทนหนาวว่า ไฉน
ท่านพระจุฬป็นถก เมื่อพระอาทิตย์ตกแล้ว จึงยังได้กล่าวสอนพวกภิกษุณีอยู่เล่า แล้วกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามว่า ดูกรจุฬป็นถก ขาวว่า เมื่อพระอาทิตย์ตกแล้ว เธอยัง
กล่าวสอนพวกภิกษุณีอยู่ จริงหรือ?

พระจุฬป็นถกทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงดิเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงดิเตียนว่า ดูกรจุฬป็นถก เมื่อพระอาทิตย์ตกแล้ว ไฉน เธอยัง
ยังได้กล่าวสอนพวกภิกษุณีอยู่เล่า การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชน
ที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๑ . ๒ . ถ้าภิกษุ แม่ ได้รับสมมติแล้ว เมื่อพระอาทิตย์อัสดงแล้ว กล่าวสอน
พวกภิกษุณี เป็นปาจิตติย .

เรื่องพระจุฬป็นถกเถระ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๒๖] ผู้ชื่อว่า ได้รับสมมติแล้ว คือ ได้รับสมมติแล้วด้วยญัตติจตุตถกรรม .

คำว่า เมื่อพระอาทิตย์อัสดงแล้ว คือ เมื่อพระอาทิตย์ตกแล้ว .

ผู้ชื่อว่า พวกภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย .

บทว่า กล่าวสอน ความว่า กล่าวสอนด้วยครุธรรม ๘ ประการ หรือด้วยธรรม
อย่างอื่น ต้องอาบัติปาจิตติย .

บทภาษณีย์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ติกะปาจิตติย

[๔๒๓] พระอาทิตย์อัสดงแล้ว ภิกษุสำคัญว่า อัสดงแล้ว กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตติย .

พระอาทิตย์อัสดงแล้ว ภิกษุสงสัย กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตติย .

พระอาทิตย์อัสดงแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังไม่อัสดง กล่าวสอน ต้องอาบัติปาจิตติย .

ติกะทุกกฏ

ภิกษุสั่งสอนภิกษุณีผู้อุปสมบทในสงฆ์ฝ่ายเดียว ต้องอาบัติทุกกฏ .

พระอาทิตย์ยังไม่อัสดง ภิกษุสำคัญว่าอัสดงแล้ว กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ .

พระอาทิตย์ยังไม่อัสดง ภิกษุสงสัย กล่าวสอน ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

พระอาทิตย์ยังไม่อัสดง ภิกษุสำคัญว่ายังไม่อัสดง กล่าวสอน ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๔๒๔] ภิกษุให้อุเทศ ๑ ภิกษุให้ปริปัจฉา ๑ ภิกษุอันภิกษุณีกล่าวว่า นิมนต์ท่านสวดเถิด เจ้าข้า ดังนี้ สวดอยู่ ๑ ภิกษุถามปัญหา ๑ ภิกษุถูกถามปัญหาแล้วแก้ ๑ ภิกษุกล่าวสอน เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นอยู่ แต่พวกภิกษุณีฟังอยู่ด้วย ๑ ภิกษุกล่าวสอนสิกขมานา ๑ ภิกษุกล่าวสอนสามเณรี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ .

๓ . โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๔๒๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ นิโครธาราม เขตพระนคร กบิลพัสดุ์ สักกชนบท . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เข้าไปสู่สำนักภิกษุณี แล้วกล่าวสอนภิกษุณี ฉัพพัคคีย์อยู่ .

ภิกษุณีทั้งหลายได้กล่าวคำนี้กะภิกษุณีฉัพพัคคีย์ว่า มาเถิด แม่เจ้าทั้งหลาย พวกเราจักไปรีบโอวาทกัน .

ภิกษุณีฉัพพัคคีย์พูดว่า แม่เจ้าทั้งหลาย พวกเราจะต้องไปเพราะเหตุแห่งโอวาททำไม เพราะพระคุณเจ้าฉัพพัคคีย์กล่าวสอนพวกเราอยู่ ณ ที่นี้แล้ว .

ภิกษุณีทั้งหลายต่างพากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉน พระฉัพพัคคีย์จึงเข้ามากล่าวสอนพวกภิกษุณีถึงสำนักภิกษุณีเล่า? แล้วแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย .

บรรดาภิกษุที่มกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้เข้าไปกล่าวสอนพวกภิกษุณี ถึงสำนักภิกษุณีเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้าว่า พวกเธอเข้าไปกล่าวสอนพวกภิกษุณี ถึงสำนักภิกษุณี จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโหมฆบรุษทั้งหลาย โฉนพวกเธอจึงได้เข้าไปกล่าวสอนพวกภิกษุณีถึงสำนักภิกษุณีเล่า การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๒ . ๓ . อนึ่ง ภิกษุใด เข้าไปสู่ที่อาศัยแห่งภิกษุณี แล้วสั่งสอนพวกภิกษุณี เป็นปาจิตติย .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

เรื่องพระมหาปชาบดีโคตมีเถรี

[๔๓๐] ต่อจากสมัยนั้นมา พระมหาปชาบดีโคตมีเถรีอาพาธ . พระเถระทั้งหลายพากันเข้าไปเยี่ยมพระมหาปชาบดีโคตมีเถรีถึงสำนัก แล้วได้กล่าวคำนี้กะพระเถรีว่า ดูกรพระโคตมี ท่านยังพอทนได้หรือ? ยังพอให้อัตภาพเป็นไปได้อย่างไร?

พระมหาปชาบดีโคตมีตอบว่า ดิฉันทนไม่ไหว ให้อัตภาพเป็นไปไม่ได้ เจ้าข้า ขออาราธนาพระคุณเจ้าทั้งหลายโปรดแสดงธรรมเถิด เจ้าข้า .

ดูกรน้องหญิง การเข้ามาสู่สำนักภิกษุณีแล้วแสดงธรรมแก่ภิกษุณียังไม่สมควรก่อน พระเถระเหล่านั้นกล่าวดังนี้แล้วต่างก็รังเกียจอยู่ ไม่แสดงธรรม

ครั้นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงอันตรวาสกแล้ว ทรงถือบาตรจีวรเสด็จเข้าไปเยี่ยมพระมหาปชาบดีโคตมีเถรีถึงสำนัก ประทับนั่งบนอาสนะที่เขาจัดถวาย แล้วได้ตรัสคำนี้กะพระ-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
*มหาปชาบดีโคตมีว่า ดุรโคตมิ เธอยังพอทนได้หรือ? ยังพอให้อัตภาพเป็นไปได้หรือ?
พระมหาปชาบดีโคตมีกราบทูลว่า เมื่อก่อนพระเถระทั้งหลายพากันมาแสดงธรรมแก่
หม่อมฉัน เพราะเหตุนั้น หม่อมฉันจึงมีความสำราญ แต่บัดนี้ ท่านกล่าวว่า พระองค์ทรงห้ามแล้ว
จึงรังเกียจ ไม่แสดง เพราะเหตุนี้ หม่อมฉันจึงไม่มีความสำราญ พระพุทธเจ้าข้า .

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงยังพระมหาปชาบดีโคตมิเถรีให้เห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ
ร่าเริง ด้วยธรรมิกถา แล้วทรงลุกจากอาสนะเสด็จกลับ ครั้นแล้วพระองค์ทรงทำธรรมิกถา
ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดุรภิกษุ
ทั้งหลาย เราอนุญาตให้เข้าไปสู่สำนักภิกษุณีแล้วสั่งสอนภิกษุณีผู้อาพารได้ .

ดุรภิกษุทั้งหลาย ก็เลวพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนุบัญญัติ

๓๒. ๓. ข. อนึ่ง ภิกษุใด เข้าไปสู่อาศัยแห่งภิกษุณีแล้วสั่งสอนพวกภิกษุณี
เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ . สมัยในเรื่องนั้นดังนี้ คือ ภิกษุณีอาพาร นี้เป็น
สมัยในเรื่องนั้น .

เรื่องพระมหาปชาบดีโคตมิเถรี จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๓๑] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง
ประสงคฺในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า ที่อาศัยแห่งภิกษุณี ได้แก่สถานเป็นที่พักแรมของพวกภิกษุณี แม่เพียง
ถิ่นเดียว .

บทว่า เข้าไป คือ ไปในสถานที่นั้น .

บทว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย .

บทว่า สั่งสอน ความว่า ภิกษุกล่าวสอนด้วยธรรม ๘ ประการ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทว่า เว้นไว้แต่สมัย คือ ยกเว้นสมัย .

ที่ชื่อว่า ภิกษุณีอาพาร ได้แก่ ภิกษุณีไม่สามารถจะไปรับโอวาทหรือไปร่วมประชุมได้ .

บทาขณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๔๓๒] อุปสัมบันภิกษุณี ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบันภิกษุณี เข้าไปสู่อาศัยแห่งภิกษุณี
เว้นแต่สมัย สั่งสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปสัมบันภิกษุณี ภิกษุสงฆ์เข้าไปสู่อาศัยแห่งภิกษุณี เว้นไว้แต่สมัย สั่งสอน
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปสัมบันภิกษุณี ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบันภิกษุณี เข้าไปสู่อาศัยแห่งภิกษุณี เว้นไว้
แต่สมัย สั่งสอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จตุกกะทุกกฏ

ภิกษุสั่งสอนด้วยธรรมอย่างอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุสั่งสอนภิกษุณีผู้อุปสมบทแต่สงฆ์ฝ่ายเดียว ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบันภิกษุณี ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบันภิกษุณี สั่งสอน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบันภิกษุณี ภิกษุสงฆ์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

อุปสัมบันภิกษุณี ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบันภิกษุณี . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๔๓๓] ภิกษุสั่งสอนในสมัย ๑ ภิกษุให้อุเทศ ๑ ภิกษุให้ปริจฉา ๑ ภิกษุอันภิกษุณี
กล่าวว่า นิมนต์ท่านสวดเถิด เจ้าข้า ดังนี้ สวดอยู่ ๑ ภิกษุถามปัญหา ๑ ภิกษุถูกถามปัญหา
แล้วแก้ ๑ ภิกษุสั่งสอนเพื่อประโยชน์แห่งผู้อื่น แต่ภิกษุฟังอยู่ด้วย ๑ ภิกษุสั่งสอน
สิกขมานา ๑ ภิกษุสั่งสอนสามเณรี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ .

๓. โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๔๓๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น พระเถระทั้งหลาย สั่งสอนพวกภิกษุณี
ย่อมได้จิวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจฉิมภัตตบริวาร พระฉัพพัคคีย์พูดกันอย่างนี้ว่า
พระเถระทั้งหลาย ไม่ตั้งใจสั่งสอนพวกภิกษุณี ท่านสั่งสอนพวกภิกษุณีเพราะเห็นแก่อำมิส บรรดา
ภิกษุที่มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้พูดอย่างนี้ว่า
พระเถระทั้งหลาย ไม่ตั้งใจสั่งสอนพวกภิกษุณี ท่านสั่งสอนพวกภิกษุณีเพราะเห็นแก่อำมิส แล้ว
กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค . . .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ได้ยินว่า พวกเธอพูดอย่างนี้ว่า พระเถระทั้งหลายไม่ตั้งใจสั่งสอนพวกภิกษุณี ท่านสั่งสอนพวกภิกษุณีเพราะเห็นแก่อาภิส ดังนี้ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโหมฆบรุษทั้งหลาย โฉนพวกเธอจึงพูดอย่างนี้ว่า พระเถระทั้งหลายไม่ตั้งใจสั่งสอนพวกภิกษุณี ท่านสั่งสอนพวกภิกษุณีเพราะเห็นแก่อาภิส ดังนี้ เล่า การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็น ไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๓. ๔. อนึ่ง ภิกษุใด กล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุสั่งสอนพวกภิกษุณี เพราะเหตุอาภิส เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๓๕] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ชาย . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

บทว่า เพราะเหตุอาภิส คือ เพราะเหตุจิวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานปัจฉัย เภสัชบริหาร สักการะ ความเคารพ ความนับถือ การกราบไหว้ การบูชา .

[๔๓๖] คำว่า กล่าวอย่างนี้ ความว่า ภิกษุประสงค์จะแสไทย ประสงค์จะทำให้อภัยศ ประสงค์จะทำให้เก้อเขิน กล่าวจะอุปสมบันผู้นสงฆ์สมมติให้เป็นผู้สั่งสอนภิกษุณีอย่างนี้ คือ กล่าวว่า เธอสั่งสอน เพราะเหตุจิวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานปัจฉัย เภสัชบริหาร สักการะ ความเคารพ ความนับถือ การกราบไหว้ การบูชา ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๔๓๗] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม กล่าวอย่างนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย กล่าวอย่างนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม กล่าวอย่างนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

[๔๓๘] ภิกษุประสงค์จะแสไทย ประสงค์จะทำให้อภัยศ ประสงค์จะทำให้เก้อเขิน กล่าวจะอุปสมบันผู้นสงฆ์สมมติได้สมมติให้เป็นผู้สั่งสอนภิกษุณีอย่างนี้ คือ กล่าวว่า เธอ สั่งสอนเพราะเหตุจิวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานปัจฉัย เภสัชบริหาร สักการะ ความเคารพ ความนับถือ การกราบไหว้ การบูชา ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ .

[๔๓๙] ภิกษุประสงค์จะแสไทย ประสงค์จะทำให้อภัยศ ประสงค์จะทำให้เก้อเขิน กล่าวจะอุปสมบันผู้นสงฆ์สมมติก็ตาม มิได้สมมติก็ตาม ให้เป็นผู้สั่งสอนภิกษุณี อย่างนี้ คือ กล่าวว่า เธอสั่งสอนเพราะเหตุจิวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานปัจฉัย เภสัชบริหาร สักการะ ความเคารพ ความนับถือ การกราบไหว้ การบูชา ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ .

ติกะทุกกฏ

[๔๔๐] กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๔๔๑] ภิกษุผู้กล่าวจะภิกษุผู้สั่งสอนเพราะเหตุจิวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลาน- *ปัจฉัย เภสัชบริหาร สักการะ ความเคารพ ความนับถือ การกราบไหว้ การบูชา ตามปกติ ๑ ภิกษุวิภังค์ ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ .

๓. โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๔๔๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น ภิกษุรูปหนึ่งเที่ยวบิณฑบาตไปตามถนน แห่งหนึ่ง ในพระนครสาวัตถี . แม้ภิกษุรูปหนึ่งก็เที่ยวบิณฑบาตไปในถนนนั้น . ครั้งนั้นแล ภิกษุนั้นได้กล่าวคำนี้แก่ภิกษุรูปนั้นว่า ไปเถิดน้องหญิง ณ สถานที่โน้นมีผู้ถวายภิกษา . แม้ภิกษุณี

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
รูปนั้นก็กล่าวอย่างนั้นว่า ไปเกิดพระคุณเจ้า ณ สถานที่ไหนมีผู้ถวายภิกษา . ภิกษุและภิกษุณีทั้งสอง
ได้เป็นเพื่อนเห็นกัน เพราะได้พบกันอยู่เนื่องๆ

ก็แลสมัยนั้น พระเจ้าหน้าทีแจกวีรกำลังแจกวีรของสงฆ์ จึงภิกษุณีรูปนั้นไปรีบ
โอวาท แล้วเข้าไปหาภิกษุรูปนั้น โอวาทแล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง .

ภิกษุรูปนั้นได้กล่าวคำนี้ภิกษุณีนั้นผู้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งว่า ดูกรน้องหญิง
ส่วนจีวรของฉันนี้ เธอจักยินดีหรือไม่?

ภิกษุณีรับว่า ยินดี เจ้าข้า เพราะดิฉันมีจีวรเก่า .

ภิกษุณีนั้นได้ให้จีวรแก่ภิกษุณีนั้น . แต่ภิกษุณีนั้นก็เป็นผู้มีจีวรเก่าอยู่เหมือนกัน . ภิกษุทั้งหลาย
จึงได้กล่าวภิกษุรูปนั้นว่า บัดนี้ ท่านจงเปลี่ยนจีวรของท่านเถิด . ภิกษุรูปนั้น ได้แจ้งเรื่องนั้น
แก่ภิกษุทั้งหลาย . บรรดาภิกษุที่มกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน ภิกษุจึงได้ให้
จีวรแก่ภิกษุณีแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถามแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูกรภิกษุ ขาวว่า เธอได้ให้จีวรแก่ภิกษุณี
จริงหรือ?

ภิกษุรูปนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ภ. ดูกรภิกษุ ภิกษุณีนั้นเป็นญาติของเธอหรือมิใช่ญาติ?

ภ. มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า .

ภ. ดูกรโมฆบุรุษ ภิกษุผู้มีโชติยามไม่รู้จักการกระทำอันสมควรหรือไม่สมควร ของที่มี
อยู่หรือ ไม่มี ของภิกษุณีผู้มีโชติยาม โฉน เธอจึงได้ให้จีวรแก่ภิกษุณีผู้มีโชติยามแล้ว การกระทำ
ของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่ง
ของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๔ . ๕ . ก . อนึ่ง ภิกษุใด ให้จีวรแก่ภิกษุณีผู้มีโชติยาม เป็นปาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ .

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๔๔๓] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายจึงเกียจ ไม่ให้จีวรแลกเปลี่ยนแก่พวกภิกษุณี ภิกษุณี
ทั้งหลายจึงเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน พระคุณเจ้าจึงไม่ให้แลกเปลี่ยนแก่พวกเรา
ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินภิกษุณีเหล่านั้นเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่
พระผู้มีพระภาค .

ทรงอนุญาตให้แลกเปลี่ยนจีวร

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรก
เกิดนั้น แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้แลกเปลี่ยนแก่สหธรรมิก
ทั้ง ๕ คือ ภิกษุ ภิกษุณี สิกขามานา สามเณร สามเณรี เราอนุญาตให้แลกเปลี่ยนแก่
สหธรรมิก ๕ เหล่านี้ได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ

๓๔ . ๕ . ข . อนึ่ง ภิกษุใด ให้จีวรแก่ภิกษุณีผู้มีโชติยาม เว้นไว้แต่
แลกเปลี่ยน เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๔๔] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า ผู้มีโชติยาม คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดา กิติ ทางบิดา กิติ
ตลอด ๓ ชั่วบุรพชนก .

ผู้ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย .

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่ จีวร ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัป
เป็นอย่างต่ำ

คำว่า เว้นไว้แต่แลกเปลี่ยน ความว่า ภิกษุให้ เว้นการแลกเปลี่ยน ต้องอาบัติ-

*ปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๔๔๕] ภิกษุณีผู้มีโชติยาม ภิกษุสำคัญว่ามีโชติยาม ให้จีวร เว้นไว้แต่แลกเปลี่ยน

ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสงฆ์ ให้จีวร เว้นไว้แต่แลกเปลี่ยน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้จีวร เว้นไว้แต่แลกเปลี่ยน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ติกะทุกกฏ

ภิกษุให้จีวรแก่ภิกษุณีผู้อุปสมบทในสงฆ์ฝ่ายเดียว เว้นไว้แต่แลกเปลี่ยน ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามีโชญาติ ให้จีวร ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสงฆ์ ให้จีวร ต้องอาบัติทุกกฏ .

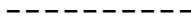
ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ ให้จีวร ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๔๔๖] ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ๑ ภิกษุแลกเปลี่ยน คือ เอาจีวรมีค่าน้อยแลกเปลี่ยนจีวรมีค่ามาก หรือเอาจีวรมีค่ามากแลกเปลี่ยนจีวรมีค่าน้อย ๑ ภิกษุณีถือวิสาสะ ๑ ภิกษุณีถือเอาเป็นของขอยืม ๑ ภิกษุให้บริวารอื่นเว้นจีวร ๑ ภิกษุให้แกกลีขมาณา ๑ ภิกษุให้สามเณรี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ .

๓. โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องพระอุทายี

[๔๔๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น ท่านพระอุทายีเป็นผู้สามารถทำจิวรกรรม . ภิกษุณีรูปหนึ่งเข้าไปหาท่านแล้วพูดว่า ดิฉันขอโอกาส เจ้าคะ ขอพระคุณเจ้าช่วยเย็บจีวรให้ดิฉันด้วย . ฝ่ายท่านพระอุทายีเย็บจีวรให้นางแล้ว ทำการย้อมอย่างดี ทำบริกรรมเรียบร้อยแล้ว เขียนรูปอันวิจิตร ตามความคิดเห็นไว้ในท่ามกลางแล้วพับเก็บไว้ .

ครั้นภิกษุณีนั้นเข้าไปหาท่านพระอุทายีแล้วถามว่า จีวรนั้นเสร็จแล้วหรือยัง เจ้าคะ?

พระอุทายีตอบว่า เสร็จแล้ว น้องหญิง เชิญนำจีวรผืนนี้ตามที่พับไว้แล้วไปเก็บไว้

เมื่อไร ภิกษุณีสงฆ์มารับโอวาท จึงคอยห่มจีวรผืนนี้เดินตามมาเบื้องหลังภิกษุณีสงฆ์ .

ฝ่ายภิกษุณีนั้นนำจีวรตามที่พับไว้ นั้น ไปเก็บไว้ ถึงคราวที่ภิกษุณีสงฆ์มารับโอวาท จึงห่มจีวรผืนนั้น เดินตามมาเบื้องหลังภิกษุณีสงฆ์ ประชาชน พากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา ภิกษุณีพวกนี้หมดความเกรงกลัว เป็นคนชั่ว ไม่มียางอาย เขียนรูปอันวิจิตรตามความคิดเห็นไว้ที่จีวรได้ .

ภิกษุณีทั้งหลายถามว่า นี่ใครทำ?

ภิกษุณีนั้นตอบว่า พระคุณเจ้าอุทายี .

ภิกษุณีทั้งหลายพูดว่า รูปร่างนี้ไม่งาม แม้แก่พวกนักเลงที่หมดความเกรงกลัว ไม่มียางอาย โฉนจะงามแก่พระคุณเจ้าอุทายีเล่า แล้วแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย .

บรรดาภิกษุที่มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉนท่านพระอุทายีจึงได้เย็บจีวรให้ภิกษุณีแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถามแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอุทายีว่า ดูกรอุทายี ชาวว่า เธอเย็บจีวรให้ภิกษุณีจริงหรือ?

ท่านพระอุทายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ภ. ภิกษุณีนั้นเป็นญาติของเธอ หรือมีโชญาติ?

อ. มีโชญาติ พระพุทธเจ้าข้า .

ภ. ดูกรโมฆบุรุษ ภิกษุที่มีโชญาติ ย่อมไม่รู้การกระทำที่สมควรหรือไม่สมควร อาการที่น่าเลื่อมใสหรือไม่เลื่อมใส ของภิกษุณีที่มีโชญาติ โฉนเธอจึงได้เย็บจีวรให้ภิกษุณีที่มีโชญาติเล่า การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๕. ๖. อนึ่ง ภิกษุใด เย็บกัถิ ให้เย็บกัถิ ซึ่งจีวร เพื่อภิกษุณีผู้มีโชญาติ เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระอุทายี จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๔๘] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง

ประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า ผู้มีโชญาติ คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกัน ทางมารดาภคิตี ทางบิดาภคิตี ตลอด ๗
ชั่วบรรพชนก .

ผู้ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย .

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่ จีวร ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้างองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัป
เป็นอย่างต่ำ .

บทว่า เย็บ คือ เย็บเอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ รอยเข็ม .

บทว่า ให้เย็บ คือ ใช้ผู้อื่นเย็บ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ใช้คนเดียว แต่เย็บแม่หลายหน ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๔๔๙] ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่ามีโชญาติ เย็บเองกิตี ให้เย็บกิตี ซึ่งจีวร ต้อง-
*อาบัติปาจิตตีย์ .

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสงฆ์ เย็บเองกิตี ให้เย็บกิตี ซึ่งจีวร ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ เย็บเองกิตี ให้เย็บกิตี ซึ่งจีวร ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ .

ติกะทุกกฏ

ภิกษุเย็บเองกิตี ให้เย็บกิตี ซึ่งจีวร เพื่อภิกษุณีผู้อุปสมบทในสงฆ์ฝ่ายเดียว ต้องอาบัติ
ทุกกฏ .

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามีโชญาติ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสงฆ์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๔๕๐] ภิกษุเย็บเพื่อภิกษุณีผู้เป็นญาติ ๑ ภิกษุเย็บเองกิตี ให้เย็บกิตี ซึ่งบริวารอื่น
เว้นจีวร ๑ ภิกษุเย็บเพื่อสิกขมานา ๑ ภิกษุเย็บเพื่อสามเณรี ๑ ภิกษุวิภังจรีต ๑ ภิกษุอาทิ-

*กัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ .

๓ . โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๔๕๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ชักชวนกันเดินทาง ไกลร่วมกับ
พวกภิกษุณี คนทั้งหลายพากันฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร
เหล่านี้เที่ยว ไปกับพวกภิกษุณี เหมือนพวกเราที่ภรรยาเดินเที่ยวกันจะนั้น . ภิกษุทั้งหลาย ได้ยิน
คนพวกนั้นฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็ฟังโทษ ตีเตียน
โพนทะนาว่า โฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ชักชวนกันแล้วเดินทาง ไกลร่วมกับพวกภิกษุณีเล่า แล้ว
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอชักชวน
กันแล้ว เดินทางไกลร่วมกับพวกภิกษุณี จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย โฉน พวกเธอจึงชักชวน
กันแล้วเดินทางไกลร่วมกับพวกภิกษุณีเล่า การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็น ไปเพื่อความเลื่อมใส
ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๗๖ . ๗ ก . อนึ่ง ภิกษุได้ชักชวนกันแล้ว เดินทางไกลด้วยกันกับภิกษุณี โดยที่สุด
แม้สิ้นระยะบ้านหนึ่ง เป็นปาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ-
* ฉะนี้ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

เรื่องภิกษุและภิกษุณีหลายรูป

[๔๕๒] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุและภิกษุณีหลายรูปด้วยกัน จะพากันเดินทาง ไกลจาก
เมืองสาเกต ไปพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น ภิกษุณีพวกนั้นพบภิกษุ พวกเธอ นั้น ได้กล่าวคำนี้ว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
แม้พวกดิฉันก็จักไปกับพวกพระคุณเจ้าด้วย .

ภิกษุพวกนั้นพูดว่า ดูกรน้องหญิง การชักชวนกันแล้วเดินทางไกลร่วมกันกับภิกษุณี
ไม่สมควร พวกเธอจะ ไปก่อน หรือพวกฉันจักไป

ภิกษุณีพวกนั้นตอบว่า พวกพระคุณเจ้าเป็นชายผู้ล้าเลิศ , พระคุณเจ้านั้นแหละจงไปก่อน .

เมื่อภิกษุณีพวกนั้นเดินทางไปภายหลัง พวกโจรในระหว่างทางได้พากันแย่งชิงและ
ประทุษร้าย ครั้นภิกษุณีพวกนั้นไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย
ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงอนุญาตให้เดินทางร่วม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ในเพราะเหตุ
แรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในหนทางที่จะต้องไปกับพวกเกเรียน
รู้กันอยู่ว่าเป็นที่น่ารังเกียจ มีภิกษุเฉพาะหน้า เราอนุญาตให้ชักชวนกันแล้วเดินทาง ไกลร่วมกับ
ภิกษุณีได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เลวพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตัญญูติ

๗๖ . ๗ ข . อนึ่ง ภิกษุใดชักชวนกันแล้วเดินทางไกลด้วยกันกับภิกษุณี โดย
ที่สุดแม่สีนระยะบ้านหนึ่ง เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ นี้สมัยในเรื่องนั้น ทาง
เป็นที่จะต้องไปด้วยพวกเกเรียน รู้กันอยู่ว่าเป็นที่น่ารังเกียจ มีภิกษุเฉพาะหน้า นี้สมัย
ในเรื่องนั้น .

เรื่องภิกษุและภิกษุณีหลายรูป จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๕๓] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ชาย . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง-
*ประสงคในอรรถนี้ .

ผู้ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย .

บทว่า กับ คือ ร่วมกัน .

บทว่า ชักชวนกันแล้ว คือ ชักชวนกันว่า ไปกันเกิดน้องหญิง ไปกันเกิดพระคุณเจ้า
ไปกันเกิดเจ้าคะ ไปกันเกิดจะ พวกเราไปกันในวันนี้ ไปกันในวันพรุ่งนี้ หรือไปกันในวัน
มะรืนนี้ ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ .

บทว่า โดยที่สุดแม่สีนระยะบ้านหนึ่ง คือ ในหมู่บ้านกำหนดชั่วโกปินตก ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ทุกๆ ระยะบ้าน ในป่าหาบ้านมิได้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ กิ่งโยชน์ .

บทว่า เว้นไว้แต่สมัย คือ ยกไว้แต่สมัย .

หนทางที่ชื่อว่า จะต้องไปด้วยพวกเกเรียน คือ เว้นพวกเกเรียนแล้ว ไม่สามารถจะ
ไปได้ .

ที่ชื่อว่า เป็นที่น่ารังเกียจ คือ ในหนทางนั้นมีสถานที่พวกโจรส่องสม บริโภค ยิน
นั่ง นอน ปรากฏอยู่ .

ที่ชื่อว่า มีภิกษุเฉพาะหน้า คือ ในหนทางนั้นมีมนุษย์ถูกพวกโจรฆ่า ปล้น ทบตี
ปรากฏอยู่ .

ภิกษุพาไปตลอดทางที่มีภิกษุเฉพาะหน้า ถึงทางที่ปลอดภัยแล้ว พึงส่งพวกภิกษุณีไปด้วย
คำว่า ไปเกิดน้องหญิงทั้งหลาย .

บทภาษณีย์

ติกปาจิตตีย์

[๔๕๔] ชักชวนกันแล้ว ภิกษุสำคัญว่าชักชวนกันแล้วเดินทางไกลด้วยกัน โดยที่สุด
แม่สีนระยะบ้านหนึ่ง เว้นไว้แต่สมัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ชักชวนกันแล้ว ภิกษุสงฆ์ เดินทางไกลด้วยกัน โดยที่สุดแม่สีนระยะบ้านหนึ่ง
เว้นไว้แต่สมัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ชักชวนกันแล้ว ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้ชักชวนกัน เดินทางไกลด้วยกัน โดยที่สุดแม่สีน
ระยะบ้านหนึ่ง เว้นไว้แต่สมัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ติกทุกกฏ

ภิกษุชักชวน ภิกษุณีไม่ได้ชักชวน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ได้ชักชวน ภิกษุสำคัญว่าชักชวน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ได้ชักชวน ภิกษุสงฆ์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ได้ชักชวน ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้ชักชวน . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๔๕๕] มีสมัย ๑ ไม่ได้ชักชวนกันไป ๑ ภิกษุณีชักชวน ภิกษุ ไม่ได้ชักชวน ๑
ไปผิวดนัต ๑ มีอันตราย ๑ ภิกษุวิภังค์ ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ .

๓ . โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๘
เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๔๕๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ชักชวนกันแล้ว โดยสารเรือ
ลำเดียวกับพวกภิกษุณี ประชาชนแพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า พวกเราพร้อมด้วยภรรยาเล่นเรือ
ลำเดียวกันฉันใด พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ชักชวนกันแล้ว เล่นเรือลำเดียวกับ
พวกภิกษุณี ก็ฉันนั้น ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินประชาชนแพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ . บรรดาที่เป็น
ผู้มักน้อย . . . ต่างก็แพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ชักชวนกันแล้ว โดยสาร
เรือลำเดียวกับพวกภิกษุณีเล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ช่าวว่า
พวกเธอชักชวนกันแล้ว โดยสารเรือลำเดียวกับภิกษุณีทั้งหลาย จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงตีเตียนว่า ดูกรโหมฆบรุษทั้งหลาย โฉนพวกเธอจึงได้ชักชวนกันแล้ว
โดยสารเรือลำเดียวกับภิกษุณีทั้งหลายเล่า การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความ
เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๗ . ๘ ก . อนึ่ง ภิกษุใดชักชวนกันแล้ว โดยสารเรือลำเดียวกับภิกษุณี ขึ้นน้ำ
ไปกัฏฐิ ล่องน้ำไปกัฏฐิ เป็นปาจิตติย .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

เรื่องภิกษุและภิกษุณีหลายรูป

[๔๕๗] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุและภิกษุณีหลายรูปด้วยกันจะเดินทางไกลจากเมืองสาเกต
ไปพระนครสาวัตถี ระหว่างทางมีแม่น้ำที่จะต้องข้าม จึงภิกษุณีพวกนั้น ได้กล่าวคำนี้กะภิกษุ
พวกนั้นว่า แม้พวกดิฉันก็จักข้าม ไปกับด้วยพระคุณเจ้า .

ภิกษุพวกนั้นพูดว่า ดูกรน้องหญิง การชักชวนกันแล้วโดยสารเรือลำเดียวกันกับภิกษุณี
ไม่สมควร พวกเธอจักข้าม ไปก่อน หรือพวกฉันจักข้ามไป

ภิกษุณีพวกนั้นตอบว่า พวกพระคุณเจ้าเป็นชายผู้ล้าเลิศ , พระคุณเจ้านั้นแหละจงข้าม
ไปก่อน .

เมื่อภิกษุณีพวกนั้นข้ามไปภายหลัง , พวกโจรได้พากันแย่งชิงและประทุษร้าย . ครั้นภิกษุณี
พวกนั้นไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่พวก-

* ภิกษุๆ ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงอนุญาตให้โดยสารเรือลำเดียวกันข้ามฟาก

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุ
แรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในการข้ามฟาก เรานุญาตให้
ชักชวนกันแล้ว โดยสารเรือลำเดียวกับภิกษุณีได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ

๓๗ . ๘ ข . อนึ่ง ภิกษุใดชักชวนกันแล้ว โดยสารเรือลำเดียวกับภิกษุณี
ขึ้นน้ำไปกัฏฐิ ล่องน้ำไปกัฏฐิ เว้นไว้แต่ข้ามฟาก เป็นปาจิตติย .

เรื่องภิกษุและภิกษุณีหลายรูป จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๕๘] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ชาย . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง
ประสงคฺในอรรถนี้ .

ผู้ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย .

บทว่า กับ คือ ร่วมกัน .

บทว่า ชักชวนกันแล้ว คือ ชักชวนกันแล้ว ไปโดยสารเรือกันเกิดน้องหญิง , ไปโดย-

* สารเรือกันเกิดพระคุณเจ้า ไปโดยสารเรือกันเกิดเจ้าคะ ไปโดยสารเรือกันเกิดจะ พวกเราไป
โดยสารเรือกันในวันนี้ ไปโดยสารเรือกันในวันพรุ่งนี้ หรือ ไปโดยสารเรือกันในวันมะรืนนี้
ดังนี้ , ต้องอาบัติทุกกฏ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

เมื่อภิกษุณีโดยสารแล้ว ภิกษุจึงโดยสาร ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
เมื่อภิกษุโดยสารแล้ว ภิกษุณีจึงโดยสาร ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
หรือโดยสารทั้งสอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทธา ขึ้นน้ำไป คือ เล่นขึ้นทวนน้ำ .

บทธา ล่องน้ำไป คือ เล่นลงตามน้ำ .

บทธา เว้นไว้แต่ข้ามฟาก คือ ยกเว้นแต่ข้ามฟาก .

ในหมู่บ้านกำหนดชั่ว โภคินตก ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ ระยะเวลา ในป่าหาบ้าน
มิได้, ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ กึ่งโยชน์ .

บทาขณีย์

ตักปาจิตตีย์

[๔๕๙] ชักชวนกันแล้ว ภิกษุสำคัญว่าชักชวนกันแล้ว โดยสารเรือลำเดียวกัน ขึ้นน้ำ
ไปกิติ ล่องน้ำไปกิติ เว้นไว้แต่ข้ามฟาก, ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ชักชวนกันแล้ว ภิกษุสงฆ์ โดยสารเรือลำเดียวกัน ขึ้นน้ำไปกิติ ล่องน้ำไปกิติ เว้น
ไว้แต่ข้ามฟาก, ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ชักชวนกันแล้ว ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้ชักชวนกัน โดยสารเรือลำเดียวกัน ขึ้นน้ำไปกิติ
ล่องน้ำไปกิติ เว้นไว้แต่ข้ามฟาก, ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ตักทกกฎ

ภิกษุชักชวน ภิกษุณีไม่ได้ชักชวน . . . , ต้องอาบัติทุกกฎ .

ไม่ได้ชักชวน ภิกษุสำคัญว่าชักชวน . . . , ต้องอาบัติทุกกฎ .

ไม่ได้ชักชวน ภิกษุสงฆ์ . . . , ต้องอาบัติทุกกฎ .

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ได้ชักชวน ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้ชักชวน . . . , ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๔๖๐] ข้ามฟาก ๑, ไม่ได้ชักชวนกันโดยสาร ๑, ภิกษุณีชักชวน ภิกษุไม่ได้ชักชวน ๑,
โดยสารเรือผิदनิก ๑, มีอันตรราย ๑, ภิกษุวิกลจริต ๑, ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล .

โอวาทวรรค ลิกขาบทที่ ๘ จบ .

๓. โอวาทวรรค ลิกขาบทที่ ๙

เรื่องภิกษุณีถลนันทา

[๔๖๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็น
สถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์. ครั้นนั้น ภิกษุณีถลนันทาเป็น
กฤปิกขาของตระกูลแห่งหนึ่ง เป็นผู้รับภัตตาหารประจำอยู่. ก็แลคหบดีนั้น ได้นิมนต์พระเถระทั้ง
หลายไว้. ครั้นเวลาเช้า ภิกษุณีถลนันทาคอรองอินตราวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปสู่ตระกูลนั้น .
ครั้นแล้ว ได้ถามคหบดีนั้นว่า ดูกรท่านคหบดี ท่านจัดของเคี้ยวของฉันนี้ ไว้มากมายทำไม

ค. กระผมได้นิมนต์พระเถระทั้งหลายไว้ ขอรับ .

ข. ดูกรคหบดี พระเถระเหล่านั้นคือใครบ้าง

ค. คือพระคุณเจ้าสารีบุตร พระคุณเจ้ามหาโมคคัลลานะ พระคุณเจ้ามหาจักจนะ
พระคุณเจ้ามหาโกฏฐิตะ พระคุณเจ้ามหาภัปิณะ พระคุณเจ้ามหาจันทะ พระคุณเจ้าอนุรธะ
พระคุณเจ้าเวตตะ พระคุณเจ้าอุบาลี พระคุณเจ้าอาณนที พระคุณเจ้าราหุล .

ข. ดูกรคหบดี ก็เมื่อพระเถระผู้ใหญ่มีปรากฏอยู่ ทำไมท่านจึงนิมนต์พระเล็กๆ เล่า

ค. พระเถระผู้ใหญ่เหล่านั้นคือใครบ้าง ขอรับ

ข. คือพระคุณเจ้าเทวทัต พระคุณเจ้าโกกาลิกะ พระคุณเจ้ากฏโมรกตีสสกะ พระ-

*คุณเจ้าชัณเฑริบุตร, พระคุณเจ้าสมุททัต .

ในระหว่างที่ภิกษุณีถลนันทาพูดค้างอยู่เช่นนี้ พอดีพระเถระทั้งหลายเข้ามาถึง. นางกลับ
พูดว่า ดูกรคหบดี ถูกแล้ว พระเถระผู้ใหญ่ทั้งนั้น ท่านนิมนต์มาแล้ว .

ค. เมื่อก็นี้เองแท้ๆ ท่านพูดว่าพระคุณเจ้าทั้งหลายเป็นพระเล็กๆ เดียวนั้นก็กลับพูดว่า
เป็นพระเถระผู้ใหญ่. คหบดีนั้นพูดแล้วขับนางออกจากเรือน และงดอาหารที่ถวายประจำ .

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระเทวทัตรู้อยู่
จึงฉันบิณฑบาตอันภิกษุณีแนะนำให้ถวาย แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระเทวทัตว่า ดูกรเทวทัต ขาวว่า เธอรู้หรือ ฉันบิณฑบาต
อันภิกษุณีแนะนำให้ถวาย จริงหรือ?

พระเทวทัตทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ โฉนเธอรู้หรือ จึงได้ฉันบิณฑบาต
อันภิกษุณีแนะนำให้ถวายเล่า การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเสื่อมใสของชุมชนที่

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เลวพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๘. ๙. ก. หนึ่ง ภิกษุใด ร้อย จันบิณฑบาตอันภิกษุณีแนะนำให้ถวาย
เป็นปาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ดังนี้ .

เรื่องภิกษุณีถลนันทา จบ .

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๔๖๒] สมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งบวชมาจากพระนครราชคฤห์แล้ว ได้เดินทางไปยัง
ตระกูลญาติ . คนทั้งหลายได้ตั้งใจจัดภัตตาหารถวาย ด้วยดีใจว่า ต่อนานๆ ท่านจึงได้มา . ภิกษุณี
กฤฎีกาของตระกูลนั้น ได้บอกแนะนำคนพวกนั้นว่า ขอพวกท่านจงถวายภัตตาหารแก่พระคุณเจ้า
เถิด . ฝ่ายภิกษุรูปหนึ่งจึงเรียกว่า การที่ภิกษุร้อย จันบิณฑบาตที่ภิกษุณีแนะนำให้ถวาย พระผู้มี-
*พระภาคทรงห้ามไว้แล้วดังนี้ จึงไม่รับพระเคน และไม่สามรถจะเที่ยวไปบิณฑบาต ได้ขาด
ภัตตาหารแล้ว ครั้นเธอ ไปถึงพระอารามแล้วแจ้งความนั้นแก่ภิกษุทั้งหลายๆ ได้กราบทูลเรื่องนั้น
แต่พระผู้มีพระภาค .

ทรงอนุญาตให้จันบิณฑบาตที่คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคท้าวธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุ
แรกเกิดขึ้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในเพราะเหตุที่คฤหัสถ์ปรารภไว้
ก่อน เราอนุญาตให้ภิกษุร้อย จันบิณฑบาตที่ภิกษุณีแนะนำให้เขาถวายได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เลวพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ

๓๘. ๙. ข. หนึ่ง ภิกษุใดร้อย จันบิณฑบาตอันภิกษุณีแนะนำให้ถวาย
เว้นแต่คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๖๓] บทว่า หนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า ร้อย จันบิณฑบาต หรือคนอื่นบอกเธอ หรือภิกษุณีนั้นบอก .

ผู้ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย .

ที่ชื่อว่า แนะนำให้ถวาย คือ ภิกษุณีบอกแก่ผู้ไม่ประสงค์จะถวายทาน ไม่ประสงค์
จะทำบุญไว้แต่แรกว่า ท่านเป็นนิกสวด ท่านเป็นผู้คงแก่เรียน ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในพระสูตร-

*ต้นตปิฎก ท่านเป็นพระวินัยธร ท่านเป็นพระธรรมกถึก ขอท่านทั้งหลายจงถวายทานแก่ท่านเถิด
ขอท่านทั้งหลายจงทำบุญแก่ท่านเถิด ดังนี้ นี้ชื่อว่า แนะนำให้ถวาย .

ที่ชื่อว่า บิณฑบาต ได้แก่ โภชนะ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่ง .

บทว่า เว้นไว้แต่คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน คือ ยกแต่คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน .

ที่ชื่อว่า คฤหัสถ์ปรารภไว้ คือ เขาเป็นญาติ เป็นผู้บวราณา หรือเขาจัดแจงไว้ตาม
ปกติ .

เว้นจากบิณฑบาตที่คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน ภิกษุรับพระเคนไว้ด้วยตั้งใจว่าจักฉัน ต้อง-

*อาบัติทุกกฏ .

ฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ คำกลืน .

บทภาษณีย์

[๔๖๔] บิณฑบาตอันภิกษุณีแนะนำให้ถวาย ภิกษุสำคัญว่าแนะนำให้ถวาย ฉัน เว้นไว้
แต่คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บิณฑบาตอันภิกษุณีแนะนำให้ถวาย ภิกษุสงสัย ฉัน เว้นไว้แต่คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน
ต้องอาบัติทุกกฏ .

บิณฑบาตอันภิกษุณีแนะนำให้ถวาย ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้แนะนำให้ถวาย ฉัน เว้นไว้
แต่คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน ไม่ต้องอาบัติ .

บิณฑบาตอันภิกษุณีผู้อุปสมบทในสงฆ์ฝ่ายเดียว แนะนำให้ถวาย ภิกษุฉัน เว้นไว้แต่
คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน ต้องอาบัติทุกกฏ .

บิณฑบาตอันภิกษุณีมิได้แนะนำให้ถวาย ภิกษุสำคัญว่าแนะนำให้ถวาย ฉัน ต้องอาบัติ-
*ทุกกฏ .

บิณฑบาตอันภิกษุณีมิได้แนะนำให้ถวาย ภิกษุสงสัย ฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ .

บิณฑบาตอันภิกษุณีมิได้แนะนำให้ถวาย ภิกษุสำคัญว่ามิได้แนะนำให้ถวาย ฉัน ไม่ต้อง
อาบัติ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

อนาปัตติวาร

[๔๖๕] ภิกษุฉันบิณฑบาตที่ถุกห้สภปรารภไว้ก่อน ๑ ภิกษุฉันบิณฑบาตอันลึกขมาหนา
แนะนำให้ถวาย ๑ ภิกษุฉันบิณฑบาตอันสามเณรแนะนำให้ถวาย ๑ ภิกษุฉันอาหารทุกชนิดเว้น
โภชนะห้า ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ .

๓. โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องพระอุทายี

[๔๖๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้นนั้น ปุราณเหตุธิกาของท่านพระอุทายีได้มาขอยุ
ในสำนักภิกษุณี, นางมาในสำนักท่านพระอุทายีเรื่อยๆ. แม้ท่านอุทายีก็ไปในสำนักนางเรื่อยๆ.
สมัยนั้นแล ท่านพระอุทายีได้สำเร็จการนั่งในที่ลับกับภิกษุณีหนึ่งต่อหนึ่ง .

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มีกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนท่านพระอุทายี
ผู้เดียว จึงได้สำเร็จการนั่งในที่ลับกับภิกษุณีผู้เดียวเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี-
*พระภาค

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระอุทายีว่า ดูกรอุทายี ขาวว่า เธอผู้เดียวสำเร็จการนั่ง
ในที่ลับกับภิกษุณีผู้เดียว จริงหรือ?

พระอุทายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ โฉนเธอผู้เดียวจึงได้สำเร็จการนั่ง
ในที่ลับกับภิกษุณีผู้เดียวเล่า การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็น ไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชน
ที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๓๙. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุใด ผู้เดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับกับภิกษุณีผู้เดียว
เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระอุทายี จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๖๗] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ชาย . . . นี้ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ผู้ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย .

บทว่า กับ คือ ร่วมกัน .

บทว่า ผู้เดียว ผู้เดียว คือ มีเฉพาะภิกษุและภิกษุณี .

ที่ชื่อว่า ที่ลับ คือ ที่ลับตา ที่ลับหู .

ที่ชื่อว่า ที่ลับตา ได้แก่ สถานที่ซึ่งไม่สามารถแลเห็นภิกษุกับภิกษุณีขยับตากัน
ยักคิ้วกัน หรือชะเง้อศีรษะกัน .

ที่ชื่อว่า ที่ลับหู ได้แก่ สถานที่ซึ่งไม่สามารถได้ยินถ้อยคำที่พูดกันตามปกติ .

บทว่า สำเร็จการนั่ง ความว่า เมื่อภิกษุณีนั่ง ภิกษุหนึ่งใกล้ หรือนอนใกล้ ต้อง-
*อาบัติปาจิตตีย์ .

เมื่อภิกษุหนึ่ง ภิกษุณีหนึ่งใกล้หรือนอนใกล้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

นั่งทั้งสองกิตติ นอนทั้งสองกิตติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

ติกปาจิตตีย์

[๔๖๘] ที่ลับ ภิกษุสำคัญว่าที่ลับ สำเร็จการนั่งหนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ที่ลับ ภิกษุสงฆ์ สำเร็จการนั่ง หนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ที่ลับ ภิกษุสำคัญว่ามีไช้ที่ลับ สำเร็จการนั่ง หนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกะทุกกฏ

ไม่ไช้ที่ลับ ภิกษุสำคัญว่าที่ลับ สำเร็จการนั่ง หนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ไช้ที่ลับ ภิกษุสงฆ์ สำเร็จการนั่ง หนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ไช้ที่ลับ ภิกษุสำคัญว่าไม่ไช้ที่ลับ . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๔๖๙] ภิกษุมิบุรุษผู้เดียวสาคนใดคนหนึ่งอยู่เป็นเพื่อน ๑ ภิกษุยืนมิได้นั่ง ๑ ภิกษุ
ผู้มีได้มุงที่ลับ ๑ ภิกษุหนึ่งส่งใจ ไปในอารมณ์อื่น ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑

ไม่ต้องอาบัติแล .

โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ .

ปาจิตติย วรรคที่ ๓ จบ .

หัวข้อประจำเรื่อง

- ๑. อสัมมตภิกขุในวาทสิกขาบท ว่าด้วยสั่งสอนภิกษุณี
- ๒. อุตถังคตสิกขาบท ว่าด้วยสั่งสอนภิกษุณีเมื่ออาทิตย์ตกแล้ว
- ๓. ภิกขุขุบีสสยสิกขาบท ว่าด้วยสั่งสอนภิกษุณีถึงในที่อยู่
- ๔. อามิสสิกขาบท ว่าด้วยสั่งสอนภิกษุณี เพราะเห็นแก่ลาภ
- ๕. จิวรทานสิกขาบท ว่าด้วยให้จิวร
- ๖. จิวรสิพพนสิกขาบท ว่าด้วยเย็บจิวร
- ๗. สวีรานสิกขาบท ว่าด้วยชักชวนกันเดินทาง
- ๘. นาวาภิรุธสิกขาบท ว่าด้วยโดยสารเรือ
- ๙. ปรีปาจณสิกขาบท ว่าด้วยเงินบิณฑบาตอันภิกษุณีแนะนำ
- ๑๐. รโหนีสัชชสิกขาบท ว่าด้วยนั่งในที่ลับ

รวม ๑๐ สิกขาบท .

ปาจิตติย วรรคที่ ๔

๔. โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๔๓๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ณ สถานที่นั้นห่างจากพระนครสาวัตถีนั้น มีประชาชนหมู่หนึ่งได้จัดตั้งอาหารไว้ในโรงทาน. พระฉัพพัคคีย์ครองผ้าเรียบร้อยแล้ว ถือบาตรจิวรเข้าไปบิณฑบาตยังพระนครสาวัตถี, เมื่อไม่ได้อาหาร ได้พากันไปสูโรงทาน. ประชาชนตั้งใจอังกาสด้วยดีใจว่า แม่ต่อนานๆ ท่านจึงได้มา. ครั้นวันที่ ๒ และวันที่ ๓ เวลาเช้า พระฉัพพัคคีย์ครองอันตราวาสกแล้ว ถือบาตรจิวรเข้าไปบิณฑบาตยังพระนครสาวัตถี, เมื่อไม่ได้อาหาร ได้พากันไปฉันในโรงทาน. ครั้นแล้วได้ปรึกษากันว่า พวกเราจักพากันไปสู่อารามทำอะไรกัน แม่พรุ่งนี้จักต้องมาที่นี่อีก จึงพากันอยู่ในโรงทานนั้นแหละ, ฉันทอาหารในโรงทานเป็นประจำ. พวกเดียรถีย์พากันหลีกไป. ประชาชนจึงฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพวกพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงได้อยู่ฉันทอาหารในโรงทานเป็นประจำ อาหารในโรงทานเรามีได้จัดไว้เฉพาะท่านเหล่านี้, เขาจัดไว้เพื่อคนทั่วๆ ไป.

ภิกษุทั้งหลายได้ยินประชาชนเหล่านั้นฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มัก-

*น้อย . . . ต่างก็ฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้อยู่ฉันทอาหารในโรงทานเป็นประจำแล้ว

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่าพวกเธออยู่ฉันท-

*อาหารในโรงทานเป็นประจำ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโหมฆบรุษทั้งหลาย โฉนพวกเธอจึงได้อยู่ฉันทอาหารในโรงทานเป็นประจำแล้ว การกระทำของพวกเธอ นั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๔๐.๑. ก. ภิกษุพึงฉันทอาหารในโรงทานได้ครั้งหนึ่ง ถ้าฉันทยิ่งกว่านั้น เป็นปาจิตติย .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

เรื่องพระสารีบุตร

[๔๓๑] สมัยต่อมา ท่านพระสารีบุตร เดินทางไปพระนครสาวัตถีในโกศลชนบท ได้ไปยังโรงทานแห่งหนึ่ง. ประชาชนตั้งใจอังกาสด้วยดีใจว่า แม่ต่อนานๆ พระเถระจึงได้มา. ครั้นท่านพระสารีบุตรฉันทอาหารแล้ว บังเกิดอาพาธหนัก ไม่สามารถจะหลีกไปจากโรงทานนั้นได้. ครั้นวันที่ ๒ ประชาชนพวกนั้นได้กราบเรียนท่านว่า นิมนต์ฉันเถิด เจ้าข้า. จึงท่านพระสารีบุตรรังเกียจอยู่ว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามการอยู่ฉันทอาหารในโรงทานเป็นประจำ ดังนี้ จึงไม่รับนิมนต์ท่านได้ยอมอดอาหารแล้ว. ครั้นท่านเดินทางไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ทั้งหลาย ได้กราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงอนุญาตให้ภิกษุอาพาธฉันอาหารในโรงทานได้

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุ
แรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุอาพาธ
อยู่ฉันอาหารในโรงทานเป็นประจำได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตัญญติ

๘๐.๑. ข. ภิกษุมิใช่ผู้อาพาธ พึงฉันอาหารในโรงทานได้ครั้งหนึ่ง ถ้าฉัน
ยิ่งกว่านั้น เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระสารีบุตร จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๗๒] ที่ชื่อว่า มิใช่ผู้อาพาธ คือ สามารถจะหลีกไปจากโรงทานนั้นได้ .

ที่ชื่อว่า ผู้อาพาธ คือ ไม่สามารถจะหลีกไปจากโรงทานนั้นได้ .

ที่ชื่อว่า อาหารในโรงทาน ได้แก่ โภชนะ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเขาจัดตั้งไว้
ณ ศาลา ปะรำ โคนไม้ หรือที่กลางแจ้งมิได้จำเพาะใคร มีพอแก่ความต้องการ .

ภิกษุมิใช่ผู้อาพาธฉันได้ครั้งหนึ่ง หากฉันเกินกว่านั้น รับประเคนด้วยตั้งใจว่าจักฉัน
ต้องอาบัติทุกกฏ กลืนกิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำกลืน .

บทภาษณีย์

ติกปาจิตตีย์

[๔๗๓] มิใช่ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่ามีใช่ผู้อาพาธ ฉันอาหารในโรงทาน ยิ่งกว่านั้น ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์ .

มิใช่ผู้อาพาธ ภิกษุสงสัย ฉันอาหารในโรงทาน ยิ่งกว่านั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

มิใช่ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่าผู้อาพาธ ฉันอาหารในโรงทาน ยิ่งกว่านั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกะทุกกฏ

ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่ามีใช่ผู้อาพาธ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ผู้อาพาธ ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่าผู้อาพาธ . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๔๗๔] ภิกษุอาพาธ ๑ ภิกษุไม่อาพาธฉันครั้งเดียว ๑ ภิกษุเดินทางไป หรือเดินทาง
กลับมาแะฉัน ๑ เจ้าของนิมนต์ให้ฉัน ๑ ภิกษุฉันอาหารที่เขาจัดไว้จำเพาะ ๑ ภิกษุฉันอาหาร
ที่เขาไม่ได้จัดไว้มากมาย ๑ ภิกษุฉันอาหารทุกชนิดเว้นโภชนะห้า ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุ
อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ .

๔. โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระเทวทัต

[๔๗๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็น
สถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์. ครั้งนั้น พระเทวทัตเสื่อมจากลาภและ
สักการะ พร้อมด้วยบริษัทเที่ยวขออาหารในตระกูลทั้งหลายมาฉัน ประชาชนเพ่งโทษ ตีเตียน
โพนทะนาว่า โฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้เที่ยวขออาหารในตระกูลทั้งหลายมาฉัน
เล่า โภชนะที่ตีใครจะไม่พอใจ อาหารที่อร่อยใครจะไม่ชอบใจ .

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินประชาชนพวกนั้นเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้
มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระเทวทัตจึงได้พร้อมด้วยบริษัทเที่ยวขอ
อาหารในตระกูลทั้งหลายมาฉันแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระเทวทัตว่า ดูกรเทวทัต ขาวว่า เธอพร้อมด้วยบริษัท
เที่ยวขออาหารในตระกูลทั้งหลายมาฉัน จริงหรือ?

พระเทวทัตทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ โฉนเธอจึงได้พร้อมด้วยบริษัทเที่ยว
ขออาหารในตระกูลทั้งหลายมาฉันแล้ว

การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเสื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เสื่อมใส หรือเพื่อ
ความเสื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เสื่อมใสแล้ว

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
๘๑.๒. ก. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะฉนเป็นหมู .
ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องพระเทวทัต จบ .

เรื่องภิกษุอาพาธ

[๔๗๖] สมัยนั้นแล ประชาชนนิมนต์ภิกษุทั้งหลาย ผู้อาพาธฉนภัตตาหาร . ภิกษุ
ทั้งหลายพากันรังเกียจ ไม่รับนิมนต์ด้วยอ้างว่า การฉนเป็นหมูพระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว
แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงอนุญาตให้ภิกษุอาพาธฉนเป็นหมูได้

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำกรรมกถา ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ในเพราะเหตุ
แรกเกิดขึ้น แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุอาพาธ
ฉนเป็นหมูได้ .

ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ ๑

๘๑.๒. ข. เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะฉนเป็นหมู นี้สมัยใน
เรื่องนั้น คือ คราวอาพาธ นี้สมัยในเรื่องนั้น .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องภิกษุอาพาธ จบ .

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉนเป็นหมูในฤดูถวายจิวร

[๔๗๗] สมัยต่อมาเป็นฤดูที่ชาวบ้านถวายจิวรกัน ประชาชนตบแต่งภัตตาหารพร้อม
ด้วยจิวร แล้วนิมนต์ภิกษุทั้งหลายด้วยตั้งใจว่า ให้ทานฉนแล้วจักให้ครองจิวร ภิกษุทั้งหลายพา
กันรังเกียจ ไม่รับนิมนต์ด้วยอ้างว่า การฉนเป็นหมูพระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว จิวรจึงเกิดขึ้น
เล็กน้อย . ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในคราวที่ถวายจิวรกัน เราอนุญาตให้ฉนเป็นหมูได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ ๒

๘๑.๒. ค. เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะฉนเป็นหมู นี้สมัยใน
เรื่องนั้น คือ คราวอาพาธ คราวที่เป็นฤดูถวายจิวร นี้สมัยในเรื่องนั้น .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉนเป็นหมูในฤดูถวายจิวร จบ .

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉนเป็นหมูในฤดูทำจิวร

[๔๗๘] สมัยต่อมา ประชาชนนิมนต์ภิกษุทั้งหลายผู้ช่วยกันทำจิวรฉนภัตตาหาร . ภิกษุ
ทั้งหลายพากันรังเกียจ ไม่รับนิมนต์ด้วยอ้างว่า การฉนเป็นหมูพระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว
แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ในคราวที่ทำจิวรกัน เราอนุญาตให้ฉนเป็นหมูได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ ๓

๘๑. ๒. ง. เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะฉนเป็นหมู นี้สมัยใน
เรื่องนั้น คือ คราวอาพาธ คราวที่เป็นฤดูถวายจิวร คราวทำจิวร นี้สมัยในเรื่องนั้น .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉนเป็นหมูในฤดูทำจิวร จบ .

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉนเป็นหมูในคราวเดินทางไกล

[๔๗๙] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายพากันเดินทางไกลไปกับประชาชน คราวนั้นภิกษุ
เหล่านั้นได้บอกประชาชนพวกนั้นว่า โปรดรอสักครู่หนึ่งเถิดจ๊ะ พวกฉนจักไปบิณฑบาต .

ประชาชนพวกนั้นกล่าวนิมนต์อย่างนี้ว่า นิมนต์ฉนที่นี้แหละ เจ้าข้า .

ภิกษุทั้งหลายพากันรังเกียจ ไม่รับนิมนต์ด้วยอ้างว่า การฉนเป็นหมู พระผู้มีพระภาคทรง
ห้ามแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ในคราวที่เดินทางไกล เราอนุญาตให้ฉนเป็นหมูได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ ๔

๘๑.๒. จ. เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะฉนเป็นหมู นี้สมัยใน
เรื่องนั้น คือ คราวอาพาธ คราวที่เป็นฤดูถวายจิวร คราวที่ทำจิวร คราวที่เดินทาง
ไกล นี้สมัยในเรื่องนั้น .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
กสิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉันเป็นหมูในคราวเดินทางไกล จบ .

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉันเป็นหมูในคราวโดยสารเรือ

[๔๘๐] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายโดยสารเรือไปกับประชาชน ครั้นนั้นภิกษุพวกนั้น
ได้บอกประชาชนพวกนั้นว่า โปรดจอดเรือที่ฝั่งสักครู่หนึ่งเถิดจ้ะ พวกฉันจักไปบิณฑบาต .

ประชาชนพวกนั้นกล่าวนิมนต์อย่างนี้ว่า นิมนต์ฉันที่นี่แหละ เจ้าข้า .

ภิกษุทั้งหลายจึงเกรงใจไม่รับนิมนต์ด้วยอ้างว่า การฉันเป็นหมูพระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว
แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ในคราวโดยสารเรือ เราอนุญาตให้ฉันเป็นหมูได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตปิณฑิตี ๕

๘๑.๒. ฉ. เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะฉันเป็นหมู นี้สมัยใน
เรื่องนั้น คือ คราวอาพาธ คราวที่เป็นฤตถวายจิวร คราวที่ทำจิวร คราวที่เดิน
ทางไกล คราวที่โดยสารเรือไป นี้สมัยในเรื่องนั้น .

กสิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉันเป็นหมูในคราวโดยสารเรือ จบ .

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉันเป็นหมูในคราวประชุมใหญ่

[๔๘๑] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายที่จำพรรษาในที่ศกทั้งหลาย เดินทางมายังพระนคร
ราชคฤห์เพื่อเฝ้าเยี่ยมพระผู้มีพระภาค . ประชาชนเห็นภิกษุผู้มาจากราชอาณาจักรต่างๆ จึงนิมนต์
ฉันภัตตาหาร .

ภิกษุทั้งหลายพากันรังเกียจไม่รับนิมนต์ด้วยอ้างว่า การฉันเป็นหมูพระผู้มีพระภาคทรง
ห้ามแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ในคราวประชุมใหญ่ เราอนุญาตให้ฉันเป็นหมูได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตปิณฑิตี ๖

๘๑.๒. ช. เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะฉันเป็นหมู นี้สมัยใน
เรื่องนั้น คือ คราวอาพาธ คราวที่เป็นฤตถวายจิวร คราวที่ทำจิวร คราวที่เดิน
ทางไกล คราวที่โดยสารเรือไป คราวประชุมใหญ่ นี้สมัยในเรื่องนั้น .

กสิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉันเป็นหมูในคราวประชุมใหญ่ จบ .

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉันเป็นหมูในคราวภัตของสมณะ

[๔๘๒] สมัยต่อมา พระญาติร่วมสายโลหิตของพระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามาคธราช
ทรงผนวชอยู่ในสำนักอาชีวก . คราวนั้นแล อาชีวกนั้นเข้าไปเฝ้าพระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามาคธราช
ถึงพระราชสำนัก ครั้นแล้วได้ถวายพระพรว่า ขอถวายพระพร อาตมภาพปรารถนาจะทำภัตตาหาร
เลี้ยงนิกบวชที่ถือลัทธิต่างๆ . ท้าวเธอตรัสว่า พระคุณเจ้าผู้เจริญ ถ้าพระคุณเจ้านิมนต์ภิกษุสงฆ์
มีพระพุทธเจ้าเป็นมุขให้ฉันก่อน ฉันจึงจะจัดทำถวายอย่างนั้น ได้ .

จึงอาชีวกนั้นส่งทูตไปในสำนักภิกษุทั้งหลาย อารธนาว่า ขอภิกษุทั้งหลายจงรับภัตตา-

*หารของข้าพเจ้า เพื่อฉันในวันพรุ่งนี้ .

ภิกษุทั้งหลายจึงเกรงใจไม่รับนิมนต์ด้วยอ้างว่า การฉันเป็นหมู พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว .

จึงอาชีวกนั้นเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงพุทธสำนัก . ครั้นแล้วได้กราบทูลปราศรัยกับ
พระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้เป็นที่ระลึกถึงกันไปแล้ว ได้ยิน ณ ที่ควรส่วนข้าง
หนึ่งกราบทูลว่า แม้พระโคตมผู้เจริญก็เป็นบรรพชิต แม้ข้าพเจ้าก็เป็นบรรพชิต บรรพชิตควร
รับอาหารของบรรพชิต ขอพระโคตมผู้เจริญจงทรงรับภัตตาหารของข้าพเจ้าเพื่อสวภายในวันพรุ่งนี้
พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์เถิด พระพุทธเจ้าข้า .

พระผู้มีพระภาคทรงรับนิมนต์โดยอาการดุชนิ . ครั้นอาชีวกนั้นทราบการทรงรับนิมนต์ของ
พระผู้มีพระภาคแล้ว กลับไป .

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุ
แรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในคราวภัตของสมณะ เราอนุญาต
ให้ฉันเป็นหมูได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตปิณฑิตี ๗

๘๑.๒. ญ. เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะฉันเป็นหมู นี้สมัย
ในเรื่องนั้น คือ คราวอาพาธ คราวที่เป็นฤตถวายจิวร คราวที่ทำจิวร คราวที่เดิน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ทางไกล คราวที่โดยสารเรือไป คราวประชุมใหญ่ คราวกัตของสมณะ นี้สมัยใน
เรื่องนั้น .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ดังนี้ .

เรื่องทรงอนุญาตให้ฉันเป็นหมูในคราวกัตของสมณะ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๘๓] ที่ชื่อว่า ฉันเป็นหมู คือ คราวที่มีภิกษุ ๔ รูป อันเขานิมนต์ด้วยโภชนะ ๕
อย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วฉัน นี้ชื่อว่าฉันเป็นหมู .

บทว่า เว้นไว้แต่สมัย คือ ยกเว้นสมัย .

ที่ชื่อว่า คราวอาพาธ คือ โดยที่สดแม่เท้าแตก ภิกษุคิดว่าเป็นคราวอาพาธแล้วฉันได้ .

ที่ชื่อว่า คราวที่เป็นกตุถวายจีวร คือ เมื่อกฐินยังไม่ได้กรานกำหนดท้ายกตุฝน ๑
เดือน เมื่อกฐินกรานแล้ว ๕ เดือน ภิกษุคิดว่าเป็นคราวที่เป็นกตุถวายจีวร แล้วฉันได้ .

ที่ชื่อว่า คราวที่ทำจีวร คือ เมื่อภิกษูกำลังทำจีวรกันอยู่ ภิกษุคิดว่าเป็นคราวที่ทำจีวร
แล้วฉันได้ .

ที่ชื่อว่า คราวเดินทางไกล คือ ภิกษุคิดว่า จักเดินทางไปถึงกิ่งโยชน แล้วฉันได้
เมื่อจะไปก็ฉันได้ มาถึงแล้วก็ฉันได้ .

ที่ชื่อว่า คราวโดยสารเรือไป คือภิกษุคิดว่า เราจักโดยสารเรือไปแล้วฉันได้ เมื่อ
จะโดยสาร ไปก็ฉันได้ โดยสารกลับมาแล้วก็ฉันได้ .

ที่ชื่อว่า คราวประชุมใหญ่ คือ คราวที่มีภิกษุ ๒-๓ รูป เทียบวิณฑาตพอล้างกัน
แต่เมื่อมีรูปที่ ๔ มารวมด้วย ไม่พอล้างกัน ภิกษุคิดว่าเป็นคราวประชุมใหญ่ แล้วฉันได้ .

ที่ชื่อว่า คราวกัตของสมณะ คือ คราวที่มีผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งนับเนื่องว่าเป็นนักรบวชทำ
กัตตาหารถวาย ภิกษุคิดว่าเป็นคราวกัตของสมณะ แล้วฉันได้ .

นอกจากสมัย ภิกษุรับว่า จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ กลืนกิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์
ทุกๆ คำกลืน

บทภาษณีย์

ติกปาจิตตีย์

[๔๘๔] ฉันเป็นหมู ภิกษุสำคัญว่าฉันเป็นหมู เว้นไว้แต่สมัย ฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ฉันเป็นหมู ภิกษุสงสัย เว้นไว้แต่สมัย ฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ฉันเป็นหมู ภิกษุสำคัญว่ามีไชฉันเป็นหมู เว้นไว้แต่สมัย ฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกทุกกฏ

มีไชฉันเป็นหมู ภิกษุสำคัญว่าฉันเป็นหมู . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

มีไชฉันเป็นหมู ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

มีไชฉันเป็นหมู ภิกษุสำคัญว่ามีไชฉันเป็นหมู ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๔๘๕] ภิกษุฉันในสมัย ๑ ภิกษุ ๒-๓ รูปฉันรวมกัน ๑ ภิกษุหลายรูปเทียบวิณฑาต
แล้วประชุมฉันแห่งเดียวกัน ๑ กัตเขาถวายเป็นนิตย ๑ กัตเขาถวายตามสลาภ ๑ กัตเขาถวาย
ในปิกษ ๑ กัตเขาถวายในวันอุโบสถ ๑ กัตเขาถวายในวันปาฏิบ ๑ ภิกษุฉันอาหารทุกชนิด
เว้นโภชนะ ห้า ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ .

๔. โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องบุรุษเขี้ยว

[๔๘๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ ภูฏาคารศาลาป่ามหาวัน
เขตพระนครเวสาลี . ครั้งนั้น ประชาชนได้จัดตั้งลำดับกัตตาหารอันประณีตไว้ ในพระนคร-
*เวสาลี . คราวนั้น กรรมกรเขี้ยวใจคนหนึ่งดำริว่า ทานนี้จักไม่เป็นกุศลเล็กน้อย เพราะประชาชน
พวกนี้ทำกัตตาหารโดยเคารพ ฉะนั้น เราควรทำกัตตาหารบ้าง ดังนั้นเขาจึงเข้าไปหานาย
กิริปติกะบอกความจำนงว่าคุณครับ กระผมปรารถนาจะทำกัตตาหารถวายภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้า
เป็นประมุข, ขอท่านโปรดให้ค่าจ้างแก่กระผม แม้นายกิริปติกะนั้น ก็เป็นคนมีศรัทธาเลื่อมใส
เขาจึงได้ให้ค่าจ้างแก่กรรมกรเขี้ยวใจนั้นเกินปกติ ฝ่ายกรรมกรเขี้ยวใจนั้น ได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มี
พระภาค ถวายบังคมแล้วนั้น ณ ที่สมควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้ว ได้กราบทูลอาราธนาว่า
ขอพระองค์พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ทรงพระกรุณาโปรดรับกัตตาหารของข้าพระพุทธเจ้า เพื่อเจริญ
บุญกุศลและปิดปราโมทย์ ในวันพรุ่งนี้ด้วยเถิด พระพุทธเจ้าข้า .

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ภิกษุสงฆ์หมูใหญ่นัก เธอจงทราบ . กรรมกรนั้นกราบทูลว่า
ภิกษุสงฆ์หมูใหญ่ก็ไม่เป็นไร พระพุทธเจ้าข้า . ผลพุทธาข้าพระพุทธเจ้าจัดเตรียมไว้มาก อาหาร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
ที่เป็นเครื่องดื่มเจือด้วยพวราชักบบริบูรณ์ .

พระผู้มีพระภาคทรงรับนิมนต์โดยคุษณีภาพ . ครั้นเขาทราบการรับนิมนต์ของพระผู้มีพระภาคแล้ว ลุกจากที่นั่งถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณหลักไปแล้ว . ภิกษุทั้งหลาย ทราบข่าวว่า กรรมกรเข็ญใจผู้หนึ่ง นิมนต์ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข เพื่อฉันในวันพรุ่งนี้ , อาหารที่เป็นเครื่องดื่มเจือด้วยผลพวราชักบบริบูรณ์ เธอจึงเที่ยวบิณฑบาตฉันเสียแต่เช้า . ชาวบ้านทราบข่าวว่า กรรมกรเข็ญใจผู้หนึ่งได้นิมนต์ภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข เขาจึงนำของเคี้ยวของฉันเป็นอันมาก ไปช่วยกรรมกรเข็ญใจ . ส่วนกรรมกรเข็ญใจผู้หนึ่ง สิ่งให้ตกแต่งขาทนียโภชนาหารอันประณีต โดยล่วงราตรีนั้น แล้วให้ไปกราบทูลภักตกาลแด่พระผู้มีพระภาคว่า ได้เวลาแล้ว พระพุทธเจ้าข้า ภักตอาหารเสร็จแล้ว .

ขณะนั้นแลเป็นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงอันตราวาสกแล้ว ทรงบาตรจีวรเสด็จไปยังที่อยู่ของกรรมกรเข็ญใจผู้หนึ่ง ประทับนั่งเหนือพุทธอาสน์ที่เขาจัดถวายพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ . จึงกรรมกรเข็ญใจผู้หนึ่งเอ็งคาสภิกษุทั้งหลายในโรงภักตอาหาร .

ภิกษุทั้งหลายพากันกล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส จงถวายแต่น้อยเถิด , จงถวายแต่น้อยเถิด .

กรรมกรกราบเรียนว่า พระคุณเจ้าทั้งหลาย โปรดอย่าเข้าใจว่า กระผมนี้เป็นกรรมกรเข็ญใจ แล้วรับแต่น้อยๆ เลย เจ้าข้า . ของเคี้ยวของฉันกระผมได้จัดหาไว้มากมาย ขอพระ-
*คุณเจ้าทั้งหลายโปรดเรียกร่องตามประสงค์เถิด เจ้าข้า .

ภิกษุทั้งหลายตอบว่า พวกฉันขอรับแต่น้อยๆ มิใช่เพราะเหตุนั้นเลย เพราะพวกฉันเที่ยวบิณฑบาตฉันมาแต่เช้าแล้วต่างหาก ฉะนั้น พวกฉันจึงขอรับแต่น้อยๆ .

ลำดับนั้นแล กรรมกรเข็ญใจผู้หนึ่งจึงเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระคุณเจ้าผู้เจริญทั้งหลาย อันข้าพเจ้านิมนต์ไว้แล้ว จึงได้ฉันเสียในที่อื่นเล่า? ข้าพเจ้าไม่สามารถจะถวายให้เพียงพอแก่ความต้องการหรือ .

ภิกษุทั้งหลายได้ยินเขาเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ . บรรดาที่เป็นผู้มีกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ภิกษุทั้งหลายรับนิมนต์ไว้ในที่แห่งหนึ่งแล้ว โฉนจึงได้ฉันเสียในที่อีกแห่งหนึ่งเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุรับนิมนต์ไว้ในที่แห่งหนึ่งแล้ว ฉันเสียในที่อีกแห่งหนึ่ง จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย โมฆบุรุษเหล่านั้นรับนิมนต์ไว้ในที่แห่งหนึ่งแล้ว โฉนจึงได้ฉันในที่อีกแห่งหนึ่งเล่า การกระทำของโมฆบุรุษพวกนั้นนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๘๒ . ๓ . ก . เป็นปาจิตตีย์ เพราะโภชนะทีหลัง .

กีสักขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้ .

เรื่องบุรุษเข็ญใจ จบ .

เรื่องคิลานสมัย

[๔๘๓] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ . ภิกษุอีกรูปหนึ่ง นำบิณฑบาตเข้าไปถวาย

ภิกษุผู้อาพาธนั้น แล้วได้กล่าวว่า อาวุโส นิมนต์ฉันเถิด .

ภิกษุอาพาธปฏิสธว่า ไม่ต้อง อาวุโส ความหวังจะได้ภักตอาหารของผมมีอยู่ .

พอเวลาสาย ทายกนำบิณฑบาตมาถวายภิกษุอาพาธนั้น เธอฉันไม่ได้ตามที่คาดหมาย .

ภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงอนุญาตให้ฉันโภชนะทีหลัง

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุอาพาธฉันโภชนะทีหลังได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ ๑

๘๒ . ๓ . ข . เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ เพราะโภชนะทีหลัง . นี้สมัยใน

เรื่องนั้น คือ คราวเป็นไข้ , นี้สมัยในเรื่องนั้น .

กีสักขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้ .

เรื่องคิลานสมัย จบ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

เรื่องจิรวาทนสมัย

[๔๘๘] สมัยนั้นแล เป็นคราวที่ถวายจิรว ประชาชนพากันตกแต่งภัตตาหารพร้อมด้วยจิรว แล้วนิมนต์ภิกษุทั้งหลายว่า พวกข้าพเจ้าจักนิมนต์ให้ท่านฉันแล้วจักให้ครองจิรวภิกษุทั้งหลาย รังเกียจว่าไม่รับนิมนต์ด้วยอ้างว่า โภชนะที่หลังพระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว จิรวจึงเกิดขึ้นเล็กน้อย . ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในคราวที่ถวายจิรวกัน เราอนุญาตให้ฉันโภชนะที่หลังได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันัญญัติ ๒

๘๒ . ๓ . ก . เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ เพราะโภชนะที่หลัง . นี้สมัยในเรื่องนั้น คือ คราวเป็นไข้ คราวที่ถวายจิรว , นี้สมัยในเรื่องนั้น .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้ .

เรื่องจิรวาทนสมัย จบ .

เรื่องจิรวกาลสมัย

[๔๘๙] ต่อมาอีก ประชาชนนิมนต์ภิกษุทั้งหลาย ผู้ทำจิรวฉันภัตตาหาร . ภิกษุทั้งหลาย รังเกียจไม่รับนิมนต์ด้วยอ้างว่า โภชนะที่หลัง พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว . ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในคราวที่ทำจิรวกัน เราอนุญาตให้ฉันโภชนะที่หลังได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันัญญัติ ๓

๘๒ . ๓ . ง . เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ เพราะโภชนะที่หลัง . นี้สมัยในเรื่องนั้น คือ คราวเป็นไข้ คราวที่ถวายจิรว คราวที่ทำจิรว , นี้สมัยในเรื่องนั้น .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้ .

เรื่องจิรวกาลสมัย จบ .

เรื่องวิกิภัตตาหารที่หวังว่าจะได้

[๔๙๐] ครั้งนั้นแลเป็นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงอันตราวาสกแล้ว ทรงบาตรจิรวมีท่านพระอานนท์เป็นปัจฉิมสมณะ เสด็จเข้าสู่ตระกูลแห่งหนึ่ง ครั้นแล้วประทับนั่งเหนือพุทธอาสน์ที่เขาปลาดถาย . จึงชาวบ้านเหล่านั้น ได้ถวายโภชนาหารแด่พระผู้มีพระภาคและท่านพระอานนท์ ท่านพระอานนท์รังเกียจ ไม่รับพระเคน .

พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า รับเถิด อานนท์ .

พระอานนท์กราบทูลว่า ไม่ควร พระพุทธเจ้าข้า , เพราะความหวังจะได้ภัตตาหารของข้าพระพุทธเจ้ามีอยู่ .

พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า อานนท์ ถ้าเช่นนั้น เธอจึงวิกิไปแล้วรับเถิด .

ครั้นแล้วพระองค์ทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้วิกิภัตตาหารที่หวังว่าจะได้แล้วฉันโภชนะที่หลังได้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุพึงวิกิก็พออย่างนี้ :-

คำวิกิภัตตาหาร

ข้าพเจ้าให้ภัตตาหารที่หวังว่าจะได้ของข้าพเจ้า แก่ท่านผู้มีชื่อนี้ .

เรื่องวิกิภัตตาหารที่หวังว่าจะได้ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๙๑] ที่ชื่อว่า โภชนะที่หลัง ความว่า ภิกษุรับนิมนต์ด้วยโภชนะ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่งไว้แล้ว เว้นโภชนะนั้น ฉันโภชนะ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่งอื่นนี้ชื่อว่า โภชนะที่หลัง .

บทว่า เว้นไว้แต่สมัย คือ ยกเว้นสมัย .

ที่ชื่อว่า คราวเป็นไข้ คือ ไม่สามารถจะเป็นผู้นั่งบนอาสนะอันเดียวฉันจนอิ่มได้ .

ภิกษุคิดว่าเป็นคราวอาพาธ แล้วฉันได้ .

ที่ชื่อว่า คราวที่ถวายจิรว คือ เมื่อกฐินยังไม่ได้กราน ได้ทำยถุคฺคณ ๑ เดือน เมื่อกฐินกรานแล้ว เป็น ๕ เดือน .

ภิกษุคิดว่าเป็นคราวที่ถวายจิรว แล้วฉันได้ .

ที่ชื่อว่า คราวที่ทำจิรว คือ เมื่อภิกษุทั้งหลายกำลังทำจิรวกันอยู่

ภิกษุคิดว่าเป็นคราวที่ทำจิรวกัน แล้วฉันได้ .

เว้นไว้แต่สมัย ภิกษุรับพระเคนไว้ด้วยตั้งใจว่าจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ . ฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำกลืน .

บทภาษณีย์

ติกปาจิตตีย์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

[๔๙๒] โภชนะที่หลัง ภิกษุสำคัญว่าโภชนะที่หลัง เว้นไว้แต่สมัย ฉันท้องอาบัติปาจิตตีย์ .

โภชนะที่หลัง ภิกษุสงฆ์ เว้นไว้แต่สมัย ฉันท้องอาบัติปาจิตตีย์ .

โภชนะที่หลัง ภิกษุสำคัญว่ามีไชโภชนะที่หลัง เว้นไว้แต่สมัย ฉันท้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกทุกกฏ

ไม่ไชโภชนะที่หลัง ภิกษุสำคัญว่าโภชนะที่หลัง . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ไชโภชนะที่หลัง ภิกษุสงฆ์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ไชโภชนะที่หลัง ภิกษุสำคัญว่ามีไชโภชนะที่หลัง . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๔๙๓] ภิกษุฉันในสมัย ๑ ภิกษุวิกัปแล้วฉัน ๑ ภิกษุฉันบิณฑบาตที่รับนิมนต์ไว้ ๒-๓ แห่งรวมกัน ๑ ภิกษุฉันตามลำดับที่รับนิมนต์ ๑ ภิกษุรับนิมนต์ชาวบ้านทั้งมวลแล้วฉัน ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่งในตำบลบ้านนั้น ๑ ภิกษุรับนิมนต์หมู่ประชาชนทุกเหล่าแล้วฉัน ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่งในประชาชนหมู่นั้น ๑ ภิกษุถูกเขานิมนต์ แต่บอกว่า จักรับภิกษา ๑ กัตตอาหารที่เขาถวายเป็นนิตย์ ๑ กัตตอาหารที่เขาถวายด้วยสลาก ๑ กัตตอาหารที่เขาถวายในปึกษ์ ๑ กัตตอาหารที่เขาถวายในวันอุโบสถ ๑ กัตตอาหารที่เขาถวายในวันปาฏิบ ๑ ภิกษุฉันอาหารทุกชนิด เว้นโภชนะห้า ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ .

๔. โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องอุบาสิกาชื่อกาณมาตา

[๔๙๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น อุบาสิกาชื่อกาณมาตาเป็นสตรีผู้มีศรัทธาเลื่อมใส ได้ยกบุตรชื่อกาณาให้แก่ชายผู้หนึ่งในตำบลบ้านหมู่หนึ่ง ครั้งนั้น นางกาณาได้ไปเรือนมารดาด้วยฐานะบางอย่าง ฝ่ายสามีของนางกาณาได้ส่งทูต ไปในสำนักนางกาณาว่า แม่กาณาจงกลับมา , ฉันทปรารถนาให้แม่กาณา กลับ จึงอุบาสิกาชื่อกาณมาตาคิดว่า การที่บุตรจะกลับไปมือเปล่า ดูกระไรอยู่ จึงได้ทอดขนม เมื่อขนมสกแล้ว ภิกษุผู้ถือเที่ยวบิณฑบาตรรูปหนึ่งได้เข้ามาถึงบ้านอุบาสิกาชื่อกาณมาตา จึงอุบาสิกาชื่อกาณมาตาส่งให้ถวายขนมแก่ภิกษุรูปนั้น ภิกษุรูปนั้นออกไปแล้ว ได้บอกแก่ภิกษุรูปอื่น นางก็ได้สั่งให้ถวายขนมแม่แก่ภิกษุรูปนั้น ภิกษุรูปนั้นออกไปแล้ว ได้บอกแก่ภิกษุรูปอื่น นางก็ได้สั่งให้ถวายขนมแม่แก่ภิกษุรูปนั้น ขนมตามที่จัดไว้ได้หมดสิ้นแล้ว .

แม้คราวที่สอง สามีของนางกาณาได้ส่งทูต ไปในสำนักนางกาณาว่า แม่กาณาจงกลับมา ฉันทปรารถนาให้แม่กาณา กลับ .

แม้คราวที่สอง อุบาสิกาชื่อกาณมาตาคิดว่า การที่บุตรจะกลับไปมือเปล่าดูกระไรอยู่ จึงได้ทอดขนม เมื่อขนมสกแล้ว ภิกษุผู้ถือเที่ยวบิณฑบาตรรูปหนึ่ง ได้เข้ามาถึงบ้านอุบาสิกาชื่อกาณมาตา จึงอุบาสิกาชื่อกาณมาตาส่งให้ถวายขนมแก่ภิกษุรูปนั้น ภิกษุรูปนั้นออกไปแล้ว ได้บอกแก่ภิกษุรูปอื่น นางก็ได้สั่งให้ถวายขนมแม่แก่ภิกษุรูปนั้น ขนมตามที่จัดไว้ได้หมดสิ้นแล้ว .

แม้คราวที่สาม สามีของนางกาณาได้ส่งทูต ไปในสำนักนางกาณาว่า แม่กาณาจงกลับมา ฉันทปรารถนาให้แม่กาณา กลับมา ถ้าแม่กาณาไม่กลับ ฉันทจักนำหญิงอื่นมาเป็นภรรยา .

แม้คราวที่สาม อุบาสิกาชื่อกาณมาตาคิดว่า การที่บุตรจะกลับไปมือเปล่าดูกระไรอยู่ จึงได้ทอดขนม เมื่อขนมสกแล้ว ภิกษุผู้ถือเที่ยวบิณฑบาตรรูปหนึ่ง ได้เข้ามาถึงบ้านอุบาสิกาชื่อกาณมาตา จึงอุบาสิกาชื่อกาณมาตาส่งให้ถวายขนมแก่ภิกษุรูปนั้นๆ ออกไปแล้ว ได้บอกภิกษุรูปอื่น นางก็ได้สั่งให้ถวายขนมแม่แก่ภิกษุรูปนั้นๆ ออกไปแล้ว ได้บอกแก่ภิกษุรูปอื่น นางก็ได้สั่งให้ถวายขนมแม่แก่ภิกษุรูปนั้น ขนมตามที่จัดไว้ได้หมดสิ้นแล้ว .

ครั้นสามีของนางกาณานำหญิงอื่นมาเป็นภรรยาแล้ว พอนางกาณาทราบข่าวว่า สามีได้นำหญิงอื่นมาเป็นภรรยา นางได้ยืนร้องไห้อยู่ .

ขณะนั้นแลเป็นเวลาเช้า , พระผู้มีพระภาคทรงอันตราสกลแล้ว ทรงบาตรจีวร เสด็จเข้าไปถึงบ้านอุบาสิกาชื่อกาณมาตา . ครั้นแล้วได้ประทับนั่งเหนือพุทธอาสน์ที่เขาปลาดถวาย .

ทันใดอุบาสิกาชื่อกาณมาตาได้เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พระผู้มีพระภาคตรัสถามอุบาสิกาชื่อกาณมาตาผู้หนึ่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งว่า นางกาณานี้ร้องไห้ทำไม? จึงอุบาสิกาชื่อกาณมาตากราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้อุบาสิกาชื่อกาณมาตาเห็นแจ้ง สมათาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมมีกถาแล้ว ทรงลุกจากที่ประทับ เสด็จกลับ .

เรื่องอุบาสิกาชื่อกาณมาตา จบ .

เรื่องพ่อค้า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

[๔๙๕] ก็โดยสมัยนั้นแล พอค้ำเกวียนพวกหนึ่งประสงค์จะเดินทางไปยังถิ่นตะวันตก จากพระนครราชคฤห์ ภัคษผู้ถือเที่ยวบิณฑบาตรรูปหนึ่ง ได้เข้าไปบิณฑบาตถึงพวกพอค้ำเกวียน หมู่นั้น อุบาสกคนหนึ่งได้สั่งให้ถวายข้าวสัตตมณีแก่ภัคษรูปนั้นๆ ออกไปแล้วได้บอกแก่ภัคษรูปอื่น อุบาสกก็ได้สั่งให้ถวายข้าวสัตตมณีแก่ภัคษรูปนั้นๆ ออกไปแล้ว ได้บอกแก่ภัคษรูปอื่น อุบาสก ก็ได้สั่งให้ถวายข้าวสัตตมณีแก่ภัคษรูปนั้น เสมียงตามที่เขาได้จัดเตรียมไว้ได้หมดสิ้นแล้ว จึงอุบาสก นั้นได้บอกแก่คนพวกนั้นว่า วันนี้ท่านทั้งหลายจงรอก่อน เพราะเสมียงตามที่เราได้จัดเตรียมไว้ ได้ถวายพระคุณเจ้าทั้งหลายไปหมดแล้ว ข้าพเจ้าจักจัดเตรียมเสมียงก่อน

คนพวกนั้นกล่าวว่า พวกกระผมไม่สามารถจะคอยได้ ขอรีบ เพราะพวกพอค้ำเกวียน เริ่มเดินทางแล้ว ดังนี้ แล้วได้พากันไป .

เมื่ออุบาสกนั้นตระเตรียมเสมียงเสร็จแล้ว เดินทางไปภายหลัง พวกโจรได้แย่งชิง .

ประชาชนพากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โจน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงได้รับอย่างไม่รู้ประมาณ อุบาสกนี้ถวายเสมียงแก่พระสมณะเหล่านั้นแล้ว จึงเดินทางไปภายหลัง ได้ถูกพวกโจรแย่งชิง .

ภัคษทั้งหลาย ได้ยินประชาชนเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ . . . จึงกราบทูลเนื้อความนั้น แต่พระผู้มีพระภาค .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะ เหตุแรกเกิดนั้น แล้วตรัสว่า ดูกรภัคษทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ ภัคษทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความริบว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความ สาราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อขมบคคณผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สาราญแห่งภัคษผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อ ป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความ เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความ ตั้งมั่นแห่งพระสังฆธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑ .

ดูกรภัคษทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๘๓. ๔. อนึ่ง เขาปวารณาเฉพาะภัคษผู้เข้าไปสู่ตระกูล ด้วยขมบคคณ ด้วยสัตตมณี เพื่อเข้าไปได้ตามปรารถนา ภัคษผู้ต้องการพึงรับได้เต็ม ๒-๓ บาตร ถ้ารับยิ่งกว่านั้นเป็นปาจิตตีย์ ครั้นรับเต็ม ๒-๓ บาตรแล้ว นำออกจากที่นั้นแล้ว พึงแบ่งปันกับภัคษทั้งหลายนี้ เป็นสามิจกรมในเรื่องนั้น .

เรื่องพอค้ำเกวียน จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๙๖] คำว่า อนึ่ง . . . เฉพาะภัคษผู้เข้าไปสู่ตระกูล ความว่า ที่ชื่อว่าตระกูล ได้แก่ ตระกูล ๔ คือ ตระกูลกษัตริย์ ตระกูลพราหมณ์ ตระกูลแพศย์ ตระกูลศูทร .

บทว่า ผู้เข้าไป คือผู้เข้าไปในตระกูลนั้น .

ที่ชื่อว่า ขมบคคณ ได้แก่ ของกินชนิดใดชนิดหนึ่งที่เขาจัดเตรียมไว้เพื่อต้องการเป็นของ กำนัล .

ที่ชื่อว่า สัตตมณี ได้แก่ ของกินอย่างใดอย่างหนึ่งที่เขาจัดเตรียมไว้เพื่อต้องการเป็น เสมียง .

คำว่า เขาปวารณา . . . เพื่อนำไปได้ตามปรารถนา คือ เขาปวารณาไว้ว่า ท่าน ประสงค์เท่าใด จงรับไปเท่านั้น .

บทว่า ผู้ต้องการ คือ ผู้อยากได้ .

บทว่า พึงรับได้เต็ม ๒-๓ บาตร ความว่า พึงรับได้เต็ม ๒ บาตร ๓ บาตร .

คำว่า ถ้ารับยิ่งกว่านั้น ความว่า รับเกินกว่ากำหนดนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ครั้น รับเต็ม ๒-๓ บาตรแล้ว ออกจากที่นั้น ไปพบภัคษแล้วพึงบอกว่า ณ สถานที่โน้นกระผมรับเต็ม ๒-๓ บาตรแล้ว ท่านอย่ารับ ณ ที่นั้นเลย ถ้าพบแล้วไม่บอก ต้องอาบัติทุกกฏ ถ้าเมื่อบอก แล้ว ภัคษผู้รับบอกยังรับ ต้องอาบัติทุกกฏ .

คำว่า นำออกจากที่นั้นแล้ว พึงแบ่งปันกับภัคษทั้งหลาย คือนำไปสู่โรงฉันแล้ว พึงแบ่งปันกัน .

บทว่า นี่เป็นสามิจกรมในเรื่องนั้น หมายความว่า นี่เป็นการถูกต้องตามธรรมเนียม ในเรื่องนั้น .

บทภาษณีย์

ติกปาจิตตีย์

[๔๙๗] ของเต็มเกิน ๒-๓ บาตร ภัคษสำคัญว่าเกิน รับ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ของเต็มเกิน ๒-๓ บาตร ภัคษสงสัย รับ, ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ของเต็มเกิน ๒-๓ บาตร ภัคษสำคัญว่าหย่อน รับ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกทุกกฏ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ของหย่อนกว่า ๒-๓ บาตร ภิกษุสำคัญว่าเกิน รับประทานทุกกฎ .
ของหย่อนกว่า ๒-๓ บาตร ภิกษุสงสัย รับประทานทุกกฎ .
ไม่ต้องอาบัติ

ของหย่อนกว่า ๒-๓ บาตร ภิกษุสำคัญว่าหย่อน รับประทานไม่ต้องอาบัติ .
อนาปัตติวาร

[๔๙๘] ภิกษุรับเต็ม ๒-๓ บาตร ๑ ภิกษุรับหย่อนกว่า ๒-๓ บาตร ๑ เขาไม่ได้
ถวายของที่เตรียมไว้เพื่อต้องการเป็นของก้านิล ๑ เขาไม่ได้ถวายของที่เตรียมไว้เพื่อต้องการเป็น
เสบียง ๑ เขาถวายของที่เหลือจากที่เขาเตรียมไว้เพื่อต้องการเป็นของก้านิลหรือเพื่อต้องการเป็น
เสบียง เมื่อเขารับการไปแล้วถวาย ๑ รับของพวกญาติ ๑ รับของคนปวารณา ๑ รับเพื่อ
ประโยชน์แก่ภิกษุอื่น ๑ จ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

โกชนวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ .

๔ . โกชนวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๔๙๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น พรหมณเฑาะพหนึ่ง นิมนต์ภิกษุทั้งหลาย
ให้ฉัน . ภิกษุทั้งหลายฉันเสร็จ ห้ามกัณฑ์แล้ว ไปสู่ตระกูลญาติ . บางพวกก็ฉันอีก บางพวกก็
รับบิณฑบาตไป . หลังจากเลี้ยงพระแล้ว พรหมณเฑาะพได้กล่าวเชียวชวนพวกเพื่อนบ้านว่า ท่านทั้งหลาย
ข้าพเจ้าเลี้ยงภิกษุให้อิ่มหน้าแล้ว มาเถิด ข้าพเจ้าจักเลี้ยงท่านทั้งหลายให้อิ่มหน้าบ้าง .

พวกเพื่อนบ้านพากันกล่าวแย้งอย่างนี้ว่า ท่านจักเลี้ยงพวกข้าพเจ้าให้อิ่มได้อย่างไร แม้
ภิกษุทั้งหลายที่ท่านนิมนต์ให้ฉันแล้ว ยังต้องไปที่เรือนของพวกข้าพเจ้า บางพวกก็ฉันอีก
บางพวกก็รับบิณฑบาตไป .

จึงพรหมณเฑาะพเฝ้าโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า พระคุณเจ้าผู้เจริญทั้งหลาย ฉันที่เรือนของ
เราแล้ว ไฉนจึงได้ฉัน ณ ที่แห่งอื่นอีกเล่า ข้าพเจ้าไม่มีกำลังพอจะถวายให้พอแก่ความต้องการ
หรือ

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินพรหมณเฑาะพเฝ้าโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นพวกมัก
น้อย . . . ต่างก็เฝ้าโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุทั้งหลายฉันเสร็จ ห้ามกัณฑ์แล้ว จึงได้ฉัน ณ
ที่แห่งอื่นอีกเล่า . . . แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า ภิกษุทั้งหลาย
ฉันเสร็จ ห้ามกัณฑ์แล้ว ยังฉัน ณ ที่แห่งอื่นอีก จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉน ภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้น
ฉันเสร็จ ห้ามกัณฑ์แล้ว จึงได้ฉัน ณ ที่แห่งอื่นอีกเล่า การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น
ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อม
ใสแล้ว

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๔๔ . ๕ . ก . อนึ่ง ภิกษุใดฉันเสร็จ ห้ามกัณฑ์แล้ว เคี้ยวกัณฑ์ ฉันทกัณฑ์ ซึ่งของ
เคี้ยวกัณฑ์ ซึ่งของฉันทกัณฑ์ เป็นปาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ .

เรื่องอาหารเดน

[๕๐๐] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายนำบิณฑบาตอันประณีตไปถวายพวกภิกษุอาพาธ .
พระภิกษุอาพาธฉันไม่ได้ตั้งใจประสงค์ . ภิกษุทั้งหลายจึงทิ้งบิณฑบาตเหล่านั้นเสีย .

พระผู้มีพระภาคทรงสดับเสียงนกการ้องเรียวกราว ครั้นแล้วได้รับสั่งถามท่านพระ
อานันทว่า ดูกรอานันท เสียงนกการ้องเรียวกราวนั้น อะไรกันหนอ .

จึงท่านพระอานันทกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ก . ดูกรอานันท ก็ภิกษุทั้งหลายฉันอาหารอันเป็นเดนของภิกษุอาพาธหรือ?

อา . มิได้ฉัน พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงอนุญาตให้ฉันอาหารเป็นเดนภิกษุไข้

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะ
เหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ฉันอาหารอัน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
เป็นแดนของภิกษุผู้อาพาธและมีชีผู้อาพาธได้ แต่พึงทำให้เป็นแดน อย่างนี้ว่า ทั้งหมดนั้นพอแล้ว .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เลวพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตัญญติ

๘๔. ๕. ข. อนึ่ง ภิกษุใดฉันเสร็จแล้ว ห้ามภัตแล้ว เคี้ยวกิติ ฉันทกิติ
ซึ่งของเคี้ยวกิติ ซึ่งของฉันทกิติ อันมีชีแดน เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องอาหารแดน จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๕๐๑] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่าผู้ใด คือผู้เช่นใด

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า ฉันทเสร็จ คือ ฉันทโภชนะ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยที่สุดแม้ด้วยปลายหญ้าคา .

ลักษณะห้ามภัต

ที่ชื่อว่า ห้ามภัตแล้ว คือ กำลังฉันอาหารอยู่ ๑ ทายกนำโภชนะมาถวายอีก ๑
ทายกอยู่ในหัตถบาส ๑ ทายกน้อมถวาย ๑ ภิกษุห้ามเสีย ๑ .

ลักษณะของไม่เป็นแดน

ที่ชื่อว่า มีชีแดน คือ ของที่ยังมิได้ทำให้เป็นกบปียะ ๑ ภิกษุมิได้รับประเคน ๑
ภิกษุมิได้ยกขึ้นสงให้ ๑ ทำนอกหัตถบาส ๑ ภิกษุฉันยังไม่เสร็จทำ ๑ ภิกษุฉันเสร็จ ห้าม
ภัตแล้ว ลุกจากอาสนะแล้ว ทำ ๑ ภิกษุมิได้พูดว่า ทั้งหมดนั้นพอแล้ว ๑ ของนั้นมิใช่เป็น
แดนภิกษุอาพาธ ๑ นี้ชื่อว่า มีชีแดน .

ลักษณะของเป็นแดน

ที่ชื่อว่า เป็นแดน คือ ของที่ทำให้เป็นกบปียะแล้ว ๑ ภิกษุรับประเคนแล้ว ๑ ภิกษุ
ยกขึ้นสงให้ ๑ ทำในหัตถบาส ๑ ภิกษุฉันแล้ว ๑ ทำ ๑ ฉันทเสร็จห้ามภัตแล้ว ยัง ไม่ลุก
จากอาสนะ ทำ ๑ ภิกษุพูดว่า ทั้งหมดนั้นพอแล้ว ๑ เป็นแดนภิกษุอาพาธ ๑ นี้ชื่อว่า เป็นแดน .

ลักษณะของเคี้ยว

ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือ เว้นโภชนะห้า ๑ ของที่เป็นยามกาลิก ๑ สัตตาหกาลิก ๑
ยาวชีวิก ๑ นอกนั้นชื่อว่า ของเคี้ยว .

ลักษณะของฉันท

ที่ชื่อว่า ของฉันท ได้แก่โภชนะ ๕ คือ ข้าวสุก ๑ ขนมสด ๑ ขนมแห้ง ๑ ปลา ๑
เนื้อ ๑ .

ภิกษุรับประเคนด้วยตั้งใจว่า จักเคี้ยว จักฉันท ต้องอาบัติทุกกฏ .

ขณะกลืน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำกลืน

บทภาษณีย์

ติกปาจิตตีย์

[๕๐๒] ของไม่เป็นแดน ภิกษุสำคัญว่า ไม่เป็นแดน เคี้ยวกิติ ฉันทกิติ ซึ่งของเคี้ยว
กิติ ซึ่งของฉันทกิติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ของไม่เป็นแดน ภิกษุสงสัย เคี้ยวกิติ ฉันทกิติ ซึ่งของเคี้ยวกิติ ซึ่งของฉันทกิติ ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

ภิกษุรับประเคนของที่เป็นยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก เพื่อประสงค์เป็นอาหาร ,
ต้องอาบัติทุกกฏ .

ขณะกลืน ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำกลืน .

ของเป็นแดน ภิกษุสำคัญว่ามีชีแดน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ของเป็นแดน ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ของเป็นแดน ภิกษุสำคัญว่าเป็นแดน . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๕๐๓] ภิกษุให้ทำเป็นแดนแล้วฉัน ๑ , ภิกษุรับประเคนไว้ด้วยตั้งใจว่าจักให้ทำเป็นแดน
แล้วจึงฉัน ๑ ภิกษุรับไปเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุอื่น ๑ ฉันทอาหารที่เหลือของภิกษุอาพาธ ๑
ฉันทยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก ในเมื่อมีเหตุอันสมควร ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิ-

* กัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

โภชนวารรค สิกขาบทที่ ๕ จบ .

๔. โภชนวารรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องภิกษุ ๒ รูป

[๕๐๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น ภิกษุ ๒ รูปเดินทางไกลไปยังพระนครสาวัตถี

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ในโกศลชนบท. ภิกษุรูปหนึ่งประพุดตือนาจารย์. ภิกษุผู้เป็นเพื่อนจึงเตือนเธอว่า อาวุโส ท่าน
อย่าได้ทำอย่างนั้น เพราะมันไม่สมควร. เธอได้ผูกใจเจ็บในภิกษุเพื่อนนั้น. ครั้นภิกษุ ๒ รูปนั้น
ไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว พอดีเวลานั้นในพระนครสาวัตถีมีสังฆมัตของประชาชนหมู่หนึ่ง.
ภิกษุผู้เป็นเพื่อนจึงเสร็จห้ามกัฏแล้ว. ภิกษุรูปที่ผูกใจเจ็บไปสู่ตระกูลญาติรับบิณฑบาตมาแล้วเข้าไป
ไปหาภิกษุที่เป็นเพื่อนนั้น. ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะเธอว่า อาวุโส นิมนต์ฉัน.

ภิกษุผู้เป็นเพื่อนปฏิเสธว่า พอแล้ว อาวุโส ผมบริบูรณ์แล้ว.

รูปที่ผูกใจเจ็บแค้นได้ว่า อาวุโส บิณฑบาตร่อย นิมนต์ฉันเถิด.

ครั้นภิกษุผู้เป็นเพื่อนถูกภิกษุผู้ผูกใจเจ็บนั้นแค้นได้ จึงได้ฉันบิณฑบาตนั้น.

รูปที่ผูกใจเจ็บจึงพูดต่อว่าภิกษุผู้เป็นเพื่อนว่า อาวุโส ท่านได้สำคัญผมว่าเป็นผู้ที่ท่านควร
ว่ากล่าว ท่านเองจึงเสร็จห้ามกัฏแล้ว ยังฉันโภชนะอันมิใช่เดนได้.

ภิกษุผู้เป็นเพื่อนค้านว่า อาวุโส ท่านควรบอกมิใช่หรือ

รูปที่ผูกใจเจ็บพูดแย้งว่า อาวุโส ท่านต้องถามมิใช่หรือ

ครั้นแล้วภิกษุผู้เป็นเพื่อนได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย. บรรดาภิกษุผู้มักน้อย ต่างก็
เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนภิกษุจึงได้นำไปปวารณาภิกษุผู้ฉันเสร็จห้ามกัฏแล้วด้วยโภชนะ
อันมิใช่เดนแล้ว . . . แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุนั้นว่า ดูกรภิกษุ ชาวว่าเธอนำไปปวารณาภิกษุผู้ฉัน
เสร็จห้ามกัฏแล้วด้วยโภชนะอันมิใช่เดนจริงหรือ?

ภิกษุนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโฆสมบุรุษ โฉนเธอจึงได้นำไปปวารณาภิกษุ
ผู้ฉันเสร็จห้ามกัฏแล้วโดยโภชนะอันมิใช่เดนแล้ว การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความ
เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๕๘.๖. อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ เพ่งจะหาโทษให้ นำไปปวารณาภิกษุผู้ฉันเสร็จ
ห้ามกัฏแล้ว ด้วยของเคี้ยวก็ดี ด้วยของฉันก็ดี อันมิใช่เดน บอกว่า นิมนต์เถิด
ภิกษุ เคี้ยวก็ตาม ฉันก็ตาม พอเธอฉันแล้ว เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุ ๒ รูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๐๕] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงคในอรรถนี้.

บทว่า ภิกษุ หมายถึงภิกษุรูปอื่น.

ที่ชื่อว่า ฉันเสร็จ คือ ฉันโภชนะ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยที่สุด แม้ฉันด้วยปลา
หย้าคา.

ลักษณะห้ามกัฏ

ที่ชื่อว่า ห้ามกัฏแล้ว คือ กำลังฉันอาหารอยู่ ๑ ทายกนำโภชนะมาถวายอีก ๑
ทายกอยู่ในหัตถบาธ ๑ ทายกน้อมถวาย ๑ ภิกษุห้ามเสีย ๑.

ลักษณะของมิใช่เดน

ที่ชื่อว่า มิใช่เดน คือ ของที่ยังมิได้ทำให้เป็นกัปปิยะ ๑ ภิกษุมิได้รับประเคน ๑
ภิกษุมิได้ยกขึ้นส่งให้ ๑ ท่านนอกหัตถบาธ ๑ ภิกษุยังฉันไม่เสร็จทำ ๑ ภิกษุฉันเสร็จ ห้ามกัฏ
แล้ว ลุกจากอาสนะแล้ว ทำ ๑ ภิกษุมิได้พูดว่าทั้งหมดนั้นพอแล้ว ๑ ของนั้นมิใช่เป็นเดน
ภิกษุอาพาธ ๑ นี้ชื่อว่า มิใช่เดน.

ลักษณะของเคี้ยว

ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือ เว้นโภชนะ ๕ ของที่เป็นยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีริก
นอกนั้นชื่อว่า ของเคี้ยว.

ลักษณะของฉัน

ที่ชื่อว่า ของฉัน ได้แก่โภชนะ ๕ คือ ข้าวสุก ขนมสด ขนมแห้ง ปลา เนื้อ.

บทว่า นำไปปวารณา คือ บอกว่า จงรับของตามที่ต้องการ.

ที่ชื่อว่า รู้อยู่ คือ รู้เอง หรือรูปอื่นบอกเธอ หรือภิกษุนั้นบอก.

ที่ชื่อว่า เพ่งจะหาโทษให้ คือ เพ่งเล็งว่า จักท้วง จักเตือน จักท้วงซ้ำ จักเตือนซ้ำ
ซึ่งภิกษุนั้น จักทำให้เป็นผู้แก้ ด้วยโทษข้อนี้.

ภิกษุนำไป ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุรับไว้ตามคำของเธอด้วยตั้งใจว่า จักเคี้ยว จักฉัน ภิกษุนำไป ต้องอาบัติทุกกฏ.

ขณะกลืน ภิกษุนำไป ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำกลืน เมื่อภิกษุนั้นฉันเสร็จ ภิกษุ

ผู้นำไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาษณีย์

[๕๐๖] ห้ามภิกษุแล้ว ภิกษุสำคัญว่าห้ามภิกษุแล้ว นำไปพิจารณาด้วยของเคี้ยวกิติ ของฉันทกิติ อันมิใช่เดน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ห้ามภิกษุแล้ว ภิกษุสงสัย นำไปพิจารณาด้วยของเคี้ยวกิติ ของฉันทกิติ อันมิใช่เดน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ห้ามภิกษุแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังมีได้ห้ามภิกษุ นำไปพิจารณาด้วยของเคี้ยวกิติ ของฉันทกิติ อันมิใช่เดน ไม่ต้องอาบัติ.

ภิกษุนำยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชวีริก ไปเพื่อประสงค์เป็นอาหาร ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุรับไว้ตามคำของภิกษุผู้นำไปด้วยตั้งใจว่า จักเคี้ยว จักฉัน ภิกษุผู้นำไป ต้องอาบัติทุกกฏ.

ขณะกลืน ภิกษุผู้นำไปต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำกลืน.

ยังมีได้ห้ามภิกษุ ภิกษุสำคัญว่า ห้ามภิกษุแล้ว . . . ต้องอาบัติทุกกฏ.

ยังมีได้ห้ามภิกษุ ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ยังมีได้ห้ามภิกษุ ภิกษุสำคัญว่ายังมีได้ห้ามภิกษุ . . . ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๕๐๗] ภิกษุให้ทำเป็นเดนแล้วให้ ๑ ภิกษุให้ด้วยบอกว่า จงให้ทำเป็นเดนแล้วจึงฉัน เกิด ๑ ภิกษุให้ด้วยบอกว่า จงนำไปเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุอื่น ๑ ภิกษุให้อาหารที่เหลือของภิกษุอาพาธ ๑ ภิกษุให้ด้วยบอกว่า ในเมื่อมีเหตุสมควร จงฉันยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชวีริก ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โภชนวารรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

๔. โภชนวารรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระสัตตตรสวัตคีย์

[๕๐๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์. ครั้นนั้น ในพระนครราชคฤห์มีมหรสพบนยอดเขา. พระสัตตตรสวัตคีย์ได้ไปชมมหรสพบนยอดเขา. ประชาชนเห็นพระสัตตตรสวัตคีย์ จึงนิมนต์ให้สร่งน้ำ ให้ลูบไล้ของหอม ให้ฉันอาหารแล้วได้ถวายของเคี้ยวไปด้วย. พระสัตตตรสวัตคีย์นำของเคี้ยวไปถึงอารามแล้วได้กล่าวคำนี้แก่พระฉัพพัคคีย์ว่า อาวุโสทั้งหลายนิมนต์รับของเคี้ยวไปขบฉันเถิด.

พระฉัพพัคคีย์ถามว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านได้ของเคี้ยวมาจากไหน?

พระสัตตตรสวัตคีย์ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่พระฉัพพัคคีย์.

จ. อาวุโสทั้งหลาย ก็พวกท่านฉันอาหารในเวลาวิกาลหรือ

ส. เป็นอย่างนั้น อาวุโสทั้งหลาย.

พระฉัพพัคคีย์จึงเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระสัตตตรสวัตคีย์จึงได้ฉันอาหารในเวลาวิกาลแล้ว แล้วแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุผู้มกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระสัตตตรสวัตคีย์จึงได้ฉันอาหารในเวลาวิกาลแล้ว . . . แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระสัตตตรสวัตคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าว่า พวกเธอฉันอาหารในเวลาวิกาล จริงหรือ?

พระสัตตตรสวัตคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย โฉนพวกเธอจึงได้ฉันอาหารในเวลาวิกาลแล้ว การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๘๖. ๗. อนึ่ง ภิกษุใด เคี้ยวกิติ ฉันทกิติ ซึ่งของเคี้ยวกิติ ซึ่งของฉันทกิติ ในเวลาวิกาล เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระสัตตตรสวัตคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๐๙] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ที่ชื่อว่า เวลาวิกาล หมายถึงตั้งแต่เวลาเที่ยงวันสว่างแล้วไปจนถึงอรุณขึ้น .
ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือ เว้นโภชนะ ๕ ของที่เป็นยามกาลิก สัตตาทกาลิก ยาวชีวิก
นอกนั้นชื่อว่า ของเคี้ยว .
ที่ชื่อว่า ของฉัน ได้แก่โภชนะ ๕ คือ ข้าวสุก ขนมนสด ขนมนแห้ง ปลา เนื้อ .
ภิกษุรับไว้ด้วยตั้งใจว่า จักเคี้ยว จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ขณะกลืน ต้องอาบัติปาจิตตีย์
ทุกๆ คำกลืน .

บทภาษณีย์
ติกะปาจิตตีย์

[๕๑๐] เวลาวิกาล ภิกษุสำคัญว่า เวลาวิกาล เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่ง
ของฉันก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เวลาวิกาล ภิกษุสงสัย เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่งของฉันก็ดี ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ .

เวลาวิกาล ภิกษุสำคัญว่าในกาล เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่งของฉันก็ดี
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

ภิกษุรับยามกาลิก สัตตาทกาลิก ยาวชีวิกไว้ เพื่อประสงค์เป็นอาหาร ต้องอาบัติทุกกฏ .

ขณะกลืน ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำกลืน .

ในกาล ภิกษุสำคัญว่าวิกาล . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ในกาล ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ในกาล ภิกษุสำคัญว่าในกาล . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๕๑๑] ภิกษุฉันยามกาลิก สัตตาทกาลิก ยาวชีวิก เมื่อมีเหตุสมควร ๑ ภิกษุวิกล
จริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

โภชนวารรค ลิกขาบทที่ ๗ จบ .

๔ . โภชนวารรค ลิกขาบทที่ ๘

เรื่องพระเวฬุฐีสีสเถระ

[๕๑๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น ท่านพระเวฬุฐีสีสเถระอุปัชฌายะของท่าน
พระอานนทอยู่เฝ้าในอาวาสป่า ท่านเที่ยวบิณฑบาต ได้บิณฑบาตเป็นอันมาก แล้วเลือกนำแต่ข้าว
สุกล้วนๆ ไปสู่อาราม ตากให้แห้งแล้วเก็บไว้ เมื่อใดต้องการอาหาร ก็เข้าน้ำฉันเมื่อนั้น ต่อนานๆ
จึงเข้าบ้านเพื่อบิณฑบาต . ภิกษุทั้งหลายถามท่านว่า อาวุโส ทำไมนานๆ ท่านจึงเข้าบ้านเพื่อ
บิณฑบาต จึงท่านได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายถามว่า อาวุโส ก็ท่านฉันอาหาร
ที่ทำการสังฆหรือ?

ท่านรับว่า อย่างนั้น อาวุโสทั้งหลาย .

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มีกนน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนของท่านพระเวฬุฐี-
*สีสเถระ จึงได้ฉันอาหารที่ทำการสังฆแล้ว

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระเวฬุฐีสีสเถระว่า ดูกรเวฬุฐีสีสเถระ ขาวว่า เธอฉัน
อาหารที่ทำการสังฆ จริงหรือ?

ท่านพระเวฬุฐีสีสเถระทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรเวฬุฐีสีสเถระ โฉนเธอจึงได้ฉันอาหารที่ทำการ
สังฆแล้ว การกระทำของเธอฉันนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๘๗ . ๘ . อนึ่ง ภิกษุใด เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่งของฉันก็ดี ที่ทำ
การสังฆ เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระเวฬุฐีสีสเถระ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๕๑๓] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง
ประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า ทำการสังฆ คือรับประเคนในวันนี้ ขบฉันในวันอื่น .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือเว้นโภชนะ ๕ ของที่เป็นยามกาลิก สัตตาทกาลิก ยาวชิวิก นอกนั้นชื่อว่าของเคี้ยว .

ที่ชื่อว่า ของฉัน ได้แก่โภชนะ ๕ คือ ข้าวสุก ขนมสด ขนมแห้ง ปลา เนื้อ .

ภิกษุรับประเคนไว้ด้วยตั้งใจว่า จักเคี้ยว จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ .

ขณะกลืน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำกลืน .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๑๔] ของทำการสังสม ภิกษุสำคัญว่าทำการสังสม เคี้ยวกิติ ฉันทกิติ ซึ่งของเคี้ยวกิติ ซึ่งของฉันทกิติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ของทำการสังสม ภิกษุสงสัย เคี้ยวกิติ ฉันทกิติ ซึ่งของเคี้ยวกิติ ซึ่งของฉันทกิติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ของทำการสังสม ภิกษุสำคัญว่ามีได้ทำการสังสม เคี้ยวกิติ ฉันทกิติ ซึ่งของเคี้ยวกิติ ซึ่งของฉันทกิติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

ภิกษุรับประเคนของเป็นยามกาลิก สัตตาทกาลิก ยาวชิวิก เพื่อประสงค์เป็นอาหาร ต้องอาบัติทุกกฏ .

ขณะกลืน ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำกลืน .

ของมิได้ทำการสังสม ภิกษุสำคัญว่าทำการสังสม . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ของมิได้ทำการสังสม ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ของมิได้ทำการสังสม ภิกษุสำคัญว่ามีได้ทำการสังสม . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๕๑๕] ภิกษุเก็บของเป็นยาวกาลิกไว้ฉันช่วงเวลา ๑ ภิกษุเก็บของเป็นยามกาลิกไว้ฉันช้ายาม ๑ ภิกษุเก็บของเป็นสัตตาทกาลิกไว้ฉันช่วงสัปดาห์ ๑ ภิกษุฉันของเป็นยาวชิวิกในเมื่อมีเหตุสมควร ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

โภชนวารรค ลิกขาบทที่ ๘ จบ .

๔ . โภชนวารรค ลิกขาบทที่ ๙

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๕๑๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉัน . ประชาชนพากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้ขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉัน โภชนะที่ดีใครจะไม่พอใจ ของที่อร่อยใครจะไม่ชอบ ภิกษุทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ . บรรดาที่เป็นผู้มีก้น้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉันแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้าว่า พวกเธอขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉัน จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย โฉนพวกเธอจึงได้ขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉันแล้ว การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๘๘ . ๙ . ก . อนึ่ง ภิกษุใด ขอโภชนะอันประณีตเห็นปานนี้ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ปลา เนื้อ นมสด นมส้ม เพื่อประโยชน์แก่ตนแล้วฉัน เป็นปาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

เรื่องภิกษุอาพาธ

[๕๑๗] ก็โดยสมัยนั้นแล มีภิกษุทั้งหลายอาพาธอยู่ พวกภิกษุผู้พยาบาลได้ถามพวกภิกษุผู้อาพาธว่า อาวุโสทั้งหลาย ยังพอทนได้อยู่หรือ? ยังพอครองอยู่หรือ?

ภิกษุอาพาธเหล่านั้นตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย เมื่อก่อนพวกกระผมขอโภชนะอันประณีต

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
เพื่อประโยชน์แก่ตนมาจัน เพราะเหตุนั้น พวกกระผมจึงมีความผาสุก แต่เดี๋ยวนี้ พวกกระผม
รังเกียจอยู่ว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว จึงไม่ขอ เพราะเหตุนี้ พวกกระผมจึงไม่มีความผาสุก .
ภิกษุทั้งหลาย ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงอนุญาตให้ภิกษุอาพาธขอโภชนะอันประณีต

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาค ทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะ
เหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุอาพาธขอ
โภชนะอันประณีต เพื่อประโยชน์แก่ตนมาจัน ได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนุบัญญัติ

๘๘. ๙. ข. อนึ่ง ภิกษุใด มีไข้ผู้อาพาธ ขอโภชนะอันประณีตเห็นปานนี้
คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ปลา เนื้อ นมสด นมส้ม เพื่อประโยชน์
แก่ตนแล้วจัน เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องภิกษุอาพาธ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๕๑๘] คำว่า โภชนะอันประณีต ความว่า ที่ชื่อว่า เนยใส ได้แก่เนยใสที่ทำ
จากน้ำนมโค น้ำนมแพะ น้ำนมกระบือ หรือจากน้ำนมสัตว์ที่มีมังสะเป็นกบปียะ .

ที่ชื่อว่า เนยข้น ได้แก่เนยข้นที่ทำจากน้ำนมสัตว์เหล่านั้น .

ที่ชื่อว่า น้ำมัน ได้แก่น้ำมันอันสกัดออกจากเมล็ดงา จากเมล็ดพันธุ์ผักกาด จาก-

*เมล็ดมะทราง จากเมล็ดละหุ่ง หรือจากเปลวสัตว์ .

ที่ชื่อว่า น้ำผึ้ง ได้แก่แสรหวานที่แมลงผึ้งทำ .

ที่ชื่อว่า น้ำอ้อย ได้แก่แสรหวานที่เกิดจากอ้อย .

ที่ชื่อว่า ปลา ทานว่า ได้แก่สัตว์ที่เที่ยวไปในน้ำ .

ที่ชื่อว่า เนื้อ ได้แก่เนื้อของสัตว์บกที่มีมังสะเป็นกบปียะ .

ที่ชื่อว่า นมสด ได้แก่น้ำนมโค น้ำนมแพะ น้ำนมกระบือ หรือน้ำนมของสัตว์ที่มี
มังสะเป็นกบปียะ .

ที่ชื่อว่า นมส้ม ได้แก่นมส้มที่ทำจากน้ำนมของสัตว์เหล่านั้นแหละ .

[๕๑๙] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

บทว่า โภชนะอันประณีตเห็นปานนั้น ได้แก่ โภชนะอันประณีตมีสภาพดังกล่าวแล้ว .

ที่ชื่อว่า มีไข้ผู้อาพาธ คือผู้ที่เว้นโภชนะอันประณีต ก็ยังผาสุก .

ที่ชื่อว่า ผู้อาพาธ คือผู้ที่เว้นโภชนะอันประณีต ไม่ผาสุก .

ภิกษุมีไข้ผู้อาพาธขอเพื่อประโยชน์แก่ตน เป็นทุกกฏในประโยคที่ขอ .

ได้ของนั้นมา รับประเคนด้วยตั้งใจว่าจักจัน ต้องอาบัติทุกกฏ .

ขณะกลืน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำกลืน .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๒๐] มีไข้ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่ามีไข้ผู้อาพาธ ขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์
แก่ตนแล้วจัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

มีไข้ผู้อาพาธ ภิกษุสงสัย ขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนแล้วจัน ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์ .

มีไข้ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่าอาพาธ ขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนแล้วจัน
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกะทุกกฏ

ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่ามีไข้ผู้อาพาธ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ผู้อาพาธ ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่าผู้อาพาธ . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๕๒๑] ภิกษุอาพาธ ๑ ภิกษุเป็นผู้อาพาธ ขอมหาอาหารแล้วจัน ๑ ภิกษุจัน
โภชนะที่เหลือของภิกษุอาพาธ ๑ ภิกษุขอต่อญาติ ๑ ภิกษุขอต่อคนปาวรรณา ๑ ภิกษุขอเพื่อประ-

*โยชน์แก่ภิกษุอื่น ๑ ภิกษุช่วยมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ .

๔. โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๕๒๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ ภูเขาศาลาป่ามหาวัน เขตพระนครเวสาลี . ครั้นนั้น ภิกษุรูปหนึ่งเป็นผู้มีปกติถือของทุกอย่างเป็นบังสกุล สำนักอยู่ใน สฐานประเทศ ท่านไม่ปรารถนาจะรับประทานอาหารที่ประชาชนถวาย เทียวถือเอาอาหารเครื่องเช่นเจ้า ตามป่าช้าบ้าง ตามโคนไม้บ้าง ตามธรณีประตูบ้าง มาฉันเอง . ประชาชนต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน ภิกษุนี้จึงได้ถือเอาอาหารเครื่องเช่นเจ้าของเราไปฉันเองเล่า ภิกษุนี้ฉันแล้ว ล้างชามที่ฉันเนื้อมนุษย์ .

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินประชาชนพวกนั้น เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้ มัคน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนภิกษุจึงได้กลืนอาหารที่เขายังไม่ได้ให้ ล้างชาม ปากแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูกรภิกษุ ข้าว่า เธอกลืนอาหารที่เขา ยัง ไม่ได้ให้ ล้างชามปาก จริงหรือ?

ภิกษุนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ โฉนเธอจึงได้กลืนอาหารที่เขา ยัง ไม่ได้ให้ ล้างชามปากแล้ว การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๘๙ . ๑๐ . ก . อนึ่ง ภิกษุใด กลืนอาหารที่เขายังไม่ได้ให้ ล้างชามปาก เป็นปาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ ฉะนี้ .

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ .

ทรงอนุญาตน้ำและไม้ชำระฟัน

[๕๒๓] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุพากันรังเกียจน้ำและไม้ชำระฟัน ภิกษุทั้งหลาย ได้กราบ ทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาต ให้ถือเอาน้ำ และ ไม้ชำระฟันแล้วบริโภคได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ

๘๙ . ๑๐ . ข . อนึ่ง ภิกษุใด กลืนอาหารที่เขายังไม่ได้ให้ ล้างชามปาก เว้นไว้ แต่่น้ำและไม้ชำระฟัน เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องทรงอนุญาตน้ำและไม้ชำระฟัน จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๕๒๔] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง ประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า ที่เขายังไม่ได้ให้ ท่านกล่าวว่า ที่ยังไม่ได้รับประทาน .

ลักษณะการรับประทาน

ที่ชื่อว่า เขาให้ คือ เมื่อเขาให้ด้วยกาย ด้วยของเนื่องด้วยกาย หรือโยนให้ ๑ เขายืนในหัตถบาล ๑ ภิกษุรับประทานด้วยกาย หรือด้วยของเนื่องด้วยกาย ๑ นี้ชื่อว่า เขาให้ .

ที่ชื่อว่า อาหาร ได้แก่ ของที่กลืนกินได้ อย่างใดอย่างหนึ่งยกเว้นน้ำและไม้ชำระฟัน นี้ชื่อว่า อาหาร .

บทว่า เว้นไว้แต่น้ำ และ ไม้ชำระฟัน คือ ยกน้ำและ ไม้ชำระฟัน .

ภิกษุถือเอาด้วยตั้งใจว่า จักเคี้ยว จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ . ขณะกลืน ต้องอาบัติ ปาจิตตีย์ ทุกๆ คำกลืน .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๒๕] อาหารที่ยังไม่ได้รับประทาน ภิกษุสำคัญว่ายังมีได้รับประทาน กลืนอาหารที่เขา ยัง ไม่ได้ให้ ล้างชามปาก เว้นไว้แต่น้ำและไม้ชำระฟัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อาหารที่ยังไม่ได้รับประทาน ภิกษุสงสัย กลืนอาหารที่เขายังไม่ได้ให้ ล้างชามปาก เว้นไว้ แต่่น้ำและไม้ชำระฟัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อาหารที่ยังไม่ได้รับประทาน ภิกษุสำคัญว่าได้รับประทาน ไว้แล้ว กลืนอาหารที่เขา ยัง ไม่ได้ให้ ล้างชามปาก เว้นไว้แต่น้ำและ ไม้ชำระฟัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกๆทุกกฏ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
อาหารที่รับประทานไว้แล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ได้รับประทาน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .
อาหารที่รับประทานไว้แล้ว ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

อาหารที่รับประทานไว้แล้ว ภิกษุสำคัญว่ารับประทานไว้แล้ว . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๕๒๖] กลืนน้ำและไม้ชำระฟัน ๑ ฉันทยามหาวิกิตติ ๔ ในเมื่อมีเหตุฉุกเฉิน เมื่อกบปีย
การกไม่มี ภิกษุถือเอาเองแล้วฉันได้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

โภชนวารค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ .

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๔ จบ .

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. อวาสถบิณฑลสิกขาบท	ว่าด้วยฉันอาหารในโรงทาน
๒. คณโภชนสิกขาบท	ว่าด้วยฉันเป็นหมู่
๓. ปริมปรโภชนสิกขาบท	ว่าด้วยฉันทีหลัง
๔. กามมาตาสิกขาบท	ว่าด้วยอุบาสิกากามมาตา
๕. ปฐมปวารณาสิกขาบท	ว่าด้วยห้ามภิตแล้วฉันอีก
๖. ทุตติยปวารณาสิกขาบท	ว่าด้วยห้ามภิตแล้วถูกแค้นให้ฉัน
๗. วิกาลโภชนสิกขาบท	ว่าด้วยฉันอาหารในเวลาวิกาล
๘. สันนิจการกสิกขาบท	ว่าด้วยฉันอาหารที่ทำการสังฆ
๙. ปณัตติโภชนสิกขาบท	ว่าด้วยขอโภชนะอันประณีต
๑๐. ทันทโปถสิกขาบท	ว่าด้วยรับประทานวันน้ำและไม้ชำระฟัน

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๕

๕. อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระอานนท์

[๕๒๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ ภูเขาศาลาป่ามหาวัน
เขตพระนครเวสาลี. ครั้นนั้น กองชนมเครื่องขบฉันเกิดแก่พระสงฆ์ จึงทูลพระอานนท์ได้
กราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอานนท์ ถ้าเช่นนั้น เธอจง
ให้ชนมเป็นทานแก่พวกคนกินเดน. ทานพระอานนท์ทูลรับสนองพระพุทธดำรัส แล้วจัดคนกินเดน
ให้หนึ่งตามลำดับ แล้วแจกชนมให้คนละชิ้น ได้แจกชนม ๒ ชิ้น สำคัญว่าขึ้นเดียวแก่ปริพาชกา
ผู้หนึ่ง. พวกปริพาชกาที่อยู่ใกล้เคียง ได้ถามปริพาชกาผู้หนึ่งว่า พระสมณะนั้นเป็นคู่รักของเธอ
หรือ? นางตอบว่า ท่านไม่ใช่คู่รักของฉัน ท่านแจกให้ ๒ ชิ้น สำคัญว่าขึ้นเดียว .

แม้ครั้งที่สอง ทานพระอานนท์เมื่อแจกชนมให้คนละชิ้น ก็ได้แจกชนม ๒ ชิ้น สำคัญ
ว่าขึ้นเดียวแก่ปริพาชกาคณนั้นแหละ พวกปริพาชกาที่อยู่ใกล้เคียง ได้ถามปริพาชกาผู้หนึ่งว่า
พระสมณะนั้นเป็นคู่รักของเธอหรือ? นางตอบว่า ท่านไม่ใช่คู่รักของฉัน ท่านแจกให้ ๒ ชิ้น
สำคัญว่าขึ้นเดียว .

แม้ครั้งที่สาม ทานพระอานนท์เมื่อแจกชนมให้คนละชิ้น ได้แจกชนม ๒ ชิ้น
สำคัญว่าขึ้นเดียวแก่ปริพาชกาคณนั้นแหละ พวกปริพาชกาที่อยู่ใกล้เคียง ได้ถามปริพาชกาผู้หนึ่งว่า
พระสมณะนั้นเป็นคู่รักของเธอหรือ? นางตอบว่า ท่านไม่ใช่คู่รักของฉัน ท่านแจกให้ ๒ ชิ้น
สำคัญว่าขึ้นเดียว. พวกปริพาชกาจึงล้อเลียนกันว่า คู่รักหรือไม่ใช่คู่รัก .

อาชีวกอีกคนหนึ่ง ได้ไปสู่อังคาส. ภิกษุรูปหนึ่งคลุกข้าวกับเนยใสเป็นอันมากแล้ว
ได้ให้ข้าวก้อนใหญ่แก่อาชีวกนั้น. เมื่อเขาได้ถือข้าวก้อนนั้นไปแล้ว อาชีวกอีกคนหนึ่งได้ถาม
อาชีวกผู้หนึ่งว่า ท่านได้ก้อนข้าวมาจากไหน? อาชีวกนั้นตอบว่า ได้มาจากที่อังคาสของสมณ-
*โคตมคหบดีโล้นนั้น .

อุบาสกทั้งหลายได้ยินสองอาชีวกนั้นสนทนาปราศรัยกัน จึงพากันเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ครั้นถวายบังคมแล้วนั้น ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า เติรธีย์พวกนี้
เป็นผู้มั่งคั่งเตียนพระพุทธานุเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ข้าพระพุทธเจ้าขอประทานพระวโรกาส ขอ
อย่าให้พระคุณเจ้าทั้งหลายให้ของแก่พวกเติรธีย์ด้วยมือของตนเลย .

ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้อุบาสกเหล่านั้นเห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ
ร่ำเรียง ด้วยธรรมิกถา. ครั้นอุบาสกเหล่านั้นอันพระผู้มีพระภาค ทรงชี้แจงให้เห็นแจ้ง สมทาน
อาจหาญ ร่ำเรียง ด้วยธรรมิกถาแล้ว ลุกจากที่นั่ง ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณกลับ
ไปแล้ว .

ประชมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงทำธรรมิกถาอันเหมาะสมแก่เรื่องนั้น อันสมควรแก่เรื่องนั้น
แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจ
ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชม
บุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดใน
ปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่
เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆธรรม ๑
เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๙๐.๑. อนึ่ง ภิกษุใด ให้ของเคี้ยวกัถิ ของกินกัถิ แก่เจลกกัถิ แก่ปริพาชก
กัถิ แก่ปริพาชกาภิกัถิ ด้วยมือของตน เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระอนนท จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๕๒๘] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง
ประสงคฺในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า อเจลก ได้แก่ขี้เปลือกคนใดคนหนึ่ง ที่จัดเข้าในจำพวกนักรบช .

ที่ชื่อว่า ปริพาชก ได้แก่บุรุษคนใดคนหนึ่ง ที่จัดเข้าในจำพวกนักรบช เว้นภิกษุและ
สามเณร .

ที่ชื่อว่า ปริพาชกา ได้แก่ สตรีคนใดคนหนึ่ง ที่จัดเข้าในจำพวกนักรบช เว้นภิกษุณี
สิกขมานา และสามเณรี .

ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือ เว้นโภชนะ ๕ อย่าง น้ำและไม้ชำระฟัน นอกนั้นชื่อว่าของ
เคี้ยว .

ที่ชื่อว่า ของกิน ได้แก่ โภชนะ ๕ อย่าง คือ ข้าวสุก ขนมนสด ขนมหแห้ง ปลา
เนื้อ .

บทว่า ให้ คือ ให้ด้วยกายกัถิ ด้วยของเนื่องด้วยกายกัถิ ด้วยโยนให้กัถิ ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๒๙] เดียรถีย์ ภิกษุสำคัญว่าเดียรถีย์ ให้ของเคี้ยวกัถิ ของกินกัถิ ด้วยมือของตน
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เดียรถีย์ ภิกษุสงฆ์ ให้ของเคี้ยวกัถิ ของกินกัถิ ด้วยมือของตน ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ .

เดียรถีย์ ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่เดียรถีย์ ให้ของเคี้ยวกัถิ ของกินกัถิ ด้วยมือของตน
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ติกะทุกกฏ

ให้น้ำและไม้ชำระฟัน ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ใช่เดียรถีย์ ภิกษุสำคัญว่าเดียรถีย์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ใช่เดียรถีย์ ภิกษุสงฆ์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ใช่เดียรถีย์ ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่เดียรถีย์ . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๕๓๐] ภิกษุสั่งให้ให้ ไม่ให้เอง ๑ วางให้ ๑ ให้ของไล่ทาภายนอก ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑
ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ .

๕. อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๕๓๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-

* บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้กล่าวชวนภิกษุผู้เป็น
สัทธวิหาริกของพระพี่ชายว่า มาเถิด อาวุโส เราจักเข้าบ้านเพื่อบิณฑบาตด้วยกัน แล้วสั่งไม่ให้
เขากวายเป็นไรแก่เธอ ชำสงกลับด้วยบอกว่า กลับเถิด อาวุโส การพูดกัถิ การนั่งกัถิ ของเรา
กับคุณไม่น่าความสำราญมาให้ การพูดกัถิ การนั่งกัถิ ของเราคนเดียว ย่อมจะสำราญ ขณะนั้น
เป็นเวลาใกล้เที่ยงแล้ว ภิกษุนั้น ไม่สามารถเที่ยวหาบิณฑบาตฉันได้ แม้จะไปฉันที่โรงฉันก็ไม่
ทันกาล จำต้องอดภัตตาหาร ครั้นเธอไปถึงอารามแล้ว ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย .

บรรดาภิกษุผู้มกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ท่านอุปนันทศากยบุตร
กล่าวชวนภิกษุว่า มาเถิด อาวุโส เราจักเข้าบ้านเพื่อบิณฑบาตด้วยกัน แล้วฉันจึงสั่งไม่ให้เขา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ถวายอะไรแก่เธอ ซ้ำยังส่งกลับอีกเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูกรอุปนันทะ ข้าว่า เธอชวน
ภิกษุมาเกิด อาวุโส เราจักเข้าบ้านเพื่อมิณฑพาทด้วยกัน แล้วสิ่งไม่ให้เขาถวายอะไรแก่เธอ
ซ้ำยังส่งกลับอีก จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ เธอกล่าวชวนภิกษุมาเกิด
อาวุโส เราจักเข้าบ้านเพื่อมิณฑพาทด้วยกัน แล้วโจนจึงได้สิ่งไม่ให้เขาถวายอะไรแก่เธอ ซ้ำยัง
ส่งกลับอีกเล่า การกระทำของเธอ นั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๙๑.๒. อนึ่ง ภิกษุใด กล่าวต่อภิกษุอย่างนี้ว่า ท่านจงมาเข้าไปสู่บ้านหรือ
สุนิคมเพื่อมิณฑพาทด้วยกัน . เธอยังเขาให้ถวายแล้วก็ดี ไม่ให้ถวายแล้วก็ดี แก่เธอ
แล้วส่งไปด้วยคำว่า ท่านจงไปเกิด การพูดกิติ การนิ่งกิติ ของเรากับท่าน ไม่เป็น
ผาสุกเลย การพูดกิติ การนิ่งกิติ ของเราคนเดียว ย่อมเป็นผาสุก ทำความหมาย
อย่างนี้เท่านั้นแลให้เป็นปัจจัย หาใช่ออย่างอื่น ไม่ เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๓๒] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง
ประสงคฺในอรรถนี้ .

บทว่า ต่อภิกษุ หมายถึงภิกษุรูปอื่น .

คำว่า ท่านจงมา . . . สู่บ้าน หรือสุนิคม ความว่า บ้านกิติ นิคมกิติ เมืองกิติ
ชื่อว่าบ้านและนิคม .

บทว่า ยังเขาให้ถวายแล้ว . . . แก่เธอ คือ ให้เขาถวายข้าวต้ม หรือข้าวสวย ของเคี้ยว
หรือของฉัน .

บทว่า ไม่ให้ถวายแล้ว คือ ไม่ให้เขาถวายอะไรๆ สักอย่าง .

บทว่า ส่งไป ความว่า ปรรณนจะกระชกกระชี่ ปรรณนจะเล่น ปรรณนจะนั่งใน
ที่ลับ ปรรณนจะประพฤตือนาจารกับมาตคาม พูดอย่างนี้ว่า กลับไปเกิด อาวุโส การพูดกิติ
การนิ่งกิติ ของเรากับท่าน ไม่เป็นผาสุก การพูดกิติ การนิ่งกิติ ของเราคนเดียว ย่อมเป็น
ผาสุก ดังนี้ ให้กลับ ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อเธอกำลังจะละอุปจารแห่งการเห็น หรืออุปจาร
แห่งการฟัง ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อละแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

คำว่า ทำความหมายอย่างนี้เท่านั้นแลให้เป็นปัจจัย หาใช่ออย่างอื่น ไม่ ความว่า
ไม่มีเหตุจำเป็นอย่างอื่นเพื่อจะส่งไป .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๔๓๓] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ส่งกลับ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปสัมบัน ภิกษุสงฆ์ ส่งกลับ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ส่งกลับ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จักกะทกกฎ

ทำเป็นโกรธ ส่งกลับ ต้องอาบัติทุกกฏ .

ส่งอนุปสัมบันกลับ ต้องอาบัติทุกกฏ .

ทำเป็นโกรธ ส่งกลับ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนุปสัมบัน ภิกษุสงฆ์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๔๓๔] ภิกษุส่งกลับไปด้วยคิดว่าเรา ๒ รูป รวมกันจักไม่พอฉัน ๑ ภิกษุส่งกลับไป
ด้วยคิดว่า รูปนั้นพบสิ่งของมีราคามากแล้ว จักยังความโลภให้เกิด ๑ ภิกษุส่งกลับไปด้วยคิดว่า
รูปนั้นเห็นมาตคามแล้วจักยังความกำหนัดให้เกิด ๑ ภิกษุส่งกลับไปด้วยคิดว่า จงนำข้าวต้ม
หรือข้าวสวย ของเคี้ยวหรือของฉัน ไปให้แก่ภิกษุผู้อาพาธ แก่ภิกษุผู้ตกค้างอยู่ หรือแก่ภิกษุผู้เฝ้า
วิหาร ๑ ภิกษุ ไม่ประสงคฺจะประพฤตือนาจาร แต่เมื่อมีกิจจำเป็นจึงส่งกลับไป ๑ ภิกษุวิกล -

* จริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ .

๕. อเจลกวรรค ลิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๕๓๕] โดยสมัยนั้น พระภาคผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้นนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตร ไปสู่เรือนของสหายแล้ว สำเร็จการนั่งในเรือนนอนกับภรรยาของเขา จึงบรูษสหายนั้นเข้าไปหาท่านพระอุปนันท-
*ศากยบุตร ครั้นแล้วกราบไหว้ท่านพระอุปนันทศากยบุตรแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เขาจึงเรียบร้อยแล้วบอกภรรยาว่า จงถวายการศึกษาแก่พระคุณเจ้า จึงนางได้ถวายการศึกษาแก่ท่านพระอุปนันท-
*ศากยบุตร บรูษนั้นได้เรียนท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า นิมนต์ท่านกลับเถิด ขอรับ เพราะภิกษาข้าพเจ้าก็ได้ถวายแก่พระคุณเจ้าแล้ว สตรีภรรยาในกำหนดรู้ในขณะนั้นว่า บรูษนี้อันราจะรบกวนแล้ว จึงเรียนท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า นิมนต์ท่านนั่งอยู่ก่อนเถิด เจ้าคะ อย่าเพิ่งไป

แม่ครั้งที่สอง บรูษนั้น . . .

แม่ครั้งที่สาม บรูษนั้นก็ได้เรียนท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า นิมนต์ท่านกลับเถิด ขอรับ เพราะภิกษาข้าพเจ้าก็ได้ถวายแก่พระคุณเจ้าแล้ว .

แม่ครั้งที่สาม หญิงนั้นก็ได้เรียนท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า นิมนต์ท่านนั่งอยู่ก่อนเถิด เจ้าคะ อย่าเพิ่งไป .

ทันใด บรูษสามมีเดินออกไปกล่าวยกโทษต่อภิกษุทั้งหลายว่า ท่านเจ้าข้า พระคุณเจ้าอุปนันทะนั้นนั่งในเรือนนอนกับภรรยาของกระผม กระผมนิมนต์ให้ท่านกลับไป ก็ไม่ยอมกลับ กระผมมีกิจมาก มีภาระนิยะมาก .

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ท่านอุปนันท-
*ศากยบุตรจึงได้สำเร็จการนั่งแทรกแซง ในตระกูลที่มีคน ๒ คนเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอุปนันทะว่า ดูกรอุปนันทะ ข้าว่า เธอสำเร็จการนั่งแทรกแซง ในตระกูลที่มีคน ๒ คน จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบรูษ ไฉนเธอจึงได้สำเร็จการนั่งแทรก-
*แซงในตระกูลที่มีคน ๒ คนเล่า การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๙๒.๓. อนึ่ง ภิกษุใด สำเร็จการนั่งแทรกแซงในตระกูลที่มีคน ๒ คน เป็นปาจิตติย .

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ .

ลิกขาบทวิภังค์

[๕๓๖] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง-
*ประสงคในอรรถนี้ .

ตระกูลที่ชื่อว่า มีคน ๒ คน คือ มีเฉพาะสตรี ๑ บรูษ ๑ ทั้ง ๒ คนยังไม่ออกจากกัน ทั้ง ๒ คนหาใช่ผู้ปราศจากราคะไม่ .

บทว่า แทรกแซง คือ กัดขวาง .

บทว่า สำเร็จการนั่ง ความว่า ในเรือนใหญ่ ภิกษุหนึ่งละหัดถบาสนแห่งบานประตู ต้องอาบัติปาจิตติย .

ในเรือนเล็ก นั่งล้ำท่ามกลางห้องเรือน ต้องอาบัติปาจิตติย .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตติย

[๕๓๗] ห้องนอน ภิกษุสำคัญว่าห้องนอน สำเร็จการนั่งแทรกแซง ในตระกูลที่มีคน ๒ คน ต้องอาบัติปาจิตติย .

ห้องนอน ภิกษุสงสัย สำเร็จการนั่งแทรกแซงในตระกูลที่มีคน ๒ คน ต้องอาบัติปาจิตติย .

ห้องนอน ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่ห้องนอน สำเร็จการนั่งแทรกแซง ในตระกูลที่มีคน ๒ คน ต้องอาบัติปาจิตติย .

ทกะทกกฎ

ไม่ใช่ห้องนอน ภิกษุสำคัญว่าห้องนอน . . . ต้องอาบัติทุกกฎ .

ไม่ใช่ห้องนอน ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฎ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ใช่ห้องนอน ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่ห้องนอน . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๔๓๘] ภิกษุหนึ่งในเรือนใหญ่ ไม่ล้างล้างหัตถบาธแห่งบานประตู ๑ ภิกษุหนึ่งในเรือนเล็ก ไม่เลยท่ามกลางห้อง ๑ ภิกษุมีเพื่อนอยู่ด้วย ๑ คนทั้ง ๒ ออกจากกันแล้ว ทั้ง ๒ ปราศจากราคะแล้ว ๑ ภิกษุหนึ่งในสถานที่อันมีไม่ใช่ห้องนอน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้อง-
*อาบัติแล .

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ .

๕. อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๔๓๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-
*บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้นนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตรไปสู่เรือนของสหายแล้ว
สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบังกับภรรยาของเขา จึงบรุษสหายนั้น เฟงโทษ ตีเตียน
โพนทะนาว่า โฉนพระคุณเจ้าอุปนันทะจึงได้สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือ ในอาสนะกำบังกับภรรยา
ของเราเล่า .

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินเขาเฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็
เฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนท่านพระอุปนันทศากยบุตร จึงได้สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือ
ในอาสนะกำบังกับมาตุคามแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอุปนันทะว่า ดูกรอุปนันทะ ข้าว่า เธอสำเร็จการนั่ง
ในที่ลับ คือ ในอาสนะกำบังกับมาตุคาม จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ โฉน เธอจึงได้สำเร็จการนั่งในที่ลับ
คือในอาสนะกำบังกับมาตุคามแล้ว การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชน
ที่ยัง ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๙๓.๕. อนึ่ง ภิกษุใด สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือ ในอาสนะกำบัง กับ
มาตุคาม เป็นปาจิตติย .

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๔๐] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ชาย . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง
ประสงคฺในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า มาตุคาม ได้แก่หญิงมนุษย์ ไม่ใช่หญิงยักษ์ ไม่ใช่หญิงเปรต ไม่ใช่สัตว์-

*ดิรัจฉานตัวเมีย โดยที่สดแม่เด็กหญิงที่เกิดในวันนั้น ไม่ต้องพูดถึงหญิงผู้ใหญ่ .

บทว่า กับ คือ ร่วมกัน .

ที่ชื่อว่า ในที่ลับ ได้แก่ ที่ลับตา ๑ ที่ลับหู ๑

ที่ชื่อว่า ที่ลับตา ได้แก่ ที่ซึ่งเมื่อภิกษุหรือมาตุคามขยิบตา ยักคิ้ว หรือชะเง้อศีรษะ
ไม่มีใครสามารถจะแลเห็นได้ .

ที่ชื่อว่า ที่ลับหู ได้แก่ ที่ซึ่งไม่มีใครสามารถจะ ได้ยินถ้อยคำที่สนทนากันตามปกติได้ .

อาสนะที่ชื่อว่า กำบัง คือ เป็นอาสนะที่เขากำบังด้วยฝา บานประตู ลำแพน ม่านบัง
ต้นไม้ เสา หรือฉางข้าว อย่างใดอย่างหนึ่ง .

คำว่า สำเร็จการนั่ง ความว่า เมื่อมาตุคามนั่งแล้ว ภิกษุนั่งใกล้ หรือนอนใกล้
ต้องอาบัติปาจิตติย .

เมื่อภิกษุนั่งแล้ว มาตุคามนั่งใกล้ หรือนอนใกล้ ต้องอาบัติปาจิตติย .

ทั้ง ๒ นั่งก็ดี ทั้ง ๒ นอนก็ดี ภิกษุต้องอาบัติปาจิตติย .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตติย

[๔๔๑] มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามาตุคาม สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง
ต้องอาบัติปาจิตติย .

มาตุคาม ภิกษุสงสัย สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือ ในอาสนะกำบัง ต้องอาบัติปาจิตติย .

มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่มาตุคาม สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือ ในอาสนะกำบัง
ต้องอาบัติปาจิตติย .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ติกะทุกกฏ

ภิกษุสำเร็จการนั่งในที่ลับ คือ ในอาสนะกำบังกับหญิงยักษ์ หญิงเปรต บัณเฑาะก์ หรือสัตว์ดิรัจฉานตัวเมียมีกายตั้งมนุษย์ ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ใช่มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามาตุคาม . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ใช่มาตุคาม ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ใช่มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่มาตุคาม . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๕๔๒] ภิกษุมีบุรุษผู้รู้เพียงสาคนโคคนหนึ่งอยู่เป็นเพื่อน ๑ ภิกษุขืนมิได้นั่ง ๑ ภิกษุ มิได้มุงที่ลับ ๑ ภิกษุหนึ่งสนใจไปในอารามอื่น ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ .

๕ . อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๕๔๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตร ไปสู่เรือนของ สหายแล้ว สำเร็จการนั่งในที่ลับกับภรรยาของเขาหนึ่งต่อหนึ่ง จึงบุรุษสหายนั้นแพงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โจน พระคุณเจ้าอุปนันทะจึง ได้สำเร็จการนั่งในที่ลับกับภรรยาของเขาหนึ่งต่อหนึ่งเล่า

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินบุรุษนั้นแพงโทษ ตีเตียน โพนทะนาวายุ บรตราที่เป็นผู้มกน้อย . . . ต่าง ก็แพงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โจน ท่านพระอุปนันทศากยบุตร จึง ได้สำเร็จการนั่งในที่ลับกับ มาตุคาม หนึ่งต่อหนึ่งเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอุปนันทะว่า ดูกรอุปนันทะ ข้าว่า เธอสำเร็จการนั่ง ในที่ลับกับมาตุคามหนึ่งต่อหนึ่ง จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ โจนเธอจึง ได้สำเร็จการนั่งในที่ลับ กับมาตุคามหนึ่งต่อหนึ่งเล่า การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่ เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๕๔ . ๕ . อนึ่ง ภิกษุใด ผู้เดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับกับมาตุคามผู้เดียว เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๕๔๔] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ชาย . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ ทรงประสงคในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า มาตุคาม ได้แก่แก่หญิงมนุษย์ ไม่ใช่หญิงยักษ์ ไม่ใช่หญิงเปรต ไม่ใช่สัตว์ ดิรัจฉานตัวเมีย เป็นหญิงที่รู้เพียงสา สามารถทราบถ้อยคำที่เป็นสุภาษิต และทุพภาษิต ที่ชั่ว หยาบและไม่ชั่วหยาบ .

บทว่า กับ คือ ร่วมกัน .

บทว่า ผู้เดียว . . . ผู้เดียว คือ มีภิกษุ ๑ มาตุคาม ๑

ที่ชื่อว่า ที่ลับ ได้แก่ ที่ลับตา ๑ ที่ลับหู ๑

ที่ชื่อว่า ที่ลับตา ได้แก่ สถานที่ซึ่งมีภิกษุหรือมาตุคาม ขยับตา ยกคิ้ว หรือชะเง้อ ศีรษะ ไม่มีใครสามารถจะแลเห็นได้ .

ที่ชื่อว่า ที่ลับหู ได้แก่ สถานที่ซึ่งไม่มีใครสามารถจะ ได้ยินถ้อยคำที่สนทนากันตาม ปกติได้ .

คำว่า สำเร็จการนั่ง ความว่า เมื่อมาตุคามนั่งแล้ว ภิกษุนั่งใกล้หรือนอนใกล้ ต้อง อาบัติปาจิตตีย์ .

เมื่อภิกษุนั่งแล้ว มาตุคามนั่งใกล้หรือนอนใกล้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทั้ง ๒ นั่งก็ตี ทั้ง ๒ นอนก็ตี ภิกษุต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๔๕] มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามาตุคาม สำเร็จการนั่งในที่ลับ หนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติ

ปาจิตตีย์ .

มาตุคาม ภิกษุสงฆ์ สำเร็จการนั่งในที่ลับ หนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่มาตุคาม สำเร็จการนั่งในที่ลับ หนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ติกะทุกกฏ

ภิกษุสำเร็จการนั่งในที่ลับ กับหญิงยักษ์ หญิงเปรต บัณเฑาะก์ หรือสัตว์ดิรัจฉาน-

* ตัวเมียมีกายตั้งมนุษย์ หนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ใช่มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่ามาตุคาม . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ใช่มาตุคาม ภิกษุสงฆ์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ใช่มาตุคาม ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่มาตุคาม . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๕๔๖] ภิกษุมีบุรุษผู้เดียวสาคนใดคนหนึ่ง อยู่เป็นเพื่อน ๑ ภิกษุอื่น ไม่ได้นั่ง ๑ ภิกษุ ไม่ได้มุงที่ลับ ๑ ภิกษุหนึ่งส่งใจไปในอารมณ์อื่น ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ .

๕ . อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๕๔๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพระพุทธรเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ . ครั้นนั้น ตระกูลอุปัฏฐากของท่านพระอุปนันทศากยบุตร นิมนต์ท่านฉันภัตตาหาร แม้ภิกษุเหล่าอื่นเขาก็นิมนต์ด้วย เวลานั้นเป็นเวลาก่อนอาหาร ท่านพระอุปนันทศากยบุตรยังกำลังเข้าไปสู่ตระกูลทั้งหลายอยู่ จึงภิกษุเหล่านั้นได้บอกทายกเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายจงถวายภัตตาหารเถิด พวกทายกกล่าวว่า นิมนตร์อยู่จนกว่าพระคุณเจ้าอุปนันทจะมา ขอรับ .

แม้ครั้งที่สอง ภิกษุเหล่านั้นก็ได้บอกทายกเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายจงถวายภัตตาหารเถิด พวกทายกกล่าวว่า นิมนตร์อยู่จนกว่าพระคุณเจ้าอุปนันทจะมา ขอรับ .

แม้ครั้งที่สาม ภิกษุเหล่านั้นก็ได้บอกทายกเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายจงถวายภัตตาหารเถิด เวลาก่อนเที่ยงจะล่วงเลยแล้ว ทายกอ้อนวอนว่า พวกกระผมตกแต่งภัตตาหารก็เพราะเหตุแห่งพระคุณเจ้าอุปนันทะ นิมนตร์อยู่จนกว่าพระคุณเจ้าอุปนันทจะมา ขอรับ .

ครานั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้เข้าไปสู่ตระกูลทั้งหลายก่อนเวลาฉัน มาถึงเวลาบ่าย ภิกษุทั้งหลายไม่ได้ฉันตามประสงค์ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ท่านพระอุปนันทศากยบุตรรับนิมนต์เขาแล้ว มีภัตตาหารอยู่แล้ว ไฉนจึงได้ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลายก่อนเวลาฉันเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอุปนันทะว่า ดูกรอุปนันทะ ข้าว่า เธอรับนิมนต์เขาแล้ว มีภัตตาหารอยู่แล้ว ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลายก่อนเวลาฉัน จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันทะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพระพุทธรเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ เธอรับนิมนต์เขาแล้ว มีภัตตาหารอยู่แล้ว ไฉนจึงได้ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลายก่อนฉันเล่า การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๙๕ . ๖ . ก . อนึ่ง ภิกษุใด รับนิมนต์แล้ว มีภัตตาหารอยู่แล้ว ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลายก่อนฉัน เป็นปาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้ .

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ .

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร (ต่อ)

[๕๔๘] ก็โดยสมัยนั้นแล ตระกูลอุปัฏฐากของท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้ส่งของเคี้ยวไปถวายแก่สงฆ์ สั่งว่า ต้องมอบให้พระคุณเจ้าอุปนันทะถวายแก่สงฆ์ แต่เวลานั้นท่านพระอุปนันทศากยบุตรกำลังเข้าไปบิณฑบาตยังหมู่บ้าน เมื่อชาวบ้านเหล่านั้นไปถึงอารามแล้วถามภิกษุทั้งหลายว่า พระคุณเจ้าอุปนันทะไปไหน เจ้าข้า?

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตยภาค

ภิกษุทั้งหลายตอบว่า ท่านพระอุปนันทศากยบุตรนั้น เข้าไปบิณฑบาตยังหมู่บ้านแล้วจะ .
ชาวบ้านสั่งว่า ท่านขอรับ ของเดี๋ยวนี้ต้องมอบให้พระคุณเจ้าอุปนันทศากยบุตร .

ภิกษุทั้งหลาย ได้กราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น พวกเธอจงรีบประเคนแล้วเก็บไว้จนกว่าอุปนันทจะกลับมา .

ส่วนท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้คิดว่า การถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลาย
ก่อนเวลานั้น พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว จึงเข้าไปยังตระกูลทั้งหลายหลังเวลานั้นแล้ว บ่ายจึง
กลับ ของเดี๋ยวนี้ได้ถูกส่งคืนกลับไป .

บรรดาภิกษุที่มีกนน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนท่านพระอุปนันท-

*ศากยบุตร จึงได้ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลายหลังเวลานั้นแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้น
แด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอุปนันทว่า ดูกรอุปนันท ข่าว่า เธอถึงความเป็น
ผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลายหลังเวลานั้น จริงหรือ?

ท่านพระอุปนันททูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ โฉนเธอจึงได้ถึงความเป็นผู้เที่ยว
ไปในตระกูลทั้งหลายหลังเวลานั้นแล้ว การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของ
ชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันัญญัติ ๑

๙๕. ๖. ข. อนึ่ง ภิกษุใด รับนิมนต์แล้ว มีภัตตอยู่แล้ว ถึงความเป็นผู้
เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลาย ก่อนฉันกัถิ ที่หลังฉันกัถิ เป็นปาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ .

ทรงอนุญาตให้เข้าสู่ตระกูลในคราวถวายจิวร

[๔๕๙] โดยสมัยต่อมา ถึงคราวถวายจิวรกัน ภิกษุทั้งหลายพากันรังเกียจ ไม่เข้าไปสู่
ตระกูล จิวรจึงเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย ภิกษุทั้งหลาย ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในคราวที่ถวายจิวร เราอนุญาตให้เข้าไปสู่ตระกูลได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันัญญัติ ๒

๙๕. ๖. ค. อนึ่ง ภิกษุใด รับนิมนต์แล้ว มีภัตตอยู่แล้ว ถึงความเป็นผู้เที่ยว
ไปในตระกูลทั้งหลาย ก่อนฉันกัถิ ที่หลังฉันกัถิ เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ .

นี้สมัยในเรื่องนั้น คือ คราวที่ถวายจิวร นี้สมัยในเรื่องนั้น .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องทรงอนุญาตให้เข้าสู่ตระกูลในคราวถวายจิวร จบ .

ทรงอนุญาตให้เข้าสู่ตระกูลในคราวทำจิวร

[๔๕๐] โดยสมัยต่อมาอีก ภิกษุทั้งหลายทำจิวรกันอยู่ ต้องการเข็มบ้าง ด้ายบ้าง
มิดบ้าง . ภิกษุทั้งหลายพากันรังเกียจ ไม่เข้าไปสู่ตระกูล จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในคราวที่ทำจิวร เราอนุญาตให้เข้าไปสู่ตระกูลได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันัญญัติ ๓

๙๕. ๖. ฉ. อนึ่ง ภิกษุใด รับนิมนต์แล้ว มีภัตตรอยู่แล้ว ถึงความเป็นผู้
เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลาย ก่อนฉันกัถิ ที่หลังฉันกัถิ เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตตีย์ .

นี้สมัยในเรื่องนั้น คือ คราวที่ถวายจิวร คราวที่ทำจิวร นี้สมัยในเรื่องนั้น .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องทรงอนุญาตให้เข้าสู่ตระกูลในคราวทำจิวร จบ .

ทรงอนุญาตให้บอกลาก่อนเข้าสู่ตระกูล

[๔๕๑] โดยสมัยต่อจากนั้นมา ภิกษุทั้งหลายอาพาธ และมีความต้องการเภสัช ภิกษุ
ทั้งหลายพากันรังเกียจ ไม่เข้าไปสู่ตระกูล จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้บอกลาภิกษุซึ่งมีอยู่แล้วเข้าไปสู่ตระกูลได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันัญญัติ ๔

๙๕. ๖. ง. อนึ่ง ภิกษุใด รับนิมนต์แล้ว มีภัตตรอยู่แล้ว ไม่บอกลาภิกษุซึ่งมี

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
อยู่ ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลาย ก่อนฉันกัถิ ที่หลังฉันกัถิ เว้นไว้แต่
สมัย เป็นปาจิตตีย์ . นี้สมัยในเรื่องนั้น คือ คราวที่ถวายจิวร คราวที่ทำจิวร , นี้สมัย
ในเรื่องนั้น .

เรื่องทรงอนุญาตให้บอกลาก่อนเข้าสู่ตระกูล จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๕๕๒] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า รับนิมนต์แล้ว คือ รับนิมนต์ฉันโภชนะ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่ง .

ที่ชื่อว่า มีภัตรอยู่แล้ว คือ มีอาหารที่รับนิมนต์เขาไว้แล้ว .

ภิกษุที่ชื่อว่า ซึ่งมีอยู่ คือ อาจที่จะบอกลาก่อนเข้าไป .

ภิกษุที่ชื่อว่า ซึ่งไม่มีอยู่ คือ ไม่อาจที่จะบอกลาก่อนเข้าไป .

ที่ชื่อว่า ก่อนฉัน คือ ภิกษุยัง ไม่ได้ฉันอาหารที่รับนิมนต์เขาไว้ .

ที่ชื่อว่า ที่หลังฉัน คือ ภิกษุฉันอาหารที่รับนิมนต์เขาไว้แล้วโดยที่สุด แม้ด้วยปลาย
หญ้าคา .

ที่ชื่อว่า ตระกูล ได้แก่ตระกูล ๔ คือ ตระกูลกษัตริย์ ตระกูลพราหมณ์ ตระกูล
แพศย์ ตระกูลศูทร .

คำว่า ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลาย นั้น ความว่า ภิกษุก้าวลงสู่
อุปจารเรือนของผู้อื่น ต้องอาบัติทุกกฏ . ก้าวเท้าที่ ๑ ล้วงธรณีประตุ ต้องอาบัติทุกกฏ . ก้าวเท้า
ที่ ๒ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทว่า เว้นไว้แต่สมัย คือ ยกเว้นแต่มีสมัย .

ที่ชื่อว่า คราวที่ถวายจิวร คือ เมื่อยังไม่ได้กรานกฐิน ๑ เดือน ท้ายฤดูฝน เมื่อ
กรานกฐินแล้ว ๕ เดือน

ที่ชื่อว่า คราวที่ทำจิวร คือ เมื่อคราวกำลังทำจิวรกันอยู่ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๕๓] รับนิมนต์แล้ว ภิกษุสำคัญว่ารับนิมนต์แล้ว ไม่บอกลากิษุซึ่งมีอยู่ ถึงความ
เป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลาย ก่อนฉันกัถิ ที่หลังฉันกัถิ เว้นไว้แต่สมัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

รับนิมนต์แล้ว ภิกษุสงสัย ไม่บอกภิกษุซึ่งมีอยู่ ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้ง
หลาย ก่อนฉันกัถิ ที่หลังฉันกัถิ เว้นไว้แต่สมัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

รับนิมนต์แล้ว ภิกษุสำคัญว่ามีได้รับนิมนต์ ไม่บอกลากิษุซึ่งมีอยู่ ถึงความเป็นผู้
เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลาย ก่อนฉันกัถิ ที่หลังฉันกัถิ เว้นไว้แต่สมัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกะทุกกฏ

ไม่ได้รับนิมนต์ ภิกษุสำคัญว่ารับนิมนต์แล้ว . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ได้รับนิมนต์ ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ได้รับนิมนต์ ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้รับนิมนต์ ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๕๕๔] ภิกษุฉันในสมัย ๑ ภิกษุบอกลากิษุซึ่งมีอยู่แล้วจึงเข้าไป ๑ ไม่ได้บอกลากิษุ
ซึ่งไม่มีอยู่ แล้วเข้าไป ๑ เดินทางผ่านเรือนผู้อื่น ๑ เดินทางผ่านอุปจารเรือน ๑ ไปอารามอื่น
๑ ไปสู่สำนักภิกษุณี ๑ ไปสู่สำนักเดียรถีย์ ๑ ไปโรงฉัน ๑ ไปเรือนที่เขาฉันฉันฉัน ๑
ไปเพราะมีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ .

๕ . อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องมหานามศากยะ

[๕๕๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ นิโครธาราม เขตพระนคร
กบิลพัสดุ์ สักกชนบท ครั้งนั้น มหานามศากยะมีเภสัชมากมาย จึงเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวาย
บังคมแล้วนั้น ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้าประสงค์จะปวารณาต่อสงฆ์
ด้วยปัจจัยเภสัชตลอด ๔ เดือน พระพุทธเจ้าข้า .

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดีๆ มหานาม ถ้าเช่นนั้น เธอจงปวารณาต่อสงฆ์ด้วยปัจจัยเภสัช
ตลอด ๔ เดือนเถิด .

ภิกษุทั้งหลายจึงเฝ้ายามไม่รับปวารณา ได้กราบทูลเหตุนี้แต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มี-

* พระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ยื่นติการปวารณาด้วยปัจจัย ๔ ตลอด
๔ เดือน .

ก็สมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายขอปัจจัยเภสัชต่อมหานามศากยะเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ปัจจัย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

เกสัชชของมหานามศากยะ จึงยังคงมากมายอยู่ตามเดิมนั้นแหละ

แม้ครั้งที่สอง มหานามศากยะก็เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้าประสงค์จะปวารณาต่อสงฆ์ด้วยปัจจัยเกสัชชต่ออีก ๔ เดือน พระพุทธเจ้าข้า .

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดิๆ มหานาม ถ้าเช่นนั้น เธอจงปวารณาต่อสงฆ์ด้วยปัจจัยเกสัชชต่ออีก ๔ เดือนเถิด .

ภิกษุทั้งหลายจึงเกยใจไม่รับปวารณา ได้กราบทูลเหตุนี้แด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธออนุญาตให้ยินดีการปวารณาต่ออีกได้ .

ก็สมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายขอปัจจัยเกสัชชต่อมหานามศากยะเพียงเล็กน้อยเท่านั้น , ปัจจัยเกสัชชของมหานามศากยะจึงยังคงมากมายอยู่ตามเดิมนั้นแหละ

แม้ครั้งที่สาม มหานามศากยะก็เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้าประสงค์จะปวารณาต่อสงฆ์ด้วยปัจจัยเกสัชชตลอดชีวิต พระพุทธเจ้าข้า .

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดิๆ มหานาม ถ้าเช่นนั้น เธอจงปวารณาต่อสงฆ์ด้วยปัจจัยเกสัชชตลอดชีวิตเถิด .

ภิกษุทั้งหลายจึงเกยใจไม่รับปวารณา ได้กราบทูลเหตุนี้แด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธออนุญาตให้ยินดี แม้ซึ่งการปวารณาเป็นนิตย์ .

[๕๔๖] ครั้นสมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์นุ่งห่มผ้าไม่เรียบร้อย ไม่สมบรูณ์ด้วยมรรยาท ถูกมหานามศากยะกล่าวตำหนิว่า ทำไมท่านทั้งหลายจึงนุ่งห่มผ้าไม่เรียบร้อย ไม่สมบรูณ์ด้วยมรรยาท, ธรรมนิยมบรรพชิตต้องนุ่งห่มผ้าให้เรียบร้อย ต้องสมบรูณ์ด้วยมรรยาท มิใช่หรือ? พระฉัพพัคคีย์ผูกใจเจ็บในมหานามศากยะ ครั้นแล้ว ได้ปรึกษากันว่า ด้วยอุบายวิธีไหนหนอ? เราจึงจะห้ามมหานามศากยะให้ได้รับความอภัยแล้วปรึกษากันต่อไปว่า อาวุโสทั้งหลาย มหานาม-

*ศากยะได้ปวารณาไว้ต่อสงฆ์ด้วยปัจจัยเกสัชช พวกเราพากันไปขออนุญาตต่อมหานามศากยะเถิด แล้วเข้าไปห้ามมหานามศากยะกล่าวคำนี้ว่า อาตมภาพทั้งหลายต้องการเนยใส ๑ ทะนาน .

มหานามศากยะขอร้องว่า วันนี้ขอพระคุณเจ้าได้โปรดคอยก่อน คนทั้งหลายยังไปคอก นำเนยใสมา พระคุณเจ้าทั้งหลายจักได้รับทันกาล .

แม้ครั้งที่สอง . . .

แม้ครั้งที่สาม พระฉัพพัคคีย์ก็ได้กล่าวว่า อาตมภาพทั้งหลายต้องการเนยใส ๑ ทะนาน .

มหานามศากยะรับสั่งว่า วันนี้ขอพระคุณเจ้าทั้งหลาย ได้โปรดคอยก่อน คนทั้งหลายยังไปคอกนำเนยใสมา พระคุณเจ้าจักได้รับทันกาล พระฉัพพัคคีย์ต่อว่า จะมีประโยชน์อะไรด้วยเนยใสที่ท่านไม่ประสงค์จะถวาย แต่ได้ปวารณาไว้ เพราะท่านปวารณาไว้แล้วไม่ถวาย .

จึงมหานามศากยะ เฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา ก็เมื่อฉันขอร้องพระคุณเจ้าว่า วันนี้ขอพระคุณเจ้าทั้งหลายได้โปรดคอยก่อน ดังนี้ โจน พระคุณเจ้าจึงรอไม่ได้เล่า?

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินมหานามศากยะ เฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาวาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มีกน้อย . . . ต่างก็เฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา พระฉัพพัคคีย์อโณมหานามศากยะ ขอร้องว่า วันนี้ ขอพระคุณเจ้าทั้งหลายได้โปรดคอยอยู่ก่อน ดังนี้ โจนจึงคอยไม่ได้เล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้าว่าพวกเธออันมหานามศากยะพูดขอร้องว่า วันนี้ขอพระคุณเจ้าทั้งหลายได้โปรดคอยก่อน ดังนี้ แล้วไม่คอยจริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโฆชะทั้งหลาย พวกเธออันมหานามศากยะพูดขอร้องเช่นนั้นแล้ว โจนจึงคอยอยู่ไม่ได้เล่า? การกระทำของเธอ นั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๕๖. ๗. ภิกษุมิใช่ผู้อาพาธ พึงยินดีปวารณาด้วยปัจจัยเพียงสี่เดือน เว้นไว้แต่ปวารณาอีก เว้นไว้แต่ปวารณาเป็นนิตย์ ถ้าเธอยินดียิ่งกว่านั้น เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องมหานามศากยะ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๕๔๗] คำว่า ภิกษุมิใช่ผู้อาพาธ พึงยินดีปวารณาด้วยปัจจัยเพียงสี่เดือน นั้น ความว่าพึงยินดีปวารณาเฉพาะปัจจัยของภิกษุใช้ แม้เขาปวารณาอีกก็พึงยินดีว่า เราจักขอช่วงเวลาที่ยังอาพาธอยู่ แม้เขาปวารณาเป็นนิตย์ ก็พึงยินดีว่า เราจักขอช่วงเวลาที่ยังอาพาธอยู่ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

[๕๕๘] บทว่า ถ้าเธอยินดียิ่งกว่านั้น ความว่า การปวารณากำหนดเกสัชแต่ไม่กำหนดกาลก็มี กำหนดกาลแต่ไม่กำหนดเกสัชก็มี กำหนดทั้งเกสัชและกาลก็มี ไม่กำหนดเกสัช ไม่กำหนดกาลก็มี .

ที่ชื่อว่า กำหนดเกสัช คือ เขากำหนดเกสัชไว้ว่า ข้าพเจ้าขอปวารณาด้วยเกสัชประมาณเท่านั้น .

ที่ชื่อว่า กำหนดกาล คือ เขากำหนดกาลไว้ว่า ข้าพเจ้าขอปวารณาในระยะเวลาเท่านั้น .

ที่ชื่อว่า กำหนดทั้งเกสัชและกาล นั้น คือ เขากำหนดเกสัชและกาลไว้ว่า ข้าพเจ้าขอปวารณาด้วยเกสัชมีประมาณเท่านั้น ในระยะเวลาเพียงเท่านั้น .

ที่ชื่อว่า ไม่กำหนดเกสัชไม่กำหนดกาล นั้น คือ เขาไม่ได้กำหนดเกสัชและกาลไว้ว่า ข้าพเจ้าขอปวารณาด้วยเกสัชมีประมาณเท่านั้น ในระยะเวลาเพียงเท่านั้น .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๕๙] ในการกำหนดเกสัช ภิกษุขอเกสัชอย่างอื่นนอกจากเกสัชที่เขาปวารณา ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ในการกำหนดกาล ภิกษุขอในกาลอื่นนอกจากกาลที่เขาปวารณา ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ในการกำหนดทั้งเกสัชกำหนดทั้งกาล ภิกษุขอเกสัชอย่างอื่นนอกจากเกสัชที่เขาปวารณา และในกาลอื่นนอกจากกาลที่เขาปวารณา ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ไม่ต้องอาบัติ

ในการไม่กำหนดเกสัช ไม่กำหนดกาล . . . ไม่ต้องอาบัติ .

ปัญจกะปาจิตตีย์

[๕๖๐] ในเมื่อต้องการใช้ของที่มีไซเกสัช ภิกษุขอเกสัช , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ในเมื่อต้องการใช้เกสัชอย่างอื่น ขอเกสัชอีกอย่าง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ยิ่งกว่านั้น ภิกษุสำคัญว่ายิ่งกว่านั้น ขอเกสัช ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ยิ่งกว่านั้น ภิกษุยังแคลงอยู่ ขอเกสัช ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ยิ่งกว่านั้น ภิกษุสำคัญว่าไม่ยิ่งกว่านั้น ขอเกสัช ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกะทุกกฎ

ไม่ยิ่งกว่านั้น ภิกษุสำคัญว่ายิ่งกว่านั้น . . . ต้องอาบัติทุกกฎ .

ไม่ยิ่งกว่านั้น ภิกษุยังแคลงอยู่ . . . ต้องอาบัติทุกกฎ .

ไม่ยิ่งกว่านั้น ภิกษุสำคัญว่าไม่ยิ่งกว่านั้น . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๕๖๑] ภิกษุผู้ขอเกสัชตามที่เขาปวารณาไว้ ๑ ขอในระยะเวลาตามที่เขาปวารณาไว้ ๑ บอกขอว่า ท่านปวารณาพวกข้าพเจ้าด้วยเกสัชเหล่านี้ แต่พวกข้าพเจ้าต้องการเกสัชชนิดนี้และชนิดนี้ ๑ บอกขอว่า ระยะเวลาที่ท่านได้ปวารณาไว้ได้ผ่านพ้นไปแล้ว แต่ข้าพเจ้ายังต้องการเกสัช ๑ ขอต่อญาติ ๑ ขอต่อคนปวารณา ๑ ขอเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุรูปอื่น ๑ จายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ .

๕. อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๕๖๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงยกกองทัพออก

พระฉัพพัคคีย์ได้ไปดูกองทัพที่ยกออกแล้ว พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ทอดพระเนตรเห็นพระ-

*ฉัพพัคคีย์กำลังเดินมาแต่ไกลเที่ยว ครั้นแล้วรับสั่งให้นมจตุมาตริสถามว่า พระคุณเจ้าทั้งหลาย มาเพื่อประสงค์อะไร เจ้าข้า?

พระฉัพพัคคีย์ถวายพระพรว่า พวกอาตมภาพประสงค์จะเฝ้ามหาบพิตร .

พระเจ้าปเสนทิโกศลรับสั่งว่า จะได้ประโยชน์อะไรด้วยการดูดิฉันผู้ผลิตเพลิงในการรบ พระคุณเจ้าควรเฝ้าพระผู้มีพระภาคมีไซหรือ?

ประชาชนพากันแพงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงได้พากันมาดูกองทัพซึ่งยกออกแล้วเล่า? ไม่ใช่ลากของพวกเรา แม้พวกเราที่พากันมาในกองทัพ เพราะเหตุแห่งอาชีพ เพราะเหตุแห่งบตรภรรยา ก็ไม่ได้ดีแล้ว ,

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินประชาชนเหล่านั้น พากันแพงโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มกน้อย . . . ต่างก็แพงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้ไปดูกองทัพที่ยกออกไปแล้ว? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้าว่า พวกเธอไปดูกองทัพซึ่งยกออกแล้ว จริงหรือ?

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงดีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงดีเตียนว่า ดูกรโฆชบรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้ไปดู
กองทัพซึ่งยกออกไปเล่า? การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชน
ที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๙๗. ๘. อนึ่ง ภิกษุใด ไปเพื่อจะดูเสนาอันยกออกไปแล้ว เป็นปาจิตติย .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๕๖๓] ก็โดยสมัยนั้นแล ลุงของภิกษุรูปหนึ่งป่วยอยู่ในกองทัพ เขาส่งทูตไปในสำนัก
ภิกษุนั้นว่า ลุงกำลังป่วยอยู่ในกองทัพ ขอพระคุณเจ้าจงมา ลุงต้องการให้พระคุณเจ้ามา จึงภิกษุ
นั้นดำริว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลายไว้ว่า ภิกษุ ไม่พึงไปเพื่อจะดูเสนา
อันยกออกไปแล้ว ก็นี่ลุงของเราป่วยอยู่ในกองทัพ เราจะพึงปฏิบัติอย่างไรหนอ แล้วแจ้งความนั้น
แก่ภิกษุทั้งหลาย กราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงอนุญาตให้ไปในกองทัพ ได้เมื่อจำเป็น

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุ
แรกเกิดขึ้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ไปในกองทัพ ได้
เพราะปัจจัยเห็นปานนั้น .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ

๙๗. ๘. อนึ่ง ภิกษุใด ไปเพื่อจะดูเสนาอันยกออกไปแล้ว เว้นไว้แต่ปัจจัยมี
อย่างนั้นเป็นรูป เป็นปาจิตติย .

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๕๖๔] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า อันยกออกไปแล้ว ได้แก่ กองทัพซึ่งยกออกจากหมู่บ้านแล้ว ยังพักอยู่หรือ
เคลื่อนขบวนต่อไปแล้ว .

ที่ชื่อว่า เสนา ได้แก่กองทัพข้าง กองทัพม้า กองทัพรถ กองพลเดินเท้า

ข้าง ๑ เชือก มีทหารประจำ ๑๒ คน ม้า ๑ ม้า มีทหารประจำ ๓ คน รถ ๑ คัน
มีทหารประจำ ๔ คน , กองพลเดินเท้ามีทหารถือปืน ๔ คน .

ภิกษุ ไปเพื่อจะดู ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุยืนอยู่ที่ใดมองเห็น ต้องอาบัติปาจิตติย .

ภิกษุละที่ตนไปแล้ว ยังมองดูอยู่อีก ต้องอาบัติปาจิตติย .

บทว่า เว้นไว้แต่ปัจจัยมีอย่างนั้นเป็นรูป คือ ยกเหตุจำเป็นเสีย .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตติย

[๕๖๕] กองทัพยกออกไปแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายกออกไปแล้ว ไปเพื่อจะดู เว้นไว้แต่ปัจจัย
เห็นปานนั้น ต้องอาบัติปาจิตติย .

กองทัพยกออกไปแล้ว ภิกษุยังแคลงอยู่ ไปเพื่อจะดู เว้นไว้แต่ปัจจัยเห็นปานนั้น
ต้องอาบัติปาจิตติย .

กองทัพยกออกไปแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ได้ยกออกไป ไปเพื่อจะดู เว้นไว้แต่ปัจจัย
เห็นปานนั้น ต้องอาบัติปาจิตติย .

ปัญจกะทุกกฏ

ไปเพื่อจะดูกองทัพแต่ละกอง , ต้องอาบัติทุกกฏ .

ยืนดูอยู่ที่ใดมองเห็นได้ ต้องอาบัติทุกกฏ .

ละที่ตนไปแล้วยังมองดูอยู่อีก ต้องอาบัติทุกกฏ .

กองทัพยังไม่ได้ยกออกไป ภิกษุสำคัญว่ายกออกไปแล้ว . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

กองทัพยังไม่ได้ยกออกไป ภิกษุยังแคลงอยู่ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

กองทัพยังไม่ได้ยกออกไป ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ได้ยกออกไป . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
[๕๖๖] ภิกษุอยู่ในอารามมองเห็น ๑ กองทัพยกผ่านมายังสถานที่ภิกษุยืน นั่ง หรือนอน เรอมองเห็น ๑, ภิกษุเดินสวนทางไปพบเข้า ๑ มีเหตุจำเป็น ๑ มีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.
อเจลวารรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

๕. อเจลวารรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๕๖๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์มีกิจจำเป็นเดินผ่านกองทัพไปแล้วแรมคืนอยู่ในกองทัพเกิน ๓ ราตรี. ประชาชนพากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้พักแรมอยู่ในกองทัพเล่า? มีไฉลากของพวกเรา แม่พวกที่มาอยู่ในกองทัพ เพราะเหตุแห่งอาชีพ เพราะเหตุแห่งบุตรภรรยาก็ได้ไม่ตีแล้ว.

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินประชาชนเหล่านั้น เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอายุ บรรดาที่เป็นผู้มกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้พักแรมอยู่ในกองทัพเกิน ๓ ราตรีเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอพักแรมอยู่ในกองทัพเกิน ๓ ราตรี จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโหมฆบรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้พักแรมอยู่ในกองทัพเกิน ๓ ราตรีเล่า? การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๙๘. ๙. อนึ่ง ปัจฉัยบางอย่างเพื่อจะไปสูเสนา มีแก่ภิกษุนั้น ภิกษุนั้น พึงอยู่ได้ในเสนาเพียง ๒-๓ คืน ถ้าอยู่ยงกว่านั้น เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๖๘] คำว่า อนึ่ง ปัจฉัยบางอย่างเพื่อจะไปสูเสนา มีแก่ภิกษุนั้น คือ มีเหตุได้แก่มีกิจจำเป็น.

คำว่า ภิกษุนั้น พึงอยู่ได้ในเสนาเพียง ๒-๓ คืน คือ พึงอยู่ได้ ๒-๓ คืน.

คำว่า ถ้าอยู่ยงกว่านั้น ความว่า เมื่ออาทิตย์อัสดงคืนในวันที่ ๔ แล้วภิกษุยังอยู่ในกองทัพ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๖๙] เกิน ๓ คืน ภิกษุสำคัญว่าเกิน อยู่ในกองทัพ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เกิน ๓ คืน ภิกษุยังแคลงอยู่ อยู่ในกองทัพ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เกิน ๓ คืน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง อยู่ในกองทัพ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ยังไม่ถึง ๓ คืน ภิกษุสำคัญว่าเกิน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ.

ยังไม่ถึง ๓ คืน ภิกษุยังแคลงอยู่ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ยังไม่ถึง ๓ คืน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ถึง . . . ไม่ต้องอาบัติ

อนาปัตติวาร

[๕๗๐] ภิกษุอยู่ ๒-๓ คืน ๑ ภิกษุอยู่ไม่ถึง ๒-๓ คืน ๑ ภิกษุอยู่ ๒ คืนแล้วออกไปก่อนอรุณของคืนที่ ๓ ขึ้นมา กลับบอใหม่ ๑ ภิกษุอาพาธพักแรมอยู่ ๑ ภิกษุอยู่ด้วยกิจธุระของภิกษุอาพาธ ๑ ภิกษุตกอยู่ในกองทัพที่ถูกข้าศึกล้อมไว้ ๑ ภิกษุมีเหตุบางอย่างขัดขวางไว้ ๑ มีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อเจลวารรค สิกขาบทที่ ๙ จบ.

๕. อเจลวารรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๕๗๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์กำลังอยู่ในกองทัพ ๒-๓ คืน ไปสูสนามรบบ้าง ไปสู่ที่พักพลบ้าง ไปสู่ที่จัดขบวนทัพบ้าง ไปดูกองทัพที่จัดเป็นขบวนแล้วบ้าง.

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
พระฉัพพัคคีย์รูปหนึ่ง ไปสูสนามรบแล้วถูกยิงด้วยลูกปืน . คนทั้งหลายจึงล้อเธอว่า พระคุณเจ้าได้
รบเก่งมาแล้วกระมัง , พระคุณเจ้าได้คะแนนเท่าไร . เธอถูกเขาล้อได้เกือบสิ้นแล้ว , ชาวบ้านจึง
เฟ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงได้มาถึงสนามรบ เพื่อจะ
ดูเขาเล่า? มีโซ่ลางของพวกเรา , แม้พวกเราที่มาสนามรบ เพราะเหตุแห่งอาชีพ เพราะเหตุแห่ง
บุตรภรรยา ก็ได้ไม่ดีแล้ว .

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินเขาเฟ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ . บรรดาที่เป็นผู้มกน้อย . . . ต่างก็เฟ่ง
โทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ไปถึงสนามรบเพื่อจะดูเขาเล่า? แล้วกราบ
ทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอไปถึง
สนามรบเพื่อดูเขา จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโฆชะบุรุษทั้งหลาย โฉน พวกเธอจึงได้ถึง
สนามรบเพื่อดูเขาเล่า? การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง
ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล้วพวกเธอพึงยกสิกขาบทขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๙๙. ๑๐. ถ้าภิกษุอยู่ในเสนา ๒-๓ คัน ไปสูสนามรบก็ดี ไปสู่ที่พักพลก็ดี
ไปสู่ที่จัดขบวนทัพก็ดี ไปดูกองทัพที่จัดเป็นขบวนแล้วก็ดี , เป็นปาจิตติย
เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๕๗๒] คำว่า ถ้าภิกษุอยู่ในเสนา ๒-๓ คัน นั้น คือ พักแรมอยู่ ๒-๓ คัน .

ที่ชื่อว่า สนามรบ ได้แก่ สถานที่มีการรบพุ่ง ซึ่งยังปรากฏอยู่ .

ที่ชื่อว่า ที่พักพล ได้แก่สถานที่ที่พักกองช้างมีประมาณเท่านั้น , กองม้ามีประมาณเท่านั้น ,
กองรถมีประมาณเท่านั้น , กองพลเดินเท้ามีประมาณเท่านั้น ,

ที่ชื่อว่า ที่จัดขบวนทัพ ได้แก่สถานที่เขาจัดว่า กองช้างจงอยู่ทางนี้ , กองม้าจงอยู่ทางนี้ ,
กองรถจงอยู่ทางนี้ , กองพลเดินเท้าจงอยู่ทางนี้ ,

ที่ชื่อว่า กองทัพที่จัดเป็นขบวนแล้ว ได้แก่ กองทัพช้าง ๑ กองทัพม้า ๑ กองทัพรถ ๑
กองพลเดินเท้า ๑ .

กองทัพช้างอย่างต่ำมี ๓ เชือก , กองทัพม้าอย่างต่ำมี ๓ ม้า , กองทัพรถอย่างต่ำมี ๓ คัน ,
กองพลเท้าอย่างต่ำมีทหารถือปืน ๔ คน .

บทภาษณีย์

[๕๗๓] ภิกษุไปเพื่อจะดู , ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุยืนอยู่ในสถานที่เช่นไรมองเห็น , ต้องอาบัติปาจิตติย .

ภิกษุละที่ตนอุปจารแล้ว ยังมองดูอยู่อีก , ต้องอาบัติปาจิตติย .

ภิกษุไปเพื่อจะดูกองทัพแต่ละกอง , ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุยืนดูอยู่ที่ใดมองเห็น , ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุละที่ตนอุปจารแล้วยังมองดูอีก , ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๕๗๔] ภิกษุอยู่ในอารามมองเห็น ๑ , การรบพุ่งผ่านมายังสถานที่ภิกษุยืน นั่ง หรือนอน
เอนมองเห็น ๑ , ภิกษุเดินสวนทางไปพบเข้า ๑ , ภิกษุมีกิจจำเป็นเดินไปพบเข้า ๑ , มีอันตราย ๑ ,
ภิกษุวิกลจริต ๑ , ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ , ไม่ต้องอาบัติแล .

อเจลการรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ .

ปาจิตติย วรรคที่ ๕ จบ .

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. อเจลสิกขาบท ว่าด้วยแจกขนมแก่นักบวช
๒. อโยชนสิกขาบท ว่าด้วยบอกให้กลับ
๓. สโภชนสิกขาบท ว่าด้วยนั่งแทรกแซง
๔. ปฐมานิยตสิกขาบท ว่าด้วยนั่งในที่กำบัง
๕. ทุตยานิยตสิกขาบท ว่าด้วยนั่งในที่ลับ
๖. จาริตตสิกขาบท ว่าด้วยรับนิมนต์แล้วไปฉันที่อื่น
๗. มหานามสิกขาบท ว่าด้วยปวารณาด้วยปัจจัย
๘. อยุตตสิกขาบท ว่าด้วยไปดูกองทัพ
๙. เสนาวาสสิกขาบท ว่าด้วยอยู่ในกองทัพ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

๑๐. อโยธยิกสิกขาบท ว่าด้วยไปสู่สนามรบ

ปาจิตติย วรคที่ ๖

๖. สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระสาเกตะ

[๕๗๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าเสด็จจาริกในเจตียชนบทได้ดำเนินทรง

ไปทางตำบลบ้านรวิงาม คนเลี้ยงโค คนเลี้ยงปลูสัตว์ คนชวานา คนเดินทาง ได้แลเห็น

พระผู้มีพระภาคกำลังทรงดำเนินมาแต่ไกลเที่ยว. ครั้นแล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ขอ-

* พระองค์อย่าได้เสด็จไปยังท่ามะม่วงเลย พระพุทธเจ้าข้า, เพราะที่ท่ามะม่วงมีนาคอาศัยอยู่ในอาศรม

ชฎิล เป็นสัตว์มีฤทธิ์เป็นอสรพิษร้าย มันจะ ได้ไม่ทำร้ายพระองค์ พระพุทธเจ้าข้า.

เมื่อเขากราบทูลเรื่องนั้นแล้ว พระองค์ได้ทรงอุษณี,

แม้ครั้งที่สองแล . . . แม้ครั้งที่สามแล . . .

ครั้นพระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกโดยลำดับ ถึงตำบลบ้านรวิงามแล้ว ทราบว่า พระองค์

ประทับอยู่ ณ ตำบลบ้านรวิงามนั้น.

ครั้งนั้นแล ท่านพระสาเกตะเดินทาง ผ่านไปทางท่ามะม่วง อาศรมชฎิล. ครั้นถึงแล้วได้เข้าไป

ไปยังโรงบูชาไฟ ปูหญ้าเครื่องลาด นั่งคู้บัลลังก์ ตั้งกายตรง ดำรงสติไว้เฉพาะหน้า. นาคนั้น

พอแลเห็นท่านพระสาเกตะเดินทางเข้ามา ได้เป็นสัตว์ร้ายขุ่นเคือง, จึงบงกชวันขึ้นในทันใด.

แม้ท่านพระสาเกตะก็บงกชวันขึ้น. มันทนความลบลูไม่ได้ จึงพ่นไฟสูในทันที. แม้ท่าน

พระสาเกตะก็เข้าเตโชธาตุกลืนสมามัตติ บันดาลไฟต้านทานไว้. ครั้นท่านครอบงำไฟของนาคนั้น

ด้วยเตโชสิณแล้ว เดินทาง ไปทางตำบลบ้านรวิงาม.

ส่วนพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ตำบลบ้านรวิงาม ตามพระพุทธานุญาตแล้ว เสด็จ

หลีกไปสู่จาริกทางพระนครโกสัมพี. พวกอุบาสกชาวพระนครโกสัมพี ได้ทราบข่าวว่า พระคุณเจ้า

สาเกตะได้ต่อสู้กับนาคอยู่ ณ ตำบลท่ามะม่วง. พอดีพระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกโดยลำดับถึง

พระนครโกสัมพี. จึงพวกอุบาสกชาวพระนครโกสัมพีพากันรับเสด็จพระผู้มีพระภาคแล้ว เข้าไป-

* หาท่านพระสาเกตะ กราบไหว้แล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง, แล้วถามท่านว่า ท่านขอรับ

อะไรเป็นของหายากและเป็นของชอบของพระคุณเจ้า พวกกระผมจะจัดของอะไรถวายดี?

เมื่อเขาถามอย่างนั้นแล้ว, พระฉัพพัคคีย์ได้กล่าวตอบคำนี้กะพวกอุบาสกว่า มี ท่าน

ทั้งหลาย สุราใสสีแดงตั้งแท่นกพิราบ เป็นของหายาก ทั้งเป็นของชอบของพวกพระ ท่านทั้งหลาย

จงแต่งสุรานั้นถวายเถิด.

ครั้งนั้น พวกอุบาสกชาวพระนครโกสัมพี ได้จัดเตรียมสุราใสสีแดงตั้งแท่นกพิราบไว้

ทุกๆ คราวเรือน, พอเห็นท่านพระสาเกตะเดินทางมาบิณฑบาต จึงต่างพากันกล่าวเชื้อเชิญว่า นิมนต์

พระคุณเจ้าสาเกตะดื่มสุราใสสีแดงตั้งแท่นกพิราบเจ้าข้า, นิมนต์พระคุณเจ้าสาเกตะดื่มสุราใสสีแดง

ตั้งแท่นกพิราบ เจ้าข้า.

ครั้งนั้น ท่านพระสาเกตะได้ดื่มสุราใสสีแดงตั้งแท่นกพิราบทุกๆ คราวเรือนแล้ว เมื่อจะ

เดินออกจากเมือง, ได้ล้มกลิ้งอยู่ที่ประตูเมือง.

พอดีพระผู้มีพระภาคเสด็จออกจากเมืองพร้อมด้วยภิกษุเป็นอันมาก, ได้ทอดพระเนตร

เห็นท่านพระสาเกตะล้มกลิ้งอยู่ที่ประตูเมือง, จึงรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย

พวกเธอจงช่วยกันห้ามสาเกตะไป.

ภิกษุเหล่านั้นรับสนองพระพุทธดำรัสแล้ว ห้ามท่านพระสาเกตะไปสู่อารามให้นอนหัน

ศีรษะไปทางพระผู้มีพระภาค. แต่ท่านพระสาเกตะได้พลิกกลับนอนผ้นแปรเท้าทั้งสองไปทาง

พระผู้มีพระภาค.

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย สาเกตะมีความ

เคารพ มีความยำเกรงในตถาคตมิใช่หรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า เป็นดังรับสั่ง พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย เออ ก็บัดนี้ สาเกตะมีความเคารพ มีความยำเกรงในตถาคตอยู่หรือ?

ภ. ข้อนั้น ไม่มีเลย พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย สาเกตะได้ต่อสู้กับนาคอยู่ที่ตำบลท่ามะม่วงมิใช่หรือ?

ภ. ใช่ พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย เดียวนี้สาเกตะสามารถจะต่อสู้แม้กับงูน้ำได้หรือ?

ภ. ไม่ได้ พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย น้ำที่ดื่มเข้าไปแล้วถึงวิสัญญีภาพนั้นควรถิมหรือไม่?

ภ. ไม่ควรถิม พระพุทธเจ้าข้า.

ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของสาเกตะไม่เหมาะสม ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ

ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ, โฉน สาเกตะจึงได้ดื่มน้ำที่ทำผู้ดื่มให้เมาเล่า? การกระทำของสาเกตะนั้น

ไม่เป็น ไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่

เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดง อย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๐๐. ๑. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะตีมสุราและเมรัย.
เรื่องพระสาตตะ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๗๖] ที่ชื่อว่า สุรา ได้แก่สุราที่ทำด้วยแป้ง สุราที่ทำด้วยขม สุราที่ทำด้วยข้าวสุก
สุราที่หมักสำเหล้า สุราที่ผสมด้วยเครื่องปรุง.

ที่ชื่อ เมรัย ได้แก่น้ำดอกดอกไม้ น้ำดองผลไม้ น้ำดองน้ำผึ้ง น้ำดองน้ำอ้อยบ
น้ำดองที่ผสมด้วยเครื่องปรุง.

คำว่า ตีม คือ ตีม โดยที่สดแม่ด้วยปลายหญ้าคา, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๗๗] น้ำเมา ภิขุสำคัญว่าน้ำเมา ตีม, ต้องอาบัติปาจิตตีย์. น้ำเมา ภิขุสงสัย ตีม,
ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

น้ำเมา ภิขุสำคัญว่ามีไชน้ำเมา ตีม, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ไม่ไชน้ำเมา ภิขุสำคัญว่าน้ำเมา ตีม, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ไชน้ำเมา ภิขุสงสัย ตีม, ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ไชน้ำเมา ภิขุสำคัญว่าไม่ไชน้ำเมา ตีม, ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๕๗๘] ภิขุตีมน้ำที่มีกลิ่นรสเหมือนน้ำเมา แต่ไม่ไชน้ำเมา ๑; ภิขุตีมน้ำเมาที่เจือลง
ในแกง ๑, . . . ที่เจือลงในเนื้อ ๑, . . . ที่เจือลงในน้ำมัน ๑, . . . น้ำเมาในน้ำอ้อยที่ดองมะขามป้อม ๑,
ภิขุตีมยาตองอริฏฐะซึ่งไม่ใช่ของเมา ๑, ภิขุวิภังจรีต ๑, ภิขุอาทิกัมมิกะ ๑, ไม่ต้องอาบัติแล.

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

๖. สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๕๗๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ได้ทำภิขุรูปหนึ่งในจำพวก
ภิขุสัตว์ตติยให้หิวระ เพราะจี้ด้วยนิ้วมือ. ภิขุรูปนั้นเหนียว หายใจไม่ทันได้ถึง
มรณภาพลง. บรรดาภิขุที่เป็นผู้มกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์
จึงได้ทำภิขุให้หิวระ เพราะจี้ด้วยนิ้วมือเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่ผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิขุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอทำภิขุ
ให้หิวระเพราะจี้ด้วยนิ้วมือ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโหมฆบรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้ทำ
ภิขุให้หิวระ เพราะจี้ด้วยนิ้วมือเล่า? การกระทำของพวกเธอนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใส
ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิขุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๐๑. ๒. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะจี้ด้วยนิ้วมือ.
เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๘๐] ที่ชื่อว่า จี้ด้วยนิ้วมือ คือ ใช้นิ้วมือจี้ อุปสัมบันมีความประสงค์จะยัง
อุปสัมบันให้หิวระ ถูกต้องกายด้วยกาย, ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๘๑] อุปสัมบัน ภิขุสำคัญว่าอุปสัมบัน ใช้นิ้วมือจี้ให้หิวระ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิขุสงสัย ใช้นิ้วมือจี้ให้หิวระ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิขุสำคัญว่าอุปสัมบัน ใช้นิ้วมือจี้ให้หิวระ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกกฏ

[๕๘๒] ภิขุอาภาภูกถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ.

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ภิกษุเอาของเนื่องด้วยกายถูกต้องกาย ต้องอาบัติทุกกฏ .
ภิกษุเอาของเนื่องด้วยกายถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ .
ภิกษุเอาของโยนถูกต้องกาย ต้องอาบัติทุกกฏ .
ภิกษุเอาของโยนถูกต้องของเนื่องด้วยกายต้องอาบัติทุกกฏ .
ภิกษุเอาของโยนถูกต้องของโยน ต้องอาบัติทุกกฏ .

[๔๘๓] ภิกษุเอากายถูกต้องกายอนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุเอากายถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ .
ภิกษุเอาของเนื่องด้วยกายถูกต้องกาย ต้องอาบัติทุกกฏ .
ภิกษุเอาของเนื่องด้วยกายถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ .
ภิกษุเอาของโยนถูกต้องกาย ต้องอาบัติทุกกฏ .
ภิกษุเอาของโยนถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ .
ภิกษุเอาของโยน ไปถูกต้องของโยนมา ต้องอาบัติทุกกฏ .

[๔๘๔] อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน เอานิ้วมือจีให้หัวเราะ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนุปสัมบัน ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .
อนุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุปสัมบัน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๔๘๕] ภิกษุ ไม่ประสงค์จะให้หัวเราะ เมื่อมีกิจจำเป็น ถูกต้องเข้า ๑ , ภิกษุวิกลจริต ๑ ,
ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ , ไม่ต้องอาบัติแล .

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ .

๖ . สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระสถิตตรสวัคคีย์

[๔๘๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น พระสถิตตรสวัคคีย์กำลังเล่นน้ำก้นอยู่ใน
แม่น้ำอจิรวดี ขณะนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับอยู่ ณ พระปราสาทชั้นบน พร้อมด้วย
พระนางมัลลิกาเทวี ได้ทอดพระเนตรเห็นพระสถิตตรสวัคคีย์กำลังเล่นน้ำอยู่ในแม่น้ำอจิรวดี
ครั้นแล้วก็ได้รับสั่งกะพระนางมัลลิกาเทวีว่า นี่แน่ะแม่มัลลิกา นั้นพระอรหันต์กำลังเล่นน้ำ
พระนางกราบทูลว่า ขอเดชะ ชะรอยพระผู้มีพระภาคจะยังมีได้ทรงบัญญัติสิกขาบท
หรือภิกษุเหล่านั้นจะยังไม่สิ้นทัดในพระวินัยเป็นแน่ พระพุทธเจ้าข้า
ขณะนั้น ท้าวเธอทรงรำพึงว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ เราจะไม่ต้องกราบทูลพระผู้มี-
* พระภาค และพระผู้มีพระภาคจะพึงทรงทราบได้ว่า ภิกษุเหล่านี้เล่นน้ำ ครั้นแล้วท้าวเธอรับสั่ง
ให้นิมนต์พระสถิตตรสวัคคีย์มา แล้วพระราชทานน้ำอ้อยบปใหญ่แก่ภิกษุเหล่านั้น รับสั่งว่า
ขอพระคุณเจ้าโปรดถวายน้ำอ้อยบปนี้แด่พระผู้มีพระภาค
พระสถิตตรสวัคคีย์ได้นำน้ำอ้อยบปนั้นไปเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคแล้วกราบทูลว่า พระเจ้า-
* แผ่นดินถวายน้ำอ้อยบปนี้แด่พระองค์ พระพุทธเจ้าข้า
พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็พระเจ้าแผ่นดินพบพวกเธอที่ไหนเล่า?
พระสถิตตรสวัคคีย์กราบทูลว่า พบพวกข้าพระพุทธเจ้ากำลังเล่นน้ำอยู่ในแม่น้ำอจิรวดี
พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโหมฆบรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้เล่นน้ำ
เล่า? การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๐๒ . ๓ . เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะธรรม คือ หัวเราะในน้ำ

เรื่องพระสถิตตรสวัคคีย์ จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๔๘๗] ที่ชื่อว่า ธรรม คือ หัวเราะในน้ำ ความว่า ในน้ำลึกพ้นข้อเท้าขึ้นไป ภิกษุ
มีความประสงค์จะรื่นเริง ดำรงกิติ อดขื่นกิติ วยไปกิติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๔๘๘] เล่นน้ำ ภิกษุสำคัญว่าเล่น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เล่นน้ำ ภิกษุสงสัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์

เล่นน้ำ ภิกษุสำคัญว่ามีได้เล่น ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ทุกกฏ

[๔๘๙] ภิกษุเล่นน้ำตื่นได้ข้อเท้า ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุเล่นเรือ ต้องอาบัติทุกกฏ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ภิกษุเอามือชักน้ำก็ดี เอาเท้าแกว่งน้ำก็ดี เอาไม้ขีดน้ำก็ดี เอากระบือเอียงป่าน้ำเล่นก็ดี
ต้องอาบัติทุกกฏ

น้ำ น้ำส้ม น่านม เปரிய น้ำย้อม น้ำปัสสาวะ หรือน้ำโคลน ซึ่งขังอยู่ในภาชนะ
ภิกษุเล่น ต้องอาบัติทุกกฏ

[๕๙๐] ไม่ได้เล่นน้ำ ภิกษุสำคัญว่าเล่น ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ได้เล่นน้ำ ภิกษุสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ได้เล่นน้ำ ภิกษุสำคัญว่าไม่ได้เล่น ไม่ต้องอาบัติ

อนาปัตติวาร

[๕๙๑] ภิกษุ ไม่ประสงค์จะเล่น แต่เมื่อมีกิจจำเป็น ลงน้ำแล้วต่ำลงก็ดี ผุดขึ้นก็ดี ว่ายน้ำ-

* ไปก็ดี ๑ ภิกษุผู้จะข้ามฟาก ต่ำลงก็ดี ผุดขึ้นก็ดี ว่ายน้ำไปก็ดี ๑ มีอินทราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑

ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล

สุรปानวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ .

๖. สุรปानวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องพระฉินนะ

[๕๙๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ โฆสิตาราม เขตพระนคร
โกสัมพี ครั้นนั้น ท่านพระฉินนะประพุดต่อนางาร ภิกษุทั้งหลาย ได้วาทกล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส
ฉินนะ ท่านอย่าได้ทำเช่นนั้น การกระทำเช่นนั้นไม่ควร ท่านพระฉินนะ ไม่เอื้อเฟื้อยังขึ้นทำอยู่
อย่างเดิม บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็พากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ท่าน
พระฉินนะจึงได้ไม่เอื้อเฟื้อ ยังขึ้นทำอยู่เล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระฉินนะว่า ดูกรฉินนะ ขาวว่า เธอไม่เอื้อเฟื้อ ยังขึ้น
ทำอยู่ จริงหรือ?

ท่านพระฉินนะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉนเธอจึงได้ไม่เอื้อเฟื้อ ยังขึ้นทำ
อยู่อีกเล่า? การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือ
เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๐๓. ๔. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะความไม่เอื้อเฟื้อ .

เรื่องพระฉินนะ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๕๙๓] ที่ชื่อว่า ความไม่เอื้อเฟื้อ ได้แก่ความไม่เอื้อเฟื้อ ๒ อย่าง คือ ความไม่
เอื้อเฟื้อในบุคคล ๑ ความไม่เอื้อเฟื้อในธรรม ๑

ที่ชื่อว่า ความไม่เอื้อเฟื้อในบุคคล ได้แก่ ภิกษุผู้อันอุปสัมบัน ว่ากล่าวอยู่ด้วย
พระบัญญัติ แสดงความไม่เอื้อเฟื้อโดยอ้างว่า ท่านผู้นี้ถูกยกวัตร ถูกดูหมิ่น หรือถูกตีเตียน
เราจักไม่ทำตามถ้อยคำของท่านผู้นี้ ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ที่ชื่อว่า ความไม่เอื้อเฟื้อในธรรม ได้แก่ภิกษุผู้อันอุปสัมบัน ว่ากล่าวอยู่ด้วย
พระบัญญัติ แสดงความไม่เอื้อเฟื้อโดยอ้างว่า ไฉน ธรรมข้อนี้จะพึงเสื่อม สูญหาย หรืออันตรธาน
เสีย ดังนี้ก็ดี ไม่ประสงค์จะศึกษาพระบัญญัตินั้น จึงแสดงความไม่เอื้อเฟื้อก็ดี ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๕๙๔] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน แสดงความไม่เอื้อเฟื้อ ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์

อุปสัมบัน ภิกษุสงสัย แสดงความไม่เอื้อเฟื้อ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน แสดงความไม่เอื้อเฟื้อ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

[๕๙๕] ภิกษุถูกอุปสัมบันว่ากล่าวอยู่ ด้วยข้อธรรมอันมิใช่พระบัญญัติ แสดงความไม่
เอื้อเฟื้อโดยอ้างว่า ข้อนี้ไม่เป็นไปเพื่อความขัดเกลา ไม่เป็นไปเพื่อความจำกัด ไม่เป็นไปเพื่อ
ความเป็นผู้ที่น่าเลื่อมใส ไม่เป็นไปเพื่อความไม่สะสม ไม่เป็นไปเพื่อปรารภความเพียร ต้องอาบัติ
ทุกกฏ .

ภิกษุถูกอุปสัมบันว่ากล่าวอยู่ด้วยพระบัญญัติก็ดี ด้วยข้อธรรมอันมิใช่พระบัญญัติก็ดี
แสดงความไม่เอื้อเฟื้อโดยอ้างว่า ข้อนี้ไม่เป็นไปเพื่อความขัดเกลา ไม่เป็นไปเพื่อความจำกัด

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ไม่เป็นไปเพื่อความเป็นผู้ที่น่าเลื่อมใส ไม่เป็นไปเพื่อความไม่สะสม ไม่เป็นไปเพื่อปรารถนาความ-
*เพียร ต้องอาบัติทุกกฏ .

[๕๙๖] อนุปัสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปัสัมบัน แสดงความไม่เอื้อเฟื้อ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนุปัสัมบัน ภิกษุสงสัย แสดงความไม่เอื้อเฟื้อ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนุปัสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปัสัมบัน แสดงความไม่เอื้อเฟื้อ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๕๙๗] ภิกษุกล่าวชี้เหตุว่า อาจารย์ทั้งหลายของพวกข้าพเจ้าเรียนมาอย่างนี้ สอบถาม
มาอย่างนี้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ .

๖. สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๕๙๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์หลอนพระสัตตตรสวัตคีย์
พวกเธอถูกหลอนจึงร้องให้ .

ภิกษุทั้งหลายถามพระสัตตตรสวัตคีย์ว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านร้องให้ทำไม?

พระสัตตตรสวัตคีย์ตอบว่า พระฉัพพัคคีย์พวกนี้หลอนพวกผม ขอรับ .

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็พากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน
พระฉัพพัคคีย์จึงได้หลอนพวกภิกษุทั้งหลายเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้าว่า พวกเธอหลอน
ภิกษุทั้งหลาย จริงหรือ ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้หลอน
ภิกษุทั้งหลายเล่า? การกระทำของพวกเธอเหล่านั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่
เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนั้นขึ้นแสดง อย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๐๔. ๕. อนึ่ง ภิกษุใดหลอนซึ่งภิกษุ เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๕๙๙] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ชาย . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง
ประสงค์ในอรรถนี้ .

บทว่า ซึ่งภิกษุ ได้แก่ ภิกษุรูปอื่น .

บทว่า หลอน ความว่า อุปัสัมบันมุ่งจะหลอนอุปัสัมบัน แสดงรูปกัฏฐี เสี่ยงกัฏฐี
กลั่นกัฏฐี รสกัฏฐี โฝงรู้พะกัฏฐี เธอผู้ถูกหลอนนั้นจะตกใจก็ตาม ไม่ตกใจก็ตาม ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ .

อุปัสัมบันมุ่งจะหลอนอุปัสัมบัน บอกเล่าทางกันดารเพราะโจรกัฏฐี ทางกันดารเพราะ-
*สัตว์ร้ายกัฏฐี ทางกันดารเพราะปีศาจกัฏฐี เธอจะตกใจก็ตาม ไม่ตกใจก็ตาม ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๖๐๐] อุปัสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปัสัมบัน หลอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปัสัมบัน ภิกษุสงสัย หลอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปัสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปัสัมบัน หลอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกกฏ

[๖๐๑] อุปัสัมบันมุ่งจะหลอนอุปัสัมบัน แสดงรูปกัฏฐี เสี่ยงกัฏฐี กลั่นกัฏฐี รสกัฏฐี
โฝงรู้พะกัฏฐี เขาจะตกใจก็ตาม ไม่ตกใจก็ตาม ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปัสัมบันมุ่งจะหลอนอุปัสัมบัน บอกเล่าทางกันดารเพราะโจรกัฏฐี ทางกันดารเพราะ
สัตว์ร้ายกัฏฐี ทางกันดารเพราะปีศาจกัฏฐี เขาจะตกใจก็ตาม ไม่ตกใจก็ตาม ต้องอาบัติทุกกฏ .

[๖๐๒] อนุปัสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปัสัมบัน หลอน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนุปัสัมบัน ภิกษุสงสัย หลอน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนุปัสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปัสัมบัน หลอน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๖๐๓] ภิกษุไม่ประสงค์จะหลอน แต่แสดงรูปกัฏฐี เสี่ยงกัฏฐี กลั่นกัฏฐี รสกัฏฐี

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
โผฏฐัพพะกัถิ หรือบอกเล่าทางกัถินดารเพราะโจร ทางกัถินดารเพราะสัตว์ร้าย ทางกัถินดาร
เพราะปีศาจ ๑ ภิกษุวิภังจโร ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .
สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ .

๖. สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๖
เรื่องภิกษุหลายรูป

[๖๐๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ เกสกลามฤคทายวัน เขต
เมืองสงฆมารคิระ ในภคคชนบท สมัยนั้น ถึงเดือนฤดูหนาว ภิกษุทั้งหลายได้ก่อไฟที่ขอนไม้
มีโพรงใหญ่ท่อนหนึ่งแล้วผิง ก็แห่ในโพรงไม้ท่อนใหญ่นั้นถูกไฟร้อนเข้า ได้เลื้อยออกไปพวก-
*ภิกษุๆ ได้วิ่งหนีไปในที่อื่นๆ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า
โจน ภิกษุทั้งหลาย จึงได้ก่อไฟผิงเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าว่า พวกภิกษุ
ก่อไฟผิง จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย โจน ภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้น
จึงได้ก่อไฟผิงเล่า? การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของ
ชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๐๕. ๖. อ. หนึ่ง ภิกษุใด มุงการผิง ตัดกัถิ ให้ตัดกัถิ ซึ่งไฟ เป็นปาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาค ทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ .

ทรงอนุญาตให้พระอาพาธผิงไฟได้

[๖๐๕] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายอาพาธ บรรดาภิกษุผู้พยาบาลไข้ ได้ถาม
พวกภิกษุอาพาธว่า อาวุโสทั้งหลาย พอดทนได้หรือ? พอยังอัตภาพให้เป็นไปได้หรือ?

ภิกษุอาพาธตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย เมื่อก่อนพวกผมก่อไฟผิงได้ เพราะเหตุที่ความ
ผาสุกจึงมีแก่พวกผม แต่บัดนี้ พวกผมรังเกียจอยู่ว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว จึงผิงไฟไม่ได้
เพราะเหตุที่ ความผาสุกจึงไม่มีแก่พวกผม .

ภิกษุทั้งหลาย ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้อาพาธก่อเองกัถิ ให้ผู้อื่นก่อเองกัถิ ซึ่งไฟแล้วผิงได้ อ. หนึ่ง
พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ ๑

๑๐๕. ๖. ก. อ. หนึ่ง ภิกษุใด มีไข้ผู้อาพาธ มุงการผิง ตัดกัถิ ให้ตัดกัถิ
ซึ่งไฟ เป็นปาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาค ทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องทรงอนุญาตให้พระอาพาธผิงไฟได้ จบ .

ทรงอนุญาตให้ตามประทีปเป็นต้นได้

[๖๐๖] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายพากันรังเกียจการตามประทีปบ้าง การก่อไฟบ้าง
การติดไฟในเรือนไฟบ้าง จึงได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ติดเองกัถิ ให้ผู้อื่นติดกัถิ ซึ่งไฟ เพราะปัจฉัยเห็นปานนั้นได้
อ. หนึ่ง พวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ ๒

๑๐๕. ๖. ข. อ. หนึ่ง ภิกษุใดมีไข้ผู้อาพาธ มุงการผิง ตัดกัถิ ให้ตัดกัถิ ซึ่งไฟ
เว้นไว้แต่ปัจฉัยมีอย่างนั้นเป็นรูป เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องทรงอนุญาตให้ตามประทีปเป็นต้นได้ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๐๗] บทว่า อ. หนึ่ง . . . ใด ความว่าผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง
ประสงคิในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า มีไข้ผู้อาพาธ คือ ผู้ที่เว้นไฟก็ยังมีความผาสุก .

ที่ชื่อว่า ผู้อาพาธ คือ ผู้ที่เว้นไฟแล้ว ไม่มีความผาสุก .

บทว่า มุงการผิง คือ ประสงค์จะให้ร่างกายอบอุ่น .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
ที่ชื่อว่า ไฟ คือ ที่เรียกกันว่า อัคคี .
บพวา ติด คือ ติดเอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
บพวา ให้ติด คือ ใช้ผู้อื่น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
ภิกษุสังฆนเดียว แต่เขาติดแม่หลายหน ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .
บพวา เว้นไว้แต่ปัจจัยมีอย่างนั้นเป็นรูป คือ ยกไว้แต่ปัจจัยเห็นปานนั้น .

บทกษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๖๐๘] มีโซผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่ามีโซผู้อาพาธ มุงการผิง ติดกัถิ ให้ติดกัถิ ซึ่งไฟ
เว้นไว้แต่มีปัจจัยเห็นปานนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

มีโซผู้อาพาธ ภิกษุสงฆ์ มุงการผิง ติดกัถิ ให้ติดกัถิ ซึ่งไฟเว้นไว้ แต่มีปัจจัยเห็น
ปานนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

มีโซผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่าผู้อาพาธ มุงการผิง ติดกัถิ ให้ติดกัถิ ซึ่งไฟ เว้นไว้แต่มี
ปัจจัยเห็นปานนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ติกะทุกกฏ

ภิกษุยกฟืนที่ติดไฟไว้ในที่เดิม ต้องอาบัติทุกกฏ .

ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่ามีโซผู้อาพาธ . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ .

ผู้อาพาธ ภิกษุสงฆ์ . . . , ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ผู้อาพาธ ภิกษุสำคัญว่าผู้อาพาธ . . . , ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๖๐๙] ภิกษุอาพาธ ๑ ภิกษุผิงไฟที่ผู้อื่นติดไว้ ๑ ภิกษุผิงถ่านไฟที่ปราศจากเปลว ๑
ภิกษุตามประทีปกัถิ ก่อไฟใช้อย่างอื่นกัถิ ติดไฟในเรือนไฟกัถิ เพราะมีเหตุเห็นปานนั้น ๑
มีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ .

๖ . สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระเจ้าพิมพิสาร

[๖๑๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็น
สถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ . ครั้นนั้นภิกษุพากันสร่งน้ำอยู่ในแม่น้ำ
ตโปทา ขณะนั้นแล พระเจ้าพิมพิสารจอมทัพแห่งนครรัฐเสด็จ ไปสู่มแม่น้ำตโปทา ด้วยพระราช-

* ประสงค์จะทรงสนานพระเศียรเกล้า แล้วประทับพิกรออยู่ในที่ควรแห่งหนึ่ง ด้วยตั้งพระทัยว่า
จักทรงสนานต่อเมื่อพระคุณเจ้าสร่งน้ำเสร็จ ภิกษุทั้งหลายได้สร่งน้ำอยู่จนถึงเวลาพลบ ดังนั้น
ท้าวเธอจึงสร่งสนานพระเศียรเกล้าในเวลาพลบค่ำ เมื่อประตูประนครปิด จำต้องประทับแรมอยู่
นอกพระนคร แล้วเสด็จเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคแต่เช้า ทั้งๆ ที่เครื่องประทีนทรงยังคงปรากฏอยู่
ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค แล้วประทับเหนือพระราชอาสน์อันสมควรส่วนข้างหนึ่ง .

พระผู้มีพระภาคตรัสถามท้าวเธอผู้นั่งประทับเรียบร้อยแล้วว่า ดูกรมหาบพิตร พระองค์
เสด็จมาแต่เช้า ทั้งเครื่องวิเลปะนะที่ทรงยังคงปรากฏอยู่ เพื่อพระราชประสงค์อะไร?

จึงท้าวเธอกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้ท้าวเธอ
ทรงเห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ ร่ำเริง ด้วยธรรมิกถา . ครั้นท้าวเธออันพระผู้มีพระภาคทรง
ชี้แจง ให้เห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ ร่ำเริง ด้วยธรรมิกถาแล้วเสด็จลุกจากที่ประทับ
ทรงอภิวาทพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณแล้วเสด็จกลับ .

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้าวว่า พวกภิกษุ
แม้พบพระเจ้าแผ่นดินแล้ว ก็ยังอาบน้ำอยู่ไม่รู้จักประมาณจริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย โฉน ภิกษุโฆฆบรุชเหล่านั้น
แม้เห็นพระเจ้าแผ่นดินแล้ว จึงยังอาบน้ำอยู่ ไม่รู้จักประมาณแล้ว การกระทำของภิกษุโฆฆบรุช
เหล่านั้นนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่ง
ของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๐๖ . ๗ . อนึ่ง ภิกษุใด ยังหย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำ เป็นปาจิตตีย์ .

กัถิสิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการฉะนี้ .

เรื่องพระเจ้าพิมพิสาร จบ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ทรงอนุญาตให้อาบน้ำในฤดูร้อน

[๑๑๑] ครั้นถึงคราวร้อน คราวกระวนกระวาย ภิกษุทั้งหลายพากันรังเกียจไม่อาบน้ำ
ยอมนอนหงาย ที่ร่างกายชุ่มด้วยเหงื่อ เหงื่อนั้นยอมประทุษร้ายทั้งจิวรทั้งเสนาสนะ ภิกษุ
ทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดุครภิกษุทั้งหลาย
ในคราวร้อน ในคราวกระวนกระวาย เราอนุญาต ยังหย่อนกึ่งเดือนก็อาบน้ำได้ .

ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตัญญัติ ๑

๑๐๖. ๗. ก. อนึ่ง ภิกษุใด ยังหย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำ เว้นไว้แต่สมัย
เป็นปาจิตตีย์ นี้สมัยในเรื่องนั้น เดือนกึ่งท้ายฤดูร้อน เดือนต้นแห่งฤดูฝน สองเดือน
กึ่งนี้ เป็นคราวร้อน เป็นคราวกระวนกระวาย นี้สมัยในเรื่องนั้น .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องทรงอนุญาตให้อาบน้ำในฤดูร้อน จบ .

ทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้อาพาธอาบน้ำได้

[๑๑๒] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายอาพาธ บรรดาภิกษุผู้พยาบาลไข้ได้ถามพวกภิกษุ
ผู้อาพาธว่า อาวุโสทั้งหลาย พออดทนได้หรือ? พอยังอัตภาพให้เป็นไปได้หรือ?

ภิกษุผู้อาพาธตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย เมื่อก่อน พวกผมอาบน้ำในกาลยังหย่อนกึ่งเดือน
ได้ เพราะเหตุนั้น พวกผมจึงมีความสุข แต่บัดนี้พวกผมรังเกียจจยว่า พระผู้มีพระภาคทรง
ห้ามแล้ว จึงไม่ได้อาบน้ำ เพราะเหตุนั้น พวกผมจึงไม่มีความสุข .

ภิกษุทั้งหลาย ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า
ดุครภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุอาพาธ ยังหย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำได้ .

ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตัญญัติ ๒

๑๐๖. ๗. ข. อนึ่ง ภิกษุใด ยังหย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำ เว้นไว้แต่สมัย
เป็นปาจิตตีย์ . นี้สมัยในเรื่องนั้น เดือนกึ่งท้ายฤดูร้อน เดือนต้นแห่งฤดูฝน สองเดือน
กึ่งนี้ เป็นคราวร้อน เป็นคราวกระวนกระวาย คราวเจ็บไข้ นี้สมัยในเรื่องนั้น .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องอนุญาตให้ภิกษุผู้อาพาธอาบน้ำได้ จบ .

ทรงอนุญาตให้ภิกษุทำนกรรมอาบน้ำได้

[๑๑๓] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายทำนกรรมแล้ว พากันรังเกียจไม่อาบน้ำ ย่อมนอน
หงาย ที่ร่างกายชุ่มด้วยเหงื่อ เหงื่อนั้นยอมประทุษร้ายทั้งจิวรทั้งเสนาสนะ ภิกษุทั้งหลายได้
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดุครภิกษุทั้งหลาย ในคราว
ทำงาน เราอนุญาต หย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำได้ .

ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตัญญัติ ๓

๑๐๖. ๗. ค. อนึ่ง ภิกษุใด ยังหย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำ เว้นไว้แต่สมัย
เป็นปาจิตตีย์ นี้สมัยในเรื่องนั้น เดือนกึ่งท้ายฤดูร้อน เดือนต้นแห่งฤดูฝน สองเดือน
กึ่งนี้ เป็นคราวร้อน เป็นคราวกระวนกระวาย คราวเจ็บไข้ คราวทำงาน นี้สมัย
ในเรื่องนั้น .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องทรงอนุญาตให้ภิกษุทำนกรรมอาบน้ำได้ จบ .

ทรงอนุญาตให้ภิกษุไปทางไกลอาบน้ำได้

[๑๑๔] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายพากันเดินทางไกลไปแล้ว พากันรังเกียจไม่อาบน้ำ
ยอมนอนหงาย ที่ร่างกายชุ่มด้วยเหงื่อ เหงื่อนั้นยอมประทุษร้ายทั้งจิวร ทั้งเสนาสนะ ภิกษุ
ทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดุครภิกษุทั้งหลาย
คราวไปทางไกล เราอนุญาต ยังหย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำได้ .

ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตัญญัติ ๔

๑๐๖. ๗. ง. อนึ่ง ภิกษุใด ยังหย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำ เว้นไว้แต่สมัย
เป็นปาจิตตีย์ นี้สมัยในเรื่องนั้น เดือนกึ่งท้ายฤดูร้อน เดือนต้นแห่งฤดูฝน สองเดือน
กึ่งนี้ เป็นคราวร้อน เป็นคราวกระวนกระวาย คราวเจ็บไข้ คราวทำงาน
คราวไปทางไกลนี้สมัยในเรื่องนั้น .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการ
ฉะนี้ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
เรื่องทรงอนุญาตให้ภิกษุไปทางไกลอาบน้ำได้ จบ .

ทรงอนุญาตให้ภิกษุทำจิวรอาบน้ำได้

[๖๑๕] สมัยต่อมา ภิกษุหลายรูปกำลังช่วยกันทำจิวรกรรมอยู่ในที่แจ้ง ถูกต้องลมผสม
ธูลี ทั้งฝนก็ตกถูกต้องประปราย ภิกษุทั้งหลายพากันรังเกียจไม่อาบน้ำ ย่อมนอนทิ้งๆ ที่ร่างกาย
โสมนม ร่างกายที่โสมนมนั้นย่อมประทุษร้ายทั้งจิวร ทั้งเสนาสนะ ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้น
แด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในคราวฝนปนพายุ
เราอนุญาต ยังหย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำได้ .

ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันัญญัติ ๕

๑๐๖. ๗. จ. อนึ่ง ภิกษุใด ยังหย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำ เว้นไว้แต่สมัย
เป็นปาจิตตีย์ นี้สมัยในเรื่องนั้น เดือนกึ่งท้ายฤดูร้อน เดือนต้นแห่งฤดูฝน สองเดือน
กึ่งนี้ เป็นครารวร้อน เป็นครารวกระวนกระวาย คราวเจ็บไข้ คราวทำการงาน คราว
ไปทางไกล คราวฝนมากกับพายุ นี้สมัยในเรื่องนั้น .

เรื่องทรงอนุญาตให้ภิกษุทำจิวรอาบน้ำได้ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๑๖] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

บทว่า ยังหย่อนกึ่งเดือน คือ ยังไม่ถึงครึ่งเดือน .

บทว่า อาบน้ำ ได้แก่ อาบน้ำด้วยจฺรณหรือดินเหนียว เป็นทุกกฏในประโยค เมื่อ
อาบน้ำเสร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทว่า เว้นไว้แต่สมัย คือ ยกไว้แต่มีสมัย .

ที่ชื่อว่า ครารวร้อน คือ เดือนกึ่งท้ายฤดูร้อน .

ที่ชื่อว่า ครารวกระวนกระวาย คือ เดือนต้นแห่งฤดูฝน ภิกษุอาบน้ำได้ เพราะ
ถือว่าสองเดือนกึ่งนี้ เป็นครารวร้อน เป็นครารวกระวนกระวาย .

ที่ชื่อว่า คราวเจ็บไข้ คือ เว้นอาบน้ำ ย่อมไม่สบาย ภิกษุอาบน้ำได้ เพราะถือว่า
เป็นครารวเจ็บไข้ .

ที่ชื่อว่า คราวทำการงาน คือ โดยที่สุดแม้กวาดบริเวณ ภิกษุอาบน้ำได้ เพราะถือว่า
เป็นครารวทำการงาน .

ที่ชื่อว่า คราวไปทางไกล คือ ภิกษุต้งใจว่า จักเดินทางถึงโยชน์ อาบน้ำได้ คือ
ตอนจะ ไปอาบน้ำได้ ไปถึงแล้วก็อาบน้ำได้ .

ที่ชื่อว่า คราวฝนมากกับพายุ คือ ภิกษุทั้งหลายถูกต้องลมผสมธูลี หยาดฝนตกถูกต้อง
กาย ๒-๓ หยาด อาบน้ำได้ เพราะถือว่าเป็นครารวฝนมากกับพายุ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๖๑๗] หย่อนกึ่งเดือน ภิกษุสำคัญว่าหย่อน อาบน้ำ เว้นไว้แต่สมัย ต้องอาบัติ-
*ปาจิตตีย์ .

หย่อนกึ่งเดือน ภิกษุสงสัย อาบน้ำ เว้นไว้แต่สมัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

หย่อนกึ่งเดือน ภิกษุสำคัญว่าเกิน อาบน้ำ เว้นไว้แต่สมัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกะทุกกฏ

เกินกึ่งเดือน ภิกษุสำคัญว่าหย่อน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

เกินกึ่งเดือน ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

เกินกึ่งเดือน ภิกษุสำคัญว่าเกิน . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๖๑๘] ภิกษุอาบน้ำในสมัย ๑ ภิกษุอาบน้ำในเวลากึ่งเดือน ๑ ภิกษุอาบน้ำในเวลาเกิน
กึ่งเดือน ๑ ภิกษุข้ามฟากอาบน้ำ ๑ ภิกษุอาบน้ำในปัจจุบันชนบท ทุกๆ แห่ง ๑ ภิกษุอาบน้ำ
เพราะมีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ .

๖. สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๖๑๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น พวกภิกษุกับพวกปริพาชกต่างพากันเดินทาง
จากเมืองสาเกตไปยังพระนครสาวัตถี . ในระหว่างทางพวกโจรได้พากันออกมาแย่งชิงพวกภิกษุ
กับพวกปริพาชกเหล่านั้น พวกเจ้าหน้าที่ได้ออกจากพระนครสาวัตถี ไปจับโจรเหล่านั้นได้พร้อม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวีริยัค ทุตติยภาค
ทั้งของกลาง แล้วส่งทูตไปในสำนักภิกษุทั้งหลายว่า นิมนต์พระคุณเจ้าทั้งหลายมา จำจีวร
ของตนๆ ได้แล้วจงรับเอาไป. ภิกษุทั้งหลายจำจีวรไม่ได้ ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ตีเตียน
โพนทะนาว่า โฉน พระคุณเจ้าทั้งหลายจึงจำจีวรของตนๆ ไม่ได้เล่า? ภิกษุทั้งหลายได้ยิน
ชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นแค้นมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น ทรงทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุ
ทั้งหลาย แล้วรับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุ
ทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความ
สำราญแห่งสงฆ์ ๑ . . . เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๐๗. ๘. อนึ่ง ภิกษุ ได้จีวรมาใหม่ พึงถือเอาไว้ตถสำหรับทำให้เสียสี
๓ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ของเขียวครามก็ได้ ตมก็ได้ ของดำคล้ำก็ได้
ถ้าภิกษุ ไม่ถือเอาไว้ตถสำหรับทำให้เสียสี ๓ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง ใช้จีวรใหม่
เป็นปาจิตติย .

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๒๐] ที่ชื่อว่า ใหม่ ท่านกล่าววายังมิได้ทำเครื่องหมาย .

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่ ผ้า ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง .

พากย์ว่า พึงถือเอาไว้ตถสำหรับทำให้เสียสี ๓ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง นั้น
คือ พึงถือ โดยที่สดแม้ด้วยปลายหญ้าคา .

ที่ชื่อว่า ของเขียวคราม ได้แก่ของเขียวคราม ๒ อย่าง คือของเขียวครามเหมือน
สำริดอย่าง ๑ ของเขียวครามเหมือนน้ำใบไม้เขียวอย่าง ๑ .

ที่ชื่อว่า สิตม ตรัสว่า สีน้ำตม .

ที่ชื่อว่า สีดำคล้ำ ได้แก่อสีดำคล้ำชนิดใดชนิดหนึ่ง .

พากย์ว่า ถ้าภิกษุ ไม่ถือเอาไว้ตถสำหรับทำให้เสียสี ๓ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง
นั้น ความว่า ภิกษุ ไม่ถือเอาไว้ตถสำหรับทำให้เสียสี ๓ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง (ทำเป็นวงกลม)
โดยที่สดแม้ด้วยปลายหญ้าคา แล้วใช้จีวรใหม่ ต้องอาบัติปาจิตติย .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตติย

[๖๒๑] มิได้ถือเอา ภิกษุสำคัญว่ามีได้ถือเอา ใช้นุ่งห่ม ต้องอาบัติปาจิตติย .

มิได้ถือเอา ภิกษุสงฆ์ ใช้นุ่งห่ม ต้องอาบัติปาจิตติย .

มิได้ถือเอา ภิกษุสำคัญว่าถือเอา ใช้นุ่งห่ม ต้องอาบัติปาจิตติย .

ทุกะทุกกฏ

ถือเอาแล้ว ภิกษุสำคัญว่ามีได้ถือเอา ใช้นุ่งห่ม ต้องอาบัติทุกกฏ .

ถือเอาแล้ว ภิกษุสงฆ์ ใช้นุ่งห่ม ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ถือเอาแล้ว ภิกษุสำคัญว่าถือเอาแล้ว ใช้นุ่งห่ม ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๖๒๒] ภิกษุถือเอาแล้วนุ่งห่ม ๑ ภิกษุนุ่งห่มจีวรที่มีเครื่องหมายหายสูญไป ๑ ภิกษุ
นุ่งห่มจีวรที่มีโอกาสทำเครื่องหมายไว้แต่จางไป ๑ ภิกษุนุ่งห่มจีวรที่ยังมิได้ทำเครื่องหมายแต่เย็บ
ติดกับจีวรที่ทำเครื่องหมายแล้ว ๑ ภิกษุนุ่งห่มผ้าปะ ๑ ภิกษุนุ่งห่มผ้าทาบ ๑ ภิกษุใช้ผ้าตาม ๑
ภิกษุวิกัลลจรีต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ .

๖. สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๖๒๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตร วิกัปจีวรเองแก่
ภิกษุสัททริวิหาริกของภิกษุผู้เป็นพี่น้องกัน แล้วใช้สอยจีวรนั้น ซึ่งยังมีได้ถอน ครั้นแล้วภิกษุนั้น
เล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลายว่า อ้าวโสทั้งหลาย ท่านพระอุปนันทศากยบุตรนี้ วิกัปจีวรเอง
แก่ผมแล้วใช้สอยจีวรนั้นซึ่งยังมีได้ถอน บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน
โพนทะนาว่า ท่านพระอุปนันทศากยบุตรวิกัปจีวรเองแก่ภิกษุแล้ว โฉน จึงได้ใช้สอยจีวรนั้น
ซึ่งยังมีได้ถอนเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทศกัณฐก

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามว่า ดูกรอุปนันทน์ ขาวว่า เธอวิกัปจิวรเองแก่ภิกษุแล้วใช้
สอยจิวรนั้นซึ่งยังมีได้ถอน จริงหรือ?

พระอุปนันทศากยบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ เธอวิกัปจิวรเองแก่ภิกษุแล้ว ไฉน
จึงได้ใช้สอยจิวรนั้นซึ่งยังมีได้ถอนแล้ว? การกระทำของเธอเช่นนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของ
ชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๐๘ . ๙ . อนึ่ง ภิกษุใดวิกัปจิวรเอง แก่ภิกษุกิติ ภิกษุณีกิติ สิกขมานากิติ
สามเณรกิติ สามเณริกิติ แล้วใช้สอยจิวรนั้น ซึ่งไม่ให้เขาถอนก่อน เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ

สิกขาบทวิภังค์

[๖๒๔] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อ ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง
ประสงคฺในอรรถนี้ .

บทว่า แก่ภิกษุ คือ แก่ภิกษุรูปอื่น .

ที่ชื่อว่า ภิกษุณิ ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ ๒ ฝ่าย .

ที่ชื่อว่า สิกขมานา ได้แก่ สามเณรผู้มิศึกษาอันศึกษาแล้วในธรรม ๖ ประการตลอด
๒ ปี .

ที่ชื่อว่า สามเณร ได้แก่ บุรุษผู้ถือสิกขาบท ๑๐ .

ที่ชื่อว่า สามเณริ ได้แก่ สตรีผู้ถือสิกขาบท ๑๐ .

บทว่า เอง คือ วิกัปด้วยตน .

ที่ชื่อว่า จิวร ได้แก่ผ้า ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัป
เป็นอย่างต่ำ .

ที่ชื่อว่า วิกัป (โดยใจความก็คือทำให้เป็นของสองเจ้าของ) มี ๒ อย่าง คือ วิกัป
ต่อหน้า ๑ วิกัปลับหลัง ๑ .

ที่ชื่อว่า วิกัปต่อหน้า คือกล่าวคำว่า ข้าพเจ้าวิกัปจิวรผืนนี้แก่ท่าน หรือว่าข้าพเจ้าวิกัป
จิวรผืนนี้แก่สหายผู้มีชื่อนี้ .

ที่ชื่อว่า วิกัปลับหลัง คือกล่าวคำว่า ข้าพเจ้าให้จิวรผืนนี้แก่ท่านเพื่อช่วยวิกัป ภิกษุ
ผู้รับวิกัปนั้นพึงถามว่า ใครเป็นมิตรหรือเป็นผู้เคยเห็นของท่าน พึงตอบว่า ท่านผู้มีชื่อนี้ และ
ท่านผู้มีชื่อนี้ ภิกษุผู้รับวิกัปนั้นพึงกล่าวว่ ข้าพเจ้าให้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนั้นและภิกษุผู้มีชื่อนั้น จิวรผืนนี้
เป็นของภิกษุเหล่านั้น ท่านจงใช้สอยก็ตาม จงสละก็ตาม จงทำตามปัจจัยก็ตาม .

ที่ชื่อว่า ซึ่งไม่ให้เขาถอนก่อน คือ ภิกษุใช้สอยจิวรที่ผู้รับวิกัปนั้นยังมีได้คืนให้
หรือไม่วิสาสะแก่ภิกษุผู้รับวิกัปนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๖๒๕] จิวรยังมีได้ถอน ภิกษุสำคัญว่ายังมีได้ถอน ใช้สอย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังมีได้ถอน ภิกษุสงสัยว่า ใช้สอย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิวรยังมีได้ถอน ภิกษุสำคัญว่าถอนแล้ว . . . ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ติกะทกกฎ

ภิกษุอธิษฐานกิติ สละให้ไปกิติ ใช้สอย ต้องอาบัติทกกฎ .

จิวรที่ถอนแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังมีได้ถอน ใช้สอย ต้องอาบัติทกกฎ .

จิวรที่ถอนแล้ว ภิกษุสงสัย ใช้สอย ต้องอาบัติทกกฎ .

ไม่ต้องอาบัติ

จิวรที่ถอนแล้ว ภิกษุสำคัญว่าถอนแล้ว ใช้สอย ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๖๒๖] ภิกษุใช้สอยจิวรที่ภิกษุผู้รับวิกัปคืนให้ หรือวิสาสะแก่ภิกษุผู้รับวิกัป ๑ ภิกษุ
วิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ .

๖ . สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องพระสัตตตรสวัคคีย์

[๖๒๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น พระสัตตตรสวัคคีย์เป็นผู้ไม่เก็บงำบริวาร
พระฉัพพัคคีย์จึงชวนบาตรบ้าง จิวรบ้าง ของพระสัตตตรสวัคคีย์ๆ จึงกล่าวขอร้องพระฉัพพัคคีย์ว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
อาวุโสทั้งหลาย ขอท่านจงคืนบาตรให้แก่พวกผมตั้งนี้บ้าง ว่าขอท่านจงคืนจีวรให้แก่พวกผมตั้งนี้
บ้าง . พระฉัพพัคคีย์พากันหัวเราะ พระสถตรสวัคคีย์ร้องให้ ภิกษุทั้งหลายพากันถามว่า อาวุโส
ทั้งหลาย พวกท่านร้องให้ทำไม?

พระสถตรสวัคคีย์ตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกพระฉัพพัคคีย์เหล่านี้พากันข้อนบาตร
บ้าง จีวรบ้าง ของพวกผม .

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์
จึงได้ข้อนบาตรบ้าง จีวรบ้าง ของภิกษุทั้งหลายเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .
ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าว่า พวกเธอข้อน
บาตรบ้าง จีวรบ้าง ของภิกษุทั้งหลายจริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโหมขบรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้ข้อน
บาตรบ้าง จีวรบ้าง ของภิกษุทั้งหลายเล่า? การกระทำของพวกเธอไม่น่าเป็นไปเพื่อความเลื่อม
ใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๐๙ . ๑๐ . อนึ่ง ภิกษุใด ขอนกัถิ ให้ขนกัถิ ซึ่งบาตรกัถิ จีวรกัถิ ผ้าปู
นั่งกัถิ กลองเข็มกัถิ ประคตเอวกัถิ ของภิกษุ โดยที่สุดแม่หมายจะหัวเราะ เป็น
ปาจิตตีย์ .

เรื่องพระสถตรสวัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๒๘] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่
ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

บทว่า ของภิกษุ คือ ของภิกษุอื่น .

ที่ชื่อว่า บาตร ได้แก่ บาตร ๒ ชนิด คือ บาตรเหล็ก ๑ บาตรดินเผา ๑

ที่ชื่อว่า จีวร หมายถึงผ้า ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้อง
วิกัปเป็นอย่างต่ำ .

ที่ชื่อว่า ผ้าปูนั่ง ตรีสมหมายผ้าปูนั่งที่มีชาย .

ที่ชื่อว่า กลองเข็ม ได้แก่กลองที่มีเข็มก็ตาม ไม่มีเข็มก็ตาม .

ที่ชื่อว่า ประคตเอว ได้แก่ประคตเอว ๒ ชนิด คือ ประคตผ้าชนิดหนึ่ง ประคต
ไม้สักชนิดหนึ่ง .

บทว่า ขอน คือ ขอนเอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทว่า ให้ขอน คือ ใช้ผู้อื่นให้ขอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ใช้คนเดียว เขาขอน
แม่หลายหน ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทว่า โดยที่สุดแม่หมายจะหัวเราะ คือ มุ่งจะล้อเล่น .

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๖๒๙] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ขอนกัถิ ให้ขนกัถิ ซึ่งบาตรกัถิ จีวร
กัถิ ผ้าปูนั่งกัถิ กลองเข็มกัถิ ประคตเอวกัถิ โดยที่สุดแม่หมายจะหัวเราะ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

อุปสัมบัน ภิกษุสงฆ์ ขอนกัถิ ให้ขนกัถิ ซึ่งบาตรกัถิ จีวรกัถิ ผ้าปูนั่งกัถิ กลอง
เข็มกัถิ ประคตเอวกัถิ โดยที่สุดแม่หมายจะหัวเราะ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ขอนกัถิ ให้ขนกัถิ ซึ่งบาตรกัถิ จีวรกัถิ
ผ้าปูนั่งกัถิ กลองเข็มกัถิ ประคตเอวกัถิ โดยที่สุดแม่หมายจะหัวเราะ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ปัญจกะทุกกฏ

ภิกษุขนกัถิ ให้ขนกัถิ ซึ่งบริวารอย่างอื่น โดยที่สุดแม่หมายจะหัวเราะ ต้องอาบัติ
ทุกกฏ .

ภิกษุขนกัถิ ให้ขนกัถิ ซึ่งบาตรกัถิ จีวรกัถิ บริวารอย่างอื่นกัถิ ของอุปสัมบัน
โดยที่สุดแม่หมายจะหัวเราะ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสงฆ์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๖๓๐] ภิกษุไม่มีความประสงค์จะหัวเราะ ๑ ภิกษุเก็บบริวารที่ผู้อื่นวางไว้ไม่ตี ๑ ภิกษุ
เก็บไว้ด้วยหวังสั่งสอนแล้วจึงจะคืนให้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ .
ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๖ จบ .

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. สุราปานสิกขาบท ว่าด้วยการดื่มสุรา
๒. อังคิลิปโตทกสิกขาบท ว่าด้วยการจี
๓. หัสสธัมมสิกขาบท ว่าด้วยการเล่นน้ำ
๔. อนาทรียสิกขาบท ว่าด้วยความไม่เอื้อเฟื้อ
๕. กิงสาปนสิกขาบท ว่าด้วยการหลอนภิกษุ
๖. ไชติสมาทหนสิกขาบท ว่าด้วยการติดไฟ
๗. นหานสิกขาบท ว่าด้วยการอาบน้ำ
๘. ทุพพินณกรณสิกขาบท ว่าด้วยของสำหรับทำให้เสียสี
๙. วิภังปนสิกขาบท ว่าด้วยการวิภังจิวร และ
๑๐. จิวราปนนิธานสิกขาบท ว่าด้วยการชอนจิวร

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๗

๗. สปัปภาณกวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระอุทายี

[๖๓๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น ท่านพระอุทายีเป็นผู้ชำนาญในการยิงธนู
นกกาทิ้งหลายไม่เป็นที่ขบใจของท่านๆ ได้ยิงมัน แล้วตัดศีรษะเสียบหลาวเรียงไว้เป็นลำดับ
ภิกษุทั้งหลายถามอย่างนี้ว่า อาวุโส ใครฆ่านกกาเหล่านี้?

พระอุทายีตอบว่า ผมเองขอรับ เพราะผมไม่ชอบนกกา .

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ท่านพระ
อุทายีจึงได้แกล้งพรากสัตว์จากชีวิตเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอุทายีว่า ดูกรอุทายี ขาวว่า เธอแกล้งพรากสัตว์
จากชีวิต จริงหรือ?

ท่านพระอุทายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉน เธอจึงได้แกล้งพรากสัตว์
จากชีวิตเล่า? การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็น ไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส
หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๑๐. ๑. อนึ่ง ภิกษุใด แกล้งพรากสัตว์จากชีวิต เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระอุทายี จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๓๒] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่
ทรงประสงคในอรรถนี้ .

บทว่า แกล้ง คือ ร้อยรู้ ต้อย ตั้งใจ พยายาม ละเมิด .

ที่ชื่อว่า สัตว์ ตรัสหมายสัตว์ดิรัจฉาน .

บทว่า พราก . . . จากชีวิต ความว่า ตัดทอน บั่นทอน ซึ่งอินทรีย์มีชีวิต ทำความ
สืบทอให้กำเริบ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

[๖๓๓] สัตว์มีชีวิต ภิกษุสำคัญว่าสัตว์มีชีวิต พรากจากชีวิต ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

สัตว์มีชีวิต ภิกษุสงสัย พรากจากชีวิต ต้องอาบัติทุกกฏ .

สัตว์มีชีวิต ภิกษุสำคัญไม่ไช่สัตว์มีชีวิต พรากจากชีวิต ไม่ต้องอาบัติ .

ไม่ไช่สัตว์มีชีวิต ภิกษุสำคัญว่าสัตว์มีชีวิต . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ไช่สัตว์มีชีวิต ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ไช่สัตว์มีชีวิต ภิกษุสำคัญว่าไม่ไช่สัตว์มีชีวิต . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๖๓๔] ภิกษุ ไม่แกล้งพราก ๑ ภิกษุ พรากด้วยไม่มีสติ ๑ ภิกษุ ไม่รู้ ๑ ภิกษุ ไม่ประ-
* สงค์จะให้ตาย ๑ ภิกษุ วิกลจริต ๑ ภิกษุ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สปัปภาณกวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

๗. สัปดาณการรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๖๓๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ร่ำอยู่ บริโคน้ำมีตัวสัตว์ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน พระฉัพพัคคีย์ร่ำอยู่ จึงได้บริโคน้ำมีตัวสัตว์เล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าว่า พวกเธอร่ำอยู่ บริโคน้ำมีตัวสัตว์ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโหมฆบรุษทั้งหลาย โฉน พวกเธอร่ำอยู่ จึงได้บริโคน้ำมีตัวสัตว์เล่า? การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๑๑. ๒. อนึ่ง ภิกษุใด ร่ำอยู่ บริโคน้ำมีตัวสัตว์ เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๓๖] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ชาย . . . นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า ร่ำอยู่ คือ ร่ำเอง หรือคนอื่น ๆ บอกแก่เธอ .

บทว่า มีตัวสัตว์ ความว่า ภิกษุร่ำอยู่ คือ ร่ำ สัตว์ทั้งหลายจักตายเพราะการบริโคน้ำมีตัวสัตว์ , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

[๖๓๗] นำมีตัวสัตว์ ภิกษุสำคัญว่ามีตัวสัตว์ บริโคน้ำ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

นำมีตัวสัตว์ ภิกษุสงสัย บริโคน้ำ ต้องอาบัติทุกกฏ .

นำมีตัวสัตว์ ภิกษุสำคัญว่าไม่มีตัวสัตว์ บริโคน้ำ ไม่ต้องอาบัติ .

นำไม่มีตัวสัตว์ ภิกษุสำคัญว่ามีตัวสัตว์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

นำไม่มีตัวสัตว์ ภิกษุสงสัย บริโคน้ำ ต้องอาบัติทุกกฏ .

นำไม่มีตัวสัตว์ ภิกษุสำคัญว่าไม่มีตัวสัตว์ . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๖๓๘] ภิกษุไม่รู้ว่ามีตัวสัตว์ ๑ ภิกษุรู้ว่ามีตัวสัตว์ คือรู้ว่าสัตว์จักไม่ตายเพราะการบริโคน้ำ มีตัวสัตว์ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สัปดาณการรค สิกขาบทที่ ๒ จบ .

๗. สัปดาณการรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๖๓๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ร่ำอยู่ ฟืนอิทธิกรณที่ทำเสร็จแล้ว ตามธรรมเนียมเพื่อทำอีก ด้วยกล่าว่าหาว่า กรรมไม่เป็นอันทำแล้ว กรรมที่ทำแล้วไม่ดี กรรมต้องทำใหม่ กรรมไม่เป็นอันทำเสร็จแล้ว กรรมที่ทำเสร็จแล้วไม่ดี ต้องทำให้เสร็จใหม่ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน พระฉัพพัคคีย์ร่ำอยู่ จึงได้ฟืนอิทธิกรณที่ทำเสร็จแล้วตามธรรมเนียมเพื่อทำใหม่เล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าว่า พวกเธอร่ำอยู่ ฟืนอิทธิกรณที่ทำเสร็จแล้วตามธรรมเนียมเพื่อทำอีก จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโหมฆบรุษทั้งหลาย โฉน พวกเธอร่ำอยู่ จึงได้ฟืนอิทธิกรณที่ทำเสร็จแล้วตามธรรมเนียมเพื่อทำอีกเล่า? การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๑๒. ๓. อนึ่ง ภิกษุใด ร่ำอยู่ ฟืนอิทธิกรณที่ทำเสร็จแล้วตามธรรมเนียม เพื่อทำอีก

เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๔๐] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่
ทรงประสงคในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า ร้อย คือ รุเอง หรือคนอื่น ๆ บอกแก่เธอ หรือเจ้าตัวบอก .

ที่ชื่อว่า ตามธรรม คือ ที่สงฆ์ก็ดี บุคคลก็ดี ทำแล้วตามธรรม ตามสัตตฤคสาสน์
นี้ชื่อว่า ตามธรรม .

[๖๔๑] ที่ชื่อว่า อธิกรณ์ ได้แก่ เรื่องที่เกิดขึ้นแล้วจะต้องจัดต้องทำมี ๔ คือ
วิวาหาธิกรณ์ ๑ อนุวาหาธิกรณ์ ๑ อาปัตตาธิกรณ์ ๑ กิจจาธิกรณ์ ๑ .

บทว่า ฟืน . . . เพื่อทำอีก คือภิกษุฟืนขึ้นด้วยกล่าวด่าหาว่า กรรมไม่เป็นอันทำแล้ว กรรม
ที่ทำแล้วไม่ตี กรรมต้องทำใหม่ กรรมไม่เป็นอันทำเสร็จแล้ว กรรมที่ทำเสร็จแล้วไม่ตี สงฆ์
ต้องทำให้เสร็จใหม่ ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

[๖๔๒] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ฟืน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

กรรมเป็นธรรม ภิกษุมีความสงสัย ฟืน ต้องอาบัติทุกกฏ .

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ฟืน ไม่ต้องอาบัติ .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ฟืน ต้องอาบัติทุกกฏ .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุมีความสงสัย ฟืน ต้องอาบัติทุกกฏ .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ฟืน ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๖๔๓] ภิกษุรู้ถือว่า ทำกรรมโดยไม่เป็นธรรม โดยเป็นนารค หรือทำแก่บุคคลผู้ไม่ควร
แก่กรรม ดังนี้ ฟืน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สัปปาณการรค สิกขาบทที่ ๓ จบ .

๗. สัปปาณการรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๖๔๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตรต้องอาบัติชื่อ
ชื่อสัญญาเจตนาสุกกวิสัทธิแล้ว บอกแก่ภิกษุสหวิหริกาของภิกษุผู้พี่น้องกันว่า อาวุโส ผมต้องอาบัติ
ชื่อสัญญาเจตนาสุกกวิสัทธิแล้ว คุณอย่าได้บอกแก่ใครๆ เลย . ครั้นต่อมาภิกษุรูปหนึ่งต้องอาบัติ
ชื่อสัญญาเจตนาสุกกวิสัทธิแล้ว ขอปริวาสเพื่ออาบัตินั้นต่อสงฆ์ . สงฆ์ได้ให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น
แก่เธอแล้ว . เธอกำลังอยู่ปริวาสอยู่ พบภิกษุรูปนั้นแล้วได้บอกภิกษุรูปนั้นว่า อาวุโส ผมต้อง
อาบัติชื่อสัญญาเจตนาสุกกวิสัทธิแล้ว ได้ขอปริวาสเพื่ออาบัตินั้นต่อสงฆ์ สงฆ์ได้ให้ปริวาสเพื่อ
อาบัตินั้นแก่ผมแล้ว ผมนั้นกำลังอยู่ปริวาส ผมขอบอกให้ทราบ ขอท่านจงจำผมว่าบอกให้ทราบ
ดังนี้ .

ภิกษุนั้นถามว่า อาวุโส แม้ภิกษุรูปอื่นใด ต้องอาบัตินี้ แม้ภิกษุนั้นก็ทำอย่างนี้หรือ?

ภิกษุผู้อยู่ปริวาสตอบว่า ทำอย่างนี้ อาวุโส .

ภิกษุนั้นพูดว่า อาวุโส ท่านพระอุปนันทศากยบุตรนี้ต้องอาบัติชื่อสัญญาเจตนาสุกกวิสัทธิ
แล้ว ท่านได้บอกแก่ผมว่า อาวุโส ผมต้องอาบัติชื่อสัญญาเจตนาสุกกวิสัทธิแล้ว คุณอย่าได้
บอกแก่ใครเลย .

ภิกษุผู้อยู่ปริวาสถามว่า อาวุโส ก็ท่านปกปิดอาบัตินั้นหรือ?

ภิกษุนั้นตอบว่า เป็นเช่นนั้น ขอรับ .

ครั้นแล้วภิกษุผู้อยู่ปริวาสนั้นได้แจ้งเรื่องแก่ภิกษุทั้งหลาย บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . .
ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน ภิกษุรู้อยู่ จึงได้ปกปิดอาบัติชั่วหยาบของภิกษุเล่า?
แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุผู้ปกปิดอาบัตินั้นว่า ดูกรภิกษุ ขาวว่า เธอรู้ชุกปิด
อาบัติชั่วหยาบของภิกษุ จริงหรือ?

ภิกษุผู้ปกปิดอาบัตินั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ โฉน เธอรู้ชุกปิด
ชั่วหยาบของภิกษุเล่า? การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่
เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เลวพวกเธอพึงยกสิกขาบทขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๑๓. ๔. อนึ่ง ภิกษุใด ร้อย ปิตอบัติชั่วหยามของภิกษุ เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๔๕] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

บทว่า ของภิกษุ คือ ของภิกษุรูปอื่น .

ที่ชื่อว่า ร้อย คือ ร้อย หรือคนอื่นๆ บอกแก่เธอ หรือเจ้าตัวบอก .

ที่ชื่อว่า อบัติชั่วหยาม ได้แก่ อบัติปาราชิก ๔ และอบัติสังฆาติเสส ๑๓ .

บทว่า ปิต ความว่า เมื่อภิกษุคิดเห็นว่า คนทั้งหลายรู้อาบัตินี้แล้วจักใจ จักบังคับให้
ให้การ จักตำว่า จักตีเตียน จักทำให้เก้อ , เราจักไม่บอกละ ดังนี้ พอทอดธุระเสร็จ , ต้อง
อบัติปาจิตตีย์ .

บทาขณีย์

[๖๔๖] อบัติชั่วหยาม ภิกษุสำคัญว่าอบัติชั่วหยาม ปิต , ต้องอบัติปาจิตตีย์ .

อบัติชั่วหยาม ภิกษุยังสงสัยอยู่ ปิต , ต้องอบัติทุกกฏ .

อบัติชั่วหยาม ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่อบัติชั่วหยาม ปิต ต้องอบัติทุกกฏ .

ภิกษุปิตอบัติไม่ชั่วหยาม ต้องอบัติทุกกฏ .

ภิกษุปิตอรรถาจารย์อื่นชั่วหยามก็ดี ไม่ชั่วหยามก็ดี ของอนุสัมบัน ต้องอบัติทุกกฏ .

อบัติไม่ชั่วหยาม ภิกษุสำคัญว่าอบัติชั่วหยาม ปิต ต้องอบัติทุกกฏ .

อบัติไม่ชั่วหยาม ภิกษุยังสงสัยอยู่ ปิต ต้องอบัติทุกกฏ .

อบัติไม่ชั่วหยาม ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่อบัติชั่วหยาม ปิต ต้องอบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๖๔๗] ภิกษุคิดเห็นว่าความบาดหมางก็ดี ความทะเลาะก็ดี ความแก่งแย่งก็ดี การ
วิวาทก็ดี จักมีแก่สงฆ์ แล้ว ไม่บอก ๑ ไม่บอกด้วยคิดเห็นว่าสงฆ์จักแตกแยกกัน หรือจากรัว
รานกัน ๑ ไม่บอกด้วยคิดเห็นว่าภิกษุรูปนี้เป็นผู้โหดร้ายหยามคาย จักทำอันตรายชีวิต หรือ
อันตรายพรหมจรรย์ ๑ ไม่พบภิกษุอื่นที่สมควรจึง ไม่บอก ๑ ไม่ตั้งใจจะปิตแต่ยังไม่ได้อบอก ๑
ไม่บอกด้วยคิดเห็นว่าจักปรากฏเอง ด้วยการกระทำของตน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอบัติแล .

สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ .

๗. สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องเด็กชายอุบาลี

[๖๔๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อัน
เป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้นนั้นในพระนครราชคฤห์ มี
เด็กชายพวกหนึ่ง ๑๗ คน เป็นเพื่อนกัน เด็กชายอุบาลีเป็นหัวหน้าของเด็กเหล่านั้น ครั้นนั้น
มารดาบิดาของเด็กชายอุบาลีได้หารือกันว่า ด้วยวิธีอย่างไรหนอ? เมื่อเราทั้งสองล่วงลับไปแล้ว
เจ้าอุบาลีจะพึงอยู่เป็นสุขและไม่ต้องลำบาก ครั้นแล้วหารือกันต่อไปว่า ถ้าเจ้าอุบาลีจะพึงเรียน
หนังสือ ด้วยวิธีอย่างนั้นแหละ เมื่อเราทั้งสองล่วงลับไป เจ้าอุบาลีก็จะอยู่เป็นสุขและไม่ต้อง
ลำบาก แล้วหารือกันต่อไปอีกว่า ถึงเจ้าอุบาลีจักเรียนหนังสือ นิ้วมือก็จักระบม ถ้าเจ้าอุบาลี
เรียนวิชาคำนวณ ด้วยวิธีอย่างนี้แหละ เมื่อเราทั้งสองล่วงลับไป เจ้าอุบาลีก็จะอยู่เป็นสุขและ
ไม่ต้องลำบาก ครั้นต่อมาจึงหารือกันอีกว่า ถ้าเจ้าอุบาลีจักเรียนวิชาคำนวณ เขาจักหนักอก ถ้า
จะพึงเรียนวิชารูปภาพ ด้วยอุบายอย่างนี้แหละ เมื่อเราทั้งสองล่วงลับไป เจ้าอุบาลีก็จะอยู่เป็น
สุขและไม่ต้องลำบาก ครั้นต่อมาจึงหารือกันอีกว่า ถ้าเจ้าอุบาลีจักเรียนวิชารูปภาพ นัยนตาทั้ง
ทั้งสองของเขาจักชอกช้ำ พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้แล มีความสุขเป็นปกติ มี
ความประพฤติเรียบร้อย บริโภคอาหารที่ดี นอนในห้องนอนอันมิดชิด ถ้าเจ้าอุบาลีจะพึงได้บวช
ในสำนักพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร ด้วยวิธีอย่างนี้แหละ เมื่อเราทั้งสองล่วงลับไป เจ้า
อุบาลีก็จะอยู่เป็นสุขและไม่ต้องลำบาก .

ชวนกันออกบวช

[๖๔๙] เด็กชายอุบาลีได้ยินถ้อยคำที่มารดาบิดาสันทนาหารือกันดังนี้ จึงเข้าไปหาเพื่อน
เด็กเหล่านั้น ครั้นแล้วได้พูดชวนดังนั้น มาเถิดพวกเจ้า เราจักพากันไปบวชในสำนัก
พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร .

เด็กชายพวกนั้นพูดว่า ถ้าเจ้าบวช แม่พวกเราก็จักบวชเหมือนกัน .

ไม่รอช้า เด็กชายเหล่านั้นต่างคนต่างก็ไปหามารดาบิดาของตนๆ แล้วขออนุญาตว่า
ขอท่านทั้งหลายจงอนุญาตให้พวกข้าพเจ้าออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตเถิด .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

มารดาของเด็กเหล่านั้นก็อนุญาตทันที ด้วยคิดเห็นว่า เด็กเหล่านี้ต่างก็มีฉันทะร่วมกัน มีความมุ่งหมายดีด้วยกันทุกคน .

เด็กพวกนั้นเข้าไปหาภิกษุทั้งหลายขอบรรพชาแล้ว .

ภิกษุทั้งหลายก็ได้ให้เด็กพวกนั้นบรรพชาและอุปสมบท .

ครั้นปัจจุสมณัยแห่งราตรี ภิกษุใหม่เหล่านั้นลุกขึ้นร้องไห้ร้องวนว่า ขอท่านทั้งหลาย จงให้ข้าวมื้อ จงให้ข้าวมื้อ จงให้ของเคี้ยว .

ภิกษุทั้งหลายกล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย จงรอให้ราตรีสว่างก่อน ถ้าข้าวมื้อมี จักต้มได้ ถ้าข้าวมื้อมี จักฉันได้ ถ้าของเคี้ยวมี จักเคี้ยวฉันได้ ถ้าข้าวมื้อข้าวมื้อหรือของ เคี้ยวไม่มี ต้องเที่ยวบิณฑบาตฉัน .

ภิกษุใหม่เหล่านั้นอื่นภิกษุทั้งหลายแม้อกล่าวอย่างนี้แล ก็ยังร้องไห้ร้องวนอยู่อย่างนั้น แลว่า จงให้ข้าวมื้อ จงให้ข้าวมื้อ จงให้ของเคี้ยว ดังนี้ ย่อมถ้อยอุจจาระรดบ้าง ถ้อย ปัสสาวะรดบ้าง ซึ่งเสนาสนะ .

[๖๕๐] พระผู้มีพระภาคทรงตื่นบรรทม ณ เวลาปัจจุสมณัยแห่งราตรี ได้ทรงสดับเสียง เด็กๆ ครั้นแล้วตรัสเรียกท่านพระอานนทมัทธสีกถามว่า นนเสียงเด็กๆ หรือ อานนท?

จึงท่านพระอานนทได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคแล้ว .

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้าพเจ้า ภิกษุ ทั้งหลายรู่อยู่ยังบุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ให้อุปสมบท จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงดำริแต่เดิมว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย โฉน โหมขบรูษเหล่านั้นรู่อยู่ จึงได้ยังบุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ให้อุปสมบทเล่า? เพราะบุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี เป็นผู้ไม่ อดทนต่อเย็น ร้อน หิวกระหาย เป็นผู้มักผิดไม่ทนทานต่อสัมผัสแห่ง เหลือบ ฝุ่น ลม แดด สัตว์เลื้อยคลาน ต่อคำกล่าวที่เขากล่าวร้าย อันมาแล้วไม่ดี ต่อทุกขเวทนาทางกาย อันกล้าแข็ง เผ็ดร้อน ไม่เป็นที่ยินดี ไม่เป็นที่พอใจ อันอาจผลาญชีวิตได้ ที่เกิดขึ้นแล้ว อันบุคคลมีอายุ ครบ ๒๐ ปีเท่านั้น จึงจะเป็นผู้อดทนต่อเย็น ร้อน หิวกระหาย เป็นผู้มักผิดไม่ทนทานต่อสัมผัส แห่ง เหลือบ ฝุ่น ลม แดด สัตว์เลื้อยคลาน ต่อคำกล่าวที่เขากล่าวร้าย อันมาแล้วไม่ดี ต่อทุกขเวทนาทางกาย อันกล้าแข็ง เผ็ดร้อน ไม่เป็นที่ยินดี ไม่เป็นที่พอใจ อันอาจผลาญ ชีวิตได้ที่เกิดขึ้นแล้ว การกระทำของโหมขบรูษเหล่านั้นนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชน ที่ยัง ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๑๔ . ๕ . อนึ่ง ภิกษุใด รู่อยู่ ยังบุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ให้อุปสมบท บุคคล นั้นไม่เป็นอุปสัมบันด้วย ภิกษุทั้งหลายนั้นถูกติเตียนด้วย นี้เป็นปาจิตตีย์ในเรื่องนั้น .

เรื่องเด็กชายอบาลี จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๕๑] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ ทรงประสงคในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า รู่อยู่ คือ รู่เอง หรือคนอื่นบอกแก่เธอ หรือเจ้าตัวบอก .

ที่ชื่อว่า มีอายุหย่อน ๒๐ คือ มีอายุยังไม่ครบ ๒๐ ปี .

ภิกษุตั้งใจว่าจักให้อุปสมบท แล้วแสวงหาคณะกัถิ พระอาจารย์กัถิ บาตรกัถิ จีวรกัถิ สมมติสมาบัติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติ ทุกกฏ ๒ ตัว จบกรรมวาจาครั้งสุดท้าย พระอุปัชฌายะต้องอาบัติปาจิตตีย์ คณะและพระอาจารย์ ต้องอาบัติทุกกฏ .

บทภาษณีย์

[๖๕๒] บุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ภิกษุสำคัญว่ามีอายุหย่อน ๒๐ ปี ให้อุปสมบท ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ภิกษุสงฆ์อยู่ ให้อุปสมบท, ต้องอาบัติทุกกฏ .

บุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ภิกษุสำคัญว่ามีอายุครบ ๒๐ ปี ให้อุปสมบท, ไม่ต้องอาบัติ .

บุคคลมีอายุครบ ๒๐ ปี ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ครบ ๒๐ ปี ให้อุปสมบท ต้องอาบัติทุกกฏ .

บุคคลมีอายุครบ ๒๐ ปี ภิกษุสงฆ์อยู่ ให้อุปสมบท ต้องอาบัติทุกกฏ .

บุคคลมีอายุครบ ๒๐ ปี ภิกษุสำคัญว่ามีอายุครบ ๒๐ ปี ให้อุปสมบท ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๖๕๓] บุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ภิกษุสำคัญว่ามีอายุครบ ๒๐ ปี ให้อุปสมบท ๑ บุคคลมีอายุครบ ๒๐ ปี ภิกษุสำคัญว่ามีอายุครบ ๒๐ ปี ให้อุปสมบท ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .
สัปปาณการรค ลิกขาบทที่ ๕ จบ .

๗. สัปปาณการรค ลิกขาบทที่ ๖
เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๖๔๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น พวกพ้อคำเกเรียนต่างหมู่หนึ่งประสงค์จะเดิน
ทางจากพระนครราชคฤห์ ไปสู่ชนบททางทิศตะวันตก ภิกษุรูปหนึ่ง ได้กล่าวกะพ้อคำพวกนั้นว่า
แม้อาตมาจักขอเดินทางไปพร้อมกับพวกท่าน .

พวกพ้อคำเกเรียนต่างกล่าว ว่า พวกกระผมจักหลบหนีภาษีขอรับ .

ภิกษุนั้นพูดว่า ท่านทั้งหลายจงรู้กันเองเถิด .

เจ้าพนักงานศุลกากรทั้งหลาย ได้ทราบข่าวว่า พวกพ้อคำเกเรียนต่างจักหลบหนีภาษี จึง
คอยข่มอยู่ที่หนทาง ครั้นพวกเจ้าพนักงานเหล่านั้นจับพ้อคำเกเรียนต่างหมื่น ธิบของต้องห้ามไว้
ได้แล้ว ได้กล่าวกะภิกษุพวกนั้นว่า พระคุณเจ้ารู้เหตุใดจึง ได้เดินทางร่วมกับพ้อคำเกเรียนต่างผู้
ลักซ่อนของต้องห้ามเล่า? เจ้าหน้าทีใดสวนแล้วปล่อยภิกษุนั้นไป ครั้นภิกษุรูปนั้น ไปถึงพระนคร
สาวัตถีแล้ว ได้เล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน
โทษหนะนาว่า โฉน ภิกษุรู้ยู่ จึงได้ชักชวนแล้วเดินทางไกลสายเดียวกันกับพวกพ้อคำผู้เป็นโจร
เล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูกรภิกษุ ข่าวว่า เธอรู้ยู่ชักชวนแล้ว
เดินทางสายเดียวกันกับพวกเกเรียน พวกต่างผู้เป็นโจร จริงหรือ?

ภิกษุรูปนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ โฉน เธอรู้ยู่จึงได้ชักชวนแล้ว
เดินทางไกลสายเดียวกันกับพวกเกเรียน พวกต่างผู้เป็นโจรเล่า? การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็น
ไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใส
แล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๑๕. ๖. อนึ่ง ภิกษุใด รู้ยู่ ชักชวนแล้ว เดินทางไกลสายเดียวกัน กับ
พวกเกเรียนพวกต่างผู้เป็นโจร โดยที่สุดแม่สีนระยะบ้านหนึ่ง เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๔๕] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า รู้ยู่ คือ รู้เอง หรือคนอื่นบอกแก่เธอ หรือเจ้าตัวบอก .

ที่ชื่อว่า พวกเกเรียนพวกต่างผู้เป็นโจร ได้แก่พวกโจรผู้ทำโจรกรรมมากที่สุด ไม่ได้ทำ
มากที่สุด ผู้ที่ลักของหลวงก็ดี ผู้ที่หลบซ่อนของเสียภายีก็ดี .

บทว่า กับ คือร่วมกัน .

บทว่า ชักชวนแล้ว ความว่า ชักชวนกันว่า ท่านทั้งหลาย พวกเราไปกันเถิด ไปช
ขอรับ จงไปกันเถิดขอรับ ไปช ท่านทั้งหลาย พวกเราไปกันวันนี้ ไปกันพรุ่งนี้ หรือไปกัน
มะรืนนี้ ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ .

บทว่า โดยที่สุดแม่สีนระยะบ้านหนึ่ง ความว่า ในตำบลบ้านกำหนดชั่ว ไก่บินถึง
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ ระยะบ้าน ในป่าหาบ้านมิได้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ ระยะก
โยชน์ .

บทภาษณีย์

[๖๔๖] พวกเกเรียนพวกต่างผู้เป็นโจร ภิกษุสำคัญว่าพวกเกเรียนพวกต่างผู้เป็นโจร ชัก
ชวนแล้วเดินทางไกลสายเดียวกัน โดยที่สุดแม่สีนระยะบ้านหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

พวกเกเรียนพวกต่างผู้เป็นโจร ภิกษุมีความสงสัย ชักชวนแล้วเดินทางไกลสายเดียวกัน
โดยที่สุดแม่สีนระยะบ้านหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ .

พวกเกเรียนพวกต่างผู้เป็นโจร ภิกษุสำคัญว่ามีไซพวกเกเรียนพวกต่างผู้เป็นโจร ชักชวน
แล้วเดินทางไกลสายเดียวกัน โดยที่สุดแม่สีนระยะบ้านหนึ่ง ไม่ต้องอาบัติ .

ภิกษุชักชวน คนทั้งหลายมิได้ชักชวน ต้องอาบัติทุกกฏ .

มีไซพวกเกเรียนพวกต่างผู้เป็นโจร ภิกษุสำคัญว่า พวกเกเรียนพวกต่างผู้เป็นโจร . . . ต้อง
อาบัติทุกกฏ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
มีชีพพวกเกวียนพวกต่างผู้เป็นโจร ภิกษุมีความสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .
มีชีพพวกเกวียนพวกต่างผู้เป็นโจร ภิกษุสำคัญว่ามีชีพพวกเกวียนพวกต่างผู้เป็นโจร . . .
ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๖๕๓] ภิกษุไม่ได้ชักชวนกันไป ๑ คนทั้งหลายชักชวน ภิกษุมิได้ชักชวน ๑ ไปผิด
วันผิดเวลา ๑ มีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สัปปาณการรค สิกขาบทที่ ๖ จบ .

๗. สัปปาณการรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๖๕๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น ภิกษุรูปหนึ่งกำลังเดินทาง ไปสู่พระนครสาวัตถี
ในโกศลชนบท เดินทางไปทางประตูบ้านแห่งหนึ่ง . สตรีผู้หนึ่งทะเลาะกับสามีแล้วเดินออกจาก
บ้านไป พบภิกษุรูปนั้นแล้วได้ถามว่า พระคุณเจ้าจักไปไหน เจ้าข้า?

ภิกษุนั้นตอบว่า จฉันจัก ไปสู่พระนครสาวัตถี จ๊ะ .

สตรีนั้นขอร้องว่า ดิฉันจัก ไปกับพระคุณเจ้าด้วย .

ภิกษุนั้นกล่าวรับรองว่า ไปเถิด จ๊ะ .

ขณะนั้น สามีของสตรีนั้นออกจากบ้านแล้ว ถามคนทั้งหลายว่า พวกท่านเห็นสตรีมี
รูปร่างอย่างนี้บ้างไหม?

คนทั้งหลายตอบว่า สตรีมีรูปร่างเช่นนั้นเดินไปกับพระ .

ในทันที เขาได้ติดตามไปจับภิกษุนั้นทุบตีแล้วปล่อยให้ ภิกษุนั้นนั่งพ้อตนเองอยู่ ณ
โคนต้นไม้แห่งหนึ่ง .

จึงสตรีนั้นได้กล่าวกะบฤษผู้สามีว่า นาย พระรูปนั้นมิได้พาดิฉันไป ดิฉันต่างหากไปกับ
ท่าน พระรูปนั้นไม่ใช่เป็นตัวการ นายจงไปขอขมาโทษท่านเสีย .

บฤษนั้น ได้ขอขมาโทษภิกษุนั้น ในทันใดนั้นแล .

ครั้นภิกษุนั้น ไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว ได้เล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย บรรดาภิกษุที่
เป็นผู้มีกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน ภิกษุจึงได้ชักชวนแล้วเดินทางไกล
สายเดียวกันกับมาตุคามเล่า

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูกรภิกษุ ชาวว่า เธอชักชวนแล้วเดินทาง
ไกลสายเดียวกับมาตุคาม จริงหรือ?

ภิกษุรูปนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบฤษ โฉนเธอจึงได้ชักชวนแล้วเดินทาง
ไกลสายเดียวกับมาตุคามเล่า การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง
ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๑๖. ๗. อนึ่ง ภิกษุใด ชักชวนแล้ว เดินทางไกลสายเดียวกันกับมาตุคาม
โดยที่สอดแม่สีนระยะบ้านหนึ่ง เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๕๕] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ชาย . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง
ประสงคในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า มาตุคาม ได้แก่หญิงมณเฑียร มีชีพหญิงยักษ มีชีพหญิงเปรต มีชีพสัตว์ดิรัจฉาน
ตัวเมีย เป็นสตรีผู้รู้เดียงสา สามารถทราบซึ่งถึงถ้อยคำเป็นสุภาษิต ทุพภาษิต วาจาชั่วหยาบและ
สุภาพ .

บทว่า กับ คือร่วมกัน .

บทว่า ชักชวนแล้ว คือ ชักชวนว่า เราไปกันเถิดจ๊ะ เราไปกันเถิดจ๊ะ เราไปกัน
เถิดพระคุณเจ้า เราไปกันเถิดน้องหญิง เราไปกันวันนี้ ไปกันพรุ่งนี้ หรือไปกันมะรืนนี้ ดังนี้
เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ .

บทว่า โดยที่สอดแม่สีนระยะบ้านหนึ่ง ความว่า ในตำบลบ้าน กำหนดชั่วโกบิณฑ
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ ระยะบ้าน . ในป่าหาบ้านมิได้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ ระยะ
กิ่งโยชน์ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๖๖๐] มาตคาม ภิกษุสำคัญว่ามาตคาม ชักชวนกันแล้วเดินทางไกลสายเดียวกัน โดย
ที่สุดแม่สีนระยะบ้านหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

มาตคาม ภิกษุสงฆ์ ชักชวนแล้ว เดินทางไกลสายเดียวกัน โดยที่สุดแม่สีนระยะ
บ้านหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

มาตคาม ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่มาตคาม ชักชวนแล้ว เดินทางไกลสายเดียวกัน โดยที่สุด
แม่สีนระยะบ้านหนึ่ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จตุกกะทกกฎ

ภิกษุชักชวน มาตคามมิได้ชักชวน . . . ต้องอาบัติทุกกฎ .

ภิกษุชักชวนแล้วเดินทางไกลสายเดียวกันกับหญิงยักษะ หญิงเปรต บัณเฑาะก์ หรือ
สัตว์ดิรัจฉานตัวเมียมีกายคล้ายมนุษย์ โดยที่สุดแม่สีนระยะบ้านหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฎ .

ไม่ใช่มาตคาม ภิกษุสำคัญว่ามาตคาม . . . ต้องอาบัติทุกกฎ .

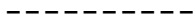
ไม่ใช่มาตคาม ภิกษุสงฆ์ . . . ต้องอาบัติทุกกฎ .

ไม่ใช่มาตคาม ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่มาตคาม . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๖๖๑] ภิกษุ ไม่ได้ชักชวนกันไป ๑ มาตคามชักชวน ภิกษุ ไม่ได้ชักชวน ๑ ภิกษุ ไป
ผิดวันผิดเวลา ๑ มีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สัปปาณการรค ลิกขาบทที่ ๗ จบ .

๗. สัปปาณการรค ลิกขาบทที่ ๘

เรื่องพระอริกฐะ มิจจาทีฎฐิ

[๖๖๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น พระอริกฐะผู้เกิดในตระกูลพรานแร้ง มีทีฎฐิ
ทราวมเห็นปานนี้เกิดขึ้นว่า เราผู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสธรรม
เหล่านี้ว่า ธรรมเหล่านี้เป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านี้หาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่
ภิกษุหลายรูปได้ทราบข่าวว่า พระอริกฐะผู้เกิดในตระกูลพรานแร้ง มีทีฎฐิทราวมเห็นปานนี้เกิดขึ้นว่า
เราผู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสธรรมเหล่านี้ว่า ธรรมเหล่านี้เป็น
ธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านี้หาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ แล้วพากันเข้าไปหา
พระอริกฐะผู้เกิดในตระกูลพรานแร้ง ถามว่า อาวุโส อริกฐะ ข่าวว่า ท่านมีทีฎฐิทราวมเห็นปานนี้
เกิดขึ้นว่า ข้าพเจ้าผู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสธรรมเหล่านี้ว่า
ธรรมเหล่านี้เป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านี้หาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ ดังนี้ จริงหรือ?

อ. จริงอย่างวานั้นแล อาวุโสทั้งหลาย ผมผู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว
โดยประการที่ตรัสว่าเป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านี้หาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ .

ภ. อาวุโส อริกฐะ ท่านอย่าได้วาทอย่างนั้น ท่านอย่าได้กล่าวตู่พระผู้มีพระภาค การกล่าว
ตู่พระผู้มีพระภาคไม่ดีแน่ พระผู้มีพระภาคไม่ได้ตรัสอย่างนั้นเลย ธรรมอันทำอันตรายพระผู้มี-
*พระภาคตรัสไว้โดยบรรยายเป็นอันมาก ก็แลธรรมเหล่านั้นอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริง
กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า มีความยินดีน้อย มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก โทษใน
กามทั้งหลายนี้มากยิ่งขึ้น กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า เปรียบเหมือนรังกระดุก มีทุกข์
มาก มีความคับแค้นมาก โทษในกามทั้งหลายนี้มากยิ่งขึ้น กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า
เปรียบเหมือนชิ้นเนื้อ . . . กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนคบหญ้า . . . กามทั้งหลาย
พระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนหลุมถ่านเพลิง . . . กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า
เปรียบเหมือนความฝัน . . . กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนของยืม . . . กาม-
*ทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนผลไม้ . . . กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า เปรียบ
เหมือนเขียงสำหรับสับเนื้อ . . . กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า เปรียบเหมือนเหลนหลาว . . .
กามทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนศิระษะงู มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก โทษ
ในกามทั้งหลายนี้มากยิ่งขึ้น .

พระอริกฐะผู้เกิดในตระกูลพรานแร้ง แม้อันภิกษุเหล่านั้นว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ก็ยังยึดถือ
ทีฎฐิเห็นปานนั้นอยู่ ด้วยความยึดมั่นอย่างเดิม ข้ายังกล่าวยืนยันว่า ผมกล่าวอย่างนั้นจริง
อาวุโสทั้งหลาย ผมผู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสธรรมเหล่านี้ว่า
ธรรมเหล่านี้เป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านี้หาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ ดังนี้ .

เมื่อภิกษุเหล่านั้น ไม่อาจปลื้มพระอริกฐะผู้เกิดในตระกูลพรานแร้งจากทีฎฐิอันทราวม
นั้นได้ จึงพากันเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค กราบทูลเรื่องนั้นให้ทรงทราบ .

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคัมภูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระอริกฐะผู้เกิดในตระกูลพรานแร้งว่า ดูกรอริกฐะ
ข่าวว่า เธอมีทีฎฐิทราวมเห็นปานนี้เกิดขึ้นว่า เราผู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

โดยประการที่ตรัสธรรมเหล่านี้ว่า ธรรมเหล่านี้เป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านี้หาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพ ได้จริง ไม่จริงหรือ?

พระอริยฐานะทูลรับว่า เป็นจริงดังรับสั่ง พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระองค์ทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่า เป็นธรรมทำอันตรายได้อย่างไร ธรรมเหล่านี้หาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพ ได้จริงไม่ .

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรโมฆบุรุษ เพราะเหตุไร เธอจึงเข้าใจธรรมที่เราแสดงแล้วอย่างนั้นเล่า ธรรมอันทำอันตราย เรากล่าวไว้โดยบรรยายเป็นอันมากมิใช่หรือ? และธรรมเหล่านี้หาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริง กามทั้งหลายเรากล่าวว่ามีความยินดีน้อย มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก โทษในกามทั้งหลายนี้มากยิ่งขึ้น กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนร่างกระดูก . . . กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนชิ้นเนื้อ . . . กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนคอบัญญา . . . กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนหลุมถ่านเพลิง . . . กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนความฝัน . . . กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนของยืม . . . กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนผลไม้ . . . กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนขี้ผึ้งสำหรับสับเนื้อ . . . กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนแหวนหลาว . . . กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนศีระขุฑุ มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก โทษในกามทั้งหลายนี้มากยิ่งขึ้น เมื่อเป็นเช่นนั้น เธอชื่อว่ากล่าวดูเราด้วยทฤษฎีที่ตนยึดถือไว้ผิด ชื่อว่าทำลายตนเอง และชื่อว่าประสบบาปมิใช่บุญเป็นอย่างมาก เพราะข้อนี้แหละ จักเป็นไปเพื่อผลไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล เพื่อผลเป็นทุกข์แก่เธอ ตลอดกาลนาน การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๓๗. ๘. อนึ่ง ภิกษุใด กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่าเป็นธรรมทำอันตราย ได้อย่างไร ธรรมเหล่านี้หาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพ ได้จริงไม่ ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านอย่าได้พูดอย่างนั้น ท่านอย่าได้กล่าวดูพระผู้มีพระภาคเจ้า การกล่าวดูพระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ได้ดอก พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ได้ตรัสอย่างนั้นเลย แน่ะเธอ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสธรรมทำอันตรายไว้โดยบรรยายเป็นอันมาก ก็แลธรรมเหล่านั้น อาจทำอันตรายแก่ผู้เสพ ได้จริง และภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอย่างนั้น ขึ้นถืออยู่อย่างนั้นแล ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงสวดประกาศห้ามจนหนที่ ๓ เพื่อสละการนั้นเสีย ถ้าเธอถูกสวดประกาศห้ามอยู่นหนที่ ๓ สละการนั้นเสียได้ การสละได้ดังนี้ นั้นเป็นการดี ถ้าไม่สละ เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระอริยฐานะ มีจาทิฎฐิ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๖๓] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงคฺในอรรถนี้ .

บทว่า กล่าวอย่างนี้ ความว่า พูดอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่าเป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านี้หาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพ ได้จริงไม่ .

[๖๖๔] บทว่า ภิกษุนั้น ได้แก่ ภิกษุผู้พูดอย่างนี้ .

บทว่า อันภิกษุทั้งหลาย ได้แก่ ภิกษุพวกอื่น คือ ภิกษุพวกที่ได้เห็น ที่ได้ยินเหล่านั้น พึงว่ากล่าวว่า ท่านอย่าได้พูดอย่างนั้น ท่านอย่าได้กล่าวดูพระผู้มีพระภาค การกล่าวดูพระผู้มีพระภาคไม่ได้แน่ พระผู้มีพระภาคไม่ได้ตรัสอย่างนั้นเลย แน่ะเธอ พระผู้มีพระภาคตรัสธรรมอันทำอันตรายไว้โดยบรรยายเป็นอันมาก ก็แลธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม ถ้าเธอสละได้ การสละได้ดังนี้ นั้นเป็นการดี ถ้าเธอสละไม่ได้ ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุทั้งหลายทราบเรื่องแล้ว ไม่ว่าจะกล่าว ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุทั้งหลายพึงคุมตัวภิกษุนั้นมา ณ ที่ท่ามกลางสงฆ์ แล้วพึงว่ากล่าวว่า ท่านอย่าได้พูดอย่างนั้น ท่านอย่าได้กล่าวดูพระผู้มีพระภาค การกล่าวดูพระผู้มีพระภาคไม่ได้แน่ พระผู้มีพระภาคไม่ได้ตรัสอย่างนั้นเลย แน่ะเธอ พระผู้มีพระภาคตรัสธรรมอันทำอันตรายไว้โดยบรรยายเป็นอันมาก ก็แลธรรมเหล่านั้น อาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม ถ้าเธอสละได้ การสละได้ดังนี้ นั้นเป็นการดี ถ้าไม่สละ ต้องอาบัติทุกกฏ .

[๖๖๕] ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงสวดประกาศห้าม ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพึงสวดประกาศห้ามอย่างนี้ :-

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

กรรมวาจาสมณภาส

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ทิฎฐิอันเป็นบาปมีอย่างนี้เป็นรูป บังเกิด

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
แกกัณษมีชื่อนี้ว่า เรารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่า
เป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริง ไม่ กัณษนั้น ไม่สละ
ทิฏฐินั้น ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสวดประกาศห้ามกัณษมีชื่อนี้
เพื่อละทิฏฐินั้น นี่เป็นญัตติ .

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ทิฏฐิอันเป็นบาปมีอย่างนี้เป็นรูป บังเกิด
แกกัณษมีชื่อนี้ว่า เรารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่า
เป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริง ไม่ เธอไม่ละทิฏฐิ
นั้น สงฆ์สวดประกาศห้ามกัณษมีชื่อนี้ เพื่อสละทิฏฐินั้น การสวดประกาศห้ามกัณษ
มีชื่อนี้ เพื่อสละทิฏฐินั้น ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ขอบแก่ท่าน
ผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด .

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง . . .

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม . . .

กัณษมีชื่อนี้ อันสงฆ์สวดประกาศห้ามแล้ว เพื่อสละทิฏฐินั้น ขอบแก่สงฆ์
เหตุนี้จึงนี้ ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ .

บทกษณีย์

[๖๖๖] จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว
จบกรรมวาจาครั้งสุดท้าย ต้องอาบัติปาจิตติย .

ติกะปาจิตติย

[๖๖๗] กรรมเป็นธรรม กิษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ไม่ยอมสละ ต้องอาบัติปาจิตติย
กรรมเป็นธรรม กิษุสงสัย ไม่ยอมสละ ต้องอาบัติปาจิตติย .

กรรมเป็นธรรม กิษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ไม่ยอมสละ ต้องอาบัติปาจิตติย .

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม กิษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ไม่ยอมสละ ต้องอาบัติทุกกฏ .

กรรมไม่เป็นธรรม กิษุสงสัย ไม่ยอมสละ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๖๖๘] กิษุผู้ไม่ถูกสวดประกาศห้าม ๑ กิษุผู้ยอมสละ ๑ กิษุวิกลจริต ๑ กิษุ
อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สัปปาณการรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ .

๗. สัปปาณการรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๖๖๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-
* บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์รื้ออยู่ กินร่วมบ้าง อยู่ร่วมบ้าง สำเร็จ
การนอนด้วยกันบ้าง กับพระอริยฐานะผู้กล่าวอย่างนั้น ผู้ยังไม่ได้ทำกรรมอันสมควร ยังไม่ได้สละ
ทิฏฐินั้น บรรดาภิษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระฉัพพัคคีย์รื้ออยู่
จึงได้กินร่วมบ้าง อยู่ร่วมบ้าง สำเร็จการนอนด้วยกันบ้าง กับพระอริยฐานะผู้กล่าวอย่างนั้น ผู้ยัง
ไม่ได้ทำกรรมอันสมควร ผู้ยังไม่ได้สละทิฏฐินั้นแล้ว . . .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิษุทั้งหลาย ข้าว่า พวกเธอรู้
กินร่วมบ้าง อยู่ร่วมบ้าง สำเร็จการนอนด้วยกันบ้าง กับพระอริยฐานะผู้กล่าวอย่างนั้น ผู้ยังไม่ได้ทำ
กรรมอันสมควร ผู้ยังไม่ได้สละทิฏฐินั้น จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย โฉนพวกเธอรู้อยู่ จึงได้กิน
ร่วมบ้าง อยู่ร่วมบ้าง สำเร็จการนอนด้วยกันบ้าง กับพระอริยฐานะผู้กล่าวอย่างนั้น ผู้ยังไม่ได้ทำกรรม
อันสมควร ผู้ยังไม่ได้สละทิฏฐินั้นแล้ว การกระทำของพวกเธอเหล่านั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใส
ของชุมชน ที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๑๘. ๙. อนึ่ง กิษุใด รื้ออยู่ กินร่วมกิตติ อยู่ร่วมกิตติ สำเร็จการนอนด้วย
กันกิตติ กับภิษุผู้กล่าวอย่างนั้น ยังไม่ได้ทำกรรมอันสมควร ยังไม่ได้สละทิฏฐินั้น
เป็นปาจิตติย .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๗๐] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า กิษุ ความว่า ที่ชื่อว่า กิษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า กิษุ ที่ทรง
ประสงคฺในอรรถนี้ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ที่ชื่อว่า ร้อยรู้ คือรู้เอง หรือคนอื่นบอกแก่เธอ หรือเจ้าตัวบอก .

บทว่า ผู้กล่าวอย่างนั้น คือ ผู้กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาค
ทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่า เป็นธรรมทำอันตรายอย่างไร ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำ-
* อันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ .

ที่ชื่อว่า ยังไม่ได้ทำกรรมอันสมควร คือ เป็นผู้ถูกสงฆ์ยกวัตรแล้ว สงฆ์ยังไม่ได้
เรียกเข้าหมู่

คำว่า กับ . . . ยังไม่ได้สละทิฏฐินั้น คือ กับ . . . ยังไม่สละทิฏฐิที่ถืออยู่นั้น .

บทว่า กิณรวมกัถิ อธิบายว่า ที่ชื่อว่ากิณรวม หมายถึงการคบหา มี ๒ อย่าง คบหากัน
ในทางอามิส ๑ คบหากันในทางธรรม ๑

ที่ชื่อว่า คบหากันในทางอามิส คือ ให้อามิสกัถิ รับอามิสกัถิ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ที่ชื่อว่า คบหากันในทางธรรม คือ บอกธรรมให้ หรือขอเรียนธรรม .

ภิกษุบอกธรรมให้ หรือขอเรียนธรรมโดยบท ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ บท .

ภิกษุบอกธรรมให้ หรือขอเรียนธรรมโดยอักษระ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ อักษระ .

บทว่า อยู่รวมกัถิ ความว่า ทำอโบสภกัถิ ปวารณากัถิ สังฆกรรมกัถิ ร่วมกับภิกษุ
ผู้ถูกสงฆ์ยกวัตรแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

คำว่า สำเร็จการนอนด้วยกัถิ อธิบายว่า ในที่มีหลังคาเดียวกัน เมื่อภิกษุผู้ถูกสงฆ์
ยกวัตรนอนแล้ว ภิกษุจึงนอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เมื่อภิกษุนอนแล้ว ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร
จึงนอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือนอนทั้ง ๒ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ลูกขึ้นแล้วนอนซ้ำอีก
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

[๖๗๑] ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตรแล้ว ภิกษุสำคัญว่าถูกสงฆ์ยกวัตรแล้ว กิณรวมกัถิ
อยู่รวมกัถิ สำเร็จการนอนด้วยกัถิ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตรแล้ว ภิกษุยังสงสัยอยู่ กิณรวมกัถิ อยู่รวมกัถิ สำเร็จการนอน
ด้วยกัถิ ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตรแล้ว ภิกษุสำคัญว่ามีไข้ผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร กิณรวมกัถิ อยู่รวมกัถิ
สำเร็จการนอนด้วยกัถิ ไม่ต้องอาบัติ .

ไม่ไข้ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร ภิกษุสำคัญว่าถูกสงฆ์ยกวัตรแล้ว . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ไข้ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร ภิกษุยังสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ไข้ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร ภิกษุสำคัญว่าไม่ไข้ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๖๗๒] ภิกษุรู้ว่าไม่ไข้ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร ๑ ภิกษุรู้ว่าภิกษุถูกสงฆ์ยกวัตร แต่สงฆ์
เรียกเข้าหมู่แล้ว ๑ ภิกษุรู้ว่าภิกษุถูกสงฆ์ยกวัตรแล้ว แต่สละทิฏฐินั้นแล้ว ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑
ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สัปปาณการรค สิกขาบทที่ ๙ จบ .

๗. สัปปาณการรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องสมณเทสชกัณฑกะ มีจฉาทิฏฐิ

[๖๗๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น สมณเทสชกัณฑกะ มีทิฏฐิทรามเห็นปานนี้
เกิดขึ้นว่า เรารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสธรรมเหล่าใดว่าธรรม
เหล่านั้นเป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ ภิกษุหลายรูป
ได้ทราบข่าวว่า สมณเทสชกัณฑกะมีทิฏฐิทรามเห็นปานนี้เกิดขึ้นว่า เรารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้
มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสธรรมเหล่าใดว่า ธรรมเหล่านั้นเป็นธรรมทำอันตราย
ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ ภิกษุเหล่านั้นเข้าไปหาสมณเทสชกัณฑกะ
ถึงสำนักแล้วถามว่า อาวุโส กัณฑกะ ข่าวว่า เธอมีทิฏฐิทรามเห็นปานนี้เกิดขึ้นว่า เรารู้ถึงทั่วธรรมที่
พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสธรรมเหล่าใดว่าธรรมเหล่านั้นเป็นธรรมทำอันตราย
ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ ดังนี้ จจริงหรือ?

ก. จจริงอย่างวานั้นแล ขอรับ ผมรู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว ที่โดย
ประการ ตรัสธรรมเหล่าใดว่า ธรรมเหล่านั้นเป็นธรรมอันตราย ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตราย
แก่ผู้เสพได้จริงไม่ ดังนี้ จจริงหรือ?

ก. อาวุโส กัณฑกะ เธออย่าได้ว่าอย่างนั้น เธออย่าได้กล่าวต่อพระผู้มีพระภาค การ
กล่าวต่อพระผู้มีพระภาคไม่ติเนน พระผู้มีพระภาคมิได้ตรัสอย่างนั้นเลย ธรรมอันทำอันตราย
พระผู้มีพระภาคตรัสไว้โดยบรรยายเป็นอันมาก ก็แลธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริง
กามทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคตรัสว่ามีความยินดีน้อย มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก โทษใน
กามทั้งหลายนี้มากยิ่งขึ้น กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนร่างกระดูก . . . กาม
ทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนขี้เนื้อ . . . กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
เปรียบเหมือนคอบหญ้า . . . กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนหลุมถ่านเพลิง . . . กาม
ทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนความฝัน . . . กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า
เปรียบเหมือนของขี้ม . . . กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนผลไม้ . . . กามทั้งหลาย
พระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนเชียงสำหรับสับเนื้อ . . . กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า
เปรียบเหมือนແหล่นหลาว . . . กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเปรียบเหมือนศีระะงู มีทุกขมาก
มีความคับแค้นมาก โทษในกามทั้งหลายนี้มากยิ่งขึ้น .

สมณุตเทสก็ณฑกะ อินทิกษุเหล่านั้นว่ากล่าวอยู่เช่นนี้ ยังยึดถือทิฏฐิธรรมนั้น ด้วย-

* ความยึดมั่นอย่างเดิม ซ้ำยังกล่าวยืนยันว่า ผมงกล่าวอย่างนั้นจริง ขอรับ ผมรู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มี-

* พระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสธรรมเหล่าใดว่า ธรรมเหล่านั้นเป็นธรรมทำอันตราย
ธรรมเหล่านั้น หากอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ ดังนี้ .

เมื่ออินทิกษุเหล่านั้นไม่อาจเปลื้องสมณุตเทสก็ณฑกะจากทิฏฐิธรรมนั้นได้ จึงพากันไปเฝ้า
พระผู้มีพระภาค แล้วกราบทูลเรื่องนั้นให้ทรงทราบ .

ประชุมสงฆ์โปรดให้สาสนะ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น
ในเพราะเหตุแรกเกิดขึ้น แล้วทรงสอบถามสมณุตเทสก็ณฑกะว่า ดูกรก็ณฑกะ ชาวว่า เธอมี
ทิฏฐิธรรมเห็นปานนี้เกิดขึ้นว่า เรารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่
ตรัสธรรมเหล่าใดว่า ธรรมเหล่านั้นเป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านั้นหากอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้
จริงไม่ ดังนี้จริงหรือ?

สมณุตเทสก็ณฑกะทูลรับว่า ข้าพระพุทธเจ้ากล่าวอย่างนั้นจริง พระพุทธเจ้าข้า
ข้าพระพุทธเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระองค์ทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสธรรมเหล่าใดว่า ธรรม
เหล่านั้น เป็นธรรมทำอันตราย ธรรมเหล่านั้นหากอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ .

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรโมฆบุรุษ เพราะเหตุใด เจ้าจึงเข้าใจธรรมที่เราแสดงแล้ว
เช่นนั้นแล้ว ธรรมอันทำอันตรายเรากล่าวไว้โดยบรรยายเป็นอันมากมิใช่หรือ? และธรรมเหล่า
นั้นอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริง กามทั้งหลายเรากล่าวว่ามีความยินดีน้อย มีทุกขมาก มีความ
คับแค้นมาก โทษในกามทั้งหลายนี้มากยิ่งขึ้น กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนร่างกระดูก . . .
กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนขี้เนื้อ . . . กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนคอบหญ้า . . .
กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนหลุมถ่านเพลิง . . . , กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือน
ความฝัน . . . กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนของขี้ม . . . กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือน
ผลไม้ . . . กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนเชียงสำหรับสับเนื้อ . . . กามทั้งหลายเรากล่าวว่า
เปรียบเหมือนແหล่นหลาว . . . กามทั้งหลายเรากล่าวว่าเปรียบเหมือนศีระะงู มีทุกขมาก มีความ
คับแค้นมาก โทษในกามทั้งหลายนี้มากยิ่งขึ้น ก็เมื่อเป็นเช่นนั้น เจ้าชื่อว่ากล่าวแต่เราด้วยทิฏฐิ
ที่ตนยึดถือไว้ผิด ชื่อว่าทำลายตนเอง และชื่อว่าประสพบาปมีโทษเป็นอันมาก ข้อนั้นแหละ
จักเป็นไปเพื่อผล ไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล เพื่อผลเป็นทุกข์แก่เจ้า ตลอดกาลนาน การกระทำ
ของเจ้านั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของ
ชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเจ้านั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่
ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชุมชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว ครั้นแล้วทรง
ทำธรรมิกถา รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล สงฆ์จงสาสนะ
สมณุตเทสก็ณฑกะ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสาสนะอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

เจ้าก็ณฑกะ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป เจ้าอย่าอ้างพระผู้มีพระภาคนั้นว่าเป็นศาสดาของเจ้า
และสมณุตเทสอื่น ๆ ย่อมได้การนอนด้วยกันเพียง ๒-๓ คืนกับภิกษุทั้งหลายอันใด แม้กิริยา
ที่ได้การนอนรวมนั้น ไม่มีแก่เจ้า เจ้าคนเสีย เจ้าจงไป เจ้าจงฉิบหายเสีย .

ครั้งนั้น สงฆ์ได้นสาสนะสมณุตเทสก็ณฑกะแล้ว .

เกลี้ยกล่อมสมณุตเทส

[๖๗๔] ต่อมา พระฉัพพัคคีย์รื้ออยู่ เกลี้ยกล่อมสมณุตเทสก็ณฑกะ ผู้ถูกสงฆ์สาสนะ
อย่างนั้นแล้ว ให้อุปัฏฐากบ้าง กินร่วมบ้าง สำเร็จการนอนด้วยกันบ้าง . บรรดาภิกษุที่เป็นผู้
มักน้อย . . . ต่างก็เฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระฉัพพัคคีย์รื้ออยู่ จึงได้เกลี้ยกล่อมสมณุตเทส
ก็ณฑกะ ผู้ถูกสงฆ์สาสนะอย่างนั้นแล้ว ให้อุปัฏฐากบ้าง กินร่วมบ้าง สำเร็จการนอน
ด้วยกันบ้างเล่า

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่าพวกเธอรู้อยู่
เกลี้ยกล่อมสมณุตเทสก็ณฑกะ ผู้ถูกสงฆ์สาสนะอย่างนั้นแล้ว ให้อุปัฏฐากบ้าง กินร่วมบ้าง
สำเร็จการนอนด้วยกันบ้าง จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย โฉน พวกเธอรู้อยู่ จึงได้
เกลี้ยกล่อมสมณุตเทสก็ณฑกะ ผู้ถูกสงฆ์สาสนะอย่างนั้นแล้ว ให้อุปัฏฐากบ้าง กินร่วมบ้าง สำเร็จ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
การนอนร่วมกันบ้างเล่า การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง
ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๑๙. ๑๐. ถ้าแม่สมณฑเทศกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มี
พระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่าเป็นธรรมทำอันตรายได้อย่างไร ธรรม
เหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ สมณฑเทศนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงว่า
กล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส สมณฑเทศ เธออย่าได้พูดอย่างนั้น เธออย่าได้กล่าวตู่พระ-

* ผู้มีพระภาค การกล่าวตู่พระผู้มีพระภาคไม่ติดอก พระผู้มีพระภาคไม่ได้ตรัส
อย่างนั้นเลย. อาวุโส สมณฑเทศ พระผู้มีพระภาคตรัสธรรมทำอันตรายไว้โดย
บรรยายเป็นอันมาก ก็แลธรรมเหล่านั้นอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริง และสมณฑ-

* เทศนั้น อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอย่างนั้น ชินถืออยู่อย่างนั้นเทียว สมณฑเทศนั้น
อันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า แน่อาวุโส สมณฑเทศ เธออย่าอ้างพระผู้มี
พระภาคนั้นว่าเป็นพระศาสดาของเธอ ตั้งแต่วันนี้ไป และพวกสมณฑเทศอื่นยอม
ได้การนอนร่วมเพียง ๒-๓ คืน กับภิกษุทั้งหลายอันใด แม้กิริยาที่ได้การนอนร่วม
นั้นไม่มีแก่เธอ เจ้าคนเสีย เจ้าจงไป เจ้าจงฉิบหายเสีย. อนึ่ง ภิกษุใด ร้อย
เกลี้ยกล่อมสมณฑเทศผู้ถูกให้ฉิบหายเสียอย่างนั้นแล้วให้อุปัฏฐากกิตติ ก็นร่วมกิตติ
สำเร็จการนอนร่วมกิตติ เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องสมณฑเทศกัณฑกะ มัจฉาทิฎฐิ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๑๑๕] ที่ชื่อว่า สมณฑเทศ ได้แก่บุคคลที่เรียกกันว่าสามเณร คำว่า กล่าวอย่างนี้
คือกล่าว ว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่าเป็นธรรม
ทำอันตรายได้อย่างไร ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ .

[๑๑๖] คำว่า สมณฑเทศนั้น ได้แก่สมณฑเทศผู้ที่กล่าวอย่างนั้น .

บทว่า อันภิกษุทั้งหลาย ได้แก่ ภิกษุพวกอื่น คือ พวกภิกษุผู้ได้เห็น ผู้ได้ยิน
พึงว่ากล่าว อาวุโส สมณฑเทศ เธออย่าได้พูดอย่างนั้น เธออย่าได้กล่าวตู่พระผู้มีพระภาค
การกล่าวตู่พระผู้มีพระภาคไม่ติดแน่ พระผู้มีพระภาค ไม่ได้ตรัสอย่างนั้นเลย อาวุโส สมณฑเทศ
พระผู้มีพระภาคตรัสธรรมทำอันตรายไว้โดยบรรยายเป็นอันมาก ก็แลธรรมเหล่านั้นอาจทำอันตราย
แก่ผู้เสพได้จริง พึงว่ากล่าวแม่ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม่ครั้งที่สาม ถ้าเธอสละได้ การสละ
ได้ดังนี้ นั้นเป็นการดี ถ้าไม่สละ สมณฑเทศนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส
สมณฑเทศ เธออย่าอ้างพระผู้มีพระภาคนั้นว่า เป็นพระศาสดาของเธอตั้งแต่วันนี้ไป และพวก
สมณฑเทศอื่น ยอมได้การนอนร่วมเพียง ๒-๓ คืน กับภิกษุทั้งหลายอันใด แม้กิริยาที่ได้การ
นอนร่วมนั้นไม่มีแก่เธอ เจ้าคนเสีย เจ้าจงไป เจ้าจงฉิบหายเสีย ดังนี้ .

[๑๑๗] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า ร้อย คือ ร้อง หรือผู้อื่นบอกแก่เธอ หรือเจ้าตัวบอก .

บทว่า ผู้ถูกให้ฉิบหายเสียอย่างนั้นแล้ว คือ ผู้ถูกสงฆ์มาสนะอย่างนั้นแล้ว .

ที่ชื่อว่า สมณฑเทศ ได้แก่บุคคลที่เรียกกันว่าสามเณร .

บทว่า เกลี้ยกล่อมกิตติ คือ เกลี้ยกล่อมว่า เราจักให้บาตร จีวร อุเทศ หรือปริบจมา
แก่เธอ ดังนี้ , ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทว่า ให้อุปัฏฐากกิตติ คือ ยินดี จุรณ ดินเหนียว ไม่ชำระฟัน หรือน้ำบ้วนปาก
ของเธอ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทว่า ก็นร่วมกิตติ อธิบายว่า ที่ชื่อว่า ก็นร่วม หมายถึงการคบหา มี ๒ อย่าง
คือคบหากันในทางอามิส ๑ คบหากันในทางธรรม ๑

ที่ชื่อว่า คบหากันในทางอามิส คือ ให้อามิสกิตติ รับอามิสกิตติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ที่ชื่อว่า คบหากันในทางธรรม คือ บอกธรรมให้ หรือขอเรียนธรรม

ภิกษุบอกธรรมให้ หรือขอเรียนธรรม โดยบท ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ บท

ภิกษุบอกธรรมให้ หรือขอเรียนธรรม โดยอักขระ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ อักขระ .

คำว่า สำเร็จการนอนร่วมกิตติ อธิบายว่า ในที่มั่งที่บังอันเดียวกัน เมื่อสมณฑเทศ
ผู้ถูกสงฆ์มาสนะนอนแล้ว ภิกษุจึงนอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เมื่อภิกษุนอนแล้ว สมณฑเทศ
ผู้ถูกสงฆ์มาสนะจึงนอน ภิกษุต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือนอนทั้ง ๒ ต้องอาบัติปาจิตตีย์
ลุกขึ้นแล้วนอนต่อไปอีก ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

[๑๑๘] สมณฑเทศผู้ถูกสงฆ์มาสนะแล้ว ภิกษุสำคัญว่าถูกสงฆ์มาสนะแล้ว เกลี้ยกล่อม
กิตติ ให้อุปัฏฐากกิตติ ก็นร่วมกิตติ สำเร็จการนอนร่วมกิตติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
 สมณูเทศผู้ถูกสงฆ์นามสนะแล้ว ภิกษุมีความสงสัย เกลี้ยกล่อมก็ดี ให้อุปัฏฐากก็ดี
 กินร่วมกันก็ดี สำเร็จการนอนร่วมกันก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ .
 สมณูเทศผู้ถูกสงฆ์นามสนะแล้ว ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่ผู้ถูกสงฆ์นามสนะ เกลี้ยกล่อมก็ดี
 ให้อุปัฏฐากก็ดี กินร่วมกันก็ดี สำเร็จการนอนร่วมกันก็ดี ไม่ต้องอาบัติ .
 สมณูเทศไม่ใช่ผู้ถูกสงฆ์นามสนะ ภิกษุสำคัญว่าผู้ถูกสงฆ์นามสนะ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .
 สมณูเทศไม่ใช่ผู้ถูกสงฆ์นามสนะ ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .
 สมณูเทศไม่ใช่ผู้ถูกสงฆ์นามสนะ ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่ผู้ถูกสงฆ์นามสนะ . . . ไม่ต้องอาบัติ .
 อนาปัตติวาร
 [๖๓๙] ภิกษุรู้ถือว่า สมณูเทศไม่ใช่ผู้ถูกสงฆ์นามสนะ ๑ ภิกษุรู้ถือว่า สมณูเทศยอม
 สละที่ภูมิจนนั้นแล้ว ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .
 สัปปานกวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ .
 ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๗ จบ .

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. สัญจิจจปานสิกขาบท ว่าด้วยแก่งฆาตว์
๒. สัปปานสิกขาบท ว่าด้วยบริโศคนำมีตัวสัตว์
๓. อุกโกฏนสิกขาบท ว่าด้วยพินอริกรรม
๔. ทฎฐลลสิกขาบท ว่าด้วยปิดอาบัติชั่วคราว
๕. อุนวิสตีวัสสิกขาบท ว่าด้วยอุปสมบทกุลบุตรมีอายุ หย่อน ๒๐ ปี
๖. เกยยัสตถสิกขาบท ว่าด้วยเดินทางร่วมกับพ้อคำผู้เป็นโจร
๗. สังวิธานสิกขาบท ว่าด้วยชักชวนมาตุคามเดินทางสายเดียวกัน
๘. อริฎฐสิกขาบท ว่าด้วยพระอริฎฐะ
๙. อุกขิตตสัมโภคสิกขาบท ว่าด้วยการคบหากับภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร
๑๐. กัณฑกสิกขาบท ว่าด้วยสมณูเทศชื่อกัณฑะ

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๘

๘. สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระฉินนะ

[๖๔๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ โขสิตาราม เขตพระนคร
 โกสัมพี. ครั้นนั้น ท่านพระฉินนะ ประพตุดอนาจาร ภิกษุทั้งหลายพากันว่ากล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส
 ฉินนะ ท่านอย่าได้ทำการเห็นปานนั้น การทำอย่างนั้น นั้นไม่ควร .

ท่านกล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส ฉินนังยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ ตลอดเวลาที่ฉินนังไม่ได้
 สอบถามภิกษุอื่น ผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย .

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มีก่น้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน ท่านพระฉินนะ
 อันภิกษุทั้งหลายกล่าวว่าย่อยโดยชอบธรรม จึงได้กล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส ฉินนังยังไม่ศึกษาในสิกขา
 บทนี้ ตลอดเวลาที่ยังไม่ได้สอบถามภิกษุอื่น ผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย ดังนี้แล้ว แล้วกราบทูลเนื้อ
 ความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระฉินนะว่า ดูกรฉินนะ ขาวว่า เธออันภิกษุทั้งหลาย
 ว่ากล่าวอยู่โดยชอบธรรม ได้กล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส ฉินนังยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้, ตลอด
 เวลาที่ยังฉินนังไม่ได้สอบถามภิกษุอื่น ผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย ดังนี้ จริงหรือ?

ท่านพระฉินนะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ โฉน เธออันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าว
 อยู่โดยชอบธรรม จึงได้พูดอย่างนี้ว่า อาวุโส ฉินนังยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ ตลอดเวลาที่ยังไม่
 ได้สอบถามภิกษุอื่น ผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย ดังนี้แล้ว การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความ
 เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๒๐. ๑. อนึ่ง ภิกษุใด อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่โดยชอบธรรม กล่าว
 อย่างนี้ว่า แนะเธอ ฉินนังยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ ตลอดเวลาที่ยังไม่ได้สอบถาม
 ภิกษุอื่น ผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย เป็นปาจิตตีย์ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อันภิกษุผู้ศึกษาอยู่ ควรรู้ทั่วถึง ควรสอบถาม ควรตริตรอง
 นี้เป็นสามิจกรรมในเรื่องนั้น .

เรื่องพระฉินนะ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

[๖๘๑] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง
ประสงค์ในอรรถนี้ .

บทว่า อันภิกษุทั้งหลาย ได้แก่ ภิกษุเหล่านี้ .

ที่ชื่อว่า ขอบธรรม คือ สิกขาบทใดที่พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้ นั้นชื่อว่าขอบธรรม
ภิกษุอื่นภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่โดยขอบธรรมนั้น กล่าวอย่างนี้ คือ กล่าวว่า เนะเธอ
ฉันจักยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ ตลอดเวลาที่ยังไม่ได้สอบถามภิกษุอื่น ผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย
เป็นบัณฑิต มีปัญญา เป็นพหูสูต เป็นธรรมกถึก ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทาขณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๖๘๒] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน กล่าวอย่างนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัยอยู่ กล่าวอย่างนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน กล่าวอย่างนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ปัญจะทุกกฏ

ภิกษุอื่นภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ ตามสิกขาบทที่มีได้ทรงบัญญัติไว้ กล่าวอย่างนี้ว่า
สิกขาบทนี้ ไม่เป็นไปเพื่อความขัดเกลา ไม่เป็นไปเพื่อความกำจัด ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใส
ไม่เป็นไปเพื่อความไม่สะสม ไม่เป็นไปเพื่อปรารภความเพียร และข้าพุดว่า เนะเธอ เธอจักยังไม่
ศึกษาในสิกขาบทนี้ ตลอดเวลาที่ยังไม่ได้สอบถามภิกษุอื่น ผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย เป็นบัณฑิต
มีปัญญา เป็นพหูสูต เป็นธรรมกถึก ดังนี้ , ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุอื่นอุปสัมบันว่ากล่าวอยู่ตามสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้ก็ตาม ที่มีได้ทรงบัญญัติไว้
ก็ตาม พุดอย่างนี้ว่า สิกขาบทนี้ ไม่เป็นไปเพื่อความขัดเกลา ไม่เป็นไปเพื่อความกำจัด ไม่เป็นไป
เพื่อความเลื่อมใส ไม่เป็นไปเพื่อความไม่สะสม ไม่เป็นไปเพื่อปรารภความเพียร , และข้า
พุดว่า เนะเธอ ฉันจักยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ ตลอดเวลาที่ยังไม่ได้สอบถามภิกษุอื่น
ผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย เป็นบัณฑิต มีปัญญา เป็นพหูสูต เป็นธรรมกถึก ดังนี้ , ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน กล่าวอย่างนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัยอยู่ กล่าวอย่างนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน กล่าวอย่างนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ .

[๖๘๓] บทว่า ผู้ศึกษาอยู่ คือ ผู้ใครจะสำเนียง .

บทว่า ครรูทัวถึง คือ ครรทราบไว้ .

บทว่า ครรสอบถาม คือ ครรไต่ถามดู ว่าสิกขาบทนี้เป็นอย่างไร สิกขาบทนี้มีเนื้อ
ความเป็นอย่างไร .

บทว่า ครรตริตรอง คือ ครรคิด ครรพินิจ .

คำว่า นี้เป็นสามีจกรรมในเรื่องนั้น ความว่า นี้เป็นความถูกต้องในเรื่องนั้น .

อนาปัตติวาร

[๖๘๔] ภิกษุกล่าวว่ จักรู จักสำเนียง ดังนี้ ๑ ภิกษุวิภังจโร ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

สหธรรมิกวรรค สิกขาบท ที่ ๑ จบ .

๘. สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๖๘๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสวินัยกถา ทรงพรรณนา
คุณแห่งพระวินัย ตรัสอานิสงส์แห่งการเรียนพระวินัย ทรงยกย่องโดยเฉพาะท่านอุบาลีเนื่องๆ
แก่ภิกษุทั้งหลาย โดยอเนกปริยาย ภิกษุทั้งหลายพากันกล่าวว่า พระผู้มีพระภาคตรัสวินัยกถา
ทรงพรรณนาคุณแห่งพระวินัย ตรัสอานิสงส์แห่งการเรียนพระวินัย ทรงยกย่องโดยเฉพาะท่าน
พระอุบาลีเนื่องๆ โดยอเนกปริยาย อาวุโสทั้งหลาย ดังนั้น พวกเราพากันเล่าเรียนพระวินัย
ในสำนักท่านพระอุบาลีเถิด ก็ภิกษุเหล่านั้นมากเหล่า เป็นเถระก็มี เป็นมัชฌิมะก็มี เป็นนวกะ
ก็มี ต่างพากันเล่าเรียนพระวินัยในสำนักท่านพระอุบาลี .

ส่วนพระฉัพพัคคีย์ได้หารือกันว่า อาวุโสทั้งหลาย บัดนี้ ภิกษุเป็นอันมาก ทั้งเถระ
มัชฌิมะและนวกะ พากันเล่าเรียนพระวินัยในสำนักท่านพระอุบาลี ถ้าภิกษุเหล่านี้จักเป็นผู้รู้พระ
*บัญญัติในพระวินัย ท่านจักจตุรชกผลักไสพวกราได้ตามใจชอบ อย่างกระนั้นเลย พวกเรา
จงช่วยกันก่นพระวินัยเถิด เมื่อตกลงดังนั้น พระฉัพพัคคีย์จึงเข้าไปหาภิกษุทั้งหลาย กล่าว
อย่างนี้ว่า จะประโยชน์อะไรด้วยสิกขาบทเล็กๆ น้อยๆ เหล่านี้ที่ยกขึ้นแสดงแล้ว ช่างเป็นไป
เพื่อความรำคาญ เพื่อความลำบาก เพื่อความยุ่งเหยิงนี้กระไร .

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โทษะหนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์
จึงได้พากันก่นพระวินัยเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่า พวกเธอช่วยกันกันวินัย จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโหมฆบรุษทั้งหลาย โฉนพวกเธอจึงได้พากันกันวินัยเล่า การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใสหรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๒๑. ๒. อนึ่ง ภิกษุใด เมื่อมีใครสวดปาติโมกข์อยู่ กล่าวอย่างนี้ว่า ประโยชน์อะไรด้วยสิกขาบทเล็กน้อยเหล่านี้ที่สวดขึ้นแล้ว ช่างเป็นไปเพื่อความรำคาญ เพื่อความลำบาก เพื่อความยุ่งเหยิงนี้กระไร เป็นปาจิตตีย์ เพราะกันสิกขาบท .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๘๖] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

คำว่า เมื่อมีใครสวดปาติโมกข์อยู่ ความว่า เมื่อมีผู้ใดผู้หนึ่งยกปาติโมกข์ขึ้นแสดง อยู่ก็ดี ให้ผู้อื่นยกขึ้นแสดงอยู่ก็ดี ท่องบ่นอยู่ก็ดี .

คำว่า กล่าวอย่างนี้ ความว่า กันพระวินัยแก่อุปสัมบัน ก็ประโยชน์อะไรด้วย สิกขาบทเล็กๆ น้อยๆ เหล่านี้ที่ยกขึ้นแสดงแล้ว ช่างเป็นไปเพื่อความรำคาญ เพื่อความลำบาก เพื่อความยุ่งเหยิงนี้กระไร ความรำคาญ ความลำบาก ความยุ่งเหยิง ย่อมมีแก่พวก ภิกษุจำพวกที่เล่าเรียนพระวินัยนี้ แต่จำพวกที่ไม่เล่าเรียนหามิได้ สิกขาบทนี้พวกท่านอย่ายกขึ้นแสดงดีกว่า สิกขาบทนี้พวกท่านไม่สำเนียงดีกว่า สิกขาบทนี้พวกท่านไม่เรียนดีกว่า สิกขาบทนี้พวกท่านไม่ทรงจำดีกว่า พระวินัยจะได้สาบสูญ หรือภิกษุพวกนี้จะได้ไม่รู้พระบัญญัติ ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๖๘๗] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน กันพระวินัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัย กันพระวินัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน กันพระวินัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ปัญจกะทุกกฏ

ภิกษุกนธรรมอย่างอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุกนพระวินัยหรือพระธรรมอย่างอื่นแก่อุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน กันพระวินัย ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสงสัย กันพระวินัย ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน กันพระวินัย ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๖๘๘] ภิกษุผู้ไม่ประสงค์จะกัน พุดตามเหตุว่า นิมนต์ท่านเรียนพระสูตร พระคาถา หรือพระอภิธรรม ไปก่อนเกิด ภายหลังจึงค่อยเรียนพระวินัย ดังนี้ ๑ ภิกษุวิภังจโร ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สหธรรมิกวารค สิกขาบทที่ ๒ จบ

๘. สหธรรมิกวารค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๖๘๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ ประพฤติอนาจารแล้วตั้งใจอยู่ว่า ขอภิกษุทั้งหลายจงทราบ ว่า พวกเราเป็นผู้ต้องอาบัติด้วยอาการที่ไม่รู้ แล้วเมื่อพระวินัยธรยกปาติโมกข์ขึ้นแสดง กล่าวอย่างนี้ว่า พวกผมเพิ่งทราบเดี๋ยวนี้เองว่า ธรรมแม่นี้ก็มาในพระสูตร เนื่องในพระสูตร มาสู่ทุกทุกกึ่งเดือน บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพิ่งโศกติเตียน โพนทะนาวา โฉน พระฉัพพัคคีย์เมื่อพระวินัยธรสวดปาติโมกข์อยู่ กล่าวอย่างนี้ว่า พวกผมเพิ่งทราบเดี๋ยวนี้เองว่า ธรรมแม่นี้ก็มาในพระสูตร เนื่องในพระสูตร มาสู่ทุกทุกกึ่งเดือน ดังนี้ . . . แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่า เมื่อพระวินัยธร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
สวดปาติโมกข์อยู่ พวกเธอได้กล่าวอย่างนี้ว่า ธรรมแม่นี่ก็มาในสูตร เนื่องในสูตร มาสู่อุเทศ
ทุกกึ่งเดือน ดังนี้ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดุกรโมฆบุรุษทั้งหลาย โฉน พวกเธอเมื่อพระ
วินัยรสสวดปาติโมกข์อยู่ จึงกล่าวอย่างนี้ว่า พวกผมเพิ่งทราบเดี๋ยวนี้เองว่า ธรรมแม่นี่ก็มาใน
สูตร เนื่องในสูตร มาสู่อุเทศทุกกึ่งเดือน ดังนี้เล่า การกระทำของพวกเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อ
ความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดุกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนั้นขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๒๒ . ๓ . อนึ่ง ภิกษุใด เมื่อพระวินัยรสสวดปาติโมกข์อยู่ทุกกึ่งเดือน
กล่าวอย่างนี้ว่า ฉันเพิ่งรู้เดี๋ยวนี้เองว่า เออ ธรรมแม่นี่ก็มาแล้วในสูตร เนื่องแล้ว
ในสูตร มาสู่อุเทศทุกกึ่งเดือน ถ้าภิกษุทั้งหลายอื่นรู้จักภิกษุนั้นว่า ภิกษุนั้นเคยนั่งเมื่อ
ปาติโมกข์กำลังสวดอยู่ ๒-๓ คราวมาแล้ว กล่าวอะไรอีก อันความพินด้วยอาการที่
ไม่รู้ ห้ามแก่ภิกษุนั้นไม่ พึงปรับเธอตามธรรมด้วยอาบัติที่ต้องในเรื่องนั้น และพึง
ยกความหลงขึ้นแก่เธอเพิ่มอีกว่า แน่ะเธอ ไม่ใช่ลาภของเธอ เธอได้ไม่ตีแล้ว ด้วย
เหตุว่าเมื่อปาติโมกข์กำลังสวดอยู่ เธอหาทำในใจให้สำเร็จประโยชน์ดีไม่ นี่เป็น
ปาจิตติย ในความเป็นผู้แสวงทำหลงนั้น .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๙๐] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

บทว่า ทุกกึ่งเดือน คือ ทุกวันอุโบสถ .

บทว่า เมื่อพระวินัยรสกำลังสวดปาติโมกข์อยู่ คือ เมื่อภิกษุกำลังยกปาติโมกข์
ขึ้นแสดงอยู่ .

บทว่า กล่าวอย่างนี้ ความว่า ภิกษุประพฤตินาจารย์มาแล้ว ตั้งใจอยู่ว่า ขอภิกษุทั้ง
หลายจงรู้ว่า เราเป็นผู้ต้องอาบัติด้วยอาการที่ไม่รู้ เมื่อภิกษุกำลังสวดปาติโมกข์อยู่ กล่าวอย่างนี้
ว่า ผมเพิ่งทราบเดี๋ยวนี้เองว่า เออ ธรรมแม่นี่ก็มาในพระสูตร เนื่องแล้วในพระสูตร มา
สู่อุเทศทุกกึ่งเดือน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ .

[๖๙๑] คำว่า ถ้า . . . นั้น อธิบายว่า ภิกษุเหล่าอื่นรู้จักภิกษุผู้ปรารถนาแสวงทำหลงว่า
ภิกษุนั้นเคยนั่งเมื่อพระวินัยรสสวดปาติโมกข์อยู่ ๒-๓ คราวมาแล้ว พุดมากไปทำไม่อีก อัน
ความพินจากอาบัติด้วยอาการที่ไม่รู้ ห้ามแก่ภิกษุนั้นไม่ พึงปรับเธอตามธรรมด้วยอาบัติที่ต้อง
เพราะประพฤตินาจารย์นั้น และพึงยกความหลงขึ้นแก่เธอเพิ่มอีก .

ดุกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพึงยกขึ้นอย่างนี้ :-

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

กรรมวาจา ลงโมหาโรปนกรรม

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ เมื่อพระวินัยรสสวด
ปาติโมกข์อยู่ หาทำในใจให้สำเร็จประโยชน์ด้วยดีไม่ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์
ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงยกความหลงขึ้นแก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ นี่เป็นญัตติ .

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ เมื่อพระวินัยรสสวด
ปาติโมกข์อยู่ หาทำในใจให้สำเร็จประโยชน์ด้วยดีไม่ สงฆ์ยกความหลงขึ้นแก่ภิกษุ
ผู้มีชื่อนี้ การยกความหลงขึ้นแก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง
ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพุด ความหลงอันสงฆ์ยกขึ้นแก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้แล้ว
ขอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ .

บทภาษณีย์

[๖๙๒] เมื่อสงฆ์ยังไม่ยกความหลงขึ้น ภิกษุแสวงทำหลงอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ .

เมื่อสงฆ์ยกความหลงขึ้นแล้ว ภิกษุยังแสวงทำหลงอยู่ ต้องอาบัติปาจิตติย .

ติกะปาจิตติย

[๖๙๓] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม แสวงทำหลงอยู่ ต้องอาบัติ
ปาจิตติย .

กรรมเป็นธรรม ภิกษุมีความสงสัย แสวงทำหลงอยู่ ต้องอาบัติปาจิตติย .

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม แสวงทำหลงอยู่ ต้องอาบัติปาจิตติย .

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม แสวงทำหลงอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุมีความสงสัย แสวงทำหลงอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญวาทกรรมไม่เป็นธรรม แสร้งทำหลงอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๖๙๔] ภิกษุยังไม่ได้ฟังโดยพิสดาร ๑ ภิกษุฟังโดยพิสดารไม่ถึง ๒-๓ คราว ๑ ภิกษุ
ผู้ไม่ปรารถนาจะแสร้งทำหลง ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สหธรรมิกวารค ลิกขาบทที่ ๓ จบ .

๘. สหธรรมิกวารค ลิกขาบทที่ ๔

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๖๙๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ โกรธ น้อยใจ ให้ประหาร
แก่พระสถิตตสวัตคีย์ พระสถิตตสวัตคีย์ร้องให้ ภิกษุทั้งหลายถามว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกท่าน
ร้องให้ทำไม?

พระสถิตตสวัตคีย์ตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย พระฉัพพัคคีย์เหล่านี้โกรธ น้อยใจ ให้
ประหารแก่พวกผม .

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์
จึงได้โกรธ น้อยใจ ให้ประหารแก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอโกรธ
น้อยใจ ให้ประหารแก่ภิกษุทั้งหลาย จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโหมฆบรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้โกรธ
น้อยใจ ให้ประหารแก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อม
ใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๒๓. ๔. อนึ่ง ภิกษุใด โกรธ น้อยใจ ให้ประหารแก่ภิกษุ เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๙๖] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่
ทรงประสงคในอรรถนี้ .

บทว่า แก่ภิกษุ คือ แก่ภิกษุอื่น .

คำว่า โกรธ น้อยใจ คือ ไม่พอใจ แค้นใจ เจ็บใจ .

คำว่า ให้ประหาร ความว่า ให้ประหารด้วยกายกิติ ด้วยของเนื่องด้วยกายกิติ ด้วย
ของที่โยนไปกิติ โดยที่สุด แม้ด้วยกลีบอุบล ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๖๙๗] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน โกรธ น้อยใจ ให้ประหาร ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ .

อุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัย โกรธ น้อยใจ ให้ประหาร ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน โกรธ น้อยใจ ให้ประหาร ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จตุกกะทุกกฏ

ภิกษุโกรธ น้อยใจ ให้ประหาร แก่อุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๖๙๘] ภิกษุใดใครๆ เบียดเบียน ประสงค์จะป้องกันตัว ให้ประหาร ๑ ภิกษุวิกล
จริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สหธรรมิกวารค ลิกขาบทที่ ๔ จบ .

๘. สหธรรมิกวารค ลิกขาบทที่ ๕

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๖๙๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์โกรธ น้อยใจ เจื้อยหูกคือฝ่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
มือขึ้นแก่พระสถิตตสวัตคีย์ พระสถิตตสวัตคีย์ หลบประหารแล้วร้องให้ ภิกษุทั้งหลายถามว่า
อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านร้องให้ ทำไม?

พระสถิตตสวัตคีย์ตอบว่า ออาวุโสทั้งหลาย พระฉัพพัคคีย์เหล่านี้โกรธ น้อยใจ เจือ
หอกคือฝ่ามือขึ้นแก่พวกผม .

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์
จึงได้โกรธ น้อยใจ เจือหอกคือฝ่ามือขึ้นแก่ภิกษุทั้งหลายเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มี
พระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่า พวกเธอโกรธ
น้อยใจ เจือหอกคือฝ่ามือขึ้นแก่ภิกษุทั้งหลาย จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโฆชะบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้โกรธ
น้อยใจ เจือหอกคือฝ่ามือขึ้นแก่ภิกษุทั้งหลายเล่า การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อ
ความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๒๔ . ๕ . อนึ่ง ภิกษุใด โกรธ น้อยใจ เจือหอกคือฝ่ามือขึ้นแก่ภิกษุ เป็น
ปาจิตตีย์ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๐๐] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่
ทรงประสงคในอรรถนี้ .

บทว่า แก่ภิกษุ คือ แก่ภิกษุอื่น .

คำว่า โกรธ น้อยใจ คือ ไม่พอใจ แค้นใจ เจ็บใจ .

คำว่า เจือหอกคือฝ่ามือขึ้น ความว่า เจือจืดเจือกายกิติ ของเนื่องด้วยกายกิติ โดย
ที่สุดแม้กลับอุบล ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๐๑] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน โกรธ น้อยใจ เจือหอกคือฝ่ามือขึ้น
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัย โกรธ น้อยใจ เจือหอกคือฝ่ามือขึ้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน โกรธ น้อยใจ เจือหอกคือฝ่ามือขึ้น ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ .

จตุกกะทุกกฏ

ภิกษุ โกรธ น้อยใจ เจือหอกคือฝ่ามือขึ้นแก่อุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๓๐๒] ภิกษุถูกใครๆ เบียดเบียน ประสงค์จะป้องกันตัว เจือหอกคือฝ่ามือขึ้น ๑
ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สหรรรมิกวารค สิกขาบทที่ ๕ จบ .

๘ . สหรรรมิกวารค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๓๐๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์โจทภิกษุด้วยอาบัติสังฆาทิเสส
ไม่มีมูล บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึง
ได้โจทภิกษุด้วยอาบัติสังฆาทิเสส ไม่มีมูลเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่า พวกเธอโจท
ภิกษุด้วยอาบัติสังฆาทิเสส ไม่มีมูล จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโฆชะบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้โจท

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ภิกษุด้วยอาบัติสังฆาติเสสไม่มีมูลเล่า การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใส
ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๒๕ . ๖ . อนึ่ง ภิกษุใด กำจัดซึ่งภิกษุด้วยอาบัติสังฆาติเสสหามูลมิได้ เป็น
ปาจิตตีย์ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๐๔] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

บทว่า ซึ่งภิกษุ คือ ซึ่งภิกษุอื่น .

ที่ชื่อว่า หามูลมิได้ คือ ไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้รังเกียจ .

บทว่า ด้วยอาบัติสังฆาติเสส คือ ด้วยอาบัติสังฆาติเสส ๑๓ สิกขาบท สิกขาบทใด
สิกขาบทหนึ่ง .

บทว่า กำจัด คือ โจทเองก็ดี ให้ผู้อื่นโจทก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๐๕] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน โจทด้วยอาบัติสังฆาติเสสไม่มีมูล ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์ .

อุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัย โจทด้วยอาบัติสังฆาติเสสไม่มีมูล ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน โจทด้วยอาบัติสังฆาติเสสไม่มีมูล ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ .

ปัญจกะทกกฎ

ภิกษุโจทด้วยอาจารย์บัตกิติ ด้วยทิวฐิวบัตกิติ ต้องอาบัติทกกฎ .

ภิกษุโจทอนุสัมบัน ต้องอาบัติทกกฎ .

อนุสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน โจท ต้องอาบัติทกกฎ .

อนุสัมบัน ภิกษุมีความสงสัย โจท ต้องอาบัติทกกฎ .

อนุสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอนุสัมบัน โจท ต้องอาบัติทกกฎ .

อนาปัตติวาร

[๓๐๖] ภิกษุสำคัญว่ามีมูล โจทเองก็ดี ให้ผู้อื่นโจทก็ดี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุ
อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สหธรรมิกวารค สิกขาบทที่ ๖ จบ .

๘ . สหธรรมิกวารค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๓๐๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์แกล้งก่อความรำคาญให้แก่
พระสถิตตรสวัคคีย์ ด้วยพูดว่า อาวุโสทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ว่า สงฆ์
ไม่พึงอุปสมบทบุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ดังนี้ ก็พวกท่านมีอายุหย่อน ๒๐ ปี อุปสมบทแล้ว
พวกท่านเป็นอนุสัมบันของพวกเรา กระมัง พระสถิตตรสวัคคีย์เหล่านั้นร้องไห้ .

ภิกษุทั้งหลาย จึงถามอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านร้องไห้ทำไม?

พระสถิตตรสวัคคีย์ตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย พระฉัพพัคคีย์เหล่านั้นแกล้งก่อความรำคาญให้
แก่พวกผม .

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์
จึงได้แกล้งก่อความรำคาญให้แก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแต่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอแกล้ง
ก่อความรำคาญให้แก่ภิกษุทั้งหลาย จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอจึงได้แกล้ง
ก่อความรำคาญให้แก่ภิกษุทั้งหลายเล่า การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใส
ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๒๖ . ๗ . อนึ่ง ภิกษุใด แกล้งก่อความรำคาญแก่ภิกษุด้วยหมายว่า ด้วย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
เช่นนี้ ความไม่ผาสกัจจิมิแก่เธอแม่ครูหนึ่ง ทำความหมายอย่างนี้เท่านั้นแลให้เป็น
ปัจฉัย หาใช่ออย่างอื่นไม่ เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๐๘] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงคในอรรถนี้ .

บทว่า แก่ภิกษุ คือ แก่ภิกษุรูปอื่น .

บทว่า แกล้ง คือ ร้อย รู่คืออยู่ จงใจ ตั้งใจ ละเมียด

บทว่า ก่อความรำคาญ ความว่า ก่อความรำคาญเป็นต้นว่า ชะรอยท่านมีอายุหย่อน
๒๐ ฝน อุปสมบทแล้ว ชะรอยท่านบริโภคอาหารในเวลาวิกาลแล้ว ชะรอยท่านดื่มน้ำเมาแล้ว
ชะรอยท่านนั่งในที่ลับกับมادتคามแล้ว ดังนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

คำว่า ทำความหมายอย่างนี้เท่านั้นแลให้เป็นปัจฉัย หาใช่ออย่างอื่นไม่ คือ
ไม่มีเหตุอะไรอื่นที่จะก่อความรำคาญให้ .

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๐๙] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน แกล้งก่อความรำคาญให้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัย แกล้งก่อความรำคาญให้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน แกล้งก่อความรำคาญให้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จตุกกะทุกกฏ

ภิกษุแกล้งก่อความรำคาญให้แก่อุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๓๑๐] ภิกษุ ไม่ประสงค์จะก่อความรำคาญ พุดแนะนำว่า ชะรอยท่านจะมีอายุไม่ครบ
๒๐ ฝน อุปสมบทแล้ว ชะรอยท่านจะบริโภคอาหารในเวลาวิกาลแล้ว ชะรอยท่านจะดื่มน้ำเมาแล้ว
ชะรอยท่านจะนั่งในที่ลับกับมادتคามแล้ว ท่านจงรู้ไว้เถิดว่า ความรำคาญใจในภายหลังอย่าได้มี
แก่ท่าน ดังนี้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ .

๘. สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๓๑๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ทะเลาะกับพวกภิกษุมีสลเป็นที่รัก
พวกภิกษุมีสลเป็นที่รักกล่าวสนทนากันอยู่อย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย พระฉัพพัคคีย์
พวกนี้เป็นอลัชชี พวกเราไม่อาจจะทะเลาะกับพระพวกนี้ได้ .

พระฉัพพัคคีย์กล่าวต่ออย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย ทำไม พวกท่านจึงได้เรียกพวกเราด้วย
ถ้อยคำว้อลัชชี .

พวกภิกษุมีสลเป็นที่รักถามว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านได้ยินมาแต่ที่ไหน ?

พระฉัพพัคคีย์ตอบว่า เราได้ยินแอบฟังพวกท่านอยู่ .

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า เมื่อภิกษุทั้งหลายเกิด
หมางกัน เกิดทะเลาะกัน ถึงการวิวาทกัน โฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ยินแอบฟังอยู่แล้ว แล้ว
กราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่า เมื่อภิกษุทั้ง
หลายเกิดหมางกัน เกิดทะเลาะกัน ถึงการวิวาทกัน พวกเธอได้ยินแอบฟังอยู่ จริงหรือ ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย เมื่อภิกษุทั้งหลายเกิด
หมางกัน เกิดทะเลาะกัน ถึงการวิวาทกัน โฉนพวกเธอจึงได้ยินแอบฟังอยู่แล้ว การกระทำ
ของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใส
ยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ : -

พระบัญญัติ

๑๒๗. ๘. อนึ่ง ภิกษุใด เมื่อภิกษุทั้งหลายเกิดหมางกัน เกิดทะเลาะกัน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
ถึงการวิวาทกัน ยืนแอบฟังด้วยหมายว่าจักได้ฟังคำที่เธอพูดกัน ทำความหมายอย่างนี้
เท่านั้นแลให้เป็นปัจจัย หาใช้อย่างอื่นไม่ เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๑๒] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่
ทรงประสงคในอรรถนี้ .

บทว่า เมื่อภิกษุทั้งหลาย ได้แก่ ภิกษุพวกอื่น .

คำว่า เกิดหมางกัน เกิดทะเลาะกัน ถึงการวิวาทกัน คือเกิดอธิกรณขึ้น .

คำว่า ยืนแอบฟัง คือ เดิน ไปด้วยความตั้งใจว่า เราจักฟังคำของภิกษุเหล่านี้ แล้วจัก
ท้วง จักเตือน จักฟ้อง จักให้สำนึก จักทำให้เก้อเขิน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ยืนอยู่ในที่ใด
ได้ยิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เมื่อเดิน ไปข้างหลัง รีบเดินให้ทันด้วยตั้งใจว่า จักฟัง ต้องอาบัติทุกกฏ ยืนอยู่ในที่ใด
ได้ยิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เมื่อเดิน ไปข้างหน้า ลอดเดินให้ข้างหลังด้วยตั้งใจว่า จักฟัง ต้องอาบัติทุกกฏ ยืนอยู่ในที่ใด
ได้ยิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บังเอิญเดินผ่านมาถึงสถานที่ที่ภิกษุยืนกิติ นังกิติ นอนกิติ เมื่อเขาพูดงบบงกันอยู่
ต้องกระแอมไอให้เขารู้ตัว ถ้าไม่กระแอมไอ หรือไม่ให้เขารู้ตัว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

คำว่า ทำความหมายอย่างนี้เท่านั้นแลให้เป็นปัจจัย หาใช้อย่างอื่นไม่ ความว่า
ไม่มีเหตุอะไรอื่นที่จะยืนแอบฟังความ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๑๓] อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ยืนแอบฟัง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัย ยืนแอบฟัง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน ยืนแอบฟัง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จตุกกะทุกกฏ

ภิกษุยืนแอบฟังถ้อยคำของอุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุมีความสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปสัมบัน ภิกษุสำคัญว่าอุปสัมบัน . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๓๑๔] ภิกษุเดินไปหมายว่า จักฟังถ้อยคำของภิกษุเหล่านี้แล้ว จักจด จักเว้น จัก
ระงับ จักเปลื้องตน ดังนี้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ .

๘. สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๓๑๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ประพฤตินาจารแล้ว เมื่อ
การสงฆ์ทำการกรรมแก่ภิกษุแต่ละรูปอยู่ ย่อมคัดค้าน ครั้นสงฆ์ประชุมกันด้วยกรรมบางอย่างที่สงฆ์
จะต้องทำ พระฉัพพัคคีย์สาละวนทำจิตรกรรมกันอยู่ ได้ให้ฉันทะไปแก่พระรูปหนึ่ง ทนใจ สงฆ์
จึงกล่าวว่า อาวุโสทั้งหลาย ภิกษุรูปนี้เป็นพวกพระฉัพพัคคีย์มารูปเดียว ฉะนั้น พวกเราจะทำ
กรรมแก่เธอ ดังนี้ แล้วได้ทำการกรรมแก่พระฉัพพัคคีย์รูปนั้น เมื่อเสร็จแล้ว ภิกษุฉัพพัคคีย์รูปนั้น
ได้เข้าไปหาพระฉัพพัคคีย์ พระฉัพพัคคีย์ถามภิกษุรูปนั้นว่า อาวุโส สงฆ์ได้ทำอะไร?

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า สงฆ์ได้ทำการกรรมแก่ผม ขอรับ .

พระฉัพพัคคีย์กล่าวว่า อาวุโส เราไม่ได้ให้ฉันทะไปเพื่อหมายถึงกรรมนี้ว่า สงฆ์จักทำ
กรรมแก่ท่าน ถ้าเราทราบที่สงฆ์จักทำการกรรมแก่ท่าน เราจะไม่ฟังให้ฉันทะไป .

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์
ให้ฉันทะเพื่อกรรมอันเป็นธรรมแล้ว จึงได้ถึงความบ่นว่าในภายหลังเล่า . . . แล้วกราบทูลเรื่อง
นั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่า พวกเธอให้ฉันทะ
เพื่อกรรมอันเป็นธรรมแล้ว ได้ถึงความบ่นว่าในภายหลัง จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอให้ฉันทะ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
เพื่อกรรมอันเป็นธรรมแล้ว จึงได้ถึงความบ่นว่าในภายหลังเล่า การกระทำของพวกเธอนั้น
ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่
เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๒๘. ๙. อนึ่ง ภิกษุใด ให้ฉันทะเพื่อกรรมอันเป็นธรรมแล้ว ถึงธรรมคือ
ความบ่นว่าในภายหลัง เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๑๒๖] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

กรรมอันเป็นธรรม ๔ อย่าง

ที่ชื่อว่า กรรมอันเป็นธรรม ได้แก่ อุปโลกนกรรม ๑ ญัตติกรรม ๑ ญัตติทุติยกรรม ๑
ญัตติจตุตถกรรม ๑ ที่สงฆ์ทำแล้วตามธรรม ตามวินัย ตามสัตตฤทธานัน นี้ชื่อว่ากรรมอัน
เป็นธรรม .

ภิกษุให้ฉันทะไปแล้ว บ่นว่า ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

[๑๒๗] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ให้ฉันทะไปแล้ว บ่นว่า
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงฆ์ ให้ฉันทะไปแล้ว บ่นว่า ต้องอาบัติทุกกฏ .

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ให้ฉันทะไปแล้ว บ่นว่า ไม่ต้องอาบัติ .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงฆ์ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๑๒๘] ภิกษุรู้ถือว่า สงฆ์ทำกรรมโดยไม่ถูกกรรม เป็นพวกหรือทำแก่ภิกษุมิใช่ผู้ควร
แก่กรรม บ่นว่า ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สหธรรมิกวารค สิกขาบทที่ ๙ จบ .

๘. สหธรรมิกวารค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๒๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น สงฆ์ประชุมกันด้วยกรรมบางอย่างที่สงฆ์
จะต้องทำ พระฉัพพัคคีย์สาละวนทำจิรากรรมกันอยู่ ได้ให้ฉันทะไปแก่ภิกษุรูปหนึ่ง ถึงก็พอดี
สงฆ์ตั้งญัตติแล้ว สงฆ์ประชุมกันเพื่อประสงค์ทำกรรมใด พวกเราจักทำกรรมนั้น ดังนี้ .

ภิกษุรูปนั้นจึงพูดขึ้นว่า ภิกษุเหล่านี้ทำกรรมแก่ภิกษุแต่ละรูปอย่างนี้ พวกท่านจักทำ
กรรมแก่ใครกัน แล้วไม่ให้ฉันทะ ลุกจากอาสนะหลีกไป .

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุเมื่อเรื่อง
อันจะพึงวินิจฉัยยังเป็น ไปอยู่ในสงฆ์ จึงได้ไม่ให้ฉันทะ ลุกจากอาสนะหลีกไปเล่า แล้วกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูกรภิกษุ ขาวว่า เมื่อเรื่องอันจะพึงวินิจฉัย
ยังเป็น ไปอยู่ในสงฆ์ เธอไม่ให้ฉันทะ ลุกจากอาสนะหลีกไป จริงหรือ?

ภิกษุรูปนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉนเธอเมื่อเรื่องอันจะพึงวินิจฉัย
ยังเป็น ไปอยู่ในสงฆ์ จึงได้ไม่ให้ฉันทะ ลุกจากอาสนะหลีกไปเล่า การกระทำของเธอนั้น
ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่
เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๒๙. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุใด เมื่อเรื่องอันจะพึงวินิจฉัยยังเป็น ไปอยู่ในสงฆ์
ไม่ให้ฉันทะแล้ว ลุกจากอาสนะหลีกไปเสีย เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

[๗๒๐] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า เรื่องอันจะพึงวินิจฉัยในสงฆ์ ได้แก่ เรื่องที่โจทก์จำเลยแจ้งไว้แล้ว แต่ ยังไม่ได้วินิจฉัย ๑ ตั้งอุตติแล้ว ๑ กรรมวาจาซึ่งสวดค้างอยู่ ๑

คำว่า ไม่ให้ฉันหะแล้ว ลุกจากอาสนะหลีกไปเสีย คือ ตั้งใจว่า ไฉน กรรมนี้ พึงกำเร็บ พึงเป็นวรรค พึงทำไม่ได้ ตั้งใจแล้ว ลุกเดินไป ต้องอาบัติทุกกฏ กำลังละหัตถบาสน แห่งที่ขมมนมสงฆ์ ต้องอาบัติทุกกฏ ละหัตถบาสนไปแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

[๗๒๑] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ไม่ให้ฉันหะแล้วลุกจากอาสนะ หลีกไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัยอยู่ ไม่ให้ฉันหะแล้ว ลุกจากอาสนะหลีกไป ต้องอาบัติ ทุกกฏ .

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ไม่ให้ฉันหะแล้ว ลุกจากอาสนะ หลีกไป ไม่ต้องอาบัติ .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัยอยู่ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๗๒๒] ภิกษุคิดเห็นว่า ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง หรือการวิวาท จักเกิดแก่สงฆ์ ดังนี้แล้วหลีกไป ๑ ภิกษุคิดเห็นว่า สงฆ์จักแตกแยกกัน หรือจักร้าวรานกัน ดังนี้แล้วหลีกไป ๑ ภิกษุคิดเห็นว่า สงฆ์จักทำกรรม โดยไม่เป็นธรรม เป็นวรรค หรือจักทำ กรรมแก่ภิกษุมิใช่ผู้ควรแก่กรรม ดังนี้แล้วหลีกไป ๑ ภิกษุเกิดอาพาธ หลีกไป ๑ ภิกษุ หลีกไปด้วยธุระอันจะทำให้ภิกษุอาพาธ ๑ ภิกษุปวดอุจจาระปัสสาวะแล้วหลีกไป ๑ ภิกษุไม่ตั้งใจ จะทำกรรมให้เสีย หลีกไปด้วยคิดว่าจะกลับมาอีก ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สหธรรมิกวรรค ลิกขาบทที่ ๑๐ จบ .

๘. สหธรรมิกวรรค ลิกขาบทที่ ๑๑

เรื่องพระทัฬหฬลบุตร

[๗๒๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อัน เป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์. ครั้นนั้น ท่านพระทัฬหฬลบุตร จัดเสนาสนะและแจกอาหารแก่สงฆ์ แต่ท่านเป็นผู้มีจิวรเก่า. สมัยนั้น มีจิวรผืนหนึ่งเกิดขึ้น แก่สงฆ์ สงฆ์จึง ได้ถวายจิวรผืนนั้นแก่ท่านพระทัฬหฬลบุตร พวกพระฉัพพัคคีย์พากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ภิกษุทั้งหลายน้อมลากของสงฆ์ไปตามชอบใจ .

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระฉัพพัคคีย์ กับสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันให้จิวรไปแล้ว ภายหลังจึงได้ถึงธรรมคือบ้นแล้วกราบทูลเรื่อง นั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่า พวกเธอกับสงฆ์ ผู้พร้อมเพรียงกันให้จิวรแล้ว ภายหลังถึงธรรมคือบ้น จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉนพวกเธอกับสงฆ์ ผู้พร้อมเพรียงกันให้จิวรแล้ว ภายหลังจึงได้ถึงธรรมคือบ้นแล้ว การกระทำของพวกเธอ นั้นไม่เป็น ไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชน ที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๓๐. ๑๑. อนึ่ง ภิกษุใด กับสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ให้จิวรแก่ภิกษุแล้ว ภายหลังถึงธรรมคือบ้นว่า ภิกษุทั้งหลายน้อมลากของสงฆ์ไปตามชอบใจ เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระทัฬหฬลบุตร จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๗๒๔] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

สงฆ์ที่ชื่อว่า พร้อมเพรียงกัน คือ มีสังวาสเสมอกัน อยู่ในสีมาเดียวกัน .

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่ผ้า ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัป เป็นอย่างต่ำ .

บเทา ให้ คือ ตนเองก็ให้ .

ที่ชื่อว่า ตามชอบใจ คือ ตามความที่เป็นไมตรีกัน ตามความที่เคยเห็นกัน ตามความที่เคยคบกัน ตามความที่ร่วมอุปัชฌาย์กัน ตามความที่ร่วมอาจารย์กัน .

ที่ชื่อว่า ของสงฆ์ คือ ที่เขาถวายแล้ว ที่เขาสละแล้ว แก่สงฆ์ .

ที่ชื่อว่า ลาก ได้แก่ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัชบริวารอันเป็นปัจจัย ของภิกษุไซ้ โดยที่สวดแม่ก่อนจรณ ไม่ชำระฟัน ด้วยขยผ้า .

คำว่า ภายหลังถึงธรรมคือบ่น ความว่า เมื่อให้จีวรแกุ่ปสัมบันที่สงฆ์สมมติให้เป็น ผู้จัดเสนาสนะก็ดี ให้เป็นผู้แจกอาหารก็ดี ให้เป็นผู้แจกยาอุกก็ดี ให้เป็นผู้แจกผลไม้ก็ดี ให้เป็นผู้แจกของเคี้ยวก็ดี ให้เป็นผู้แจกของเล็กน้อยก็ดี แล้วบ่น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๗๒๕] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม เมื่อให้จีวรแล้ว บ่น ต้องอาบัติ ปาจิตตีย์ .

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย เมื่อให้จีวรแล้ว บ่น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม เมื่อให้จีวรแล้ว บ่น ต้องอาบัติ- *ปาจิตตีย์ .

ฉีกะทุกกฏ

ให้บริวารอย่างอื่นแล้ว บ่น ต้องอาบัติทุกกฏ .

ให้จีวรหรือบริวารอย่างอื่นแกุ่ปสัมบัน ผู้ที่สงฆ์ไม่ได้สมมติให้เป็นผู้จัดเสนาสนะ ให้เป็นผู้แจกอาหาร ให้เป็นผู้แจกยาอุก ให้เป็นผู้แจกผลไม้ ให้เป็นผู้แจกของเคี้ยว หรือให้เป็นผู้แจกของเล็กน้อยแล้ว บ่น ต้องอาบัติทุกกฏ .

เมื่อให้จีวรหรือบริวารอย่างอื่นแกุ่ปสัมบันผู้ที่สงฆ์สมมติก็ดี ไม่ได้สมมติก็ดี ให้เป็นผู้จัดเสนาสนะ ให้เป็นผู้แจกอาหาร ให้เป็นผู้แจกยาอุก ให้เป็นผู้แจกผลไม้ ให้เป็นผู้แจกของเคี้ยว หรือให้เป็นผู้แจกของเล็กน้อยแล้ว บ่น ต้องอาบัติทุกกฏ .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุมีความสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๗๒๖] ภิกษุบ่นว่า สงฆ์มีปกติทำโดยฉันทาคติ . . . โทสาคติ . . . โมหาคติ . . . ภายาคติ จะประโยชน์อะไรด้วยจีวรที่ให้แล้วแก่ภิกษุหนึ่ง แม่เธอได้ไปแล้วก็จักทิ้งเสีย จักไม่ใช้สอยโดย ขอบธรรม ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สหธรรมิกวารค สิกขาบทที่ ๑๑ จบ .

๘. สหธรรมิกวารค สิกขาบทที่ ๑๒

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๗๒๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น ในพระนครสาวัตถี มีชาวบ้านหมู่หนึ่งได้ จัดอาหารพร้อมทั้งจีวรไว้เพื่อสงฆ์ ด้วยหมายใจว่า ให้ท่านฉันแล้วจักให้ครองจีวร . ครั้งนั้นแล พวกพระฉัพพัคคีย์ได้เข้าไปหาชาวบ้านหมู่หนึ่งแล้วกล่าวว่า ท่านทั้งหลาย ของถวายจีวรเหล่านี้ แก่ภิกษุพวกนี้เกิด .

ชาวบ้านหมู่นั้นกล่าวว่า ท่านเจ้าข้า พวกกระผมจัดถวายไม่ได้ เพราะพวกกระผมได้ จัดอาหารพร้อมทั้งจีวรไว้เพื่อสงฆ์ ทุกๆ ปี .

พระฉัพพัคคีย์กล่าวว่า ท่านทั้งหลาย ทายกผู้ถวายแก่สงฆ์มีจำนวนมาก อาหารสำหรับ สงฆ์ก็มีมาก ภิกษุเหล่านี้อาศัยพวกท่าน เห็นอยู่แต่พวกท่าน จึงอยู่ในที่นี่ หากพวกท่านจักไม่ ให้แก่ภิกษุเหล่านี้ ก็บัดนี้ ใครเล่าจักให้แก่ภิกษุเหล่านี้ ขอท่านทั้งหลาย จงให้จีวรเหล่านี้แก่ภิกษุ พวกนี้เกิด .

เมื่อชาวบ้านพวกนั้นถูกพระฉัพพัคคีย์แค้นได้ จึงได้ถวายจีวรตามที่ได้จัดไว้แก่พวก พระฉัพพัคคีย์ไปแล้วอังกาสสงฆ์ด้วยอาหารอย่างเดียว . บรรดาภิกษุที่ทราบข่าว อาหารพร้อมทั้ง จีวรที่เขาจัดไว้ถวายสงฆ์มี แต่ไม่ทราบข่าว เขาได้ถวายจีวรแก่พระฉัพพัคคีย์ไปแล้ว ได้กล่าวขึ้น อย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย ของถวายจีวรแก่สงฆ์เกิด .

ชาวบ้านหมู่นั้นกล่าวว่า ท่านเจ้าข้า จีวรตามที่ได้จัดไว้ไม่มี เจ้าข้า เพราะพระคุณเจ้า เหล่าฉัพพัคคีย์ได้น้อมไปเพื่อพระคุณเจ้าเหล่าฉัพพัคคีย์ด้วยกันแล้ว .

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
รื้ออยู่ จึงได้น้อมลากที่เขา น้อมไปจะถวายสงฆ์มาเพื่อบุคคลแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี
พระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอรู้
น้อมลากที่เขา น้อมไปจะถวายสงฆ์มาเพื่อบุคคล จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโหมฆบรุษทั้งหลาย โฉน พวกเธอรู้ อยู่ จึงได้
น้อมลากที่เขา น้อมไปจะถวายสงฆ์มาเพื่อบุคคลแล้ว การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็น ไปเพื่อ
ความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๓๑. ๑๒. อนึ่ง ภิกษุใด รื้ออยู่ น้อมลากที่เขา น้อมไปจะถวายสงฆ์มาเพื่อ
บุคคล เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๗๒๘] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า รื้ออยู่ คือ รื้อเอง หรือคนอื่นบอกแก่เธอ หรือเจ้าตัวบอก .

ที่ชื่อว่า จะถวายสงฆ์ คือ เขาจะให้อยู่แล้ว จะบริจาคนั้นแล้วแก่สงฆ์ .

ที่ชื่อว่า ลาก ได้แก่ จิวร บินทบาท เสนาสนะ เกสัชบริหารอันเป็นปัจจัยของภิกษุ ใช้
โดยที่สดแม่ก่อนจรณ ไม่ชำระฟัน ด้วยขยผ้า .

ที่ชื่อว่า เขาน้อมไป คือ เขาได้เปล่งวาจาไว้ว่า จักถวาย จักทำ ภิกษุน้อมมาเพื่อ
บุคคล ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาษณีย์

[๗๒๙] ลากที่เขา น้อมไปแล้ว ภิกษุสำคัญว่าเขาน้อมไปแล้ว น้อมมาเพื่อบุคคล
ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ลากที่เขา น้อมไปแล้ว ภิกษุสงสัยอยู่ น้อมมาเพื่อบุคคล ต้องอาบัติทุกกฏ .

ลากที่เขา น้อมไปแล้ว ภิกษุสำคัญว่าเขาไม่ได้ น้อมไป น้อมมาเพื่อบุคคล ไม่ต้องอาบัติ .

ลากที่เขา น้อมไปเพื่อสงฆ์ ภิกษุน้อมมาเพื่อสงฆ์หม่ออื่นกิตติ เพื่อเจตีย์กิตติ ต้อง
อาบัติทุกกฏ .

ลากที่เขา น้อมไปเพื่อเจตีย์ ภิกษุน้อมมาเพื่อเจตีย์อื่นกิตติ เพื่อสงฆ์กิตติ เพื่อบุคคลกิตติ
ต้องอาบัติทุกกฏ .

ลากที่เขา น้อมไปเพื่อบุคคล ภิกษุน้อมมาเพื่อบุคคลอื่นกิตติ เพื่อสงฆ์กิตติ เพื่อเจตีย์กิตติ
ต้องอาบัติทุกกฏ .

ลากที่เขา ยังไม่ได้ น้อมไป ภิกษุสำคัญว่าเขาน้อมไปแล้ว . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ลากที่เขา ยังไม่ได้ น้อมไป ภิกษุสงสัยอยู่ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ลากที่เขา ยังไม่ได้ น้อมไป ภิกษุสำคัญว่าเขายังไม่ได้ น้อมไป . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๗๓๐] ภิกษุ เมื่อทนายถามว่า จะถวายที่ไหน ตอบว่า ไทยธรรมของพวกท่าน พึงได้
รับการใช้สอย พึงได้รับการปรับปรุง หรือพึงตั้งอยู่ได้นานในที่ใด ก็หรือจิตของพวกท่านเลื่อมใส
ในที่ใด ก็จงถวายในที่นั้นเถิด ดังนี้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๑๒ จบ .

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๘ จบ .

หัวข้อประจำเรื่อง

๑. สหรัหมิกสิกขาบท	ว่าด้วยการว่ากล่าวโดยอุทธรณ
๒. วิวัณณสิกขาบท	ว่าด้วยการก่นสิกขาบท
๓. โหมหนสิกขาบท	ว่าด้วยการแสรับทำหล
๔. ปหารทานสิกขาบท	ว่าด้วยการให้ประหาร
๕. ตลสตัดติกสิกขาบท	ว่าด้วยการเรื่อหอกคือฝามี
๖. อมูลกสิกขาบท	ว่าด้วยการโจทด้วยอาบัติ ไม่มีมูล
๗. สัญจิจจสิกขาบท	ว่าด้วยการแก้งก่อความรำคาญ
๘. อุปัสสตุสิกขาบท	ว่าด้วยการแอบฟัง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค

- ๙. กัมมปฏิพาหนลิกขาบท ว่าด้วยการคัดค้านกรรม
- ๑๐. ฉันทาทานลิกขาบท ว่าด้วยการไม่ให้เงินตะ
- ๑๑. ทัพพลิกขาบท ว่าด้วยเรื่องท่านพระทัพพมัลลบุตร
- ๑๒. ปริณามนลิกขาบท ว่าด้วยการน้อมลากสงฆ์

ปาจิตติย วรรคที่ ๙

๙. รตนวรรค ลิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระเจ้าปเสนทิโกศล

[๗๓๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอาราม ของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้นนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลตรัสสั่งเจ้าหน้าที่ผู้รักษาพระราชอุทยานว่า ดูกรพนาย เจ้าจง ไปตกแต่งอุทยานให้เรียบร้อย เราจักประพาสอุทยาน .

เจ้าหน้าที่รักษาพระราชอุทยานผู้นั้น รับผิดชอบต่อพระบรมราชโองการแล้ว ตกแต่งพระราชอุทยานอยู่ ได้เห็นพระผู้มีพระภาคประทับนั่งอยู่ ณ โคนไม้ต้นหนึ่ง ครั้นแล้ว จึงเข้าเฝ้าพระเจ้าปเสนทิโกศล กราบทูลว่า ขอเดชะ พระราชอุทยานเรียบร้อยแล้ว และพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ โคนไม้ในพระราชอุทยานนั้น พระพุทธเจ้าข้า .

ท้าวเธอรับสั่งว่า ช่างเถอะพนาย เราจักเฝ้าพระผู้มีพระภาค ครั้นแล้วเสด็จไปสู่พระราชอุทยาน เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ขณะนั้นมีอบาสกผู้นั่งเฝ้าพระผู้มีพระภาคอยู่ใกล้ๆ ท้าวเธอได้ทอดพระเนตรเห็นอบาสกผู้นั่งเฝ้าอยู่ใกล้พระผู้มีพระภาค ทรงตกพระทัยยั้งชั่งใจอยู่ ครั้นแล้วทรงพระดำริว่า บุรุษผู้นี้คงไม่ใช่คนต่ำช้า เพราะเฝ้าพระผู้มีพระภาคอยู่ใกล้ๆ ได้ ดังนี้แล้วเข้าไปถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ประทับนั่ง ณ ราชอาสนอันสมควรส่วนข้างหนึ่ง .

ส่วนอบาสกผู้นั้น ไม่ถวายบังคม ไม่ลุกรับเสด็จพระเจ้าปเสนทิโกศล ด้วยความเคารพต่อพระผู้มีพระภาค จึงพระเจ้าปเสนทิโกศลไม่ทรงพอพระทัยว่า โฉนบุรุษนี้ เมื่อเรามาแล้ว จึงไม่ไหว ไม่ลุกรับ

พระผู้มีพระภาคทรงทราบ ว่า พระเจ้าปเสนทิโกศลไม่ทรงพอพระทัย จึงตรัสขึ้นในขณะนั้นว่า มหาบพิตร อบาสกผู้นี้ เป็นพหูสูต เป็นคนเล่าเรียนพระปริยัติธรรมมาก เป็นผู้ปราศจากความยินดีในกามทั้งหลาย .

ครั้งนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงพระดำริว่า อบาสกผู้นี้ ไม่ใช่เป็นคนต่ำต้อย แม้พระผู้มีพระภาคก็ยั้งชั่งใจชมเชย แล้วรับสั่งกะอบาสกผู้นั้นว่า ดูกรอบาสก เธอพึงพูดได้ตามประสงค์เถิด .

อบาสกผู้นั้นกราบทูลว่า เป็นพระมหากษัตริย์คุณอย่างล้นเกล้า ฯ พระพุทธเจ้าข้า .

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงเห็นแจ้ง สมทานอาจหาญ ร่ำเริง ด้วยธรรมิกถา ครั้นพระเจ้าปเสนทิโกศลอันพระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้ทรงเห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ ร่ำเริง ด้วยธรรมิกถาแล้ว เสด็จลุกจากที่ประทับ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทรงทำประทักษิณแล้วเสด็จกลับ .

[๗๓๒] ต่อมา พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับอยู่ ณ พระมหาปราสาทชั้นบน ได้ทอด-

* พระเนตรเห็นอบาสกผู้นั้นเดินกันรมไปตามถนน จึงโปรดให้เชิญตัวมาเฝ้าแล้วรับสั่งว่า ดูกรอบาสก ได้ทราบวว่า เธอเป็นพหูสูต เป็นคนเล่าเรียนพระปริยัติธรรมมาก ตีละ อบาสก ขอเธอจงช่วยสอนธรรมแก่ฝ่ายในของเรา .

อบาสกผู้นั้นกราบทูลว่า ขอเดชะ ข้าพระพุทธเจ้ารู้ธรรมด้วยอำนาจแห่งพระคุณเจ้าทั้งหลาย พระคุณเจ้าเท่านั้น จักสอนธรรมแก่ฝ่ายในของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทได้ .

พระเจ้าปเสนทิโกศลรับสั่งขึ้นในขณะนั้นว่า อบาสกพูดจริงแท้ ดังนี้แล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วประทับนั่ง ณ ราชอาสนอันสมควรส่วนข้างหนึ่ง กราบทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้าขอประทานพระวโรกาส ขอพระองค์ทรงพระกรุณาโปรดให้ภิกษุรูปหนึ่ง ไปเป็นผู้สอนธรรมแก่ฝ่ายในของหม่อมฉัน พระพุทธเจ้าข้า .

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงเห็นแจ้ง สมทานอาจหาญ ร่ำเริง ด้วยธรรมิกถา ครั้นพระเจ้าปเสนทิโกศล อันพระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้ทรงเห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ ร่ำเริง ด้วยธรรมิกถาแล้ว เสด็จลุกจากที่ประทับ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทรงทำประทักษิณเสด็จกลับไปแล้ว .

ทรงแต่งตั้งท่านพระอานนท์เป็นครูสอนธรรม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกท่านพระอานนท์มารับสั่งว่า ดูกรอานนท์ ถ้าเช่นนั้น เธอจงสอนธรรมแก่ฝ่ายในของพระเจ้าแผ่นดิน .

ท่านพระอานนท์ ทูลรับสนองพระพุทธดำรัสแล้วเข้าไปสอนธรรมแก่ฝ่ายในของพระเจ้า-

* แผ่นดินทุกเวลา ต่อมาเข้าวันหนึ่ง ท่านพระอานนท์ครองอันตราวาสกแล้วถือบาตร จีวร เข้าไปสู่พระราชนิเวศน์ ขณะนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับอยู่ในห้องพระบรรทมกับพระนางมัลลิกาเทวี พระนางได้ทอดพระเนตรเห็นท่านพระอานนท์มาแต่ไกลเทียว จึงผลิผลามลุกขึ้น พระภูษาทรงสีเหลืองเสียนได้เลื่อนหลุด ท่านพระอานนท์กลับจากสถานทีนั้นในทันที ไปถึงอารามแล้วแจ้งเรื่อง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
นั้นแกกษัตริย์ทั้งหลาย บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉน ทาน
พระอานนท์ ยัง ไม่ได้รับบอกก่อนจึง ได้เข้าสู่พระราชฐานชั้นในแล้ว กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี
พระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระอานนท์ว่า ดูกรอานนท์ ขาวว่า เธอไม่ได้รับบอก
ก่อนเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน จริงหรือ?

ท่านพระอานนท์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรอานนท์ โฉน เธอยังไม่ได้รับบอกก่อนจึงได้
เข้าสู่พระราชฐานชั้นในแล้ว การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง
ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . . ครั้นแล้ว ทรงทำธรรมิกถา
แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลาย ดังต่อไปนี้ .

โทษ ๑๐ อย่าง ในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน

[๗๓๓] ดูกรภิกษุทั้งหลาย โทษในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นในมี ๑๐ อย่าง ๑๐ อย่าง
อะไรบ้าง?

๑. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในพระราชฐานชั้นในนี้ พระเจ้าแผ่นดินกำลังประทับอยู่ในตำแหน่ง
ที่พทมกับพระมเหสี ภิกษุเข้าไปในพระราชฐานชั้นในนั้น พระมเหสีเห็นภิกษุแล้วทรงยิ้มพราย
ให้ปรากฏกิติ ภิกษุเห็นพระมเหสีแล้วยิ้มพรายให้ปรากฏกิติ ในชื่อนั้น พระเจ้าแผ่นดินจะทรงระแวง
อย่างนี้ว่า คนทั้ง ๒ นี้รักใคร่กันแล้ว หรือจักรักใคร่กันเป็นแม่นมั่น นี่เป็นโทษข้อที่หนึ่ง ในการ
เข้าสู่พระราชฐานชั้นใน .

๒. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง โทษที่จะฟังกล่าวยังมีอยู่อีก พระเจ้าแผ่นดินทรงมีพระราชกิจ
มาก ทรงมีพระราชกรณียะมาก ทรงร่วมกับพระสนมคนใดคนหนึ่งแล้วทรงระลึกไม่ได้ พระสนม
นั้นตั้งพระครุภีเพราะเหตุที่ทรงร่วมนั้น ในเรื่องนั้น พระเจ้าแผ่นดินจะทรงระแวงอย่างนี้ว่า ใน
พระราชฐานชั้นในนี้ คนอื่นเข้ามาไม่ได้สักคน นอกจากบรรพชิต ชะรอยจะเป็นการกระทำของ
บรรพชิต นี่เป็นโทษข้อที่สองในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน .

๓. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง โทษที่จะฟังกล่าวยังมีอยู่อีก รัตนะบางอย่างในพระราชฐาน
ชั้นในหายไปในเรื่องนั้น พระเจ้าแผ่นดินจะทรงระแวงอย่างนี้ว่า ในพระราชฐานชั้นในนี้
คนอื่นสักคนก็เข้ามาไม่ได้ นอกจากบรรพชิต ชะรอยจะเป็นการกระทำของบรรพชิต นี่เป็นโทษ
ข้อที่สาม ในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน .

๔. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง โทษที่จะฟังกล่าวยังมีอยู่อีก ข้อราชการลับที่ปรึกษากันเป็น
การภายในพระราชฐานชั้นในเปิดเผยออกมาภายนอก ในเรื่องนั้น พระเจ้าแผ่นดินจะทรงระแวง
อย่างนี้ว่า ในพระราชฐานชั้นในนี้ คนอื่นสักคนก็เข้ามาไม่ได้ นอกจากบรรพชิต ชะรอยจะเป็น
การกระทำของบรรพชิต นี่เป็นโทษข้อที่สี่ ในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน .

๕. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง โทษที่จะฟังกล่าวยังมีอยู่อีก ในพระราชฐานชั้นใน พระราช-
*โอรสปรารถนาจะปลงพระชนม์พระราชบิดา หรือพระราชบิดาปรารถนาจะปลงพระชนม์พระราชโอรส
ทั้ง ๒ พระองค์นั้นจะทรงระแวงอย่างนี้ว่า ในพระราชฐานชั้นในนี้ ไม่มีใครคนอื่นจะเข้ามาได้
นอกจากบรรพชิต ชะรอยจะเป็นการกระทำของบรรพชิต นี่เป็นโทษข้อที่ห้า ในการเข้าสู่
พระราชฐานชั้นใน .

๖. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง โทษที่จะฟังกล่าวยังมีอยู่อีก พระเจ้าแผ่นดินทรงเลื่อน
ข้าราชการผู้ดำรงอยู่ในตำแหน่งต่ำไว้ในฐานันดรอันสูง พวกชนที่ไม่พอใจการที่ทรงเลื่อนข้าราชการ
ผู้นั้นขึ้น จะระแวงอย่างนี้ว่า พระเจ้าแผ่นดินทรงคลุกคลีกับบรรพชิต ชะรอยจะเป็นการกระทำ
ของบรรพชิต นี่เป็นโทษข้อที่หก ในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน .

๗. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง โทษที่จะฟังกล่าวยังมีอยู่อีก พระเจ้าแผ่นดินทรงลดข้าราชการ
ผู้ดำรงอยู่ในตำแหน่งสูงไว้ในฐานันดรอันต่ำ พวกชนที่ไม่พอใจการที่ทรงลดตำแหน่งข้าราชการ
ผู้นั้นลง จะระแวงอย่างนี้ว่า พระเจ้าแผ่นดินทรงคลุกคลีกับบรรพชิต ชะรอยจะเป็นการกระทำ
ของบรรพชิต นี่เป็นโทษข้อที่เจ็ด ในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน .

๘. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง โทษที่จะฟังกล่าวยังมีอยู่อีก พระเจ้าแผ่นดินทรงส่งกองทัพ
ไปในกาลไม่ควร พวกชนที่ไม่พอใจพระราชกรณียะนั้น จะระแวงอย่างนี้ว่า พระเจ้าแผ่นดิน
ทรงคลุกคลีกับบรรพชิต ชะรอยจะเป็นการกระทำของบรรพชิต นี่เป็นโทษข้อที่แปด ในการ
เข้าสู่พระราชฐานชั้นใน .

๙. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง โทษที่จะฟังกล่าวยังมีอยู่อีก พระเจ้าแผ่นดิน ทรงส่งกองทัพ
ไปในกาลอันควร แล้วรับสั่งให้ยกกลับเสียในระหว่างทาง พวกชนที่ไม่พอใจพระราชกรณียะนั้น
จะระแวงอย่างนี้ว่า พระเจ้าแผ่นดินทรงคลุกคลีกับบรรพชิต ชะรอยจะเป็นการกระทำของบรรพชิต
นี่เป็นโทษข้อที่เก้า ในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน .

๑๐. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง โทษที่จะฟังกล่าวยังมีอยู่อีก พระราชฐานชั้นในเป็นสถานที่
รื่นรมย์ เพราะช้าง ม้า รถ และมีอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนดเช่น รูป เสียง กลิ่น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
รส โผฏฐัพพะ ซึ่งไม่สมควรแก่บรรพชิต นี้แล เป็นโทษข้อที่สิบ ในการเข้าสู่พระราชฐาน
ชั้นใน .

เหล่านี้แล ภิกษุทั้งหลาย โทษ ๑๐ อย่าง ในการเข้าสู่พระราชฐานชั้นใน .

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

[๗๓๔] พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอนนทโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษ
แห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก . . . แล้วตรัสว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๓๒. ๑. อนึ่ง ภิกษุใด ไม่ได้รับบอกก่อน ก้าวล่วงธรณีเข้าไปในห้องของ
พระราชอาคันตุกะได้รับมรรคาภิเชกแล้ว ที่พระราชายังไม่ได้เสด็จออก ที่รตนะยัง
ไม่ออก เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องพระเจ้าปเสนทิโกศล จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๗๓๕] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง-
* ประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า ผู้กษัตริย์ คือ เป็นผู้เกิดดีแล้วทั้ง ๒ ฝ่าย ทั้งฝ่ายพระราชมารดา และพระราช-

* บิดา เป็นผู้มีพระกรรมเป็นที่ถือปฏิสนธิหมดจดดีแล้วตลอดเจ็ดชั่วบุรพชนก ไม่มีใครคัดค้าน
ติเตียน โดยกล่าวถึงชาติได้ .

ที่ชื่อว่า ได้รับมรรคาภิเชกแล้ว คือ ได้รับอภิเชกโดยสรงสนานให้เป็นกษัตริย์แล้ว .

บทว่า ที่พระราชายังไม่ได้เสด็จออก คือ พระเจ้าแผ่นดินยังไม่เสด็จออกจากตำหนัก
ที่ผทม .

บทว่า ที่รตนะยังไม่ออก คือ พระมเหสียังไม่เสด็จออกจากตำหนักที่ผทม หรือ
ทั้ง ๒ พระองค์ยังไม่เสด็จออก .

บทว่า ยังไม่ได้รับบอกก่อน คือ ไม่มีใครนิมนต์ไว้ก่อน .

ที่ชื่อว่า ธรณี ได้แก่สถานที่เขาเรียกกันว่าธรณีแห่งตำหนักที่ผทม .

ที่ชื่อว่า ตำหนักที่ผทม ได้แก่ที่ผทมของพระเจ้าแผ่นดินซึ่งเจ้าพนักงานจัดแต่งไว้ใน
สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง โดยที่สอดแมงด้วยพระวิสูตร .

คำว่า ก้าวล่วงธรณีเข้าไป คือ ยกเท้าที่ ๑ ก้าวล่วงธรณีเข้าไป ต้องอาบัติทุกกฏ
ยกเท้าที่ ๒ ก้าวล่วงธรณีเข้าไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๗๓๖] ยังไม่ได้รับบอก ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ได้รับบอก ก้าวล่วงธรณีเข้าไป ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ .

ยังไม่ได้รับบอก ภิกษุสงสัยอยู่ ก้าวล่วงธรณีเข้าไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ยังไม่ได้รับบอก ภิกษุสำคัญว่าได้รับบอกแล้ว ก้าวล่วงธรณีเข้าไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกะทุกกฏ

ได้รับบอกแล้ว ภิกษุสำคัญว่ายังไม่ได้รับบอก . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ได้รับบอกแล้ว ภิกษุสงสัยอยู่ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ได้รับบอกแล้วภิกษุสำคัญว่าได้รับบอกแล้ว . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๗๓๗] ได้รับบอกแล้ว ๑ ไม่ใช่กษัตริย์ ๑ ไม่ได้รับอภิเชกโดยสรงสนานให้เป็น
กษัตริย์ ๑ พระเจ้าแผ่นดินเสด็จออกจากตำหนักที่ผทมแล้ว ๑ พระมเหสีเสด็จออกจากตำหนัก
ที่ผทมแล้ว ๑ หรือทั้ง ๒ พระองค์เสด็จออกจากที่ผทมแล้ว ๑ ไม่ใช่ตำหนักที่ผทม ๑ ภิกษุ
วิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

รัตนวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ .

๙. รัตนวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๗๓๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอาราม ของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น ภิกษุรูปหนึ่งอาบน้ำอยู่ในแม่น้ำจิวตี
แม้พราหมณ์คนหนึ่งวางถุงเงินประมาณ ๕๐๐ กษาปณ์ไว้บนบก แล้วลงอาบน้ำในแม่น้ำจิวตี
เสร็จแล้วได้ลืมนุททรัพย์นั้นไว้ ไปแล้ว จึงภิกษุนั้นได้เก็บไว้ด้วยสำคัญว่า นีถุทรัพย์ของพราหมณ์
นั้น อย่าได้หายเสียเลย ฝ่ายพราหมณ์นั้นนึกขึ้นได้ รีบวิ่งมาถามภิกษุนั้นว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า
พระคุณเจ้าเห็นถุทรัพย์ของข้าพเจ้าบ้างไหม?

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค

ภิกษุหนึ่งได้คืนให้พร้อมกับกล่าวว่า เชิญรับไปเถิด ท่านพรหมณ์ .

พรหมณ์เฝ้าคิดขึ้นได้ในขณะนั้นว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ เราจึงจะไม่ต้องให้ค่าไถ่ ร้อยละห้าแก่ภิกษุนี้ จึงพูดเป็นเชิงขู่ว่า ทรัพย์ของข้าพเจ้าไม่ใช่ ๕๐๐ กษาปณ์ ของข้าพเจ้า ๑,๐๐๐ กษาปณ์ ดังนี้ แล้วปล่อยตัวไป ครั้นภิกษุนั้นไปถึงพระอารามแล้ว ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย .

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน ภิกษุจึงได้เก็บเอาสิ่งรตนะเล่า . . . แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูกรภิกษุ ข่าว่า เธอเก็บเอารัตนะไว้ จริงหรือ? ภิกษุรูปนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ โฉนเธอจึงได้เก็บเอารัตนะเล่า การกระทำของเธอ นั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๓๓ . ๒ . อนึ่ง ภิกษุใด เก็บเอาภิกษิตี ให้เก็บเอาภิกษิตี ซึ่งรัตนะ กิติ ซึ่งของที่มีสมมติว่ารัตนะกิติ เป็นปาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้ เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ .

เรื่องนางวิสาขาสมัครมาตา

[๗๓๙] สมัยต่อมา ในพระนครสาวัตถี มีมหรสพ ประชาชนต่างประดับประดาตกแต่งร่างกาย แล้วพากันไปเที่ยวชมสวน แม่นางวิสาขาสมัครมาตาก็ประดับประดาตกแต่งร่างกายออกจากบ้านไปด้วยตั้งใจว่า จักไปเที่ยวชมสวน แล้วหวนคิดขึ้นว่า เราจักไปสวนทำไม เราเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคดีกว่า ดังนี้แล้ว ได้เปลื้องเครื่องประดับออก ห่อด้วยผ้าห่มมอบให้แก่ทาสี สั่งว่า แม่สาวใช้ เธอจงถือห่อเครื่องประดับนี้ไว้ ครั้นแล้วเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง .

พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้นางวิสาขาสมัครมาตาผู้นั่งเรียบร้อยแล้ว เห็นแจ้ง สมათาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมิกถา .

ครั้นนางวิสาขาสมัครมาตาอันพระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้เห็นแจ้ง ให้สมათาน ให้อาจหาญ ใ้ร่าเริง ด้วยธรรมิกถาแล้ว ลุกจากที่นั่ง ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณหลีกไปแล้ว .

ฝ่ายทาสีคนนั้น ได้ลิ้มห่อเครื่องประดับนั้น ไปแล้ว ภิกษุทั้งหลายพบเห็น จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น พวกเธอจงเก็บเอามารักษาไว้ .

พระพุทธธานุญาตพิเศษให้เก็บรัตนะ

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถาในเพราะเหตุเป็นคำมถนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้เก็บ หรือใช้ให้เก็บ ซึ่งรัตนะกิติ ซึ่งของที่มีสมมติว่ารัตนะกิติ ในวัดที่อยู่ แล้วรักษาไว้ ด้วยหมายว่า ของผู้ใด ผู้นั้นจะได้นำไป .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ ๑

๑๓๓ . ๒ . ก . อนึ่ง ภิกษุใด เก็บเอาภิกษิตี ให้เก็บเอาภิกษิตี ซึ่งรัตนะกิติ ซึ่งของที่มีสมมติว่ารัตนะกิติ เว้นไว้แต่ในวัดที่อยู่ เป็นปาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้ .

เรื่องนางวิสาขาสมัครมาตา จบ .

เรื่องคนใช้ของอนาถบิณฑิกคหบดี

[๗๔๐] ก็โดยสมัยนั้นแล อนาถบิณฑิกคหบดี มีโรงงานอยู่ในกาฬิชนบท และคหบดีนั้นได้สั่งบุรุษคนสนิทไว้ว่า ถ้าพระคุณเจ้าทั้งหลายมา เจ้าพึงแต่งอาหารถวาย . ครั้นต่อมา ภิกษุหลายรูป ไปเที่ยวจาริกในกาฬิชนบท ได้เดินผ่านเข้าไปทางโรงงานของอนาถบิณฑิกคหบดี บุรุษนั้นได้แลเห็นภิกษุเหล่านั้นเดินมาแต่ไกลเที่ยว ครั้นแล้วจึงเข้าไปหาภิกษุเหล่านั้น กราบไหว้แล้ว ได้กล่าวอาราธนาว่า ท่านเจ้าข้า ขอพระคุณเจ้าทั้งหลาย จงรับนิมนต์ฉันภัตตาหารของท่านคหบดีในวันพรุ่งนี้ .

ภิกษุเหล่านั้นรับนิมนต์ด้วยอาการอุษณิภาพ .

จึงบุรุษนั้น สั่งให้ตกแต่งของเคี้ยว ของฉัน อันประณีตโดยลวงราตรีนั้นแล้วให้คนไปบอกภัตตาหารแล้วถอดแหวนวางไว้ อังคาสภิกษุเหล่านั้นด้วยภัตตาหาร แล้วกล่าวว่า นิมนต์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
พระคุณเจ้าฉันแล้วกลับได้ แม่กระผมก็จักไปสู่วังงานดังนี้ ได้ลิ้มแหวนนั้น ไปแล้ว .

ภิกษุทั้งหลายพบเห็นแล้ว ปรึกษากันว่า ถ้าพวกเราไปเสีย แหวนวงนี้จักหาย แล้วได้
อยู่ในที่นั้นเอง .

ครั้นบรุษนั้นกลับมาจากโรงงาน เห็นภิกษุเหล่านั้นจึงถามว่า เพราะเหตุไร พระคุณเจ้า
ทั้งหลายจึงยังอยู่ในที่นี้เล่า ขอรับ .

จึงภิกษุเหล่านั้นได้บอกเรื่องราวที่แก่เขา ครั้นเธอไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว ได้เล่า
เรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

พระพุทธานุญาตพิเศษ

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุ
แรกเกิดขึ้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้เก็บเอาภิกษุ ไซ้ให้
เก็บเอาภิกษุ ซึ่งรัตนะภิกษุ ซึ่งของที่สมมติว่ารัตนะภิกษุ ในวัดที่อยู่ภิกษุ ในที่อยู่พักภิกษุ แล้วเก็บ
รักษาไว้ด้วยหมายความว่า เป็นของผู้ใด ผู้นั้นจะได้นำไป .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตปฏิญญา ๒

๑๓๓ . ๒ . ข . อนึ่ง ภิกษุใด เก็บเอาภิกษุ ไซ้ให้เก็บเอาภิกษุ ซึ่งรัตนะภิกษุ ซึ่งของ
ที่สมมติว่ารัตนะภิกษุ เว้นไว้แต่ในวัดที่อยู่ภิกษุ ในที่อยู่พักภิกษุ เป็นปาจิตตีย์ . และภิกษุ
เก็บเอาภิกษุ ไซ้ให้เก็บเอาภิกษุ ซึ่งรัตนะภิกษุ ซึ่งของที่สมมติว่ารัตนะภิกษุ ในวัดที่อยู่ภิกษุ
ในที่อยู่พักภิกษุ แล้วพึงเก็บไว้ด้วยหมายความว่า ของผู้ใด ผู้นั้นจะได้นำไป นี้เป็นสามวิ-
*กรรมในเรื่องนั้น .

เรื่องคนใช้ของอนาถบิณฑิกคหบดี จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๗๔๑] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง
ประสงคฺในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า รัตนะ ได้แก่ แก้วมุกดา แก้วมณี แก้วไพฑูรย์ สังข์ ศิลา แก้วประพาฬ
เงิน ทอง แก้วทับทิม แก้วลาย นี้ชื่อว่ารัตนะ .

ที่ชื่อว่า ของที่สมมติว่ารัตนะ ได้แก่ เครื่องอุปโภค เครื่องบริโภค ของมวลมนุษย
นี้ชื่อว่าของที่สมมติว่ารัตนะ .

คำว่า เว้นไว้แต่ในวัดที่อยู่ภิกษุ ในที่อยู่พักภิกษุ คือ ยกเว้นแต่ภายในวัดที่อยู่ ภายใน
ในที่อยู่พัก .

ที่ชื่อว่า ภายในวัดที่อยู่ คือ สำหรับวัดที่มีเครื่องล้อม กำหนดภายในวัด สำหรับ
วัดที่ไม่มีเครื่องล้อม กำหนดอุปจารวัด .

ที่ชื่อว่า ภายในที่อยู่พัก คือ สำหรับที่อยู่พักที่มีเครื่องล้อม ได้แก่ ภายในที่อยู่พัก
สำหรับที่อยู่พักที่ไม่มีเครื่องล้อม ได้แก่อุปจารที่อยู่พัก .

บทว่า เก็บเอา คือ ถือเอาเอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

บทว่า ให้เก็บเอา คือ ให้คนอื่นถือเอา ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

[๗๔๒] คำว่า และภิกษุเก็บเอาภิกษุ ไซ้ให้เก็บเอาภิกษุ ซึ่งรัตนะภิกษุ ซึ่งของที่สมมติ
ว่ารัตนะภิกษุ ในวัดที่อยู่ภิกษุ ในที่อยู่พักภิกษุ แล้วพึงเก็บไว้ นั้น ความว่า ภิกษุพึงทำ
เครื่องหมายตามรูปหรือตามนิมิตเก็บไว้ แล้วพึงประกาศว่าสิ่งของ ของผู้ใดหาย ผู้นั้นจงมารับไป
ถ้าเขามาในที่นั้น พึงสอบถามเขาว่า สิ่งของของท่านเป็นเช่นไร ถ้าเขาบอกรูปพรรณหรือตำหนิ
ถูกต้อง พึงให้ไป ถ้าบอกไม่ถูกต้อง พึงบอกเขาว่า จงค้นหาเอาเอง . เมื่อจะหลีกไปจากอवास
นั้น พึงมอบไว้ในมือของภิกษุผู้สมควรที่อยู่ในวัดนั้น แล้วจึงหลีกไป ถ้าภิกษุผู้สมควรไม่มี พึง
มอบไว้ในมือของคหบดีผู้สมควรที่อยู่ในตำบลนั้น แล้วจึงหลีกไป .

คำว่า นี้เป็นสามวิกรรมในเรื่องนั้น ความว่า นี้เป็นมารยาทที่ดียิ่งในเรื่องนั้น .

อนาปัตติวาร

[๗๔๓] ภิกษุเก็บเอาภิกษุ ไซ้ให้เก็บเอาภิกษุ ซึ่งรัตนะภิกษุ ซึ่งของที่สมมติว่ารัตนะภิกษุ ใน
วัดที่อยู่ภิกษุ ในที่อยู่พักภิกษุ แล้วเก็บไว้ด้วยหมายความว่า ของผู้ใด ผู้นั้นจะได้นำไป ดังนี้ ๑ ภิกษุ
ถือวิสาสะของที่สมมติว่ารัตนะ ๑ ภิกษุถือเป็นของขอยืม ๑ ภิกษุเข้าใจว่าเป็นของบังสกุล ๑
ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

รัตนวารค สิกขาบทที่ ๒ จบ .

๙ . รัตนวารค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๗๔๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์เข้าบ้านในเวลาวิกาลแล้ว นั่ง
ในที่ชุมนุม กล่าวตริจฉานกถามีเรื่องต่างๆ คือ เรื่องพระราชา เรื่องโจร เรื่องมหาอำมาตย์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
เรื่องขุนพล เรื่องภัย เรื่องรบ เรื่องข้าว เรื่องน้ำ เรื่องผ้า เรื่องที่นอน เรื่องดอกไม้ เรื่อง
ของหอม เรื่องญาติ เรื่องยาน เรื่องบ้าน เรื่องนิคม เรื่องนคร เรื่องชนบท เรื่องสตรี เรื่อง
สุรา เรื่องตรอก เรื่องทาน้ำ เรื่องคนที่ลวงลับไปแล้ว เรื่องเบ็ดเตล็ด เรื่องโลก เรื่องทะเล
เรื่องความเจริญและความเสื่อม ด้วยประการนั้นๆ

ชาวบ้านพากันฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉนพวกพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร
จึงได้เข้าบ้านในเวลาวิกาล แล้วนั่งในที่ชุมนุมชน กล่าวติรัจฉานกถาเรื่องต่างๆ คือ เรื่องพระราช
เรื่องโจร . . . เรื่องความเจริญและความเสื่อม ด้วยประการนั้นๆ เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศกคามเล่า
ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านพากันฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาวาอยู่ . บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มกน้อย . . .
ต่างก็ฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉนพระฉัพพคตีย์จึงได้เข้าบ้านในเวลาวิกาลแล้วนั่งในที่
ชุมนุมชน กล่าวติรัจฉานกถามีเรื่องต่างๆ คือ พุทธเรื่องพระราช . . . เรื่องความเจริญและความเสื่อม
ด้วยประการนั้นๆ เล่า

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพคตีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอเข้า
บ้านในเวลาวิกาลแล้วนั่งในที่ชุมนุมชน กล่าวติรัจฉานกถามีเรื่องต่างๆ คือ เรื่องพระราช . . . เรื่อง
ความเจริญและความเสื่อม ด้วยประการนั้นๆ จริงหรือ?

พระฉัพพคตีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโหมขบรุษทั้งหลาย โฉนพวกเธอจึงได้เข้าบ้าน
ในเวลาวิกาล แล้วนั่งในที่ชุมนุมชน กล่าวติรัจฉานกถามีเรื่องต่างๆ คือ เรื่องพระราช . . .
เรื่องความเจริญและความเสื่อม ด้วยประการนั้นๆ เล่า การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไป
เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๓๔ . ๓ . อนึ่ง ภิกษุใด เข้า ไปสู่บ้านในเวลาวิกาล เป็นปาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องพระฉัพพคตีย์ จบ .

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๗๔๕] ก็โดยสมัยนั้น ภิกษุหลายรูปเดินทางไปพระนครสาวัตถีในโกศลชนบท ได้
เข้าไปถึงหมู่บ้านตำบลหนึ่งในเวลาเย็น . พวกชาวบ้านเห็นภิกษุเหล่านั้นแล้ว ได้กล่าวอาราธนาว่า
นิมนต์เข้าไปเกิด ขอรับ ภิกษุเหล่านั้นจึงเกยจ้อยว่า การเข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาล พระผู้มีพระภาค
ทรงห้ามแล้ว จึงไม่ได้เข้าไป . พวกโจรได้แย่งชิงภิกษุเหล่านั้น ครั้นภิกษุเหล่านั้น ไปถึงพระนคร
สาวัตถีแล้ว ได้เล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลาย ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

พระพุทธานุญาตให้เข้าบ้าน

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุ
แรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้อำลาแล้วเข้าสู่บ้าน
ในเวลาวิกาลได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ ๑

๑๓๔ . ๓ . ก . อนึ่ง ภิกษุใด ไม่อำลาแล้วเข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาล เป็น
ปาจิตตีย์ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ .

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๗๔๖] สมัยต่อมา ภิกษุรูปหนึ่งเดินทางไปสู่พระนครสาวัตถีในโกศลชนบท ได้เข้าถึง
หมู่บ้านตำบลหนึ่งในเวลาเย็น . พวกชาวบ้านเห็นภิกษุรูปหนึ่งแล้ว ได้กล่าวอาราธนาว่า นิมนต์เข้าไป
เกิด ขอรับ ภิกษุรูปหนึ่งจึงเกยจ้อยว่า การไม่อำลาแล้วเข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาล พระผู้มีพระภาค
ทรงห้ามแล้ว ดังนี้ จึงไม่ได้เข้าไป พวกโจรได้แย่งชิงภิกษุรูปหนึ่ง ครั้นภิกษุรูปหนึ่ง ไปถึงพระนครสาวัตถี
แล้ว ได้เล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลาย ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

พระพุทธานุญาตพิเศษ

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถาในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุ
แรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้อำลาภิกษุที่มีอยู่
แล้วเข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาลได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ ๒

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
๑๓๔. ๓. ข. อนึ่ง ภิกษุใด ไม่อาลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาล
เป็นปาจิตตีย์ .

ก็สักขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ .

เรื่องภิกษุอุกุกัด

[๗๔๓] ต่อจากสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอุกุกัด ภิกษุอีกรูปหนึ่งจะเข้าไปสู่บ้านหาไฟ
มา แต่เธอรังเกียจอยู่ว่า การไม่อาลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาล พระผู้มีพระภาค
ทรงห้ามแล้ว ดังนี้ จึงไม่ได้เข้าไป แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค .

พระพุทธานุญาตพิเศษ

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ในเพราะ
เหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตไว้ ในเมื่อมีการณียะ
ริบถ้วนเห็นปานนั้น ไม่ต้องอาลาภิกษุที่มีอยู่ เข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาล ได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสักขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตบัญญัติ ๓

๑๓๔. ๓. ค. อนึ่ง ภิกษุใด ไม่อาลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าไปสู่บ้านในเวลา
วิกาล เว้นไว้แต่กิจริบถ้วนมือนั้นเป็นรูป เป็นปาจิตตีย์ .

เรื่องภิกษุอุกุกัด จบ .

สักขาบทวิภังค์

[๗๔๔] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ภิกษุที่ชื่อว่า มีอยู่ คือ มีภิกษุที่ตนสามารถจะอาลาแล้วเข้าไปสู่บ้าน ได้ .

ภิกษุที่ชื่อว่า ไม่มีอยู่ คือ ไม่มีภิกษุที่ตนสามารถจะอาลาแล้ว เข้าไปสู่บ้าน ได้ .

ที่ชื่อว่า เวลาวิกาล ได้แก่เวลาเที่ยงวันแล้วไป ตราบเท่าถึงอรุณขึ้นใหม่ .

คำว่า เข้าไปสู่บ้าน ความว่า เมื่อเดินล่วงเครื่องล้อมของบ้านที่มีเครื่องล้อม ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์ เดินล่วงอุปจารบ้านที่ไม่มีเครื่องล้อม ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

คำว่า เว้นไว้แต่กิจริบถ้วนมือนั้นเป็นรูป คือ เว้นไว้แต่มีกิจจำเป็นที่ริบถ้วน
เห็นปานนั้น .

บทภาษณีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๗๔๕] เวลาวิกาล ภิกษุสำคัญว่าเวลาวิกาล ไม่อาลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าไปสู่บ้าน
เว้นไว้แต่มีกิจริบถ้วนเห็นปานนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เวลาวิกาล ภิกษุสงสัยอยู่ ไม่อาลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าไปสู่บ้าน เว้นไว้แต่มีกิจริบถ้วน
เห็นปานนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เวลาวิกาล ภิกษุสำคัญว่าในกาล ไม่อาลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าไปสู่บ้าน เว้นไว้แต่มีกิจ
ริบถ้วนเห็นปานนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกะทุกกฎ

ในกาล ภิกษุสำคัญว่าเวลาวิกาล . . . ต้องอาบัติทุกกฎ .

ในกาล ภิกษุสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฎ .

ไม่ต้องอาบัติ

ในกาล ภิกษุสำคัญว่าในกาล . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๗๔๖] เข้าไปสู่บ้านเพราะมีกิจริบถ้วนเห็นปานนั้น ๑ อาลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าไป ๑
ภิกษุไม่มี ไม่อาลา เข้าไป ๑ ไปสู่อารามอื่น ๑ ภิกษุไปสู่อำเภอกษณีย์ ๑ ภิกษุไปสู่อำเภอก
เดียรธีย์ ๑ ไปสู่อารามอื่น ๑ เดินไปตามทางอันผ่านบ้าน ๑ มีอันตราย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุ
อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

รัตนวรรค สักขาบทที่ ๓ จบ .

๙. รัตนวรรค สักขาบทที่ ๔

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๗๔๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ นิโครธาราม เขตพระนคร
กบิลพัสดุ์ สักกชนบท . ครั้นนั้น ช่างกาคคนหนึ่งพาธรรมาต่อภิกษุทั้งหลายไว้ว่า พระคุณเจ้าเหล่าใด
ต้องการกลองเข็ม กระผมจะจัดกลองเข็มมาถวาย จึงภิกษุทั้งหลายขอกลองเข็มเขาเป็นจำนวน
มาก ภิกษุมีกลองเข็มขนาดย่อม ก็ยังขอกลองเข็มขนาดเขื่อง ภิกษุมีกลองเข็มขนาดเขื่อง ก็ยัง
ขอกลองเข็มขนาดย่อม ช่างกาคทำกลองเข็มเป็นจำนวนมากมาถวายภิกษุทั้งหลายอยู่ ไม่สามารถ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตยภาค
ทำของอย่างอื่นไว้สำหรับขายได้ แมตตนเองจะประกอบอาชีพก็ไม่สะดวก แม่บุตรภรรยาของเขาก็
ลำบาก .

ชาวบ้านพากันเฟงโทษ ดิเตียน โพนทะนาวา ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร
ทั้งหลายจึงได้ไม่รู้จักประมาณ พากันขอลงเข็มมาเป็นจำนวนมาก ช่างงานนี้มัดทำกล่องเข็มเป็น
จำนวนมากมาถวายพระเหล่านั้นอยู่ จึงไม่เป็นอันทำของอย่างอื่นขายได้ แมตตนเองจะประกอบ
อาชีพก็ไม่สะดวก แม่บุตรภรรยาของเขาก็ลำบาก ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเฟงโทษ
ดิเตียน โพนทะนาวาอยู่ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มกน้อย . . . ต่างก็เฟงโทษ ดิเตียน โพนทะนาวา
ไฉน ภิกษุทั้งหลายจึงได้ไม่รู้จักประมาณ พากันขอลงเข็มเข้ามาเป็นจำนวนมากแล้ว
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอไม่รู้
จักประมาณ พากันขอลงเข็มเข้ามามากมาย จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงดิเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงดิเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นจึง
ได้ไม่รู้จักประมาณ พากันขอลงเข็มเข้ามามากมายแล้ว การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น
ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่
เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๓๕ . ๔ . อนึ่ง ภิกษุใด ให้ทำกล่องเข็ม แล้วด้วยกระดูกก็ดี แล้วด้วยงาก็ดี
แล้วด้วยเขากก็ดี เป็นปาจิตตีย์ ที่ให้ตอยเสีย .

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๗๕๒] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า กระดูก ได้แก่ กระดูกสัตว์ชนิดใดชนิดหนึ่ง .

ที่ชื่อว่า งา ได้แก่สิ่งที่เรียกกันว่างาช้าง .

ที่ชื่อว่า เขา ได้แก่เขาสัตว์ชนิดใดชนิดหนึ่ง .

บทว่า ให้ทำ คือ ทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เป็นทุกกฎในประโยค เป็นปาจิตตีย์ด้วย
ได้กล่องเข็มมา ต้องตอยให้แตกก่อน จึงแสดงอาบัติตก .

บทภาษณีย์

จตุกกะปาจิตตีย์

[๗๕๓] กลองเข็ม ตนทำค้างไว้ แล้วทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

กลองเข็ม ตนทำค้างไว้ แล้วใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

กลองเข็ม ผู้อื่นทำค้างไว้ ตนทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

กลองเข็ม ผู้อื่นทำค้างไว้ ใช้ผู้อื่นให้ทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกะทุกกฎ

ภิกษุทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ต้องอาบัติทุกกฎ .

ภิกษุได้กล่องเข็มอันคนอื่นทำไว้มาใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฎ .

อนาปัตติวาร

[๗๕๔] ทำลูกศม ๑ ทำตะบันไฟ ๑ ทำลูกกรวน ๑ ทำกลักยาตา ๑ ทำไม้ปายยาตา ๑
ทำฝักมิด ๑ ทำรมกรก ๑ ภิกษุวิภังค์จริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

รัตนวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ .

๙ . รัตนวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๗๕๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น ท่านพระอุปนันทศากยบุตรกำลังนอนอยู่บน
เตียงนอนอันสูง พอดีพระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกตามเสนาสนะ พร้อมด้วยภิกษุเป็นอันมาก ผ่าน
เข้าไปทางที่อยู่ของท่านพระอุปนันทศากยบุตร ท่านพระอุปนันทศากยบุตรได้แลเห็นพระผู้มีพระ-
*ภาคเสด็จมาแต่ไกลเทียบครั้นแล้วได้กราบทูลว่า ขอเชิญเสด็จทอดพระเนตรเตียงนอนของข้า-
*พระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าข้า .

จึงพระผู้มีพระภาคเสด็จกลับจากที่นั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
พวกเธอพึงทราบโมฆบุรุษเพราะที่อยู่อาศัย ครั้นแล้วทรงดิเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตรโดย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
อเนกปริยาย . . . แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๓๖. ๕. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำเตียงกิติ ตั้งกิติใหม่ พึงทำให้มีเท้าเพียง
๘ นิ้ว ด้วยนิ้วสุด เว้นไว้แต่แม่แครงเบื้องต่ำ เธอทำให้ล่วงประมาณนั้นไป เป็น
ปาจิตตีย์ ที่ให้ตัดเสีย .

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๑๕๖] ที่ชื่อว่า ใหม่ ตรีสมหมายถึงการทำขึ้น .

ที่ชื่อว่า เตียง ได้แก่เตียง ๔ ชนิด คือ เตียงมีแม่แครงสอดเข้าในขา ๑ เตียงมีแม่-

* แครงติดเนื้อเป็นอันเดียวกันกับขา ๑ เตียงมีขาตั้งกำมปู ๑ เตียงมีขาจรดแม่แครง ๑ .

ที่ชื่อว่า ตั้ง ได้แก่ตั้ง ๔ ชนิด คือ ตั้งมีแม่แครงสอดเข้าในขา ๑ ตั้งมีแม่แครงเนื้อ
เป็นอันเดียวกันกับขา ๑ ตั้งมีขาตั้งกำมปู ๑ ตั้งมีขาจรดแม่แครง ๑ .

บทว่า ผู้ให้ทำ คือ ทำเองกิติ ใช้คนอื่นทำกิติ .

คำว่า พึงทำให้มีเท้าเพียง ๘ นิ้ว ด้วยนิ้วสุด เว้นไว้แต่แม่แครงเบื้องต่ำ คือ
ยกเว้นแม่แครงเบื้องต่ำ .

ทำเองกิติ ใช้คนอื่นทำกิติ เกินประมาณนั้น เป็นทุกกฎในประโยค เป็นปาจิตตีย์ด้วย
ได้เตียง ตั้งนั้นมา ต้องตัดให้ได้ประมาณก่อน จึงแสดงอาบัติตก .

บทภาษณีย์

จตุกกะปาจิตตีย์

[๑๕๗] เตียง ตั้ง ตนทำค้างไว้ แล้วทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เตียง ตั้ง ตนทำค้างไว้ แล้วใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เตียง ตั้ง ผู้อื่นทำค้างไว้ ตนทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เตียง ตั้ง ผู้อื่นทำค้างไว้ ใช้คนอื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกะทุกกฎ

ภิกษุทำเองกิติ ใช้คนอื่นทำกิติ เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ต้องอาบัติทุกกฎ .

ภิกษุได้เตียง ตั้งที่คนอื่นทำสำเร็จแล้วมาใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฎ .

อนาปัตติวาร

[๑๕๘] ทำเตียง ตั้งได้ประมาณ ๑ ทำเตียง ตั้งหย่อนกว่าประมาณ ๑ ได้เตียง ตั้งที่ผู้อื่น
ทำเกินประมาณมาตัดเสียก่อนแล้วใช้สอย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้อง
อาบัติแล .

รัตนวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ .

๙. รัตนวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๕๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ให้ทำเตียงบ้าง ตั้งบ้าง ยัดด้วย
นุ่น พวกชาวบ้านเที่ยวไปทางวิหารเห็นเข้าแล้ว ต่างพากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน
พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้ให้ทำเตียงบ้าง ตั้งบ้าง ยัดด้วยนุ่น เหมือนพวกคฤหัสถ์
ผู้บริโภคน้ำแล้ว ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดา
ภิกษุที่เป็นผู้มีกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้ให้ทำเตียง
บ้าง ตั้งบ้าง ยัดด้วยนุ่นแล้ว แล้วกราบทุกเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอให้ทำ
เตียงบ้าง ตั้งบ้าง ยัดด้วยนุ่น จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้ให้ทำ
เตียงบ้าง ตั้งบ้าง ยัดด้วยนุ่นแล้ว การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเสื่อมใสของ
ชุมชนที่ยังไม่เสื่อมใส หรือเพื่อความเสื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เสื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๓๗. ๖. อนึ่ง ภิกษุผู้ใด ให้ทำเตียงกิติ ตั้งกิติ เป็นของหุ้มนุ่น เป็นปาจิตตีย์
ที่ให้อ้อเสีย .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

[๗๖๐] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง
ประสงคฺในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า เตียง ได้แก่เตียง ๔ ชนิด คือ เตียงมีแม่แครงสอดเข้าในขา ๑ เตียงมีแม่-

* แครงติดเนื้อเป็นอันเดียวกับขา ๑ เตียงมีขาตั้งกำมปู ๑ เตียงมีขาจรดแม่แครง ๑ .

ที่ชื่อว่า ตั้ง ได้แก่ตั้ง ๔ ชนิด คือ ตั้งมีแม่แครงสอดเข้าในขา ๑ ตั้งมีแม่แครงติดเนื้อ

เป็นอันเดียวกับขา ๑ ตั้งมีขาตั้งกำมปู ๑ ตั้งมีขาจรดแม่แครง ๑ .

ที่ชื่อว่า นุ่น ได้แก่นุ่น ๓ ชนิด คือ นุ่นเกิดจากต้นไม้ ๑ นุ่นเกิดจากเถาวัลย์ ๑

นุ่นเกิดจากดอกหญ้าเลา ๑ .

บทว่า ให้ทำ คือ ทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เป็นทุกกฎในประโยค เป็นปาจิตติย
ด้วยได้ขงมา ต้องรื้อเสียก่อน จึงแสดงอาบัติตก .

บทภาษณีย์

จตุกกะปาจิตติย

[๗๖๑] เตียง ตั้ง ตนทำค้างไว้ แล้วทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตติย .

เตียง ตั้ง ตนทำค้างไว้ แล้วใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตติย .

เตียง ตั้ง คนอื่นทำค้างไว้ ตนทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตติย .

เตียง ตั้ง คนอื่นทำค้างไว้ ใช้คนอื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตติย .

ทกะทุกกฎ

ทำเองก็ดี ใช้คนอื่นทำก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ต้องอาบัติทุกกฎ .

ได้เตียง ตั้งที่คนอื่นทำสำเร็จแล้วมาใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฎ .

อนาปัตติวาร

[๗๖๒] ทำสายรัดเขา ๑ ทำประคตเอว ๑ ทำสายโยกบาตร ๑ ทำงูบาตร ๑ ทำ
ผ้ากรองน้ำ ๑ ทำหมอน ๑ ได้เตียง ตั้งที่ผู้อื่นทำสำเร็จแล้วมาทำลายก่อนใช้สอย ๑ ภิกษุวิกล-

* จริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

รัตนวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ .

๙ . รัตนวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๗๖๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าสำหรับนั่งแก่
ภิกษุทั้งหลายแล้ว พระฉัพพัคคีย์ทราบข่าว พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าสำหรับนั่งแล้ว จึงใช้ผ้า
สำหรับนั่งไม่มีประมาณ ให้ห้อยลงข้างหน้าบ้าง ข้างหลังบ้าง แห่งเตียงบ้าง แห่งตั้งบ้าง
บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มกน้อย . . . ต่างก็เฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา ไฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้ใช้
ผ้าสำหรับนั่งไม่มีประมาณแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอใช้ผ้า
สำหรับนั่งไม่มีประมาณ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย ไฉน พวกเธอจึงได้ใช้ผ้าป
นั่งไม่มีประมาณแล้ว การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็น ไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่
เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๓๘ . ๗ . ก . อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ผ้าสำหรับนั่ง ต้องให้ทำให้ได้ประมาณ นี้
ประมาณในค่านั้น โดยยาว ๒ คืบ โดยกว้างคืบครึ่ง ด้วยคืบสุด เธอทำให้ล่วง
ประมาณนั้นไป เป็นปาจิตติย ที่ให้ตัดเสีย .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

เรื่องพระอุทายี

[๗๖๔] ก็โดยสมัยนั้นแล ท่านพระอุทายีเป็นผู้มีร่างกายใหญ่ ท่านปูผ้าสำหรับนั่งลงตรง
เบื้องพระพักตร์พระผู้มีพระภาค แล้วนั่งตั้งออกอยู่โดยรอบ พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามท่านพระ
อุทายีในขณะนั้นว่า ดูกรอุทายี เพราะเหตุไร เธอปูผ้าสำหรับนั่งแล้ว จึงตั้งออกโดยรอบ
เหมือนช่างหนึ่งเก้าเส้า .

ท่านพระอุทายีกราบทูลว่า จริงตั้งพระดำรัส พระพุทธเจ้าข้า เพราะพระผู้มีพระภาค
ทรงอนุญาตผ้าสำหรับนั่ง แก่ภิกษุทั้งหลายเล็กเกินไป .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

พระพุทธานุญาตพิเศษ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดขึ้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตชายแห่งผ้าสำหรับนั่งเพิ่มอีกสิบหนึ่ง .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนนัฏญัตติ

๑๓๘. ๗. ข. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำผ้าสำหรับนั่ง พึงให้ทำให้ได้ประมาณ นี้ประมาณในคำนั้น โดยยาว ๒ คืบ โดยกว้างคืบครึ่ง ชายคืบหนึ่ง ด้วยคืบสุด เธอทำให้ล่วงประมาณนั้นไป เป็นปาจิตตีย์ ที่ให้ตัดเสีย .

เรื่องพระอุทายี จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๗๖๕] ที่ชื่อว่า ผ้าสำหรับนั่ง ได้แก่ผ้าที่เขาเรียกกันว่าผ้ามีชาย .

บทว่า ผู้ให้ทำ คือ ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี ต้องให้ทำให้ได้ประมาณ นี้ประมาณในคำนั้น โดยยาว ๒ คืบ โดยกว้างคืบครึ่ง ชายคืบหนึ่ง ด้วยคืบสุด ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี ให้เกินประมาณนั้นไป เป็นทุกกฏในประโยค เป็นปาจิตตีย์ด้วยได้ผ้าสำหรับนั่งนั้นมา พึงตัดก่อนจึงแสดงอาบัติตก .

บทภาษณีย์

จตุกกะปาจิตตีย์

[๗๖๖] ผ้าสำหรับนั่ง ตนทำค้างไว้ ตนทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ผ้าสำหรับนั่ง ตนทำค้างไว้ ให้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ผ้าสำหรับนั่ง ผู้อื่นทำค้างไว้ ตนทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ผ้าสำหรับนั่ง ผู้อื่นทำค้างไว้ ให้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทกะทุกกฏ

ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ต้องอาบัติทุกกฏ .

ได้ผ้าสำหรับนั่งที่ผู้อื่นทำสำเร็จแล้วมาใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๗๖๗] ภิกษุทำผ้าสำหรับนั่งได้ประมาณ ๑ ทำผ้าสำหรับนั่งหย่อนกว่าประมาณ ๑ ได้ผ้าสำหรับนั่ง ที่ผู้อื่นทำสำเร็จแล้วเกินประมาณมาตัดเสียแล้วใช้สอย ๑ ทำเป็นผ้าซึ่งเพดานก็ดี ทำเป็นผ้าปูพื้นก็ดี ทำเป็นม่านก็ดี ทำเป็นเปลือกฟูกก็ดี ทำเป็นปลอกหมอนก็ดี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

รัตนวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ .

๘. รัตนวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๗๖๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าปิดฝีแก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว พระฉัพพัคคีย์ทราบข่าว พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าปิดฝีแล้ว จึงใช้ผ้าปิดฝีไม่มีประมาณ ปลอยเลื้อยไปข้างหน้าบ้าง ข้างหลังบ้าง เทียวไป บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้ใช้ผ้าปิดฝีไม่มีประมาณแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกเธอใช้ผ้าปิดฝีไม่มีประมาณ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย โฉน พวกเธอจึงได้ใช้ผ้าปิดฝีไม่มีประมาณแล้ว การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๓๙. ๘. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำผ้าปิดฝี พึงให้ทำให้ได้ประมาณ นี้ประมาณในคำนั้น โดยยาว ๔ คืบ โดยกว้าง ๒ คืบ ด้วยคืบสุด เธอให้ล่วงประมาณนั้นไป เป็นปาจิตตีย์ ที่ให้ตัดเสีย .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๗๖๙] ที่ชื่อว่า ผ้าปิดฝี ได้แก่ผ้าที่ทรงอนุญาตแก่ภิกษุอาพาธ เป็นฝี เป็นสุกใส เป็นโรคอันมีน้ำหนอง น้ำเหลืองเประอะเปื้อน หรือเป็นฝีดาษ ที่ได้สะดือลงไป เหนือหัวเข่าขึ้นมา

เพื่อจะได้ใช้ปิดแผล .

บทว่า ผู้ให้ทำ คือ ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี ต้องให้ทำให้ได้ประมาณ นี้ประมาณ
ในคำนั้น คือ โดยยาว ๔ คืบ โดยกว้าง ๒ คืบ ด้วยคืบสุด .

ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี ล่วงประมาณนั้นไป เป็นทุกกฏในประโยค เป็นปาจิตตีย์ด้วย
ได้ผ่านั้นมา ฟังตัดเสีย แล้วจึงแสดงอาบัติตก .

บทภาษณีย์

จตุกกะปาจิตตีย์

[๓๓๐] ผ้าปิดฝี ตนทำค้างไว้ แล้วทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ผ้าปิดฝี ตนทำค้างไว้ แล้วใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ผ้าปิดฝี ผู้อื่นทำค้างไว้ ตนทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ผ้าปิดฝี ผู้อื่นทำค้างไว้ ภิกษุใช้คนอื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกะทุกกฏ

ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุได้ผ้าปิดฝีที่ผู้อื่นทำไว้มาใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๓๓๑] ทำผ้าปิดฝีได้ประมาณ ๑ ทำผ้าปิดฝีให้หย่อนกว่าประมาณ ๑ ได้ผ้าปิดฝีที่ผู้อื่น
ทำไว้เกินประมาณมาตัดแล้วใช้สอย ๑ ทำเป็นผ้าซึ่งเพดานเกดิด ทำเป็นผ้าปูพื้นเกดิด ทำเป็นผ้ามาน
เกดิด ทำเป็นเปลือกฟูกเกดิด ทำเป็นปลอกหมอนเกดิด ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

รัตนวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ .

๙ . รัตนวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๓๓๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าอาบน้ำฝนแก่ภิกษุ
ทั้งหลายแล้ว พระฉัพพัคคีย์ทราบบว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าอาบน้ำฝนแก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว
จึงใช้ผ้าอาบน้ำฝน ไม่มีประมาณ ปล่อยเลื้อยลงข้างหน้าบ้าง ข้างหลังบ้าง เทียวไป บรรดาภิกษุ
ที่เป็นผู้มกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน พระฉัพพัคคีย์จึงได้นั่งผ้าอาบน้ำฝน
ไม่มีประมาณแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอใช้ผ้า
อาบน้ำฝน ไม่มีประมาณ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโฆมบุรุษทั้งหลาย โฉน พวกเธอจึงได้ใช้ผ้าอาบ
น้ำฝน ไม่มีประมาณแล้ว การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง
ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๔๐ . ๙ . อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ผ้าอาบน้ำฝน พึงให้ทำให้ได้ประมาณ นี้
ประมาณในคำนั้น โดยยาว ๖ คืบ โดยกว้าง ๒ คืบครึ่ง ด้วยคืบสุด เธอทำให้
ล่วงประมาณนั้น เป็นปาจิตตีย์ มีอันให้ตัดเสีย .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๓๓] ที่ชื่อว่า ผ้าอาบน้ำฝน ได้แก่ผ้าที่ทรงอนุญาตให้ใช้ได้ ๔ เดือนแห่งฤดูฝน .

บทว่า ผู้ให้ทำ คือ ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี ต้องให้ทำให้ได้ประมาณ นี้ประมาณ
ในคำนั้น คือ โดยยาว ๖ คืบ โดยกว้าง ๒ คืบครึ่ง ด้วยคืบสุด .

ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี ให้ล่วงประมาณนั้นไป เป็นทุกกฏในประโยค เป็นปาจิตตีย์
ด้วยได้ผ่านั้นมา ฟังตัดเสีย แล้วจึงแสดงอาบัติตก .

บทภาษณีย์

จตุกกะปาจิตตีย์

[๓๓๔] ผ้าอาบน้ำฝน ตนทำค้างไว้ แล้วทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ผ้าอาบน้ำฝน ตนทำค้างไว้ แล้วใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ผ้าอาบน้ำฝน ผู้อื่นทำค้างไว้ ตนทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ผ้าอาบน้ำฝน ผู้อื่นทำค้างไว้ ใช้คนอื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทุกะทุกกฏ

ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ต้องอาบัติทุกกฏ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ภิกษุได้ผ้าอาบน้ำฝนที่ผู้อื่นทำไว้มาใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๓๗๕] ทำผ้าอาบน้ำฝนได้ประมาณ ๑ ทำผ้าอาบน้ำฝนหย่อนกว่าประมาณ ๑ ได้ผ้าอาบน้ำ-
* น้ำฝนที่ผู้อื่นทำกินประมาณมาตัดแล้วใช้สอย ๑ ทำเป็นผ้าซึ่งเพดานกิติ ทำเป็นผ้าปูพื้นกิติ ทำเป็น
ผ้าม่านกิติ ทำเป็นเปลือกฟูกกิติ ทำเป็นปลอกหมอนกิติ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

รัตนวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ .

๙ . รัตนวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องพระนันทะ

[๓๗๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้นนั้น ท่านพระนันทะโอรสพระมาตจนฺดาของพระผู้มี-
* พระภาค เป็นผู้ทรงโฉม เป็นที่ตองตาตองใจ ต่ำกว่าพระผู้มีพระภาค ๔ องศา ท่านทรงจิรวาทจิรว
พระสวด ภิกษุเถระได้เห็นท่านพระนันทะมาแต่ไกล ครั้นแล้วลจากจากอาสนะสำคัญว่า พระผู้มี-
* พระภาคเสด็จมา ท่านพระนันทะเข้ามาใกล้จึงจำได้ แล้วเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน
ท่านพระนันทะจะได้ทรงจิรวาทจิรวของพระสวดเสด็จแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระนันทะว่า ดูกรนันทะ ชาวว่า เธอทรงจิรวาทจิรว
สวด จริงหรือ?

ท่านพระนันทะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรนันทะ โฉนเธอจึงได้ทรงจิรวาทจิรวของสวด
เสด็จ การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อ
ความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๔๑ . ๑๐ . อนึ่ง ภิกษุใด ให้ทำจิรวมีประมาณเท่าสวดจิรว หรือยิ่งกว่า เป็น
ปาจิตตีย์ มีอันให้ตัดเสีย นี้ประมาณแห่งสวดจิรวของพระสวดในค่านั้น โดยยาว
๙ คืบ โดยกว้าง ๖ คืบ ด้วยคืบสวด นี้ประมาณแห่งสวดจิรวของพระสวด .

เรื่องพระนันทะ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๗๗] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง
ประสงคในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า มีประมาณเท่าสวดจิรว คือ โดยยาว ๙ คืบ โดยกว้าง ๖ คืบ ด้วยคืบสวด .

บทว่า ให้ทำ คือ ทำเองกิติ ให้ผู้อื่นทำกิติ เป็นทุกกฏในประโยค เป็นปาจิตตีย์
ด้วยได้จิรวมา ฟังตัดเสีย แล้วจึงแสดงอาบัติตก .

บทภาษณีย์

จตุกกะปาจิตตีย์

[๓๗๘] จิรว ตนทำค้างไว้ แล้วทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิรว ตนทำค้างไว้ แล้วใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิรว ผู้อื่นทำค้างไว้ ตนทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

จิรว ผู้อื่นทำค้างไว้ ใช้คนอื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

ทกะทุกกฏ

ทำเองกิติ ให้ผู้อื่นทำกิติ เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ต้องอาบัติทุกกฏ .

ได้จิรวที่ผู้อื่นทำสำเร็จแล้วมาใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๓๗๙] ทำจิรวหย่อนกว่าประมาณ ๑ ได้จิรวที่ผู้อื่นทำสำเร็จแล้วมาตัดเสียแล้วใช้สอย ๑
ทำเป็นผ้าซึ่งเพดานกิติ ทำเป็นผ้าปูพื้นกิติ ทำเป็นผ้าม่านกิติ ทำเป็นเปลือกฟูกกิติ ทำเป็น
ปลอกหมอนกิติ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

รัตนวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ .

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๙ จบ .

หัวข้อประจำเรื่อง

- ๑ . อันเตปรสิกขาบท ว่าด้วยการเข้าสู่พระราชฐาน
- ๒ . รัตนสิกขาบท ว่าด้วยการเก็บรัตนะ
- ๓ . วิกาเลคามปเวสนสิกขาบท ว่าด้วยการเข้าบ้านในเวลาวิกาล

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค

- ๔. สุนิรมลิกขาบท ว่าด้วยการทำกล่องเข็ม
- ๕. มัญจลิกขาบท ว่าด้วยเตียงตั้งเกินประมาณ
- ๖. ตูลโณทลิกขาบท ว่าด้วยเตียงตั้งยัดแน่น
- ๗. นิสิตนลิกขาบท ว่าด้วยการทำผ้าสำหรับนั่ง
- ๘. กัณทปฏิจฉาทลิกขาบท ว่าด้วยการทำผ้าปิดผี
- ๙. วัสสิกสาฎิกลิกขาบท ว่าด้วยการทำผ้าอาบน้ำฝน
- ๑๐. สุตตจิวรลิกขาบท ว่าด้วยการทำจิวรเทาสุตตจิวร .

บทสรุป

[๓๘๐] ท่านทั้งหลาย ธรรมคือปาจิตตีย์ ๙๒ ลิกขาบท ข้าพเจ้าขียนแสดงแล้วแล ข้าพเจ้าขอถามท่านทั้งหลายในธรรม คือ ปาจิตตีย์ ๙๒ ลิกขาบทนั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม่ครั้งที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม่ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธ์แล้วหรือ? ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธ์แล้วในธรรม คือ ปาจิตตีย์ ๙๒ ลิกขาบทนี้ เหตุนี้จึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ .

ปาจิตตีย์กัณฑ์ จบ .

ปาฏิเทสนียกัณฑ์

ท่านทั้งหลาย ก็ธรรมคือปาฏิเทสนียะ ๔ ลิกขาบทเหล่านี้แล มาสู่อุเทศ

ปาฏิเทสนียะ ลิกขาบทที่ ๑

เรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง

[๓๘๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอาราม ของอนาถ-

* บิณฑกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น ภิกษุณีรูปหนึ่งเที่ยวบิณฑบาตไปในพระนครสาวัตถี เวลากลับ พบภิกษุรูปหนึ่งแล้ว ได้กล่าวคำนี้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า นิมนต์พระคุณเจ้าโปรดรับภิกษา ภิกษุนั้นกล่าวว่า ดิละ น้องหญิงแล้วได้รับภิกษาไปทั้งหมด ครั้นเวลาเที่ยงใกล้เข้าไป ภิกษุณีนั้นไม่อาจไปเที่ยวบิณฑบาตได้ จึงอดอาหาร ครั้นต่อมาวันที่ ๒ . . . ต่อมาวันที่ ๓ ภิกษุณีนั้นเที่ยวไปบิณฑบาตในพระนครสาวัตถี เวลากลับพบภิกษุรูปหนึ่งแล้ว ได้กล่าวคำนี้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า นิมนต์พระคุณเจ้าโปรดรับภิกษา ภิกษุนั้นกล่าวว่า ดิละ น้องหญิง แล้วรับภิกษาไปทั้งหมด ครั้นเวลาเที่ยงใกล้เข้าไป ภิกษุณีนั้นไม่อาจไปเที่ยวบิณฑบาตได้ จึงอดอาหาร ครั้นต่อมาวันที่ ๔ ภิกษุณีนั้นเดินชวนเขาไปตามถนน เศรษฐีคหบดีขึ้นรถสวนทางมา ได้กล่าวคำนี้แก่ภิกษุณีนั้นว่า นิมนต์หลีกไปหน่อยแม่เจ้า ภิกษุณีนั้นหลีกหลบล้มลงในที่นั้นเอง เศรษฐีคหบดีได้ขอขมาโทษ ภิกษุณีนั้นว่า ข้าแต่แม่เจ้า ขอท่านโปรดอดโทษแก่ข้าพเจ้าที่ทำให้ท่านล้มลง เจ้าข้า .

ภิกษุณีตอบว่า ดุรคหบดี ท่าน ไม่ได้ทำให้ฉันล้ม ฉันเองต่างหากที่มีกำลังน้อย .

เศรษฐีคหบดีถามว่า ข้าแต่แม่เจ้า ก็เพราะเหตุไรเล่า แม่เจ้าจึงมีกำลังน้อย จึงภิกษุณีนั้นได้แจ้งเรื่องนั้นให้เศรษฐีคหบดีทราบ เศรษฐีคหบดีจึงนำภิกษุณีนั้นไปให้ฉันที่เรือน แล้วเพงโทษ ตีเตียน โปนทะนาวา โฉนพระคุณเจ้าผู้เจริญทั้งหลาย จึงได้รับอามิสจากมือภิกษุณีแล้ว เพราะมาตุคามมีลาภอึดคัด ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินเศรษฐีคหบดีเพงโทษ ตีเตียน โปนทะนาวาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพงโทษ ตีเตียน โปนทะนาวา โฉนภิกษุจึงได้รับอามิสจากมือภิกษุณีแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุรูปนั้นว่า ดุรภิกษุ ข้าว่า เธอรับอามิสจากมือภิกษุณีจริงหรือ?

ภิกษุรูปนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ภ. ดุรภิกษุ ภิกษุณีนั้นเป็นญาติของเธอหรือมิใช่ญาติ

ภ. มิใช่ญาติ พระพุทธเจ้าข้า

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดุรโมฆบุรุษ ภิกษุผู้มีไชญาติ ย่อมไม่รู้จักกระทำอันสมควรหรือไม่สมควร ของที่มีอยู่หรือ ไม่มี ของภิกษุณีผู้มีไชญาติ โฉนเธอจึงได้รับอามิสจากมือภิกษุณีผู้มีไชญาติแล้ว การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดุรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๔๒. ๑. อนึ่ง ภิกษุใด รับของเคี้ยวกิตติ ของฉันกิตติ ด้วยมือของตน จากมือของภิกษุณีผู้มีไชญาติ ผู้เข้าไปและสละแวกบ้าน แล้วเคี้ยวกิตติ ฉันกิตติ อันภิกษุณีนั้นพึงแสดงคืนว่า แน่ะเธอ ฉันต้องธรรมที่น่าดี ไม่เป็นที่สบาย ควรจะแสดงคืน ฉันแสดงคืนธรรมนั้น .

เรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง จบ .

สิกขาบทวิภังค์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

[๗๘๒] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง
ประสงคฺในอรรถนี้ .

ที่ชื่อว่า ผู้มีโชญาติ คือ ไม่ใช่คนเนื่องถึงกันทางมารดาที่ดี ทางบิดาก็ดี ตลอดเจ็ด-

* ข้าวบรรพชนก .

ที่ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่ สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์สองฝ่าย .

ที่ชื่อว่า ละแวกบ้าน ได้แก่ ถนน ตรอกตัน ทางสามแยก เรือนตระกูล .

ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือ ยกโภชนะทั้งห้า ยามกาลิก สัตตาหกาลิก และยาวชีวิก

นอกจากนี้ชื่อว่าของเคี้ยว .

ที่ชื่อว่า ของฉัน ได้แก่ โภชนะทั้งห้า คือ ข้าวสุก ๑ ขนมสด ๑ ขนมแห้ง ๑

ปลา ๑ เนื้อ ๑ .

ภิกษุรับประเคนไว้ด้วยหมายใจว่า จักเคี้ยว จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ กลืน ต้องอาบัติ
ปาฏิเทสนียะ ทุกๆ คำกลืน .

บทภาษณีย์

ตักปาฏิเทสนียะ

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่ามีโชญาติ รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตน
จากมือของภิกษุณีผู้มีโชญาติ ผู้เข้าไปแล้วสู่ละแวกบ้าน แล้วเคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ต้องอาบัติ
ปาฏิเทสนียะ .

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสงฆ์อยู่ รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตนจากมือ
ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ผู้เข้าไปแล้วสู่ละแวกบ้าน แล้วเคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ .

ภิกษุณีผู้มีโชญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตน
จากมือของภิกษุณีผู้มีโชญาติ ผู้เข้าไปแล้วสู่ละแวกบ้าน แล้วเคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ต้องอาบัติ
ปาฏิเทสนียะ .

จตกกทุกกฏ

ภิกษุรับของที่เป็นยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก เพื่อทำเป็นอาหาร ต้องอาบัติทุกกฏ
กลืน ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำกลืน .

ภิกษุรับ . . . จากมือของภิกษุณีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ฝ่ายเดียว ด้วยตั้งใจว่า จักเคี้ยว
จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ กลืน ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำกลืน .

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่ามีโชญาติ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสงฆ์อยู่ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ภิกษุสำคัญว่าเป็นญาติ . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๗๘๓] ภิกษุณีผู้เป็นญาติ ๑ ภิกษุณีผู้มีโชญาติสั่งให้ถวาย มิได้ถวายเอง ๑ เก็บวางไว้
ถวาย ๑ ถวายในอาราม ๑ ในสำนักภิกษุณี ๑ ในสำนักเดียรฉาย ๑ ในโรงฉัน ๑ นำออกจาก
บ้านแล้วถวาย ๑ ถวายยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก ด้วยคำว่า เมื่อปัจฉิมมื้อ นิมนัตฉัน
ได้ ๑ สิกขมานาถวาย ๑ สามเณริถวาย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๑ จบ .

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๗๘๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็น
สถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ . ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายรับนิมนต์ฉัน
ในสกุล มีภิกษุณีเหล่าฉัพพัคคีย์มาขอร้องให้เขาถวายของแก่พระฉัพพัคคีย์ว่า จงถวายแก่
ท่านองค์นี้ จงถวายข้าวที่ท่านองค์นี้ พวกพระฉัพพัคคีย์ได้ฉันตามความต้องการ ภิกษุเหล่าอื่น
ฉันไม่ได้ตั้งจิตประสงคฺ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า
โจน พระฉัพพัคคีย์จึงไม่ห้ามปรามภิกษุณีฉัพพัคคีย์ผู้บงการเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี
พระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่า พวกเธอไม่ห้าม
ปรามภิกษุณีทั้งหลายผู้บงการอยู่ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย โจนพวกเธอจึงไม่ห้าม
ปรามภิกษุณีผู้บงการอยู่เล่า การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชน
ที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เลวพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๔๓. ๒. อนึ่ง ภิกษุทั้งหลายรับนิมนต์ฉันอยู่ในสกุล ถ้าภิกษุณีมายืนสั่งเสีย
อยู่ในที่นั้นว่า จงถวายแก่ในองค์นี้ จงถวายข้าวในองค์นี้ ภิกษุทั้งหลายนั้นพึงรุกราน
ภิกษุณีนั้นว่า น้องหญิง เธอจงหลีกไปเสีย ตลอดเวลาที่ภิกษุฉันอยู่ ถ้าภิกษุแม้รูปหนึ่ง
ไม่กล่าวออกไป เพื่อจะรุกรานภิกษุณีนั้นว่า น้องหญิง เธอจงหลีกไปเสีย ตลอดเวลา
ที่ภิกษุฉันอยู่ ภิกษุเหล่านั้นพึงแสดงคินว่า แน่ะเธอ พวกฉันต้องธรรมที่นาดี ไม่เป็น
ที่สบาย คาวจะแสดงคิน พวกฉันแสดงคินธรรมนั้น .

เรื่องภิกษุณีฉัพพคดีย จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๑๔๔] คำว่า อนึ่ง ภิกษุทั้งหลายรับนิมนต์ฉันอยู่ในสกุล ความว่า ที่ชื่อว่าสกุล
ได้แก่ตระกูล ๔ คือ ตระกูลภริยัตริย์ ตระกูลพราหมณ์ ตระกูลแพศย์ ตระกูลศูทร .

คำว่า รับนิมนต์ฉันอยู่ คือ รับนิมนต์ฉันโภชนะทั้งห้า อย่างใดอย่างหนึ่ง .

ที่ชื่อว่า ภิกษุณี ได้แก่สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์สองฝ่าย .

ที่ชื่อว่า ผู้สั่งเสียอยู่ คือ บงการว่า จงถวายแก่ในองค์นี้ จงถวายข้าวในองค์นี้
ดังนี้ ตามความที่เป็นมิตรกัน เป็นเพื่อนร่วมเห็นกัน เป็นเพื่อนร่วมคบกัน เป็นผู้ร่วม
อุปัชฌาย์กัน เป็นผู้ร่วมอาจารย์กัน นี้ชื่อว่า ผู้สั่งเสียอยู่ .

คำว่า อันภิกษุทั้งหลายนั้น ได้แก่ ภิกษุที่ฉันอยู่ .

คำว่า ภิกษุณีนั้น ได้แก่ ภิกษุณีผู้สั่งเสียนั้น .

ภิกษุทั้งหลายนั้น พึงรุกรานภิกษุณีนั้นว่า น้องหญิง เธอจงหลีกไปจนกว่าภิกษุทั้งหลาย
จะฉันเสร็จ ถ้าภิกษุแม้รูปหนึ่งไม่รุกราน รับด้วยหวังว่าจักเคียด จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ . กลิ่น
ต้องอาบัติปาฏิเทสนีเยะ ทุกๆ คำกลืน .

บทภาษณีย์

ติกปาฏิเทสนีเยะ

[๑๔๖] ภิกษุณีผู้อุปสมบันสั่งเสียอยู่ ภิกษุสำคัญว่าภิกษุณีผู้อุปสมบันไม่ห้ามปราม
ต้องอาบัติปาฏิเทสนีเยะ .

ภิกษุณีผู้อุปสมบันสั่งเสียอยู่ ภิกษุมีความสงสัย ไม่ห้ามปราม ต้องอาบัติปาฏิเทสนีเยะ .

ภิกษุณีผู้อุปสมบันสั่งเสียอยู่ ภิกษุสำคัญว่าเป็นภิกษุณีอนุอุปสมบัน ไม่ห้ามปราม ต้อง
อาบัติปาฏิเทสนีเยะ .

ติกทุกกฏ

สตรีผู้อุปสมบทแล้วในสงฆ์ฝ่ายเดียวสั่งเสียอยู่ ภิกษุไม่ห้ามปราม ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุณีผู้เป็นอนุอุปสมบันสั่งเสียอยู่ ภิกษุสำคัญว่าเป็นภิกษุณีผู้อุปสมบัน ไม่ห้ามปราม
ต้องอาบัติทุกกฏ .

ภิกษุณีผู้เป็นอนุอุปสมบันสั่งเสียอยู่ ภิกษุมีความสงสัย ไม่ห้ามปราม ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีผู้เป็นอนุอุปสมบันสั่งเสียอยู่ ภิกษุสำคัญว่าเป็นภิกษุณีอนุอุปสมบัน ไม่ห้ามปราม
ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๑๔๗] ภิกษุณีสั่งให้ถวายภัตตาหารของตน มิได้ถวายเอง ๑ ถวายภัตตาหารของ
ผู้อื่น มิได้สั่งให้ถวาย ๑ สั่งให้ถวายภัตตาหารที่เขาไม่ได้ถวาย ๑ สั่งให้เขาถวายในภิกษุที่เขา
ไม่ได้ถวาย ๑ สั่งให้ถวายเท่าๆ กันแก่ภิกษุทุกรูป ๑ สิกขมานาสั่งเสีย ๑ สามเณรสั่งเสีย ๑
เว้นโภชนะห้า อาหารทุกอย่าง ไม่เป็นอาบัติ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้อง
อาบัติแล .

ปาฏิเทสนีเยะ สิกขาบทที่ ๒ จบ .

ปาฏิเทสนีเยะ สิกขาบทที่ ๓

เรื่องตระกูลหนึ่ง

[๑๔๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ในพระนครสาวัตถี มีตระกูลหนึ่งเป็น
ตระกูลที่เลื่อมใส ทั้งสองสามีภรรยาเจริญด้วยศรัทธา แต่หย่อนด้วยโภกทรัพย์ เขาได้สละของ
เดียวของฉันทอันเป็นอาหารมื้อเช้า ซึ่งบังเกิดในตระกูลนั้นทั้งหมด แก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว บางคราว
ถึงกับอดอาหารอยู่ . ชาวบ้านพากันแพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระสมณะเชื้อสายพระ
ศากยบุตรจึงได้รับอาหาร ไม่รู้จักประมาณ สามีภรรยาผู้นี้ได้ถวายแก่สมณะเหล่านั้นแล้ว บางคราว
ถึงกับอดอาหารอยู่ ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านพากันแพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ จึงได้
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

พระพุทธานุญาตพิเศษ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ตระกูลใดเจริญด้วยศรัทธา แต่หย่อนด้วยโภคทรัพย์ เราอนุญาตให้สมมติว่าเป็นเสกขะแก่ตระกูลเห็นปานนั้นด้วยญัตติทุติยกรรม ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เลฬิงให้เสกขะสมมติอย่างนี้ .

เสกขสมมติ

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ ฟังประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมมาจา ว่าดังนี้ :-

กรรมมาจาให้เสกขสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ตระกูลมีชื่อนี้เจริญด้วยศรัทธา แต่หย่อนด้วยโภคสมบัติ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สมมติว่าเป็นเสกขะแก่ตระกูลมีชื่อนี้ นี้เป็นญัตติ .

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ตระกูลมีชื่อนี้เจริญด้วยศรัทธา แต่หย่อนด้วยโภคสมบัติ สงฆ์ให้สมมติว่าเป็นเสกขะแก่ตระกูลมีชื่อนี้ การให้สมมติว่าเป็นเสกขะแก่ตระกูลมีชื่อนี้ ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด .

การให้สมมติว่าเป็นเสกขะ สงฆ์ให้แล้วแก่ตระกูลมีชื่อนี้ ขอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนึ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เลฬวกเธอพึงยกสิกขาบทขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๔๔. ๓. ก. อนึ่ง ภิกษุใด รับของเคี้ยวกัตติ ของฉันทกัตติ ในสกุลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะเห็นปานนั้น ด้วยมือของตน แล้วเคี้ยวกัตติ ฉันทกัตติ ภิกษุนั้นพึงแสดงคินว่า แน่ะเธอ ฉันทธรรมที่น่าดี ไม่เป็นที่สบาย ควรจะแสดงคิน ฉันทธรรมนั้น .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้ .

เรื่องตระกูลหนึ่ง จบ .

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๗๔๙] ก็โดยสมัยนั้นแล ในพระนครสาวัตถิมิถานมหรสพ พวกชาวบ้านนิมนต์ภิกษุทั้งหลาย ไปฉัน แม่ตระกูลนั้นก็ได้นิมนต์ภิกษุทั้งหลาย ไปฉัน ภิกษุทั้งหลายไม่รับนิมนต์ รังเกียจอยู่ว่า การรับของเคี้ยวของฉันทในตระกูลที่สมมติว่าเป็นเสกขะ ด้วยมือของตนแล้วเคี้ยวฉันท พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว เขาจึงเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า พวกเราจะมีชีวิตอยู่ไปทำไม เพราะพระคุณเจ้าทั้งหลาย ไม่รับนิมนต์ฉันของพวกเรา ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินเขาเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

พระพุทธานุญาตพิเศษ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้อันทายกนิมนต์แล้ว รับของเคี้ยวกัตติ ของฉันทกัตติ ในตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ด้วยมือของตนแล้ว เคี้ยวฉันทได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เลฬวกเธอพึงยกสิกขาบทขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ ๑

๑๔๔. ๓. ข. อนึ่ง ภิกษุใด ไม่ได้รับนิมนต์ก่อน รับของเคี้ยวกัตติ ของฉันทกัตติ ในตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะเห็นปานนั้น ด้วยมือของตน แล้วเคี้ยวกัตติ ฉันทกัตติ ภิกษุนั้นพึงแสดงคินว่า แน่ะเธอ ฉันทธรรมที่น่าดี ไม่เป็นที่สบาย ควรจะแสดงคิน ฉันทธรรมนั้น .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้ .

เรื่องภิกษุหลายรูป จบ .

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๗๕๐] โดยสมัยต่อจากนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งเป็นกุลปะกะของตระกูลนั้น ครั้นเวลาเช้า เธอครองอันตราสกแล้วถือบาตจีวรเดินผ่านเข้าไปในตระกูลนั้น ครั้นถึงแล้วจึงนั่งบนอาสนะที่เขาจัดถวาย ภิกษุนั้นเกิดอาพาธในทันใด จึงชาวบ้านเหล่านั้น ได้กล่าวอาราธนาภิกษุนั้นว่า นิมนต์ฉันเถิดขอรับ ภิกษุนั้นไม่รับนิมนต์ รังเกียจอยู่ว่า ภิกษุผู้อันทายกไม่ได้นิมนต์ไว้ก่อน รับของเคี้ยวของฉันทในตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะด้วยมือของตน แล้วเคี้ยวฉันท พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว ดังนี้แล้ว ไม่อาจไปบิณฑบาต ได้อดอาหารแล้ว ครั้นหายจากอาพาธแล้ว เธอได้ไปสู่อารามแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

พระพุทธานุญาตพิเศษ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
แรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้อาหารรับ
ของเคี้ยวกัฏฐิ ของฉันทกัฏฐิ ในตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ด้วยมือของตน แล้วเคี้ยว
ฉันทกัฏฐิ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตปฏิญญิตี ๒

๑๔๔ . ๓ . ก . อนึ่ง ภิกษุใด ไม่ได้รับนิมนต์ก่อน มีชีผู้อาหาร รับของ
เคี้ยวกัฏฐิ ของฉันทกัฏฐิ ในตระกูลทั้งหลายที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะเห็นปานนั้น ด้วยมือ
ของตน แล้วเคี้ยวกัฏฐิ ฉันทกัฏฐิ ภิกษุนั้นพึงแสดงคืนว่า เนะเธอ ฉันทกัฏฐิฉันต้องธรรมที่นำดี
ไม่เป็นที่สบาย คาวจะแสดงคืน ฉันทกัฏฐิฉันต้องธรรมนั้น .

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๙๑] คำว่า ตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ความว่า ตระกูลที่ชื่อว่าอันสงฆ์
สมมติว่าเป็นเสกขะ ได้แก่ตระกูลที่เจริญด้วยศรัทธา แต่หย่อนด้วยโภคสมบัติ ได้รับสมมติ
ด้วยญัตติทุติยกรรมว่าเป็นเสกขะ .

บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

บทว่า ในตระกูลทั้งหลายที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ได้แก่ตระกูลทั้งหลาย เห็น
ปานนั้น ที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ .

ที่ชื่อว่า ไม่ได้รับนิมนต์ไว้ คือเขาไม่ได้นิมนต์เพื่อฉันในวันนี้ หรือพรุ่งนี้ไว้ ภิกษุ
เดินผ่านอุปจารเรือนเข้าไป เขาจึงนิมนต์ นี้ชื่อว่า ไม่ได้รับนิมนต์ไว้ .

ที่ชื่อว่า ได้รับนิมนต์ คือ เขานิมนต์เพื่อฉันในวันนี้หรือพรุ่งนี้ไว้ ภิกษุมิได้เดินผ่าน
อุปจารเรือนเข้าไป เขานิมนต์ นี้ชื่อว่า ได้รับนิมนต์ .

ที่ชื่อว่า มีชีผู้อาหาร คือ สามารถไปบิณฑบาตได้ .

ที่ชื่อว่า ผู้อาหาร คือ ไม่สามารถไปบิณฑบาตได้ .

ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือ เว้นโภชนะห้า ของเป็นยามกาลิก สัตตทาหาลิก ยาวชีวิก
นอกนั้นชื่อว่าของเคี้ยว

ที่ชื่อว่า ของฉันท ได้แก่ โภชนะห้า คือ ข้าวสุก ๑ ขนมสด ๑ ขนมแห้ง ๑
ปลา ๑ เนื้อ ๑ .

ภิกษุไม่ได้รับนิมนต์ไว้ มีชีผู้อาหาร รับของเคี้ยวของฉันทไว้ด้วยหมายใจว่า จักเคี้ยว
ฉันทฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ฉันท ต้องอาบัติปาฏิเทสนีเย ทุกๆ คำกลืน .

บทภาษณีย์

ติกปาฏิเทสนีเย

[๓๙๒] ตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็น
เสกขะ ไม่ได้รับนิมนต์ไว้ มีชีผู้อาหาร รับของเคี้ยวกัฏฐิ ของฉันทกัฏฐิ ด้วยมือของตน แล้ว
เคี้ยวกัฏฐิ ฉันทกัฏฐิ ต้องอาบัติปาฏิเทสนีเย .

ตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ภิกษุสงฆ์อยู่ ไม่ได้รับนิมนต์ไว้ มีชีผู้อาหาร
รับของเคี้ยวกัฏฐิ ของฉันทกัฏฐิ ด้วยมือของตน แล้วเคี้ยวกัฏฐิ ฉันทกัฏฐิ ต้องอาบัติปาฏิเทสนีเย .

ตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่ตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ
ไม่ได้รับนิมนต์ไว้ มีชีผู้อาหาร รับของเคี้ยวกัฏฐิ ของฉันทกัฏฐิ ด้วยมือของตน แล้วเคี้ยวกัฏฐิ
ฉันทกัฏฐิ ต้องอาบัติปาฏิเทสนีเย .

ทุกกฏ

ภิกษุรับของเป็นยามกาลิก สัตตทาหาลิก ยาวชีวิก เพื่อทำเป็นอาหาร ต้องอาบัติทุกกฏ
ฉันท ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำกลืน .

มีชีตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็น
เสกขะ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

มีชีตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ภิกษุสงฆ์อยู่ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

มีชีตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่ตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็น
เสกขะ . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๓๙๓] ภิกษุได้รับนิมนต์ไว้ ๑ ภิกษุอาพาธ ๑ ภิกษุฉันของเป็นเดน ภิกษุผู้ได้รับ
นิมนต์ไว้หรือผู้อาหาร ๑ ภิกษุฉันภิกษาที่เขาจัดไว้ในที่นั้นเพื่อภิกษุอื่นๆ ๑ ภิกษุฉันภัตตาหารที่
เขานำออกจากเรือน ไปถวาย ๑ ภิกษุฉันนิตยภัต ๑ ภิกษุฉันสลาภภัต ๑ ภิกษุฉันปักษิกภัต ๑
ภิกษุฉันอุโปสถิกภัต ๑ ภิกษุฉันปาฏิปติกภัต ๑ ภิกษุฉันยามกาลิก สัตตทาหาลิก ยาวชีวิก
ที่เขากวายนอกว่า เมื่อปัจฉิมภัตฉันฉันทฉัน ๑ ภิกษุวิกัจฉริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑

ไม่ต้องอาบัติแล .

ปาฏิเทสนีเย สิกขาบทที่ ๓ จบ .

ปาฏิเทสนีเย สิกขาบทที่ ๔
เรื่องคนรับใช้ของเจ้าศากยะ

[๓๙๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ นิโครธาราม เขตพระนคร กบิลพัสดุ์สักกะชนบท . ครั้นนั้น พวกบ่าวของเจ้าศากยะทั้งหลายก่อการร้าย นางสาเกียนี

ทั้งหลายปรารถนาจะทำกัตตอาหารถวายภิกษุทั้งหลายผู้อยู่ในเสนาสนะป่า พวกบ่าวๆ ของเจ้า-
* ศากยะได้ทราบข่าวว่า นางสาเกียนีทั้งหลาย ปรารถนาจะทำกัตตอาหารถวายภิกษุทั้งหลายผู้อยู่ใน

เสนาสนะป่า จึงไปชมอยู่ที่หนทาง เหล่านางสาเกียนีพากันนำของเคี้ยวของจั้นอย่างประณีต ไปสู่เสนาสนะป่า พวกบ่าวๆ ได้ออกมาแย่งชิงพวกนางสาเกียนีและประทุษร้าย พวกเจ้าศากยะ ออกไปจับผู้ร้ายพวกนั้น ได้พร้อมด้วยของกลาง แล้วพากันเฟ่งโทษ ตีเตียน โปนทะนาวา เมื่อ พวกผู้ร้ายอาศัยอยู่ในอารามมี โฉนพระคุณเจ้าทั้งหลายจึงไม่แจ้งความเล่า ภิกษุทั้งหลาย ได้ยิน พวกเจ้าศากยะพากันเฟ่งโทษ ตีเตียน โปนทะนาวาอยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุ แรกเกิดขึ้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติ-

* สิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ . . . เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๔๕ . ๔ . ก . อนึ่ง ภิกษุใด อยู่ในเสนาสนะป่า ที่รู้จักว่าเป็นที่มีรังเกียจ มีภิกษุเฉพาะหน้า รับของเคี้ยวกัตติ ของจั้นกัตติ อันเขาไม่ได้บอกให้รู้ไว้ก่อน ด้วยมือ ของตน ในวัดที่อยู่ เคี้ยวกัตติ จั้นกัตติ ภิกษุนั้นพึงแสดงคืนว่า แน่ะเธอ ฉันต้องธรรม ที่น่าดี ไม่เป็นที่สบาย ควาระจะแสดงคืน ฉันแสดงคืนธรรมนั้น .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ ฉะนี้ .

เรื่องคนรับใช้ของเจ้าศากยะ จบ .

เรื่องพระอาพาธ

[๓๙๕] โดยสมัยต่อจากนั้นแล มีภิกษุรูปหนึ่งอาพาธอยู่ในเสนาสนะป่า ชาวบ้านได้ พากันนำของเคี้ยวของจั้น ไปสู่เสนาสนะป่า ครั้นแล้ว ได้กล่าวอาราธนาภิกษุนั้นว่า นิมนต์จั้นเกิด ขอรับ .

ภิกษุนั้นไม่รับ รังเกียจอยู่ว่า การรับของเคี้ยวหรือของจั้นในเสนาสนะป่า ด้วยมือ ของตน แล้วเคี้ยวจั้น พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว ดังนี้ แล้วไม่สามารถไปเที่ยวบิณฑบาต ได้อุดอาหารแล้ว เธอได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลาย ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่ พระผู้มีพระภาค .

พระพุทธานุญาตพิเศษ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุ แรกเกิดขึ้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้อาพาธรับของ เคี้ยวหรือของจั้น ในเสนาสนะป่า ด้วยมือของตนแล้วเคี้ยวจั้นได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ

๑๔๕ . ๔ . ข . อนึ่ง ภิกษุใด อยู่ในเสนาสนะป่า ที่รู้จักว่า เป็นที่มีรังเกียจ มีภิกษุเฉพาะหน้า รับของเคี้ยวกัตติ ของจั้นกัตติ อันเขาไม่ได้บอกให้รู้ไว้ก่อน ด้วยมือ ของตน ในวัดที่อยู่ ไม่ใช่ผู้อาพาธ เคี้ยวกัตติ จั้นกัตติ ภิกษุนั้นพึงแสดงคืนว่า แน่ะเธอ ฉันต้องธรรมที่น่าดี ไม่เป็นที่สบาย ควาระจะแสดงคืน ฉันแสดงคืน ธรรมนั้น .

เรื่องพระอาพาธ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๙๖] คำว่า เสนาสนะป่า ความว่า เสนาสนะที่ชื่อว่าป่า มีกำหนดเขต ๕๐๐ ขั้วธนูเป็นอย่างต่ำ .

ที่ชื่อว่า เป็นที่มีรังเกียจ คือ ในอาราม ในอุปจารแห่งอาราม มีสถานที่พวกโจร ช่องลม บริโภค ยืน นั่ง นอน ปรากฏอยู่ .

ที่ชื่อว่า มีภิกษุเฉพาะหน้า คือ ในอาราม ในอุปจารแห่งอาราม มีร่องรอยที่ชาวบ้าน ถูกพวกโจรฆ่า ปล้น ทุบตี ปรากฏอยู่ .

บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด . . .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ . . . นี้ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

บทว่า ในเสนาสนะเห็นปานนั้น คือ ในเสนาสนะมีร่องรอยเช่นนั้นปรากฏ .

ที่ชื่อว่า อันเขาไม่ได้บอกให้รู้ คือ เขาส่งสหธรรมิก ๕ ไปบอก นี้ชื่อว่า ไม่เป็น
อันเขาได้บอกให้รู้ .

เขาบอกนอกอาราม นอกอุปัชฌาย์แห่งอาราม นี้ก็ชื่อว่าไม่เป็นอันเขาได้บอกให้รู้ .

ที่ชื่อว่า บอกให้รู้ คือผู้ใดผู้หนึ่งเป็นสตรีก็ตาม เป็นบุรุษก็ตาม มาสู่อาราม หรือ
อุปัชฌาย์แห่งอารามแล้วบอกว่า ท่านเจ้าข้า สตรีหรือบุรุษชื่อโน้น จักนำของเคี้ยวหรือของฉันมา
ถวายภิกษุมีชื่อนี้ .

ถ้าที่นั้นเป็นสถานมีรังเกียจ ภิกษุพึงบอกเขาว่า เป็นสถานมีรังเกียจ ถ้าที่นั้นเป็น
สถานมีภัยเฉพาะหน้า พึงบอกเขาว่า เป็นสถานมีภัยเฉพาะหน้า ถ้าเขากล่าวว่า ไม่เป็นไร
เจ้าข้า เขาจักนำมาเอง ภิกษุพึงบอกพวกโจรว่า ชาวบ้านจักเข้ามาในที่นี้ พวกท่านจงหลีกไปเสีย .

เมื่อเขาบอกให้รู้เฉพาะยากุ แล้วเขานำบริวารแห่งยากุมาด้วย นี้ชื่อว่า อันเขาบอกให้รู้ .

เมื่อเขาบอกให้รู้เฉพาะภักดิ์ แล้วเขานำบริวารแห่งภักดิ์มาด้วย นี้ชื่อว่า อันเขาบอกให้รู้ .

เมื่อเขาบอกให้รู้เฉพาะของเคี้ยว แล้วเขานำบริวารแห่งของเคี้ยวมาด้วย นี้ก็ชื่อว่า
อันเขาบอกให้รู้ .

เมื่อเขาบอกให้รู้เฉพาะตระกูล คนในตระกูลนั้นนำของเคี้ยวหรือของฉันมาถวาย นี้ก็
ชื่อว่า อันเขาบอกให้รู้ .

เมื่อเขาบอกให้รู้เฉพาะหมู่บ้าน คนในหมู่บ้านนั้นนำของเคี้ยวหรือของฉันมาถวาย นี้ก็
ชื่อว่า อันเขาบอกให้รู้ .

เมื่อเขาบอกให้รู้เฉพาะตำบลบ้าน คนในตำบลบ้านนั้นนำของเคี้ยวหรือของฉันมาถวาย
นี้ก็ชื่อว่า อันเขาบอกให้รู้ .

ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือ เว้นโภชนะห้า ของเป็นยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก
นอกนั้นชื่อว่าของเคี้ยว .

ที่ชื่อว่า ของฉัน ได้แก่ โภชนะห้า คือ ข้าวสุก ๑ ขนมสด ๑ ขนมแห้ง ๑
ปลา ๑ เนื้อ ๑ .

ที่ชื่อว่า วัดที่อยู่ สำหรับอารามที่มีเครื่องล้อม ได้แก่ภายในอาราม อารามที่ไม่มีเครื่อง
ล้อม ได้แก่อุปัชฌาย์ .

ที่ชื่อว่า ไม่ใช่ผู้อาพาธ คือ ผู้สามารถไปเที่ยวบิณฑบาตได้ .

ที่ชื่อว่า ผู้อาพาธ คือ ผู้ไม่สามารถไปเที่ยวบิณฑบาตได้ .

ภิกษุไม่ใช่ผู้อาพาธ รับประทานของที่เขาไม่ได้บอกให้รู้ ด้วยหมายว่า จักเคี้ยว จักฉัน
ต้องอาบัติทุกกฏ ฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนีเย ทุกๆ คำกลืน .

บทภาษณีย์

ตักปาฏิเทสนีเย

[๗๙๓] เขาไม่ได้บอกให้รู้ ภิกษุสำคัญว่าเขาไม่ได้บอกให้รู้ รับประทานของเคี้ยวก็ดี ของฉัน
ก็ดี ด้วยมือของตน ในวัดที่อยู่ ไม่ใช่ผู้อาพาธ เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ต้องอาบัติปาฏิเทสนีเย .

เขาไม่ได้บอกให้รู้ ภิกษุมีความสงสัย รับประทานของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตน ใน
วัดที่อยู่ ไม่ใช่ผู้อาพาธ เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ต้องอาบัติปาฏิเทสนีเย .

เขาไม่ได้บอกให้รู้ ภิกษุสำคัญว่าเขาบอกให้รู้ แล้วรับประทานของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือ
ของตน ในวัดที่อยู่ ไม่ใช่ผู้อาพาธ เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ต้องอาบัติปาฏิเทสนีเย .

ทุกกฏ

ภิกษุรับประทานของเป็นยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก เพื่อทำเป็นอาหาร
ต้องอาบัติทุกกฏ ฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ทกๆ คำกลืน .

เขาบอกให้รู้แล้ว ภิกษุสำคัญว่าเขาไม่ได้บอกให้รู้ . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

เขาบอกให้รู้แล้ว ภิกษุมีความสงสัย . . . ต้องอาบัติทุกกฏ .

ไม่ต้องอาบัติ

เขาบอกให้รู้แล้ว ภิกษุสำคัญว่าเขาบอกให้รู้แล้ว . . . ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๗๙๔] เขาบอกให้รู้ ๑ ภิกษุอาพาธ ๑ ภิกษุฉันของเป็นเดนของภิกษุผู้ได้รับนิมนต์ไว้
หรือของภิกษุผู้อาพาธ ๑ ภิกษุรับนอกวัดแล้วมาฉันในวัด ๑ ภิกษุฉันรากไม้ เปลือกไม้ ใบไม้
ดอกไม้ หรือผลไม้ ซึ่งเกิดขึ้นในวัดนั้น ๑ ภิกษุฉันของเป็นยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก
ในเมื่อมีเหตุจำเป็น ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ไม่ต้องอาบัติแล .

ปาฏิเทสนีเย ลิกขาบทที่ ๔ จบ .

บทสรุป

[๗๙๕] ท่านทั้งหลาย ธรรมคือปาฏิเทสนีเย ๔ ลิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแล
ข้าพเจ้าขอถามท่านทั้งหลายในธรรม คือ ปาฏิเทสนีเย ๔ ลิกขาบทนั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
บริสุทธิแล้วหรือ? ข้าพเจ้าขอถามแม่ครั้งที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิแล้วหรือ?
ข้าพเจ้าขอถามแม่ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิแล้วหรือ? ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ
แล้วในธรรมคือ ปาฏิเทสนียะ ๔ ลิกขาบทนี้ เหตุฉนั้น จึงนึ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วย
อย่างนี้ .

ปาฏิเทสนียกัณฑ์ จบ .

๔. เสขียกัณฑ์

ท่านทั้งหลาย ก็ธรรมคือ เสขียะเหล่านี้แล มาสู่อุเทศ .

วรรคที่ ๑ ปริมณฑลวรรค

สารูป ๒๖ ลิกขาบท

ลิกขาบทที่ ๑

[๘๐๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-

* บิณฑกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นุ่งผ้าเลื่อยหน้าบ้าง เลื่อยหลังบ้าง
ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึง ได้นุ่ง
ผ้าเลื่อยหน้าบ้าง เลื่อยหลังบ้าง เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคคามเล่า ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินข่าว
บ้านเหล่านั้นพากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ . บรรดาที่เป็นผู้มกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ
ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน พระฉัพพัคคีย์จึง ได้นุ่งผ้าเลื่อยหน้าบ้าง เลื่อยหลังบ้างแล้วกราบ
ทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรก
เกิดนั้น แล้วรับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ข่าวว่า พวกเธอนุ่งผ้าเลื่อยหน้าบ้าง เลื่อยหลังบ้าง จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติลิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย โฉนพวกเธอจึง ได้นุ่งผ้า
เลื่อยหน้าบ้าง เลื่อยหลังบ้างเล่า การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของ
ชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกลิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้

พระบัญญัติ

๑๔๖. ๑. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักนุ่งเป็นปริมณฑล .

ลิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุนุ่งปิดมณฑลสะดือ มณฑลเข่า ชื่อว่านุ่งเป็นปริมณฑล .

ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ นุ่งผ้าเลื่อยหน้าหรือเลื่อยหลัง ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก่ล้ง ๑ ไม่มีสติ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิ-

* กัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

ปริมณฑลวรรค ลิกขาบทที่ ๑ จบ .

ปริมณฑลวรรค ลิกขาบทที่ ๒

[๘๐๑] สาวัตถีนิกทาน . ๑- ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นุ่งผ้าเลื่อยหน้าบ้าง เลื่อยหลังบ้าง . . .

พระบัญญัติ

๑๔๗. ๒. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักห่มเป็นปริมณฑล .

ลิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุห่มท่ามทั้งสองให้เสมอกัน ชื่อว่าห่มเป็นปริมณฑล . ภิกษุใดอาศัยความไม่
เอื้อเฟื้อ ห่มผ้าเลื่อยหน้าหรือเลื่อยหลัง ต้องอาบัติทุกกฏ .

๑๑. บาลีว่า สาวัตถีนิกทาน เห็นอยู่ในที่ใด ในที่นั้นมามีบาลีแปลว่า โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธ

๑๑เจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ดังนี้

๑๒. หมายถึงมีเนื้อความดังลิกขาบทที่ ๑

อนาปัตติวาร

ไม่แก่ล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑

ไม่ต้องอาบัติแล .

ปริมณฑลวรรค ลิกขาบทที่ ๒ จบ .

ปริมณฑลวรรค ลิกขาบทที่ ๓

[๘๐๒] สาวัตถีนิกทาน โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน

อารามของอนาถบิณฑกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินเปิดกายไปใน

ละแวกบ้าน . . .

พระบัญญัติ

๑๔๘. ๓. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักปกปิดกายดี ไปในละแวกบ้าน

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงปิดกายด้วยดีไปในละแวกบ้าน . ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินเปิดกาย
ไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

ปริมณฑลวารรค สิกขาบทที่ ๓ จบ .

ปริมณฑลวารรค สิกขาบทที่ ๔

[๘๐๓] สāvātthīnīhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งเปิดกายในละแวกบ้าน . . .

พระบัญญัติ

๑๔๙. ๔. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักปกปิดกายดี นั่งในละแวกบ้าน .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงปิดกายด้วยดี นั่งในละแวกบ้าน . ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งเปิดกาย
ในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ อยู่ในที่พัก ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑
อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

ปริมณฑลวารรค สิกขาบทที่ ๔ จบ .

ปริมณฑลวารรค สิกขาบทที่ ๕

[๘๐๔] สāvātthīnīhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินคະນອງมือบั้ง คະນອງเท้าบั้ง
ไปในละแวกบ้าน . . .

พระบัญญัติ

๑๕๐. ๕. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักสำรวมดี ไปในละแวกบ้าน .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงสำรวมด้วยดีไปในละแวกบ้าน . ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ คະນອງมือกัถิ
คະນອງเท้ากัถิ ไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

ปริมณฑลวารรค สิกขาบทที่ ๕ จบ .

ปริมณฑลวารรค สิกขาบทที่ ๖

[๘๐๕] สāvātthīnīhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์คະນອງมือบั้ง คະນອງเท้าบั้ง
นั่งในละแวกบ้าน . . .

พระบัญญัติ

๑๕๑. ๖. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักสำรวมดี นั่งในละแวกบ้าน .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงสำรวมดี นั่งในละแวกบ้าน . ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ คະນອງมือกัถิ
คະນອງเท้ากัถิ นั่งในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

ปริมณฑลวารรค สิกขาบทที่ ๖ จบ .

ปริมณฑลวารรค สิกขาบทที่ ๗

[๘๐๖] สāvātthīnīhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินไปในละแวกบ้าน พลงแลดู
ในที่นั้นๆ . . .

พระบัญญัติ

๑๕๒. ๗. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักมีตาทอดลง ไปในละแวกบ้าน .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงมีนัยน์ตาทอดลง เดินไปในละแวกบ้าน พังแลประมาณชั่วแอกหนึ่ง .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ไปในละแวกบ้าน พลงแลดูในที่นั้นๆ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

ปริมณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ .

ปริมณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๘

[๘๐๓] สāvattīnīhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งในละแวกบ้าน พลงแลดู
ในที่นั้นๆ . . .

พระบัญญัติ

๑๕๓. ๘. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักมีตาหอดลง นั่งในละแวกบ้าน .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงมีนัยน์ตาอันหอดลง นั่งในละแวกบ้าน พังแลประมาณชั่วแอกหนึ่ง . ภิกษุใด
อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งในละแวกบ้าน พลงแลดูในที่นั้นๆ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

ปริมณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ .

ปริมณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๙

[๘๐๔] สāvattīnīhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินเริกผ้าไปในละแวกบ้าน . . .

พระบัญญัติ

๑๕๔. ๙. ภิกษุทำความศึกษาว่า เราจักไม่ไปในละแวกบ้านด้วยทั้งเริกผ้า .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงเดินเริกผ้าไปในละแวกบ้าน . ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เริกผ้าขึ้นข้าง
เดียวกิติ ทั้งสองข้างกิติ เดินไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

ปริมณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ .

ปริมณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

[๘๐๕] สāvattīnīhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เริกผ้า นั่งในละแวกบ้าน . . .

พระบัญญัติ

๑๕๕. ๑๐. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่นั่งในละแวกบ้าน ด้วยทั้งเริกผ้า .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงเริกผ้า นั่งในละแวกบ้าน . ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เริกผ้าขึ้นข้างเดียว
กิติ ทั้งสองข้างกิติ นั่งในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ อยู่ในที่พัก ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑
อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

ปริมณฑลวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ .

วรรคที่ ๑ จบ .

วรรคที่ ๒ อุชชัคคฆิการวรรค

สิกขาบทที่ ๑

[๘๐๖] สāvattīnīhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินหัวเราะลั่นไปในละแวกบ้าน . . .

พระบัญญัติ

๑๕๖. ๑๑. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ไปในละแวกบ้าน ด้วยทั้งความ
หัวเราะลั่น .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงเดินหัวเราะลั่นไปในละแวกบ้าน ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดิน-

* หัวเราะ ไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑- ๑ ทำอาการเพียงยิ้มแย้มในเมื่อมีเรื่องที่น่าขัน ๑
มีอันตราย ๒- ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ .

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๒
[๘๑๑] สāvattīnīhan. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งห้าวเราะล้นอยู่ในละแวกบ้าน . . .
พระบัญญัติ

๑๕๗. ๑๒. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่นั่งในละแวกบ้าน . ด้วยทั้งความ
ห้าวเราะล้น .

๑๕๘. ๒. บาลี ๒ บทนี้ ควรพิจารณา เพราะคนไข้ไม่ต้องการห้าวเราะ และในคราวมีอันตราย
ก็ไม่ต้องอาบัติห้าวเราะ .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงนั่งห้าวเราะล้นในละแวกบ้าน . ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งใน
ละแวกบ้านห้าวเราะล้น ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แกลัง ๑ ผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อพาร ๑- ๑ ทำอาการเพียงยืมแยมในเมื่อมีเรื่องที่น่าขัน ๑
มีอันตราย ๒- ๑ วิภลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ .

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๓
[๘๑๒] สāvattīnīhan. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินส่งเสียงตะเบ็ง เสียงตะโกน
ไปในละแวกบ้าน . . .

พระบัญญัติ

๑๕๘. ๑๓. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักมีเสียงน้อยไปในละแวกบ้าน .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงมีเสียงเบาเดินไปในละแวกบ้าน . ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินส่งเสียง
ตะเบ็ง เสียงตะโกนไปในละแวกบ้าน . ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แกลัง ๑ ผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อพาร ๑ มีอันตราย ๑ วิภลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ .

๑๕๙. ๒. แมंबาลี ๒ บทนี้ ก็ควรพิจารณาโดยนัยดังกล่าวแล้ว .

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๔

[๘๑๓] สāvattīnīhan. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งส่งเสียงตะเบ็ง เสียงตะโกนล้นอยู่ใน
ละแวกบ้าน . . .

พระบัญญัติ

๑๕๙. ๑๔. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักมีเสียงน้อย นั่งในละแวกบ้าน .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงมีเสียงเบา นั่งในละแวกบ้าน . ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ส่งเสียง
ตะเบ็ง เสียงตะโกน นั่งในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แกลัง ๑ ผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อพาร ๑ มีอันตราย ๑ วิภลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ .

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๕
[๘๑๔] สāvattīnīhan. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินโคลงกายไปในละแวกบ้าน .
วางท่าภาคภูมิ . . .

พระบัญญัติ

๑๖๐. ๑๕. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เดินโยกกายไปในละแวกบ้าน .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงเดินโคลงกายไปในละแวกบ้าน พึงประคองกายเดินไป . ภิกษุใดอาศัย
ความไม่เอื้อเพื่อ เดินโคลงกายไปในละแวกบ้าน วางท่าภาคภูมิ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แกลัง ๑ ผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อพาร ๑ มีอันตราย ๑ วิภลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

อุชชัคฆิกวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค

อุชชัคฆิกวารรค สิกขาบทที่ ๖
[๘๑๕] สāvātthīnīhan. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งโคลงกายอยู่ในละแวกบ้าน วางท่า
ภาคภูมิ . . .

พระบัญญัติ

๑๖๑. ๑๖. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่นั่งโยกกายในละแวกบ้าน .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงนั่งโคลงกายในละแวกบ้าน พึ่งนั่งประคองกาย. ภิกษุใดอาศัยความ
ไม่เอื้อเพื่อ นั่งโคลงกายในละแวกบ้าน วางท่าภาคภูมิ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ อยู่ในที่พัก ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑
อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

อุชชัคฆิกวารรค สิกขาบทที่ ๖ จบ .

อุชชัคฆิกวารรค สิกขาบทที่ ๗
[๘๑๖] สāvātthīnīhan. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินไกวแขนไปในละแวกบ้าน
แสดงท่ากรีดกราย . . .

พระบัญญัติ

๑๖๒. ๑๗. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ไกวแขนไปในละแวกบ้าน .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงเดินแกว่งแขนไปในละแวกบ้าน พึ่งประคองแขนเดินไป. ภิกษุใด
อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินแกว่งแขนไปในละแวกบ้าน แสดงท่ากรีดกราย ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

อุชชัคฆิกวารรค สิกขาบทที่ ๗ จบ .

อุชชัคฆิกวารรค สิกขาบทที่ ๘
[๘๑๗] สāvātthīnīhan. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งไกวแขน แสดงท่ากรีดกราย
ในละแวกบ้าน . . .

พระบัญญัติ

๑๖๓. ๑๘. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ไกวแขนนั่งในละแวกบ้าน .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงนั่งไกวแขนในละแวกบ้าน พึ่งนั่งประคองแขน. ภิกษุใดอาศัยความไม่-
*เอื้อเพื่อ นั่งแกว่งไกวแขนในละแวกบ้าน แสดงท่ากรีดกราย ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ อยู่ในที่พัก ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑
อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

อุชชัคฆิกวารรค สิกขาบทที่ ๘ จบ .

อุชชัคฆิกวารรค สิกขาบทที่ ๙
[๘๑๘] สāvātthīnīhan. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินโคลงศีรษะไปในละแวกบ้าน
ท่าท่าคอปับ . . .

พระบัญญัติ

๑๖๔. ๑๙. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่โคลงศีรษะไปในละแวกบ้าน .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงเดินโคลงศีรษะไปในละแวกบ้าน พึ่งเดินประคองศีรษะไป ภิกษุใดอาศัย
ความไม่เอื้อเพื่อ เดินโคลงศีรษะไปในละแวกบ้าน ท่าท่าคอปับ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

อุชชัคฆิกวารรค สิกขาบทที่ ๙ จบ .

อุชชัคฆิกวารรค สิกขาบทที่ ๑๐
[๘๑๙] สāvātthīnīhan. ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งโคลงศีรษะในละแวกบ้าน ท่าท่า
คอปับ . . .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

พระบัญญัติ

๑๖๕. ๒๐. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่โคลงศีรษะนั่งในละแวกบ้าน .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงนั่งโคลงศีรษะในละแวกบ้าน พึงนั่งประคองศีรษะ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งโคลงศีรษะในละแวกบ้าน ทำศีรษะให้ห้อย ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แกลัง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ อยู่ในที่พัก ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

อุชชัคฌิกวารรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ .

วารรคที่ ๒ จบ .

วารรคที่ ๓ ชัมภกตวารรค

สิกขาบทที่ ๑

[๘๒๐] สāvāṭṭhinīhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินค้ำกายไปในละแวกบ้าน . . .

พระบัญญัติ

๑๖๖. ๒๑. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ทำความค้ำ ไปในละแวกบ้าน .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงเดินค้ำกายไปในละแวกบ้าน ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินค้ำกายข้างเดียวก็ตาม ทั้งสองข้างก็ตาม ไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แกลัง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

ชัมภกตวารรค สิกขาบทที่ ๑ จบ .

ชัมภกตวารรค สิกขาบทที่ ๒

[๘๒๑] สāvāṭṭhinīhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งค้ำกายในละแวกบ้าน . . .

พระบัญญัติ

๑๖๗. ๒๒. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ทำความค้ำ นั่งในละแวกบ้าน .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงนั่งค้ำกายไปในละแวกบ้าน ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งค้ำกายข้างเดียวก็ตาม ทั้งสองข้างก็ตาม ไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แกลัง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ อยู่ในที่พัก ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

ชัมภกตวารรค สิกขาบทที่ ๒ จบ .

ชัมภกตวารรค สิกขาบทที่ ๓

[๘๒๒] สāvāṭṭhinīhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินกลมศีรษะไปในละแวกบ้าน . . .

พระบัญญัติ

๑๖๘. ๒๓. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่กลมศีรษะไปในละแวกบ้าน .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงกลมศีรษะเดินไปในละแวกบ้าน ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินกลมศีรษะไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แกลัง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

ชัมภกตวารรค สิกขาบทที่ ๓ จบ .

ชัมภกตวารรค สิกขาบทที่ ๔

[๘๒๓] สāvāṭṭhinīhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งกลมศีรษะนั่งในละแวกบ้าน . . .

พระบัญญัติ

๑๖๙. ๒๔. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่กลมศีรษะนั่งในละแวกบ้าน .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงกลมศีรษะนั่งในละแวกบ้าน ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ กลมศีรษะนั่งในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

อนาปัตติวาร

ไม่แกลัง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ อยู่ในที่พัก ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑
อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ข้มภกตวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ .

ข้มภกตวรรค สิกขาบทที่ ๕

[๘๒๔] สาวัตถินิทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์กระหย่งเท้าเดินไปในละแวกบ้าน . . .

พระบัญญัติ

๑๓๐ . ๒๕ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ไปในละแวกบ้าน ด้วยทั้ง
ความกระหย่ง .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงมีการกระหย่งเท้าเดินไปในละแวกบ้าน ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
เดินกระหย่งเท้าไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แกลัง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ อยู่ในที่พัก ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑
อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ข้มภกตวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ .

ข้มภกตวรรค สิกขาบทที่ ๖

[๘๒๕] สาวัตถินิทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์รัดเชาหนีงในละแวกบ้าน . . .

พระบัญญัติ

๑๓๑ . ๒๖ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่หนีงในละแวกบ้านด้วยทั้ง
ความรัด .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงมีการรัดเชาหนีงในละแวกบ้าน ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อหนีงรัดเชาด้วย
มือก็ดี รัดเชาด้วยผ้าก็ดี ในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แกลัง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ อยู่ในที่พัก ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑
อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ข้มภกตวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ .

สารูป ๒๖ สิกขาบท จบ .

โภชนปฏิสังขยต ๓๐ สิกขาบท

ข้มภกตวรรค สิกขาบทที่ ๗

[๘๒๖] สาวัตถินิทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์รับบิณฑบาต โดยไม่เอาใจใส่ ทำ
อาการดุจหึ่งเสีย . . .

พระบัญญัติ

๑๓๒ . ๒๗ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตโดยเอื้อเพื่อ .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงรับบิณฑบาตโดยเคารพ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ รับบิณฑบาตโดยไม่
เคารพ ทำอาการดุจหึ่งเสีย ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แกลัง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

ข้มภกตวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ .

ข้มภกตวรรค สิกขาบทที่ ๘

[๘๒๗] สาวัตถินิทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์รับบิณฑบาต พลางแลไปในที่นั้นๆ
เมื่อเขากำลังเกลี่ยบิณฑบาตลงก็ดี เมื่อเกลี่ยเสร็จแล้วก็ดี หารู้สึกตัวไม่ . . .

พระบัญญัติ

๑๓๓ . ๒๘ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักจ้องในบาตรรับบิณฑบาต .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงเลดูบาตรรับบิณฑบาต ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ รับบิณฑบาตพลาง
เหลียวแลไปในที่นั้นๆ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แกลัง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค

ไม่ต้องอาบัติแล .

ข้มภกตวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ .

ข้มภกตวรรค สิกขาบทที่ ๙

[๘๒๘] สāvātthīnīhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์รับบิณฑบาต รับแต่สุปะเป็นส่วน
มาก . . .

พระบัญญัติ

๑๓๔ . ๒๙ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตมีสุปะเสมอกัน .

สิกขาบทวิภังค์

ที่ชื่อว่า สุปะ มีสองชนิด คือ สุปะทำด้วยถั่วเขียว ๑ สุปะทำด้วยถั่วเหลือง ๑ ที่
จับได้ด้วยมือ .

อันภิกษุพึงรับบิณฑบาตมีสุปะพอสมควร ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ รับแต่สุปะอย่าง
เดียวเป็นส่วนมาก ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก่ล้ง ๑ ผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาหาร ๑ รับกับข้าวต่างอย่าง ๑ รับของญาติ ๑
รับของผู้ปวารณา ๑ รับเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุอื่น ๑ กระจายด้วยทรัพย์ของตน ๑ มีอันตราย ๑
วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

ข้มภกตวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ .

ข้มภกตวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

[๘๒๙] สāvātthīnīhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์รับบิณฑบาตถึงล้นบาตร . . .

พระบัญญัติ

๑๓๕ . ๓๐ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตจดเสมอขอบบาตร .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงรับบิณฑบาตเสมอขอบปากบาตร ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ รับบิณฑบาต
จนล้น ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก่ล้ง ๑ ผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้อง
อาบัติแล .

ข้มภกตวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ .

วรรคที่ ๓ จบ .

วรรคที่ ๔ สักกัจจวรรค

สิกขาบทที่ ๑

[๘๓๐] สāvātthīnīhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันบิณฑบาตโดยไม่เอาใจใส่ ทำอาการ
ดองไม่ยากฉัน . . .

พระบัญญัติ

๑๓๖ . ๓๑ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักฉันบิณฑบาตโดยเอื้อเพื่อ .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงฉันบิณฑบาตโดยไม่รังเกียจ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันบิณฑบาตโดย
รังเกียจ ทำอาการดองไม่ยากฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก่ล้ง ๑ ผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาหาร ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ .

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๒

[๘๓๑] สāvātthīnīhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันบิณฑบาตพลางเหลือวแลไปในที่
นั้นๆ เมื่อเขาเกลี้ยบิณฑบาตลงก็ดี เมื่อเกลี้ยเสร็จแล้วก็ดี หารู้สึกตัวไม่ . . .

พระบัญญัติ

๑๓๗ . ๓๒ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักจ้องดูอยู่ในบาตร ฉันบิณฑบาต .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารพึงเลดูในบาตร ฉันบิณฑบาต ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉัน
บิณฑบาตพลางแลดูไปในที่นั้นๆ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก่ล้ง ๑ ผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาหาร ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑

ไม่ต้องอาบัติแล .

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ .

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๓

[๘๓๒] สาวัตถินิทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันทบิณฑบาตเจาะลงในที่นั้นๆ . . .

พระบัญญัติ

๑๓๘ . ๓๓ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักฉันทบิณฑบาตไม่แหง .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุพึงฉันทบิณฑบาตเกลี้ยให้เสมอ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันทบิณฑบาตเจาะลงในที่นั้นๆ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ ตักให้ภิกษุอื่น เว้าแหง ๑ ตักเกลี้ยลงในภาชนะอื่นแหง ๑ ตักสุมแหงเว้า ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ .

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๔

[๘๓๓] สาวัตถินิทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันทบิณฑบาต ฉันทกับบออย่างเดียวมก . . .

พระบัญญัติ

๑๓๙ . ๓๔ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักฉันทบิณฑบาตมีสุมปะเสมอกัน .

สิกขาบทวิภังค์

ที่ชื่อว่า สุมะ มีสองชนิด คือ สุมะทำด้วยถั่วเขียว ๑ สุมะทำด้วยถั่วเหลือง ๑
ที่จับได้ด้วยมือ .

อันภิกษุพึงฉันทบิณฑบาตมีสุมปะพอดีกัน ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันทสุมปะอย่าง
เดียว ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ ฉันทกับข้าวอย่างอื่น ๑ ฉันทของญาติ ๑
ฉันทของคนปวารณา ๑ ฉันทเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุอื่น ๑ งามมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ มีอันตราย ๑
วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ .

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๕

[๘๓๔] สาวัตถินิทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันทบิณฑบาตขย่มลงแต่ยอด . . .

พระบัญญัติ

๑๔๐ . ๓๕ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ขย่มลงแต่ยอด ฉันทบิณฑบาต .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงขย่มลงแต่ยอดฉันทบิณฑบาต ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ขย่มลงแต่ยอด
ฉันทบิณฑบาต ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ กวาดตะลอมข้าวที่เหลือเล็กน้อยรวมเป็น
คำแล้วเปิบฉันท ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ .

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๖

[๘๓๕] สาวัตถินิทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์อาศัยความอยากได้มาก กลบแกงบ้าง
กับข้าวบ้าง ด้วยข้าวสุก . . .

พระบัญญัติ

๑๔๑ . ๓๖ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่กลบแกงก็ดี กับข้าวก็ดี ด้วย-

*ข้าวสุก อาศัยความอยากได้มาก .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันทอาหารไม่พึงกลบแกง หรือกับข้าว ด้วยข้าวสุกเพราะอยากจะได้มาก ภิกษุ
ใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ กลบแกงหรือกับข้าวด้วยข้าวสุก เพราะอยากจะได้มาก ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ เจ้าของกลบถาย ๑ ไม่ได้มุ่งอยากได้มาก ๑
มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ .

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ขอข้าวแกงจิ้น

[๘๓๖] สāvตถีนินทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ขอข้าวบ้าง ข้าวสุกบ้าง เพื่อประโยชน์
แก่ตนมาจิ้น ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร
จึงได้ขอข้าวบ้าง ข้าวสุกบ้าง เพื่อประโยชน์แก่ตนมาจิ้นแล้ว กับข้าวหรือข้าวสุกที่ดี ใครจะ
ไม่พอใจ ของที่มีรสอร่อยใครจะไม่ชอบใจ ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน
โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระฉัพพัคคีย์
จึงได้ขอข้าวบ้าง ข้าวสุกบ้าง เพื่อประโยชน์แก่ตนมาจิ้นแล้ว . . . แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี
พระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้าว่า พวกเธอขอ
กับข้าวบ้าง ข้าวสุกบ้าง เพื่อประโยชน์แก่ตนมาจิ้น จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโหมฆบรุษทั้งหลาย โฉนพวกเธอจึงได้ขอ
กับข้าวบ้าง ข้าวสุกบ้าง เพื่อประโยชน์แก่ตนมาจิ้นแล้ว การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่เป็นไป
เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๘๒ . ๓๗ . ก . ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ขอสุปะกัตติ ข้าวสุกก็ดี เพื่อ -
*ประโยชน์แก่ตน จิ้น .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ขอข้าวแกงจิ้น จบ .

เรื่องพระอาพาธ

[๘๓๗] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายอาพาธ พวกภิกษุผู้พยาบาลได้ถามภิกษุทั้งหลาย
ผู้อาพาธว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านยังพอทนได้หรือ ยังพอให้อัตภาพเป็นไปได้หรือ

ภิกษุอาพาธทั้งหลายตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย เมื่อก่อนพวกผมขอสุปะบ้าง ข้าวสุกบ้าง
เพื่อประโยชน์แก่ตนมาจิ้น ได้ พวกผมมีความผาสุก เพราะเหตุนั้น แต่บัดนี้พวกผมรังเกียจอยู่ว่า
พระผู้มีพระภาคทรงห้ามแล้ว จึงไม่ขอ เพราะเหตุนั้น พวกผมจึงไม่มีความผาสุก .

ภิกษุทั้งหลาย ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงอนุญาตให้ภิกษุอาพาธขอได้

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุ
แรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้อาพาธ ขอสุปะกัตติ ข้าวสุกก็ดี เพื่อประโยชน์
แก่ตนมาจิ้นได้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ

๑๘๒ . ๓๗ . ข . ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราไม่อาพาธ จักไม่ขอสุปะกัตติ ข้าวสุก
ก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ตน จิ้น .

เรื่องพระอาพาธ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่อาพาธ ไม่พึงขอสุปะ หรือข้าวสุก เพื่อประโยชน์แก่ตนมาจิ้น ภิกษุใด
อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ มีไข้ผู้อาพาธ ขอสุปะกัตติ ข้าวสุกก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ตนมาจิ้น
ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ม ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ขอต่อญาติ ๑ ขอต่อคนปวารณา ๑ ขอเพื่อ
ประโยชน์แก่ภิกษุอื่น ๑ จำมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ .

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๘

[๘๓๘] สāvตถีนินทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์มีความมุ่งหมายจะเพ่งโทษ แลดูบาตร
ของภิกษุเหล่าอื่น . . .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

พระบัญญัติ

๑๔๓. ๓๘. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เพ่งโทษคนอื่น .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงมุ่งหมายจะเพ่งโทษ แลดูบาตรของภิกษุอื่น ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อมีความมุ่งหมายจะเพ่งโทษ แลดูบาตรของภิกษุพวกอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ แลดูด้วยคิดว่าจักเติมของฉันให้ หรือจักสั่งให้เขาเติมถวาย ๑ มิได้มีความมุ่งหมายจะเพ่งโทษ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ .

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๙

[๑๓๙] สāvātthināhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ทำคำข้าวใหญ่ . . .

พระบัญญัติ

๑๔๔. ๓๙. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ทำคำข้าวให้ใหญ่เกิน .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารไม่พึงทำคำข้าวให้ใหญ่เกินไป ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ทำคำข้าวให้ใหญ่ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อพาธ ๑ ฉันทของเคี้ยว ๑ ฉันทผลไม้ใหญ่ ๑ ฉันทกับแกง ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ .

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

[๑๔๐] สāvātthināhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันข้าวทำคำข้าวยาว . . .

พระบัญญัติ

๑๔๕. ๔๐. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักทำคำข้าวให้กลมกล่อม .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารพึงทำคำข้าวให้กลมกล่อม ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ทำคำข้าวยาว ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อพาธ ๑ ฉันทของเคี้ยว ๑ ฉันทผลไม้ใหญ่ ๑ ฉันทกับแกง ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สักกัจจวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ .

วรรคที่ ๔ จบ .

วรรคที่ ๕ กพพวรรค

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๑

[๑๔๑] สāvātthināhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เมื่อคำข้าวยังไม่นำมาถึง ย่อมอ้าช่องปากไว้ทำ . . .

พระบัญญัติ

๑๔๖. ๔๑. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เมื่อคำข้าวยังไม่นำมาถึง เราจักไม่อ้า-
*ช่องปาก .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหาร เมื่อคำข้าวยังไม่ถึงปาก ไม่พึงอ้าช่องปากไว้ทำ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เมื่อคำข้าวยังไม่นำมาถึงปาก อ้าช่องปากไว้ทำ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ .

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๒

[๑๔๒] สāvātthināhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์กำลังฉันอยู่ สอดนิ้วมือทั้งหมดเข้าไปในปาก . . .

พระบัญญัติ

๑๔๗. ๔๒. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราฉันอยู่ จักไม่สอดมือทั้งนั้นเข้าไปในปาก .

สิกขาบทวิภังค์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
อันภิกษุกำลังฉันอาหารอยู่ ไม่พึงสอดนิ้วมือทั้งหมดเข้าในปาก ภิกษุใดอาศัยความไม่
เอื้อเฟื้อ กำลังฉันอยู่ สอดนิ้วมือทั้งหมดเข้าในปาก ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ม ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ .

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๓

[๔๔๓] สāvātthināna . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เจรจาต่างๆ ที่ในปากยังมีคำข้าว . . .

พระบัญญัติ

๑๔๘ . ๓๓ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า ปากยังมีคำข้าว เราจักไม่พูด .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหาร ไม่พึงพูดด้วยทั้งปากยังมีคำข้าว ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ พูดด้วย
ทั้งปากยังมีคำข้าว ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ม ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ .

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๔

[๔๔๔] สāvātthināna . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันอาหารโยนคำข้าว . . .

พระบัญญัติ

๑๔๙ . ๔๔ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉนเดาะคำข้าว .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหาร ไม่พึงฉนเดาะคำข้าว ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ฉนเดาะคำข้าว
ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ม ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ฉันอาหารที่เข่น ๑ ฉนผล ไม่น้อยใหญ่ ๑
มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ .

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๕

[๔๔๕] สāvātthināna . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันอาหารกัดคำข้าว . . .

พระบัญญัติ

๑๕๐ . ๔๕ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉนกัดคำข้าว .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหาร ไม่พึงฉนกัดคำข้าว ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ฉนอาหารกัดคำข้าว
ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ม ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ฉนขนมที่เข่นแข็ง ๑ ฉนผล ไม่น้อยใหญ่ ๑
ฉนกับแกง ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ .

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๖

[๔๔๖] สāvātthināna . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันอาหารทำกระพุงแก้มให้ต้อย . . .

พระบัญญัติ

๑๕๑ . ๔๖ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉนทำให้ต้อย .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุฉันอาหาร ไม่พึงฉนทำกระพุงแก้มให้ต้อย ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ฉนอาหาร
ทำกระพุงแก้มให้ต้อยข้างเดียวก็ดี ทั้งสองข้างก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ม ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ฉนผล ไม่น้อยใหญ่ ๑ มีอันตราย ๑
วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ .

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๗

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค

[๘๔๗] สāvātthīnīhan. ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันอาหารสลัดมือ . . .

พระบัญญัติ

๑๙๒. ๔๗. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันสลัดมือ .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารไม่พึงฉันสลัดมือ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันอาหารสลัดมือ
ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ม ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อพาธ ๑ สลัดมือทั้งเศษอาหาร ๑ มีอันตราย ๑
วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ .

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๘

[๘๔๘] สāvātthīnīhan. ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันอาหาร โปรยเมล็ดข้าว . . .

พระบัญญัติ

๑๙๓. ๔๘. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำเมล็ดข้าวตก .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารไม่พึงฉันทำเมล็ดข้าวตก ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันทำเมล็ดข้าว
ให้ร่วง ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ม ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อพาธ ๑ ทั้งผงข้าวเมล็ดข้าวติดไปด้วย ๑ มีอันตราย ๑
วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ .

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๙

[๘๔๙] สāvātthīnīhan. ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันอาหารแลบลิ้น . . .

พระบัญญัติ

๑๙๔. ๔๙. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันแลบลิ้น .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารไม่พึงแลบลิ้น ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันอาหารแลบลิ้น
ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ม ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ .

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

[๘๕๐] สāvātthīnīhan. ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันอาหารดั่งจับๆ . . .

พระบัญญัติ

๑๙๕. ๕๐. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำเสียงจับๆ .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุฉันอาหารไม่พึงฉันทำเสียงดั่งจับๆ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันอาหาร
ดั่งจับๆ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ม ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

กพพวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ .

วรรคที่ ๕ จบ .

วรรคที่ ๖ สุสุวรรค

สุสุวรรค สิกขาบทที่ ๑

[๘๕๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ โขสิตาราม เขตพระนคร

โกสัมพี. ครั้นนั้น พราหมณ์คนหนึ่งปรุ่่งปานะนั้นมถวายพระสงฆ์ ภิกษุทั้งหลายชดน้ำนมดั่งชูดๆ

ภิกษุรูปหนึ่งเคยเป็นนักฟ้อนรำกลาวขึ้นอย่างนี้ว่า ชะรอยพระสงฆ์ทั้งปวงนี้อันความเย็นรบกวน

แล้ว. บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มีก้น้อย . . .

ตาก็เพ่งโทษ ตีเตียน โปนทะนาวา ไฉน ภิกษุจึงได้พูด

ปรารภพระสงฆ์เหล่านั้นแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค
พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุรูปนั้นว่า ดูกรภิกษุ ชาวว่า เธอได้พูดปรารภพระสงฆ์
เล่น จริงหรือ?

ภิกษุรูปนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ ไฉนเธอจึงได้พูดปรารภสงฆ์เล่น
เล่า การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อ
ความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . . ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย อันภิกษุทั้งหลาย ไม่พึงพูดปรารภพระพุทธ พระธรรม หรือพระสงฆ์เล่น รูปใด
ฝ่าฝืน ต้องอาบัติทุกกฏ .

ครั้นทรงติเตียนภิกษุนั้นโดยอนกปริยายแล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๙๖. ๕๑. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันท่าเสียงดังซุดๆ .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันท่าเสียงดังซุดๆ . ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันท่าเสียงดังซุดๆ
ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ม ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

สุสุรวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ .

สุสุรวรรค สิกขาบทที่ ๒

[๘๕๒] สาวัตถินิทาน . ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันท่าเสียงดังซุดๆ . . .

พระบัญญัติ

๑๙๗. ๕๒. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันท่าเสียงดังซุดๆ .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันท่าเสียงดังซุดๆ . ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันท่าเสียงดังซุดๆ
ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ม ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

สุสุรวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ .

สุสุรวรรค สิกขาบทที่ ๓

[๘๕๓] สาวัตถินิทาน . ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันท่าเสียงดังซุดๆ . . .

พระบัญญัติ

๑๙๘. ๕๓. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันท่าเสียงดังซุดๆ .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันท่าเสียงดังซุดๆ . ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันท่าเสียงดังซุดๆ
ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ม ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อพาธ ๑ ข้าวสุกเหลือน้อยกวาดขอรวมกันเข้าแล้ว
ฉันท่าเสียงดังซุดๆ . ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันท่าเสียงดังซุดๆ
ต้องอาบัติทุกกฏ .

สุสุรวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ .

สุสุรวรรค สิกขาบทที่ ๔

[๘๕๔] สาวัตถินิทาน . ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันท่าเสียงดังซุดๆ . . .

พระบัญญัติ

๑๙๙. ๕๔. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันท่าเสียงดังซุดๆ .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันท่าเสียงดังซุดๆ . ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ฉันท่าเสียงดังซุดๆ
ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ม ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

สุสุรวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ .

สรุสรารวรรค สิกขาบทที่ ๕

[๔๕๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ที่สวนสัตว์เกสกพาวัน เขตพระนครสงฆมารคิระ แขวงภคคะชนบท. ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายรับประเคนโอ่น้ำด้วยมือข้างที่เปื้อนอำมิส ในโกกนทปราสาท. ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงได้รับประเคนโอ่น้ำด้วยมือข้างที่เปื้อนอำมิส เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศกคามเล่า ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉน ภิกษุทั้งหลายจึงได้รับประเคนโอ่น้ำด้วยมือข้างที่เปื้อนอำมิสเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกภิกษุรับประเคนโอ่น้ำด้วยมือที่เปื้อนอำมิส จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย โฉนพวกโมฆบุรุษเหล่านั้น จึงได้รับประเคนโอ่น้ำด้วยมือข้างที่เปื้อนอำมิสเล่า การกระทำของพวกโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๒๐๐. ๕๕. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่รับโอ่น้ำด้วยมือเปื้อนอำมิส .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหารไม่พึงรับประเคนโอ่น้ำ ด้วยมือข้างที่เปื้อนอำมิส . ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ รับประเคนโอ่น้ำด้วยมือข้างที่เปื้อนอำมิส ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แกลัง ๑ ผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ รับประเคนด้วยหมายว่าจักล้างเอง หรือให้ผู้อื่นล้าง ๑ มีอันตรราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สรุสรารวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ .

สรุสรารวรรค สิกขาบทที่ ๖

[๔๕๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ที่สวนสัตว์เกสกพาวัน เขตพระนครสงฆมารคิระ แขวงภคคะชนบท. ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายเห็นน้ำล้างบาตรซึ่งมีเมล็ดข้าวลงในละแวกบ้าน ใกล้โกกนทปราสาท. ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้เห็นน้ำล้างบาตรซึ่งมีเมล็ดข้าวลงในละแวกบ้าน เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศกคามเล่า ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านเหล่านั้นเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉน ภิกษุทั้งหลายจึงได้เห็นน้ำล้างบาตรซึ่งยังมีเมล็ดข้าวลงในละแวกบ้านแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกภิกษุเห็นน้ำล้างบาตรซึ่งมีเมล็ดข้าวลงในละแวกบ้าน จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย โฉนพวกโมฆบุรุษเหล่านั้น จึงได้เห็นน้ำล้างบาตรซึ่งยังมีเมล็ดข้าวลงในละแวกบ้านแล้ว การกระทำของพวกโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๒๐๑. ๕๖. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่เห็นน้ำล้างบาตรมีเมล็ดข้าวในละแวกบ้าน .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่เห็นน้ำล้างบาตร ซึ่งยังมีเมล็ดข้าวลงในละแวกบ้าน . ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เห็นน้ำล้างบาตรซึ่งยังมีเมล็ดข้าวลงในละแวกบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แกลัง ๑ ผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ เก็บเมล็ดข้าวออกแล้วจึงเห็นน้ำล้างบาตร หรือขี้เมล็ดข้าวให้ละลายแล้วเท หรือเห็นน้ำล้างบาตรลงในกระโถน แล้วนำไปเทข้างนอก ๑

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
มีอันตราย ๑ วิภังจรีต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .
สุสุรวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ .
โกชนปฏิสังขต ๓๐ สิกขาบท จบ .

ธรรมเทศนาปฏิสังขต ๑๖ สิกขาบท
สุสุรวรรค สิกขาบทที่ ๗

[๘๕๗] สวรรตถินทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้กั้นร่ม . บรรดา
ภิกษุที่เป็นผู้กั้นน้อย ต่างก็เพงโทษ ตีเตียน โปนทะนาวา โจน พระฉัพพัคคีย์จึงได้แสดงธรรม
แก่บุคคลผู้กั้นร่มแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนี้แก่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้าว่า พวกเธอแสดง
ธรรมแก่บุคคลผู้กั้นร่ม จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโหมฆบรุษทั้งหลาย โจนพวกเธอจึงได้แสดง
ธรรมแก่บุคคลผู้กั้นร่มแล้ว การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่
ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๒๐๒ . ๕๗ . ก . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลมีร่ม
ในมือ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

[๘๕๘] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายจึงจะแสดงธรรมแก่คนเป็นใช้มีร่มใน
มือ ชาวบ้านพวกนี้เพงโทษ ตีเตียน โปนทะนาวา โจนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงไม่
แสดงธรรมแก่คนเป็นใช้ซึ่งมีร่มในมือแล้ว ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินชาวบ้านพวกนี้เพงโทษ ตีเตียน
โปนทะนาวาอยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงอนุญาตให้แสดงธรรมแก่คนใช้

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะ
เหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า เราอนุญาตให้แสดงธรรมแก่คนเป็นใช้มีร่มใน
มือได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ

๒๐๒ . ๕๗ . ข . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่
ผู้เจ็บไข้ มีร่มในมือ .

สิกขาบทวิภังค์

ที่ชื่อว่า ร่ม ได้แก่แกรม ๓ ชนิด คือ ร่มผ้าขาว ๑ ร่มลำแพน ๑ ร่มใบไม้ ๑ ที่เย็บ
เป็นวงกลมผูกติดกับซี่ .

ที่ชื่อว่า ธรรม ได้แก่ ถ้อยคำที่อิงอรธอิงธรรม เป็นพุทธภาษิต สวากภาษิต อีสี
ภาษิต เทวตาภาษิต .

บทว่า แสดง คือแสดงโดยบท ต้องอาบัติทุกกฏ ทกๆ อักขระ .

อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้กั้นร่ม ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดง
ธรรมแก่คน ไม่ใช่ผู้กั้นร่ม ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิภังจรีต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

สุสุรวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ .

สุสุรวรรค สิกขาบทที่ ๘

[๘๕๙] สวรรตถินทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้ถือไม้พลอง

พระอนบัญญัติ

๒๐๓ . ๕๘ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่
ผู้เจ็บไข้ ไม้พลองในมือ .

สิกขาบทวิภังค์

ที่ชื่อว่า ไม้พลอง ได้แก่ ไม้พลองยาวสี่ศอกของมัชฌิมบุรุษยาวกว่านั้นไม่ใช่ไม้พลอง
สั้นกว่านั้น ก็ไม่ใช่ไม้พลอง .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตยภาค
อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นใช้ผู้ถือไม้พลอง ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นใช้ ผู้ถือไม้พลอง ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก่ลัง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

สุสุรวรรค ลิกขาบทที่ ๘ จบ .

สุสุรวรรค ลิกขาบทที่ ๙

[๘๖๐] สāvattīnīทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้ถือศัสตรา . . .

พระอนันัญญุตี

๒๐๔ . ๕๙ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่
ผู้จับใช้ มีศัสตราในมือ .

ลิกขาบทวิภังค์

ที่ชื่อว่า ศัสตรา ได้แก่ วัตถุเครื่องประหารมีคมข้างเดียว มีคมสองข้าง .

อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรม แก่บุคคลผู้ไม่เป็นใช้ผู้ถือศัสตรา ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อ
เพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลผู้ไม่เป็นใช้ ผู้ถือศัสตรา ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก่ลัง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

สุสุรวรรค ลิกขาบทที่ ๙ จบ .

สุสุรวรรค ลิกขาบทที่ ๑๐

[๘๖๑] สāvattīnīทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้ถืออาวุธ . . .

พระอนันัญญุตี

๒๐๕ . ๖๐ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่
ผู้จับใช้ มีอาวุธในมือ .

ลิกขาบทวิภังค์

ที่ชื่อว่า อาวุธ ได้แก่ ปืน เกาทัณฑ์ .

อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นใช้ ผู้ถืออาวุธ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นใช้ มีมือถืออาวุธ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก่ลัง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

สุสุรวรรค ลิกขาบทที่ ๑๐ จบ .

วรรคที่ ๖ จบ .

วรรคที่ ๗ ปาทกาวรรค

ปาทกาวรรค ลิกขาบทที่ ๑

[๘๖๒] สāvattīnīทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้สวมเขียงเท้า . . .

พระอนันัญญุตี

๒๐๖ . ๖๑ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้
จับใช้ สวมเขียงเท้า .

ลิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นใช้ ผู้สวมเขียงเท้า ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นใช้ ผู้เหยียบเขียงเท้าก็ดี ผู้สวมเขียงเท้าก็ดี ผู้สวมเขียงเท้าหุ้มสันกัถิ
ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก่ลัง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

ปาทกาวรรค ลิกขาบทที่ ๑ จบ .

ปาทกาวรรค ลิกขาบทที่ ๒

[๘๖๓] สāvattīnīทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้สวมรองเท้า . . .

พระอนันัญญุตี

๒๐๗ . ๖๒ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้
จับใช้ สวมรองเท้า .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ ผู้สวมรองเท้า ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ ผู้เหยียบรองเท้าก็ดี ผู้สวมรองเท้าก็ดี ผู้สวมรองเท้าหุ้มส้นก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก่ลัง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

ปาทกาวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ .

ปาทกาวรรค สิกขาบทที่ ๓

[๘๖๔] สāvāṭṭhinīhan . ครั้งนั้น พระจฬพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้หนึ่งในยาน . . .

พระอนันัญญูติ

๒๐๘ . ๖๓ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้ ไปในยาน .

สิกขาบทวิภังค์

ที่ชื่อว่า ยาน ได้แก่ คานหาม รถ เกวียน เตียงหาม วอ เปลหาม .

อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้หนึ่งไปในยาน ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ ผู้หนึ่งไปในยาน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก่ลัง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

ปาทกาวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ .

ปาทกาวรรค สิกขาบทที่ ๔

[๘๖๕] สāvāṭṭhinīhan . ครั้งนั้น พระจฬพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้อยูบนที่นอน . . .

พระอนันัญญูติ

๒๐๙ . ๖๔ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้ ผู้อยูบนที่นอน .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ ผู้อยูบนที่นอน . ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้นอนอยู่ โดยที่สอดแค้นบนพื้นดิน ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก่ลัง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

ปาทกาวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ .

ปาทกาวรรค สิกขาบทที่ ๕

[๘๖๖] สāvāṭṭhinīhan . ครั้งนั้น พระจฬพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้หนึ่งรัดเขา . . .

พระอนันัญญูติ

๒๑๐ . ๖๕ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้นำรัดเขา .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้นำรัดเขา ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้นำรัดเขาด้วยมือก็ดี ผู้นำรัดเขาด้วยผ้าก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก่ลัง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

ปาทกาวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ .

ปาทกาวรรค สิกขาบทที่ ๖

[๘๖๗] สāvāṭṭhinīhan . ครั้งนั้น พระจฬพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้โปกผ้าพันศีรษะ . . .

พระอนันัญญูติ

๒๑๑ . ๖๖ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้นำพันศีรษะ .

สิกขาบทวิภังค์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
ที่ชื่อว่า พันศีระะ คือ พันไม้ให้เห็นปลายผม .
อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็น ใช้ผู้โปกผ้าพันศีระะ ภิกษุใดอาศัยความไม่เชื่อเพื่อ
แสดงธรรมแก่คนไม่เป็น ใช้ผู้โปกผ้าพันศีระะ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร
ไม่แกลัง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ ให้เขาเปิดปลายผมจุกแล้วแสดง ๑
มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .
ปาทกาวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ .

ปาทกาวรรค สิกขาบทที่ ๗
[๘๖๘] สāvātthīnīhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้ห่มผ้าคลุม
ศีระะ . . .

พระอนันัญญูติ
๒๑๒ . ๖๗ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่
ผู้เจ็บใช้คลุมศีระะ .

สิกขาบทวิภังค์
ที่ชื่อว่า คลุมศีระะ คือ ที่เขาเรียกกันว่าคลุมตลอดศีระะ
อันภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็น ใช้ผู้คลุมศีระะ ภิกษุใดอาศัยความไม่เชื่อเพื่อ
แสดงธรรมแก่คนไม่เป็น ใช้ผู้คลุมศีระะ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร
ไม่แกลัง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ ให้เขาเปิดผ้าคลุมศีระะแล้วแสดง ๑
มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .
ปาทกาวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ .

ปาทกาวรรค สิกขาบทที่ ๘
[๘๖๙] สāvātthīnīhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์อยู่ที่พื้นดินแสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งอยู่
บนอาสนะ . . .

พระอนันัญญูติ
๒๑๓ . ๖๘ . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เรานั่งอยู่ที่พื้นดิน จักไม่แสดงธรรมแก่
คนไม่เจ็บใช้ ผู้นั่งบนอาสนะ .

สิกขาบทวิภังค์
อันภิกษุที่นั่งอยู่บนพื้น ไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็น ใช้ผู้นั่งอยู่บนอาสนะ ภิกษุใดอาศัย
ความไม่เชื่อเพื่อ นั่งอยู่ที่พื้นดิน แสดงธรรมแก่คนไม่เป็น ใช้ผู้นั่งอยู่บนอาสนะ ต้องอาบัติ
ทุกกฏ .

อนาปัตติวาร
ไม่แกลัง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ออาหาร ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .
ปาทกาวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ .

ปาทกาวรรค สิกขาบทที่ ๙
[๘๗๐] สāvātthīnīhan . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งอยู่บนอาสนะต่ำแสดงธรรมแก่
บุคคลผู้นั่งอยู่บนอาสนะสูง บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวาว่า
โจนพระฉัพพัคคีย์นั่งอยู่บนอาสนะต่ำ จึงได้แสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งอยู่บนอาสนะสูงแล้ว
กราบทุลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม
พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอนั่ง
บนอาสนะต่ำ แสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งอยู่บนอาสนะสูง จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท
พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโหมบรุษทั้งหลาย โจนพวกเธอนั่งอยู่บน
อาสนะต่ำจึงได้แสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งอยู่บนอาสนะสูงแล้ว การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่
เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่
เลื่อมใสแล้ว . . . ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถารับสังกะภิกษุทั้งหลายดังต่อไปนี้ :-

เรื่องภรรยาของบรุษจันทาล
[๘๗๑] ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ภรรยาของบรุษจันทาลคนหนึ่ง
ในพระนครพาราณสีได้ตั้งครุฑ นางได้บอกแก่สามีว่า นาย ดิฉันกำลังตั้งครุฑ ดิฉันอยาก
รับประทานมะม่วง .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค

สามิตอบว่า มะม่วงไม่มี เพราะไม่ใช่หน้ามะม่วง .

นางกล่าวว่า ถ้าไม่ได้รับประทาน ดิฉันจักตาย .

สมัยนั้น ต้นมะม่วงของหลวงมีผลไม้วาย มียอดต้นหนึ่ง บุรุษจันทาลนั้นเดินเข้าไปที่ ต้นมะม่วงนั้น ครั้นแล้ว ได้ขึ้นไปแฝงอยู่บนต้นมะม่วงนั้น . พอดีพระเจ้าแผ่นดิน ได้เสด็จไปถึงต้น มะม่วงนั้น ครั้นแล้วประทับนั่งบนพระราชอาสน์สูง ทรงเรียนมนต์กับพราหมณ์ปุโรหิต บุรุษ จันทาลคิดว่า พระเจ้าแผ่นดินพระองค์นี้ ประทับนั่งบนพระราชอาสน์สูงเรียนมนต์ ชื่อว่าไม่เคารพ ธรรม และพราหมณ์คนหนึ่งบนอาสนะต่ำ สอนมนต์แก่พระเจ้าแผ่นดินผู้ประทับนั่งบนพระราช อาสน์สูงก็ชื่อว่า ไม่เคารพธรรม ส่วนเราผู้ลี้กมะม่วงของหลวง เพราะเหตุแห่งสตรีก็ชื่อว่า ไม่เคารพ ธรรมเหมือนกัน แท้จริง การกระทำทั้งนี้ล้วนต่ำทรามทั้งนั้น ดั่งนี้แล้ว ไตลงมา ณ ระหว่าง พระเจ้าแผ่นดินและพราหมณ์ทั้งสองนั้นแล แล้วกล่าวคาถาขึ้นว่าดังนี้

ทั้งสองไม่รู้ธรรม ทั้งสองไม่รู้เห็นธรรม คือพราหมณ์ผู้สอนมนต์โดยไม่

เคารพธรรม และพระเจ้าแผ่นดินผู้ทรงเรียนมนต์โดยไม่เคารพธรรม .

พราหมณ์นั้นกล่าวคาถาว่าดังนี้ :-

เพราะข้าวกุสุมแห่งข้าวกุสุมอื่นชาวสะอาต ผสมกับแกงเนื้อ ข้าพเจ้าบริโภค

แล้ว ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงมิได้ประพฤติอยู่ในธรรม ที่เหล่าพระอริยะ

สรรเสริญแล้ว .

บุรุษจันทาลนั้นได้กล่าวสองคาถาว่าดังนี้ :-

ท่านพราหมณ์ เราติเตียนการ ได้ทรัพย์และการ ได้ยศ เพราะนั้นเป็นการ

เลียงชีพโดยความเป็นเหตุให้ตกต่ำ และเป็นการเลียงชีพโดยทางที่ไม่ชอบ

ธรรม จะประโยชน์อันใดด้วยการเลียงชีพเช่นนั้น ท่านจงรีบออกไปเสียเถิด

ท่านมหาพราหมณ์ แม้อิสต์ที่มีชีวิตเหล่าอื่นก็ยั้งหุงหากินได้ ความอาธรรมที่

ท่านได้ประพฤติมาแล้ว อย่าได้ทำลายท่านดูจกก่อนเห็นทำลายหม้อน้ำจะนั้น

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

[๘๗๒] ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้นในกาลครั้งนั้น พราหมณ์นั่งบนอาสนะต่ำสอนมนต์แก่

พระเจ้าแผ่นดินผู้ประทับนั่งบนพระราชอาสน์สูง ยังไม่เป็นที่พอใจของเรา โฉนในกาลบัดนี้

จักพอใจที่ภิกษุนั่งบนอาสนะต่ำแล้วแสดงธรรมแก่คนนั่งบนอาสนะสูงเล่า การกระทำของพวก

เรานั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชน

ที่เลื่อมใสแล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตัญญูติ

๒๑๔. ๖๙. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เรานั่งบนอาสนะต่ำ จักไม่แสดง

ธรรมแก่คน ไม่เจ็บไข้ ผู้นั่งบนอาสนะสูง .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้นั่งบนอาสนะต่ำ ไม่พึงแสดงธรรมแก่คน ไม่เป็นไข้ผู้นั่งอยู่บนอาสนะสูง

ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ นั่งบนอาสนะต่ำแสดงธรรมแก่คน ไม่เป็นไข้ ผู้นั่งบนอาสนะสูง

ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก่ลัง ๑ ผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑

ไม่ต้องอาบัติแล .

ปาทุการรค สิกขาบทที่ ๙ จบ .

ปาทุการรค สิกขาบทที่ ๑๐

[๘๗๓] สāvตถินิทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ยืนแสดงธรรมแก่บุคคลผู้หนึ่งอยู่ . . .

พระอนันตัญญูติ

๒๑๕. ๗๐. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เรายืนอยู่จักไม่แสดงธรรมแก่คน ไม่

เจ็บไข้ผู้หนึ่งอยู่ .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ยืนอยู่ ไม่พึงแสดงธรรมแก่คน ไม่เป็นไข้ผู้หนึ่งอยู่ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ

ยืนแสดงธรรมแก่คน ไม่เป็นไข้ผู้หนึ่งอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก่ลัง ๑ ผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑

ไม่ต้องอาบัติแล .

ปาทุการรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ .

ปาทุการรค สิกขาบทที่ ๑๑

[๘๗๔] สāvตถินิทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินไปข้างหลัง แสดงธรรมแก่บุคคล

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตยภาค

ผู้เดินไปข้างหน้า . . .

พระอนันัญญัติ

๒๑๖. ๗๑. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราเดินไปข้างหลัง จักไม่แสดง
ธรรมแก่คน ไม่เจ็บไข้ ผู้เดินไปข้างหน้า .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้เดินไปข้างหลัง ไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้เดินไปข้างหน้า ภิกษุใด
อาศัยความไม่เชื่อเพื่อเดินไปข้างหลัง แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้เดินไปข้างหน้า ต้องอาบัติ
ทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

ปาทุการรค สิกขาบทที่ ๑๑ จบ .

ปาทุการรค สิกขาบทที่ ๑๒

[๘๗๕] สาวัตถินิทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินไปนอกทาง แสดงธรรมแก่บุคคล
ผู้เดินไปในทาง . . .

พระอนันัญญัติ

๒๑๗. ๗๒. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราเดินไปนอกทาง จักไม่แสดงธรรม
แก่คน ไม่เจ็บไข้ ผู้ไปอยู่ในทาง .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้เดินไปนอกทาง ไม่พึงแสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้เดินไปในทาง ภิกษุใด
อาศัยความไม่เชื่อเพื่อเดินไปนอกทาง แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้เดินไปในทาง ต้องอาบัติ
ทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

ปาทุการรค สิกขาบทที่ ๑๒ จบ .

ธรรมเทศนาปฏิสังขยต ๑๖ สิกขาบท จบ .

ปกิณกะ ๓ สิกขาบท

ปาทุการรค สิกขาบทที่ ๑๓

[๘๗๖] สาวัตถินิทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ยืนถ่ายอุจจาระบ้าง ถ่ายปัสสาวะ
บ้าง . . .

พระอนันัญญัติ

๒๑๘. ๗๓. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่อาพาธ จักไม่ยืนถ่ายอุจจาระ
หรือถ่ายปัสสาวะ .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุยืนอยู่ มีไข้ผู้อาพาธ ไม่พึงถ่ายอุจจาระ หรือถ่ายปัสสาวะ ภิกษุใดอาศัยความ
ไม่เชื่อเพื่อ มีไข้ผู้อาพาธ ยืนถ่ายอุจจาระก็ตี ยืนถ่ายปัสสาวะก็ตี ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

ปาทุการรค สิกขาบทที่ ๑๓ จบ .

ปาทุการรค สิกขาบทที่ ๑๔

[๘๗๗] สาวัตถินิทาน . ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ถ่ายอุจจาระบ้าง ถ่ายปัสสาวะบ้าง
บ้านเขฬะบ้าง ลงบนของสดเขียว . . .

พระอนันัญญัติ

๒๑๙. ๗๔. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่อาพาธ จักไม่ถ่ายอุจจาระ
ปัสสาวะ หรือบ้านเขฬะ บนของสดเขียว .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุมีไข้ผู้อาพาธ ไม่พึงถ่ายอุจจาระ หรือถ่ายปัสสาวะ หรือบ้านเขฬะ ลงบนของ
สดเขียว ภิกษุใดอาศัยความไม่เชื่อเพื่อ มีไข้ผู้อาพาธ ถ่ายอุจจาระก็ตี ถ่ายปัสสาวะก็ตี
บ้านเขฬะก็ตี ลงบนของสดเขียว ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แก้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ของที่ถ่ายลงในที่ปราศจากของสดเขียว

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค
แล้วไหลไปรดของสดเขียว ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .
ปาทุการรค สิกขาบทที่ ๑๔ จบ .

ปาทุการรค สิกขาบทที่ ๑๔

[๘๗๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น พระฉัพพัคคีย์ถ่ายอุจจาระบ้าง ถ่ายปัสสาวะ
บ้าง บ้วนเชพะบ้าง ลงในน้ำ ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉน
พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงได้ถ่ายอุจจาระบ้าง ถ่ายปัสสาวะบ้าง บ้วนเชพะบ้าง ลงในน้ำ
เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโลกคามเล่า ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ตีเตียน
โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มกน้อย . . . ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉนพระฉัพพัคคีย์
จึงได้ถ่ายอุจจาระบ้าง ถ่ายปัสสาวะบ้าง บ้วนเชพะบ้าง ลงในน้ำแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้น
แด่พระผู้มีพระภาค .

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวบ้าน พวกเธอถ่าย
อุจจาระบ้าง ถ่ายปัสสาวะบ้าง บ้วนเชพะบ้าง ลงในน้ำ จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงตีเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโฆมบุรุษทั้งหลาย โฉนพวกเธอจึงได้ถ่าย
อุจจาระบ้าง ถ่ายปัสสาวะบ้าง บ้วนเชพะบ้าง ลงในน้ำแล้ว การกระทำของพวกเธอ นั้น ไม่
เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใส
แล้ว . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๒๒๐ . ๗๕ . ก . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ
หรือบ้วนเชพะ ในน้ำ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ .

[๘๗๙] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุอาพาธทั้งหลาย รังเกียจอยู่ที่จะถ่ายอุจจาระบ้าง ถ่าย
ปัสสาวะบ้าง บ้วนเชพะบ้าง ลงในน้ำ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุ
แรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้อาพาธ
ถ่ายอุจจาระกิติ ถ่ายปัสสาวะกิติ บ้วนเชพะกิติ ลงในน้ำได้ .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ

๒๒๐ . ๗๕ . ข . ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่อาพาธ จักไม่ถ่ายอุจจาระ
ปัสสาวะ หรือบ้วนเชพะ ในน้ำ .

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุมิใช่ผู้อาพาธ ไม่พึงถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนเชพะ ลงในน้ำ ภิกษุใด
อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ มิใช่ผู้อาพาธ ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนเชพะ ลงในน้ำ ต้องอาบัติ
ทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

ไม่แกลัง ๑ ผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ของที่ถ่ายไว้บนบกแล้วไหลลงสู่หน้า ๑
มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

ปาทุการรค สิกขาบทที่ ๑๕ จบ .

วรรคที่ ๗ จบ .

ปกิณกะ ๓ สิกขาบท จบ .

บทสรุป

ท่านทั้งหลาย ธรรมคือเสขิยะ ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแล ข้าพเจ้าขอถามท่านทั้งหลาย
ในธรรมคือเสขิยะเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธ์แล้วหรือ? ข้าพเจ้าขอถามแม่ครั้ง
ที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธ์แล้วหรือ? ข้าพเจ้าขอถามแม่ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็น
ผู้บริสุทธ์แล้วหรือ? ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธ์แล้ว ในธรรมคือเสขิยะเหล่านี้ เหตุนี้จึง
ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้แล .

เสขิยกัณฑ์ จบ .

ธรรมคืออิภรณสมณะ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ วินัยปิฎกที่ ๒ มหาวิภังค์ ทุตติยภาค

[๘๘๐] ท่านทั้งหลาย ก็ธรรมเป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ ๗ ประการเหล่านี้แล มาสู่อุเทศ .

คือ พึงให้ระเบียบอันพึงทำในที่พร้อมหน้า ๑ พึงให้ระเบียบที่ยกสติขึ้นเป็นหลัก ๑ พึงให้ระเบียบที่ให้แก่งิภษผู้หายเป็นบ้าแล้ว ๑ ทำตามสารภาพ ๑ วินิจฉัยอาศัยความเห็นข้างมาก ๑ กิริยาที่ลงโทษแก่ผู้ผิด ๑ ระเบียบดังกล่าวไว้ด้วยญญา ๑ เพื่อสงบระงับอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นๆ แล้ว .

บทสรุป

ท่านทั้งหลาย ธรรมคืออธิกรณ์สมณะ ๗ ประการ ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแล . ข้าพเจ้าขอถามท่านทั้งหลาย ในธรรมคืออธิกรณ์สมณะเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ? ข้าพเจ้าขอถามแม่ครั้งที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ? ข้าพเจ้าขอถามแม่ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วในธรรมคืออธิกรณ์-
*สมณะเหล่านี้ เหตุนี้จึงนึ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้แล .

ธรรมคืออธิกรณ์สมณะ จบ .

คำนิคม

[๘๘๑] ท่านทั้งหลาย นิทานข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว .

ธรรมคือปาราชิก ๔ ลิกขาบท	ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว
ธรรมคือสังฆาทีเสส ๑๓ ลิกขาบท	ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว .
ธรรมคืออนียต ๒ ลิกขาบท	ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว .
ธรรมคือนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ ลิกขาบท	ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว .
ธรรมคือปาจิตตีย์ ๙๒ ลิกขาบท	ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว .
ธรรมคือปาฏิเทสนียะ ๔ ลิกขาบท	ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว .
ธรรมคือเสขียะทั้งหลาย	ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว .
ธรรมคืออธิกรณ์สมณะ ๗ ประการ	ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแล .

ลิกขาบทของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น มีเท่านั้น มาในพระปาติโมกข์ นับเนื่องในพระปาติโมกข์ มาสู่อุเทศทุกกึ่งเดือน .

พวกเราทั้งหมดนี้แล พึงเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน ศึกษาในพระ-
*ปาติโมกข์นั้น เทอญ .

มหาวิภังค์ จบ .

พระวินัยปิฎกเล่ม ๒ จบ .